Република Србија
Министарство спорта

Ex ante анализа
Стратегије развоја спорта у Републици Србији за период 2026 - 2035.

Спортски активна, здрава и успешна Србија

EX-ANTE АНАЛИЗА СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА СПОРТА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ ЗА ПЕРИОД 2026 – 2035.

EX-ANTE АНАЛИЗА СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА СПОРТА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ ЗА ПЕРИОД 2026 – 2035.

Аутори:
Проф. др Ненад Ђурђевић
Доц. др Драган Атанасов

Издавач:
Министарство спорта

За издавача:
Зоран Гајић, министар спорта

Рецензенти:
Проф. др Душан Митић
Проф. др Патрик Дрид
Проф. др Милица Вукашиновић Весић
Проф. др Зоран Вуковић

Београд, 2026.

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО СПОРТА

EX-ANTE АНАЛИЗА СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА СПОРТА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ ЗА ПЕРИОД 2026 – 2035.

Проф. др Ненад Ђурђевић
Доц. др Драган Атанасов

Београд, 2026.

© Министарство спорта, 2026.

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР ... 7
УВОД ... 8
Разлози за доношење Стратегије (разлози за постојање потребе за јавном интервенцијом) ... 8
Доношење Стратегије због истека важења постојеће стратегије и обавеза из Закона о спорту ... 12
Институције, заинтересоване стране и циљне групе укључене у израду Стратегије ... 15
Консултативни процес ... 18
I. ПРЕГЛЕД И АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА ... 23
1. Анализа остварених резултата спровођења Националне стратегије развоја спорта за период 2014-2018 ... 23
1.1. Садржина Националне стратегије развоја спорта за период 2014-2018. године ... 23
1.2. Оцена реализације утврђених циљева, мера и активности ... 25
1.3. Препоруке на основу Анализе реализације очекиваних исхода дефинисаних Стратегијом развоја спорта у РС за период 2014-2018. године ... 40
2. Постојеће стање у систему спорта Републике Србије ... 48
2.1. Демографски оквир и утицај демографских кретања на развој спорта у Републици Србији ... 48
2.1.1. Демографски процеси у Републици Србији ... 48
2.1.2. Проблеми и последице демографских кретања од значаја за српски спорт ... 57
2.1.3. Утицај повећане генерацијске разноликости становништва на развој спорта ... 62
2.2. Релевантни правни и плански оквир ... 70
2.2.1. Правни оквир ... 70
2.2.2. Стратешки оквир ... 83
2.3. Систем спорта у Републици Србији ... 91
2.3.1. Модел спорта у Републици Србији ... 91
2.3.2. Гране и области спорта ... 95
2.3.3. Обављање спортских активности и спортских делатности у оквиру спортских грана и области спорта ... 102
2.3.4. Учесници у систему спорта ... 107
2.3.4.1. Физичка лица ... 108
2.3.4.1.1. Спортисти ... 108
2.3.4.1.2. Спортски стручњаци и стручњаци у спорту ... 121
2.3.4.2. Правна лица ... 150
2.3.4.2.1. Број регистрованих организација у области спорта ... 150
2.3.4.2.2. Спортске организације ... 157
2.3.4.2.3. Спортска друштва ... 162
2.3.4.2.4. Грански спортски савези ... 163
2.3.4.2.5. Спортски савези за области спорта ... 177
2.3.4.2.6. Територијални спортски савези ... 181
2.3.4.2.7. Кровни спортски савези ... 183
2.3.4.2.8. Организације и предузетници за обављање спортске делатности ... 188
2.3.4.2.9. Друга удружења у области спорта ... 194

2.3.4.2.10. Стручна спортска удружења 194
2.3.4.2.11. Спортске задужбине и фондације 195
2.3.4.2.12. Међународни спортски савези 195
2.4. Обухват бављења грађана спортом и утицај на здравље 196
2.4.1. Утицај бављења спортом на здравље људи 196
2.4.2. Здравље и физичка активност становништва Републике Србије 204
2.4.3. Студентски спорт 207
2.4.4. Спорт старих 212
2.4.5. Спорт особа са инвалидитетом 216
2.5. Такмичарски и врхунски спорт 223
2.5.1. Такмичарски и врхунски спорт у Закону о спорту 223
2.5.2. Постојеће стање у области такмичарског и врхунског спорта у Републици Србији 232
2.6. Спортски објекти 248
2.6.1. Значај спортске инфраструктуре за развој спорта 248
2.6.2. Спортски објекти у Закону о спорту 250
2.6.3. Стање спортске инфраструктуре у Републици Србији 254
2.6.4. Школски спортски објекти и простори 264
2.7. Интегритет спорта и спречавање негативних појава 269
2.7.1. Манипулација спортским такмичењима 269
2.7.2. Насиље и недолично понашање на спортским приредбама 275
2.7.3. Допинг у спорту 289
2.7.4. Заштита безбедности деце у спорту 302
2.7.5. Заштита жена од сексуалног насиља у спорту 311
2.8. Физичко васпитање и спорт деце 313
2.8.1. Значај физичког васпитања и спорта за развој деце 313
2.8.2. Значај школског спорта 317
2.8.3. Школски спорт и физичко васпитање деце предшколског узраста у Закону о спорту 320
2.8.4. Школски систем Републике Србије 322
2.8.5. Процена стања физичке активности деце и адолесцената у Републици Србији 323
2.8.6. Организоване наставне спортске активности – настава физичког и здравственог васпитања 362
2.8.7. Организоване ваннаставне спортске активности 371
2.8.7.1. Школска спортска такмичења 374
2.8.7.2. Школске спортске секције и друге ваннаставне спортске активности 378
2.9. Финансирање спорта 388
2.9.1. Финансирања спорта у земљама Европске уније 389
2.9.2. Законски оквир у Републици Србији за финансирање спорта из јавних средстава и проблеми у пракси 397
2.9.3. Издвајања јавних власти за финансирање спорта у Републици Србији у периоду 2017 - 2024. година 426
2.9.3.1. Финансирање спорта из буџета Републике Србије 426
2.9.3.2. Финансирање спорта из буџета јединица локалне самоуправе 446
2.9.3.3. Финансирање спорта из буџета АП Војводине 456
2.9.3.4. Укупна издвајања за спорт у буџетима свих јавних власти 458
2.9.3.5. Утрошак средстава за реализацију програма финансираних из буџета 460

2.9.4. Финансијски показатељи пословања надлежних националних спортских савеза у периоду 2017 – 2019. година 467
2.9.5. Финансијски показатељи пословања надлежних територијалних спортских савеза у периоду 2017 – 2019. године....474
2.9.6. Финансијски показатељи пословања најбољих српских спортских клубова према финансијским извештајима за 2017 – 2019. годину 475
2.10. Жене у спорту 506
2.11. Спорт у војсци и полицији 526
2.12. Медији и спорт 529
2.13. Обим и природа проблема у систему спорта Републике Србије 535
3. Међународна кретања и упоредна искуства у погледу стратешког планирања развоја спорта 550
3.1. Хрватска 550
3.2. Аустралија 551
3.3. Енглеска 557
3.4. Ирска 559
3.5. Канада 565
3.6. Индија 574
3.7. Чешка 580
3.8. Словачка 583
3.9. Заједничке карактеристике упоредне праксе стратешког планирања развоја спорта 586
II. ВИЗИЈА ЖЕЉЕНОГ СТАЊА 589
III. УТВРЂИВАЊЕ ЦИЉЕВА 589
1. Општи циљ 589
2. Посебни циљеви и мере 590
2.1. Посебан циљ 1 - Повећано бављење физичким рекреативним активностима и спортом у свим сегментима становништва 590
2.1.1. Мера 1.1.: Унапређење знања јавности о важности редовне физичке активности и подстицања бављења спортом....591
2.1.2. Мера 1.2.: Обезбеђење и промовисање инклузивности кроз спорт 593
2.1.3. Мера 1.3.: Унапређење повезаности спортске рекреације са такмичарским спортом и другим областима спорта 595
2.1.4. Мера 1.4.: Препознавање и подржавање спортова који највише доприносе повећању целоживотног учешћа грађана у физичком вежбању и спортским активностима....597
2.1.5. Мера 1.5.: Обезбеђење доступности спортских активности за особе са инвалидитетом 598
2.1.6. Мера 1.6.: Успостављање система периодичног тестирања физичких способности грађана Републике Србије. 599
2.1.7. Мера 1.7.: Едукација родитеља и повезивање деце и породица кроз спортске активности....600
2.1.8. Мера 1.8.: Промовисање и унапређење волонтерског рада у спорту 601
2.1.9. Мера 1.9.: Унапређење јавних капацитета и капацитета организација у области спортске рекреације....602
2.2. Посебни циљ 2: Успостављен систем финансирања спорта који је транспарентан, ефикасан, праведан, сврсисходан, подстицајан и одржив 604

2.2.1. Мера 2.1.: Унапређење услова, критеријума и процедура за финансирање задовољавања јавних потреба у спорту из јавних средстава.....605
2.2.2. Мера 2.2.: Подстицање и подржавање приватних улагања у спорт.....607
2.3. Посебни циљ 3: Побољшан положај учесника у систему спорта и побољшани услови за развој такмичарског спорта и постизање врхунских спортских резултата..... 608
2.3.1. Мера 3.1.: Унапређење статуса и капацитета надлежних националних спортских савеза.....609
2.3.2. Мера 3.2.: Унапређење статуса и капацитета надлежних територијалних спортских савеза.....611
2.3.3. Мера 3.3. Унапређени услови за остваривање врхунских спортских резултата.612
2.3.4. Мера 3.4. Развијање и унапређење капацитета и механизама за ефикасно супротстављање негативним појавама у спорту и очувању интегритета у спорту.....614
2.3.5. Мера 3.5.: Унапређење спортске науке, спортских истраживања и спортских иновација.....615
2.3.6. Мера 3.6.: Унапређење планирања у такмичарском и врхунском спорту.....616
2.3.7. Мера 3.7. Подршка спортистима на путу од идентификације талената до постизања врхунских спортских резултата.....618
2.3.8. Мера 3.8. Унапређење спортске медицине.....619
2.3.9. Мера 3.9.: Унапређење положаја спортских стручњака 620
2.3.10. Мера 3.10.: Унапређење статуса спортских организација 622
2.3.11. Мера 3.11. Унапређење система јавног управљања у спорту.....623
2.3.12. Мера 3.12. Унапређење система организације великих међународних спортских такмичења у Републици Србији 624
2.3.13. Мера 3.13.: Унапређење спортског туризма.....626
2.3.14. Мера 3.14.: Унапређење правног оквира за рад учесника у систему спорта ...627
2.3.15. Мера 3.15.: Унапређење система спорта у војсци и полицији.....628
2.3.16. Мера 3.16. Коришћење вештачке интелигенције (AI), дигиталних технологија и технологија виртуелне (VR) и проширене стварности (AR) у спорту 629
2.3.17. Мера 3.17. Спречавања родно заснованог насиља у спорту.....630
2.3.18. Мера 3.18. Унапређење улоге медија у спорту 632
2.4. Посебан циљ 4: Унапређена спортска инфраструктура 633
2.4.1. Мера 4.1.: Повећање инвестиција у спортске објекте 633
2.4.2. Мера 4.2.: Мапирање и евидентирање спортских објеката у Републици Србији у циљу утврђивања стања спортске инфраструктуре, повећања услуга које су повезане са том инфраструктуром и унапређења спортског туризма. 634
2.4.3. Мера 4.3.: Унапређење мера за планирање, изградњу, одржавање, безбедно коришћење и заштиту намене спортских објеката.....635
2.4.4. Мера 4.4.: Унапређење школске спортске инфраструктуре 636
2.5. Посебан циљ 5: Развијено и подржано физичко вежбање и школски спорт деце, ученика и студената 637
2.5.1. Мера 5.1.: Унапређење система школских спортских такмичења, кроз сарадњу школа са надлежним националним и територијалним спортским савезима. 638
2.5.2. Мера 5.2.: Унапређење програма који се баве ваннаставним спортским активностима, кроз школске спортске секције и друге облике рада, у које су укључени и локалне спортске организације и савези. 638

2.5.3. Мера 5.3.: Унапређење стручних капацитета наставника и других спортских стручњака који раде са децом и ученицима. 640
2.5.4. Мера 5.4.: Унапређење физичке активности деце предшколског узраста 641
2.5.5. Мера 5.5.: Унапређење система организованости школског спорта и физичке активности деце 642
2.5.6. Мера 5.6.: Подршка ревитализацији, интеграцији и унапређењу система универзитетског спорта.....643
3. Идентификовање опција и избор оптималне опције..... 644
3.1. Идентификовање опција..... 644
3.2. Избор опције и ефекти њене реализације 645
3.3. Анализа ризика изабране опције 648
4. Усклађеност циљева и мера Стратегије са принципима одрживог развоја..... 649
ЛИТЕРАТУРА..... 661
ПРИЛОЗИ 671
Прилог 1: Радна група за израду Стратегије развоја спорта у Републици Србији за период 2026-2035. 671
Прилог 2: Подгрупе за израду Стратегије развоја спорта у Републици Србији за период 2026-2035..... 675

ПРЕДГОВОР

Поштовани пријатељи спорта,

У процесу израде Стратегије развоја спорта Републике Србије за период 2026-2035. Министарство спорта је припремило Ex ante анализу, која представља документ од изузетног значаја како за оцену постојећег стања у систему спорта тако и за будући развој спорта у Републици Србији. Израда Стратегије развоја спорта, као документа јавне политике, представља кључни корак у нашој жељи да дугорочно планирамо, модернизујемо и унапредимо наш спортски систем. Да би Стратегија била успешно примењен у пракси и дала жељене резултате, морали смо бити реални у сагледавању постојећег стања, узрока и последица проблема који оптерећују наш спорт, шта је то што желимо да променимо и постигнемо и како до тога можемо доћи.

Министарство спорта је први пут у нашој новијој историји приступило анализи постојећег система на овако детаљан и систематичан начин, а документ који се налази пред вама плод је рада представника великог броја организација и институција, који су успели да на реалан и веома конкретан начин прикажу постојеће стање у систему спорта у Републици Србији, истовремено сагледавајући и шта друге земље планирају у погледу развоја спорта до 2035. године.

Визија Министарства спорта је да у наредних десет година изградимо одржив, транспарентан, инклузиван, ефикасан и висококвалитетан систем спорта у Републици Србији заснован на вредностима, а који ће унапредити квалитет живота и обогатити друштвене односе становништва кроз омогућавање свим грађанима да се активно баве спортом и физичким вежбањем, од почетног нивоа до достизања врхунских спортских перформанси, као компоненти од кључног значаја за лични развој грађана, одржавање доброг здравља и побољшања њихових физичких и менталних способности.

Системско планирање развоја спорта је дужно јер се спорт данас суочава са огромним променама повезаним са демографским кретањима, технолошким развојем, употребом вештачке интелигенције и виртуелне и проширене стварности, све већим трендом у погледу ране специјализације спортиста, комерцијализацијом спорта и изазовима као што су дискриминација, насиље, злоупотребе, недозвољено клађење, намештање мечева и допинг у спорту.

На крају желим да се захвалим мојим сарадницима, организацијама и институцијама које су дали изузетан допринос у припреми овог документа, јер сам уверен да сви заједно желимо спортски активну, здраву и успешну Србију.

Са искреним поштовањем,

Министар спорта Републике Србије
Зоран Гајић

УВОД

Разлози за доношење Стратегије (разлози за постојање потребе за јавном интервенцијом)

Савремени спорт представља огромно достигнуће модерног друштва и важно друштвено благо. Он може да одигра важну и активну, конструктивну улогу у јачању физичког, интелектуалног и моралног здравља човечанства у 21. веку. Он је један од кључних елемената у достизању хуманих вредности и у акцијама које се спроводе против различитих предрасуда, дискриминација и идеја насиља. Спорт има кључну улогу у сваком друштву, доприноси социјалној кохезији, превазилажењу предрасуда, повећању позитивног утицаја на јавно мњење и ширење етичких и општих принципа који се кроз њега преносе. Сразмерно значају спорта, његов развој мора бити подржан и охрабриван на свим нивоима друштва.

Развој спорта има за свако друштво огроман значај:

- развој физичких, менталних и моралних снага људи кроз спорт доводи до побољшања квалитета живота у заједници;
- спорт доприноси личном и друштвеном развоју кроз креативне активности и рекреацију, које служе задовољењу човекове потребе за физичким вежбањем ради личног физичког и менталног благостања;
- спорт промовише веће заједништво међу људима (али и народима), као и несебичну размену, солидарност и братство, узајамно разумевање и поштовање планетарних ресурса и бриге о њиховом очувању, као и бриге о њиховом коришћењу на већу добробит човечанства;
- спорт не доприноси само физичкој добробити и здрављу људи већ утиче и на потпунији и складнији развој свих људских бића;
- спорт обогаћује друштвене односе и развија фер-плеј;
- спорт је важан за достизање вредности које су неопходне за социјалну кохезију и мобилизацију људи, узајамну толеранцију и међукултурне дијалоге, кроз које се развија грађанско друштво и подстиче активно учешће грађана и осигурава да се лакше дође до циљних група и интегришу различите етничке и културне мањине у друштво;
- спорт промовише ненасиље, охрабрује фер-плеј и усмерава енергију даље од потенцијалног насиља, служећи истовремено и као средство за рехабилитацију и реинтеграцију људи који су жртве насиља, помажући њиховом физичком и психичком опоравку и социјалној реинтеграцији;
- спорт може да буде кључни елемент у достизању хуманих вредности и у акцијама које се спроводе против расних и религијских предрасуда;
- спорт је значајан у борби против неједнакости и друштвених аномалија, на пример, злоупотребе дрога, које погађају сва модерна друштва у већој или мањој мери;
- спорт је значајан фактор у промовисању идеала мира, развоја и промовисања хуманистичких и етичких вредности, узајамног разумевања и зближавања људи;
- спорт је један од најважнијих елемената и интегрални део процеса сталног образовања и људског и друштвеног развоја.

Спорт је посебно вредан за савремени свет који се брзо мења и који се, с једне стране, карактерише повећањем слободног времена, а с друге стране урбанизацијом и сталним технолошким развојем који теже да одвоје човека од његове природне средине. У том контексту, спорт је важан не само за појединце него и за друштвени и културни развој сваке заједнице, како на националном тако и на регионалном и локалном нивоу. Ово тим пре јер је спорт тесно повезан са другим сферама

политичког одлучивања и планирања у заједници као што су: образовање, здравство, социјална заштита, градско и национално планирање, заштита животне средине, уметност и одмор.

За будући развој спорта у Републици Србији неопходан је "оријентациони оквир" помоћу кога се може реаговати на нове захтеве и подржати спорт на најефикаснији начин кроз постављање развојних циљева, имајући у виду бројне и суштинске измене у савременом спорту и друштву. Треба се подсетити да је почетком прошлог века постојало само 30 спортова док данас само у Републици Србији постоји 150 признатих спортских грана и 15 области спорта, док их у светским оквирима има и више. Почетан, релативно мали број спортских грана прерастао је у мноштво (скоро непрегледно) различитих форми "спорта" и физичког вежбања (кретања). Организациони облици у којима се спорт обавља постали су бројни, а места на којима се спорт упражњава више нису само посебни спортски објекти и терени. Спортска активност је саставни део паркова, зелених површина или чак саобраћајница. Томе треба додати и да је спорт од аматерске активности постао и веома профитабилна привредна делатност. Када се свему томе додају изазови које пред цело друштво, па и спорт, поставља енормно брз развој технологија и вештачке интелигенције, и са тим повезане измене у стиловима живота и вредносним карактеристикама становништва, постаје јасно да без постојања јасног стратешког планирања развоја спорта није могуће предупредиti бројне проблеме који данас постоје у области спорта и помоћи његовом развоју, пре свега кроз повећање обухвата бављења грађана спортом.

Планирање у спорту датира од дана када је зачета идеја олимпизма. Наиме, још у Грчкој и Риму постојале су активности које су биле усмерене ка припремама за учешће на такмичењима која су била организована за све слојеве друштва. Успостављањем модерних Олимпијских игара 1896. године и формирањем међународних спортских организација као што је Међународни олимпијски комитет појавила се потреба за стратешким планирањем које би било усмерено на планирање спортског тренинга и припреме за учешће на Олимпијским играма, израду стратегија изградње спортских објеката и планирање организације међународних спортских такмичења. Наведене чињенице говоре у прилог томе да је спорт заправо од свог настанка саткан од потребе за стратешким планирањем. Већ сама чињеница да се Олимпијске игре организују на сваке четири године говори о томе да је, с једне стране, било потребно направити план припрема спортиста за учешће на Олимпијским играма уз јасно дефинисане циљеве тих припрема, планова припреме спортиста кроз планирање спортске форме и коначно припреме за учешће на олимпијским играма, а са друге стране било је потребно стратешко планирање у области изградње спортске инфраструктуре која је нужна за одржавање Олимпијских игара и организације самих игара.

Планирање спортског развоја може се дефинисати као континуирани процес у коме се на основу анализе постојећег стања, кроз дијалог свих заинтересованих лица долази до спознаје кључних претпоставки за развој спорта, формулишу циљеви и предлажу мере за њихово постизање. Национална стратегија развоја спорта, као стратешки план, подразумева интегрисани скуп стратешких и оперативних циљева и активности, који су потребни да би се у будућности остварио жељени резултат. Стратешко планирање у области спорта у Републици Србији се користи: да би сви учесници у систему спорта, укључујући и јавне власти свих нивоа, што боље спровели своје надлежности у области спорта које су дефинисане законом и другим прописима; да би сви учесници у систему спорта сконцентрисали расположиву енергију на суштинска питања развоја спорта и искристализовали различита размишљања о стању и улози спорта у Републици Србији; да би се осигурало да све јавне власти и сви учесници у систему спорта теже остваривању истих циљева; да би се обавила самопроцена и прилагођавање правца у коме се спорт креће, реагујући при том на промене у окружењу. С обзиром на то да је због ограничених средстава немогуће одједном урадити и постићи све што је неопходно да би систем спорта био на највишем нивоу, процес стратешког планирања развоја спорта имплицира да су поједини циљеви, мере и активности важније од других,

те да се у процесу усвајања Стратегије развоја спорта морају донети тешке одлуке о томе шта се сматра најважнијим за развој спорта у Републици Србији, односно шта су приоритети.

Постоји осам кључних разлога за постојање потребе за јавном интервенцијом у виду израде Стратегије развоја спорта:

– да би се водило рачуна о изменама у потребама становништва за кретањем и физичком активношћу;

– да би се гарантовало свим сегментима становништва да ће им бити обезбеђени спортски објекти и спортска понуда у складу са потребама;

– да би се обезбедио континуитет постизања врхунских спортских резултата српских спортиста на великим међународним спортским такмичењима;

– да би се осигурало оптимално коришћење постојећих спортских објеката и простора за физичке активности и кретање;

– да би имали рационалне основе за доношење одлука јавних власти у односу на инвестиције у области спорта;

– да би се за учеснике у систему спорта створила сигурност у односу на планирање активности;

– да би се постигло оптимално коришћење свих снага српског спорта, уз њихово повезивање (умрежавање);

– да би се развила планска основа за избор програма који ће се финансирати из јавних прихода.

Полазећи од претходно изнетих разлога, Стратегија развоја спорта у Републици Србији за период 2026–2035. године (у даљем тексту: Стратегија) својом структуром и садржином треба да одговори следећим захтевима: да детаљно анализира стање у области спорта, да јасно идентификује "визију" Републике Србије у области спорта; да јасно дефинише веома конкретне циљеве и мере које сваки од органа јавних власти и учесника у систему спорта мора да остваре у одређеном периоду; да прецизно, кроз акциони план, наведе активности на спровођењу утврђених циљева и мера, са јасним роковима за њихово спровођење; да за планиране активности буду обезбеђена буџетска средства; да буде усаглашен са законом утврђеним принципима програмског буџетирања и садржи процену финансијских ефеката реализације Стратегије на буџете јавних власти; да јасно наведе учеснике у систему спорта који су надлежни за спровођење појединих програмских циљева, мера и активности; да садржи јасно утврђену мрежу координације и субординације органа јавних власти и учесника у систему спорта који су задужени за спровођење планираних циљева, мера и активности; да идентификује показатеље (индикаторе) и мерила за праћење успеха у спровођењу Стратегије (мониторинг и евалуација), како би се на периодичној основи оцењивао напредак ка достизању постављених циљева; да уважи потребе свих категорија становништва Републике Србије у области спорта.

У периоду трајања нове Стратегије од десет година очекују се велике промене и изненађења за која систем спорта мора бити припремљен. Једна од могућих промена може бити и прикључивање Републике Србије Европској унији, што ће у значајној мери изменити начин финансирања програма у области спорта средствима из јавних финансија на свим нивоима, у односу на ограничења у давању државних помоћи. Зато мора се не само размишљати већ и активно деловати у смислу дефинисања околности које би могле довести до евентуалне приватизације у спорту, тј. трансформације спортских организација из форме удружења грађана у привредна друштва.

Ова Стратегија мора дати многе одговоре и на друга важна питања која у овом тренутку имамо, као што су: какво је стање постојеће спортске инфраструктуре, каквом документацијом располажу спортски објекти у Републици Србији, какав нам је квалитет наставе физичког васпитања, колико нам је квалитетан, едукован и обучен тренерски и други стручни кадар, какав нам је систем

образовања спортских стручњака, како повећати обухват бављења спортом од младих до старих грађана и грађанки.

Посебан изазов који стоји пред Стратегијом и дефинисањем одговарајућих циљева, мера и активности у наредних десет година односи се на драстичне промене које ће погодити сва друштва у целини, па и спорт у њима, услед убрзаног развоја вештачке интелигенције, дигиталног окружења, виртуелне стварности и целокупног технолошког напретка. Према извештају Конференције Уједињених нација о трговини и развоју из 2025. године, вредност глобалног тржишта вештачке интелигенције (AI) ће до 2033. године порасти приближно 25 пута и достићи 4,8 билиона долара, што је отприлике величина економије Немачке, а саме технологије вештачке интелигенције ће утицати на 40 одсто радних места широм света.[1] Ширење вештачке интелигенције ће генерално повећати продуктивност рада, али може и да доведе до значајног раста неједнакости између развијених земаља и земаља у развоју.

Стратегијом морају бити обухваћене и постојеће демографске промене у Републици Србији, као и процене демографских тенденција за наредни десетогодишњи период. Оне јасно показују да смо све старија нација и да у том смислу Стратегија треба да донесе мере којима би се повећала могућност и доступност за бављење рекреативним спортом управо за оне старије грађанке и грађане Републике Србије који желе и осећају потребу да редовно упражњавају физичко вежбање, као потребу и као лек. Посебно је потребно одговорити на питања која се односе на позицију жена у спорту, заштиту интегритета спорта и како ћемо се борити против намештања мечева, нелегалног клађење, допинга у спорту и насиља на спортским приредбама. Финансирање у спорту је, такође, област која би требала да буде унапређена у односу на постојећи систем, уз отварање нових ресурса из којих би се финансирали програми у области спорта, као што су Фонд за развој спорта, обезбеђивање пореских олакшица за привредне субјекте који су заинтересовани за инвестирање у спорт, јасније дефинисање законске регулативе која се односи на учешће у финансирању спорта од прихода сакупљених од приређивача игара на срећу, кладионица, прихода од акцизне робе и сл. Још један од изазова јесте успостављање активне комуникације са нашом дијаспором одакле ће нам долазити и нови таленти који имају перспективу за остваривање врхунских спортских постигнућа. Због свега претходно наведеног, Стратегија треба да предложи решења која ће обезбедити да систем спорта у Републици Србије буде проактиван, мобилан и спреман за све врсте промена, како нас оне не би затекле неспремне.

Стратегија мора дати одговоре и како ће спорт у нашој земљи коначно постати привредна грана, и како обезбедити да се на улагања у спорт гледа као инвестирање, а не као трошак. Бављење спортом се више не може посматрати само као рекреативна физичка активност, средство за коришћење слободног времена или активност за побољшање здравља, јер је оно све више бизнис. Једна од водећих компанија за истраживање тржишта Research and markets објавила је у септембру 2025. године *Sports Global Market Report 2025*[2] у којем су објављени подаци и процене за спортско тржиште у периоду 2024-2034. године. Према овом Извештају, глобално спортско тржиште достигло је вредност од скоро 515,47 милијарди долара у 2024. години, растући по сложеној годишњој стопи раста од 3,08% од 2019. године. Очекује се да ће тржиште порасти на 680,79 милијарди долара у 2029. години по стопи раста од 5,72%, да би достигло 893,77 милијарди долара у 2034. години. Да би наше организације у области спорта могле успешно да функционишу на савременом спортском тржишту, потребно је да своју организацију и деловање прилагоде условима који постоје на том

[1] https://www.novosti.rs/ekonomija/vesti/1477937/procene-vezi-vestackom-inteligencijom-ovako-uticati-radna-mesta-bdp-2033-godine

[2] https://www.researchandmarkets.com/reports/5849319/sports-global-market-opportunities-strategies?utm_source=GNE&utm_medium=PressRelease&utm_code=bm8k6h&utm_campaign=1964256+-+Sports+Market+Opportunities+and+Strategies+to+2033%3a+%24862.6+Billion+Industry+Analysis+by+Type%2c+Revenue+Source%2c+Ownership%2c+Region%2c+and+Company&utm_exec=jocamspi

висококонкурентном тржишту, укључујући и професионализацију кадра. Стратегија зато мора наћи решење како до 2035. године учинити систем спорта у Републици Србији професионалнијим и прилагодљивијим у односу на пословно окружење у којем систем спорта функционише.

У сваком случају, имајући у виду широк спектар тема везаних уз стратешко планирање развоја спорта, усвојена Стратегија никако не може представљати „коначни производ“. Она, сама по себи, може "једино одредити смер и десетогодишњи план мера, док управљање и праћење реализације Стратегије захтева континуирано ажурирање и евалуацију у складу са степеном реализације и остварeним резултатима. Треба стално имати на уму да планирање само за себе не производи резултат, то је средство а не циљ. Добро је планирати, али планирано треба и спровести, на начин да активности које спроводимо из дана у дан постижу жељене резултате и да су усмерене на праве приоритете. Због тога, детаљно планирање активности усмерених на реализацију постављених циљева и мера, кроз Акциони план, треба да буде усмерено на краћи временски период, не дужи од четири године.

Одлуке које се доносе Стратегијом су темељне и усмерене према будућности, односно њоме су утврђују приоритети који треба да се постигну у наредних десет година. Утолико се стратешко планирање развоја спорта и разликује од оперативног планирања које је усмерено на дневну примену стратешких одлука и доноси акције које треба предузети у току година како би се остварили стратешки приоритети. Стратешко планирање развоја спорта подразумева одлуке које морају бити применљиве на окружење које је динамично и често тешко предвидиво, јер наша постојећа знања о будућим условима нису довољно поуздана да бисмо били апсолутно сигурни у остваривост свих постављених циљева и планираних ефеката реализације Стратегије. Кроз доношење Стратегије за период 2026 – 2035. године, Влада Републике Србије треба да све јавне власти и све учеснике у систему спорта стави у позицију да могу што успешније одговорити на промене које су у току, не само у Републици Србији већ и у ширем окружењу.

Стратегија са припадајућим Акционим планом, као документ јавне политике, мора дати предлоге и решења за многе уочене проблеме којима је оптерећен систем спорта у Републици Србији, укључујући и промене у правном оквиру. Један од посебних изазова након свих ових процеса доношења Стратегије са Акционим планом јесте практична примена донетих докумената и свега онога што ће у њима бити дефинисано. Из до сада прикупљених информација, а нарочито информација прикупљених на панел дискусијама одржаним широм Републике Србије може се закључити да је доследно и потпуно спровођење донетих стратешких и законских докумената једна од главних и суштинских мањкавости досадашњег система спорта у Републици Србији.

Доношење Стратегије због истека важења постојеће стратегије и обавеза из Закона о спорту

Први стратешки документ у области спорта у Србији донет је 2008. године када је Влада Републике Србије на својој седници од 02. 12. 2008. године донела Стратегију развоја спорта у Републици Србији за период од 2009. до 2013. године са припадајућим Акционим планом[3]. Након истека ове стратегије Влада Републике Србије је 25. 12. 2014. године донела и другу Стратегију развоја спорта у Републици Србији за период 2014-2018. године[4], са припадајућим Акционим планом.

Након усвајања Стратегије 2014. године започело се са обуком представника јединица локалних самоуправа за израду њихових јавних политика, тј. израду програма развоја спорта на територијама јединица локалних самоуправа. Министарство омладине и спорта је након усвајања нове Стратегије 2014. године, а у сарадњи са Сталном конференцијом градова и општина,

[3] „Сл. гласник РС“, бр. 110/2008.
[4] „Сл. гласник РС“, бр. 1/2015.

организовало едукације за представнике јединица локалних самоуправа на тему почетка израде програма развоја спорта за јединице локалних самоуправа, као обавезе из члана 142. Закона о спорту[5] у којем је утврђена обавеза за аутономну покрајину и јединице локалне самоуправе да у року од годину дана од усвајања Стратегије, утврде програм развоја спорта на својој територији, у складу са Стратегијом, и доставе га Министарству омладине и спорта у року од 15 дана од дана усвајања. Резултат ових активности је био тај да је огромна већина јединица локалне самоуправе донела своје програме развоја спорта, чије се важење поклапало са важењем Стратегије 2014-2018. године.

Министарство омладине и спорта је након истека Стратегије за период 2014-2018. године, почетком 2019. године приступило изради Ex post анализе ефеката ове Стратегије, која се односила на оцену реализације наведене јавне политике. У том смислу Министарство омладине и спорта је израдило и крајем марта 2019. године објавило Анализу реализације очекиваних исхода дефинисаних Стратегијом развоја спорта у Републици Србији за период 2014-2018. године.

Почетком августа 2019. године Влада Републике Србије је образовала Радну групу за израду Националне стратегије развоја спорта за период 2020-2030. године. Радна група је одржала неколико састанака, а рад се одвијао и кроз седам подгрупа. На почетку рада Радне групе утврђен је Полазни оквир за израду нацрта Стратегије развоја спорта за период од 2020. до 2030. године и акционог плана за њено спровођење. У Полазним основама је утврђено да Стратегија треба да обезбеди остваривање пет основних циљева: повећање учешћа становника у спортским активностима, посебно деце и младих; оптимизовање, уз садејство, организационих форми за бављење спортом; унапређење стања у погледу спортских објеката и простора за бављење спортом; осигурање финансирања спорта и оптимизовање подршке програмима у области спорта; постизање врхунских спортских резултата на великим међународним спортским такмичењима. Радна група је, такође, утврдила четири основне премисе за израду Нацрта Стратегије развоја спорта, и то:

1) Стратегија развоја спорта је само део укупне стратегије развоја Републике Србије због чега је нужно да у израду Нацрта Стратегије буду укључени сви делови власти, посебно они задужени за изградњу инфраструктуре, образовање, здравство и туризам;

2) Измене у спортском понашању и потребама становништва захтевају редефинисање будућег развоја традиционалних спортских објеката, посебно у погледу њиховог одржавања и модернизовања. Достизање еколошких стандарда, попут смањења утрошка воде и енергије, мора уживати приоритет у будућности. Ако се и граде нови спортски објекти, првенствено треба задовољити дефицитарне потребе;

3) Јавне површине које нису првенствено грађене за потребе спорта, попут паркова, путева и сл., имају изузетан значај за спорт и физичку активност (кретање) становника и о томе се мора водити рачуна када се уређују и одржавају;

4) Имајући у виду постојећу економску ситуацију, која ни убудуће неће бити лака, развој спорта не може се заснивати на неким додатним већим средствима за спорт те је због тога за процес планирања спортског развоја од изузетног значаја да се јасно дефинишу приоритети, уз учешће свих заинтересованих друштвених група и организација у области спорта. Транспарентност у планирању развоја спорта и финансирању програма у области спорта је кључна претпоставка за успешан развој спорта.

Да би могла да одговори својим задацима и како би Национална стратегија развоја спорта била израђена у складу са Законом о планском систему, Радна група је одмах приступила прикупљању података, информација, анализа и статистичких показатеља о стању у области спорта, са којима су располагали државни органи и организације, ради спровођења анализа: остваривања надлежности јавних власти у области спорта; стања организованости спорта; обухвата бављења (такмичарски и рекреативно) грађана спортом, посебно деце и жена; стања спортских капацитета;

[5] Закон о спорту („Сл. гласник РС“, бр.10/2016)

финансирања спорта из јавних прихода. Ту је, међутим, и настао кључни проблем у изради нове Стратегије развоја спорта, који је био и кључни проблем претходно реализованих Стратегија, јер се показало да у последње три деценије не постоје поуздани и свеобухватни подаци и базе података о стању у систему спорта. Постојала су само нека парцијална истраживања на основу којих се није могла израдити ex ante анализа ефеката, у складу са Законом о планском систему. Како је у питању обавезни и суштински корак у изради сваке стратегије, рад Радне групе је био успорен покушајима да се прибаве потребни подаци и анализе.

Како је у марту 2020. године проглашена епидемија корона вируса у свету и у нашој земљи, рад Радне групе за израду Стратегије развоја спорта за период 2020-2030. године је практички престао. У циљу стварања основе за наставак рада на изради Стратегије развоја спорта, Министарство омладине и спорта је и у ванредним околностима наставило са прикупљањем потребних података о стању у систему спорта Републике Србије, па је заједно са Спортским савезом Србије у 2021. години спровело истраживачко-развојни пројекат: „Сагледавање постојећег стања у систему спорта у Републици Србији и идентификовање проблема и промена које би требало предузети, у функцији припреме ex ante анализе ефеката за доношење Националне стратегије развоја спорта и припреме Нацрта закона о изменама и допунама Закона о спорту“.

Након проглашења престанка епидемије корона вируса, Министар омладине и спорта је, на основу члана 142. став 1. Закона о спорту, решењем образовао у јуну месецу 2021. године Радну групу за израду Стратегије развоја спорта за период 2021–2031. године и акционог плана за њено спровођење. Ова Радна група се суочила са истим проблемима као и претходна, а њен рад је престао са расписивањем локалних и парламентарних избора у фебруару 2022. године. Након ових избора одржани су и парламентарни избори у децембру месецу 2023. године. На процес израде Стратегије развоја спорта утицала је и промена структуре министарстава Владе Републике Србије, укључујући и образовање Министарства спорта, уместо Министарства омладине и спорта.

Након избора г. Зорана Гајића за министра спорта, у Министарству спорта су настављене припреме за израду Стратегије развоја спорта и одлучено је да се настави са истраживањем које је раније започето са Спортским савезом Србије 2021. године, и то по идентичној методологији, а све у циљу прикупљања релевантних података који би реално приказали стварну ситуацију у систему спорта у Републици Србији, и оно је трајало и током писања ове Ex ante анализе. Подаци су прикупљани из званичних база података, објављених истраживања и достављених извештаја од државних органа и организација (Министарстава, Агенције за привредне регистре, Националне службе за запошљавање, Завода за спорт и медицину спорта Републике Србије, Антидопинг агенције Републике Србије, БАТУТа, Републичког завода за статистику, Секретаријат за омладину и спорт АП Војводине, јединица локалне самоуправе) и из извештаја и упитника које су Министарства спорта достављали надлежни национални и територијални спортски савези. Део података је добијен и из објављених публикација других организација (нпр. Сталне конференције градова и општина РС) и истраживача. Преглед прикупљених података је показао да у одређеним областима и питањима у опште не постоје подаци или они нису потпуни као и да одређене прикупљене податке (чак и када су потпуни) треба прихватити са резервом (нарочито оне које су доставили поједини надлежни национални и територијални спортски савези). Значајан део проблема је везан или за непоштовање одредби Закона о спорту или за њихово неразумевање, што опет само по себи указује на стање у систему спорта Републике Србије.

Решењем Министра спорта од 26. августа 2024. године образована је Радна група за израду Стратегије развоја спорта у Републици Србији за период од 2025. до 2035. године и Акционог плана за њено спровођење. Радна група је својом одлуком од 1. октобра 2024. године образовала осам подгрупа, са задатком да припремају материјал за седнице Радне групе. Након реконструкције Владе

у 2025. години, Министар спорта је 9. септембра 2025. године решењем образовао нову радну групу за израду Стратегије развоја спорта у Републици Србији за период од 2026. до 2035. године.

Законом о спорту (ЗС) је прописана обавеза доношења Националне стратегије развоја спорта. Стратегију доноси Влада Републике Србије, на предлог Министарства спорта, за период од десет година (чл. 142. став 1. ЗС). Средства за реализацију Стратегије обезбеђују се у буџету Републике Србије, као и у буџету аутономне покрајине и јединица локалне самоуправе (члан 142. став 3. ЗС).

Стратегијом се утврђује: 1) стање у области спорта које постоји у тренутку доношења Стратегије; 2) основни принципи на којима се темељи развој спорта у Републици Србији; 3) краткорочни, периодични и дугорочни спортско-развојни циљеви у периоду за који се доноси и носиоци реализације тих циљева; 4) садржина, обим и процењена вредност активности на реализовању постављених спортско-развојних циљева; 5) обавезе и задаци носилаца јавне власти свих нивоа и носилаца спортских програма на реализацији постављених спортско-развојних циљева (чл. 142. став 2. ЗС).

Законом о спорту је прописана и обавеза за аутономну покрајину и јединице локалне самоуправе да у року од годину дана од усвајања Стратегије утврде програм развоја спорта на својој територији, у складу са Стратегијом, и доставе га Министарству спорта у року од 15 дана од дана усвајања (чл. 142. ст. 4).

Национална стратегија и програми развоја се доносе у складу са Законом о планском систему Републике Србије („Сл. гласник РС“, бр. 30/2018). Тим законом је детаљније прописана садржина сваке Стратегије (чл. 13), па се она примењује и на Националну стратегију развоја спорта из члана 142. Закона о спорту.

Институције, заинтересоване стране и циљне групе укључене у израду Стратегије

Систем спорта у Републици Србији је на организационом нивоу сачињен од мреже бројних институција које имају директан или индиректан утицај на развој, унапређење и системску подршку свим областима спорта. Читав је списак министарстава у Влади Републике Србије која су укључена у систем спорта Републике Србије, као што су Министарство финансија, Министарство просвете, Министарство науке, Министарство здравља, Министарство унутрашњих послова, Министарство одбране, Министарство државне управе и локалне самоуправе, Министарство омладине и туризма. Ту су и образовне институције, Антидопинг агенција Републике Србије, Завод за спорт и медицину спорта Републике Србије и Покрајински завод за спорт и медицину спорта. На нивоу јавних власти незаобилазно место имају и аутономне покрајине и јединице локалних самоуправа. Разуме се, значајан утицај на систем спорта имају и међународне институције као што су Уједињене нације, Европска Унија и Савет Европе.

Уједињене нације (УН) се проблемом спорта највише баве у оквиру УНЕСКА (United Nations Educational Scientific and Cultural Organization). Реч је о специјализованој агенцији УН, основана 1945. године. Највиши орган ове организације је Генерална скупштина, која се састаје сваке две године у редовно заседање, и одређује политику и правце рада УНЕСКА. Република Србије је стални члан УНЕСКА.

Европска Унија је своју политику у области спорта дефинисала још на Амстердамском самиту 1997. године на коме је подвучен друштвени значај спорта, посебно улогу коју спорт добија при проналажењу идентификације и сусретима људи. На Самиту се апеловало на тела Европске Уније да у питањима значајним за спорт саслушају мишљење спортских савеза и посебно узму у обзир особености аматерског спорта.

Савет Европе је међувладина организација чији су главни циљеви:[6] заштита људских права, плуралистичка демократија и владавина права; унапређење свести о европском културном идентитету и потицање његова развоја и разноликости; тражење решења за проблеме с којима се суочава европско друштво (мањине, ксенофобија, нетрпељивост, заштита околине, клонирање, сида, дрога, организовани криминал итд.); развој демократске стабилности у Европи кроз подршку политичким, законодавним и уставним реформама. У оквиру активности Савета Европе делује и ЕПАС (Enlarged Partial Agreement) као тело Савета Европе које се бави израдом легислативе којом се уређује и штити интегритет спорта уопште, а кроз израду разних конвенција и препорука. Србија активно учествује у раду ЕПАС-а али и других радних тела која се баве питањима која су везана за функционисање система спорта.

Колико је систем спорта специфичан показује и чињеница да су његов суштински део субјекти које долазе из простора невладиних организација, као што су Олимпијски комитет Србије, Параолимпијски комитет Србије, Спортски савез Србије, надлежни национални и територијални спортски савези и бројна друга спортска удружења и савези, које функционишу не само на основу националног правног поретка већ и на основу спортским правила надлежних међународних спортских савеза. Ти међународни спортски савези представљају врх пирамидалне структуре спорта, која је успостављена како на светском и европском нивоу тако и на националном нивоу.

Према Закону о спорту (ЗС), надлежни међународни спортски савез јесте међународни спортски савез који је члан или који је признат од стране Међународног олимпијског комитета и Међународног параолимпијског комитета када су у питању спортови особа са инвалидитетом, односно међународни спортски савез који је на светском нивоу надлежан за одређену грану или област спорта и у који је учлањен надлежни национални спортски савез (чл. 3. ст. 1. тач. 20) ЗС).

Поред Међународног олимпијског комитета и Међународног параолимпијског комитета који се налазе на врху светске пирамиде спортског организовања, на светском нивоу постоје четири кровна савеза:

- **THE ASSOCIATION OF SUMMER OLYMPIC INTERNATIONAL FEDRATION** (Асоцијација летњих олимпијских међународних спортских федерација) – АСОИФ. Од априла 2024. године, АСОИФ има 30 пуноправних чланица међународних федерација и две међународне федерације придружене чланице. Међународне федерације могу се пријавити да постану пуноправне чланице ако управљају основним спортом на Летњој олимпијади или управљају спортом који је био на три последње Летње олимпијаде (Олимпијских игара). Они се могу пријавити да постану придружени чланови ако управљају спортом који је укључен у програм за будућа издања Летњих олимпијских игара или управљају спортом који је представљен у било којих пет издања Летњих олимпијских игара од 1988;
- **Winter Olympic Federations (**Савез зимских олимпијских међународних спортских федерација) –WOF. WOF има 7 чланова;
- **ASSOCIATION OF IOC RECOGNIESED INTERNATIONAL SPORTS FEDERATION** (Асоцијација међународних спортских федерација признатих од МОКа) – АРИСФ. Чланови АРИСФ-а су међународне спортске федерације које признаје МОК (37) чији се спорт тренутно не такмичи ни на Летњим ни на Зимским олимпијским играма, иако чланство у АРИСФ-у не значи нити гарантује да ће спорт бити укључен у будуће Олимпијске игре. У чланству АРИСФ-а је у 2024 години 39 међународних спортских савеза;
- **ALLIANCE OF INDEPENDENT RECOGNISED MEMBERS OF SPORT** (Савез независних препознатих чланова спорта) - АИМС. У чланству АИМС-а је у 2024. години 20 међународних спортских савеза који још нису признати од МОКа, али томе теже.

[6] Према брошури: „The Council of Europe, 800 million Europeans“, Council of Europe, 2001.

Наведена четири међународна спортска савеза су конститутивни чланови (Stakeholders) **SPORTACCORD-a**. Sportakord управља процесом подношења захтева за чланство у АИМС. Међународни спортски савез који жели признање АИМС и Sportakord-a мора да испуни три критеријума: 1) општи критеријуми; 2) критеријуми легитимности и 3) критеријуми управљања. У Опште критеријуме спада: 3 године постојања; непрофитни или еквивалентни статус; универзалност (30 одобрих националних спортских савеза са минимум 3 континента, за зимске спортове, односно 60 одобрених националних спортских савеза са минимално 3 континента, за летње спорове); усклађеност са организационим стандардима; усклађеност са стандардима активности; усклађеност са стандардима управљања. Критеријуми легитимитета испитују да ли постоји више кандидата или других организација које тврде да су управљачко тело за спорт. Подносилац захтева мора да докаже да је легитимно управно тело. Критеријуми управљања спортом су слични критеријумима легитимитета и испитују да ли постоје проблеми компатибилности између подносиоца(а) захтева и члана кровне организације (чланови АСОИФ, WOФ, АРИСФ и АИМС) или других организација које признаје МОК (нпр. Међународни параолимпијски комитет, Федерација игара Комонвелта итд.).

Међународни спортски савези (федерације) су међународне невладине организације које администрирају једним или више спортова на светском нивоу и које су одговорне за интегритет свог спорта на међународном нивоу. Међународне федерације имају одговорност и дужност да управљају одвијањем различитих спортова на свим нивоима, укључујући и надгледање развоја спортиста, и да обезбеђују њихову промоцију и развој. Они прате свакодневну администрацију свог спорта и гарантују редовно организовање такмичења као и поштовање правила фер-плеја.

Олимпијски комитет Србије јесте организација у области спорта, образована у складу с Олимпијском повељом и призната од стране Међународног олимпијског комитета (чл. 103. ЗС). Олимпијски комитет Србије обавља послове којима се обезбеђују услови за праћење, развој и унапређење врхунског спорта и система врхунског спорта у олимпијским спортовима, организацију и одржавање међународних спортских такмичења која су у надлежности Међународног олимпијског комитета, остваривање међудржавне и међународне спортске сарадње и реализацију програма и пројеката из ове области који су од општег интереса за Републику Србију, као и друге послове у складу са Законом о спорту.

Спортски савез Србије јесте територијални спортски савез за Републику Србију у који се удружују надлежни национални гранси спортски савези, надлежни национални спортски савези за области спорта, национална стручна и друга спортска удружења, као и територијални спортски савези за аутономну покрајину, јединицу локалне самоуправе и градску општину (чл. 102. ст. 2. ЗС). Спортски савез Србије обавља послове (чл. 102. ст. 3. ЗС) којима се обезбеђују услови за праћење, развој и унапређење спортске рекреације, спорта деце, укључујући физичко васпитање деце предшколског узраста и школски спорт, универзитетски спорт, спорт у дијаспори и врхунског спорта у неолимпијским спортовима, као и друге послове у складу са овим законом и Националном стратегијом развоја спорта.

Параолимпијски комитет Србије јесте организација у области спорта образована у складу с Параолимпијском повељом и призната од стране Међународног параолимпијског комитета (чл. 103. ст. 7. ЗС). Параолимпијски комитет Србије обавља послове којима се обезбеђују услови за: праћење, развој и унапређење спорта особа са инвалидитетом, организацију и одржавање међународних спортских такмичења која су у надлежности Међународног параолимпијског комитета, остваривање међудржавне и међународне спортске сарадње и реализацију програма и пројеката из области спорта особа са инвалидитетом који су од општег интереса за Републику Србију, као и друге послове у складу са овим законом.

Надлежни национални гранси спортски савези и надлежни национални спортски савези за области спорта су врх пирамидалног организовања у одређеној грани, односно области спорта и

имају монополски положај у гранама и областима спорта за које су надлежни. У складу са таквим положајем, Закона о спорту им даје и признаје бројна овлашћења и надлежности. Надлежни национални спортски савез има искључиву улогу у одређеној грани спорта за репрезентовање националног спорта на међународним такмичењима и у међународним спортским савезима, организовање и вођење националних спортских такмичења и уређење обављања спортских активности и делатности путем спортских правила (чл. 99. ст. 2. ЗС).

Основу пирамиде спортског организовања чине ***спортске организације***. Оне се, према Закону о спорту, појављују у форми спортских удружења и спортских привредних друштава. Спортска удружења су добровољне недобитне организације засноване на слободи удруживања више физичких и/или правних лица, организоване на основу статута и основане ради остваривања заједничког циља у области спорта (чл. 36. ст. 1. ЗС). Спортска привредна друштва оснивају физичка и/или правна лица у форми друштва са ограниченом одговорношћу или акционарског друштва, у складу са Законом о спорту и Законом о привредним друштвима (чл. 92. ст. 1. и 2. ЗС). Основан карактеристика спортских организација јесте да се оснивају ради обављања спортских активности и спортских делатности (чл. 33. ст. 1 ЗС), што подразумева и да су спортисти њиховб конститутивни део.

Стручна спортска удружења (удружења тренера, спортских судија и др.) су организације у које се удружују спортски стручњаци и стручњаци у спорт, а како би се бавили уређивањем стручних спортских питања која су од заједничког интереса.

Организације за обављање спортских делатности су привредна друштва, установе и предузетници који обављају делатности којима се обезбеђују услови за обављање спортских активности, односно омогућава њихово обављање, а нарочито: организовање учешћа и вођење спортских такмичења, укључујући и међународна такмичења, обучавање за бављење спортским активностима и планирање и вођење спортских активности; спортско суђење; организовање спортских припрема и спортских приредаба; обезбеђење и управљање спортском опремом и објектима; стручно образовање, оспособљавање, усавршавање и информисање у области спорта; научноистраживачки и истраживачко-развојни рад у спорту; пропаганда и маркетинг у спорту; саветодавне и стручне услуге у спорту; спортско посредовање, организовање пословања организација у области спорта (чл. 93, 107. 110. ЗС)

Заинтересоване стране у систему спорта су и компаније и пословне асоцијације које имају интересе у области спорта и у успешном спровођењу Стратегије, као и оне организације који ће директно бити укључени у њену реализацију (нпр. привредна друштва из одређених индустрија, услужни сектор, иновацијске компаније и др.). Посебно место имају медијске куће које играју важну улогу у информисању јавности о циљевима и напредовању стратегије, као и у подршци у креацији јавног мњења и коначно заинтересована група је целокупно друштво.

Циљне групе на које је усмерена Стратегија су пре свега спортисткиње и спортисти, спортски стручњаци и стручњаци у спорту, млади и стари, особе са инвалидитетом, људи из руралних подручја и све остале грађанке и грађани који ће директно користити услуге или бенефите од реализације дефинисаних циљева Стратегије.

Консултативни процес

Квалитет стратешког планирања развоја спорта суштински зависи од начина на који је организован процес стратешког планирања. Неки од битних елемената тог процеса су: присуство снажног вођства и визије код водећих функционера; приступ који подразумева висок степен учешће и консултација са јавним властима и учесницима у систему спорта; коришћење најбољих искустава других, уз прилагођавање специфичним потребама и ресурсима којима располажу јавне власти;

прикупљање поузданих информација о стању у систему спорта; реална процена расположивих средстава и људских потенција за остваривање постављених циљева; разматрање различитих опција и узимање у обзир различитих гледишта пре доношења коначне одлуке, како би се постигао консензус свих заинтересованих субјеката; обезбеђење како нових идеје тако и континуитета.

Стратегија развоја спорта, у сваком случају, мора бити сачињена кроз сарадњу свих политичких актера, организација у области спорта и свих других друштвено релевантних група и институција (концепт партиципативног планирања, заснованог на проналажењу одлука кроз консензус), како би се осигурало да спровођење усвојене Стратегије буде прихваћено у што је могуће већој мери.

Консултативни процес у изради Стратегије је отпочео још у фази припреме Ex ante анализе. Овако широк консултативни процес је успостављен како би се добиле све потребне информације о примени претходне Стратегије као и како би се дефинисали проблеми којима је оптерећен читав систем спорта у Републици Србији. Дефинисање проблема је за читав процес било веома важно јер су само на тај начин могли бити дефинисани и израђени реални и адекватни општи и посебни циљеви Стратегије.

У сарадњи са Сталном конференцијом градова и општина и њиховом „Мрежом за спорт“ организоване су панел-дискусије у Лесковцу, Краљеву, Новом Саду и Београду. На панел-дискусијама су учешће узели представници јединица локалних самоуправа који су ангажовани као градски већници за спорт и представници надлежних територијалних спортских савеза.

Прва трибина је организована у Лесковцу 24.10.2024. године где је учешће узело укупно 74 учеснице и учесника. Приоритетна тема током ове панел дискусије је било указивање на тешко стање у области школског спорта и реализације наставе физичког васпитања. Указано је на проблеме недостатка адекватне спортске инфраструктуре у школама, проблем реализације наставе физичког васпитања од 1 до 4. разреда основне школе и потребе да се у ову фазу рада са најмлађима укључе професори физичког васпитања као асистенти/сарадници у настави. Исказана је потреба за израду Правилника о школском спорту као и повећање обухвата деце која активно учествују у припремама за такмичење кроз секције и учешће на самом такмичењу. Учесници трибине су препознали и проблем, сада готово „угашеног“ универзитетског спорта као и потребу за његову ревитализацију и пуну афирмацију. Исказан је предлог да се на Универзитете врати обавезна настава физичког васпитања. Представници спортских центара су указали на проблем коефицијената у области Установа физичке културе који нису мењани читаве 22 године па су тако плате запослених у Установама физичке културе испод загарантованих минималних личних доходака. У Прешеву је идентификован проблем недовољно развијене спортске инфраструктуре која је и услов да би се повећао обухват младих који се редовно баве физичким активностима у оквиру спортског система Републике Србије.

Наведен је и проблем изостанка награђивања тренера који више немају право на добијање Националних признања, а за освојене медаље на првенствима Европе, на првенствима света и на Олимпијским играма. Овим укидањем фактички су кажњени тренери који су највеће успехе у олимпијско спорту остваривали са својим спортистима и тимовима који презентују Републику Србију, док су ово право остварили тренери који су тренирали спортисте и тимове Југославије, Савезне Републике Југославије, Србије и Црне Горе али не и Србије. Уредба је измењена у моменту када је Србија постала независна држава па тако тренери спортиста и тимова који се такмиче под именом Србија данас немају право на добијање Националних признања.

Друга трибина је организована у Краљеву 29.10.2024. године на којој је учествовало укупно 68 учесница и учесника. Прва тема на овом скупу је био предлог да се у Стратегији, а касније и у закону дефинише проценат улагања у систем спорта. За јединице локалних самоуправа предлог је био да се установи обавезних 5% улагања у програме из области спорта, а да се на нивоу Републике утврди издвајање за спорт од минимум 1% од укупног буџета Републике Србије. Говорници су

указали и на веома лоше стање у сегменту спортских менаџера, тј. оних који осмишљавају и реализују програма спортских организација. Исказана је потреба за перманентним усавршавањем како тренера тако и менаџера који воде спортске организације јер су препознати огромни проблеми на терену, нарочито у фази планирања и реализације буџетских средстава који се јављају управо због недовољног поседовања вештина из области менаџмента али и због непознавања позитивних законских прописа којима је уређен систем спорта. Дискутанти су указали и на недовољну контролу примене Закона у спорту нарочито у односу између надлежних националних гранских савеза и спортских клубова. Руководиоци спортских клубова се веома често осећају као да постоје да би плаћали високе таксе надлежним националним гранским савезима као носиоцима активности за гране спорта, а да при томе немају апсолутно никакву финансијску подршку од тих истих савеза.

Помињало се веома често да су се надлежни национални гранси савези отуђили од своје базе и да довољно не воде бригу о спортским организацијама, њиховим чланицама, које делују у јединицама локалних самоуправа и како оне опстају. Указано је и на проблем великог броја спортских организација које функционишу и раде мимо чланства у надлежним националним гранским савезима, што је коначно и противно Закону о спорту. Идентификовано је да велики број спортских стручњака који воде разне „школице спорта, школе фудбала, одбојке, кошарке...“ и раде и функционишу ван система, и то без поседовања одговарајућих дозвола за рад. Идентификована је потреба за повећањем инспекцијске контроле на свим нивоима власти, а указано је и на недовољан број спортских инспектора на читавој територији Републике Србије. Истакнут је проблем непризнавања федерација нарочито у карате спорту и њихово изопштавање из система финансирања програма у области спорта. Препознат је и проблем намештање мечева на свим нивоима такмичења и потребе да се системски уреди област заштите интегритета у спорту кроз сузбијање негативних појава у спорту.

Трећа трибина је одржана у Београду 11. 11. 2024. године на којој је учествовало 102 учеснице и учесника. Идентификовани су следећи проблеми: недостатак перманентне едукације свих чиниоца система спорта као и недовољна информисаност организација у области спорта; недовољан број спортских програма који представљају приоритет за градску општину или Град Београд; недовољан број израђених аката којима се уређује систем спорта у Граду Београду; недовољна компетенција у спортским организацијама у руковођењу спортским организацијама али и у локалним самоуправама; непостојање територијалног спортског савеза у свим градским општинама јер око 50% територијалних савеза нису препознати од стране Градских Општина; недовољан буџет за спорт; недовољно развијени капацитети школског спорта и рекреативног спорта; у територијалним савезима нема запослених чије је ангажовање финансирано из буџета градске општине (тренери, генерални секретари и др.).

Утврђена је потреба потпуног респектовања система спорта у целини јер се налазимо у опасности да врхунска спорта постигнућа у будућности буду само жеља, а не реалност. Као и у другим градовима идентификован је проблем реализације наставе физичког васпитања и недостатак адекватне спортске инфраструктуре за школску децу али и за спортске клубове. Истакнут је проблем да се у многим спортовима и многим клубовима тренинзи у Граду Београду организују након 23:00 због недостатка термина за тренирање. Овакав начин извођења тренинга је проблематичан јер нарочито младе спортисткиње и спортисти тренирају у време када већ увелико треба да спавају, затим долазе својим кућама врло често и након помоћи што изазива друге проблеме који се односе на њихово присуство настави током наредног дана. Препознат је проблем малог обухвата деце која се системски баве физичким вежбањем у оквиру вртића као и потреба да се професори физичке културе укључе у рад са предшколцима. Неки од говорника су указали на проблем нерешених процедура за издавање сала за физичко васпитање спортским клубовима где је предложено успостављање јединственог система и процедура за издавање школских простора.

Четврта трибина је била одржана у Новом Саду 14. 11. 2024. године где је учествовало укупно 110 учесница и учесника. Теме на овој трибини су биле углавном исте или сличне онима које су делегиране на претходним панел дискусијама. Један од идентификованих проблема био је веома негативан утицај родитеља на реализацију тренажних процеса који се касније рефлектује на развој и напредак деце. Велики притисак, оптерећеност постигнутим резултатом, амбиције које често нису засноване на реалним чињеницама и аргументима, стварање негативне атмосфере доводи често до прераног напуштање спорта. Оно што је забрињавајуће је чињеница да често таква деца не само да напуштају одређени спорт већ више ни током свог даљег живота нису заинтересовани да се баве ни рекреативним спортом. Још један од идентификованих проблема јесте непримењивање донетих законских и подзаконских прописа, нарочито у области расподеле финансијских средстава у јединицама локалних самоуправа где се средства углавном расподељују на основу личних односа, а некада и на основу политичке припадности без поштовања утврђених критеријума. Јединице локалних самоуправа у највећој мери игноришу одредбе Закона о спорту да су приоритет у финансирању програми из области школског спорт и рекреативног спорта. Са друге стране сви подаци говоре да преко 95% буџета који је намењен спорту у јединицама локалних самоуправа се расподељује спортским организацијама за програма у којима учествују такмичари, тј. за такмичарски спорт док у већини јединица локалних самоуправа нема никаквог финансирања програма којима је обухваћена школска популација. Истраживање је показало да се за ове потребе издваја свега 2% од укупног буџета намењених спортским програмима јединица локалних самоуправа.

Један од коментара се односио на то да су до сада израђене две стратегије и да су оне више личиле на списак лепих жеља него што су уважавале реалност у којој ће исте бити примењиване. Зато се инсистирало да нова Стратегија буде са постављеним реалнијим и остварљивијим циљевима без обзира колико их будемо дефинисали. Исказане су примедбе на процедуре у делу финансирања програма из области спорта на нивоу јединица локалних самоуправа, затим на критеријуме који нису усаглашени са успешношћу спортиста и спортских организација, где се у пракси инсистира на резултату као главном критеријуму за одабир програма који ће бити финансирани, а занемарује квалитет поднетог програма спортске организације. Истакнута је потреба да се примени Закон у спорту и његов члан 125. који говори о награђивању спортиста и тренера из неолимпијских спортова. Исказана је потребе за финансирање спортских стручњака од средстава јавних финансија као главног чиниоца у реализацији спортског програма. Поновљена је иницијатива са претходних панел дискусија за награђивање тренера у олимпијским спортовима у форми Националних спортских признања. Сматра се да је дошло до превелике бирократизације спорта и да би новом Стратегијом велики део процеса требало упростити, како би се смањила бирократизација, што укључује и да би образац за планирање трошкова програма требало свести са 38 ставки на 5 ставки.

Један од значајних закључака са одржаних трибина јесте уочени недостатак доброг управљања у спорту у организацијама у области спорта у Републици Србији. „Добро управљање“ у спорту је усмерено на спровођење утврђених принципа и поштовање примера добре праксе које обезбеђују ефикасно, транспарентно, одговорно управљање спортским организацијама, спортским догађајима и спортским институцијама, уз поштовање принципа правичности, заштите интегритета спорта и захтев да се одлуке доносе на одговоран начин уз поштовање демократских принципа у читавом систему спорта. Основна универзална начела доброг управљања у оквиру Олимпијског покрета била су прво одобрена још од Олимпијског конгреса у Копенхагену и ажурирана су у оквиру препоруке 14. Олимпијских дневног реда 2020 + 5 – „Јачање олимпијског покрета кроз добро управљање“ - у циљу прилагођавања најновијим стандардима. Међународно признати стандарди корпоративног управљања огледали су се кроз овај документ, поред различитих специфичних елемената које би

требало узети у обзир у контексту спорта и олимпијског покрета.[7] Параграф 5 Основних принципа олимпизма у Олимпијској повељи гласи: „Потврђујући да се спорт одвија у оквиру друштва, спортске организације у оквиру Олимпијског покрета примењују политичку неутралност. Оне имају права и обавезе аутономије, што укључује слободно успостављање и контролу спортских правила, утврђивања структуре и управљања организацијама, уживање у праву избора без било којег спољашњег утицаја и одговорност да осигурају да се примене начела доброг управљања.“ Један од основних циљева нове Стратегије мора бити и системски успостављени стандарди за добро управљање у спортским организацијама које су чиниоци система спорта Републике Србије препознали као значајну мањкавост. Термин „управљање“ може, иначе, имати многа значења и концепт „добре управе“ је тешко дефинисати, измерити и остварити (Geeraert, 2017)[8]. Међународна организација „Play the Game“ у својој агенди има веома много активности које се баве добрим управљањем у спорту и препознати су као институција која даје веома значајан допринос када говоримо о унапређењу и промоцији значаја доброг управљања у спорту. Тако су након великог броја спроведених истраживања донели и неке закључке који су релевантни и за нашу анализу постојећег стања у систему спорта Републике Србије.

Консултативни процес се интензивно одвијао и кроз рад осам Подгрупа Радне групе за израду Стратегије, које су имале преко двеста чланова (састав дат у Прилогу) из реда бројних државних органа и организација, високошколских установа и надлежних националних спортских савеза. Након што је Министарство спорта прихватило Преднацрт Ex ante анализе из августа месеца 2025. године, спроведен је консултативни процес са члановима Радне групе и подгрупа (укључујући и органе и организације које представљају) о припремљеном тексту Преднацрта Ex ante анализе, а организована је и панел-дискусија са представницима надлежних националних спортских савеза. Током консултација добијен је одређен број сугестија за унапређење Ex ante анализе, и већина сугестија је прихваћена и уврштена у текст Нацрта Ex ante анализе. Радна група за израду Стратегије је у децембру 2025. године размотрила припремљени Нацрт и утврдила Предлог Ex ante анализе, који је послужио као основа за израду Нацрта Стратегије. Коначни, кориговани, текст Ex ante анализе је утврђен у 2026. години, након спроведене јавне расправе о Предлогу Стратегије.

Према члану 142. став 1. Закона о спорту, Национална стратегија развоја спорта доноси се за период од десет година, те би десетогодишњи период за који се доноси Национална стратегија развоја спорта био период 2026-2035. године. Основни задатак нове Стратегије је да реши постојеће проблеме у систему спорта Републике Србије и да га даље усаврши и развије. Треба, међутим, водити рачуна да ће период за који се доноси Стратегија бити обележен великим демографским, генерацијским, економским, техничким, интелектуалним и вредносним променама, не само на националном већ и на глобалном нивоу, те да ће због тога визија и циљеви који се поставе Стратегијом створити основу и битно обележити развој српског спорта све до прве половине 21. века. Одговорност је тим пре већа да се поставе прави темељи дугорочног развоја српског спорта у 21 веку. Будућност српског спорта почиње сада и у њу се мора храбро, одлучно и одговорно кренути!

Термини којима су у овој Ex ante анализи означени положаји, професије, односно занимања, изражени у граматичком мушком роду, подразумевају природни мушки и женски род лица на која се односе.

---

[7] Olympic movement code on the prevention of the manipulation of competitions : extract of the ioc code of ethics / international olympic committeehttps://library.olympics.com/Default/doc/SYRACUSE/2891879/olympic-movement-code-on-the-prevention-of-the-manipulation-of-competitions-extract-of-the-ioc-code-?_lg=en-GB

[8] Geeraert, A. (2017). National sports governance observer. Indicators for good governance in national federations. Copenhagen: Play the Game / Danish Institute for Sports Studies.

I. ПРЕГЛЕД И АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

1. Анализа остварених резултата спровођења Националне стратегије развоја спорта за период 2014-2018

1.1. Садржина Националне стратегије развоја спорта за период 2014-2018. године

Током припреме Ex ante анализе за анализу остварених **резултата** спровођења Националне стратегије развоја спорта за период 2014-2018. године (Стратегија 2014) коришћени су подаци из истраживања које је спровело Министарство омладине и спорта под називом „Анализа реализације очекиваних исхода дефинисаних Стратегијом развоја спорта за период 2014-2018. године“[9] као и оцене реализације Националне стратегије 2014-2018. године које су дали чланови Радне групе и осам Подгрупа за припрему Стратегије развоја спорта у Републици Србији за период 2026-2035. године. Често оцене које су добијене од чланова Радне групе и Подгрупа нису засновани на статистичким подацима и на истраживањима већ су засновани на њиховом субјективном утиску или ставу организације из које долазе.

Влада Републике Србије је, на предлог Министарства омладине и спорта, донела Стратегију развоја спорта у Републици Србији за период 2014–2018. године и Акциони план за њену примену („Службени гласник РС”, број 1/15). Усвајањем овог стратешког документа Влада Републике Србије је дефинисала националну политику у области спорта за период 2014-2018. године, као путоказ за достизање заједничке визије унапређење квалитета живота и обогаћивање друштвених односа становника Републике Србије кроз бављење спортом, као елемента који је од суштинског значаја за развој њихове личности и здравог начина живота. У оквиру Стратегије су уведене нове развојне теме које одговарају на савремене и глобалне потребе спорта, али су и уважене специфичности националног контекста. Примена Стратегије 2014. је дефинисана Акционим планом, који је саставни део ове Стратегије, а тим планом јасно су дефинисани општи и посебни циљеви, мере и активности за њихову примену, носиоци задужени за њихову реализацију као и временски оквири. Ради успостављања јединственог и формалног система извештавања, Министарство је утврдило процедуру извештавања и формат у складу са добром праксом Европске Уније.

Стратегијом 2014. је као ВИЗИЈА утврђено: „Унапређење квалитета живота и обогаћивање друштвених односа становника Републике Србије кроз бављење спортом, као елемента који је од суштинског значаја за развој њихове личности и здравог начина живота“. МИСИЈА реализације Стратегије 2014. је одређена као „стварање система спорта у Републици Србији у коме ће свако имати право да се бави спортом, са циљем развоја своје личности, одржавања доброг здравља, побољшања физичких способности, бољег и сврсисходнијег коришћења слободног времена, унапређења квалитета живота и постизања врхунских спортских резултата. Јавне власти свих нивоа у Републици Србији предузимају мере како би се: обезбедило да сви грађани имају могућности да се баве спортом, кроз пружање одговарајућих услова и

[9] Анализа реализације очекиваних исхода дефинисаних Стратегијом развоја спорта за период 2014-2018. године, Министарство омладине и спорта, 2019, https://www.mos.gov.rs/public/documents/upload/sport/inspekcija/ANALIZA%20REALIZACIJE%20STRATEGIJE%20RAZVOJA%20SPORTA%20I%20AP%20za%20period%202014-2018.%20godine1.pdf

програма свих врста и обезбеђивање одговарајућег стручног кадра; осигурали темељи система спорта: спорт у школама и сви видови укључења деце у спортске активности; обезбедило планирање, изградња и реконструкција потребних спортских објеката; подржало и подстакло бављење спортом на највишем нивоу, уз постизање врхунских спортских резултата на највећим међународним спортским такмичењима.“

Стратегијом 2014. су дефинисане четири приоритетне области, а Акционим планом су дефинисани како општи тако и посебни циљеви. Полазећи од тога да спорт обухвата сваки облик физичке активности која доприноси физичкој спремности, добром стању менталног здравља и социјалном повезивању (организована или неформална рекреација, такмичарски спорт, традиционалне и друге спортске игре), Стратегија 2014. је своје деловање посебно усмерила на следећа четири приоритета (општа циља), са 20 посебних циљева:

- развој спорта деце и омладине, укључујући и школски спорт;
- повећање обухвата бављења грађана спортом кроз развој и унапређење спортске рекреације;
- развој и унапређење врхунског спорта;
- развој и унапређење спортске инфраструктуре.

Поред наведена четири приоритета, Стратегијом 2014. је утврђено још осам општих циљева, са 32 посебна циља:

- успостављен конзистентан систем управљања и финансирања система спорта у Републици Србији; перманентна едукација, више укључивање у систем спорта жена, маргинализованих група, и волонтера;
- унапређен стручни и научно-истраживачки рад у спорту и информационим системима;
- унапређена међународна спортска сарадња и спорт у дијаспори;
- унапређен спорт у Војсци Републике Србије.
- Унапређен спорт у Полицији;
- унапређен однос спорта и туризма и животне средине;
- унапређена улога и одговорност медија за развој спорта;
- унапређене мере за спречавање свих негативних појава у спорту (насиље, допинг, намештање мечева, нелегално клађење и сл.).

Дакле, Стратегијом 2014. је било утврђено 12 општих циљева, са 52 посебна циља. Четири приоритетна општа циља су третирана као једнако вредна, што је захтевало и да у једнакој мери буду реализована како би се остварила Визија Стратегије. Између утврђених општих циљева није утврђена међусобна хијерархија, с тим да су додатни осам општих циљева у својој реализацији били повезани са приоритетним општим циљевима. На пример, укључивање у систем спорта жена и маргинализованих група нужно је повезано са остваривањем општег циља повећања обухвата бављења грађана спортом. Као што је повезано и са посебним циљем остваривања полне равноправности у области спорта у Војсци у оквиру општег циља унапређења спорта у Војсци.

У Стратегији 2014. је наведено укупно 26 различитих очекиваних исхода, од којих је 12 квантификовано. Оно што се могло одмах уочити јесте да Стратегија 2014. приликом одређивања очекиваних исхода није утврдила почетне вредности нити изворе верификације[10]. Последица тога је било да је квалитет прикупљених података током реализације ове Стратегије варијабилан и да је уочено да поједине институције и организације немају довољно капацитета у генерисању

[10] Да би овај проблем заувек био решен неопходно је новом Стратегијом обезбедити да се успостави ваљан и прецизан информациони систем који ће се бавити националним евиденцијама у области спорта као и успоставити дисциплина у вођењу евиденција, тј. морају се створити услови да се поштује Закон о спорту у којем су све ове процедуре, обавезе али и казне јасно дефинисане.

квантитативних података у потребном формату. С обзиром на ограничену доступност и квалитет података, праћени су и анализирани само очекивани исходи за које су подаци били доступни.

1.2. Оцена реализације утврђених циљева, мера и активности

Министарство омладине и спорта је марта месеца 2019. године објавило „Анализу реализације очекиваних исхода дефинисаних Стратегијом развоја спорта у Републици Србији за период 2014-2018. године“ (у даљем тексту: Анализа реализације Стратегије). Ова Анализа је требала да представља Ex-post анализу, с обзиром да је већ био донет Закон о планском систему, али она није садржала све прописане елементе Ex-post анализу. Није ни могла, јер како смо већ указали, у самој Стратегији 2014. нису постојали сви елементи потребни за квалитетну Ex-post анализу (почетни подаци, показатељи исхода по свим општим и посебним циљевима, извори верификације), а и цео процес праћења реализације Стратегије и извештавања нити је био јасно структуиран нити су све институције и организације задужене за реализацију Стратегије 2014. одговориле својим обавезама из Акционог плана. Као последицу ових околности добијено је да је највећи део Анализе реализације Стратегије, у ствари, приказ појединих активности државни органи и одређених организација и са њима повезаних података, у оквиру постављених општих циљева. Суштински, најпотпуније је дата анализа реализације четири приоритетна општа циља, а од додатних осам општих циљева анализирано је само пет. Нису анализирани општи циљеви: унапређен стручни и научно-истраживачки рад у спорту и информационим системима; унапређена међународна спортска сарадња и спорт у дијаспори; унапређен спорт у Полицији.

У складу са таквим приступом су и оцене остварености постављених циљева детаљније ако су поднети извештаји били садржајнији, односно општије и паушалније када или није било података о реализацији, нарочито одређених посебних циљева или ти циљеви нису ни реализовани. Тако су, на пример, у оквиру Анализе реализације Стратегије, несумњиво значајног општег циља унапређена улога и одговорност медија за развој спорта и три планирана посебна циља (медијска промоција спорта као здравог начина живота и мотивација грађана за бављење спортским активностима; стручно усавршени спортски новинари; подигнута свест грађана о позитивним вредностима спорта) наведени само подаци о уделима укупно емитованог спортског програма на националним телевизијама, медијској промоцији Олимпијског комитета пре и током Олимпијских игара у Рију и медијској промоцији Савеза за школски спорт, уз констатацију да у прегледу заступљености спорта на телевизијским каналима нису пређени подаци за неколико канала који искључиво емитују спортске садржаје као што су: COC канал, Арена 1-2-3-4, Еуроспорт 1-2-3, а није конзистентно праћен квалитет и заступљеност спортског програма на другим каналима осим РТС1 и РТС 2.

На основу претходно изнетог стање, ми ћемо у даљем тексту дати сумарну оцену реализације четири приоритетна општа циља.

Развој спорта деце и омладине

Први од четири приоритета реализовања Стратегије 2014. дефинисан је као: „Развој спорта деце и омладине и школски спорт“. У оквиру општег циља развоја спорта деце и омладине, утврђено је седам посебних циљева:

- побољшани материјално-технички услови за реализацију активности школског и универзитетског спорта;

- повећан број спортских секција и других ваннаставних спортских активности у оквиру школског и универзитетског спорта;
- повећано учешће ученика и студената на школским и универзитетским спортским приредбама (спортским манифестацијама и спортским такмичењима);
- побољшан стручно педагошки рад и унапређена институционална сарадња у оквиру школског и универзитетског спорта;
- подстакнуто значајније укључивање јединица локалне самоуправе у реализацију и унапређење школског и универзитетског спорта;
- унапређење медијског праћења и промоција школског и универзитетског спорта с циљем неговања културе спортског понашања, фер плеја, сарадње, толеранције и поштовања различитости на спортским теренима и поред њих;
- унапређене везе између школа и организација у области спорта и подстакнути програми у спортовима који привлаче децу и омладину.

Главне одговорне институције и партнери у реализацији наведених циљева су: Министарство омладине и спорта, Министарство просвете; Покрајински секретаријат за спорт и омладину, Савез за школски спорт Србије и јединице локалне самоуправе.

У *Анализи реализације Стратегије* остварење наведених посебних циљева је описано на следећи начин (најважнији делови): „У Стратегији развоја спорта у Републици Србији први приоритетни циљ јесте развој деце и омладине, укључујући и школски спорт. У оквиру њега се детаљније наводи да је циљ Републике Србије да деца и млади усвоје потребна знања о здравим облицима физичке активности и о здравим стиловима живота и изграде трајне навике. Очекивани и планирани исходи Стратегије, а за које се очекује да су досегнути и остварени, након завршетка стратешког периода од 2014-2018. године, а који се односе на овај приоритет су да: 1. више деце и омладине школског узраста учествује у физичком вежбању и организованим спортским активностима унутар школског спорта; 2. више деце и омладине буде укључено у систем спорта преко спортских организација и савеза... Анализирајући целокупне податке у вези са приоритетом: Развој спорта деце и омладине, укључујући и школски спорт, укратко можемо да закључимо да је оквирно сваки трећи ученик на територији Републике Србије укључен у систем спорта – да ли преко школског спорта или преко организованих спортских активности клубова. Очекивани исход је био да је: повећан број деце и младих који се баве школским и универзитетским спортом за 10-15% до 2018. године. Анализирајући доступне податке, укупан раст броја деце и младих која се организовано баве школским спортом у периоду од 2015. до 2018. године је износио 13,3%. Међутим, за универзитетску популацију немамо релевантне податке, тако да у овом тренутку из није могуће дати тачан пресек стања. Условно, можемо закључити овај очекивани исход – реализован.“

Када се погледа Анализа реализације Стратегије може се закључити да су дате закључне оцене засноване на извештајима Савеза за школски спорт Србије о укључености деце у школска спортска такмичења, о програмима који су реализовани са циљем повећања броја спортских секција и других спортских активности, о програму прикупљања података о стању опремљености спортским справама и реквизитима основних и средњих школа у Републици Србији, и о реализацији националног програма „опремање основних и средњих школа опремом и реквизитима у оквиру затворених простора, и то великих и малих сала“, као на извештајима јединица локалне самоуправе о учешћу деце и младих у организованом бављењу спортом у градовима и општинама.

Према извештају Савеза за школски спорт Србије, у 2016. години у школским спортским такмичењима учествовало је укупно 110.157 деце (63319 у основним школама и 36.943 у средњим школама), док је у 2018. години у школским спортским такмичењима

учествовало укупно 135.049. деце (98.106 у основним школама и 46.838 у средњим школама). У свим узрасним категоријама је порастао број деце која су укључена у школска спортска такмичења – у основно-школском узрасту број деце је повећан за више од трећине, а средњошколске за четвртину. Како је за само две године број деце која учествују у школским спортским такмичењима на општинском нивоу порастао за 19%, закључено је да је очекивани Исход 1 Стратегије реализован. Упоређујући број дечака и девојчица у 2016. години у односу на 2018. годину, однос између дечака и девојчица који су били укључени у школски спорт је готово исти. Наиме, око 44% девојчица и око 56% дечака је било укључено у систем школског спорта у 2018. години, док је тај однос 2016. године износио 43% за девојчице у односу на 57% дечака. Такође, у компаративној анализи је уочен и исти тренд у скалирању популарности спортских грана у школској популацији. На општинском нивоу најпопуларнији спорт међу школском популацијом је футсал који окупља 1.840 екипа 2018. године, а 2016. године је окупљао 1712 екипа. Одмах иза малог фудбала је одбојка (1.643 екипа, а 2016. године 1720), кошарка (1.411 екипа, а 2016. године 1324) и рукомет (1.054 екипа и 1066 појединаца). Као закључак је наведено: „Свакако, и у наредном периоду треба наставити промоцију укључивања деце у школска спортска такмичења у различитим гранама. Нажалост, сада је стварност да се иста деца која се такмиче у спортским организацијама такмиче и на школским такмичењима и то у различитим дисциплинама, тако да и даље велики број деце испада из система школског спорта и не баве се спортом, иако статика указује другачије.“

Као активности везане за постизање Исхода 1 Стратегије наведени су и програми које је реализовао Савез за школски спорт Србије (програму су финансирани од Министарства омладине и спорта) са циљем повећања броја спортских секција и других ваннаставних активности. Као главни програми су истакнути: „Спорт у школе“, „Ђак репортер“, „Твој лајк за наш плес“ и „Здраво растимо“. Од наведених програма, најважнији за постизање Исхода 1 Стратегије био је програм „Спорт у школе, који је имао за циљ да деци узраста од 1. до 4. разреда основне школе потпуно бесплатно омогући да у својој школи у склопу ваннаставних активности користе интересантан и мотивишући програм вежбања.

Спорт у школе	**2016**	**2017**	**2018**
Број професора	105	110	97
Број школа	104	108	97
Број деце	6246	6246	5818

Током целокупног трајања пројекта уочава се да је интересовање за програм „Спорт у школе“ нешто већи код девојчица – у просеку је било око 53,07% девојчица и 46,93% дечака.

У контексту обезбеђивања дугорочне одрживости пројекта, у Анализи реализације Стратегије је оцењено да један од значајних постигнућа јесте тај што су поједине локалне самоуправе препознале значај овог пројекта и укључиле се у програм преузимањем *лиценцног права*.

ЈЛС лиценцно право	**2016.**	**2017.**	**2018.**
Број локалних самоуправа	...	15	15
Број ангажованих наставника	49	116	159
Број укључених ученика	2940	6960	9540
Број група	98	232	318

На основу „Анализе стања опремљености спортским справама и реквизитима основних и средњих школа у Републици Србији“ коју је реализовао Савез за школски спорт, овај Савез је у 2018. години реализовао посебан програм са дефинисаним програмским задатком: „Опремање основних и средњих школа опремом и реквизитима у оквиру затворених простора, и то великих и малих сала“. У оквиру реализације програма, у 84 школа подељено је: Безбедан гол (2 по школи); Кошаркашка табла (2 по школи); Мрежица за кошаркашку таблу (2 по школи); Одбојкашка мрежа (1 по школи); Фудбалска лопта (10 по школи); Кошаркашка лопта (10 по школи); Одбојкашка лопта (10 по школи); Рукометна лопта (10 по школи).

У односу на очекивани Исход 2: Да више деце и омладине буде укључено у систем спорта преко спортских организација савеза, у Анализи реализације Стратегије су изнети подаци које су Министарству омладине и спорта доставиле јединице локалне самоуправе о проценту деце и омладине које се организовано баве школским спортом, проценту ученика који похађају школске спортске секције, просечном броју ваннаставних школски спортских активности и о проценту студената који се баве спортским такмичењима у периоду 2015-2018. године

Како су јединице локалне самоуправе известиле, проценат деце и младих које се организовано баве спортом у општинама је за четири године порастао за готово 18% - број деце која се организоване баве спортом 2015. године је износио око 25% да би тај проценат 2018. године износио чак 44%.

Графикон: Проценат деце и омладине које се организовано баве спортом у градовима и општина у периоду 2015-2018. године

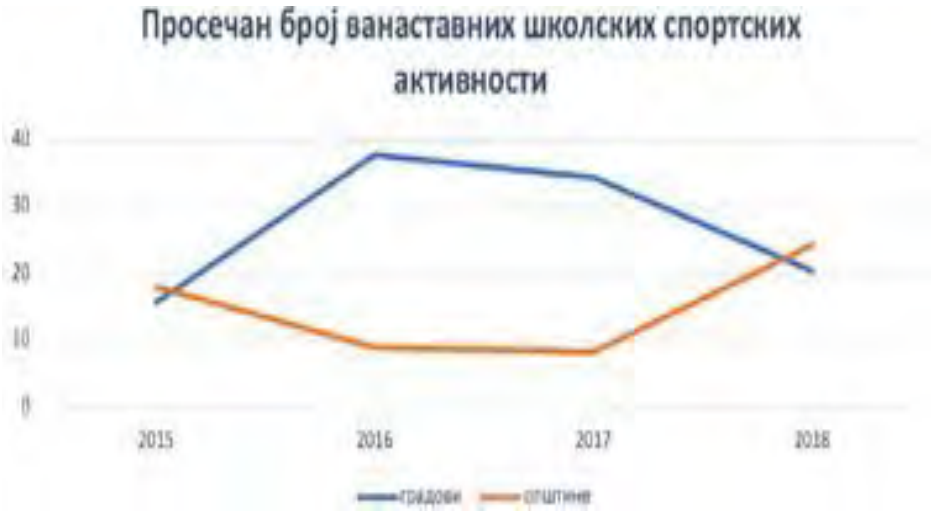

Када ју у питању похађање школских спортских секција, уочено је да у градовима постоји јасан и константан тренд увећања броја ученика који похађају школске спортске секције, где се бележи пораст са 10% на преко 30% 2018. године. Такође, и на нивоу општина је уочен тренд пораста процента ученика који похађају школске спортске секције, код којих се бележи пораст са око 20% на 30% од укупног броја ученика.

Графикон: Проценат ученика који похађа школске спортске секције 2015-2018. године

Када су у питању ваннаставне школске спортске активности у периоду 2015-2018. година, извештаји јединица локалне самоуправа су показали да је понуда у градовима и општинама изузетно флуктуирала. Наиме, градови и општине су 2015. године кренуле са сличне позиције и у понуди су имале нешто испод 20 различитих ваннаставних спортских активности, да би затим 2016. године у градовима дошло до наглог скока скоро 2 пута у односу на претходну годину, да би потом понуда активности у последњој години посматрања дошла опет на скоро почетних 20. Са општинама, се дешава скоро идентичан процес – само са ефектом огледала.

Закључак Министарства омладине и спорта у односу на ове показатеље је у Анализи реализације Стратегије био да да је „неопходно детаљније анализирати овај показатељ, јер оволика флуктуација понуде активности за кратак период свакако указује или на упитност квалитета прикупљених података или је неки реалан фактор утицао на значајну флуктуацију, а чији утицај је неопходно дубље испитати.“

Ништа поузданији нису били ни подаци јединица локалне самоуправе о проценту студената који се баве спортским такмичењима у периоду 2015-2018. године.

Министарство омладине и спорта је у Анализи реализације Стратегије довело у питање поузданост наведених показатеља: „Пре било какве анализе, неопходно је нагласити упитност овог показатеља – тј. како су представници општина које на својој територији немају факултете, мерили овај показатељ. Знамо, да у Србији само 5 градова имају универзитетске центре, такође и да има издвојених катедри у појединим градовима и општинама, али и да поред тога, велики број општина уопште нема факултет нити издвојена одељења. У сваком случају, у градовима који су попунили овај показатељ, проценат студената који су укључени у спортска такмичења износи изузетно ниских 6,8 % 2018. године (2015. године је износио само 3%), а у општинама 7,2% (2015. године је износио 4%).“

Како би се исправно оценила испуњеност постављених циљева из Исхода 1 и Исхода 2, овде бисмо поменули и резултате периодичних истраживања које је у периоду од 2003. до 2020. године спроводио, по истој методологије, Факултет спорта и физичког васпитања из Београда о стању физичке активности популације ученика основних и средњих школа.[11]

Истраживања су показала да је у периоду 2003-2017. године у просеку око 50% ученика основних школа активно најмање три пута недељно, а да се смањује број ученика који барем један пут недељно имају редовну физичку активност.

[11] Подаци се прикупљени у: Истраживачко развојни пројекат: „Сагледавање постојећег стања у систему спорта у Републици Србији и идентификовање проблема и промена које би требало предузети, у функцији припреме ех анте анализе ефеката за доношење Националне стратегије развоја спорта и припреме Нацрта закона о изменама и допунама Закона о спорту“, необјављени извештај, Руководилац Истраживачко развојног пројекта и редактор текстова: проф. др Ненад Ђурђевић. Главни истраживач у делу истраживања „Обухват бављења грађана спортом“: проф. др Душан Митић; Део истраживања Факултета спорта и физичког васпитања објављен је и у: Митић Душан et al. (2010). Ангажованост у рекреацији грађана Републике Србије: истраживање обављено за потребе Министарства омладине и спорта Републике Србије, Факултет спорта и физичког васпитања, Београд.

	Никада и није ми стало	Никад али бих волео	Понекад	Најмање једном недељно	барем три пута недељно
2003		8,6	23,5	15,8	50,1
2010		14,10	22,70	11,90	49,30
2012	3,60	2,90	26,00	14,10	52,00
2017	3,33	6,67	20,00	6,67	50,00

У наведеном периоду лагано је растао број деце које вежбају у спортским клубовима до 46,6%, док се полако смањивао број деце која вежбају у спортско-рекреационим центрима на 10%, самосталних вежбача на око 13%, док је вежбање са групом вршњака је са 33% пало на 10%.

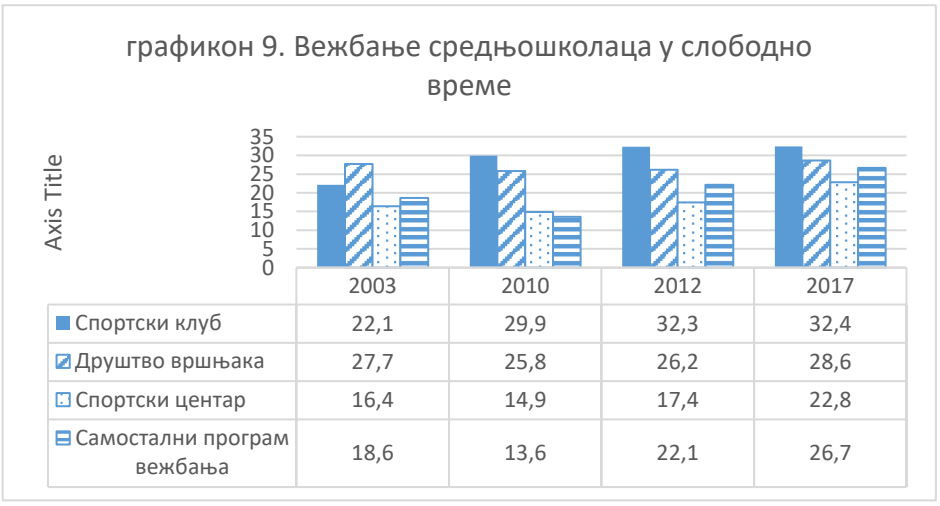
	2003	2010	2012	2017
Спортски клуб	38,2	44,4	46,1	46,6
Друштво вршњака	33	32,4	38,5	10
Спортски центар	14,1	16,8	15,7	10
Самостални програм вежбања	14,3	16,6	17,5	13,3

Код ученика средњих школа уочено је да се са порастом година смањује интересовање за бављењем спортом и различитим облицима физичке активности. Заправо долази до диференцирања, тако да се смањује број оних који вежбају једном недељно а повећава се број оних који редовно вежбају три и више пута недељно.

	Никада и није ми стало	Никад али бих волео	Понекад	Најмање једном недељно	барем три пута недељно
2003		7,2	33,2	22,1	36,3
2010		12,30	34,40	20,80	31,30
2012	3,90	4,80	30,70	16,00	44,10
2017	3,00	7,14	27,40	17,00	44,76

Код ученика средњих школа уочавано је и да је најзначајнији пораст вежбања у спортским клубовима који је присутан код 1/3 испитаника, следи друштво вршњака и самостално вежбање.

	2003	2010	2012	2017
Спортски клуб	22,1	29,9	32,3	32,4
Друштво вршњака	27,7	25,8	26,2	28,6
Спортски центар	16,4	14,9	17,4	22,8
Самостални програм вежбања	18,6	13,6	22,1	26,7

Током припремне фазе за израду Ex ante анализе за Стратегију развоја спорта за период 2026-2035. године, чланови *Подгрупе за унапређење спорта деце и младих, укључујући физичко васпитање деце предшколског узраста, школски и универзитетски спорт,* коју је образовала Радна група за израду Стратегије 2026-2035, су попунили упитник у коме су оценили (оцена 1 – минимално, оцена 5 – максимално) реализацију Националне стратегије развоја спорта 2014-2018. године, у односу на први приоритет Стратегије. На основу 18 одговора, 61,1% је оценило оценом три, оценама 2 и 4 по 5,6% и чак 27,8% нема мишљење у односу на ово питање.

Имајући у виду значај првог приоритета Стратегије 2014-2018. године од суштинског је значаја детаљно оценити ефекте реализације ове Стратегије у односу на постављене посебне циљеве, мере и активности који су требали да доведу до развоја спорта деце и омладине.

У оквиру посебног циља 7.1.1.2. „Повећан број спортских секција и других ваннаставних спортских и рекреативних активности у оквиру школског и универзитетског

спорта“, Акционим планом су биле предвиђене две активности: 1) Стварање услова за испуњење критеријума да за свако дете/ученика буде обезбеђена минимум једна спортска секција; 2) Повећање понуде спортских садржаја на универзитетима. У оквиру прве активности требало је реализовани 7 мера/задатака: Проширење понуде спортских секција у школи; Проширење понуде ваннаставних спортских активности у оквиру школе; Проширење понуде спортских активности у предшколским установама; Неговање нових модела који ће повећати број активности у школским салама и спортским теренима у току викенда, летњег и зимског распуста, школске недеље спорта, развој нових модела СПРЕТ-а (спортско рекреативних такмичења; Јачање сарадње школе и спортских организација у циљу унапређења школског спорта; Доношење плана за остваривање принципа „Један ученик – једна секција“; Унапредити пројекат „Спорт у школе“. Индикатори успешности спровођења планираних мера су били: Повећана понуда спортских секција у школама; Повећана понуда ваннаставних спортских активности у школама и на универзитетима; Повећана понуда спортских активности у предшколским установама; Повећан број реализованих програма и пројеката спортских активности; Повећан број реализованих програма и пројеката у сарадњи спортских организација и школа; Обезбеђени услови за реализацију програма „Један ученик – једна секција“; Повећан број школа и локалних самоуправа које су се укључиле у реализацију пројекта „Спорт у школе“.

У оквиру посебног циља 7.1.1.3. „Повећано учешће ученика и студената на школским и универзитетским спортским приредбама (спортским манифестацијама и спортским такмичењима)“, Акционим планом су биле предвиђене две активности: 1) Стварање услова за испуњење основних приоритета школског спорта: свеобухватност, здравствени аспект и препознавање талената; 2) Повећање учешћа студената на спортским студентским такмичењима. У оквиру прве активности требало је реализовати 4 мере/задатка: Квалитетнијим праћењем система школских спортских и универзитетских такмичења обезбедити неопходност организовања међуодељењских, међуразредних и унутаршколских такмичења; Унапређење система школских такмичења кроз школска спортска такмичења организована по моделу лигашких такмичења, мењања спортских дисциплина, полне заступљености и равномерности; Системом школског спорта обезбедити социјалну интеграцију ученика са инвалидитетом; Проширење обима и садржаја здравствених услуга обухваћених обавезним здравственим осигурањем. Индикатори успешности спровођења утврђеним мера су били: Израђен систем за спровођење, праћење и координацију школских спортских такмичења унутар школа; Израђени савременији и функционалнији системи спортских школских и универзитетских такмичења; Обезбеђени услови за интеграцију ученика са инвалидитетом у системе спортских такмичења; Унапређен систем обавезног здравственог осигурања.

Када се погледају претходно наведена два посебна циља, са пратећим мерама и индикаторима успешности, из Акционог плана за спровођење Стратегије развоја спорта у Републици Србији 2014-2018. године, и упореде са описаним исходима 1 и 2 из Анализе реализације, види се да постављени циљеви и предвиђене активности и мере суштински нису реализоване онако како је то било предвиђено или да, барем, не постоје релевантни подаци о стању у школском и универзитетском спорту на крају периода реализације Стратегије (2018). Анализа реализације и не покушава да прикаже реализацију планираних активности и мера онако како су оне утврђене Акционим планом већ, уместо тога, све спроведене активности групише у исходе 1 и 2. Ти исходи се, међутим, не поклапају са утврђеним посебним циљевима 7.1.1.2. и 7.1.1.3 у Стратегији и Акционим планом и планираним активностима и мерама.

Описане мере и резултати у оквиру Исхода 1 Анализе реализације Стратегије представљају заправо делове извештаја о раду Савеза за школски спорт у посматраном периоду. Изнети подаци су релевантни, али је проблем што се из Исхода 1 не види шта су друге институције и организације, укључујући и школе, урадиле на реализацији предвиђених

активности и мера. Тако, на пример, нема податка да ли су и у којој мери школе организовале школска спорска такмичења. Нема ни података о универзитетским спортским такмичењима.

Описане мере и резултати у оквиру Исхода 2 Анализе реализације односи се на школске спортске секције и ваннаставне спортске активности ученика, према подацима јединица локалне самоуправе. У Анализи реализације нема, међутим, податка о извору изнетих података (узорку – број обухваћених ЈЛС, број школа, број ученика, узраст ученика и др.), па се мора изнети сумња у тачност и поузданост презентованих података, поготову што они одударају од података из других истраживања која су се бавила школским спортским секцијама и ваннаставним спортским активностима ученика. У оквиру Исхода 2 се наводе одређени проценти раста, али се не наводи како се дошло до тих процената (како су израчунати – на основу којих података).

Када се погледају индикатори успешности утврђени у оквиру посебних циљева 7.1.1.2. и 7.1.1.3 Стратегије 2014. и Акционог плана и опис реализованих активности из Анализе реализације Стратегије може се закључити да су у потпуности реализована само два индикатора: Повећан број школа и локалних самоуправа које су се укључиле у реализацију пројекта „Спорт у школе“ и Унапређен систем обавезног здравственог осигурања (имајући у виду одредбе важећег Закона о спорту). У одређеној мери је остварен и индикатор: Израђени савременији и функционалнији системи спортских школских и универзитетских такмичења. У односу на тај индикатор проблем лежи у чињеници да још није донет правилник о школском и универзитетском спорту, иако је истекао рок из чл. 182. ст. 1. Закона о спорту за његово доношење. Због тога би општа квантитативна оцена реализације првог приоритета Стратегије 2014. била: 3-.

Повећање обухвата бављења грађана спортом кроз развој и унапређење спортске рекреације

У Стратегији развоја спорта у Републици Србији за период 2014-2018. године други приоритетни циљ јесте повећање обухвата бављења грађана спортом кроз развој и унапређење спортске рекреације. У оквиру њега се детаљније наводи да је општи циљ Републике Србије: ”Повећан обухвата бављења спортом у свим сегментима становништва посебно деце, младих, жена, особа са и инвалидитетом и старих”. Очекивани планирани исход Стратегије, а за које се очекује да је досегнут и остварен након завршетка стратешког периода 2014-2018. године јесте да више грађана Републике Србије буде укључено у физичко вежбање у оквиру организација у области спорта и кроз различите видове неорганизованог бављења спортом. Овај очекивани исход је у Стратегији 2014. квантификован тако да се очекује да је повећан број рекреативаца и учесника масовног спорта, укључујући и стара лица, за 50-60% до 2018. године.

Када је у питању спорт жена и старијих лица, Стратегијом 2014. повећање обухвата бављења спортом жена и старих лица било је део приоритетне области Стратегије 7.2.: „Повећање обухвата бављења грађана спортом кроз развој и унапређење спортске рекреације“, и општег циља: „ Повећан обухват бављења спортом у свим сегментима становништва, посебно жена, особа са инвалидитетом и старих.“, а жене се помињу и у оквиру посебног циља: „Унапређена сарадња спортске рекреације са школским и универзитетским спортом, врхунским спортом, спортом у војсци и полицији, радничким спортом и спортом на селу с циљем повећања обухвата бављења спортом у свим сегментима становништва посебно жена, особа са инвалидитетом и старих.“

Акционим планом за спровођење Стратегије 2014. за посебни циљ 7.2.1.5. биле су предвиђене активности које су обухватала и стара лица: „Обједињавање активности спортске рекреације, школског и универзитетског спорта, врхунског спорта, спорта у војсци, радничког спорта и спорт на селу у оквиру територијалних спортских савеза, у циљу повећања обухвата

бављења спортом у свим сегментима становништва посебно деце, младих, жена, особа са инвалидитетом и старих.“, са више мера унапређења сарадње и подстицања програма спортске рекреације, које су требале бити финансиране из буџета и од привреде.

Када су у питању стара лица, у оквиру посебног циља 7.2.1.6: „Унапређена сарадња са удружењима и савезима пензионера, спортским покретима трећег доба, невладиним организацијама и гранским спортским савезима ради повећања обухвата и развоја нових облика и садржаја који су намењени старим особама у функцији одржавања здравља, виталности и дигнитета“, предвиђене су активности на „Формирању међуресорне координације области здравља, културе, просвете, социјалне политике и спорта“, које су требале бити реализоване кроз три мере: “Едукација и усавршавање волонтера и спортских стручњака за рад са старим особама; Подстицање оснивања и рада актива и група за вежбање старих особа при спортским клубовима, спортским друштвима и културно уметничким друштвима; Промотивне акције и манифестације типа Дан изазова, Светски дан пешачења, Дан без аутомобила, олимпијада спорта и културе особа трећег доба.“ Те мере су требале бити финансиране из буџета. У оквиру посебног циља 7.2.1.7.: “Унапређено финансирање развоја спорта у Републици Србији кроз формирање Фонда за развој спорта“, биле су предвиђене активности на формирању Фонда за развој спорта.

Стратегијом развоја спорта у РС за период 2014-2018. године положај жена у спорту био је обухваћен приоритетном облашћу Стратегије 7.2.: „Повећање обухвата бављења грађана спортом кроз развој и унапређење спортске рекреације“. Као општи циљ је било одређено: „Повећан обухват бављења спортом у свим сегментима становништва, посебно жена, особа са инвалидитетом и старих.“, а жене се помињу и у оквиру посебног циља: „Унапређена сарадња спортске рекреације са школским и универзитетским спортом, врхунским спортом, спортом у војсци и полицији, радничким спортом и спортом на селу с циљем повећања обухвата бављења спортом у свим сегментима становништва посебно жена, особа са инвалидитетом и старих.“ Жене се помињу и у оквиру циља 8.1: „Подизање капацитета спора на свим нивоима власти“, кроз општи циљ: „...више укључење у систем спорта жена...“ и посебни циљ: „укључен већи број жена ... у систем спорта у Републици Србији“. Коначно, жене су наведене и у општем циљу 8.4. „Спорт у војсци“, у оквиру посебног циља: „Остварена родна и полна равноправност жена у области спорта у Војсци“. У очекиваним исходима реализације Стратегије 2014. је наведено да ће се реализацијом Стратегије постићи: „да се више жена укључује како у бављење спортом, тако и у руководећи рад у организацијама у области спорта, укључујући и учешће најмање једне четвртине жена у управним органима и телима организација у области спорта“ и да је „повећан број жена које се баве спортским активностима за 10-15% до 2018. године“.

Акционим планом за спровођење Стратегије 2014. за посебни циљ 7.2.1.5. биле су предвиђене две мере/задаци у односу на бављење жена спортом: „Подстицање ... жена...на редовну физичку активност“ и „Подстицање програма остваривања родне и полне равноправности и омасовљење женског спорта“. Индикатори активности су одређени као: број особа укључених у програме и број реализованих активности и процентуално унапређења индивидуална здравствена заштита жена, Остваривање дефинисаних мера требало је да буде финансирано из буџета и од привредних субјеката. У оквиру посебног циља 8.1.1.10. везаног за укључење већег броја жена у систем спорта у РС, била је утврђена једна активност „Израда Стратегије већег укључивања жена и маргинализованих група у спортски систем Републике Србије“, која је требала бити финансирана из буџета. У оквиру посебног циља 8.4.1.7. везаног за родну и полну равноправност жена у области спорта у Војсци Србије било је утврђено пет мера: „Едукација о потреби повећања броја жена у спорту у систему одбране“; „Проглашење дана женског спорта у ВС“; „Организација и учешће на такмичењима „Спорт и мир” и приредбама „Жене и спорт“; „Унапређивање безбедности, здравствене и социјалне заштите жена у женском

спорту у ВС“, „Посебно финансирање програма за учешће жена у спорту“, и ове мере су требале бити финансиране из буџета.

У *Анализи реализације Стратегије* остварење наведених општих и посебних циљева је описано на следећи начин (најважнији делови): „Из целокупне анализе закључујемо да је остварен минимални напредак у оквиру овог приоритета и да очекивани исход није ни приближно остварен. То указује да је неопходно система тачније и озбиљније радити на унапређењу рекреативног спорта, нарочито ако се има у виду значај рекреативног спорта на психо-физичко здравље појединца и друштва. Рекреативни спорт свакако превенира велики број хроничних болести и на тај начин утиче на смањење трошкова здравства и здравственог осигурања. Основни правац развоја рекреативног спорта у следећој фази стратешког планирања мора бити развој свести грађана о значају рекреативног спорта, јер се јасно уочава да грађани нису довољно информисани о његовој важности. Посебан фокус треба ставити на грађане средње и старије животне доби, који представљају најризичнију и најнезаинтересованију групу. Такође, морају се осмислити и системски програм и за њихово укључивање у рекреативне спортске активности.

Када се погледа Анализа реализације Стратегије може се закључити да су дате закључне оцене засноване на штурим и уопштеним подацима о активностима Асоцијације спорта за све Србије, Савеза за рекреацију и фитнес Србије и Савеза за рекреативни спорт Србије у посматраном периоду

Током припремне фазе за израду Ex ante анализе за Стратегију развоја спорта за период 2025-235. година, чланови *Подгрупе за повећање обухвата бављења грађана спортом, у свим сегментима становништва, а посебно особа са инвалидитетом и старих и Подгрупе за унапређење положаја жена у спорту,* које је образовала Радна група за израду Стратегије 2026-2035. године, дали су описну и квантитативну оцену реализације Националне стратегије развоја спорта 2014-2018. године у односу на други приоритет ове Стратегије. Чланови Подгрупе за повећање обухвата бављења грађана спортом, у свим сегментима становништва, а посебно особа са инвалидитетом и старих у својој оцени су констатовали да је реализацијом Националне стратегије развоја спорта 2014-2018. године начињен велики позитивни помаци у односу на повећање обухвата бављења грађана спортом. Значајно су повећана буџетска улагања како са националног тако и са покрајинског и нивоа јединица локалних самоуправа, побољшани су стручни потенцијали а изградњом великог броја спортских објеката доступних свима, створени су и бољи услови а реализација великог броја међународних пројекта у овој области. Квантитативна оцена је добар 3. Лошију оцену су поједини чланови Подгрупе дали када је у питању реализација посебних циљева и активности везаних за спорт старих. Оствареност предвиђених циљева, активности и мера може се оценити довољан, односно оценом 2. Очекивани исход реализације Стратегије није ни приближно постигнут, а значајан број активности и мера у опште није ни реализован, посебно у односу на спорт старих лица. Фонд за развој спорта који је био предвиђен Законом о спорту из 2016. године је у међувремено у потпуности укинут Законом о буџетском систему. Још је лошија оцена коју су дали поједини чланови Подгрупе за унапређење положаја жена у спорту. Оствареност предвиђених циљева, активности и мера може се оценити негативно, односно оценом 1 или максимално 2. Ниједан од очекиваних исхода реализације Стратегије није ни приближно постигнут, а значајан број активности и мера у опште није ни реализован.

На основу података који су дати у Анализи реализације Стратегије, сматрамо да је била тачна оцена Министарства омладине и спорта да очекивани исходи Стратегије нису ни приближно постигнути. Сложили бисмо се и са оценом Подгрупе за повећање обухвата бављења грађана спортом да је у овој области начињен помак у позитивном смислу у односу на време пре Стратегије, али се не бисмо сложили да је тај помак велики. Анализа реализације Стратегије и

оцена остваривања постављених општих и посебних циљева мора се ценити према реализацији планираних мера и активности и остваривању постављених исхода. У односу на ове елементе, примерена квантитативна оцена би више била 2 – довољан. Када је у питању унапређење бављења спортом жена и старих, 2 би, такође, била сигурно максимална оцена .

Развој и унапређење врхунског спорта

Стратегијом развоја спорта у РС за период 2014-2018. године, врхунски спорт је био обухваћен приоритетном облашћу Стратегије 7.3.: „Развој и унапређење врхунског спорта“. Као општи циљ је било одређено: „Наставак обезбеђивања услова за развој врхунског спорта и стварање услова за развој професионалног спорта“, а као посебни циљеви: подизање капацитета и даље унапређење стручног рада у области врхунског спорта; стварање услова за одржавање и даље постизање врхунског спортског резултата; унапређење услова за развој спортисте до врхунског резултата; дефинисана и унапређена област професионалног спорта.“ У очекиваним исходима реализације Стратегије 2014. је наведено да ће се реализацијом Стратегије постићи: „повећан број врхунских спортских резултата на међународним спортским такмичењима за 10-20% до 2018. године; број стипендираних категорисаних спортиста који се стипендирају за спортско усавршавање остаје на достигнутом нивоу, уз евентуално повећање до 5%; повећан број квалификованих спортских стручњака ангажованих у организацијама у области спорта за најмање 20%;“ За врхунски спорт је био од значаја и општи циљ 8.2.1. „Унапређен стручни и научно-истраживачки рад у спорту и информационим системима“, који је садржао четири посебна циља.

Акционим планом за спровођење Стратегије 2014. за посебне циљеве било је предвиђено 14 активности које се реализује кроз 17 мера, за приоритетну област 7.3. За општи циљ 8.2.1. било је предвиђено 6 активности које се реализују кроз 10 мера.

Стратегијом 2014. међународне спортске приредбе биле су обухваћено приоритетном облашћу Стратегије 7.3.: „Развој и унапређење врхунског спорта“, кроз посебан циљ: „Стварање услова за одржавање и даље постизање врхунског спортског резултата.“ Као очекивани исход реализације Стратегије одређено је: „Број међународних спортских такмичења која се организују у Републици Србији остаје на достигнутом нивоу, уз евентуално повећање до 5%“.

Акционим планом за спровођење Стратегије 2014. за посебни циљ 7.3.1.2. била је предвиђена само једна активности: „Међународна такмичења у Републици Србији“, која се реализује кроз меру: „Прихватање и организација“. Наведена активност и мера требала је бити финансирана из буџета, од спонзора и донатора.

У Анализи реализације Стратегије остварење наведених општих и посебних циљева је описано на следећи начин (најважнији делови): „Укратко, спортисти Србије су у претходном периоду освојили значајне резултате на међународним спортским такмичењима. Велики искорак се уочава у резултатима, који се односе на категорију појединачних спортова у односу на претходни стратешки период. Такође, спортисти Србије су на летњим Олимпијским играма 2016. године освојили чак 8 медаља што је значајан искорак у односу на претходне Олимпијске игре одржане у Лондону 2012. године кад су освојили 4 медаље или у односу на игре из 2008. године одржане у Пекингу кад је освојено свега 3 медаље. У складу с тим, можемо закључити да је очекивани исход реализован.“

Када се погледа Анализа реализације Стратегије може се закључити да су дате оцене засноване само на подацима националних спортских савеза о броју освојених медаља на великим међународним спортским такмичењима, подацима Завода за спорт и медицину спорта о

обављеним прегледима, тестирањима и контролама спортиста и подацима Министарства омладине и спора о броју врхунских спортиста стипендиста, броју исплаћених новчаних награда за постигнуте спортске резултате и о броју финансираних међународних такмичења.

Из података објављених у Анализи реализације Стратегије виде се да су спортисти Републике Србије у периоду 2014-2018. године остварили значајне резултате на великим међународним такмичењима, како у појединачним тако и у екипним спортовима. Спортисти су освојили укупно 3112 медаље, а од тога 1052 златних медаља, 863 сребрне медаље и 1197 бронзаних медаља. Од укупно освојених 3112 медаља, 1268 медаља су освојили такмичари у сениорској конкуренцији, 677 такмичари у јуниорској конкуренцији, а 466 медаља су освојили такмичари у кадетској конкуренцији. Од укупног бројао освојених медаља, 1415 медаља су освојили мушкарци, 969 медаља су освојиле жене, што је у процентима приближно 60:40 у корист мушкараца. Током трајања Стратегије 2014. одржане су летње Олимпијске игре у Рио де Жанеиру (Бразил) од 5. до 21. августа 2016. године, на којима нашу земљу представљало укупно103 такмичара у 14 спортова, односно 58 мушкараца и 45 жена. Што се тиче резултата, на Олимпијским играма у 2016. години спортисти Републике Србије су освојили укупно 8 медаља у 7 категорисаних спортских грана, од тога 2 златне, 4 сребрне и 2 бронзане медаље.

Табела: Укупан број освојених медаља на великим међународним такмичењима у 2015, 2016, 2017. и 2018. години

Година	**Освојене медаље**			
	Златне	Сребрне	Бронзане	Укупно
2015	246	205	277	728
2016	251	218	282	751
2017	284	232	328	844
2018	271	208	310	789
Укупно	**1052**	**863**	**1197**	**3112**

Табела: Број финансираних међународних спортских такмичења

	2015.	**2016.**	**2017.**	**2018.**
Број фин. међ. сп. такмичења	52	67	47	42

Током припремне фазе за израду Ex ante анализе за Стратегију развоја спорта за период 2025-235. година, чланови *Подгрупе за унапређење система спорта, посебно такмичарског* (унапређење положаја спортиста, спортских стручњака и организација у области спорта и унапређење система такмичења), коју је образовала Радна група за израду Стратегије 2026-2035. године, дали су описну и квантитативну оцену реализације Стратегије 2014. у односу на трећи приоритет ове Стратегије. Чланови Подгрупе су реализацију посебних циљева Стратегије 2014. у области врхунског спорта оценили општим просечном оценом 3,70. У односу на стварање услова за постизање врхунских спортских резултата, даване су и највише оцене (5), али су зато оцене везане, на пример, за унапређење система такмичења и професионалног спорта, као и стручног рада у спорту биле максимално 3. Можемо се сложити са оценом чланова Подгрупе, да је максимална оцена остваривања трећег приоритета Стратегије везаног за унапређење врхунског

спорта максимално 3+. Очекивани исход реализације Стратегије је у значајној мери остваривaн у односу на стварање услова за одржавање и даље постизање врхунских спортских резултата (7.3.1.2) и унапређење услова за развој спортисте до врхунског резултата (7.3.1.3.), односно у односу на обезбеђење од стране Министарства омладине и спорта услова за постизање врхунских спортских резултата на великим међународним спортским такмичењима од стране националних спортских репрезентација. У односу на ове циљеве оцена би могла да буде и 4. Међутим, очекивани исход реализације Стратегије није остварен у односу на подизање капацитета и даље унапређење стручног рада у области врхунског спорта (7.3.1.1), а само делимично је остварен у односу на дефинисање и унапређење области професионалног спорта /(7.3.1.4) и у односу на унапређење услова за развој спортисте до врхунског резултата (7.3.1.3). Када је у питању реализација општег циља 8.2.1, предвиђене активности и мере нису у опште реализоване. У Републици Србији јесте настављено организовање великим међународних спортских приредби али није извршено евалуирање ефеката организације.

Развој и унапређење спортске инфраструктуре

Стратегијом развоја спорта у РС за период 2014-2018. године, спортски објекти били су обухваћено приоритетном облашћу Стратегије 7.4.: „Развој и унапређење спортске инфраструктуре“. Као општи циљ је било одређено: 7.4.1. „Развијена спортска инфраструктура„.., а као посебни циљеви: 7.4.1.1. „Успостављена потпуна база података, односно евидентирано и евалуирано постојеће стање спортске инфраструктуре; 7.4.1.2. „Системски планирана, реконструисана и изграђена спортска инфраструктура.“ У очекиваним исходима реализације Стратегије 2014. је наведено да ће се реализацијом Стратегије постићи: „да се побољша и унапреди постојећа и изгради недостајућа спортска инфраструктура, укључујући и завршетак започетих спортских објеката.“

Акционим планом за спровођење Стратегије за посебни циљ 7.4.1.1. биле су предвиђене активности: „ Истраживање о стању спортске инфраструктуре у Републици Србији; Категоризација спортских објеката; Утврђивање спортских објеката од националног значаја;

Акционим планом за спровођење Стратегије 2014. за посебни циљ 7.4.1.2. биле су предвиђене активности: „ Анализирање потреба за бројем и структуром спортских објеката у РС“; „Унапређење регулативе у области просторног планирања и пројектовања са аспекта спортске инфраструктуре“; „Креирање програма изградње спортских објеката, укључујући приоритетно и завршетак започетих спортских објеката“; “Планирање потребних финансијских средстава“; „Спровођење програма изградње спортских објеката“; „Унапређење поступка за реализацију пројеката“. Наведене активности су требале бити реализоване кроз следеће мере: Разматрање и усвајање предлога за изградњу објеката на основу анализа постојећег стања и предлога надлежних институција и заинтересованих страна; Покретање иницијативе за дефинисање плана мреже спортских објеката као саставног дела планског документа и израда критеријума за пројектовање; Припремити програм изградње спортских објеката; Израдити финансијске планове; Реализовати програм изградње спортских објеката; Евалуација програма изградње спортских објеката; Покретање иницијатива код Инжењерске коморе Србије за подизање квалитета инжењерских услуга у поступку припреме и реализације изградње (пројектантске услуге, услуге вршења техничке контроле, вршење услуга извођења радова, стручног надзора, техничког прегледа и сл.).“ Све активности и мере из посебних циљева 7.4.1. и 7. 4.1.2. требале су бити финансиране из буџета.

Основне одговорне институције за реализацију активности биле су Министарство омладине и спорта, а партнери су били и Стална конференција градова и општина Србије, ОКС,

ССС, АП Војводина, јединиле локалне самоуправе. Активности су требале да буду обављене у периоду 2015-2017. године.

У *Анализи реализације Стратегије* остварење општег и посебних циљева везаних за унапређење и развој спортске инфраструктуре описано је на следећи начин (најважнији делови): „Иако је МОС сваке године од ЈЛС прикупљао у форми извештаја и податке о следећим показатељима а који се везују за област спортске инфраструктуре: број адаптираних и реконструисаних отворених и затворених спортских објеката, број спортских објеката са припремљеном планском и пројектно-техничком документацијом, извршена анализа стања спортске инфраструктуре, проценат броја објеката унетих у матичне евиденције; нажалост, квалитет података није задовољавајући тако да нису могућа поређења и праћење трендова развоја спортске инфраструктуре и пратеће документације.“

Када се погледа Анализа реализације Стратегије може се закључити да су дате закључне оцене засноване искључиво на подацима Министарства омладине и спорта о финансираним пројектима изградње, реконструкције и адаптације спортских објеката у јединицама локалне самоуправе у периоду 2015-2018. године и на подацима јединица локалне самоуправе које су усвојиле правилник о категоризацији спортских објеката.

У Анализи је наведено је да у периоду 2015-2018. године за изградњу и прилагођавање спорске инфраструктуре уложено око 1,5 милијарде динара (2015 – 374,7 мил., 2016 – 529,8 мил., 2017 – 276,9 мил. и 2018 – 374,2 мил.). Констатовано је, међутим, да квалитет података о стању спортске инфраструктуре и оних унетих у матичне евиденције није задовољавајући „тако да нису могућа поређења и праћење трендова развоја спортске инфраструктуре и пратеће документације“.

Током припремне фазе за израду Ex ante анализе за Стратегију развоја спорта за период 2025-2035. године, чланови *Подгрупе за унапређење спорта кроз развој спортске инфраструктуре, организовање великих међународних спортских приредби, спортски туризам, иновације у спорту и већу промоцију спорта у медијима,* коју је образовала Радна група за израду Стратегије 2026-2035. године, дали су описну и квантитативну оцену реализације Стратегије 2014. у односу на четврти приоритет ове Стратегије. Чланови Подгрупе су реализацију посебних циљева Стратегије 2014. у области спортске инфраструктуре оценили као делимично задовољавајућу, односно оценом максимално 3. Очекивани исход реализације Стратегије 2014. је делимично остварен у односу на изградњу нових и реконструкцију постојећих спортским објеката, али није реализован у односу на систематско планирање потребне спортске инфраструктуре, потпуно евидентирање спортских објеката и њихово категорисање.

1.3. Препоруке на основу Анализе реализације очекиваних исхода дефинисаних Стратегијом развоја спорта у РС за период 2014-2018. године

Министарство омладине и спорта је у Анализи реализације очекиваних исхода дефинисаних Стратегијом развоја спорта у Републици Србији за период 2014 – 2018. године на крају извршене анализе дало препоруке за будуће деловање у областима утврђеним општим циљевима Стратегије.

Препорука за остваривање приоритетног циља: развој спорта деце и омладине, укључујући школски спорт

Часови физичког васпитања су и даље основ у усвајања навике редовног физичког вежбања и зато је изузетно важно инсистирати у наредном стратешком периоду на увећању броја часова физичке културе и васпитања у школама, али и на унапређењу њиховог квалитета. Стицање навика редовног физичког вежбања код ученика, примарни је циљ васпитно образовног подручја физичког васпитања. Такође, од велике је важности да се омогући деци од првог до четвртог разреда основне школе да имају часове које спроводи професор физичког васпитања, а који је универзитетским образовани стручан за овај вид наставе.

Створити навику свакодневног физичког вежбања је задатак целог друштва, а навике се стичу још од предшколског узраста и зато је важно инсистирати у наредном стратешком периоду на увођењу часова физичке културе и васпитања у систем предшколског васпитања. Усвојена знања о значају физичког вежбања, као и усвајање навике редовног физичког вежбања, значајно доприносе квалитету здравља током детињства и представљају основу за формирање правилног држања тела. Нарочито је значајно да се код деце још пре поласка у школу развије позитиван однос према физичком васпитању и здравом начину живота.

Потребно је наставити са програмом Спорт у школе и инсистирати на укључивању што већег броја локалних самоуправа да подрже овај програм. Поред овог програма, потребно је и на националном и на локалном нивоу подржати и друге програме који имају за циљ креирање услова за укључивање већег броја деце у школски спорт.

Неопходно је додатно унапређење квалитета али и обухвата деце и младих из осетљивих група у систем школских спортских и универзитетских такмичења.

Од изузетне је важности заокружити правни оквир и донети све законске и подзаконске акте који ће додатно регулисати ову област. У складу са тим, неопходно је унапредити сарадњу министарства које се кроз своју надлежност баве питањем спорта и министарства која у надлежности имају систем образовања.

Неопходно је подржати програме који имају за циљ едукацију деце и младих о важности редовне физичке активности и здравих стилова живота. Такође, важно је организовати и програме који имају за циљ дизање свести деце и младих о фер плеју и здравом спортском понашању, као и едуковати младе о навијачкој етици.

У наредном стратешком периоду у оквиру свих нивоа јавних власти треба подржати програме који имају за циљ организовање широке лепезе (бесплатних) спортских секција за децу предшколског и школског узраста као и студенте и на овај начин омогућити да спортске активности буду доступне што већем броју деце и младих из свих социјалних категорија. Важно је радити на развијању нових модела који ће повећати број активности у школским салама и на спортским теренима у току викенда, летњег и зимског распуста и школске недеље спорта, и на развоју нових модела СПРЕТ-а (спортско рекреативних такмичења и сл.).

Спорт није равномерно развијен у свим јединицама локалне самоуправе, а квалитет понуде чак није ни у чврстој вези са степеном развијености самих локалних самоуправа, што указује на значај људских капацитета у самој локалној заједници. Такође, недовољно је развијен спорт у сеоским срединама и постоји јасна потреба да се обезбеди већа доступност спорта и деци из сеоских средина.

Препорука ка јединицама локалне самоуправе је да спроводе перманентна истраживања у оквиру којих би се мапирао број деце и младих који су укључени у систем спорта, утврди разлог њихове (не)активности, али и детектоване врсте спорта и спортских активности које би им биле занимљиве, а којих можда нема у ЈЛС. Такође, редовна и систематична истраживања треба да спроводе и све организације које су препознате као главни носиоци школског спорта у Србији.

Уочава се да је претходних година значајно средстава уложено у школску спортску инфраструктуру, али је свакако изузетно важно наставити са даљим улагањима. Приликом

изградње, адаптације и реконструкције школске спортске инфраструктуре треба интензивније радити и на опремању школа спортском опремом и реквизитима, јер од квалитета опремљености зависи и квалитет реализације наставе физичког васпитања, али и већа укљученост ученика у ваннаставне физичке активности и у школски спорт. Опремање школа функционалним справама и реквизитима треба да буде обављено према претходно утврђеним приоритетима и спроведеној анализи. Такође, пошто су у питању објекти у којима вежбају деца, посебно је важно водити рачуна о повећању сигурности објекта, а на коју утиче велики број фактора од избора адекватне стандардизоване опреме и материјала који се уграђују о објекат, преко нивоа опремљености адекватним справама и реквизитима, па до квалитетног управљања објектима. Како би се смањили трошкови одржавања, приликом изградње, адаптације и реконструкције ових објеката, потребно је водити рачуна о енергетској ефикасности.

Важан услов, за унапређење приоритета ”Развој спорта деце и омладине, укључујући и школски спорт” у будућности јесте и јачање капацитета релевантних чинилаца за спровођење школског спорта. Изузетно важно питање је ко све ради са децом у оквиру система школског спорта. Дозвола за рад је неопходан услов да би спортски стручњак у области школског спорта и физичког васпитања деце предшколског узраста стекао право на рад у пракси. Услови за добијање те дозволе су дефинисани Законом о спорту и Законом о основама система образовања и васпитања. У наредном периоду потребно је наставити на унапређењу тога, али и на јачању капацитета Савеза за школски спорт Србије, Саве за школски спорт Војводине, као и интензивније радити на успостављању мреже локалних савеза за школски спорт.

Неопходно је интензивније унапређење универзитетског спорта што укључује повећање учешћа студената на спортским студентским такмичењима, али и повећање понуде спортских садржаја на универзитетима.

Препорука за остваривање приоритетно циља: повећање обухвата бављења грађана спортом кроз развој и унапређење спортске рекреације

Основни правац развоја рекреативног спорта мора бити подизање свести грађана о значају рекреативног спорта, јер је она на релативно ниском нивоу. Изузетно је важно да се у наредном стратешком периоду чврсто инсистира на успостављању дугорочног плана промоције значаја рекреативног спорта. Неопходно је да овај план укључује широку и дуготрајну медијску кампању, на свим доступним медијима, укључујући и друштвене мреже. Приликом креирања кампање, посебно треба водити рачуна о различитим старосним групама, а посебан фокус треба ставити на грађане средње и старије животне доби, који представљају најризичнију, а истовремено и најнезаинтересованију категорију. Такође, важно је радити и на промоцији значаја редовне физичке активности и међу децом и младима.

У наредном стратешком циклусу, треба наставити са промоцијом здравих стилова живота и кроз организовање акција и манифестација које подстичу редовну физичку активност као животни стил. У овом сегменту је важно нагласити неопходност јачег међусекторског и међуинституционалног повезивања, како на националном, тако и на локалном нивоу – важно је повезати секторе спорта, здравља, образовања и социјалне заштите, али и НВО организације, као и приватни сектор.

Потребно је наставити са јачањем капацитета организација који су кључни носиоци рекреативног спорта у Републици Србији: Асоцијација спорт за све Србије, Савез спорт за све Војводине, Савез за рекреацију и фитнес Србије и сл., али и развијати мрежу носилаца рекреативног спорта и у јединицама локалне самоуправе. Такође, неопходно је јачање капацитета различитих спортских организација за стручно спровођење различитих програма у области спортске рекреације.

Неопходно је наставити са развојем спортске инфраструктуре планском изградњом, реконструкцијом, адаптацијом и санацијом отворених и затворених објеката, а која има за циљ да подржи активности у области рекреативног спорта. Потребно је обезбедити планско и континуирано опремање са справама, реквизитима и ситним спортским реквизитима.

Постојећи спортски објекти су углавном неприступачни спортистима са инвалидитетом због архитектонских баријера. Из тога произлази да је потребно додатно специјализовати, или барем прилагодити спортске објекте особама са инвалидитетом. Објекти јавне високоградње морају бити пројектовати и изграђени тако да особама са инвалидитетом, деци и старим особама буде омогућен несметан приступ и кретање.

Изузетно је важно да јединице локалне самоуправе препознају значај рекреативног спорта и да у наредном периоду још интензивније подрже програме који имају за циљ бесплатне програме физичке рекреације намењене различитим старосним групама. Што се тиче бесплатних програма, важно је развити понуду која би била осетљива на потребе различитих старосних група, али и осетљива на различита интересовања и потребе мушког и женског становништва. Рекреативни спорт треба равномерно развијати у свим деловима земље.

Посебно је важно да буду препознати и подржани програми спортске рекреације који су намењени инвалидима и лицима са сметњама у развоју.

У наредном периоду, неопходно је развијати капацитете спортских организација и других актера за конкурисање на пројекте ЕУ и друге фондове, са нагласком на транснационалне пројекте за подршку аматерском спорту и решавање прекограничних изазова, попут намештања утакмица и других спортских такмичења, допинга, насиља, расизма, сваког облика нетолеранције и дискриминације, као и за унапређење доброг управљања, равноправности полова, социјалне укључености и физичке активности за све.

Препорука за остваривање приоритетног циља: развој и унапређење врхунског спорта

Од изузетне важности је наставити са радом на јачању капацитета свих релевантних актера за постизање врхунских спортских резултата, али и континуиран рад на унапређењу њихове међусобне повезаности и сарадње, од клубова као основе спорта до признатих националних спортских савеза који управљају спортом на различитим нивоима јавних власти и различитим нивоима територијалне организације (република, аутономна покрајина, јединица локалне самоуправе). Важно је обезбедити услове и кадрове за квалитетно и дугорочно управљање свих наведених релевантних актера, јер без јасне дугорочне визије доносилаца одлука и управљача, адекватног плана и добре организације неће бити могуће направити систем који перманентно напредује и расте и из године у годину и производи спортисте који достижу врхунске спортске резултате.

У наредном стратешком документу, једна од кључних активности треба да буде наставак обезбеђивања системске и стабилне финансијске подршке у процесу развоја спортисте до постизања врхунског резултата, а која зависи од јасно прописаних критеријума. Другим речима, неопходно је обезбедити висок степен финансијске дисциплине, као и извесности у планирању како трошкова, тако и свих потребних активности у овом процесу. Када се говори о финансијској подршци, веома је важно нагласити да та подршка мора бити континуирана и без икаквих неизвесности о томе да ли ће до ње доћи. Успостављање финансијске дисциплине у планирању и реализацији буџета, посебно се односи на рад јединица локалне самоуправе, јер је примећено да постоји велики број притужби спортских клубова на неизвесност у финансирању. С друге стране, спортске организације треба да наставе на унапређењу праксе редовног и адекватног правдања трошкова, а у складу са Законом о спорту. У оквиру ове препоруке, треба истаћи да је неопходно да се у наредном периоду ради и на обезбеђивању већег броја

финансијских извора и већег обима финансијских средстава. Како би се спортистима пружиле пуне могућности развоја, потребно је наставити са континуираним пружањем одговарајуће непосредне или посредне подршке спортистима и спортисткињама који показују изузетне спортске квалитете, а та подршка треба да буде развијена у сарадњи са спортским организацијама. Такође, неопходно је наставити са радом на унапређењу квалитета тренерског рада, а у складу са Законом о спорту.

Неопходно је наставити рад на унапређењу у препознавању и развоју талената код спортиста који имају предиспозиције за постизање врхунских спортских резултата. У овом контексту је важно радити на даљем повезивању науке и праксе и коришћење капацитета у идентификацији талената који могу уз квалитетан рад и подршку постићи врхунске спортске резултате. Са друге стране, изузетно је важан и рад тренера у спортским клубовима, као и професора физичке културе, који су у сталном контакту са децом и младима. Поред тога, неопходно је установити јасне критеријуме за препознавање младих талената.

Препорука је да у следећем стратешком циклусу треба наставити са увезивањем науке и праксе, како у смислу горе споменуте идентификације талената, тако и у процесу развоја талената до врхунских спортских резултата. Другим речима, треба наставити са увезивањем релевантних носилаца: Републичког завода за спорт, Покрајинског завода за спорт и надлежних високошколских институција из области спорта са спортским организацијама, а у циљу обезбеђивања перманентне едукације тренера за примену савремених научних метода у свим фазама рада.

У упоредној анализи прикупљених података по показатељима, уочено је да локалне самоуправе у изузетно малом броју стипендирају младе таленте са своје територије. Веома је значајно, у наредном стратешком периоду, инсистирати на томе да јединице локалне самоуправе препознају младе наде спорта и обезбеде им стипендије. На тај начин ће се омогућити младим спортским талентима да остану у својој локалној заједници и да развијају капацитете у родном граду, а са друге стране, на овај начин ће се омогућити једнаке шансе за развој и младим талентима из социјално депривираних породица. Ово је важно, нарочито ако се узме у обзир да је за постизање врхунског спортског резултата неопходна синергија физичких капацитета а и кондиције, али и менталне стабилности. Свакако, треба наставити и са добром праксом Министарства омладине и спорта у обезбеђивању стипендија за врхунске категорисане спортисте.

Треба наставити са јачањем капацитета националних спортских савеза како би могли бити адекватни носиоци обезбеђивања солидарности на различитим нивоима бављења спортом, развоја демократских односа унутар савеза, гаранције спортске кохезије, обезбеђења једнаког приступа бављења спортским активностима мушкарцима и женама, борбе против допинга, насиља и расистичког и ксенофобичног понашања. Такође треба наставити и са системском подршком националним гранским савезима и у циљу препознавања талената, осмишљавања квалитетних планова програма за њихов развој и развоја њихових спортских потенцијала.

Наставити са регулацијом у вези са организацијом и управљањем професионалним спортом, а како би лица која се спортом баве професионално имала одговарајући друштвени статус и заштиту, као и могућност одбране од свих облика искоришћавања.

Потребно је системски радити и на привлачењу и ангажовању најбољих спортских стручњака у организацијама у области спорта, у циљу подизања квалитета стручног рада, с посебним инсистирањем на перманентној едукацији спортских стручњака ангажованих у систему спорта.

Препорука је да се настави са програмом „Шта после спортске каријере“, где се промовише значај стицања адекватног формалног образовања код врхунских спортиста. Кроз промоцију важности образовања код врхунских спортиста, омогућава им се да се и по завршетку

успешне спортске каријере могу запослити и радити у другој области, а за који су се школовали и стекли диплому. Изузетно је важно да се млади спортисти мотивишу да се школују и неопходно је и да спортске организације инсистирају на томе још интензивније. Треба радити на унапређењу система средњошколског образовања, тако да се деци и младима омогући да кроз редовне програме заврше средњу школу. Такође, важно је утицати и на отвореност универзитета и факултета, односно тога да и високо школске установе прилагоде одређене програме и пруже системску подршку кроз дефинисање статуса врхунских спортиста-студената, а кроз обезбеђивања услова за полагање испита у периодима када се спортиста не налази на припремама или такмичењима.

Препорука за остваривање приоритетног циља: развој спортске инфраструктуре

Једна од кључних препорука је да се спроведе свеобухватна идентификација и уради објективна процена стања спортске инфраструктуре у Србији. За спровођење оваквог вида истраживања је важно испланирати средства и начине редовног ажурирања креиране базе података, како би држава Србија у сваком тренутку располагала тачним информацијама у вези са стањем спортске инфраструктуре. Тек након детаљне идентификације стања спортске инфраструктуре, било би могуће да се системски планира изградња, реконструкција и адаптација спортских објеката.

У складу са Законом о спорту и на основу Правилника о националним евиденцијама у области спорта („Сл. гласник РС”, број 24/17), подаци о спортским објектима треба да корисници/власници упишу у Националне евиденције које води Завод за спорт и медицину спорта РС. Међутим, велики број ЈЛС које су власнице значајног броја спортских објеката, нису извршиле овај унос података. Изузетно је важно да се и у наредном стратешком периоду, инсистира код представника ЈЛС да упишу своје спортске објекте.

Један од кључних активности, на којима би требало интензивније радити, јесте и развој праксе доброг управљања спортским објектима. Коришћење објекта мора се ускладити са реалним потенцијалима његовог програмираног капацитета, посебно са аспекта његове амортизације, јер успешно управљање објектом подразумева његово трајање, а то захтева обезбеђено финансирање замене свих дотрајалих делова, као и обнављања и служене опреме новом и технолошки савременијом.

Чест изазов јесте и то што спортски објекти немају употребну дозволу, јер не задовољавају неопходне параметре сигурност приликом спортских активности. У наредном периоду, изузетно је важно радити на томе да се омогући да објекти спортске инфраструктуре добију све потребне дозволе и да се изврши процес легализације и укњижбе земље.

Постојећи спортски објекти су углавном неприступачни спортистима са инвалидитетом због архитектонских баријера. Зато је важно у наредном стратешком периоду радити на доступности спортских објеката особама са инвалидитетом. Објекти високоградње јавне и пословне намене морају бити пројектовати и саграђени тако да особама са инвалидитетом, деци и старим особама буде омогућен несметан приступ и кретање.

Приликом изградње, адаптације и реконструкције спортских објеката, потребно је водити и рачуна о енергетској ефикасности у циљу смањења потрошње енергије, али и у смислу смањивања трошкова одржавања објекта у будућности.

Посебно је важно решити статус спортско-рекреативних центара који морају бити основни стуб у процесу развоја и унапређења спорта у Републици Србији. У овом смислу, поред планирања активности везаних за поновно оживљавање спортских центара, први корак би био и усклађивање Уредбе о коефицијентима запослених која није мењана деценијама. У том погледу,

у спортским центрима у просеку преко половине запослених има плату на државном минимуму, а што чини ситуацију тренутно неодрживом и у том контексту није могуће планирати развојне мере.

Препоруке за остваривање осталих општих циљева

Један од важних препорука за наредни процес стратешког планирања јесте успостављање редовног и прецизног система прикупљања података, како кроз извештавање, тако и кроз спровођење истраживања. Као што смо истакли, при анализи достављених извештаја у претходне четири године уочава се да институције и организације, али и градови и општине, не умеју да на квалитетан начин систематизују тражене информације. Релевантне организације не поседују тачне и прецизне податке који су неопходни за квалитетно планирање, али и праћење степена спровођења приоритета, циљева и активности. Неопходно је развити прецизну методологију за прикупљање података за све релевантне институције и организације у систему и системски радити на дизању капацитета на свим нивоима. Извесно је да у склопу израде следеће генерације стратегије за развој спорта треба повести рачуна о оквиру за праћење и евалуацију, али и капацитетима који то треба да подрже на свим нивоима.

У току овог процеса стратешког планирања је учињен значајан искорак који се очитава у томе што су скоро све релевантне институције и организације, на свим нивоима донеле своје планске документе, а који воде остварењу циљева и активности из Стратегије. У наредном циклусу стратешког планирања, важно је обезбедити сву потребну подршку чиниоцима спорта у овом процесу и организовати радионице и обуке за писање планских докумената.

Важно је наставити са јачањем капацитета свих релевантних актера и пружати им перманентне обуке и радионице, отворени дијалог и перманентно саветовање, а нарочито у области финансирања. Неопходно је наставити са инсистирањем на строгој финансијској дисциплини свих организација и свих нивоа власти. Ово посебно важи заједнице локалне самоуправе и територијалне спортске савезе, који морају да буду главни партнери у успостављању финансијског реда и дисциплине међу клубовима који функционишу на локалном нивоу.

Један од кључних задатака у будућем стратешком периоду јесте успостављање спортске инспекције на локалном нивоу, а у складу са Законом о спорту, новом Законом о инспекцијском надзору, као и новим Законом о локалној самоуправи. Спортски инспектор на локалном нивоу би, као овлашћено лице, требало да врши инспекцијски надзор, односно да испитује спровођење Закона о спорту и прописа донетих на основу овог закона непосредним увидом у пословање и поступање физичких лица и организација у области спорта, испуњености услова за обављање спортских активности и делатности и испуњености услова за вршење послова стручног оспособљавања за спортска занимања. Просторни распоред спортске инспекције на локалном нивоу, као и механизме њиховог успостављања треба пажљиво планирати, али је неопходно успоставити квалитетан систем инспекцијског надзора.

Неопходно је увођење строге контроле за све носиоце јавних функција, а у смислу доследне примене Закона о спорту и других закона који директно или индиректно уређују систем спорта у Републици Србији. Да би могли да говоримо о уређеном систему финансирања програма из области спорта потребно је стриктно поштовање свих процедура које су дефинисане Законом о спорту и подзаконским актима.

Услед недовољно подстицајне пореске политике, спортски клубови се данас углавном ослањају на финансирање из средстава буџета, а мање на донаторска и спонзорска средства. Једна од препорука би била наставак напора на мењању пореске политике, у смислу мотивисања привредних субјеката да више инвестирају у спорт.

У наредном стратешком циклусу потребно је креирати систем за едукацију свих релевантних актера, како би институције и организације из Републике Србија стекле знања и вештине да аплицирају на програме међународних приступних фондова. Са једне стране неопходно је направити мрежу експерата који знају да пишу квалитетне пројекте и програме и који знају међународне процедуре, а специјализовани су за област спорта. Са друге стране, још је важније припремити и едуковати наше институције и организације како да спроводе и реализују пројекте и програме (начине реализације активности, финансијско правдање и сл.) а у складу са ЕУ процедурама.

Подаци истраживања реализованог за потребе праћење спровођења Стратегије недвосмислено показују да је учешће жена у различитим областима спорта на сразмерно ниском нивоу те да је неопходно развити различите програме подршке развоја женског спорта, рекреативног спорта за жене те оспособљавања и усавршавања спортских стручњакиња. Како је за конципирање неопходних мера потребно имати бољи увид у разлоге услед којих постоји неједнакост полова у различитим областима спорта, препорука је да се спроведе истраживање које би ове аспекте узело у обзир и на основну којих би се могле формулисати адекватне мере подстицаја.

На основу показатеља чије је кретање праћено за период 2015-2018., може се закључити да је укљученост особа са инвалидитетом и сметњама у развоју у систем спорта у Србији релативно слаба, а да се у посебном неповољном положају налазе особе женског пола. У том смислу, неопходно је развити и појачати постојеће програме који имају за циљ повећање бављење различитим облицима спортских активности овог дела популације.

Потребно је развити нове и појачати постојеће програме и механизме укључивања волонтера у систем спорта са посебним нагласком на подстицању учешћа жена. У том погледу, посебну важност добија израда Стратегије развоја волонтерског покрета у Републици Србији.

На основу расположивих података за период 2015-2018. године који говоре о малом али не и пројектованом нивоу пораста броја квалификованих спортских стручњака, препорука је да се у наредном периоду настави са развијањем програма обуке и стручног оспособљавања и усавршавање спортских стручњака и стручњакиња у спорту.

Када је у питању развој спорта у Војсци, а имајући у виду остварене резултате у периоду 2015-2018. године, препорука је да се у наредном периоду посебна пажња посвети остваривању родне равноправности у области спорта у Војсци.

У погледу медијске промоције спортских вредности и садржаја, препорука је да се у наредном стратешком периоду у праћење количине и квалитета спортских програма укључи већи број телевизијских канала. Такође, сугестија је и да се у систематско праћење уврсте и активности на веб порталима и друштвеним мрежама где постоји веома интензивна комуникација, информисање и формирање јавног мњења о спорту. Поред квантитативног аспекта, у праћење би требало укључити и квалитативни аспект – карактеристике спортских емисија и степен у којем се кроз њих промовишу праве вредности, те приближава значај бављења спортом свим грађанима Републике Србије.

Национална стратегија за спречавање насиља и недоличног понашања на спортским приредбама која је донета 2013. године, а требало је да помогне у борби против хулиганизма у Србији, није имплементирана у пуном капацитету. Ипак, једна од значајних активности која је реализована јесте формирање Националног савета за спречавање негативних појава у спорту. Савет је формиран крајем 2017. године, а у односу на претходна два савета, проширене су му ингеренције. Циљ Националног савета је осмишљавање и надзор над спровођеним мерама у контексту смањивања и искорењивања негативних појава у спорту као што су: насиље на спортских догађајима, намештање утакмица, недозвољено клађење, злоупотреба деце у спорту, дискриминација и допинг. Препорука се односи на неопходност доношења нове Стратегије за

спречава насиља и недоличног понашања, као и обезбеђивање услова за њену пуну имплементацију, као и имплементацију мера и планираних активности Националног савета. Неопходно је спровођење детаљне анализе постојећег стања када је у питању казнена политика и у том контексту дати препоруке и по потреби мењати постојећи важећи законски контекст. Препоручује се наставак активности које стоје у вези са креирањем и редовним ажурирањем јединствене базе података особа са изреченим мерама забране присуства спортским приредбама и формирање јединствене евиденције за праћење тока кривичних и прекршајних поступака у овој области.

Током трајања следећег стратешког циклуса, потребно је додатно уредити начин поступања приватног сектора безбедности у целини и обезбедити пуну имплементацију Закона о приватном обезбеђењу. Резултати статистичких и аналитичких података МУП-а показали су да су најчешћи појавни облици насиља и недоличног понашања на спортским приредбама покушају ношења и коришћење пиротехничких средстава, бацање предмета на спортски терен, оштећење спортских објеката, али и неовлашћени улазак на спортски терен, паљење навијачких реквизита, вређање на националној, расној и верској основи.

Нажалост, значајан број спортских објеката је дотрајао, без адекватних употребних дозвола и неиспуњава савремене безбедносне стандарде у смислу постојања адекватних безбедносних и техничких система. У складу са тим, и у наредном периоду треба наставити са изградњом, реконструкцијом и адаптацијом спортске инфраструктуре, а у складу са савременим безбедносним стандардима.

Препорука је и да се јединице локалне самоуправе активније укључе и да спроводе мере превенције недоличног понашања на својој територији, али и мере које се тичу обуставе финансирања клубова у којима има случајева насиља.

Главна препорука у оквиру овог циља јесте да будуће активности и мере треба да буду пре свега у области превенције негативних појава у спорту. У том контексту, неопходно је појачати едукативне активности и промоцију културе толеранције и ненасиља свих актера, а нарочито деце и младих као будућих навијача.

У претходним годинама су у области антидопинга постигнути значајни резултати и у наредном периоду треба наставити са континуираном и системски успостављеном борбом против допинга у спорту.

2. Постојеће стање у систему спорта Републике Србије

2.1. Демографски оквир и утицај демографских кретања на развој спорта у Републици Србији

2.1.1. Демографски процеси у Републици Србији

Демографски процеси постају почетком 21. века све комплекснији, укрштајући се са постојећим и новим економским, политичким и друштвеним променама. Бројне реперкусије ових процеса се мултиплицирају у свим областима живота грађана. Повећавају се и усложњавају глобални демографски изазови и манифестују се кроз растуће демографске противречности - експанзију становништва у неразвијеним деловима света на једној, и депопулацију у развијеним деловима света, на другој страни. Због старења становништва, а тиме и радне снаге, организације све више увиђају

да је од велике важности да се демографске промене схвате озбиљно и да се на њих гледа као на стварну стратешку опасност.[12] Како радна снага постаје старија, доживотно учење постаје основни елемент у очувању конкурентности организација у 21. веку. Ово се, такође, може повезати са појавом да је за запослене значај емоционалног благостања релевантнији него икада раније. Очекивање да се остане у једној организацији до пензије више није значајно.[13] Због демографских промена могу се очекивати потешкоће за организације у привлачењу квалификованих радника, што тера организације да, у супротстављању изазовима, потпуно преиспитају конвенционални процес запошљавања. Не ради се ту само о броју талената, већ и о адекватности квалификација запослених. С једне стране, демографске промене значе да компаније запошљавају велики број старијих, висококвалификованих радника који се ближи крају радног века, а са друге стране, мало је младих професионалаца или талената који би могли да их замене.[14]

Величина становништва односи се на укупан број становника у једној земљи, регији, држави, на планети. Демографске промене у полу и старости становништва су неминовност која утиче на стварање потпуно новог окружења у којем делују савремене организације. На основу анализа података Уједињених нација и националних статистичких билтена и истраживања на ову тему, може се закључити да светска популација наставља да расте, иако спорије него у прошлости. Расте број жена које учествују на тржишту рада и долазе до менаџерских позиција, али уз присутност „стакленог плафона“ и нижих зарада за исто радно место, у односу на мушкарце. Расте број старијих радника, нарочито у Европи, где их компаније и даље ангажују, будући да постоји недостатак радне снаге за одређена радна места. Како све више стари радна снага, нарушава се број запослених и пензионисаних лица, те се очекује повећање фискалних и политичких притисака на здравствени систем и систем социјалне заштите. Наведене промене мењају пословно окружење у свим деловима света и имају значајан утицај на промене које се дешавају у организацијама. Организациони ниво посматрања промена у структури становништва у полу и старости обухвата измене организационе структуре, услова рада, норми и правила понашања, структуре зарада, процеса и радних активности.[15] Према пројекцијама Уједињених нација, светска популација ће достићи број од око 8,5 милијарди у 2030, потом 9,7 милијарди у 2050. и 11,2 милијарде до 2100. године. При том, број старијих особа (60 и више година) у свету биће око 1,4 милијарде до 2030. године, 2,1 милијарди до 2050. године и 3,2 милијарде у 2100. години.[16]

Србија се, као и готово све европске земље, суочава са сталним старењем становништва услед ниског фертилитета[17] и пораста очекиваног трајања животног века. Истовремено, стопе економске активности ниже су него у многим другим земљама. Укупно становништво Србије у опадању је услед негативног природног прираштаја и емиграције[18] Просечна старост становника Србије према попису становништва Републике Србије из 2022. године (Попис 2022.) износи 43,8 године, што Србију сврстава у ред земаља дубоке демографске старости, и то не само у европским

[12] Reinmüller T. (2015). Talent Management – Gewinnung, Erhalt und Entwicklung von talentierten Mitarbeiterinnen und Mitarbeitern, Masterarbeit, Institut für Wirtschaftspädagogik, Karl-Franzens-Universität Graz.

[13] Dresselhaus, L. (2010), Global talent management and the role of social networks, School of Management and Governance University of Twente, Master Thesis.

[14] Rüttinger, R. (2010). Talentmanagement. Hamburg: Windmühle.

[15] Немања Бербер – Татјана Ђурић Кузмановић, Демографске промене у полу и старости становништва и њихов утицај на савремено пословно окружење у Србији, Школа бизниса, бр. 1/2017, стр. 115.

[16] United Nations, Department of Economic and Social Affairs, 2015: 1

[17] Према објављеним подацима Републичког завода за статистику, У Републици Србији, у периоду јануар-фебруар 2025. године, број живорођених је 9 348. У односу на исти период претходне године, када је број живорођених износио 10 088, бележи се пад од 740 односно за 7,3%.

[18] Видети, Утицај демографских и миграционих токова на Србију, Међународна организација за миграције – Мисија у Србији, Београд, 2012, стр. 11.

већ и у светским размерама. „Најстарији“ је Регион Јужне и Источне Србије, где је скоро свако четврто лице (23,7%) старије од 64 године.

Према подацима Републичког завода за статистику са Пописа 2022.,[19] у Републици Србији је у 2022. години било укупно 6.647.003 становника, од којих мушкараца 3.231.978 и жене 3.415.025. Пунолетног становништва је било 5.492.020. Просечна старост становништва је 43,8 година (мушкарци 42,4 и жене 45,2 г.).[20]

Старосно-полна структура становништва представља најважнију демографску одлику сваке популације. Структура становништва по старости и полу формира се у дужем временском периоду, под директним утицајем рађања, смртности и обима миграторних токова становништва. Актуелни старосно-полни састав становништва стога представља јасну слику досадашњег развоја сваке популације и, истовремено, у великој мери условљава будуће промене у кретању становништва.[21] У контингент деце предшколског и школско-обавезног узраста улазе деца млађа од 15 година, а у радни контингент становништва улази оно између 15 и 64 године.

Гледано према старости и полу, у Републици Србији је у 2022. години било становника:

- 0-4 године: 310.928 (160.197 м; 150.731 ж);
- 5-9 година: 321.202 (165.302 м; 155.906 ж);
- 10-14 година: 323.322 (166.740 м; 156.582 ж);
- 15-19 година: 337.351 (172.986 м; 164.365 ж);
- 20-24 године: 337105 (172013 м; 165092 ж);
- 25 – 29 година: 373087 (190414 м; 182673 ж);
- 30-34 година: 401653 (228321 м; 197853 ж);
- 35-39 година: 451556 (228321 м; 223235 ж);
- 15-64 година: укупно 4.222.696 (63,5 %);
- 65 и више: укупно 1.468.855 (22,1%).[22]

Гледано према статусу инвалидитета, у Републици Србије је у 2022. години било укупно 356.404 лица (148.104 мушкарца и 208.300 жена). У контингенту особа са инвалидитетом (356.404), највише особа има проблем са ходом (60%), док је најмањи удео особа које имају проблеме везане за комуникацију (12,8%).[23] У Републици Србији особе са инвалидитетом чине око 5% од укупног становништва старог две и више година. Највећи удео особа са инвалидитетом забележен је у старости 65 и више година (69,3%). Међу особама са инвалидитетом, жене су бројније од мушкараца, што је и очекивано ако се има у виду већи број жена него мушкараца у укупном становништву старости 65 и више година. Посматрано по регионима, највећи удео особа са инвалидитетом забележен је у Региону Јужне и Источне Србије и у Региону Војводине (6,3%), док је најмањи удео у Београдском региону (4,1%)

Укупно особа са инвалидитетом: 356.404

– Испод 15 год.: 5426 (3387 м и 2039 ж)

[19] „Старост и пол – подаци по насељима“, Републички завод за статистику, Београд, 2023. https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Pdf/G20234003.pdf

[20] На сајту Републичког завода за статистику је наведено је да у Србији 1. јануара 2024. године било 6.605.168 становника.

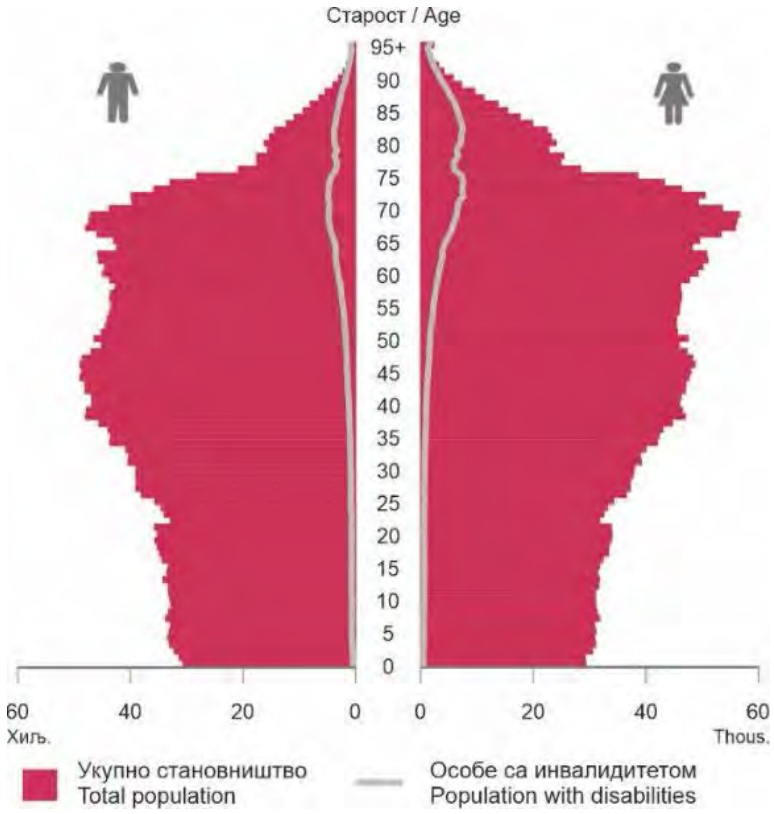
[21] „Старост и пол – подаци по насељима“, стр. 9.

[22] Подаци о старости лица исказани су у навршеним годинама живота, што значи да нпр. старосни интервал 20–24 године обухвата лица која су навршила 20, 21, 22, 23. и 24. годину живота, укључујући сва она лица која имају преко 24 године, али нису напунила 25. годину живота.

[23] У контингент особа са инвалидитетом укључена су сва лица старости две и више година која су навела да имају много потешкоћа или су потпуно онемогућена у обављању свакодневних активности услед најмање једног од наведених проблема (вид, слух, ход, памћење/концентрација, самосталност, комуникација).

– 15−19: 2979 (1786 м и 1193 ж)
– 20−29: 6546 (3951м и 2595 ж)
– 30−49: 28147 (15.844 м и 12.303 ж)
– 50−59: 35562 (17.871 м и 17.691 ж)
– 60−64: 30843 (14.975 м и 15.868 ж)
– 65 и више год.: 246.901 (90.290 м и 156.611 ж).

Графикон: Укупно становништво и особе са инвалидитетом, према полу и старости

Гледано по регионима и областима, стање броја становништва у 2022. години било је:

- Београдски регион (Град Београд): 1.681.405 (25.30%);
- Регион Војводине: 1.740.230 (26,18%);
    - Западнобачка област: 154.491;
    - Јужнобанатска област: 260.244;
    - Јужнобачка област: 607.178;
    - Севернобанатска област: 117.896;
    - Севернобачка област: 160.163;
    - Средњобанатска област: 157.711;
    - Сремска област: 282.547;
- Регион Шумадије и Западне Србије: 1.819.318 (27,37%);
    - Златиборска област: 254.659;
    - Колубарска област: 154.497;
    - Мачванска област: 265.377;
    - Моравичка област: 189.281;
    - Поморавска област: 182.047;

    - Расинска област; 207.197;
    - Рашка област: 296.532;
    - Шумадијска област: 269.728;
- Регион Јужне и Источне Србије (21,15%) ;
    - Борска област: 101.100;
    - Браничевска област: 156.367;
    - Зајечарска област: 96.715;
    - Јабланичка област; 184.502;
    - Нишавска област: 343.959;
    - Пиротска област: 76.700;
    - Пчињска област: 193.802;
    - Топличка област: 77.341.[24]

Преко 100.000 становника је живело у следећим градовима:

- Град Београд: 1.681.405
- Нови Сад: 368.967;
- Ниш: 249.501
- Крагујевац: 171.186;
- Суботица: 123.952;
- Лесковац: 123.950;
- Панчево: 115.454;
- Крушевац: 113.582;
- Нови Пазар: 106.720;
- Зрењанин: 105.722;
- Чачак: 105.612;
- Шабац: 105.432.

Од укупног броја становника, у градским насељима живи 4.120.782 становника док изван градских насеља (села) живи 2.526.221 становник (Београдски регион: 297.530; Регион Војводине: 664.394; Регион Шумадије и Западне Србије: 908.199; Регион Јужне и Источне Србије: 656.098).

У односу на миграциона кретања унутар Србије значајан је податак да 3.554.904 становника од рођења станује у истом насељу (53,5%), док је 3.092.099 становника мигрирало. У оквиру Републике Србије је мигрирало (досељено): из другог насеља исте општине - 724.100 (23,4%); из друге општине у истој област - 480.968; из друге области - 1.093.427 (35,4%); непозната досељења: 25.314.[25] Удео досељеног становништва из бивших република СФРЈ износи 546.321 (17,7%), док је из других земља досељено 220.967 лица. Непознати су подаци за 1002 лица. Посматрано у апсолутним бројевима, највише досељеног становништва живи у Београдском региону (867.004), док је најмање досељених у Региону Јужне и Источне Србије (609.596).

[24] У попису из 2022. године за утврђивање укупног броја становника примењен је концепт „уобичајеног становништва“. Према овом концепту, лице се сматрало становником оног места у којем је само (у случају самачког домаћинства) или са члановима свог домаћинства проводило највећи део свог времена, односно дневни/ноћни одмор, независно од тога где је имало пријављено пребивалиште. Тиме су у укупно становништво одређеног места била укључена лица која су у том месту живела непрекидно најмање годину дана пре критичног момента пописа, као и лица која су у том месту живела краће од 12 месеци, али с намером да у њему остану најмање годину дана.

[25] „Миграција – подаци по општинама и градовима“, Републички завод за статистику, Београд, 2023. https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Pdf/G20234010.pdf

У Републици Србији има укупно 1.048.825 дневних миграната. Око три четвртине дневних миграната (75,9%) чине економски активна лица која обављају занимање, а скоро једну четвртину (24,1%) чине ученици и студенти који се школују ван места становања. Најзаступљенији су дневни мигранти који обављају занимање или се школују у другом насељеном месту у истој општини. Посматрано по регионима, највеће учешће дневних миграната забележено је у Региону Шумадије и Западне Србије (31,2%), а најмање у Београдском региону (20,1%).

Према резултатима Пописа 2022., просечна густина насељености у Републици Србији износи 85,7 становника по 1 km2. Међутим, унутар регионални размештај становништва је веома неравномеран. Београдски регион са просечном густином насељености од 520 становника знатно је гушће насељен од осталих региона у Републици Србији. С друге стране, Регион Јужне и Источне Србије са 54 становника по 1 km2 најређе је насељена зона.

Према Статистичком годишњаку за 2024. годину Републичког завода за статистику, становништво Републике Србије живи у: 30 области, 197 општина и градова (29 градова и 28 градских општина), 6158 насељених места (193 градска насељена места).

Република Србија је у етничком смислу мултинационална заједница. Поред Срба (80,6%), најбројнији су Мађари (2,8%), затим Бошњаци (2,3%) и Роми (2%).

Од укупног броја становника Републике Србије старости петнаест и више година (5.691.551), 53,1% завршило је средњу школу, 22,4% је стекло више или високо образовање, 17,8% је завршило основну школу, док је 6,3% без школе или са непотпуном основном школом. Међу особама које су стекла више и високо образовање, забележено је веће учешће жена.

Мање од половине становништва Републике Србије (2.804.521 лица) економски је активно. Међу економски активним становништвом већа је заступљеност мушкараца (53,8%) него жена (46,2%). У контингент запослених сврстано је 85,6% економски активног становништва и више је мушкараца (53,6%) него жена (46,4%). Готово трећина запослених припада Београдском региону, а најмање их је у Региону Јужне и Источне Србије (18,7%). Просечна бруто зарада запослених лица била је 103.476 динара (110.915 м и 94.911 ж) у септембру месецу 2022. године (у септембру 2023 године износила је 117.472 динара: 108.092 ж и 125.616 м). *Просечна нето зарада у области спортске, забавне и рекреативне делатности износила је 2022. године 75.597 бруто и 55.120 динара нето (62.109 динара нето и 85.122 бруто у 2023. години)*. У контингент незапослених сврстано је укупно 402.831 лице (220.451 мушкараца и 182.380 жена). Најмање незапослених је у Београдском региону (17,8%), а највише у Региону Шумадије и Западне Србије (30,7%). У контингент економски неактивног становништва укључена су 3.842.482 лица (1.724.474 мушкараца и 2.118.008 жена). Међу економски неактивним становништвом највише је пензионера (1.592.567), следе деца млађа од 15 година (955.452 детета), затим лица која обављају неплаћене кућне послове у свом домаћинству (око 459.344 лица) и ученици/студенти старости 15 и више година (433.344 лица). *У области делатности спорта, рекреације и забаве било је запослено 10.199 лица у 2022. години (10.886 у 2023. години)*.

Према резултатима Пописа 2022., у Републици Србији има укупно 1.904.314 породица. Најзаступљеније су породице типа „брачни пар са децом“ (43,35%), следе породице типа „брачни пар без деце“ (28,1%), затим породице типа „мајка с децом“ (16,8%), „отац с децом“ (4,7%), „ванбрачни пар са децом“ (4%) и „ванбрачни пар без деце“ (3%). Када су у питању домаћинства (укупно 2.589.344), најзатупљенија су самачка домаћинства (29,9%), а следе двочлана, са уделом од 27,5% и трочлана са уделом од 17,8%.

Подаци из Статистичког годишњака за 2024. годину показују да су трендови уочени на попису из 2022. године настављени и у **2023.** години:

- Процењен број становника Републике износи 6.623.183; стопа природног прираштаја износи -5,4;
- Удео жена у фертилном периоду у укупном становништву опао је на 21,0%;

- Стопа укупног фертилитета је испод прага просте репродукције и на нивоу је од 1,61 детета по жени;
- Стопа смртности је порасла на 14,7 умрлих на 1 000 становника, при чему су водећи узроци смрти, како код мушког тако и код женског становништва, болести система крвотока, неоплазме и болести система за дисање;
- Просечна старост становништва је 43,9 година;
- Однос броја старих 60 и више година наспрам млађих од године износи 150,5;
- Удео становништва млађег од 15 година износи 14,4% док је проценат старијих од 65 година 22,3%;
- Очекивано трајање живота за мушкарце је 73,9 година и 78,7 за жене.

Подаци из Статистичког годишњака за 2023. годину показују и да су у 2023. години просечни месечни приходи у новцу и у натури по члану домаћинства (сва домаћинства), у Републици Србији, износили 34.230 динар, што је 16,6% више у односу на 2022. годину (29.361 динар у 2022). Домаћинства са градског подручја су у 2023. просечно месечно имала на располагању 36.557 динара по члану (31.522 динара у 2022), а домаћинства са осталог подручја 30.593 динара по члану домаћинства (26.191 динар у 2022). Од укупних прихода у новцу и у натури 97,2% чине приходи у новцу, а 2,8% су приходи у натури. Код домаћинстава са градског подручја 99,6% чине приходи у новцу, а 0,4% су приходи у натури, док је код домаћинстава са осталог подручја овај однос 92,5% и 7,5%. Највећи удео у приходима у новцу и у натури (сва домаћинства) имају приходи из редовног радног односа – 52,5%, и пензије – 30,9%, код домаћинстава са градског подручја 57,8% чине приходи из редовног радног односа, а учешће пензија је 31,8%, док код домаћинстава са осталог подручја ово учешће износи 41,9% и 29,1%, респективно. *Издаци за личну потрошњу* домаћинстава (сва домаћинства) у Републици Србији износили су 34.336 динара по члану домаћинства (месечни просек), што је 16,5% више у односу на 2022. годину (29.467 динара у 2022. години). Издаци за личну потрошњу домаћинстава са градског подручја износили су 36.707 динара по члану (31.675 динара у 2022), а код домаћинстава са осталог подручја 30.618 динара по члану домаћинства (26.224 динара у 2022). Највеће учешће у структури личне потрошње чине издаци за храну и безалкохолна пића (36,8%), затим следе издаци за услуге становања, воду, ел. енергију, гас и друга горива (16,4%), као и издаци за транспорт (8,7%). Код домаћинстава са градског подручја 36,5% чине издаци за храну и безалкохолна пића, 16,3% издаци за услуге становања, воду, ел. енергију, гас и друга горива и 8,3% издаци за транспорт, док код домаћинстава са осталог подручја ово учешће износи 37,2%, 16,4% и 9,6%, респективно. У структури личне потрошње, за *рекреацију и културу* домаћинства су издвајала 1747 динара (5,1%)..

Републички завод за статистику објавио је у октобру 2024. године, на основу резултата пописа 2022. године**,** *средњорочну пројекцију становништва Србије за период 2022-2052. година*.[26] Резултати (без обзира на варијанту пројекције – ниска, средња, висока, константна, нултог миграционог салда) показују да ће у периоду 2022-2052. становништво Републике Србије и даље бити изложено процесу демографског старења. Удео младих је низак и са тенденцијом даљег пада, док је удео старих висок и стално расте. Према средњем (очекиваном) сценарију, број становника 2052. године ће бити 5.224.762, што представља пад од око 1,5 милиона становника у односу на 2022. годину. У 2032. години би било 6.200.655 становника. Најмањи губитак становништва се очекује у случају варијанте високог фертилитета без миграција (висока варијанта пројекције без миграција), према којој би у 2052. години било 5.542.956 становника. У 2032. години би било 6.304.417 становника. У случају константне варијанте, која подразумева демографске услове задржане као на почетку пројекционог периода, број становника би 2052.

[26] https://publikacije.stat.gov.rs/G2024/Pdf/G20246009.pdf

године био испод пет милиона (4.755.444). У 2032. години би, у овој варијанти пројекције, било 6.080.314. становника.

Главни резултати припремљене пројекције демографског кретања становништва Републике Србије до 2052. године су:[27]

- Просечна годишња стопа раста становништва у периоду од 2022. до 2052. године биће негативна, са вредношћу од -8,2‰. Смањење величине популације ће се одвијати под доминантним утицајем негативног природног прираштаја (у просеку 86%) у односу на ефекат негативне нето миграције. Према усвојеним претпоставкама о фертилитету и морталитету, до краја пројекционог периода се предвиђа умерен пораст стопе укупног фертилитета до вредности 1,7 детета по жени и продужење животног века за скоро 6 година. Негативан природни прираштај ће се у наредним деценијама кретати у интервалу од -46,5 хиљада (у 2022.) до -34,5 хиљада (у 2052.), што чини, у просеку, око 86% од укупне годишње промене. У периоду 2022–2052, број рођених и умрлих биће мањи у поређењу са претходних тридесет година – стопа рађања ће бити стабилна, око 8,7%, док ће стопа смртности варирати око 15,7‰ (±1‰).
- Процес старења становништва ће се наставити. Просечна старост становништва ће порасти за 2,6 година у периоду 2022–2052, са 43,8 на 46,4 године до 2052. године. Очекивано трајање живота женске популације у Србији у 2022. години износи 78 година, а мушкараца 73 године. Очекује се да ће у 2052. години дужина животног века жена и мушкараца бити приближно 84 односно 79 година, респективно. У наредних тридесет година, пораст очекиваног трајања живота код оба пола био би приближно шест година, као и разлика између полова, која би остала на нивоу од пет година.
- За разлику од неповољних тенденција за старосне групе младих и радно способних лица, у наредних тридесет година, према очекиваном сценарију, број становника старих 65 и више година повећаће се за око 20 хиљада – са око 1,47 милиона (2022.) на 1,49 милиона (2052.), а посматрано кроз удео у укупном становништву, промена ће се кретати од 21,9% до 28,5%. Ово потврђује чињеницу да је становништво Србије веома старо и у 2052. години удео старијих у укупној популацији биће двоструко већи од удела младих. До 2052. године, очекује се пораст удела у укупном становништву само лица старих 70 и више година. У контексту процене будуће потражње за услугама као што су здравствена и социјална заштита старих, посебно је важно скренути пажњу на популацију стару 80 и више година. Према средњем сценарију, очекује се да ће се ова старосна група повећати за око 28% (апсолутно повећање око 84.000 лица).
- Резултанта претпоставки о фертилитету и морталитету, уз ефекат миграција, јесте све мањи број рођених и умрлих у односу на период 1992–2022 године. Међутим, посматрано на хиљаду становника, број рођених се задржава на нивоу од око 8,7%, а стопа умрлих, након првобитног блажег пада, у временском интервалу од 2037. до 2047. године бележи повратак на ниво из 2022. од око 16,5%. То је период у коме се очекује већа смртност кохорти рођених током седамдесетих и осамдесетих година прошлог века – ехо „беби-бум“ генерације.
- Број деце узраста 0–14 година биће двоструко мањи од броја особа старих 65 и више година. Иако ће се удео младе популације 0–14 година у укупном становништву задржати на нивоу од око 14% у периоду 2022–2052. године, величина овог контингента ће се смањити за око 25% (за 386.000 у 2052). Смањење се подједнако односи на децу предшколског (0–6 година) и школског (7–14 година) узраста. Ово је директна последица мањег броја живорођених. У поређењу са бројем старих 65 и више година, број младих узраста 0–14 година биће двоструко мањи на крају пројекционог интервала.
- Смањење броја становника старости 15–64 године довешће до тога да ће однос издржаваних према радно способним лицима бити 3:4, што ће представљати повећање

[27] https://publikacije.stat.gov.rs/G2024/Pdf/G202422004.pdf

оптерећења контингента радне снаге за преко 25% у односу на 2022. годину. Радно способно становништво ће се у апсолутном износу смањити са 4,3 милиона у 2022. на 3 милиона у 2052. години. Поред тога, удео радно способних у укупном становништву Србије опашће са око 64% на 58% током пројекционог периода.

- Посматрано регионално, у наредних тридесет година очекује се наставак процеса депопулације у сва четири региона Републике Србије. Најслабији интензитет биће у Београдском региону, где се очекује да ће се у 2052. години реализовати смањење за око 5% у односу на 2022. годину, јер губитак на основу природног прираштаја ублажава позитиван миграциони салдо. Регион Војводине ће изгубити четвртину свог становништва до 2052. године, а у остала два региона губитак би био око 30%. На нивоу области, највећи губитак 2052. у односу на 2022. годину остварiће се у Борској (за 55%) и Зајечарској области (скоро 50%). Најмањи губитак је, очекивано, у Београдској и Јужнобачкој области и износиће мање од 10%. Осим наставка тенденције све веће конвергенције становништва ка северу Републике (територија Београда и Новог Сада) уочава се све већа концентрација становништва у градовима који су већи урбани и универзитетски центри. То ће резултирати чињеницом да ће 2052. године на подручју пет градова – Београда, Новог Сада, Ниша, Крагујевца и Новог Пазара, живети скоро половина укупног становништва Србије. Поређења ради, становништво ових градова је учествовало са 30%, односно око 40% у укупној популацији Србије у 1992. и 2022. години, респективно. Остатак становништва је територијално дистрибуиран у осталим општинама/градовима у Србији. Важно је напоменути да ће у будућих тридесет година бити интензивиран процес популационог уситњавања територијалних јединица. Наиме, у категоризацији општина и градова у Србији према броју становника уочен је тренд значајнијег пораста броја општина са мање од 5000 и оних између 5000 и 10.000 становника. С друге стране, 2052. години биће преполовљен број градова са више од 100.000 становника у односу на 1992. и 2022. годину.

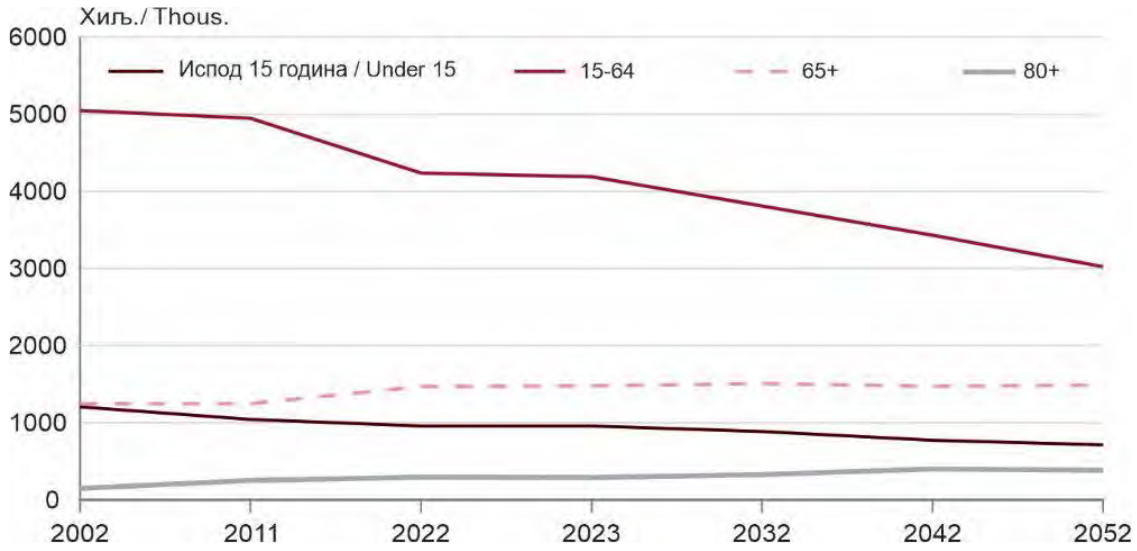
Пројектовани број становника према старости и полу у средњој (очекиваној) варијанти пројекције, у периоду који је од значаја за Стратегију развоја спорта 2026-2035. године, био би следећи:

Година	**2027**	**2032**	**2037**
Укупно	6437298 (3306678 ж)	6200655 (3183722 ж)	5949553 (3050291 ж)
0–4 г.	298156 (144043 ж)	273013 (131852 ж)	256004 (123682 ж)
5–9 г.	315178 (152156 ж)	298288 (143503 ж)	273105 (131318 ж)
10–14 г.	321705 (155595 ж)	314914 (151514 ж)	297809 (142778 ж)
15–19 г.	320959 (155314 ж)	319286 (154333 ж)	312672 (150379 ж)
20–24 г.	334804 (163532 ж)	315980 (153127 ж)	315148 (152533 ж)
25–29 г.	326379 (160447 ж)	324256 (158900 ж)	306723 (149134 ж)
30–34 г.	368763 (180392 ж)	317382 (155818 ж)	316305 (154779 ж)
35–39 г.	403184 (198590 ж)	363712 (178012 ж)	313145 (153822 ж)
40–44 г.	452933 (223980 ж)	399252 (196860 ж)	360476 (176628 ж)
45–49 г.	467173 (232061 ж)	446210 (221409 ж)	393959 (194981 ж)
50–54 г.	464632 (233951 ж)	457399 (228299 ж)	437916 (218234 ж)
55–59 г.	435581 (223953 ж)	449574 (229352 ж)	444396 (224544 ж)
60–64 г.	431647 (227477 ж)	414708 (217075 ж)	429882 (223196 ж)
65–69 г.	438932 (238003 ж)	400428 (216531 ж)	387334 (207768 ж)
70–74 г.	459525 (256490 ж)	391797 (219785 ж)	361901 (202013 ж)
75–79 г.	340333 (198188 ж)	385270 (222534 ж)	333762 (193607 ж)

80–84 г.	157918	(97083 ж)	248399	(150468 ж)	301740	(179876 ж)
85+ г.	112277	(65423 ж)	99496	(54350 ж)	80787	(71019 ж)

У константној варијанти пројекције, ови показатељи би били још лошији (оквирно око 200.000 становника мање). Према подацима **УНДП Србије,** око 51.000, углавном младих људи, сваке године напусти Србију и по томе је међу десет земаља света чији се број најбрже смањује. Наш познати демограф Пенев изјавио је средином 2021. године да се претпоставља да ће до 2030. године доћи до успоравања одлазака из Србије и да ће после тога она постати земља досељавања миграната из азијских и афричких земаља, као и оних из Латинске Америке.

Графикон: Пројекција становништва по старосним групама

2.1.2. Проблеми и последице демографских кретања од значаја за српски спорт

За почетак се може рећи да је спорт некако преживео почетак демографских промена, са негативним тенденцијама. Али изазов остаје и на њега се може одговорити само ако му се организације у области спорта свеобухватно прилагоде. Ради се о ублажавању недостатака раста становништва и ширењу предности – промена такође отвара могућности. Суштина је, међутим, да демографски развој има утицаја на кључне факторе у спорту: развој чланства, развој понуде; организациони развој, оријентацију на циљне групе. При том, ефекти демографских промена на систем спорта су веома различити у односу на поједине спортове или поједине регионе и заједнице.

За разлику од, на пример, Немачке[28] која већ двадесет година има спроведена обимна истраживања о утицају демографских кретања на развој спорта и начинима како се прилагодити

[28] Немачки олимпијски спортски савез и Савезни институт за спортске науке објавили су 2006. године анализу утицаја домографских кретања на спортска удружења у Немачакој (Christoph Breuer/Antje Haase, Sportvereine und demographischer Wandel, Sportentwicklungsbericht 2005/2006 - Analyse zur Situation des Sports in Deutschland, Köln, September 2006). Већ следеће 2007. године, Немачки олимпијски спортски савез је објавио и извештај пројекта „Demographischer Wandel“ (2005-2007): Demographische Entwicklung in Deutschland: Herausforderung für die Sportentwicklung – Materialien, Analysen, Positionen, Frankfurt am Main, Mai 2007. У овим анализама и извештајима је разматран утицај домографског развоја у Немачкој на развој

тим кретањима, у Републици Србији таквих истраживања нема. Због тога би у припреми Стратегије требало користити искуства других земаља, али током примене Стратегије предузети и сопствена истраживања везано за утицај на спорт демографска кретања становништва до 2035. и 2052. године, у складу са претходно наведеном проценом Републичког завода за статистику. Четири развоја ће, без икакве сумње, битно одредити будућност српског спорта у наредним деценијама, укључујући и период 2026-2035. године: 1) становништво ће се смањити; 2) број деце и младих ће се знатно смањити; 3) знатно ће се повећати број старих људи; 4) пад броја становника неће једнако погодити све регионе и области Србије. Те демографске промене ће погодити спорт у свим његовим аспектима: обим учешћа, организација такмичења и лига, промоција талената, прилагођавање услуга, планирање спортских објеката, финансирање. У односу на типове клубова, демографски развој ће знатно више погодити мале и средње спортске организације, у односу на велике спортске организације.[29]

Све мање чланства, проблеми у промовисању младих талената и стално растућа конкуренција комерцијалних добављача врло су вероватне последице демографских трендова за српски спортски систем. Али у којој мери ће те последице наступити не може се поуздано предвидети, с једне стране, и (још увек) је у рукама спортско-политичких актера, с друге стране. Њихов задатак је да пажљиво и перманентно прате развој догађаја, како би били у стању да делују и савладају предстојеће изазове.[30] Сви учесници у систему спорта морали би да имају свест о проблемима друштвених промена и њиховим могућим ефектима на наш спортски систем. На основу изложених демографских процена кретања становништва у Републици Србији до 2052. године, основно полазиште свих разматрања мера којима би се минимизирао утицај негативних демографских кретања на српски спорт у периоду важења Националне стратегије развоја спорта 2026-2035. године и након тога, требало би бити да ће се наставити опадање становништва. Оно што се никако не сме занемарити јесу јасне тенденције ка старењу становништва, односно да се удео млађих од 65 година стално смањује, а удео старијих преко 65 година стално расте. Разлози за то леже у комбинацији ниског наталитета и повећања очекиваног животног века, уз константну миграцију младих. Пад броја деце и адолесцената и старење становништва имаће, несумњиво, највише негативан утицај на наш спорт.

Веома је важно разумети у којој мери су спортови који представљају српски спорт на међународном нивоу погођени демографским променама и како се са тим изазовима борити на нивоу спортских организација и савеза. Зато се, посебно, надлежни национални спортски савези морају запитати да ли и како могу да се изборе са овим трендовима, како би обезбедили дугорочан врхунски резултат српског спорта у међународном такмичењима, полазећи од недостатка младих спортских талената и проблема како их стећи и задржати. Не сме се превидети да спортски клубови и спортски савези имају тенденцију да потцењују демографске промене и њихове ефекте, посебно са становишта смањења броја деце и адолесцената и повећања броја старих. Као резултат, ризикују да се не припреме на одговарајући начин за ову централну друштвену промену.

спорта до 2030. године, и дате су одређене препоруке. Ми ћемо те анализе и препоруке користити у оквиру овог одељка.

[29] Истраживање спроведено у Немачкој је показало да клубови покушавају да реагују на демографска кретања на различите начине: повећаним мерама оглашавања, новом понудом, повећану сарадњу са другим клубовима, смањењем понуде. Удружења са једним огранком и малим групама чланова виде повећано оглашавање својих удружења као прилику да се супротставе демографским променама. С друге стране, средњи и велики клубови се све више ослањају на нове клупске понуде. Слично томе, смањење клупских понуда за клубове са више грана спорта лакши је начин реаговања на демографске промене него за клубове са једном граном спорта.

[30] Jonas Bischoff, Demografischer Wandel in Deutschland und dessen Bedeutung für die Spitzenverbände des deutschen Sports, https://sport-nachgedacht.de/gastbeitrag/demografischer-wandel-in-deutschland-und-dessen-bedeutung-fuer-die-spitzenverbaende-des-deutschen-sports/

Битно је, такође, схватити да смањење броја чланства у спортским организацијама средње животне доби није последица искључиво демографских кретања. Припадници ове старосне групе склонији су да прибегавају комерцијалним спортским понуђачима који најбоље одговарају њиховој жељи за флексибилношћу, близином куће и разноврсном понудом.

Демографски развој који доводи до тога да ће наредне генерације до 18 година постајати све мање и мање, ставља пред наше организације у области спорта велики изазов решавања проблема младих спортских талената. Важно је да се деца у оквиру породице и школе што раније анимирају за укључење у спортске организације и да се на путу до пунолетства испрате одговарајућим спортским понудама. То, између осталог, подразумева блиску сарадњу спортских организација са школама, како би се изашло у сусрет младима и олакшао им се пут у спорт.

Мере које би, као одговор на демографске промене, требале предузети спортске организације и спортски савези, могу се поделити на четири области:

- Промовисање развоја чланства;
- Развој спортских објеката који је окренут будућности;
- Промовисање и реструктурирање добровољног (волонтерског) рада
- Професионализација на два нивоа (организациона структура и кадрови).

Планирање и спровођење одговарајућих мера из наведене четири области требало би да буде стални задатак свих организација у области спорта, а посебно надлежних националних спортских савеза који су одговорни за развој својих грана и области спорта и за репрезентовање националног спорта на међународним спортским такмичењима (чл. 99. ст. 2. и чл. 100. ст. 6, чл. 102. ст. 6, чл. 103. ст. 12. Закона о спорту). Ово подразумева, између осталог, и јасне надлежности унутар спорских организација и савеза у односу на спортски развој, као перманентни задатак, уз постојање маркетинг стратегије[31] за повећање атрактивности свог спорта. Посебно је важно да је организациона структура и представљање чланства унутар организације постављено на демократски и инклузиван начин, како би чланство могло на адекватан начин да изрази своје интересе и потребе у процесу одлучивања. Поштовање принципа добре управе у спорту је кључно за будући развој националног спорта. Без тога све активности на повећању чланства имају мали домет. Ово је посебно важно јер ће се управо организовани спорт у Србији у току демографских промена суочити са великим изазовима, који захтевају хитно предузимање конкретних мера.

Као централни проблем се може идентификовати промена старосне структуре чланства спортских организација. То подразумева све већи број старијих чланова, уз истовремено десетковање старосних група испод 20 или испод 40 година. Пошто се очекује наставак постојећих трендова и у наредној деценији, и после тога, спортисти, а посебно талентовани, постаће „оскудна роба". Због тога, све спортске организације, а посебно надлежни национални спортски савез фокус свог деловања морају ставити на развој чланства. Да би били спремни за демографске промене, биће важно дугорочно привући и задржати нове чланове. При том, у средишту пажње треба да буду одрасли у средњој животној доби, као и лица која су раније били чланови, али су напустили спортску организацију из неког разлога.

Удео младих у становништву Србије се сваке године смањује. Овај развој је видљив и у спорту, али за сада у мањој мери. Да би тако и остало, биће потребна даља – и далекосежнија – сарадња спортских удружења и образовних установа, посебно са вртићима. Реч је о раној социјализацији, сликовитије речено: о одржавању и промовисању дечијег ентузијазма за кретање. Јер са старењем расте конкуренција других слободних активности. Због тога спорт мора да пренесе старијој деци и младима да има нешто посебно да понуди: на пример, могућност да свом телу и уму

[31] У великом броју организација у области спорта подручје маркетинга се занемарује, без изричитих надлежности унутар организације за ту област, иако се маркетинг има кључну улогу и код добијања спонзора и код добијања чланства.

дамо одушка, да пронађемо забаву, као и (независно од учинка) признања и пријатеље. С друге стране, врло је вероватно да ће због демографских промена спортски клубови у млађим категоријама бити принуђени да се уједињују како би формирали заједнице играча и учествовали у такмичењу. Сасвим је могуће да ће промене ићи и у правцу „смањивања“ величине тима који учествује у такмичењу.

Спортске организације, а посебно спортска удружења, су језгро организованог спорта. А породице су језгро многих удружења. Једна, углавном најмлађа, генерација (деца, родитељи, баке и деке) доводи другу са собом: као активне или добровољне чланове, а често и као волонтере. Али та логика се руши. Ако је већ све мањи број деце могуће привући у спортске организације, с обзиром на целодневну школу и широку лепезу слободних активности, мање је вероватно да ће она са собом повући одрасле. Пре свега, родитељи себе виде везаније, посебно професионално. Уз то: у време све веће покретљивости, баке ређе живе иза угла, а са наталитетом од 1,58 деце по жени, велика браћа и сестре нису правило. Уз то, узраст родитеља расте, тако да често више нема баба и деда.[32] Све ово повећава притисак на мајке и очеве да сваки слободан минут поклоне својој деци. Ако прошире спектар бриге о деци, посебно у савезу са школама или вртићима, постоји могућност и за спортске клубове. Клупски спорт, стога, мора схватити породицу као своју циљну групу којој се обраћа: јер родитељи у спорт долазе преко своје деце, а деца преко родитеља.[33] Посебно је важно да спортске организације прихвате да се морају интензивније и више него до сада бавити потребама породице као циљне групе, јер у млађим категоријама родитељи преузимају разне задатке око подршке своје деце у њиховом бављењу спортом (на приме, путовања на такмичење викендом). Спортске организације у измењеним околностима требају постати места окупљања између генерација, осмишљавајући понуду и за родитеље (на пример, омогућавање родитељу да се бави спортом са својим дететом).

Када је у питању демографски процес све старијег становништва Србије најпре треба приметити да су европска искуства да је повећање чланства у такозваној циљној групи 60 плус омогућило спорту да „преживи“ почетак демографских промена, чак уз одређени почетни раст. Може се с правом претпоставити да ће удео старијих људи у чланству спортских организација (посебно из области спортске рекреације) константно расти, пошто ће старији људи постати бројнији у општој популацији у догледној будућности.[34] То носи одређене користи за спортске организације, али у исто време представља изазов. Зато што се многи старији грађани осећају (и јесу) довољно млади да очекују све више од учешћа у курсевима превенције и кардиолошким спортским групама – који су потребни више него икада, јер расте и група људи старијих од 80 година. Али тражене су и шетње, планинарење и друге понуде које омогућавају спорт и вежбање у групи. Разлог за повећање чланства у старијој групи становништва лежи и у чињеници да управо старији сматрају спортска удружење местом социјалног окупљања. Старији су, међутим, све самоуверенији у погледу својих захтева и очекивања у односу на спортске организације. То омогућава спортским организацијама да креирају понуде по мери. Функционери клубова и савеза морају развити концепте који првенствено задовољавају потребе старије клијентеле и воде рачуна о мотиву „здравље и фитнес“, интегришу новопридошлице и мотивишу децу и младе људе и њихове породице да доживотно вежбају. Спорт ће бити тражен више као висококвалитетно средство активности, а мање као ТВ забавни програм повезан са спортским догађајима. Степен организованости старих у нашим националним спортским

[32] https://www.vreme.com/cms/view.php?id=1685020; https://www.politika.rs/scc/clanak/403806/Prosecna-porodica-mama-tata-i-jedno-dete

[33] https://www.dosb.de/sportentwicklung/demografische-entwicklung/#akkordeon-6316

[34] Треба водити рачуна да старији нису хомогена група (средње одрасло доба – 40-65, старије особе – 65-80, веома старе, од 80 година) и да укључују неколико генерација са различитим животним ситуацијама и ставовима према животу, што резултира и различитим потребама и очекивањима од спорта. Из тога произилази и потреба за диференцираном структуром спортске понуде старијим.

савезима је веома низак, имајући у виду њихов удео у становништву. Веома мали број спортских организација (или их скоро и нема) окупља старије особе, са проширеном понудом спортских активности и комплементарном организационом структуром која је прилагођена старијим лицима. А спортске организације управо имају шансу да пронађу нове чланове у старијим лицима. Понуду спортских садржаја требају да одређују карактеристике „неискусан“ и „увежбан“, а не године (тако у Немачкој, клубови нуде старијим лицима активности као „аеробик за почетнике“, „фудбал за младе у срцу“, „клизати у шездесетим“).

Понуда програма спортских организација у области спорта и здравља мора значајно порасти. Зато што овакве понуде одговарају, на пример, повећаној здравственој свести (посебно жена), потребама старијих, али и сузбијају све већу гојазност, не само код деце – спорт може и мора да допре и до оних који су, на први поглед, мање атлетски.

Спортски објекти морају постати све разноврснији. Пројекције становништва и студије спортског понашања су предуслови за сва планирање развоја спортских објеката. Све старије становништво ће, с једне стране, захтевати више природе као спортског простора, а са друге стране захтеваће мање, квалитетније и мултифункционалне просторе. То, разуме се, не искључује и потражњу за „класичним“ спортским објектима, поготову у спортским гранама са великим бројем чланства (спортиста). При том, морају се све више узети у обзир захтеви за мултифункционалном употребом спортских објеката, како за такмичарски тако и за масовни, рекреативни и здравствени спорт О свему томе се мора водити рачуна приликом изградње нових објеката, реновирања или санирања постојећих објеката, и то више него раније.

Организације у области спорта које би требало да делују стратешки у измењеним демографским кретањима имају потребу за високо посвећеним доносиоцима одлука, који имају вештине управљања. Спортске организације и савези морају, с тога, понудити својим волонтерима пријатно, мотивирајуће радно окружење, укључујући и обуку и даље образовање. Организованом спорту су потребни волонтери. Њима се мора поклањати већа пажња, уз јасно признавање њихових достигнућа и доприноса. Потенцијал коришћења старијих волонтера за рад у спортском удружењу у опште није искоришћен. Међутим, да би се привукло више људи на волонтерски рад, морају се осмишљавати и нове управљачке структуре и унапредити култура рада органа спортских удружења и савеза (делегирање надлежности, ограничење мандата на трајање пројекта, ангажовање на привременој основи и др.). Од суштинске је важности да се, како у самој организацији тако и у локалног заједници, препозна и призна значај и вредност волонтерског ангажовања у спортским удружењима (нпр. издавање волонтерских пропусница, попусти у локалном јавном превозу или коришћењу комуналних објеката, финансијска подршка, локални биро/агенција за волонтере, омогућавање континуиране обуке и стручног усавршавања волонтера, и др.).

Програми и иницијативе путем којих се организације у област спорта обраћају појединим циљним групама важан су инструмент за одговор на питања која демографске промене постављају спорту. Свака организација мора да своју ситуацију пажљиво сагледа и на основу тога да развије различите „сценарије“ одговора на демографске промене. Патентираних решења нема. „Демографски осетљив спортски развој“ зависи од пажљиве индивидуалне анализе. Способност спортских организације и савеза да дефинишу адекватну стратегију, са одговарајућим циљевима и мерама, суштински ће одлучити да ли ће спорт моћи да се активно прилагоди будућим изазовима. У том смислу, одговорност је надлежних националних спортских савеза да пруже праве импулсе и саветодавну помоћ својим члановима. Посебно у обзир морају бити узете карактеристике генерација које учествују у савременом спорту, нарочито младих. На пример, генерације 21. века желе да се баве спортом када имају времена, а не када им је заказан тренинг или час спорта. Њихова је тежња да раде и живе флексибилно и, изнад свега, желе да то искуство имају и у слободно време.

У измењеним демографским условима посебно је важно осигурати квалитет стручног рада у спорту. Добро обучени тренери, инструктори и спортски менаџери су важан фактор успеха рада спортских организација и савеза, посебно у односу на младе спортске таленте.

Како процена Републичког завода за статистику о демографским кретањима за период важења Стратегије показује да ће у овом периоду број мушкараца и жена до 50 године старости бити приближно исти (нешто мало више мушкараца) а да ће након тога бити све више жена како старост расте, то стратешко планирање циљева, мера и акција мора обезбедити равноправност полова и пронаћи начине да се девојке и жене придобију за ангажовање у спортским организацијама и савезима.

Демографска кретања су изазов за спорт и зато је важно деловати, а не реаговати. Што пре одговорна лица у организацијама у области спорта буду деловала, успешније ће моћи да позиционирају своје организација. Све мање младих и све више старијих у чланству спортских удружења, економска ограничења, дужи радни век, лошији услови животне средине, технолошке промене, промениће слику спорта. Покретачка снага спорта ће бити тежња људи да се буде и остане здрав, посебно у старости, а не постизање рекорда. Спортске организације и савези имају, због тога, велику прилику да се ослоне на превентивни и здравствено-рехабилитациони спорт. Поред већ старих проверених путева, морају се проналазити и нови, поготову у погледу управљачких структура, јер је већ сада очигледан проблем пронаћи људе који могу или желе да се континуирано волонтерски ангажују. Успех је могућ само ако сви одговорни у спорту препознају важност адекватног одговора на демографске изазове, буду отворени за проналажење нових решења која одговарају специфичним ситуацијама сваког спорта и сваке организације и развију изводљиве концепте реаговања на изазове и прилике.

2.1.3. Утицај повећане генерацијске разноликости становништва на развој спорта

Крај 20. и почетак 21. века суочио је сва друштва и све организације са повећаном генерацијском разноликошћу, јер данас људи живе дуже и раде до касније. Током примене Националне стратегије развоја спорта за период 2026-2035. године, у нашој земљи ће коегзистирати седам генерација: Традиционалисти/тиха генерација (рођени између 1928 и 1945. године), Bejbi bumeri (рођени између 1946. и 1964), Генерација X (рођени између 1966. и 1980), Миленијалци (такође познати као Генерација Y, рођена између 1980. и 1995), Постмиленијалци (такође познати као Генерација Z, рођена између 1997. и 2010. године), Генерација Алфа (рођена између 2010-2025) и Генерације Бета (рођени између 2025. и 2039. године). Ове генерације су формиране у потпуно различитим друштвеним, економским и културним контекстима и према тим контекстима развиле су и различите вештине и вредносне системе у односу на породицу, каријеру, новац. Свака од њих има своје особености, жеље, начине руковођења и личне циљеве, префериране стилове комуникација, што све може довести до неспоразума, па чак и сукоба. Генерације се, према социолошким истраживањима, смењују отприлике на сваких петнаест година.

Гледано са становишта типичних карактеристика, наведене генерације се међу собом битно разликују. У литератури су те карактеристике углавном анализиране са становишта потребе тржишта рада и ангажовања талената, али разумевање тих карактеристика је од суштинског значаја и за сваку организацију, па и спортску. [35]

[35] Наведено углавном према: Магдалина Николић, Управљање талентима у 21. веку – студија случаја: Фонд за младе таленте Републике Србије, мастер рад, Унивезитет Сингидунум, Београд, 2022, стр. 33-36.

Генерација традиционалиста – Тиха генерација **(1928-1945)**. Данас чине око 3% радне снаге. Познати су по својој лојалности и по својим напорима да помогну другима. Њихова мотивација на послу је фокусирана на називе послова и висину накнаде коју примају. Познати су по снажној радној етици, озбиљни су радници и цене сигурност на својим позицијама. Уместо да дају приоритет развоју личне каријере, они своје напоре виде као услугу организацији. Они више воле формалније радно окружење него опуштено, пријатељско радно окружење.[36]

Генерација бејби бумера - Baby Boomers **(1946–1964**). Они су посвећени и лојални радници који цене хијерархијске позиције и традиције, трајност међуљудских односа на послу, прожетих међусобном разменом, реципрочним вредностима и једнакошћу. Они дају приоритет амбицијама у каријери и финансијском успеху. Није им потребна стална повратна информација о свом раду, али воле увид у могућности професионалног развоја који им може помоћи да успеју у својој садашњој улози у својој компанији. Професионалци из генерације бејби бумера траже стабилност у својим каријерама и сталан посао у коме могу да развију каријеру и остану до одласка у пензију. Нису посебно мотивисани новим изазовима или идејом о томе да буду унапређени у лидере. За ову генерацију најважније је бити препознат због искуства, а не због њихове креативности или капацитета за иновације. У периоду између 2016 и 2029. године на сваких 9 секунди биће пензионисан један бејби бумер у свету.[37] Они ће, међутим, са собом понети огромне количине информација — знања, разумевања и искуства са свакодневним операцијама, плус вредну историјску перспективу.

Генерација X (1966–1979) **-** Чланови ове генерације су ушли на тржиште рада отприлике између 1985. и 2000. године, и као основне вредности носе равнотежу између личног и професионалног живота, важност породице, те задовољство и квалитет на послу. Када се Генерација X почела да се појављује на тржишту рада, дошло је до економског пада 1980. године и до смањења стопе запослености, што је покренуло промену вредности припадника генерације X у погледу лојалности и сигурности посла. Генерација X верује да посао не дефинише њихов живот. Генерација X се сматра квалификованијом од претходне генерације, и карактерише је предузетнички дух, „уради сам“ став и, за разлику од претходних генерација, прихватају промене радног места, мада их карактерише оданост компанији. Припадници ове генерације су оријентисани ка каријери, али стављају снажан нагласак на породичном времену и теже равнотежи између личног и професионалног живота. Они уживају у својој аутономији и слободи. За припадника генерације X важно је флексибилно радно место, као и конструктивне повратне информације.

Генерација Y (1980–1994) **–** Познати су и као Миленијалци**.** Очекује се да ће до 2020. конституисати половину радно активног становништва, а до 2025. године чинити 75% радне снаге. Генерација Y је одрасла у време економске експанзије и просперитета и представља најбогатију генерацију. Технологија је уграђена у њихове животе и сазревали су уз Интернет садржаје, забављајући се путем електронских игара (дигитални домороци) због чега им и распон пажње није дужи од 8 секунди. Одрастали су у окружењу напредног учења које носи очекивање наставка овог процеса путем континуираног учење унутар организације. Лично учење и развој су им важнији од финансијских награда. Чланови ове генерације верују у сталне промене, а њихов фокус је краткорочни. Они нису љубитељи унапред утврђених правила и на честу измену послова се гледа као природну. Они нису људи навикли да се суочавају са ауторитарним окружењима и не воле да чекају — навикли су да имају све на удаљености од једног клика.

[36] Howe,W., & Strauss, N. (2007). Millennials rising: The next great generation. Vintage, New York: Random House.http://www.workindex.com

[37] Kamensky, M. (2016),Talent Risk: Are you Ready for What's Next?, Willis Tower Watson, https://higherlogicdownload.s3.amazonaws.com/RIMS/4df23604-ae82-423f-ac55-

Представник Ген. Y верује у сопствену вредност, има предузетнички начин размишљања и не плаши се да напусти добар посао ако сматра да су друге организације можда још боље или да ће моћи да освоји или постигне циљеве који га подстичу на акцију. Прескакање посла сваке две године у потрази за већом надокнадом или сврсисходним радом је норма због мањег погледа на каријеру и свести о њиховој траженој технолошкој стручности. Дефиниција дугорочне посвећености генерације Y је једна година, а само сваки пети предвиђа да ће у истој компанији бити шест година или дуже. Пошто је то генерација навикла на брзину, важно им је да примају на честој основи повратне информације о њиховом учинку на послу. Добро раде у тимском окружењу и више воле да имају блиске односе са својим надређенима како би им помогли да се осећају сигурније и подржано. Они преферирају лежерно радно место, где се људи удобно облаче и уживају у паузама да слушају своје МП3 плејере или да посете своје омиљене сајтове за друштвене мреже. Имају велика очекивања како од себе тако и од послодаваца. Потребно им је да се осећају мотивисано на радном месту и неће оклевати да траже другу прилику ако се не осећају признатим. Ови флексибилни мултитаскери воле да преузму нове улоге и одговорности у својим компанијама што је чешће могуће и верују да могу да остваре опипљив утицај својим радом. Они верују у чврсту радну етику на радном месту и у репутацију и имиџ бренда организације и друштвено одговорног радног места. Успех у каријери Миленијалаца није им толико важан колико су им битни породица и пријатељи.

Генерација З (1997-2009) **–** Генерација је означена словом З које је настало од појма *zapping*. Ова генерација је рођена са интернетом који је њихов ДНК, паметним телефонима, онлајн игрицама, и читавим низом уређаја — рођени су са брзим знањем и брзина је њихов нормалан темпо. Они су 24/7 повезани, и могу бити активни на различитим екранима у исто време. Они се пребацују на нове садржаје без икаквог оклевања. Имају изузетно кратак распон пажње од само 8 секунди! Ако порука није наишла до тада, они су већ отишли! Ови дигитални домороци су стручњаци за друштвене медије. Facebook је за старе људе. Insta, Snapchat, Youtube и ТикТок су њихов начин комуникације. Они верују својим дигиталним колегама и с тога су им важни онлајн инфлуенсери. С друге стране, они су изузетно заштитнички настројени према својим подацима на мрежи и дигиталном отиску, што објашњава раширену употребу псеудонима. Ген З једва гледа ТВ и не разумеју зашто бисте платили за канале које никада не гледате. Због тога су Нетфликс и Јутјуб њихови медији. Књиге читају, али оне електронске. Када је у питању тржиште рада, они улази у радну снагу са знањем и самопоуздањем о каквом претходне генерација нису могла ни сањати. Припадници генерације З су независни и не цене конвенционалну вертикалну хијерархију и са надређеним разговарају на исти начин на који би разговарали са подређеним. Они воле да одмах добију све што желе, што је чињеница коју подстиче дигитални свет у који су урођени. Они обављају више задатака, али њихов распон пажње је ограничен. Припадници Ген. З желе да раде за аутентичне послодавце и организације које имају здраве принципе и постоје да би свет заиста учинили бољим, због чега су спремни да брзо критикују своје послодавце када су њихови поступци у супротности са њиховим друштвеним или моралним уверењима. С друге стране, од њих се очекује да као радници буду сигурнији и самопоузданији у погледу својих циљева, посебно у поређењу са генерацијом Y. Такође, они имају у свом поседу више информација о њихови потенцијалним послодавцима. Припадници генерације З желе да њихов рад прави разлику и да има значење, али су, у исто време, и више забринути за сигурност посла од претходне генерације и знају вредност новца. То се дешава зато што су искусили финансијску кризу 2008. и стога имају тенденцију да више цене идеју о развијају своје вештине и да граде своју каријеру у само једној организацији. Мање су вођени новцем од генерације Y и имају више предузетничке амбиције. Истовремено, њима је концепт напорног рада стран и не сматрају да је напоран посао и боравак у канцеларији након завршетка њихове смене користан. Процене су да ће просечни припадник генерације З до краја

треће деценије 21. века имати 10 до 14 послова. Када је спорт у питању, Ген З су одгајали миленијумски родитељи који су наглашавали здраву храну, спорт и вежбање. Родитељи су били спремни да плате велике паре за то обезбеђујући здраву будућност за своју децу. Стога је здрав начин живота урезан у ум Ген. З. Спорт је саставни део таквог стила. Стога је Генерација З више заинтересована за бављење спортом него за гледање.[38]

Генерација Алфа (2010-2024) – Још нису добили коначна надимак, али их неки означавају и као „Онлајнери", „Сурф Генерација ", „Технос", „Скринеџери", „Стриминг генерација". Представници ове генерације ће се на тржишту рада појавити око 2030. године. Генерација Алфа је тренутно на путу да буде највећа генерација у историји – скоро 2,2 милијарде широм света до 2025. године. Они су расно и етнички разноврснији, већа је вероватноћа да ће их одгајати родитељи са факултетским образовањем и да ће сами бити најобразованија генерација до сада. Међутим, њихов начин гледања на школовање биће сасвим другачији у односу на претходне генерације. Ова генерација ће остати у образовању дуже (студирање на нивоу мастера ће постати стандард за многе), почеће да зарађује годинама касније и тако ће остати код куће са родитељима дуже него што је то био случај раније. Генерација навикла на тренутни улазак у информације вероватно неће прихватати три сата дуга предавања, и уместо „формалног" знања концентрисаће се на стицање способности (abilities), уз целоживотно учење. Са овом генерацијом школе ће морати да пређу са структуралног и аудитивног учења на ангажоване, визуелне, мултимодалне и практичне методе учења. Од њиховог рођења па надаље, Генерација Алфа учи гледајући. Визуелни и видео је начин на који добијају своје информације и стога више воле комуникацију путем слика и гласовне контроле него преко куцања и слања порука. Ова група ће бити непоколебљива о важности инклузије, родне једнакости и активизма у односу на животну средину. Дигитализација је начин њиховог функционисања и биће доживотно урођени у технологију. Вештачка интелигенција и роботика ће бити саставни део њиховог живота, уз сталну укљученост у друштвене мреже (али на други начин него њихови родитељи) и међусобну повезаност (преко телефона, преносивих уређаја или наочара). Комуницирају брзином светлости – добијају поруке и одмах одговарају, имају питања и очекују тренутни одговор, никада нису упознали кашњење писма или чекања на телефонски позив да би комуницирала са другима у свом друштвеном кругу. Ова генерација жели тренутно задовољство. Док је распон пажње Ген. З око 8 секунди, то ће бити још краће за Ген Алфа јер препознају из далека шта је садржај поруке. Због тога комуникација са њима треба да буде аутентична, искрена и поштена! Штавише, садржај би требао бити занимљив! Ако не, одмах ће се пребацити на нешто друго. Вероватно је да Ген. Алфа никада неће користити новчаник, пластику за једнократну употребу, слушати радио као уређај, учествовати на писменом испиту, поставити аналогни будилник, чекати да се њихове фотографије развију. Ова генерација ће имати више слободног времена него било која генерација раније. Предвиђа се да ће Ген. Алфа бити најдуговечнија ера људи до сада, због чега ће се дуже задржати унутар радне снаге. При том, вероватно неће радити за организацију која не одражава њихове вредности. Такође је вероватно да неће тражити доживотни посао или каријеру, и да ће лако да скачу из једне активности у другу. Очекује се да у просеку имају 18 различитих послова у 6 различитих каријера. Многи од ових будућих послова тренутно не постоје, а предвиђа се да ће 65% оних који данас улазе у основну школу завршити радећи на потпуно новим врстама послова који још не постоје. То од њих захтева да буду прилагодљиви, да се стално усавршавају и преобучавају како би остали релевантни за очекиване промене током свог радног века. За Ген. Алфа пензионисање неће значити прекид рада јер ће рад у 60-им и 70-им постати норма. Бити здрав ће имати њихову пуну пажњу. Ментално и емоционално здравље ће постати све важније за ове скринере. Моторичке вештине (осим координације око-рука) могу се погоршати јер у

[38] Jan Kees Mons, 2021.

детињству проводе више времена иза својих екрана него што се играју напољу. У каснијим годинама можда ће желети да надокнаде овај недостатак.[39]

Генерација Бета (2025-2039) - Ако се Алфе сматрају „дигиталном децом“, онда ће Бете бити деца вештаче интелигенције, односно први прави „АИ староседеоци“. Они ће до 2035. године, према предвиђањима, чинити чак 16% глобалне популације. Рођени у време када су роботи, виртуелни асистенти и аутоматизација свакодневица, они ће одрастати у свету у којем су границе између стварног и виртуелног простора готово избрисане. Њихов свет ће бити дефинисан сталном хипер повезаношћу, вештачком интелигенцијом и фокусом на животну средину. Бете ће бити сведоци огромних промена које ће вештачка интелигенција донети будућности човечанства. Технологија им неће бити нова ствар, већ део свакодневице. Користиће паметне телефоне, роботе и гласовне асистенте. Имајући приступ дигиталним уређајима од првих година, генерација Бета ће бити дефинисана овим сталним приступом и повезивањем. Беспрекорна интеграција технологије у скоро све аспекте њиховог живота значи да ће бити навикли на сталну интеракцију са више уређаја и платформи. Не само да ће бити навикли да буду стално повезани са више уређаја истовремено, већ ће то бити и очекивање како ће кореспондирати са светом око себе. Генерација Бета ће вероватно бити прва генерација која ће искусити аутономни превоз у великим размерама, носиве здравствене технологије и импресивна виртуелна окружења као стандардне аспекте свакодневног живота. Ова генерација могла би бити прва која ће у потпуности усвојити хибридни начин живота, у којем ће рад, учење и дружење функционисати подједнако добро у физичком и у дигиталном простору. Њихово образовање ће се ослањати на проширену стварност (AR) и програме који се сами прилагођавају сваком детету и начину на који учи. Стручњаци су мишљења да ће алгоритми вештачке интелигенције прилагодити њихово учење, куповину и друштвене интеракције на начин које је данас тешко и замислити. Очекује се и да ће развијати изражену еколошку свест, већу осетљивост према друштвеним неједнакостима и још израженију потребу за индивидуалним идентитетом.[40] Одгајаће се са снажним фокусом на зелени начин живота, рециклажу и климатске акције. Од малих ногу, одгајаће се у домаћинствима, школама и заједницама где се управљање животном средином не само подстиче, већ је и уграђено у свакодневни живот. Са приступом напреднијим технологијама и увидима заснованим на подацима, Генерација Бета ће вероватно бити и информисана и оснажена да предузме акције, било кроз брендове које подржавају, каријере које теже или иновације које помажу у стварању. Као прва генерација која је у потпуности рођена у ери Агенде 2030, они ће одрастати у свету где је одрживост централна брига. Захваљујући глобалним дигиталним пријатељствима, имаће високу културну свест и лако ће прелазити међународне границе. За генерацију Бета, начин живота без граница значи одрастање у свету где су традиционалне границе, било географске, културне, образовне или чак језичке, све мање релевантне. Захваљујући глобалној повезаности, децентрализованом раду и импресивним дигиталним искуствима, њихов живот ће бити глобално интегрисанији него било која генерација пре њих. Вероватно је да ће због тога имати и већу културну писменост и свест од раног узраста. Искусиће нове начине игре, учења и очувања здравља. Носиви здравствени уређаји ће их пратити, помажући лекарима да реше проблеме пре него што се разболе. Ново доба доноси, разуме се, и нове изазове за бета генерацију. Брзо и стално примање дигиталних информација може довести до краћег распона пажње и тешкоћа у фокусирању, а стална дигитална хипер

[39] Jan Kees Mons, 2020.

[40] A.Shaji George, 2024. The Beta Generation: How AI, Climate Change, and Technology Will Shape the Next Wave of Humans. *Partners Universal International Innovation Journal* (PUIIJ), 02(06), 1–8. https://doi.org/10.5281/zenodo.14626033

повезаност доноси нове борбе са временом проведеним испред екрана.[41] Значајан део генерације бета вероватно ће живети и у 22. веку.

Сва истраживања показују да нове генерације 21. века показују карактеристике које нису биле својствене генерацијама у највећем делу 20. века: не верују у доживотно запослење у истој организацији; предузимљивији су и ризиковаће у својој каријери; лако прихватају неуспехе и спремни су за њих; више воле равне хијерархије; граде каријере око послова и желе јасан систем управљања учинком; забринути су за равнотежу између посла и приватног живота; преферирају флексибилност посла. У свету мешовитих генерација 21. века, меке вештине (soft skills) као што су комуникација, тимски рад, отпорност и управљање емоцијама, биће кључне за ново тржиште рада на коме ће људи морати да се крећу вршећи различите улоге и пројекте. У условима где ће се организације суочити са старосном разликом од скоро 50 година између старијих радника/чланова и најмлађих, који имају различите системе вредности, биће потребно ускладити широк спектар потреба и ставова запослених/чланова у истој организацији. Новије генерације пажљиво бирају будуће организације у којима ће се запослити или ангажовати и обраћају пажњу на каријеру и могућности даљег усавршавања у организацији, што доводи до тога да није само одлука организације да идентификује будућег запосленог/члана, већ и сам запослени активно бира своју организацију.[42]

Према Закону о спорту, бављење спортом обухвата све генерације становништва, од физичког вежбања деце предшколског узраста до рекреативног бављења спортом старијег становништва. Утолико су за стратешко планирање развоја спорта за период 2026-2035. година од значаја карактеристике свих шест генерација које постоје у нашем становништву у тренутку доношења Националне стратегије развоја спорта за овај период. Када је у питању организовани такмичарски спорт у оквиру појединих грана спорта, спортисти ће бити из три генерације (Y, Z и Алфа). На почетку примене нове Националне стратегије развоја спорта: најмлађи члан генерације Алга ће имати 2 године, а најстарији 12 година; најмлађи члан генерације Z ће имати 13 година, а најстарији 28; најмлађи члан генерације Y ће имати 31 годину, а најстарији 45 година. Ову чињеницу треба повезати са уобичајеном поделом спортиста у категорије према старости (годиштима). Иако постоје значајне разлике између појединих спортова, најчешћа подела активних спортиста је на: млађе пионире и пионире – 9 до 12 година; кадете – 13 до 15 година; јуниори – 16 до 18 година; сениори – 19 до 40 година. Имајући то у виду, може се констатовати да ће за време примене Националне стратегије развоја спорта млађе категорије спортиста долазити из генерације Алфа и З, уз промене у доминантности како се буде ближио крај важења Стратегије, док ће се код сениора за време примене Стратегије појављивати све три генерације, уз доминантност генерације З.

Како су млађе категорије „залог за будућност“, укључујући и будућност националних спортских репрезентација, очигледно је да се у стратешком планирању развоја спорта до 2035. године морају посебно узети у обзир карактеристике генерације Алфа и генерације З. Ове генерације ће, у сваком случају, имати у следеће две деценије највећи утицај на друштво и спортску индустрију. Због тога сви учесници у области спорта морају да пронађу одговоре на неке важне трендове који су се већ појавили и биће све израженији, а на које неће бити могуће адекватно реаговати ако се озбиљно не узму у обзир карактеристике генерација Алфа и З:[43] Наравно, не треба заборавити на генерацију Бета. чији ће најстарији члан на истеку Стратегије имати десет година, и потребу да се још у предшколском узрасту анимирају за потребу континуираних физичких активности.

[41] McCrindle Gen Beta Report, https://mccrindle.com.au/article/gen-beta-characteristics/
[42] М. Николић, стр. 36.
[43] Jan Kees Mons, 2020, 2021.

- Технологија ће бити саставни и битни део спорта – Генерација Алфа и Генерација З не могу без технологије: Роботика, chatbotovi, проширена и виртуелна стварност, вештачка интелигенција, Blockchain, дронови итд. Ко није спреман да инвестира у технологију, биће изван игре. Без обзира да ли је навијач, гледалац, купац, спортски путник, бизнисмен или спортиста, припадник Ген Алфа и Ген. З жели да има најсавременију технологију. Организације у области спорта које не укључе и не интегришу технологију у све своје активности, постаће неатрактивне за Ген. З и Ген. Алфа.
- Учење и подучавање нових спортова ће се суштински променити - Комбинацијом вештачке интелигенције, роботике и проширене стварности, спортски тренинг ће се променити, свакако у случају индивидуалних спортова. Наставне вештине (везане за спорт) све ће се више обављати технологијом везаном за алгоритме, која ће знати индивидуалне вештине спортиста боље него што би то учинио људски тренер. Он лајн учење је за Ген. Алфа и Ген. З природан начин учења. Посебно треба водити рачуна да Ген. Алфа воли да разговара на аутентичан и транспарентан начин и да интеракција са њом мора да буде брза и занимљива и заснована на успостављању везе.
- Традиционални спортови постају све незанимљивији - Традиционални спортови постају све мање популарни, јер ће Ген. З а посебно Ген Алфа бити све мање у њима. Ген. З и Ген. Алфа воле спорт и свесне су добробити бављења спортом на здравље, али оне традиционалне спортове често сматрају досадним јер заузимају превише времена. Због тога, стопе учешћа младих у многим традиционалним спортовима показују сталан пад, док нетрадиционални, spin-off, алтернативни, електронски и авантуристички спортови све више добијају на значају. Истраживања показују да 52% генерације З сада преферира нетрадиционалне спортове. Спорт треба да буде брз и жесток и највише од свега, треба да буде забаван! Забава је важнија од победе! То је мантра Ген. З и Ген. Алфа! У њиховим главама спорт мора бити друштвен и може чак бити не-физички. Они верују да спорт има много ширу дефиницију од традиционалног разумевања, и да обухвата сваку активност која захтева одређене вештине које се могу стећи праксом. Нема сумње, биће огромних промена у спортском пејзажу. Традиционални спортови који не мењају свој формат, не уводе најновије технологије, не ангажују се путем друштвених медија и инфлуенсера, не обезбеде навијачима на стадионима мултитаск искуства, не приступе деци преко родитеља у што раније доба, не повежу се са својом е-спорт варијантом, не буду глобални или се не прилагоде на време другим потребама Ген. З и Ген. Алфа, вероватно ће полако нестајати.
- Е-спорт ће наставити да расте – Ген. З и Ген. Алфа воле игре и сматрају Е-спорт правим спортом. За њих су менталне вештине једнако важне као и физичке вештине. Развој е-игара уз помоћ виртуелне стварности ће резултирати новим спортовима, који ће постајати све популарнији. Као одговор на ове тенденције, традиционални спортови морају да уведу алтернативне игре у своју понуду.
- Спортисти Ген. Алфа ће се током живота бавити са неколико спортова – Ген. Алфа воли разноликост, пуно путује и има кратак распон пажње. Она тежи инстант задовољству и забави, и спорт треба да се уклопи у ове категорије. Ако спортиста Ген. Алфа осећа да више не учи или се не забавља, он ће изабрати други спорт или да ради нешто друго. Држати дугу заинтересованост за конкретну спортску активност, биће главни изазов за тренере и друга лица која раде са младим спортистима Ген. Алфа. Они који пружају различите спортске услуге морају, да би преживели, да имају ниску структуру фиксних трошкова и да буду у стању да се брзо прилагођавају најновијим трендовима оних којим пружају услуге. Иновације и спремност промене су нужне, што подразумева и флексибилну структуру прималаца услуга (чланства).
- Спорт је постао глобалан – Ген. З, а посебно Ген. Алфа су глобалне генерације, које желе да им је жељени спорт доступан 24/7 било где у свету. То подстиче појаву глобалних ланаца

пружалаца услуга у спорту, који ће пружити услугу приступа спортским објектима и спортским активностима било где у свету.

- Спорт је део дигиталног света - Без обзира да ли сте аматерски или професионални клуб, спортска федерација или лига, врхунски спортиста или навијач, спортски трговац, произвођач или туристички агент, дигитални и директан ангажман, као свеприсутни начина повезивања, представља нужан услов за било какав успех.
- Спорт ће постати део зелене агенде – Спортови који остављају штетни траг неће преживети ако се не прилагоде зеленој агенди. Сваки спорт ће морати да прилагоди своју понуду захтевима зелене транзиције и декарбонизације (смањењу емисија гасова са ефектом стаклене баште). То значи и да нови стадиони морају бити угљеничко неутрални, морају бити у потпуности рециклажни, треба да рециклирају отпад и морају да пронађу начине за генерисање сопствене енергије и потрошње воде.
- Спортски медијски пејзаж ће се драматично променити – Ген. З и Ген. Алфа ће играти водећу улогу у промени начина на који ћемо производити, испоручивати и конзумирати медијске спортске садржаје. Оне очекују да гледају само садржаје који их интересују и да плате само садржаје које гледају. Ген. З и Ген. Алфа мрзи типичне огласе (рекламе) и како већина традиционалних спортских програма приказује гомилу огласа, они не само да не верују приказаном огласу, већ и спорту који се емитује. Стриминг спортских садржаја ће бити стандард и укључиваће могућност избора углова камере, статистику, интервјуе, итд. С друге стране, све већи број спортских савеза, лига и клубова ће производити, продавати и емитовати сопствену продукцију. Све ово ће пратити и енормни раст пратеће спортске продукције на друштвеним мрежама од стране Ген. З и Ген. Алфа.
- Равнотежа снага ће се померити према спортистима – Ген. З и Ген. Алфа се идентификује са појединачним спортистима, а мање са тимовима. Улога спортиста као утицајних личности, амбасадора и узора постаје изузетно важна. Због тога, комерцијална моћ спортиста постаје све већа. Уговори играча ће бити у потпуности одређени великим подацима, који дају детаљну слику о томе шта је спортиста способан у смислу и спортских и комерцијалних перформанси. Све ће бити у подацима и способности спортисте да се усклади са својим вредностима.
- Женски спортови ће повећати популарност – Ген. З и Ген. Алфа не прихватају ништа друго осим родне равноправности. Један од ретких начина да се спорт даље развија у наредним годинама, како из угла навијача тако и учесника, јесте да расте женски спорт. Из перспективе маркетиншког бренда, једнакост ће бити главна тема.
- Биће теже привући и задржати спортисте у организацији - За спортске организације ће нарочит изазов бити улазак у организовани спорт и на тржиште рада Ген. З и Ген. Алфа, због карактеристика њихових припадника, и захтеваће од организација да се прилагоде и примењују нове праксе за привлачење и задржавање талентованих спортиста и запослених из ове генерације. Таленти ове генерације неће се подвргнути условима ангажовања, односно рада који не задовољавају њихове потребе (усклађеност личног и професионалног живота), пошто тачно знају шта хоће. За разлику од генерације Х, која је прихватила правила, припадници Ген. З и Ген. Алфа се не плаше да преиспитују и да су у праву. Они показују већу лојалност својим способностима, стручности и каријери него организацији, имају мање толеранције према структурама и изузетно им је важна равнотежа између посла и приватног живота.
- Биће потребне другачије стручне вештине - Данашња развијена друштва су друштва знања. Дигитализација, при том, мења све – како радимо, живимо и учимо. Да би се искористиле бројне могућности и савладали изазови, потребне су нове вештине за 21. век. Спортским стручњацима су потребне другачије способности и вештине него пре само неколико година, да би комуницирали са Ген. З и Ген. Алфа. Поред чисто стручних вештина, међуљудске и

друштвене вештине ће бити посебно релевантне у 21. веку. Суштински, биће потребне четири К основне компетенције (у енглеском оригиналу четири С): Критичко размишљање (critical thinking) – способност да се виде везе, успостављају везе између различитих тема, преиспитују мишљења и ставови других, добијају свеобухватне информације пре него што се формира сопствено мишљење и анализирају сложени системи; Креативност (creativity) – отвореност за нове ствари, уживање у новим изазовима и успевање да се размишља „ван оквира“; Комуникација (communiction) – способност да се постављају питања, активно слуша, води и модерира разговор и посредује између различитих мишљења; Сарадњу (collaboration) – способност да се сарађује, ради у групи, ублаже и разреше тензије, имати осећај за другачију групну динамику.[44] Како дипломе не значе нужно и поседовање вештина које се траже у савременом спорту, биће потребна реформа студијских програма и програма стручног оспособљавања, који ће обезбедити не само формално образовање већ и широку комбинацију когнитивних и социо-емоционалних вештина, које се сада не негују.[45] Целоживотно учење ће постати стандард.

Све што је претходно речено за генерацију Алфа још у већој мери важи за генерацију Бета, како се буде укључивала у спортске активности и организовани спорт.

2.2. Релевантни правни и плански оквир

2.2.1. Правни оквир

Према члану 6. став 1. Закона о спорту, организације у области спорта остварују своје циљеве и обављају спортске активности и спортске делатности у складу са законом, спортским правилима, потврђеним конвенцијама у области спорта и принципима утврђеним у документима међународних организација чија је чланица Република Србија. Сви ови правни акти и документи сачињавају релевантни правни оквир који мора бити узет у обзир када се планира и доноси Стратегија развоја спорта Републике Србије за период 2026 – 2035. године. Овоме треба, разуме се, додати и Устав Републике Србије.

За област спорта и остваривање општег интереса у области спорта од посебног значаја су следеће одредбе Устава Србије[46]:

– Надлежност Републике Србије (члан 97) – „Република Србија уређује и обезбеђује: … 10. систем у областима здравства, социјалне заштите, борачке и инвалидске заштите, бриге о деци, образовања, културе и заштите културних добара, *спорта*, јавног информисања; систем јавних служби“…;

– Надлежност аутономних покрајина (члан 183. ст. 2) – „Аутономне покрајине, у складу са законом, уређују питања од покрајинског значаја у области: ...3. просвете, *спорта*, културе, здравствене и социјалне заштите и јавног информисања на покрајинском нивоу...“;

[44] Talent2Go

[45] Решавање проблема, комуникативност, креативно критичко мишљење, управљање временом, е-учење, самоконтрола, отпорност, етика, мотивација за постигнуће, тимски рад. Овоме треба додати и дигиталне вештине.

[46] Сл. гласник РС", бр. 98/2006.

– Надлежност општине (члан 190. ст. 1) – Општина, преко својих органа, у складу са законом: … „4. стара се о задовољавању потреба грађана у области просвете, културе, здравствене и социјалне заштите, дечије заштите, *спорта и физичке културе*“…;

– Здравствена заштита (члан 68. ст. 4) – „Република Србија помаже развој здравствене и *физичке културе*.“

С обзиром да у области спорта постоје и одређени међународни документи, овоме треба додати и одредбу члана 16. ст. 2. Устава: „Општеприхваћена правила међународног права и потврђени међународни уговори саставни су део правног поретка Републике Србије и непосредно се примењују. Потврђени међународни уговори морају бити у складу с Уставом.“

Систем спорта је у Републици Србији уређен следећим законима:

1) Закон о потврђивању Конвенције Савета Европе о интегрисаном приступу безбедности, сигурности и услугама на фудбалским утакмицама и другим спортским приредбама („*Службени гласник РС – Међународни уговори*”, број 9/24);

2) Закон о потврђивању Конвенције Савета Европе о манипулисању спортским такмичењима („*Службени гласник РС – Међународни уговори*”, број 9/24);

3) Закон о ратификацији Европске конвенције против допинговања у спорту, са Анексом („*Службени лист СФРЈ – Међународни уговори*”, број 1/91);

4) Закон о потврђивању Најробијског уговора о заштити олимпијских симбола, са Анексом („*Службени лист СФРЈ – Међународни уговори*”, број 1/99);

5) Закон о потврђивању Међународне конвенције против допинга у спорту („*Службени гласник РС – Међународни уговори*”, број 38/09);

6) Закон о спорту („Службени гласник РС”, број 10/16);

7) Закон о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама („*Службени гласник РС”*, бр. 67/03, 101/05 – др. закон, 90/07, 72/09 – др. закон, 111/09 и 104/13 – др. закон и 87/18);

8) Закон о јавним скијалиштима („*Службени гласник РС*”, број 44/06);

9) Закон о спречавању допинга у спорту („*Службени гласник РС*”, бр. 111/14, 47/21).

Закон о спорту је основни и системски закон за област спорта и ступио је на снагу 16. фебруара 2016. године. Постојеће организације у области спорта наставиле су да раде у складу са новим Законом о спорту (чл. 180. ст. 1. ЗС), с тим да су биле дужне да ускладе своју организацију, рад и опште акте са одредбама овог закона до 6. фебруара 2017. године (чл. 181. ст. 1. ЗС). С друге стране, како је законом предвиђено доношење већег броја подзаконских аката, крајњи рок за њихово доношење био је 16. фебруар 2018. године (чл. 182. ст. 1. ЗС).

Закон о спорту се заснива на следећим начелима: Начело слободног бављења спортом; Начело заштите здравља спортиста; Начело стручности; Начело наменског коришћења спортских објеката; Начело транспарентног и наменског коришћења средстава из јавних прихода; Начело потпуног регулисања области спорта; Начело уважавања спорта као делатности од посебног значаја за Републику Србију; Начело уважавања спорта као незаобилазног фактора здравља грађана; Начело спречавања негативних појава у спорту; Начело подстицања бављења грађана спортом, посебно жена, деце и особа са инвалидитетом. Целокупно организовање и целокупно обављање спортских активности и спортских делатности од свих учесника у систему спорта мора бити у складу са овим начелима.

Закон о спорту се базира на интервенционистичком моделу правног уређења спорта, који подразумева да је најзначајнији део спортског покрета, спортских активности, спортских делатности и односа који поводом њих настају регулисан нормама садржаним у посебном закону који на системски начин уређује материју спорта. Законом о спорту су уређене како надлежности јавних власти у области спорта тако и надлежности невладиног спортског сектора.

Законом о спорту се уређују права и обавезе спортиста и осталих физичких лица у систему спорта, питања везана за правни положај, организацију и регистрацију предузетника и правних лица у систему спорта, општи интерес и потребе и интереси грађана у области спорта, финансирање, категоризације у области спорта, национална стратегија развоја спорта у Републици Србији, школски и универзитетски спорт и физичко васпитање деце предшколског узраста, спортски објекти, организовање спортских приредаба, национална признања и награде за посебан допринос развоју и афирмацији спорта, вођење евиденција и надзор над радом организација у области спорта.

Законом о спорту је успостављен пирамидални систем спорт, на чијем врху се налазе надлежни национални спортски савези.

Законом о спорту је прописано доношење већег броја подзаконских аката. Већина тих подзаконских аката је и донета, с тим да се до доношења нових подзаконских аката на основу Закона о спорту из 2016. године примењују акти донети на основу Закона о спорту из 2011. године, осим ако су у супротности са важећим Законом о спорту (члан 183. став 2. ЗС). Донети су:

1) Уредба о националним спортским признањима и новчаним наградама („Службени гласник РС”, бр. 22/16, 83/17, 65/19, 74/21, 10/24);

2) Правилник о спровођењу здравствених прегледа спортиста и спортских стручњака („Службени гласник РС”, број 88/20);

3) Правилник о условима за обављање спортских делатности („Службени гласник РС”, број 63/13);

4) Правилник о стручном оспособљавању и усавршавању за обављање одређених стручних послова у спорту („Службени гласник РС”, број 60/20);

5) Правилник о спортским гранама и областима спорта у Републици Србији и спортским дисциплинама у оквиру спортских грана и области спорта („Службени гласник РС”, бр. 51/16, 95/16, 59/17, 84/17, 44/18, 58/23, 35/24);

6) Правилник о спортским гранама од посебног значаја за Републику Србију („Службени гласник РС”, бр. 95/16, 17/21, 28/24);

7) Правилник о надлежним националним спортским савезима за спортске гране и области спорта у Републици Србији („Службени гласник РС”, бр. 95/16, 45/18, 17/21, 97/21, 77/24);

8) Правилник о националним евиденцијама у области спорта („Службени гласник РС”, број 24/17);

9) Правилник о одобравању и финансирању програма којима се остварује општи интерес у области спорта („Службени гласник РС”, бр. 64/16, 18/20, 77/22, 15/23);

10) Правилник о номенклатури спортских занимања и звања („Службени гласник РС”, број 86/20);

11) Правилник о надзору над стручним радом у области спорта („Службени гласник РС”, број 92/11);

12) Правилник о националној категоризацији спортских стручњака („Службени гласник РС”, број 25/13);

13) Правилник о националној категоризацији спортова („Службени гласник РС”, бр. 12/17, 109/21, 4/22, 32/24);

14) Правилник о националној категоризацији врхунских спортиста („Службени гласник РС”, бр. 123/12, 159/20);

15) Правилник о садржини и начину вођења Регистра удружења, друштава и савеза у области спорта („Службени гласник РС”, бр. 32/16, 44/18 – др. закон);

16) Правилник о коришћењу спортских објеката и обављању спортских активности у јавним спортским објектима („Службени гласник РС”, број 55/13);

17) Правилник о евиденцијама које воде високошколске установе и друге организације које се баве оспособљавањем у области спорта („Службени гласник РС”, број 60/20);

18) Правилник о дозволи за рад спортских стручњака („Службени гласник РС”, број 60/20);

19) Правилник о ближим условима за обављање спортских активности и спортских делатности („Службени гласник РС”, бр. 42/17, 42/26);

20) Правилник о стипендирању врхунских спортиста аматера за спортско усавршавање и додели новчане помоћи врхунским спортистима са посебним заслугама („Службени гласник РС”, број 45/22);

21) Правилник о националној категоризацији спортских објеката („Службени гласник РС”, број 103/13);

22) Правилник о подношењу извештаја о одобреним и реализованим програмима и пројектима којима се задовољавају потребе и интереси грађана у области спорта („Службени гласник РС”, број 73/17);

23) Правилник о садржини и начину вођења Јединствене евиденције удружења, организација и предузетника у области спорта („Службени гласник РС”, број 108/17);

24) Правилник о националној категоризацији националних гранских спортских савеза („Службени гласник РС”, број 45/22);

25) Правилник о условима за кандидовање организација у области спорта за организовање великог међународног спортског такмичења на територији Републике Србије („Службени гласник РС”, број 11/21);

26) Правилник о књизи чланова удружења, друштава и савеза у области спорта („Службени гласник РС”, број 8/18);

27) Правилник о стручном спортском испиту („Службени гласник РС”, број 65/24).

Шест подзаконских аката који се примењују су донети на основу Закона о спорту из 2011. године, нису још усклађени са Законом о спорту из 2016 и примењују се у делу у коме нису у супротности са одредбама Закона о спорту из 2016. године (чл. 183. ст. 2. ЗС)[47].

Нису донета следећа подзаконска акта:

1) Уредба о спортским објектима од националног значаја;

2) Уредба о новчаним наградама за посебан допринос развоју и афирмацији неолимпијског спорта;

3) Правилник о школском и универзитетском спорту;

4) Правилник о јединственом визуелном идентитету националних спортских репрезентација;

5) Правилник о препознавању облика злостављања, злоупотребе, дискриминације и насиља над децом у спорту.

Закон о спречавању допинга у спорту донет је 2014. године, а измењен и допуњен 2021. године ради усклађивања са Светским антидопинг кодексом. Законом о спречавању допинга у спорту уређују се мере и активности за спречавање допинга у спорту. Те мере обухватају све учеснике у систему спорта и имају како превентивни тако и казнени карактер (дисциплинске

[47] Правилник о условима за обављање спортских делатности, Правилник о надзору над стручним радом у области спорта, Правилник о националној категоризацији спортских стручњака, Правилник о коришћењу спортских објеката и обављању спортских активности у јавним спортским објектима, Правилник о националној категоризацији спортских објеката, Правилник о мерилима и поступку за утврђивање својства лица које се самостално бави спортским активностима и делатностима као једним или основним занимањем.

мере, прекршаји и кривична дела). Законом је установљена Антидопинг агенција Републике Србије и утврђене њене надлежности на спречавању допинга у спорту. Законом је, у складу са Светским антидопинг кодексом, прецизно утврђено када постоји повреда антидопинг правила. Антидопинг агенција је овлашћена и обавезна да једном годишње утврђује Листу забрањених допинг средстава.[48]

Закон о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама донет је 2003. године, да би после тога био више пута мењан, последњи пут 2018. године. Овим законом утврђују се мере за спречавање насиља и недоличног понашања на спортским приредбама и у вези са спортским приредбама, као и обавезе организатора и овлашћења надлежних органа у спровођењу тих мера. Закон уређује превентивне мере, мере које се предузимају на свим спортским приредбама, мере које се предузимају на спортским приредбама повећаног ризика, мере које предузимају надлежни државни органи и ко сноси трошкове спровођења мера. Законом су прописани и прекршаји за кршење утврђеним мера.

Закон о јавним скијалиштима доне је 2006. године. Законом о јавним скијалиштима прописују се услови за уређење, одржавање и опремање јавног скијалишта, пружање услуга на скијалишту, обележавање и постављање сигнализација на скијалишту, коришћење средстава превоза на скијалишту, безбедност и ред на скијалишту, подучавање на скијалишту, као и друга питања која су од значаја за коришћење скијалишта. Законом о јавним скијалиштима се јавно скијалиште дефинише као уређена јавна површина, погодна за организовање скијања и специјализованих зимских спортских активности са објектима, уређајима и опремом чије је коришћење односно изградња од општег интереса. Јавна скијалишта имају све карактеристике спортских објеката. Законом је регулисано и организовање спортских приредби на скијалишту. На основу овог закона донети су: Правилник о знаковима на скијалиштима („Сл. гласник РС“, бр. 46/2011); Правилник о минималним техничким условима за уређење, обележавање и одржавање скијалишта („Сл. гласник РС, бр. 46/2011); Правилник о начину и програму полагања испита за редара, стицање овлашћења за обављање послова редара на скијалишту и изгледу и начину издавања легитимације редара („Сл. гласник РС“, бр. 4/2011, 56/12, 2/15); Правилник о ближим условима у погледу простора, опреме и обележавања службе спасавања („Сл. гласник РС“, бр. 53/2010).

Осим побројаних прописа, од значаја за правно уређење области спорта су и одређена правила садржана у следећим законима: Закону о облигационим односима[49]; Закону о раду[50]; Закону о удружењима[51]; Закону о привредним друштвима[52]; Закону о играма на срећу[53]; Закону о буџетском систему[54]; Закону о министарствима;[55] Закону о поступку регистрације у Агенцији

[48] Важећи Правилник о Листи забрањених допинг средстава објављен је у „Сл. гласник РС“, бр. 103/2024-455, а Правилник о Листи забрањених допинг средстава за коње у „Сл. гласник РС“, бр. 117/2023..

[49] „Службени лист СФРЈ“ , број 29/78, 39/85, 45/89, „Службени лист СРЈ“ , број 31/93 и „Службени лист СЦГ“ бр. 1/2003 – Уставна повеља.

[50] „Службени гласник Републике Србије“ , број 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013 и 75/2014, 13/2017 – одлука УС, 113/2017 и 95/2018 – аутентично тумачење.

[51] „Службени гласник Републике Србије“ , број 51/2009, 99/2011 – др. закон 44/2018 – др. закон.

[52] „Службени гласник Републике Србије“ , број 36/2011, 99/2011, 83/2014 – др. закон 5/2015, 44/2018, 95/2018, 91/19, 109/21 и 19/25

[53] „Службени гласник Републике Србије“ , број 18/2020 и 94/2024

[54] „Службени гласник Републике Србије“ , број 54/2009, 73/2010, 101/2010, 101/2011, 93/2012, 62/2013, 63/2013 – испр. 108/2013, 142/2014, 68/2015 – др. закон 103/2015, 99/2016, 113/2017, 95/2018, 31/2019, 72/19, 149/20, 118/21, 138/22, 92/23 и 94/23..

[55] „Службени гласник Републике Србије“ , број 128/2020, 116/2022 и 92/2023- др. закон.

за привредне регистре[56]; Закону о забрани дискриминације[57]; Закону о јавним службама[58]; Закону о донацијама и хуманитарној помоћи[59]; Закону о задужбинама и фондацијама[60]; Закону о волонтирању[61] Закону о арбитражи[62], Закон о родној равноправности[63] и Закон о приватном обезбеђењу[64]. Такође, посматрано са становишта пореских обавеза и олакшица од велике важности су и сви позитивни порески прописи.

Право спортских организација (удружења, савеза, федерација) да слободно установљавају, мењају и тумаче правила примерена њиховом спорту, без било каквог непотребног политичког и економског утицаја, сматра се битним делом „аутономије спорта". Према ставу олимпијског и спортског покрета о специфичности и аутономији спорта, спортским савезима владају спортска правила, а олимпијски и спортски покрет треба бити кључни фактор у дефинисању тих правила, која ће бити призната као специфична. Уважавање специфичности спортских правила укључује и прихватање изузетака од примене одређених општих законских начела (начело пропорционалности, анализа сваког засебног случаја, итд.) у чисто спортским питањима. То подразумева и да се сукоби у вези примене спортских правила требају решавати унутрашњим механизмима, укључујући спортске арбитражне судове.

Концепт аутономије спорта, односно аутономије спортских организација признат је како од стране олимпијског и спортског покрета[65] тако и од међународних организација. Савет Европе је право волонтерских невладиних спортских организација да установе аутономан процес одлучивања, у складу са законом, уз обавезу јавних власти да признају њихове одлуке, утврдио својим основним документом у области спорта – Европском спортском повељом (чл. 3).[66] У Европској унији[67],

---

[56] „Службени гласник Републике Србије" , број 99/2011, 83/2014, 31/2019 и 105/21

[57] „Службени гласник Републике Србије " , број 22/2009.

[58] „Службени гласник Републике Србије" , 42/91, 71/94, 79/2005 – др. закон 81/2005 – испр. – др. закон 83/2005 – испр.– др. закон и 83/2014 – др. закон.

[59] „Службени лист Савезне Републике Југославије" , број 53/2001, 61/2001. испр. 36/2002 и „Службени гласник Републике Србије" 101/2005 – др. закон.

[60] „Службени гласник Републике Србије" , број 88/2010 и 99/2011 – др. закон и 44/2018 – др. закон.

[61] „Службени гласник Републике Србије" , број 36/2010.

[62] „Службени гласник Републике Србије" , број 46/2006.

[63] „Сл. гласник РС", бр. 52/21

[64] „Сл. гласник РС", бр. 104/13, 42/15 и 87/18.

[65] Према закључцима XIII. Олимпијског конгреса у Копенхагену из 2009. године, бављење спортом морају водити независне спортске организације а јавне власти морају у потпуности поштовати аутономију спорта.

[66] У члану 3. је недвосмислено утврђено да је блиска сарадња са невладиним спортским организацијама (спортски клубови, спортски савези, спортска удружења) од суштинског значаја за остваривање циљева Европске спортске повеље, што укључује а успостављање механизама за развој и координацију спорта. Само спровођење одредаба Повеље може бити поверено како владиним тако и невладиним спортским органима или организацијама. Према Повељи, јавне власти треба да подржавају развој духа волонтеризма и покретљивости у спорту, посебно кроз подршку раду волонтерских спортских организација. Ове организације имају право да установе аутономан процес одлучивања, у складу са законом, и јавне власти треба да признају њихове одлуке. Невладине спортске организације морају међусобно да сарађују (јавне власти треба да их на то подстичу) али и да постижу корисне договоре и да другим потенцијалним партнерима, као што је комерцијални сектор, медији итд., уз старање да не дође до искоришћавања спорта и спортиста за циљеве који су супротни основним вредностима спорта.

[67] Један од кључних докумената Европске уније за афирмацију аутономије спортског покрета јесте тзв. Декларација из Нице ("Декларација о специфичним карактеристикама спорта - социјална функција спорта у Европи; кључни аспект за имплементацију заједничке политике"), коју је усвоји Европски савет 2000. године. Према овој Декларацији, један од основних циљева држава чланица Европске уније у облати спорта јесте остваривање независности свих спортских организација и поштовање њиховог право да се организују кроз одговарајуће асоцијацијске структуре. С друге стране, спортске федерације морају да играју кључну улогу у обезбеђењу суштинске солидарности на различитим нивоима бављења спортом, развоју демократије и гаранције спортске кохезије и једнаког приступа бављења спортом за мушку и женску популацију и младе, као и борбе против допинга, насиља и расистичког и ксенофобичног понашања.

Европска комисија је аутономију спортских организација признала кроз Белу књигу о спорту из 2007. године[68], док је уважавање „специфичности спорта“ постало саставни део чл. 165. Лисабонског уговора.[69] Општа скупштина Уједињених нација је на својој 69. седници у 2014. години консензусом усвојила резолуцију којом је подупрла независност и аутономију спорта, као и мисију Међународног олимпијског комитета у управљању Олимпијским покретом.[70]

Према Закону о спорту: „Спортска правила јесу правила утврђена општим актима надлежних националних спортских савеза, којима се уређује обављање спортских активности и делатности и остваривање утврђених спортских циљева“ (ч. 3. ст. 1. тач. 28). Статус спортских правила имају само оне одредбе статута и других општих аката надлежних националних спортских савеза којима се уређује обављање спортских активности и делатности и остваривање утврђених спортских циљева.

Закон о спорту Републике Србије један од ретких европских закона који је изричито утврдио правну обавезност спортских правила. Према члану 6. ст. 1. Закона о спорту, организације у области спорта остварују своје циљеве и обављају спортске активности и спортске делатности у складу са законом, спортским правилима, потврђеним конвенцијама у области спорта и принципима утврђеним у документима међународних организација чија је чланица Република Србија. Спортска правила непосредно се примењују на сва лица која су, непосредно или посредно, обухваћена надлежностима надлежног националног спортског савеза.

Закон о спорту је прописао која питања надлежни национални грански спортски савез мора обавезно да се регулише спортским правилима. Према члану 100. став 2. Закона о спорту, спортским правилима утврђују се:

1) систем, пропозиције, правила и календар такмичења, укључујући и одређивање аматерских и професионалних спортских такмичења и лига;

2) правила за организовање спортских такмичења;

3) услови и критеријуми за учешће на спортским такмичењима и поступак утврђивања њихове испуњености, укључујући и услове за наступ страних спортиста и спортиста који наступају за стране репрезентације;

4) услови и критеријуми за учешће на националном лигашком спортском такмичењу, односно професионалном спортском такмичењу и поступак утврђивања њихове испуњености (дозвола за сезону);

5) начин и поступак регистровања уговора између спортисте, односно спортског стручњака и спортске организације и опште (минималне) услове за закључење уговора између спортисте, односно спортског стручњака и спортске организације;

6) услови за организовање и учешће спортских организација у такмичењима за подручје више држава или више региона различитих држава;

7) услови и начин регистровања спортиста и спортских стручњака за спортску организацију, укључујући и регистровање страних спортиста и спортских стручњака;

---

[68] EUROPEAN COMMISSION WHITE PAPER ON SPORT, COM (2007) 391 final, 2007.; http://ec.europa.eu/sport/documents/white-paper/whitepaper-full_en.pdf

[69] “Unija će doprinositi promociji europskog sporta, vodeći pritom računa o specifičnoj prirodi sporta, njegovim strukturama koje se temelje na dobrovoljnoj aktivnosti te njegovoj socijalnoj i obrazovnoj funkciji.” (čl. 165. st. 1); Videti, Arsen Bačić – Petar Bačić, Lisabonski ugovor i novi start europskog sportskog prava, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, br. 4/2011, str. 681-702.

[70] „Ми топло поздрављамо ову резолуцију као историјску прекретницу у односима између спорта и политике. Сјајни односи између УН и МОК могу да у том смислу послуже као пример за сарадњу националних олимпијских комитета и националних влада. Овај однос са владама подразумева да спорт увек мора да буде политички неутралан” изјавио је председник Међународног олимпијског комитета Томас Бах. Наведено према, http://www.politika.rs/sr/clanak/309884/Ujedinjene-nacije-priznale-nezavisnost-MOK-i-sporta

8) мере за спречавање негативних појава у спорту (допинг, насиље и недолично понашање, лажирање спортских резултата, расизам и шовинизам, нелегално клађење и др.);

9) медицинска заштита спортиста;

10) дисциплински поступак и дисциплинске казне;

11) статус спортиста и спортских стручњака и преласци спортиста и спортских стручњака у домаће и иностране спортске организације, укључујући трансфере и уступање спортиста између спортских организација;

12) услови за вршење посредовања у преласцима спортиста и спортских стручњака из једне у другу спортску организацију;

13) статус спортских судија, суђење на такмичењима, надзор над суђењем и статус и надлежности других службених лица на спортским такмичењима;

14) обављање стручног рада у спортским организацијама;

15) друга питања утврђена законом и спортским правилима надлежног међународног спортског савеза.

Ова обавеза постоји у одговарајућој мери и за надлежне националне спортске савезе за области спорта, Олимпијски комитет Србије, Спортски савез Србије и Параолимпијски комитет Србије (чл. 102. ст. 4, чл. 103. ст. 4. и 9. и чл. 106. ст. 2. ЗС). Осим тога, Олимпијски комитет Србије, Спортски савез Србије и Параолимпијски комитет Србије су обавезни да донесу Кодекс професионалне етике за обављање стручног рада у спорту (чл. 104. ст. 1. ЗС). Нажалост, овај кодекс није донет. Поједина од наведених спортских правила не могу ступити на снагу, ако нису добила претходну сагласност министарства надлежног за спорт.

Када је реч о односу спортских правила која доноси надлежни национални спортски савез и спортских правила која доноси надлежни међународни спортски савез, Закон о спорту је прописао да надлежни национални спортски савези усаглашавају своја спортска правила са спортским правилима надлежног међународног спортског савеза, а у случају да нису усаглашена или да надлежни национални спортски савез није донео одговарајућа спортска правила, непосредно се примењују спортска правила надлежног међународног спортског савеза, осим ако нису у складу са Законом о спорту (чл. 6. ст. 3. ЗС).

Републички спортски инспектор може забранити обављање рада националног спортског савеза који у спортским правилима не уреди питања утврђена Законом о спорту (чл. 173. ст. 2. тач. 17) ЗС).

Надлежни национални грански спортски савез је, осим тога, дужан и да објави сва спортска правила и свој статут на званичној интернет презентацији савеза (чл. 100. ст. 4. ЗС). Ова обавеза постоји у одговарајућој мери и за надлежне националне спортске савезе за области спорта, Олимпијски комитет Србије, Спортски савез Србије и Параолимпијски комитет Србије (чл. 102. ст. 4, чл. 103. ст. 4. и 9. и чл. 106. ст. 2. ЗС).

Према чл. 6. ст. 1. Закона о спорту, организације у области спорта остварују своје циљеве и обављају спортске активности и спортске делатности и у складу са принципима утврђеним у документима међународних организација чија је чланица Република Србија. Наша земља је чланица Уједињених нација и Савета Европе.

Уједињене Нације:

– Међународна повеља о физичком васпитању, физичкој рекреацији и спорту УНЕСКО-а из 2015. г.;

– Резолуција Генералне скупштине Уједињених нација 58/5 - „Спорт као средство за промоцију образовања, здравља, развоја и мира”;

– Смернице Светске здравствене организације за физичку активност и седентарно понашање – 2020;

– Глобални акциони план Светске здравствене организације за физичку активност 2018-2030 – 2018;

– Агенда одрживог развоја до 2030. године;[71]

– Казањски акциони план – УНЕСКО МИНЕПС VI 2017.

Савет Европе:

– Декларација Decl (27_09_2023) – О спортском интегритету;

– Препорука CM/Rec (2021)5 – Ревидирана Европска повеља спорта;

– Препорука CM/Rec (2010)9 – Ревидирани Кодекс спортске етике;

– Резолуција (76) 41 – Европска повеља о спорту за све;

– Препорука 2221 (2022) – Фудбалско управљање: посао и вредност;

– Препорука CM/Rec (2022)16 – О борби против говора мржње;

– Препорука CM/Rec (2011)3 – О принципима аутономије спорта у Европи;

– Препорука CM/Rec (2018)12 – О промоцији доброг управљања у спорту;

– Препорука CM/Rec (2021)3 – О екстремним борилачким вештинама и борбеним активностима;

– Препорука Rec (2001)6 - О превенцији расизма, ксенофобије и расне нетолеранције у спорту;

– Препорука CM/Rec (2011)10 - О промоцији интегритета спорта у борби против манипулисања резултатима, посебно намештања утакмица;

– Препорука R (87) 9 – О Еурофит тестовима о физичкој способности;

– Препорука CM/Rec (2015)2 – О родној равноправности у спорту;

– Препорука R (95) 16 - Европски Манифесто: млади и спорт; Препорука R (95) – „О значају спорта за друштво";

– Препорука бр. (99) 9 – „О улози спорта у продубљивању социјалне кохезије";

– Препорука бр. (2003) 6 – „О унапређењу физичког васпитања и спорта за децу и младе у свим државама Европе";

– Препорука (2000) 17 – „О правилима о одрживости у спорту: партнерство између спорта и животне средине";

– Препорука бр. (86) 18 – „Европска повеља о спорту за све – особе са инвалидитетом;

– Препорука бр. (88) 8 – „Спорт за све – старије особе";

---

[71] Уједињене нације су на самиту одржаном септембра 2015. године усвојиле резолуцију A/RES/70/1 – Transforming ourworld: the 2030 Agenda for Sustainable Development (https://sdg.indikatori.rs/media/1574/agenda-2030-srp.pdf). Агенда одрживог развоја УН до 2030. године је универзална стратегија и од држава потписница, међу којима је и Република Србија, се очекује да мобилишу све ресурсе како би циљеви били остварени до 2030. године. Мултиресорна радна група за спровођење Агенде за одрживи развој 2030 основана је у децембру 2015. године. Главна улога Мултиресорне радне групе за Циљеве одрживог развоја је да: прати имплементацију Агенде 2030, унифицира и координира ставове надлежних министарстава у циљу постизања циљева и потциљева Агенде, припрема периодичне извештаје о њеној примени. Остваривање циљева прати се кроз 247 индикатора, од којих се у Републици Србији прикупљају подаци и извештава о 119 индикатора од стране Републичког завода за статистику, као националне статистичке институције. Циљеви одрживог развоја, представљају универзални позив на деловање ради искорењивања сиромаштва, заштите животне средине и обезбеђивања мира и просперитета за све. Агенда дефинише 17 главних циљева одрживог развоја за период до 2030. године, од којих су за Стратегију најважнији Циљ 3. -Обезбедити здрав живот и промовисати добробит за све људе свих генерација и Циљ 5: Постићи родну равноправног и оснаживати све жене и девојчице - Мера 5.1: до 2030. окончати свуда и све облике дискриминације жена и девојчица

– Резолуција бр. 2/75 – „О улози јавних власти у развоју спорта за све”; Резолуција бр. 27 (1996) 1 – „Спорт и локалне власти”;

– Резолуција 1602 (2008) – Потреба за очувањем Европског спортског модела;

– Резолуција MSL17(2022)10 бр. 1 – Спорт за све: уједињује нас за јача друштва;

– Резолуција MSL17(2022)10 бр. 2 – Поновно размишљање о спорту: водећи пут ка здравој и одрживој будућности;

– Резолуција 3/86 – О спорту за лица на издржавању затворских казни и малолетне деликвенте; Резолуција MSL18(2024)5 – Колаборативно управљање и добро управљање у спорту: подржавање новог приступа који одговара његовом друштвеном значају;

– Резолуција бр. 1 MSL (2008) 6 - Етика у спорту;

– Препорука CM/Rec (2012)10 – О заштити деце и младих спортиста од опасности повезаних са миграцијом;

– Препорука CM/Rec(2007)14 – Основни принципи правног статуса невладиних организација у Европи; Европска конвенција о признавању правног субјективитета међународних невладиних организација, European Treaty Series – бр. 124, Стразбур, 24. 04. 1986.

Европска унија

Како је Република Србија кандидат за чланство у *Европској унији* треба водити рачуна и о принципима утврђеним у следећим документима :

– „Изјава о значају спорта” (Изјава бр. 29) Амстердамске конференције из 1997;

– „Декларација о специфичним карактеристикама спорта – социјална функција спорта у Европи, кључни аспект за имплементацију заједничке политике” Европског савета из 2000 (Декларација из Нице);

– Резолуција ЕП P9_TA(2021)023 - Изазови организатора спортских догађања у дигиталном окружењу;

– Резолуција Савета ЕУ (2021/C 501/01) – О кључним карактеристикама европског спортског модела;

– Закључци Савета EU C/2023/1362 – О женама и равноправности у подручју спорта;

– Закључци Савета ЕУ 9773/24 – О доприносу самоорганизованог спорта подржавању активних и здравих стилова живота у Европској унији;

– Закључци Савета ЕУ (C/2024/3809) – О доприносу спорта у властитој организацији подупирању активног и здравог начина живота у Европској унији;

– Закључци Савета ЕТ (2014/C 436/02) – О спорту као покретачу иновација и привредног раста;

– Препорука Комисије 2023/1018 – О сузбијању интернет пиратерије спортских и других догађања уживо; Закључци Савета ЕУ (2019/C 416/03) – О борби против корупције у спорту; Закључци Савета ЕУ (2016/C 212/07) – О побољшању интегритета и транспарентности великих спортских догађања и доброг управљања њима;

– Закључци Савета ЕУ (2021/C 212/02) – О иновацијама у спорту;

– Резолуција Савета ЕУ (2021/C 501/01) – О кључним карактеристикама европског модела спорта;

– Комисија ЕУ COM(2007) 391 final – Бела књига о спорту;

– Пресуде Европског суда правде у области спорта (Одлука C-36/74, Walrave i Koch: Одлука C-13/76, Donà v Mantero; Одлука C-222/86, Heylens; Одлука C-415/93, Bosman; Одлука C-176/96, Lehtonen; Одлука C-325/08, Bernard; Одлука C-438/00, Kolpak; Одлука C-265/03, Simutenkov; Одлука C-152/08, Kahveci; Одлука C-51/96 i C-191/97, Deliège; Одлука T-313/02 i C-

519/04P, Meca-Medina; Одлуке T-193/03 и C-171/05P, Piau; Одлука C-243/06, Charleroi и G14; Одлука C-333/21, European Superleague Company SL в. ФИФА и УЕФА);

– Уговор о функционисању Европске уније (Лисабонски уговор – члан 149).

Када је у питању право Европске уније чини нам се упутним посебно указати да спортска активност подлеже примени прописа Европске уније и да се закон тржишног надметања и одредбе унутрашњег тржишта примењују и на спорт уколико он представља економску активност. Спорт је исто тако подложан другим важним аспектима закона ЕУ-а, попут забране дискриминације на темељу националности, одредби о грађанству у Унији и једнакости између мушкараца и жена приликом запошљавања. Међутим, у ЕУ је признато и да спорт има одређене посебне карактеристике које се често називају "посебностима спорта". И пракса европских судова и одлуке Европске комисије показују да је посебност спорта препозната и да се узимала у обзир. Оне пружају и смернице о томе како се прописи ЕУ-а примењује на спорт. У складу с утемељеном праксом, посебност спорта се и даље поштује, но то се не може тумачити као опште изузеће од примене прописа ЕУ-а. Ипак, процена да ли је одређено спортско правило у складу с прописима ЕУ о тржишној конкуренцији може се донети само од случаја до случаја. Такав став је потврђен и у одлуци Европски суд правде у Мека-Медина случају.[72] Суд је у својој пресуди пружио појашњење о дејству прописа ЕУ-а на спортска правила и одбацио је појам "чисто спортских правила" као неважан за питање примене прописа ЕУ о тржишној конкуренцији на спортски сектор. Суд је признао да се посебност спорта треба узети у обзир, у смислу да рестриктивни учинци на тржишно такмичење (конкуренцију) који су инхерентни организацији и правилном вођењу такмичарског спорта нису у сукобу с правилима о тржишној конкуренцији ЕУ-а, ако су ти учинци пропорционални ваљаном правом спортском интересу којем се тежи. Међутим, управо потреба за тестом пропорционалности повлачи за собом и потребу сагледавања појединачних обележја сваког случаја и не дозвољава формулацију општих смерница о примени прописа ЕУ о тржишној конкуренцији на спортски сектор.

Коначно, када говоримо о правном оквиру у области спорта треба водити рачуна и да је Република Србија са великим бројем земаља потписала билатералан акт о сарадњи у области спорта: Азербејџан, Алжир, Белорусија, Босна и Херцеговина, Северна Македонија, Република Српска, Словенија, Турска, Уједињени Арапски Емирати, Украјина, Црна Гора, Индонезија, Катар, Кипар, Мароко, Египат, Палау, Тунис, Гренада, Мађарска, Грузија, Француска, Словачка, Света Луција, Бугарска, Палестина, Кина, Јапан, Финска, Хондурас, Есватини, Костарика, Венецуела, Куба, Кувајт, Малдиви, Саудијска Арабија, Бахреин, Ангола, Казахстан, Иран, Габон, Вануату, Бенин, Португал. Са одређеним бројем земаља је сарадња у области спорта регулисана и законом о ратификацији споразума о сарадњи у области спорта (Русија, Македонија, Индија, Литванија, Чешка, Црна Гора, Мароко, Мексико).

Проблеми, узроци и последице у вези правног оквира спорта

Сви проблеми који постоје у постојећем правном оквиру за област спорта могу се поделити у две велике групе: 1) проблеми везани за недоношење прописаних правних аката; 2) проблеми везани за неспровођење донетих правних аката.

Када је у питању законско уређење спорта може се констатовати да је оно заокружено и да обухвата све сегменте спортског организовања, али се мора констатовати да је поред великог

[72] Случај C-519/04P, Judgment of the Court (Third Chamber) of 18 July 2006. David Meca-Medina and Igor Majcen v Commission of the European Communities, http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-519/04

броја донетих правилника ипак остало још пет правилника који нису израђени, а пет правилника нису усаглашени са Законом о спорту из 2016.године.

Једини озбиљни недостатак се односи на недоношење закона којим би се уредила приватизација имовине и капитала у друштвеној, односно јавној својини у организацијама у области спорта (чл. 179. ст. 1. Закона о спорту), односно којим би се, боље рећи, уредио статус имовине којом располажу организације у области спорта које су постојале у тренутку ступања на снагу Закона о спорту из 2016. године. Недоношење овог закона има огромне последице по национални спорт: организације у области спорта са друштвеним, односно јавним капиталом и имовином не могу вршити статусне промене, промене правног облика и промене власничке структуре капитала (чл. 179. ст. 3. ЗС); организације у области спорта са друштвеним, односно јавним капиталом и имовином подлежу значајним ограничењима у погледу располагања непокретностима у друштвеној, односно јавној својим на којима имају право коришћења и у односу на другу имовину (чл. 179. ст. 4. ЗС); до доношења закона није могуће успоставити професионалне спортске лиге на начин који је утврђен Законом о спорту (чл. 3. ст. 1. тач. 26) ЗС); док се не донесе закон није могуће регулисати модел промене правног облика спортског удружења у спортско привредно друштво, чак и за она спортска удружења која не располажу друштвеном или јавном својином.

Када су у питању подзаконска акта из Закона о спречавању допинга у спорту, Закона о јавним скијалиштима, сва су донета и усаглашена са овим законима.

Када се погледају интернет сајтови надлежних националних спортских савеза може се констатовати да велики број ових савеза нема јавно објављена сва спортска правила која су се морале донети, што логично води ка закључку да та правила нису ни донета, или су донете али се не објављују јер нису у потпуности у складу са Законом о спорту. Колики је то проблем може се најбоље видети када су у питања спортска правила којима се уређује стручни рад у спорту и издавање дозвола за рад спортских стручњака. Било како било, мора се констатовати да ово представља озбиљан недостатак у правном оквиру уређење спорта у нашој земљи, јер систем спорта у одређеној грани или области спорта не може функционисати на законит начин уколико нису донета одговарајућа спортска правила.

Закони и подзаконска акта којима је уређена област спорта су или у потпуности или у највећој мери усклађени са релевантним међународно-правним оквиром и приликом њиховог усвајања спровођене су широке консултације са релевантним учесницима у систему спорта. Уз то, законски прописи су приликом доношења имали најширу могућу подршку у Народној скупштини скоро свих посланичких група. Парадокс је да се већ одмах након ступања на снагу прописа могу уочити изражене тенденције од стране учесника у систему спорта да се у пракси избегне примена оних законских решења која су изискивала промене у постојећој организацији и начину рада, којима је у значајној мери доприносила неактивност јавних власти да кроз надзорне и казнене механизме спрече такве тенденције. Тако се дошло до тога да се након девет година примене Закона спорту неке од кључних законских одредби не спроводе у пракси или се спроводе у минималном делу. Неки од најважнијих примера су:

- Велики број надлежних националних спортских савеза не испуњава обавезе према Министарству спорта: недостављање обавештења о обављеном трансферу/регистрованом преласку малолетних спорта у друге клубове (чл. 18. ст. 8. ЗС); недостављање обавештења о издатим дозволама за рад организацијама за спортско посредовање (чл. 94. ст. 5. и 6. ЗС); недостављање свих усвојених спортских правила (чл. 100. ст. 3. и 4. ЗС); недостављање четворогодишњих програма развоја гране, односно области спорта (чл. 100. ст. 6. ЗС); недостављање превода важећег статута надлежног међународног спортског савеза (чл. 100. ст. 7. ЗС); нетражење сагласност на спортска правила у вези трансфера малолетних спортиста (чл. 18. ст. 7. ЗС); нетражење сагласности на спортска правила којима су уређене дозволе за рад

спортских стручњака (чл. 27. ЗС); нетражење сагласност на трошкове издавања и обнављања дозвола за рад спортских стручњака (чл. 28. ст. 9. ЗС); нетражење сагласности на спортска правила којима је уређен рад сталног спортског арбитражног суда (чл. 54. ст. 7. ЗС); подношење пријаве за добијање организације великог међународног спортског такмичења без претходне сагласности (чл. 162. и 163. ЗС);

- Све организације које се баве пословима стручног оспособљавања у спорту у Републици Србије не достављају сваке године у јануару Министарству спорта извештај о извршеном стручном оспособљавању у претходној години и план активности за текућу годину на организовању стручног оспособљавања и не подносе Министарству пријаву почетка обављања стручног оспособљавања, најкасније седам дана пре почетка уписа полазника стручног оспособљавања**.** Министарство због тога нема увид у укупни обухват стручног оспособљавања које се обавља у Републици Србије према спортским занимањима и звањима и према спортовима, као и да ли се оно обавља у складу са Законом о спорту и издатом дозволом за рад;

- За значајан број грана спорта нису препознати (утврђени) надлежни национални грански спортски савези, јер или нема националног спортског савеза који испуњава законом прописане услове за тај статус или је регистровано више националних спортских савеза који међусобно конкуришу за статус. Додатно, Министарство спорта није утврдило да Спортски савез Србије привремено остварује надлежности у тим гранама спорта, а исто важи и у односу на територијалне спортске савеза у јединицама локалне самоуправе у којима они нису образовани (чл. 102. став 5. ЗС). Када се анализирају одредбе Закона о спорту јасно је да систем у одређеној грани, односно области спорта не може да функционише на законит начин ако се не зна који савез у тој грани/области спорта има статус надлежног националног спортског савеза;

- У највећем броју јединица локалне самоуправе није образована спортска инспекција, односно није именован спортски инспектор, због чега се над највећим бројем учесника у систему спорта и не врши надзор у складу са чланом 169. Закона о спорту. У таквој ситуацији једино је остало да републичка спортска инспекција непосредно врши инспекцијски надзор и у јединицама локалне самоуправе у којима нема спортских инспектора, због чега је републичка спортска инспекција, у суштини, онемогућена да спроводи редовне инспекцијске надзоре, тј. да спроводи план инспекцијског надзора над учесницима у систему спорта за које је директно задужена. Може се закључити да спортска инспекција, практично, не спроводи план инспекцијског надзора, него да, такорећи, спроводи само ванредне инспекцијске надзоре – утврђујуће, по захтеву странке, и оне по службеној дужности који су иницирани представкама. Средином марта 2025. године у Републици Србије је било активних 17.408 правних лица и предузетника у области спорта над којима је требало вршити инспекцијски надзор. У току 2021. године Министарство омладине и спорта и Спортски савез Србије су спровели истраживање о функционисању инспекцијског надзора у области спорта, које је утврдило и методологију којом би се израчунао потребан број спортских инспектора у складу са Законом о спорту: (број субјеката надзора) **x** (потребан број надзора према степену ризика на годишњем нивоу) **x** (број дана који је потребан за спровођење једног надзора) = (потребан броја дана надзора на годишњем нивоу за све субјекте надзор) / (број дана на располагању на годишњем нивоу по инспектору) = потребан број инспектора који је потребно радно ангажовати. Примењујући ту методологију у 2025. години, а узимајући у обзир и процену ризика у областима под надзором спортске инспекције, оптимално би било потребно 163 спортска инспектора (8 републичких, 2 покрајинска и 153 јединица локалне самоуправе) за вршење инспекцијског надзора у складу са Законом о спорту. Насупрот томе, у 2025. години укупно је било 26 спортских инспектора (3 републичка, 1 аутономне покрајине и 22 јединица локалне самоуправе). У таквој ситуацији, и постојеће спортске инспекције немају ни довољне капацитете ни довољне ресурсе за доследну примену закона и поступање у складу са надлежностима;

- Највећи број јединица локалне самоуправе не поштује приоритете у финансирању програма којима се задовољавају потребе и интереси грађана (чл. 138. ст. 7. ЗС);
- Иако је чл. 169. ст. 5. Закона о спорту прописано да буџетска инспекција врши надзор над наменским и законитим коришћењем буџетских средстава Републике Србије којима се финансирају програми који се задовољава општи интерес у области спорта, ова одредба де у пракси не спроводи већ надзор врши Министарство спорта у поступку контроле поднетих завршних извештаја;
- Послови у спровођењу Закона о спорту који су поверени Заводу за спорт и медицину спорта Републике Србије не реализују се на прописани начин: од 9 утврђених националних евиденција потпуно функционална је евиденција спорских резултата и делимично функционална евиденција спортских објеката, са становишта попуњености и поузданости евиденција, док остале националне евиденције нису функционалне; обављање надзора над стручним радом у области спорта не обавља се на начин прописан чл. 32. Закона о спорту.

2.2.2. Стратешки оквир

Како у тренутку припреме Ex ante анализе за Стратегију развоја спорта у Републици Србији за период 2026 – 2035. године не постоји у области спорта ни једна важећа национална стратегија, потребно је сагледати да ли за период за који се доноси Национална стратегија развоја спорта постоји нека национална стратегија која садржи елементе, односно планирање циљеве који се односе на спорт, или је генерално од значаја за спорт. Осим тога, Стратегија развоја спорта је по својој природи међусекторска и национална стратегија, те је потребно њено усклађивање са другим стратегијама, програмима и плановима, као и важећим законодавним оквиром. Увидом у донете и објављене националне стратегије, може се констатовати да има неколико таквих стратегија.

Влада Републике Србије усвојила је ***Стратегију развоја образовања и васпитања до 2030. године*** („Службени гласник РС”, број 63/21) на седници од 3. јуна 2021. године. Школски спорт је обухваћен Општим циљем 1: Повећани квалитет наставе и учења, праведност и доступност предуниверзитетског образовања и васпитања и ојачана васпитна функција образовно-васпитних установа, и кроз два посебна циља:

- посебни циљ 1.1: Унапређени настава и учење у предуниверзитетском образовању и васпитању: „Стварањем услова кроз спортске и обогаћене наставне и ваннаставне садржаје, школа у својој средини треба да постане један од центара културе на локалном нивоу чиме се обезбеђује већа партиципација наставника и ученика у животу школе, али и заједнице. Остваривање ових стремљења ће започети испитивањем интересовања ученика за школским спортским активностима и потреба родитеља за укључивањем деце у спортске активности, након чега следи дефинисање општих и специфичних препорука за национални ниво. Улагаће се напори у популаризацију женског спорта; МПНТР ће израдити стручно упутство за формирање школских секција на нивоу школа и подржаће школе у формирању поменутих секција.“
- посебни циљ 1.9: Унапређена инфраструктура и мрежа установа у предуниверзитетском образовању и васпитању и установа ученичког стандарда: „Додатна анализа ће се односити на анализу постојеће инфраструктуре за школски спорт и израду предлога и приоритета за унапређење инфраструктуре за школски спорт. У оквиру лимита буџета приступиће се и модернизацији инфраструктуре (изградња, доградња, адаптација,

реконструкција и опремање) предшколских установа, основних и средњих школа и објеката ученичког стандарда.“

У Акционом плану за спровођење Стратегије развоја образовања и васпитања до 2030. године, школски спорт је обухваћен у оквиру две мере:

- Мера 1.1.3: Подршка образовно-васпитним установама у јачању васпитне функције. Као показатељи резултата наведени су: Проценат новоформираних спортских секција на нивоу школе; Број ученика који учествују у школским општинским спортским такмичењима; Број девојчица укључених у школска спортска такмичења. Као активности на реализовању мера наведене су: Испитивање интересовања ученика за школским спортским активностима и потреба родитеља за укључивањем деце у спортске активности и дефинисање општих и специфичних препорука за национални ниво на основу резултата испитивања; Популаризација женског спорта; Израда Стручног упутства за формирање спортских секција на нивоу школа; Формирање спортских секција на нивоу школе; Спровођење активности усмерених на популаризацију, посебно женског, спорта и спортских активности на школском нивоу и спортских такмичења; Успостављање система праћења физичког развоја и развоја моторичких способности ученика у основном и средњем образовању.
- Мера 1.9.1: Унапређивање инфраструктуре образовно-васпитних установа и установа ученичког стандарда у предуниверзитетском образовању и васпитању. Као показатељ резултата наведени су: Проценат основних школа у којима је изграђено, адаптирано и реализовано инвестиционо улагање и одржавање фискултурних сала и терена; Проценат основних школа које су опремљене за развој базичних спортова. Као активности на реализовању мера наведене су: Анализа постојеће инфраструктуре за школски спорт и израда предлога и приоритета за унапређење инфраструктуре за школски спорт; Изградња, адаптација, инвестиционо улагање и одржавање школских спортских објеката у складу са Нормативима школског простора, опреме и наставних средстава у основној школи; Профилисање основних школа у складу са базичним спортовима (опремање установа за развој базичних спортова – атлетика, гимнастика, борилачки спортови, пливање)

Универзитетски спорт је обухваћен Општим циљем 2: Повећани квалитет, релевантност и праведност високог образовања, и Посебним циљем 2.3: Унапређени обухват и праведност високог образовања: „Приступиће се и развоју модела вредновања ваннаставних активности студената. Под ваннаставним активностима подразумеваће се свако релевантно ангажовање студента које није предвиђено студијским програмом, а за које се додељује студенту одговарајући број ЕСПБ бодова у складу са обимом ангажовања и одредбама правилника који уређује услове и поступак вредновања ваннаставних активности студената. ЕСПБ бодови се уписују, заједно са описом активности и периодом у коме је активност обављана, у додатак дипломе. Они нису кумулативни са ЕСПБ бодовима који се стичу у оквиру уписаног студијског програма и не узимају се у обзир приликом рангирања студената код уписа школске године или виших нивоа студија. Новим моделом биће обухваћен шири спектар ваннаставних активности студената као што су ангажовање у раду органа и тела високошколских установа и СКОНУС-у, учешће у различитим облицима наставног (демонстратори), научноистраживачког и стручног рада, стручна пракса у институцијама са којима високошколске установе имају закључене уговоре о сарадњи, учешће на националним и међународним спортским и културно-уметничким манифестацијама, ангажовање у организовању трибина и скупова и јавном заговарању, учешће у организацији и раду летњих школа, радионица и конференција, добровољни рад у локалној заједници, ангажовање у раду хуманитарних организација и удружења лица са сметњама у развоју и друго.“

У Акционом плану за спровођење Стратегије, универзитетски спорт је обухваћен у оквиру Мера 2.3.1: Унапређење доступности и подршка успешности студирања, без изричитог

помињања. Једина активности која се може довести у вези са универзитетским спортом јесте: „Развој модела вредновања ваннаставних активности студената“.

Влада Републике Србије усвојила је 2021. године ***Стратегију за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године*** („Сл. гласник РС“, бр. 103/21). Овом Стратегијом утврђене су свеобухватне мере за унапређење родне равноправности као чиниоца који подстиче развој друштва у Републици Србији. На такав приступ упућује Закон о ратификацији Конвенције о елиминисању свих облика дискриминације жена (у даљем тексту: CEDAW конвенција). Прихватањем ове конвенције она је, према одредбама Устава, постала део правног поретка Републике Србије и њене одредбе се непосредно примењују (члан 16. став 2. и члан 18. став 2. Устава). У правном систему Републике Србије CEDAW конвенција, као потврђени међународни уговор има виши статус у односу на националну легислативу, која мора бити у складу са потврђеним међународним уговорима (члан 167. став 1. тачка 1) Устава). Стратегија се ослања и на Опште препоруке Комитета за елиминисање свих облика дискриминације жена (у даљем тексту: CEDAW комитет), Закључна запажања CEDAW комитета у вези са Четвртим периодичним извештајем Републике Србије о спровођењу CEDAW конвенције, као и Опште препоруке CEDAW комитета. Ова стратегија ослања се и на Агенду Уједињених нација за одрживи развој до 2030. године (Агенда 2030), усклађена је са том Агендом и процесом приступања ЕУ, а циљеви постављени у Стратегији одговарају циљевима и потциљевима дефинисаним Агендом 2030 и у складу су са препорукама CEDAW комитета.

Спорт се помиње, односно обухваћен је у два посебна циља:

- Посебан циљ 3: „Успостављена приступачна и свеобухватна здравствена заштита и обезбеђена социјална сигурност“. Мера 3.1.: „Унапређење доступности и квалитета здравствене заштите без дискриминације...“. Ова мера укључује и „информисање и образовање становништва о значају заштите здравља, спречавања болести и побољшања квалитета живота упражњавањем здравих стилова живота, спорта и рекреације“. Мера треба да унапреди спровођење организованих превентивних прегледа, информисаност жена и мушкараца о заштити здравља, значају превенције и здравим стиловима живота, који подразумева упражњавање спортских и рекреативних активности. Министарство надлежно за спорт је једна од институција надлежних за спровођење ове мере. Показатељ резултата спровођења ове мере одређен је као: „Број јавних кампања за ширу јавност о значају заштите здравља, спречавања болести и побољшања квалитета живота, упражњавањем здравих стилова живота, спорта и рекреације.“
- Посебан циљ 4: „Успостављен целовит и функционалан систем за креирање и спровођење родно одговорних јавних политика и буџета“. Мера 4.4.: „Унапређени капацитети за креирање родно одговорних ресорних јавних политика, анализу и праћење ефеката јавних политика на остваривање родне равноправности.“ Ова мера укључује у области спорта израду родно одговорних докумената јавне политике, и треба да допринесе да се креирају родно одговорне мере у ресорним политикама и да родно одговорно планирају приоритети за финансирање.

Влада Републике Србије је у јануару месецу 2025. године усвојила ***Стратегију унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период 2025-2030. године*** („Службени гласник РС“, бр. 6/2025). У делу Стратегије у којем су анализирани постојећи проблеми у пракси, за област спорта је констатовано: „У области спорта, у протеклом периоду, спортски објекти су у значајној мери прилагођени да буду приступачни особама са инвалидитетом, али је неопходно извршити обуку спортских тренера за рад са особама са инвалидитетом како би спортски и рекреативни програми у што већој мери били инклузивни.“ Као део визије и жељеног стања одређено је „обезбеђивање пуне приступачности, осигурање равноправног приступа и недискриминације у области ... спорта и рекреације...“

Када су у питању циљеви и планиране мере, спорт је у Стратегији обухваћен кроз посебан циљ 3: Равноправно учешће особа са инвалидитетом у свим сегментима у животу заједнице“, и две мере:

- Мера 3.2.: Развој инклузивних спортских и рекреативних садржаја за особе са инвалидитетом. Мера има за циљ да се активности спорта и рекреације учине осим просторно и садржински приступачним за особе са инвалидитетом кроз едукацију спортских тренера као и измену програма и садржаја у спортским клубовима како би особе са инвалидитетом могле да узму учешће у заједничким инклузивним тренинзима са другим грађанима. Ефекат мере је да ће након повећаног броја обучених тренера програми рекреације намењени општој популацији постати у већој мери инклузивни и спремни да у редовним терминима у групи намењеној општој популацији приме и особе са инвалидитетом и организују рекреативне програме прилагођене инклузивним принципима. Институција надлежна за спровођење мере је Министарство спорта. Показатељи реализације су: Број тренера и спортских радника који су прошли кроз обуку за рад и прилагођавање особама са инвалидитетом; јединица мере: број, почетна вредност (2024): 0; циљана вредност (2030): 150 тренера и спортских радника обучено за рад са особама са инвалидитетом (ОСИ);
- Мера: 3.8.: Подизање нивоа свести друштва Републике Србије о положају и потребама особа са инвалидитетом. Кроз наведену меру је предвиђено да се кроз националну кампању утиче на најширу заједницу како би се унапредио положај и повећао степен инклузије особа са инвалидитетом у друштвену заједницу на територији целе Републике Србије. Министарство спорта је једна од институција учесница у спровођењу мере. Показатељи реализације су: Број спроведених информативних кампања о значају инклузије ОСИ у друштвени живот заједнице; јединица мере: број, почетна вредност (2024): 0; циљана вредност (2030): 5; Број спроведених кампања за повећање свести о потребама ОСИ у различитим сферама живота; јединица мере: број, почетна вредност (2024): 0; циљана вредност (2030): 5.

Влада Републике Србије је у септембру 2023. године усвојила ***Стратегију активног и здравог старења у Републици Србији за период од 2024. до 2030. године*** („Службени гласник РС“, бр. 84/2023). Када су у питању циљеви и планиране мере, спорт је у Стратегији обухваћен кроз два посебна циља са неколико мера:

- Посебан циљ 2: „Унапређен приступ јавним услугама за старије, нарочито у сеоским срединама“, и мере: Мера 2.2: Обезбеђење приступачних јавних објеката старијим лицима применом начела „Дизајн за све”. Мера се у области спорта односи на отклањање архитектонских баријера за улазак и кретање кроз спортске објекте старијих лица.
- Посебан циљ 3. – Доступни програми целоживотног учења, као и спортски и културни садржаји за старије. *Мера 3.2.* Задовољавање културних, образовних и спортских потреба старијих. Садржаје из области спорта и рекреације треба приближити старијим и мотивисати их да се укључе у различита дешавања у локалној заједници сталним јавним и друштвеним информисањем и залагањем код јединица локалне самоуправе ради прилагођавања њихове понуде старијим. Слободно време треба организовати, употпунити и квалитетно провести, јер слободно време има значајну улогу у физичком, али и психичком очувању здравља (нпр. менталног здравља). Показатељ резултата за ову мере је број реализованих пројеката/програма из области спорта за старије суфинансираних од стране јединица локалне самоуправе или надлежног министарства и проценат јединица локалне самоуправе са организованим пружањем спортских садржаја за старије. *Мера 3.3*: Обезбеђење јавних спортских и сличних установа за спортску рекреацију старијих. Промоција активног и здравог старења утиче на мотивацију старијих за учешће у спортској рекреацији, а то се директно тиче њиховог психосоматског здравља. Емпиријски налази указују да су старији мање физички активни, што

за последицу има повећан број здравствених проблема (биолошких, когнитивних и емотивних). Стога је потребно радити на обезбеђењу простора за вежбање, набавци адекватних помагала и реквизита уз подршку (волонтерску) стручног кадра. Показатељи резултата за ову меру су: пораст процента старијих који вежбају у континуитету (циљане вредности за све показатеље су увећање за 30% у односу на почетну вредност која је требала бити утврђена након спроведене анализе стања у 2024 од центара за социјални рад); пораст процента активних локалних заједница; пораст у процентима активно ангажованог стручног кадра. Институција надлежна за спровођење ове мере је Министарство спорта. *Мера 3.4:* Промоција активног и здравог старења, ефекти спортске рекреације на здравље старијих. Приоритет је промоција активног вежбања у циљу унапређења здравственог стања. Једна од значајнијих активности јесте и обезбеђење јавних спортских и сличних установа за спортску рекреацију старијих уз ангажман стручног кадра. Показатељи резултата за ову меру су: израђено Упутство о превентивном вежбању старијих; број јединица локалне самоуправе у којима је урађена едукација тестирања функционалних способности старијих (циљана вредност 87); број старијих који су учествовали у тестирању функционалних способности (циљана вредност 870).

Влада Републике Србије је у јануару 2022. године донела ***Стратегију превенције и заштите од дискриминације за период од 2022. до 2030. године*** („Службени гласник РС”, број 12/2022). У Стратегији се истиче да начело једнакости представља једно од основних начела под којима се уживају људска права и слободе. Традиционални приступ једнакости полази од концепта формалне једнакости, који подразумева једнакост свих пред законом и једнаку примену права. Ипак, формална једнакост није довољна да би припадници и припаднице свих група у друштву заиста и уживали једнак третман, већ је потребно обезбедити суштинску једнакост. У Стратегији је дата анализа различитих области (Јавна управа и правосуђе; Одбрана и безбедност; Образовање, стручно оспособљавање и наука; Рад и запошљавање; Социјална заштита; Становање; Здравствена заштита; Спорт, култура и медији) по питању дискриминације и указано на потребне правце даљег деловања. Општи циљ Стратегије је: изједначене могућности за припаднике група које су у ризику од дискриминације да на равноправној основи са другима уживају сва људска права и слободе, као и унапређена ефикасност система превенције и заштите од дискриминације у свим областима и на свим нивоима. Да би се постигао општи циљ Стратегије, планирана су четири посебна стратешка циља: 1) усклађено национално законодавство са међународним антидискриминационим стандардима и праксом; 2) системски уведена антидискриминациона перспектива у креирање, спровођење и праћење јавних политика; 3) унапређена равноправност и већа друштвена укљученост припадника група које су у ризику од дискриминације; 4) унапређен систем превенције и заштите од дискриминације. У оквиру наведених циљева нису предвиђене посебне мере у области спорта, али је зато наведено да је једна од институција која спроводи постављене циљеве и Министарство омладине и спорта. Реализација циљева ове Стратегије је несумњиво од значаја и за спорт, имајући у виду да Закон о спорту у члану 4. регулише забрану дискриминације у спорту и последице дискриминације учесника у систему спорта.

Влада Републике Србије је јануара 2023. године усвојила ***Стратегију за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године*** („Службени гласник РС“, бр. 9/2023). Доношењем ове Стратегије, Влада је утврдила основне принципе, правце и очекиване резултате деловања свих субјеката омладинске политике ка унапређењу друштвеног положаја младих и стварању услова за остваривање права и интереса младих у свим областима. Спорт је у Стратегији за младе садржан у оквиру два посебна циља:

- Посебни циљ 2.: „Просторни капацитети и услуге за спровођење омладинске политике су унапређени и функционални у свим јединицама локалне самоуправе.“ *Мера 2.1*:

„Омладински простори су успостављени и функционишу у складу са дефинисаним стандардима.“ У оквиру ове мере, кроз широк консултативни процес са младима, развиће се стандарди за омладинске просторе у којима млади могу квалитетно да упражњавају рекреативне спортске активности.

- Посебни циљ 5: „Створени услови за здраво и безбедно окружење и социјално благостање младих“. *Мера 5.1:* „Подршка програмима који доприносе развоју здравих стилова живота сексуалном, репродуктивном и менталном здрављу младих“. Развој здравих стилова живота је један од основних начина превентивног деловања на плану психофизичког здравља у раду са младима. Зато ће се кроз ову меру предузимати активности које доприносе стварању услова за развој здравих стилова, информисању о важности избегавања ризика по здравље и спроводити превентивни програми за очување сексуалног, репродуктивног и менталног здравља младих. Један од здравих стилова живота јесте и бављење спортом, нарочито у рекреативне сврхе. Због тога је важно да бављење спортом буде доступно свим младима, без обзира на имовинско стање и место живљења. Посебна пажња посветиће се инклузивности и укључивању младих из осетљивих група у ове програме, пројекте и активности.

Влада Републике Србије је у августу 2023. године усвојила ***Стратегију заштите података о личности за период од 2023. до 2030. године*** („Службени гласник РС“, бр. 72/2023). У оквиру Стратегије нису предвиђене посебне мере везане за спорт, али ова Стратегија је важна за све учеснике у систему спорта јер је обавеза заштите података о личности приликом вођења евиденција и других збирки података и приликом издавања и подношења докумената од стране учесника у систему спорта изричито нормирана одредбама члана 5. Закона о спорту. За учеснике у систему спорта су из Стратегије заштите података о личности посебно важни Посебан циљ 1. Унапређени функционални механизми заштите података о личности - Мера 5.1.3: Унапређење примене механизама заштите при обради података о личности (код свих руковалаца и обрађивача који врше различите радње обраде података о личности) и Посебан циљ 2. Унапређена свест о значају заштите података о личности и начинима остваривања права - Мера 5.2.4: Подизање свести грађана о значају заштите података о личности.

У 2026. години истиче ***Стратегија јавног здравља у Републици Србији 2018-2026.*** **године** („Службени гласник РС“, бр. 61/2018), коју је Влада Републике Србије донела 30. јула 2017. године. Према Стратегији, јавно здравље је наука и уметност превенције болести, продужавања живота и унапређења здравља путем организованих напора друштва. Сваки појединац има универзално право на достизање пуних здравствених потенцијала, при чему се здравље посматра кроз концепт физичког, менталног и социјалног благостања (холистички приступ). За организацију система јавног здравља у Републици Србији првенствено је одговорно министарство надлежно за послове здравља, али део одговорности за област спорта има и министарство надлежно за спорт (тачка 2.1.2). Спорт, у смислу физичке активности, је обухваћен општим циљем 4.1 „Унапређење здравља и смањивање неједнакости у здрављу, специфичним циљем 4.1.2. „Унапређење исхране и физичке активности становништва Републике Србије (тако да се удео одраслог становништва и млађих од 18 година који се правилно хране и физички су активни увећа за 10%), специфичним циљевима 4.1.2.1. „Усвајање Стратегије унапређења исхране и физичке активности (СИЗФ)“[73], и 4.1.2.4: „Примена и праћење Националног програма за превенцију гојазности код деце и одраслих“.

Према Акционом плану за спровођење Стратегије, министарство надлежно за спорт је једна од учесника у примени и праћењу Националног програма за превенцију гојазности код деце

[73] Акционим планом за спровођење Стратегије било је предвиђено да се ова Стратегија донесе у 2019. години али она није донета.

и одраслих. Овај Национални програм је донет кроз Уредбу о Националом програму за превенцију гојазности код деце и одраслих („Сл. гласник РС“, бр. 9/2018). У Националном програму је посебно истакнуто да редовна физичка активност уз кориговану исхрану и психолошку подршку доводи до редукције телесне масе, поправљања кондиције, метаболичких фактора ризика и бројних поремећаја у сфери психо-социјалног функционисања. Пацијенти добијају на самопоуздању, имају бољу слику о сопственом телу па долази до побољшања квалитета живота. Лечење гојазности захтева индивидуални приступ и зависи од узраста, пола, здравственог и психолошког стања, образовања, генетског и културног наслеђа као и од социо-економских фактора. Редукцијом телесне масе долази до општег побољшања здравља, спречава се настанак компликација гојазности, а смањује се смртност и економски трошкови (тачка 2.3). У складу са тим, у приоритетне области за акцију у оквиру Националног програма спада „повећање физичке активности уз подршку здравог окружења“ и „промоција правилне исхране и редновне физичке активности“. До 2025. године требало је остварити следеће кључне циљеве за постизање задовољавајуће физичке активности, кроз промоцију физичке активности: Пораст броја физички активне деце и омладине, одраслих и старијих особа; Смањење броја деце и одраслих који су физички неактивни; Унапредити ниво знања и информисаности о значају физичке активности код деце, омладине и одраслих особа. Као препреке за остваривање ових циљева идентификоване се следеће околности: доступност бесплатних терена, недостатак инфраструктуре, трошкови чланарина за спортске клубове, недостатак времена и друго. Карактеристике животне средине, такође, утичу на расположивост и доступност активности на отвореном као што су ходање, вожња бицикла, трчање и друго, с тим да и економске детерминанте често представљају ограничавајући фактор за бављење физичком активношћу.

Када је у питању промоција физичке активности код деце (посебно у предшколским установама и школама), у Националном програму се истиче да иако је физичко васпитање саставни део наставних планова и програма како у предшколским установама тако и у основним и средњим школама у Републици Србији, неопходна су побољшања. Деци и младима узраста 5-18 година се у циљу правилног раста и развоја препоручују физичке активности које утичу на кардио-респираторни систем, као и оне које јачају мишићно-скелетни систем. Неопходно је да свакодневно остваре 60 минута умерене до интензивне физичке активности, уз препоруку да најмање три пута недељно физичка активности буде интензивна. Све ове активности остварују се кроз игру, трчање, прескакање конопца, вожња бицикла, различите спортске активности, као и часови физичког васпитања у школама. Циљеви које треба постићи су: 1) Унапређење инфраструктуре ради обезбеђења адекватних услова за обављање физичке активности у предшколским установама и школама; 2) Израда препорука за физичку активност за децу и омладину; 3) Здравственоваспитни рад и информисање деце, родитеља, наставника о користима редовне физичке активности за здравље; 4) Смањење броја сати које деца проводе у гледању телевизије, коришћења компјутера, мобилног телефона, видео и сличних игара на максимално два сата током дана; 5) Сарадња са свим заинтересованим странама у циљу промоције рекреативног, а не само професионалног - такмичарског спорта.

Када је реч о промоцији физичке активности код одраслих и старијих, у Националном програму се указује да здрављу одраслих (18-65 година) доприносе физичке активности које трају најмање 150 минута недељно и остварују се најмање током пет дана. Укупно време трајања физичке активности не треба да буде краће од десет минута, Активности су умерене и ангажују велике мишићне групе. Интензивна физичка активност код здравих траје 75 минута, најмање три дана. Додатно вежбе за јачање мускулатуре и костију потребно је упражњавати најмање два пута недељно 8-10 вежби са 8-12 понављања уз укључивање великих мишићних група. Наведени обим физичке активности подразумева активности у оквиру свакодневног кретања, дневне послове код куће и на радном месту, породичне и активности у заједници, као и активности у слободном

времену, као што су рекреација и спортске активности. Код старијих од 65 година потребно је обратити пажњу на опште здравствено стање и физичку активност прилагодити истом. Препоруке у погледу физичке активности су практично исте као за особе до 65 година, са нагласком на физичке активности које јачају кости и побољшавају равнотежу. Због незадовољавајуће физичке активности одраслих у нашој земљи потребно је да се обезбеди физичко окружење које је безбедно за активно кретање и просторе за рекреацију који ће омогућити да шетање, вожња бицикла и други видови физичке активности буду приступачни и безбедни за све. Потребно је обратити пажњу на вулнерабилне групе становништва (труднице, особе са инвалидитетом, старије особе) и за њих планирати физичке активности. Циљеви да се све то постигне су: 1) Унапређење инфраструктуре ради обезбеђења оптималних услова за обављање физичке активности на радним местима и местима становања; 2) Израда препорука за физичку активност за одрасле и старије особе; 3) Здравствено-васпитни рад и информисање одраслих о значају редовне физике активности; 4) Смањење броја сати које одрасли проводе у седентарним активностима; 5) Сарадња са свим заинтересованим странама у циљу промоције рекреативног повећања физичке активности.

У 2025. години је истекло важење ***Стратегије развоја туризма Републике Србије за период од 2016. до 2025. године*** („Сл. гласник РС“, бр. 98/2016). У овој Стратегији је спортски туризам истакнут у следећем контексту:

- Савремени трендови у мотивима (очекивањима) туриста: фитнес и спорт – према истраживању Асоцијације британских туристичких агенција (АБТА) (УК), 6% људи планирају спортски одмор у 2015. години, а 5% одлазак на авантуристичке или друге изазовне садржаје на одмору, такође 4% људи планира путовање у иностранство како би присуствовали великим спортским догађајима. Овај тренд који садржи фитнес и друге спортске активности и догађаје имаће значајан пораст међу људима средње старосне доби;
- Спортске манифестације и догађаји су туристички производи од посебног значаја за развој туризма у Републици Србији.
- Спортисти Републике Србије као „амбасадори и промотери” позитивног имиџа Републике Србије су део СНАГЕ туризма Републике Србије (SWOT анализа);
- Директни ефекти развоја туризма у периоду 2016-2025. година требали су да буду у области спорта: широк комплекс разних врста спортских терена и wellness и spa центара који су важни за масовну активну рекреацију, као и припрему професионалних спортиста у туристичким местима; врхунски спортски догађаји европског и светског значаја;
- За остваривање циљева Стратегије у области спортског туризма неопходно је да се подршком спортским савезима унапреде постојећи и развију нови туристички производи, услуге и дестинације, као и да се све значајније туристичке дестинације у Републици Србији опрема спортским садржајима и атракцијама;
- За конкурентно позиционирање спортског туризма Републике Србије потребно је да се креирање понуде производа заснива на савременим мотивима и искуствима туриста који су идентификовани на основу трендова на тржишту;
- Гледано по туристичким дестинацијама, кључни туристички производи су: Копаоник – спортови (зимски); Крагујевац/Поморавље – спортови на води; Голија, Нови Пазар и Ивањица – спортови (зимски);
- Туристичка организација Србије је задужена за истраживања тржишта у области спортских догађаја;
- Туристичке организације (Републике Србије, аутономне покрајине, јединица локалне самоуправе) могу, уз сагласност оснивача, у циљу планирања, координације и управљања туристичким активностима, са организацијама у области спорта основати организацију за оперативне, маркетиншке и промотивне послове.

- Спортске организације могу да конкуришу за коришћење бесповратних и кредитних подстицаја и мера усмерених на допринос развоју туристичких производа и туристичких супраструктура;
- Развојне могућности за предузетнике и привредна друштва из спортског туризма се огледају у: потребан је већи број специјализованих путничких агенција за организацију програма у разним областима интересовања деце и младих, укључујући спортске кампове; пружање квалитетних и стандардизованих спортских и рекреативних услуга на свим локацијама које су развијене као туристичке дестинације и позната излетишта и представљају нови пословни изазов кроз преузимање постојећих или креирање нових франшиза за изнајмљивање и коришћење опреме (бициклизам, кануи, кањонинг, јахање, скијање и обучавање за скијање на снегу и води, стреличарство, преживљавање у природи и друге адреналинске активности).

2.3. Систем спорта у Републици Србији

2.3.1. Модел спорта у Републици Србији

Организација спорта у Републици Србији је постављена према европском пирамидалном моделу организације спорта[74] и базира се на законом гарантованој аутономији спортског покрета, уз интервенције јавних власти у питањима за која је процењено да су од јавног интереса, с обзиром да је спорт делатност од посебног значаја за Републику Србију (чл. 2. ст. 1. Закона о спорту). Спортске организације морају сачувати аутономију свога деловања како би могле несметано остваривати своје циљеве и послање, који су универзалног карактера и надилазе националне оквире, стављајући се у службу хуманизма и промоције општих вредности на глобалном пољу.[75] Колика је важност аутономије за целокупни спортски покрет види се и из чињенице да Олимпијска повеља аутономију ставља у ранг основних принципа олимпизма.[76]

---

[74] Организација спорта у Европи и свету је доминантно базирана на федералном систему (пирамидална структура), и структуирана је у оквиру признатих спортских савеза (федерација) који управљају спортом на различитим националним и интернационалним нивоима. Клубови чине основу пирамиде и свима нуде могућност да се на локалном нивоу укључе у спорт, промовишући на тај начин идеју „спорт за све". Они, такође, поспешују развој младих спортиста и спортисткиња. Регионални и подручни спортски савези чине следећи ниво, при чему су клубови обично чланови оваквих организација. Њихова интересовања ограничена су на регион у коме делују и у коме су одговорне за организацију регионалних шампионата или за координацију у спорту на регионалном нивоу. Национални спортски савези, један за сваку грану спорта, представљају следећи ниво, и, по правилу, су сачињени од регионалних спортских савеза као својих чланова. Ови спортски савези регулишу сва општа питања у својој области, а у исто време представљају свој спорт у европским и међународним федерацијама. Оне такође организују национална првенства и уједно представљају тела која доносе прописе и правила. Како постоји само један савез за сваки спорт, они објективно имају монополистички положај (према закључцима Прве европске спортске конференције одржане 20-23. маја 1999. године у Олимпиа - Грчка).

[75] Видети, Saša Ceraj, Neovisnost olimpijskog pokreta, http://beta.bib.irb.hr/645394/download/645394.Neovisnost_olimpijskog_pokreta.pdf

[76] "Потврђујући да се спорт одвија у оквиру друштва, спортске организације олимпијског покрета имају права и обавезе независности, што укључује слободно утврђивање и надзор спортских правила, одређивање структуре и управљања организацијама, уживање у праву избора без спољњег утицаја и одговорност за осигуравање примене начела доброг управљања." Тачка 5. основних начела Олимпијске повеље (2015), https://www.hoo.hr/images/dokumenti/sport-olimpizam-medunarodni/Olimpijska_povelja_2015.pdf

Концепт аутономије спорта, односно аутономије спортских организација признат је како од стране олимпијског и спортског покрета[77] тако и од међународних организација. Савет Европе је право волонтерских невладиних спортских организација да установе аутономан процес одлучивања, у складу са законом, уз обавезу јавних власти да признају њихове одлуке, утврдио својим основним документом у области спорта – Европском спортском повељом (чл. 3).[78] У Европској унији[79], Европска комисија је аутономију спортских организација признала кроз Белу књигу о спорту из 2007. године[80], док је уважавање „специфичности спорта" постало саставни део чл. 165. Лисабонског уговора.[81] Општа скупштина Уједињених нација је на својој 69. седници из 2014. године консензусом усвојила резолуцију којом је подупрла независност и аутономију спорта, као и мисију Међународног олимпијског комитета у управљању Олимпијским покретом.[82]

Аутономија спортског покрета није могућа ако се не уваже одређене посебне карактеристике спорта, које се често називају „посебностима спорта". Према Белој књизи о спорту Европске уније, посебност европског спорта може се сагледати кроз две призме:

1) Посебност спортских активности и спортских правила попут одвојених такмичења за мушкарце и жене, ограничења броја учесника у такмичењима или потребе да се осигура неизвесност у погледу исхода и очува конкурентна равнотежа између клубова који учествују у спортском такмичењу;

2) Посебност спортске структуре, нарочито укључујући самосталност и разноликост спортских организација, пирамидалну структуру такмичења од општих до елитног нивоа и

---

[77] Према закључцима XIII. Олимпијског конгреса у Копенхагену из 2009. године, бављење спортом морају водити независне спортске организације а јавне власти морају у потпуности поштовати аутономију спорта.

[78] У члану 3. је недвосмислено утврђено да је блиска сарадња са невладиним спортским организацијама (спортски клубови, спортски савези, спортска удружења) од суштинског значаја за остваривање циљева Европске спортске повеље, што укључује и успостављање механизама за развој и координацију спорта. Само спровођење одредаба Повеље може бити поверено како владиним тако и невладиним спортским органима или организацијама. Према Повељи, јавне власти треба да подржавају развој духа волонтеризма и покретљивости у спорту, посебно кроз подршку раду волонтерских спортских организација. Ове организације имају право да установе аутономан процес одлучивања, у складу са законом, и јавне власти треба да признају њихове одлуке. Невладине спортске организације морају међусобно да сарађују (јавне власти треба да их на то подстичу) али и да постижу корисне договоре и са другим потенцијалним партнерима, као што је комерцијални сектор, медији итд., уз старање да не дође до искоришћавања спорта и спортиста за циљеве који су супротни основним вредностима спорта.

[79] Један од кључних докумената Европске уније за афирмацију аутономије спортског покрета јесте тзв. Декларација из Нице ("Декларација о специфичним карактеристикама спорта - социјална функција спорта у Европи; кључни аспект за имплементацију заједничке политике"), коју је усвоји Европски савет 2000. године. Према овој Декларацији, један од основних циљева држава чланица Европске уније у облати спорта јесте остваривање независности свих спортских организација и поштовање њиховог право да се организују кроз одговарајуће асоцијацијске структуре. С друге стране, спортске федерације морају да играју кључну улогу у обезбеђењу суштинске солидарности на различитим нивоима бављења спортом, развоју демократије и гаранцији спортске кохезије и једнаког приступа бављењем спортом за мушку и женску популацију и младе, као и борби против допинга, насиља и расистичког и ксенофобичног понашања.

[80] EUROPEAN COMMISSION WHITE PAPER ON SPORT, COM (2007) 391 final, 2007.; http://eceuropa.eu/sport/documents/white-paper/whitepaper-full_en.pdf

[81] "Унија ће доприносити промоцији европског спорта, водећи притом рачуна о специфичној природи спорта, његовим структурама које се темеље на добровољној активности те његовој социјалној и образовној функцији." (чл. 165. ст. 1); Видети, Arsen Bačić – Petar Bačić, Lisabonski ugovor i novi start europskog sportskog prava, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, br. 4/2011, str. 681-702.

[82] „Ми топло поздрављамо ову резолуцију као историјску прекретницу у односима између спорта и политике. Сјајни односи између УН и МОК могу да у том смислу послуже као пример за сарадњу националних олимпијских комитета и националних влада. Овај однос са владама подразумева да спорт увек мора да буде политички неутралан" изјавио је председник Међународног олимпијског комитета Томас Бах. Наведено према, http://www.politika.rs/sr/clanak/309884/Ujedinjene-nacije-priznale-nezavisnost-MOK-i-sporta

механизме организоване солидарности између различитих нивоа и оператера, организације спорта на националној бази и начела једне федерације по спорту.

Европски пирамидални модел спорта, коме припада и наш спорт, суочен је већ дуже време с озбиљним изазовима, како на врху пирамиде тако и на дну. Већина проблема је повезана са драстичним променама у финансирању спорта у Европи од тзв. случаја Босман. Данас све више прихода долази од спонзора, продаје ТВ права и других комерцијалних извора. Међутим приходи од спорта зависе од атрактивности спорта и његове могућности да привуче публику. Проблем је у томе што нису сви спортови тако прикладни за телевизију као фудбал. Нека од основних питања која се с тим у вези постављају су: Да ли кровни спортски савези могу истовремено и да управљају системом путем доношења спортских правила а да истовремено буду и пословни субјекти, понашајући се као свака друга компанија?; Како задовољити „апетите“ клубова који су најуспешнији чланови савеза да добију већи део новца који се зарађује кроз такмичења?; Да ли би допуштање затворених такмичења довело до нестајања једне од основних карактеристика спорта у Европи, конкретно посвећености националним идентитету?; Да ли су кровни спортски свези престали да испуњавају свој основни задатак који се састоји у промоцији спорта и обезбеђењу система солидарности који обезбеђује део новца који савез зарађује и клубовима на најнижем нивоу?

Пирамидални модел организације спорта покрива све сегменте спорта. У литератури се он графички уобичајено приказује на следећи начин:

Figure 1 - The pyramid structure of sport

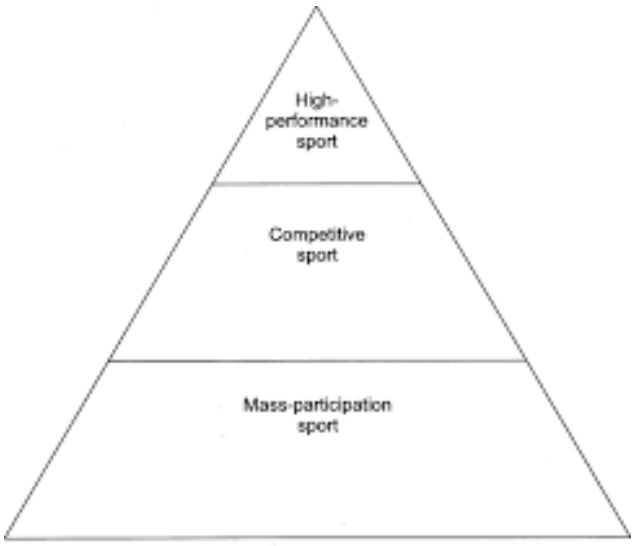
Data source: European Commission, 1998 (adapted).

Пирамидална структура организације спорта у једној држави тесно је повезана и са пирамидалним структурама организације такмичења, подручјима спорта и развојем спортских постигнућа.

Пирамидална структура спорта у односу на такмичења

Пирамидална структура спорта у односну на подручја спорта

Треба, међутим, водити рачуна да пирамидални модел, са гарантованом аутономијом спортском покрету, подразумева и одговорност учесника у систему спорта. Према *Резолуцији: "О принципима доброг управљања у спорту",* коју су донели европски министри надлежни за спорт на Десета конференција европских министара надлежних за спорт, одржана 14. и 15. октобра 2004. године у Будимпешти: примена принципа као што су демократија, поузданост, поштење, солидарност и транспарентност од кључног је значаја за ширење и популаризацију спорта и јачање позиције спортских невладиних организација у цивилном друштву; упорна примена принципа добре управе у спорту може бити значајан фактор у помоћи сузбијању корупције у спорту; успешна примена од стране спортских невладиних организација политике ефективне и добре управе у њима самима, може довести до јачања њихових аутономних позиција у стварима које се тичу спорта, што може ојачати и њихову позицију према јавним властима, која треба да буде заснована на узајамном

поверењу и разумевању; добро управљање у спорту може донети значајне користи у промоцији фер плеја и спорта за све, и њихове кључне улоге у превенцији корупције; природа спорта као таквог, засновано на фер плеју и равноправном такмичењу, захтева да сва неетичка понашања и појаве у спорту буду ефикасно елиминисане.[83]

2.3.2. Гране и области спорта

Целокупни спорт у Републици Србији подељен је на спортске гране и области спорта. Које спортске гране и области спорта постоје у Републици Србији и које су спортске дисциплине у оквиру спортских грана и области спорта утврђује Министар спорта подзаконским актом из члана 120. ст. 2. тач. 2) Закона о спорту, односно Правилником о спортским гранама и областима спорта и спорским дисциплинама у оквиру спортских грана и области спорта у Републици Србији (Правилник). Активности које се не могу подвести под неку од утврђених грану или области спорта и не третирају се као спортске активности.

У Републици Србији, према наведеном Правилнику, крајем 2024. године постоји 150 спортских грана и 13 области спорта.

Све спортске гране су подељене на:

- које су од посебног значаја за Републику Србију[84] (120 спортских грана је од посебног значаја, од којих олимпијских 44, параолимпијских 26, непараолимпијских 4 и 46 неолимпијских) и које нису од посебног значаја;
- на олимпијски, параолимпијске, непараолимпијске и неолимпијске гране спорта (44 олимпијске, 26 параолимпијске, 4 непараолимпијске и 76 неолимпијске – 58 обухваћене Sport Akordom и 18 осталих).

Све области спорта су од посебног значаја за Републику Србију (јога, спортска рекреација, сеоски спорт, соколски спорт, спорт у војсци, спорт у дијаспори, спорт у полицији, спорт старијих особа, спорт у фирмама, традиционални спорт, универзитетски спорт, физичко васпитање деце предшколског узраста, школски спорт).

Све спортске гране су подељене на спортске дисциплине. Свака спортска грана обухвата и рекреативно бављење одређеном спортском граном. У олимпијским гранама спорта спортске дисциплине су подељене на олимпијске и неолимпијске. У областима спорта спортске дисциплине су одређене само за спортску рекреацију и традиционални спорт. У многим спортским гранама су спортске дисциплине (нарочито олимпијске) ближе одређене критеријумима (нпр. тежинске категорије) који су везани за одвијање одређених такмичења. Утолико се у Правилнику не прави разлика између гране спорта, спортских дисциплина и такмичења у оквиру спортских дисциплина, како се то чини, на пример, у спортским правилима Међународног олимпијског комитета. На пример, према Олимпијским правилима, рвање је грана

---

[83] У Резолуцији о доброј управи у спорту позване су све институције, невладине организације и друге групе заинтересоване за спорт, да развијају, примењују и подржавају иницијативе које су засноване на принципима доброг управљања, а које за минимум имају: демократске структуре засноване на јасним изборним поступцима, које су отворене за пријем нових чланова; професионалне организације и руководства, са задовољавајућим етичким кодексом и прописима за поступке у случајевима сукоба интереса; поузданост и отвореност у доношењу одлика и финансијским операцијама; поштење у пословима везаним за чланства и солидарност; основе за успостављање партнерства на једнаким основама између јавних власти и спортског покрета. Ови принципи треба да буду интегрисани у спортске политике и праксу која се спроводи на националном нивоу, као и да буду ефикасно надзирани. Све невладине спортске организације треба блиско да сарађују са националним властима са циљем да се достигну и примене принципи добре управе у спорту.

[84] Правилник о гранама спорта од посебног значаја за Републику Србију

спорта, рвање грчко-римским стилом је спортска дисциплина рвања, а рвање (борбе) у грчко-римском стилу у тежинским категоријама према кг, су такмичења у оквиру ове дисциплине.

У спортском гранама за које у Правилнику нису одређене спортске дисциплине, спортска грана је уједно и једина спортска дисциплина за мушкарце и жене, осим ако је спортским правилима надлежног међународног спортског савеза утврђено друкчије. Спортске дисциплине у оквиру спортских грана наведених у Правилнику обухватају само сениорску узрасну категорију.

Спортске дисциплине које припадају параолимпијским гранама спорта додатно се разврставају према врсти и степену инвалидитета спортиста (тзв. класификација), у складу са спортским правилима Међународног параолимпијског комитета.

Подела спортова и спортских дисциплина на олимпијске, параолимпијске, непараолимпијске и неолимпијске има огроман значај за положај спортиста у Републици Србији. Иако је према члану 2. став 1. Закона о спорту целокупни спорт делатност од посебног значаја за Републику Србију, већ у самом Закону о спорту су олимпијски спортови и олимпијске спортске дисциплине „фаворизоване“ одредбама чл. 123. ст. 1. и 2. којима је утврђено да право на национална признања и новчане награде за постигнуте врхунске спортске резултате (медаље на Олимпијским играма, Параолимпијским играма, светским и европским првенствима и улазак у финале ДЕЈВИС купа или ФЕД купа ИТФ) имају само спортисти у олимпијским и параолимпијским спортским дисциплинама, са изузетком Шаховске олимпијаде. Непараолимпијски спортисти и неолимпијски спортисти би могли да добију новчану награду за посебан допринос развоју и афирмацији неолимпијског спорта уколико би то било уређено посебним актом Владе (чл. 125. ст. 1. Закона о спорту), али такав акт није до сада донет. За непараолимпијске спортисте таква могућност чак и не постоји. Да се значај за српски спорт олимпијског и параолимпијског спорта посебно вреднује у односу на непараолимпијске и неолимпијске спортове настављено је и у 2023. години доношењем *Правилника о упису ученика у средње школе*[85]. Према члану 48. овог Правилника, за упис у одељење за ученике са посебним способностима за спорт кандидат доставља потврду о оствареним спортским резултатима, које је остварио у осмом разреду основне школе, у складу са чланом 49. став 1. овог правилника, а коју издаје надлежни национални спортски савез за спортске гране и области спорта, који је регистрован у министарству надлежном за послове спорта. Према члану 49. став 1. овог Правилника постигнути спортски резултати вреднују се тако што се кандидату за упис у одељење за ученике са посебним способностима за спорт, који се такмичи у олимпијском или параолимпијском спорту, према прописима којима је уређена ова област у министарству надлежном за послове спорта, додељују следећи бодови: 1) ако наступа за репрезентацију Републике Србије, односно ако се налази на списку не ширем од 30 репрезентативаца за оне спортове који немају репрезентативна такмичења узраста до 14 година – 10 бодова; 2) ако је освојио медаљу у спортском такмичењу на првенству Републике Србије, појединачно или као члан екипе – осам (8) бодова за златну медаљу, седам (7) бодова за сребрну медаљу и шест (6) бодова за бронзану медаљу. За кандидата који није остварио претходно наведен бодове, а који је регистрован у надлежном националном спортском савезу за олимпијске и параолимпијске спортске гране и области спорта, потврда о регистрацији сматра се као потврда о оствареним спортским резултатима.

Спортске гране се категоришу доношењем Правилника о националној категоризацијом спортова од стране Министар спорта (чл. 139. ст. 1. и 9. ЗС). Националном категоризацијом спортова утврђују се критеријуми за рангирање и одређује ранг спортских грана на основу остварених спортских резултата које су постигли спортисти, спортске организације и националне

[85] „Сл. гласник РС“, бр. 23/2023, 34/23, 26/24, 77/24 и 101/24

спортске репрезентације на међународним спортским такмичењима, броја регистрованих спортских организација, спортиста и спортских стручњака, националне и међународне традиције, националне и међународне медијске заступљености и популарности, здравственог, социјалног и другог утицаја на учеснике, финансијског значаја и финансијске самосталности, рекламне атрактивности, приступачности појединих спортских грана и других значајних фактора.

Националне категоризације спортова, спортиста и спортских стручњака утврђују се за период од две године (чл. 140. ст. 1. ЗС). Према Правилнику о националној категоризацији спортова, све спортске гране су рангиране у шест категорија. У првих пет категорија су рангиране гране спорта које су од посебног значаја за Републику Србију а у шестој категорији су све спортске гране које нису од посебног значаја за Републику Србију. У првој категорији је 15 олимпијских грана спорта (атлетика, ватерполо, веслање, кајак-кану, кошарка, одбојка, пливање, рукомет, стрељаштво, тенис, фудбал, рвање, теквондо, џудо и бокс).

Колико је за поједине гране и области спорта регистрованих удружења, друштава и савеза може се видети из података Регистра удружења, друштава и савеза у области спорта који води Агенција за привредне регистре (Табела).

Табела: Број регистрованих удружења, друштава и савеза у области спорта у Регистру удружења, друштава и савеза у области спорта код Агенције за привредне регистре на дан 14. марта 2025. године, према гранама и областима спорта утврђеним Правилником о спортским гранама и областима спорта и спортским дисциплинама у оквиру спортских грана и области спорта и према спортским гранама од посебног значаја у складу са Правилником о спортским гранама од посебног значаја за Републику Србију[86]:

Гране и области спорта	**Од посебно значаја за Републику Србију**	**Број регистрованих спортских удружења, друштава и савеза у АПР**
1) Олимпијски спорт:		**14.869**
(1) Атлетика	X	593
(2) Бадминтон	X	61
(3) Биатлон	X	37
(4) Бициклизам	X	303
(5) Боб	X	8
(6) Бокс	X	516
(7) Ватерполо	X	149
(8) Веслање	X	97
(9) Гимнастика	X	338
(10) Голф	X	43
(11) Дизање тегова	X	173
(12) Једрење	X	98
(13) Кајак – кану	X	159
(14) Карлинг	X	17
(15) Клизање	X	54
(16) Коњички спорт (олимпијске и ФЕИ дисциплине)	X	227
(17) Кошарка	X	1190
(18) Летеће мете	X	64

[86] У складу са Законом о спорту, све области спорта су од посебног значаја за Републику Србију

(19) Мачевање	X	50
(20) Одбојка	X	831
(21) Пливање	X	538
(22) Рагби	X	62
(23) Рвање	X	242
(24) Рукомет	X	734
(25) Санкашки спортови	X	19
(26) Синхроно пливање	X	38
(27) Скијање	X	326
(28) Скокови у воду	X	47
(29) Стони тенис	X	583
(30) Стрељаштво	X	500
(31) Стреличарство	X	189
(32)Тенис	X	561
(33) Теквондо	X	263
(34) Триатлон	X	90
(35) Фудбал	X	4081
(36) Хокеј на леду	X	51
(37) Хокеј на трави	X	35
(38) Џудо	X	405
(39) Бејзбол	X	29
(40) Карате	X	903
(41) Софтбол	X	23
(42) Спортско пењање	X	111
(43) Surfing	X	22
(44) Скејтбординг	X	9
2) Параолимпијски спорт:		**162**
(1) Атлетика	X	
(2) Биатлон	X	
(3) Бициклизам	X	
(4) Бочање	X	
(5) Веслање	X	
(6) Goalball (слепи и слабовиди)	X	15
(7) Кану	X	
(8) Карлинг	X	
(9) Коњички спорт	X	
(10) Кошарка у колицима	X	16
(11) Мачевање у колицима	X	11
(12) Одбојка седећа	X	17
(13) Powerlifting (дизање терета)	X	
(14) Пливање	X	
(15) Рагби у колицима	X	3
(16) Скијање	X	
(17) Стони тенис	X	
(18) Стреличарство	X	
(19) Стрељаштво	X	
(20) Тенис у колицима	X	9
(21) Триатлон	X	
(22) Фудбал 5 на 5 (слепи и слабовиди)	X	10

(23) Хокеј на леду (Ice Sledge Hockey)	X	3
(24) Џудо (слепи и слабовиди)	X	12
(25) Бадминтон	X	
(26) Теквондо	X	
3) Непараолимпијски спорт особа са инвалидитетом:		**252**
(1) Непараолимпијски спорт особа са инвалидитетом	X	129
(2) Специјална олимпијада (спорт особа са посебним потребама)	X	35
(3) Спорт глувих и наглувих	X	41
(4) Спорт слепих и слабовидих	X	47
4) Неолимпијски спортови (Sport Acord):		**7192**
(1) Аикидо	X	324
(2) Амерички фудбал	X	66
(3) Аутомобилизам	X	224
(4) Банди;		1
(5) Билијар (pool)	X	116
(6) Bowling	X	37
(7) Боди билдинг	X	627
(8) Бођање	X	111
(9) Бриџ	X	57
(10) Ваздухопловни спорт	X	196
(11) Вушу Кунгфу	X	141
(12) Го	X	17
(13) Даме		1
(14) Dragon Boat		20
(15) Icestock sport		
(16) Кендо	X	63
(17) Кик бокс	X	455
(18) Корфбол	X	14
(19) Крикет	X	17
(20) Куглање	X	198
(21) Lacrosse		9
(22) Life Saving	X	37
(23) Маи таи		117
(24) Миниголф		7
(25) Мото спорт	X	377
(26) Мотонаутика		97
(27) Netball		2
(28) Оријентиринг	X	134
(29) Pelote Bosque		1
(30) Планинарство	X	440
(31) Пикадо	X	212
(32) Подводни спорт	X	200
(33) Поло		4
(34) Powerlifting	X	149
(35) Практично стрељаштво	X	58
(36) Racquetball		2
(37) Roller спорт		36

(38) Савате	X	144
(39) Самбо	X	135
(40) Sepaktakraw		2
(41) Сквош	X	28
(42) Ски алпинизам		39
(43) Скијање на води	X	61
(44) Sleddog		2
(45) Снукер	X	19
(46) Soft тенис		4
(47) Спортски плес	X	365
(48) Спортски риболов	X	726
(49) Сумо		25
(50) Tug–of–War (надвлачење конопца)	X	19
(51) Џу џицу	X	267
(52) Шах	X	755
(53) Fistball		5
(54) Florball		10
(55) Flying Disk		10
(56) Casting		1
(57) Cheer (Чирлидинг)		7
(58) Текбол (Teqball)		1
5) Неолимпијски спорт (остали):		**2486**
(1) Ashihara Kaikan	X	23
(2) Галопски спорт	X	20
(3) Екстремни спортови		219
(4) Електронски спорт (E–Sports)		60
(5) Касачки спорт	X	42
(6) MMA борилачки спорт	X	267
(7) Кјокушинкаи	X	61
(8) Пеинтбол		128
(9) Преферанс		37
(10) Рагби 13	X	38
(11) Рафтинг	X	112
(12) Скај бол	X	8
(13) Спид бадминтон		17
(14) Спортска спелеологија	X	47
(15) Strongman		46
(16) Фитнес	X	1310
(17) Џет ски	X	42
(18) Падел	X	9
Спортске области		**1039**
(1) Јога	X	154
(2) Спортска рекреација (спорт за све, рекреативни спорт, масовни спорт)	X	640
(3) Сеоски спорт	X	14
(4) Соколски спорт	X	20
(5) Спорт у војсци	X	5
(6) Спорт у дијаспори	X	8
(7) Спорт у полицији	X	8
(8) Спорт старијих особа	X	0

(9) Спорт у фирмама	X	42
(10) Традиционални спорт	X	38
(11) Универзитетски спорт	X	26
(12) Физичко васпитање деце предшколског узраста	X	1
(13) Школски спорт.	X	83

Претходном списку регистрованих спортских удружења, друштава и савеза треба додати и организације које су регистроване за све гране и области спорта или за гране спорта које не постоје у Правилнику о спортским гранама и областима спорта и спортским дисциплинама у оквиру спортских грана и области спорта :

- 149 регистрованих за коњички спорт, односно неолимпијски коњички спорт (није грана спорта);
- 57 регистрованих за све олимпијске спортови;
- 43 регистроване за све неолимпијске спортове остале;
- 48 регистрованих за све неолимпијске спортове Sport Acord;
- 21 регистрована за све параолимпијске гране спорта;
- 2 регистроване за све области спорта;
- 388 регистрованих за све гране спорта;
- 11 регистрованих за спортски лов (није грана спорта);
- 202 регистроване за аеробик (није грана спорта већ дисциплина спортске рекреације).

На основу претходно изнетог може се утврдити да је укупно регистровано организација за:

- олимпијске гране спорта – 14926 организација;
- параолимпијске гране спорта – 183 организација;
- непараолимпијске гране спорта – 252 организације;
- неолимпијске гране спорта – 9918 организација (7240 Sport acord и 2678 остали);
- области спорта – 1243 организација (са аеробиком).

Вођење регистара организација у области спорта у Агенцији за привредне регистре, осим установа које воде привредни судови, регулисано је Законом о спорту и Законом о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре. Поступак регистрације заснива се на начелима: 1) јавности и доступности, према коме су регистровани подаци и документи јавни и доступни свим лицима, преко интернет стране Агенције и непосредним увидом у регистар, осим ако јавност и доступност није ограничена или искључена законом; 2) тачности и претпоставке савесности, према коме трећа лица која се у правном промету поуздају у податке из регистара не сносе штетне правне последице због нетачних података у регистрима; 3) формалности, према коме регистратор доноси одлуке на основу чињеница из пријаве, приложених докумената и регистрованих података, без испитивања тачности чињеница из пријаве, веродостојности приложених докумената и правилности и законитости поступака у коме су документи донети; 4) времена настанка, према коме се подаци и документи воде у регистру према времену настанка податка, односно документа, изузев ако законом није другачије одређено; 5) временског редоследа, према коме првенство у одлучивању има раније поднета пријава. Поступак регистрације покреће се подношењем пријаве Агенцији, а изузетно се покреће и по службеној дужности.

По пријему пријаве регистратор проверава да ли су испуњени услови за регистрацију утврђени Законом о спорту и чл. 14. Закон о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре. С обзиром да регистратор доноси одлуке на основу чињеница из пријаве, приложених докумената и регистрованих података, без испитивања тачности чињеница из пријаве, веродостојности приложених докумената и правилности и законитости поступака у коме су документи донети, у пракси се дошло, с једне стране, до тога да бројни регистровани подаци нису „тачни“ са становишта одредби Закона о спорту[87], а, с друге стране, до тога да се упис у надлежни регистар покушава користи као средство за решавање сукоба у организацији око управљања. Последица је да је све више судских спорова повезаних са регистрацијом јер жалбе на решења о упису у регистар нису ефикасно средство за решавање „проблема. У односу на жалбе које се подносе у односу на упис у Регистар спортских удружења, друштава и савеза у области спорта, три су питања у пракси најспорнија: промена заступника, промена статута, статусна промена. Спорови у вези промене заступника организације или уписа промене статута везани су за сукобе унутар организација, а спорови у вези статусних промена су везани за време када се статусне промене обављају и за коришћење статусних промена да нека организација уђе или остане у вишем рангу такмичења. Пракса је показала да су највећи проблеми везани за: утврђивање ко су чланови организације и ко су чланови скупштине организације у тренутку доношења одређене спорне одлуке; ко може и у којој процедури да сазове скупштину; коришћење печата за оверу пријаве за упис у регистар, ко може да поднесе пријаву за упис у регистар и ко може да поднесе жалбу на првостепено решење. Имајући у виду да судски поступци дуго трају, не ретко се дешава да и када се судски поступак реши у корист тужиоца да то не доприноси законитости рада организације јер се у међувремену подаци уписани у надлежни регистар промене, некад и више пута, при чему је све то време незаконито стање производило правно дејство.

2.3.3. Обављање спортских активности и спортских делатности у оквиру спортских грана и области спорта

Учесници у систему спорта обављају у оквиру спорта спортске активности и спортске делатности. У једном делу се и спортска активност може сматрати самосталном спортском делатношћу, када је обављају врхунски спортисти у појединачним спортовима.

Према Закону о спорту, спортске активности јесу сви облици физичке и умне активности који, кроз неорганизовано или организовано учешће, имају за циљ изражавање или побољшање физичке спремности и духовног благостања, стварање друштвених односа или постизање резултата на такмичењима свих нивоа (чл. 3. ст. 1. тач. 1) ЗС).

Спортске делатности јесу делатности којима се обезбеђују услови за обављање спортских активности, односно омогућава њихово обављање, а нарочито: организовање учешћа и вођење спортских такмичења, укључујући и међународна такмичења, обучавање за бављење спортским активностима и планирање и вођење спортских активности; спортско суђење; организовање спортских припрема и спортских приредаба; обезбеђење и управљање спортском опремом и објектима; стручно образовање, оспособљавање, усавршавање и информисање у области спорта; научноистраживачки и истраживачко-развојни рад у спорту; пропаганда и

[87] На пример, бројне организације су у надлежном регистру регистровале погрешан податак о томе којој врсти организације у области спорта припадају. Нарочито су бројни гранси спортски савези регистровани погрешно као територијални спортски савези (нпр. Бођарски савез Србије, Карате савез Уже Србије, Тениски савез Источне Србије, Мото асоцијација Србије).

маркетинг у спорту; саветодавне и стручне услуге у спорту; спортско посредовање, организовање пословања организација у области спорта (чл. 3. ст. 1. тач. 2) ЗС).

Услови за обављање спортских активности и спортских делатности су прописани Законом о спорту и пратећим подзаконским актима, као и спортским правилима надлежних националних спортских савеза. Испуњеност услова утврђују решењем надлежни спортски инспектори у поступку инспекцијског надзора. Када су у питању организације у области спорта, Закон о спорту је прихватио систем слободног оснивања било које организације у области спорта и почетка рада, а да ли одређена организација испуњава прописане услове за обављање спортских активности и спортских делатности утврдиће спортски инспектор када буде предузео инспекцијски надзор у том циљу (на захтев организације или на основу плана инспекцијског надзора). Услед занемарљиво малог броја спортских инспектора у односу на потребан број у односу на укупан број учесника у систему спорта, дошло се у ситуацију да за огромну већину организација у области спорта није ни након девет година од доношења Закона о спорту утврђена испуњеност услова да обављају спортске активности и спортске делатности. Преглед података који су прибављени током Истраживања које је 2021. године спровео Спортски савез Србије за потребе Министарства омладине и спорта, и података који су прибављени током 2024. године од стране Министарства спорта, показује да се та ситуација у пракси у великој мери злоупотребљава од учесника у систему спорта, у смислу непоштовања законских обавеза у погледу испуњености услова за обављање спортских активности и спортских делатности. Те „злоупотребе“ постоје на сваком од нивоа пирамидалне организације нашег спорта. Додатно се злоупотребљава и околност да су Правилником о ближим условима за обављање спортских активности и спортских делатности у највећој мери уређени услови које треба да испуне спортске организације, а у мањој мери друга удружења, друштва и савези, укључујући и надлежне националне и територијалне спортске савезе.

У којој мери претходно изнето угрожава законито функционисање укупног система спорта може се видети када се само погледају одредбе Закона о спорту које везују одређене правне последице за испуњеност услова за обављање спортских активности и спортских делатности:

- Министар доноси акт којим утврђује надлежне националне спортске савезе и на основу испуњености прописаних услова за обављање спортских активности и делатности (чл. 120. ст. 3. ЗС);

- Дозволу за сезону за учешће у националним лигашким спортским такмичењима и професионалним спортским такмичењима у одређеној спортској сезони може добити спортска организација која испуњава прописане услове за бављење спортским активностима и спортским делатностима (чл. 158. ст. 2. ЗС);

- Један од услова које мора да испуни носилац годишњег, односно посебног програма, јесте и да испуњава прописане услове за обављање спортских активности и делатности (чл. 118. ст. 4. ЗС);

Да је реч о једном од најозбиљнијих проблема у систему спорта произилази и из околности да када се погледају који се то услови траже Правилником о ближим условима за обављање спортских активности и спортских делатности од спортских организација, спортских друштава и спортских савеза, може се видети да је реч о минималним условима без којих ни једна од ових организација не би требала ни да постоји, а камоли да обавља спортске активности и спортске делатности из чл. 3. ст. 1. тач. 1) и 2) Закона о спорту. Довољно је погледати неке од тих услова који се односе на спортске организације и реално стање ствари у пракси:

- Спортска организација из колективног спорта мора да има регистровану, код надлежног националног гранског спортског савеза, најмање једну спортску екипу са потребним

бројем спортиста у складу са спортским правилима тог савеза. Екипа може да буде не само сениорска већ и из било које млађе категорије, из чега се види да је допуштено да се спортске организације баве искључиво млађим категоријама спортиста. Средином марта 2025. године у надлежном регистру код Агенције за привредне регистре било је уписано укупно 14.648 активних спортских удружења. У складу са чл. 33. ст. 1. и 36. ст. 1. Закона о спорту морало би се радити о спортским организацијама. Према Упитнику који је средином 2024. године попунило 86 надлежних националних гранских спортских савеза, на захтев Министарства спорта, у чланству ових савеза је било укупно 8063 спортске организације (3087 из фудбала).[88] Чак и када се узме да је у оквиру ових савеза регистровано укупно 11.474 екипа у свим узрасним категоријама, види се да се и у том погледу не поклапа број регистрованих спортских организација и потребног најминималнијег броја екипа, а посебно имајући у виду да се код надлежних националних гранских спортских савеза у пракси региструју само екипе чланова савеза.

- Спортска организација из колективног спорта која се такмичи у сениорском националном лигашком спортском такмичењу или професионалном спортском такмичењу мора да има поред регистрованих спортиста сениора (сениорске екипе) и најмање 15 спортиста у млађим и омладинским категоријама, регистрованих код надлежног националног гранског спортског савеза у складу са спортским правилима тог савеза. Дакле, поред 1 сениорске екипе довољна је и још 1 екипа из неке од млађих категорија.
- Спортска организација из појединачног спорта мора да има најмање 5 спортиста регистрованих код надлежног националног гранског спортског савеза, у складу са спортским правилима тог савеза. У ни једном надлежном националном гранском спортском савезу нема у чланству ни приближан број спортских организација у односу на број укупно регистрованих организација у одговарајућој грани спорта. На пример: атлетика 593 регистрованих а у чланству 89; пливање 538 регистрованих а 79 у чланству; стони тенис 583 регистрованих а у чланству 176; рвање 242 регистрованих а у чланству 57; џудо регистрованих 405 а 147 у чланству, фитнес 1310 регистрованих а у чланству 295; бокс регистрованих 516 а у чланству 145; карате 903 регистрованих а у чланству 325 организација. Надлежни национални грански спортски савези региструју само спортисте из спортских организација које су у њиховом чланству.
- Спортска организација у спортској рекреацији и другим областима спорта мора да има најмање пет спортиста са потписаним приступницама или закљученим уговором са спортском организацијом у складу са Законом о спорту. Не тражи се, дакле, да спортисти буду регистровани код надлежног националног спортског савеза за одговарајућу област спорта.
- Спортска организација обавезна је да учлани или уговором ангажује и региструје код одговарајућег националног гранског спортског савеза потребан број спортисте у колективним и појединачним спортовима најкасније до почетка првог наредног прелазног рока од дана свог уписа у надлежни регистар у спортским гранама у којима је предвиђен прелазни рок, а у другим спортским гранама најкасније у року од три месеца од дана свог уписа у надлежни регистар. Ову обавезу имају све спортске организације, али она у пракси не функционише не само у односу на спортске организације које у опште нису у чланству надлежног националног гранског спортског савеза него и код већине спортских организација које су у чланству. Надлежни национални грански спортски савези би морали бити организовани тако да омогуће регистровање свих спортиста, независно од тога да ли је њихова спортска организација у чланству савеза, а спортска организација би, по правилу, требала да се учлани у надлежни национални грански спортски савез у року од три месеце од уписа у регистар.

[88] Упитник није попунило 16 малих надлежних националних гранских спортских савеза, али у оквиру тих савеза нема више од 150 спортских организација (већина савеза у пракси и не функционише).

- Све спортске организације које имају до 160 спортиста морају да имају ангажованог најмање једног одговарајућег спортског стручњака за рад са спортистима (свих узраста и свих екипа) и унапређење стручног рада, у зависности од врсте спортске активности, а на сваких додатних 160 спортиста још 1 спортског стручњака. Уколико је спортска организација регистрована за више спортова или више области спорта, онда мора за сваку од тих грана, односно области спорта да има одговарајућег спортског стручњака. Пошто је реч о спортском стручњаку који ради са спортистима, онда је у питању спортски стручњак из неког од спортских занимања из Номенклатуре спортских занимања и звања којем у опису послова припада непосредни рад са спортистима (по правилу су у питању спортски тренери или спортски инструктори, али могу бити и спортски водичи). Спортски стручњак мора да испуњава услове предвиђене законом и да поседује дозволу за рад предвиђену спортским правилима надлежног националног спортског савеза или правилима надлежног међународног спортског савеза, у складу са Законом о спорту. Ако ангажовани спортски стручњак ради са децом, мора имати одговарајуће више или високо образовање у области физичког васпитања и спорта, или да је поред основне стручне оспособљености и посебно стручно оспособљен за стручни рад са децом, у складу са чланом 26. став 2. и чланом 29. ст. 1–4. Закона о спорту, осим у случајевима из члана 180. став 2. Закона о спорту. Ако спортска организација има ангажованих више спортских стручњака за рад са спортистима обавезно се одређује спортски стручњак са одговарајућим образовањем у области физичког васпитања и спорта који координира и надзире рад других спортских стручњака. Ангажовање спортског стручњака врши се закључењем уговора о стручном ангажовању или уговора о раду, или путем доношења одлуке о именовању спортског стручњака за обављање одређених спортских занимања у случају да се спортски стручњак бави стручним радом у организацији у области спорта као члан организације, у складу са Законом о спорту. Дакле, спортска организација не мора да има ни једно запослено лице, па ни спортског стручњака, већ је довољно да има ангажованог 1 спортског стручњака волонтера, са одговарајућом дозволом за рад, при чему ни Законом о спорту ни Правилником није прописано у колико спортских организација један спортски стручњак може да буде „ангажован“. И овако одређени најминималнији услови у пракси се не испуњавају од свих спортских организација. У 86 надлежних националних гранских спортских савеза у 2024. години је било укупно 9033 спортских тренера и инструктора са дозволом за рад;
- Спортска организација мора да има пословну просторију (канцеларију) у којој се налази седиште организације, најмање површине од 6 m² (по једном кориснику – организацији), са пратећим тоалетом, с тим да пословна просторија спортске организације која се такмичи у националном рангу такмичења и професионалном спортском такмичењу мора бити површине од најмање 12 m² (по једном кориснику – организацији). Поред пословне просторије, спортска организација мора да има и спортски објекат односно простор за припреме (тренинг) и вежбање спортиста у току целе године (са основним просторијама, односно површинама за извођење једне или више спортских активности, пратећим простором, инсталацијама и одговарајућом техничком опремом), који испуњава услове утврђене спортским правилима надлежног националног спортског савеза, у зависности од врсте и нивоа спортских активности. Уколико је спортска организација регистрована за обављање спортских активности у више грана спорта, услови у погледу спортског објеката требају бити испуњени за сваку од тих грана спорта.

Организације у области спорта су у надлежним државним регистрима регистроване за различите *шифре делатности*. Највећи број организација је регистрован за шифре делатности из области 93 (9311, 9312, 9313, 9319, 9321) и у питању су углавном спортска удружења, друштва и савези. Један број организација, и то углавном привредна друштва и предузетници су

регистровали и шифре делатности 7721 и 8551. Мали број организација је регистрован за шифру делатности 9412.

Поједине шифре делатности, према Закону о класификацији делатности („Службени гласник РС“, број 104/09) и Уредби о класификацији делатности („Службени гласник РС“, број 54/ 10), имају следећа значења:

- Шифра 93.11 - Делатност спортских објеката - Обухвата: рад отворених или затворених спортских објеката (отворени, ограђени или покривени, са трибинама за седење или без њих); организацију спортских приредби на отвореном и затвореном и управљање њима, за професионалне спортисте и аматере, у сопственим објектима; ова група обухвата активности особља и руковођење особљем које ради у тим објектима
- Шифра 93.12 - Делатност спортских клубова - Обухвата рад спортских клубова који, било да су професионални, полупрофесионални или аматерски, омогућавају својим члановима да се баве спортским активностима: фудбалом, куглањем, пливањем, голфом, боксом, зимским спортовима, шахом, атлетиком, стрељаштвом, итд.;
- Шифра 93.13 - Делатност фитнес клубова - Обухвата: активности фитнес и боди билдинг клубова;
- Шифра 93.19 - Остале спортске делатности - Обухвата: активности продуцената или промотера спортских догађаја; активности самосталних спортиста, судија, мерилаца времена итд.; активности спортских лига и њихових надзорних органа; активности повезане с промоцијом спортских догађаја; активности у оквиру штала, штенара и гаража; спортско-рекреативни лов и риболов у резерватима; активности планинских водича; помоћне услуге у спортско-рекреативном лову и риболову;
- Шифра 93.21 - Делатност забавних и тематских паркова - Обухвата рад забавних и тематских паркова који нуде различите атрактивне садржаје, као што су тематске изложбе, представе, перформанси, механички рингишпил, тобогани и игре на води;
- Шифра 85.51 - Спортско и рекреативно образовање - Обухвата обучавање у спортским активностима које је намењено групама или појединцима а које се обавља у камповима или школама. Спортски кампови са обезбеђеном наставом и преноћиштем и дневни кампови овде су такође обухваћени. Обухвата: спортску наставу (кошарка, фудбал, одбојка, тенис итд.); спортску наставу у камповима; гимнастичку обуку; обуку у јахању (академије или школе јахања); обуку у пливању; активности професионалних спортских инструктора, учитеља и тренера; обуку у борилачким вештинама; обуку у игрању карата (бриџ); часове јоге;
- Шифра 77.21 - Изнајмљивање и лизинг опреме за рекреацију и спорт - Обухвата изнајмљивање опреме за рекреацију и спорт;
- Шифра 94.12 - Делатности струковних удружења – Обухвата и активности организација чији чланови имају интерес првенствено у оквиру одређене стручне дисциплине или професије.

Ако се погледа како су активна удружења, друштва и савезе у области спорта регистрована на дан 14. марта 2025. године по шифрама делатности, онда се добијају следећи подаци:

- 9311 делатност спортских објеката: 1;
- 9312 делатност спортских клубова: 12705;
- 9313 делатност фитнес клубова: 686;
- 9319 остале спортске делатности: 2827;
- 9321 делатност забавних и тематских паркова: 1;
- 9412 делатност струковних удружења: 1.

Гледано по шифрама делатности, привредна друштва у области спорта су разврстана у надлежном регистру на дан 14. марта 2025. године за:

- 9311 делатност спортских објеката: 132;
- 9312 делатност спортских клубова: 44 (укључујући и свих 5 огранака);
- 9313 делатност фитнес клубова: 123;
- 9319 остале спортске делатности: 131.

Као што се из претходно изнетог види, за шифру делатности 9312 - делатност спортских клубова регистровано је укупно 44 привредна друштва и то све друштва са ограниченом одговорношћу. У складу са чланом 92. Закона о спорту морало би се код свих ових привредних друштава радити о спортским организацијама, односно спортским привредним друштвима. То би требало да произилази и из самог пословног имена привредног друштва, како се не би стварала забуна, у складу са чланом 92. ст. 8. Закона о спорту. Међутим, од 44 привредна друштва само 9 имају у свом пословном имену ознаку „спортско привредно друштво“, а 25 реч „клуб“.

Гледано по шифрама делатности, предузетници у области спорта су разврстана у надлежном регистру на дан 14. марта 2025. године за:

- 9311 делатност спортских објеката: 28;
- 9312 делатност спортских клубова: 1 (фитнес клуб);
- 9313 делатност фитнес клубова: 440;
- 9319 остале спортске делатности: 244.

Гледано по шифрама делатности, укупно је на дан 14. марта 2025. године било регистровано организација у области спрота:

- 9311 делатност спортских објеката: 161;
- 9312 делатност спортских клубова: 12750;
- 9313 делатност фитнес клубова: 1249;
- 9319 остале спортске делатности: 3202.

Под шифром делатности 9319 налазе се регистрована и: „спортска друштва“ која су планинарска друштва, спортско риболовна друштва, школски спортски савезе, спасилачко удружење, омладински боксерски клуб, наутичко друштво, соколско друштво, стрељачко друштво, клуб за практично стрељаштво, Карате савез Средњег Баната, друштво за рекреативни спорт.

2.3.4. Учесници у систему спорта

Систем спорта Републике Србије чине, према Закону о спорту Републике Србије (ЗС), физичка и правна лица која се баве спортском активношћу, односно спортском делатношћу, као учесници у систему спорта. У физичка лица спадају спортисти, спортски стручњаци и стручњаци у спорту, а под правним лицима се подразумевају различите организације у области спорта (спортска удружења, спортска друштва, спортски савези, спортска привредна друштва, спортски предузетници, спортске установе, спортске задужбине, спортске фондације).

2.3.4.1. Физичка лица

2.3.4.1.1. Спортисти

Са становишта Закона о спорту, спортиста је свако оно лице које се бави спортским активностима (чл. 3. ст. 1. тач. 7) ЗС). Спортском активношћу спортиста може да се бави или аматерски или професионално, самостално или организовано, од чега зависи и његов правни положај.

Сви спортисти се деле на спортисте аматере и професионалне спортисте. Како Закон о спорту појмом спорта обухвата како рекреативни тако и такмичарски спорт, спортисти могу бити рекреативци или такмичари. Спортисти постају „спортисти такмичари“ ако учествују на спортским такмичењима, као чланови спортске организације или самостално, у складу са Законом о спорту и спортским правилима (чл. 3. ст. 1. тач. 10) ЗС). Спортисти такмичари добијају и одређени спортски ранг (категорију), у складу са Националном категоризацијом спортиста, на основу постигнутих спортских резултата на такмичењима, па се тако разликују перспективни спортиста, талентовани спортиста и врхунски спортиста (чл. 3. ст. 1. тач. 11)-13) ЗС). Појам спортисте рекреативца се може извести из дефиниције спортске рекреације (рекреативни спорт, спорт за све, масовни спорт), утврђене чл. 3. ст. 1. тач. 3) Закона о спорту. Спортиста рекреативац јесте онај спортиста који се добровољно бави физичким вежбањем, односно спортским активностима ради одмора, освежења, забаве, унапређивања здравља или унапређивања сопствених резултата и ради задовољења потреба за кретањем, игром и дружењем.

Реч "аматер" води порекло од латинске речи "*amo, amare*", што значи волети, па у изворном смислу, аматери су они спортисти који се спортом баве из љубави према самом спорту. Закон о спорту из 2016. године је спортисту аматера дефинисао као спортисту „коме зарада није циљ бављења спортским активностима и тим активностима се не бави у виду занимања“ (чл. 3. ст. 1. тач. 8) ЗС). Постоје, дакле, два кумулативна услова за статус спортисте аматера: 1) да се бављење спортским активностима не врши у циљу стицања зараде; 2) да се бављење спортским активностима не врши у виду занимања.

Закон о спорту из 2016. године унео је суштинску новину у дефинисању професионалних спортиста, у односу на Закон о спорту из 2011. Професионални спортиста се дефинише као спортиста који се бави спортском активношћу као јединим или основним занимањем, као и други спортиста који има статус професионалног спортисте у складу са спортским правилима надлежног међународног спортског савеза. Како фудбалски клубови чине у Републици Србији скоро трећину свих клубова, Закон о спорту је морао појмом професионалног спортисте обухватити и све оне спортисте који тај статус имају у складу са правилима ФИФА-е. Наиме, правни статус фудбалера на светском нивоу је уређен *ФИФА Правилником о статусу и трансферима играча (ФИФА Правилник)*. Према том Правилнику, играчи који учествују о организованом фудбалу су или аматери или професионалци. Професионалац у фудбалу је онај играч који има уговор у писаној форми с клубом и који је за своју фудбалску делатност плаћен више него што износе трошкови које стварно направи по том основу. Сви остали играчи сматрају се аматерима. ФИФА Правилник не наводи о ком уговору је реч. Међутим, према званичном ФИФА Коментару Правилника о статусу и трансферима играча (Коментар ФИФА Правилника), професионални играч је играч који има писани уговор о раду (запослењу) са клубом и за своју фудбалску делатност добија више новца него што је стварно потребно за покриће његових трошкова (издатака). Ни Закон о спорту ни ФИФА Правилник не одређују када ће се сматрати да је накнада која се даје спортисти (играчу) за обављање спорске активности (фудбалске делатности) већа од износа

трошкова које је он стварно имао. То је фактичко питање, али су зато поједини национални фудбалски савези својим правилима регулисали то питање. Тако је, на пример, Немачки фудбалски савез својим правилима утврдио да ако играч прима на основу уговора накнаду за играње у висини од најмање 250 евра аутоматски добија статус професионалног играча, односно играча под уговором. Фудбалски савез Србије би то питање требао да регулише због сигурности правног статуса професионалних фудбалера, на основу овлашћења из члана 100. ст. 2. ЗС.

Професионални спортиста се спортском активношћу може професионално бавити самостално или у организацијама у области спорта, али под условима и на начин утврђен Законом о спорту и спортским правилима надлежних националних гранских спортских савеза. Имају ли се у виду одредбе чл. 9. и чл. 10. Закона о спорту, два су могућа правна облика професионалног бављења спортом: радни однос са спортском организацијом и самостално обављање спортских активности у виду делатности. Код колективних спортова код којих се подразумева постојање клуба (спортске организације) који учествује у такмичењу, статус професионалног спортисте подразумева закључење уговора о раду између клуба и спортисте у складу са чл. 10. и 13. Закона о спорту.

Треба, међутим, водити рачуна и о томе да то што је неки спорт спортским правилима означен као аматерски још не значи да њихова спортска активности не може бити третирана као економска активност. Тако је Европски суд правде (ЕУ) у случају *Deliege* дао одговор на питање да ли се и које одредбе Уговора Европске уније могу применити на спортисте који нису радници већ су суштински самозапослена лица. Гђа. *Deliege* је спортисткиња која се бавила џудоом и тврдила је да се џудоом бави као професионалац или полупрофесионалац, док су тужени спортски савези тврдили да у Европи, а у Белгији поготову, џудо представља спорт којим се баве искључиво аматери. Европски суд правде је у својој одлуци констатовао да чињеница да "неко спортско удружење или савез своје спортисте квалификује као аматере, не значи сама по себи да ти спортисти не обављају економску активност у складу са чл. 2. УЕЗ", а у погледу пружања услуга је истакао да се „услуге сматрају услугама у смислу одредби Уговора ако се пружају за накнаду и ако не потпадају под одредбе слободе кретања роба, капитала и лица“. И Независни адвокат Cosmas је у свом мишљењу истакао да се спортиста треба сматрати самозапосленим лицем, односно пружаоцем услуга у смислу чл. 49. УЕЗ уколико своју спортску активност обавља на професионална начин (нпр. има дневне тренинге, улаже значајни део свог времена и труда у спорт којим се бави, постиже добре спортске резултате, а спортска делатност којом се бави има одређени континуитет и трајност). На основу изнетог може се закључити да гђа *Deliege* иако није била директно плаћена за своју активност од неког клуба, примала је стипендију и била је спонзорисана за своје активности од стране банке и произвођача аутомобила, па на основу тога треба сматрати да њена активност има економски карактер. Ово становиште Европског суда правде је од значаја и за српски спорт.

Подела спортиста на аматере и професионалце од значаја је и у односу на њихову могућност да учествују у одређеним спортским такмичењима. Како би се јасно разликовао аматерски од професионалног спорта, Законом о спорту је (у чл. 3. ст. 1. тач. 24) и 25) прописано да се под аматерским спортским такмичењем сматра оно такмичењу које тај статус има у складу са спорским правилима надлежног националног гранског спорског савеза и у коме може наступити највише 20% професионалних спортиста, док се под професионалним спортским такмичењем подразумева оно такмичење које тај статус има у складу са спортским правилима надлежног националног гранског спортског свеза и у којем се такмичи најмање 75% професионалних спортиста, осим ако је правилима надлежног међународног спортског савеза друкчије одређено. Томе треба додати и одредбу чл. 3. ст. 1. тач. 26) Закона о спорту којом је утврђено да је професионална спортска лига највише национално професионално спортско такмичење (отвореног или затвореног типа) спортских организација, односно спортских екипа спортских организација, организованих као привредна друштва, које се такмиче једне против

других по унапред утврђеном распореду и спортским правилима. Изузетно у професионалној спортској лиги могу да учествују и спортска удружења најдуже две такмичарске сезоне након ступања на снагу закона који се уређује приватизација имовине и капитала у друштвеној, односно јавној својини у организацијама у области спорта (чл. 179. ст. 6. ЗС).

Категорисани спортиста јесте спортиста који је на основу остварених спортских резултата рангиран у складу са Националном категоризацијом спортиста (чл. 3. ст. 1. тач. 14) ЗС). Националном категоризацијом спортиста утврђују се критеријуми и мерила за рангирање спортиста на основу резултата, узраста, пола и националне категоризације спортова, и уређује начин додељивања одређеног ранга – спортског статуса. Закон о спорту је изричито регулисао три ранга спортиста: врхунски, талентовани и перспективни.

Поред спортског статуса и спортског „престижа“, стицање одређеног спортског ранга има за спортисту и значајне правне последице:

- Врхунски спортиста може да се самостално професионално бави спортским активностима у индивидуалним спортовима и као самостални професионални спортиста, односно предузетник. За обављање делатности нису потребни посебан простор, опрема и кадрови (чл. 14. ЗС);
- Спортска организација дужна је да закључи уговор о осигурању својих врхунских спортиста од последица несрећног случаја за време обављања спортске активности, а на основу утврђеног рангирања спортиста (чл. 21. ЗС);
- Стипендије за спортско усавршавање врхунских спортиста аматера и новчана помоћ врхунским спортистима са посебним заслугама представља општи интерес у области спорта за чије задовољење се обезбеђују средства у буџету Републике Србије (чл. 112. ст. 1. тач. 4) ЗС);
- Перспективни спортиста има право на стипендију за спортско усавршавање, у складу са спортским правилима надлежног националног гранског спортског савеза (чл. 17. ст. 6. ЗС);
- Национални спортски савези утврђују посебне програме бриге о перспективним спортистима (чл. 17. ст. 7. ЗС);
- Активности спортских кампова за перспективне спортисте, који су од посебног значаја за Републику Србију, представља општи интерес у области спорта за чије задовољење се обезбеђују средства у буџету Републике Србије (чл. 112. ст. 1. тач. 6) ЗС);
- Стварање услова за развој врхунског спортског стваралаштва и унапређење квалитета рада са перспективним и талентованим спортистима на територији аутономне покрајине, представља потребу и интерес грађана у области спорта за чије се остваривање обезбеђују средства у буџету аутономне покрајине (чл. 134. ст. 1. тач. 4) ЗС);
- Стипендије за спортско усавршавање категорисаних спортиста, посебно перспективних спортиста, представљају потребу и интерес грађана у области спорта за чије се остваривање обезбеђују средства у буџету аутономне покрајине (чл. 134. ст. 1. тач. 13) ЗС);
- Обезбеђење услова и организовање спортских кампова за спортски развој талентованих спортиста и унапређење квалитета стручног рада са њима, представа потребу и интерес грађана за чије се остваривање обезбеђују средства у буџету јединица локалне самоуправе (чл. 137. ст. 1. тач. 4) ЗС);
- Стипендирање за спортско усавршавање категорисаних спортиста, посебно перспективних спортиста, представа потребу и интерес грађана за чије се остваривање обезбеђују средства у буџету јединица локалне самоуправе (чл. 137. ст. 1. тач. 10) ЗС);
- Надлежни национални и други спортски савези, спортска друштва, спортске организације и стручна спортска удружења дужна су да обезбеди стално индивидуално медицинско праћење категорисаних спортиста и у том циљу донесе потребне акте и предузме конкретне мере (чл. 10. ст. 1. тач. 6) Закона о спречавању допинга у спорту).

Права, обавезе и одговорности спортиста аматера уређују се законом, спортским правилима надлежног националног спортског савеза и општим актима спортске организације, а права, обавезе и одговорности спортиста такмичара аматера којима се обезбеђује новчана накнада за бављење спортом – и уговором између спортисте и спортске организације (уговор о стипендирању малолетног спортисте за спортско усавршавање или уговор о бављењу спортом). Спортска организација и спортиста дужни су да се придржавају права и обавеза утврђених наведеним актима (чл. 10. ст. 1. и 5. ЗС).

Права, обавезе и одговорности професионалних спортиста уређују се законом, спортским правилима надлежног националног гранског спортског савеза, колективним уговором, правилником о раду (кад није закључен колективни уговор код послодавца) и уговором о раду између спортисте и спортске организације (чл. 10. ст. 2. ЗС).

Одредбе уговора о раду професионалних спортиста морају бити у складу са колективним уговором (општим и посебним) и правилником о раду (кад није закључен колективни уговор код спортске организације). Посебним колективним уговором, у складу са законом, уређују се права и обавезе запосленог спортисте и спортске организације (послодавца) из области рада и радних односа и међусобни односи учесника колективног уговора. Спортска организација и спортиста дужни су да се придржавају права и обавеза утврђених колективним уговором, правилником о раду и спортским правилима (чл. 10. ст.5. ЗС). Осим тога, они су обавезни да се и придржавају општег акта послодавца којим је уређена дисциплинска одговорност запослених (чл. 179. тач. 3. ЗР). С обзиром на то да је у постојећој пракси главни проблем у вези закључења колективних уговора у професионалном спорту питање ко ће закључивати колективне уговоре на страни спортских организација као послодаваца, Законом о спорту се предвиђа да посебни колективни уговор закључују репрезентативни синдикат и одговарајуће репрезентативно удружење послодаваца у спорту, у складу са законом.

Сходно чл. 34. и 100. ст. 1. ЗС, у случају несагласности одредби спортских правила (укључујући и оне о статусу спортиста и уговорима са спортистима) националних гранских спортских савеза и општих аката спортских организација са законом, непосредно се примењују одредбе закона, а у случају несагласности општих аката спортских организација са спортским правилима надлежног националног спортског савеза непосредно се примењују спортска правила.

Како би се спречила раширена пракса постојања „тајних уговора" између спортисте и спортске организације, Закон о спорту је прописао да се уговор између спортисте и спортске организације закључује у писаној форми и оверава у складу са законом (чл. 12. ст. 1. ЗС). Оверавање у складу са законом треба разумети да је реч о оверавању уговора у складу са Законом о оверавању потписа, рукописа и преписа (овера потписа код јавног бележника, односно код основног суда или општинске управе у градовима и општинама у којима нису именовани јавни бележници, а према седишту клуба). У случају када је спортиста малолетан, односно када нема потпуну пословну способност, за пуноважност уговора је поред потписа спортисте потребна и писана сагласност оба родитеља, односно старатеља, оверена у складу са законом, а на основу претходно утврђене здравствене способности спортисте који нема потпуну пословну способност од стране надлежне здравствене установе или завода надлежног за спорт и медицину спорта (чл. 10. ст. 6. ЗС).

Спортска организација заснива са професионалним спортистом радни однос закључењем уговора о раду. Заступник спортске организације је дужан да са спортистом који заснива радни однос закључи уговор о раду (у складу са законом о спорту и Законом о раду) пре ступања на рад и да га пријави организацији обавезног социјалног осигурања, у складу са законом.

Законом о спорту је у чл. 100. ст. 2. тач. 5) прописано овлашћење за надлежне националне гранске спортске савезе да утврђују опште (минималне) услове за закључење уговора

између спортиста и спортских организација. Такви општи услови за закључење уговора имају статус спортских правила у смислу чл. 3. ст. 1. тач. и чл. 100. Закона о спорту, али и статус општих услова формуларних уговора из чл. 142. Закона о облигационим односима. Самим тим, утврђени и објављени општи услове за закључење уговора између спортиста и спортских организација непосредно се примењују на све спортисте и спортске организације које су обухваћене надлежношћу надлежног националног спортског савеза (чл. 6. ст. 2. ЗС), али ако одредбе општих услова нису у складу са законом, непосредно се примењују одредбе закона (чл. 34, у вези чл. 98. ст. 3. ЗС).

Спортисти који нема пуноважно закључен уговор са одређеном спортском организацијом не може бити спортским правилима ускраћено право закључења уговора са другом спортском организацијом, односно прелазак у другу спортску организацију и регистровање и наступање за њу на спортским такмичењима у својству спортисте, осим ако Законом о спорту није друкчије одређено. У овом случају, као и у случају раскида или поништења уговора између спортисте и спортске организације, спор између спортске организације из које одлази и спортске организације у коју прелази о износу и плаћању уговорене накнаде за трансфер, или накнаде за развој, односно обуку (тренирање) спортисте утврђене спортским правилима не сме утицати на спортске активности спортисте и право наступа за спортску организацију у коју је прешао (чл. 11. ст. 1. и 2. ЗС).

Према Закону о спорту Републике Србије, спортиста и спортска организација могу закључити један од три уговора, у зависности од статуса спортисте: уговор о стипендирању за спортско усавршавање – малолетни спортиста аматер; уговор о бављењу спортом – спортиста аматер; уговор о раду – професионални спортиста. Спортиста и спортска организација могу закључити само један уговор за бављење спортисте спортским активностима у спортској организацији (од наведених), у складу са Законом о спорту, уз санкцију ништавости уговора (чл. 10. ст. 9. и 10. Закона о спорту). С обзиром да се у пракси често не поштује законске одредбе о врстама уговора који се закључују између спортских организација и спортиста, укључујући и праксу одређених националних спортских савеза да својим спортским правилима предвиђају обавезу закључење између спортисте и спортске организације уговора који нису регулисани Законом о спорту, у члану 10. ст. 10. Закона о спорту је прописано да је ништав уговор спортске организације и спортисте који је закључен супротно одредбама Закона о спорту.

Основна обавеза спортске организације према спортисти са којим има закључен уговор прописан Законом о спорту јесте да плати спортисти зараду (професионални спортиста), односно новчану накнаду за бављење спортским активностима (спортиста аматер) или новчану стипендију (малолетни спортиста аматер).

Спортска правила великог броја међународних и националних (укључујући и српске) спортских савеза садрже одредбе о обавези плаћања тзв. накнаде за обуку и развој (тренирање) играча приликом преласка играча из клуба у клуб (енгл. *compensation fee*). Законска регулатива у области спорта то питање углавном не регулише. Један од изузетака у том погледу је Закон о спорту Републике Србије. Ту није реч о обештећењу за трансфер играча, јер се накнада за развој играча плаћа у ситуацијама када играч у тренутку преласка у други клуб још има статус аматера и нема пуноважан уговор са матичним клубом или је он истекао. Накнада за развој, односно обуку спортисте обрачунава се приликом закључења првог професионалног уговора у складу са спортским правилима надлежног националног гранског и међународног спортског савеза, на основу улагања, односно стварних трошкова спортске организације/организација које су допринеле развоју спортисте, с тим да као последња година обуке може да се рачуна она година у којој је спортиста напунио 21 годину. Спортска организација из које спортиста одлази не може да потражује накнаду за развој, односно обуку спортисте уколико је спортиста или његов родитељ или старатељ тој спортској организацији плаћао чланарину или накнаду за бављење спортским активностима, спортску опрему и спортске

припреме, односно накнада мора бити сразмерно умањена. Накнада се не може потраживати и ако је уговор спортисте са спортском организацијом раскинут кривицом спортске организације, као и након престанка развоја, односно обуке спортисте (чл. 11. ст. 4-6. ЗС).

Закон о спорту не допушта да се тзв. накнада за развој спортисте потражује у аматерском спорту, односно при преласку спортиста аматера из матичног клуба са којим нема пуноважно закључен уговор у други клуб, па се таква обавеза не може уводити ни спортским правилима надлежних националних гранских спортских савеза. У пракси је присутна појава да поједини надлежни национални грански спортски савези покушавају да установе такву обавезу, као вид заштите за клубове који „стварају играче". Овде треба водити рачуна да је CAS је у једној од својих одлука из 2014. године (спор је вођен између швајцарских фудбалских клубова) утврдио да није допуштено наплаћивати накнаду за тренирање при преласку играча из аматерског клуба у други аматерски клуб, јер се тиме ограничавају лична права играча.[89] Увођење обавезе плаћања накнаде за развој у аматерски спорт може бити оправдано са становишта заштите интереса „малих" клубова којима „велики" клубови узимају већ спортски развијене играче, али она је у директној супротности са уставом гарантованом слободом удруживања. Чак и када се регистрација спортисте за нови клуб не условљава плаћањем накнаде за развој матичном клубу од стране новог клуба, од суштинске важности је „фактичко дејство" накнаде за развој (тренирање). Клуб који жали да ангажује одређеног играча своју одлуку о томе не заснива првенствено на томе да ли играча може да региструје за себе већ које ће финансијске обавезе да име у погледу ангажовања играча аматера другог клуба. С друге стране, спортиста који жели да пређе у други клуб мора да пређе не у онај који жели и који је спреман да га прими због његових спортских способности већ у клуб који је спреман да за њега плати утврђену накнаду за развој.

Превентивни здравствени прегледи су кључни елемент заштите здравља спортиста, како такмичара тако и рекреативаца. Када су у питању спортисти рекреативци, према чл. 19. ст. 5. Закона о спорту, обавеза утврђивања опште здравствене способности постоји за све спортисте који се укључују у организоване спортске активности у организацији у области спорта. Када је реч о спортистима такмичарима, Закон о спорту прописује да у спортском такмичењу може учествовати спортиста коме је у периоду од шест месеци пре одржавања спортског такмичења утврђена општа здравствена способност за обављање спортских активности, односно делатности. Посебна здравствена способност утврђује се, поред опште здравствене способности, за одређене спортске гране у периоду од шест месеци пре одржавања спортског такмичења, а за одређене спортске гране и у краћем периоду, у складу са правилником који споразумно доносе министар надлежан за послове здравља и министар надлежан за послове спорта (чл. 19. ст. 1. и 2). Министар здравља и Министар омладине и спорта су 2020. године донели Правилник о спровођењу здравствених прегледа спортиста и спортских стручњака (Правилник), којим су уређени начин, врсте, обим и рокови у којима се спроводе здравствени прегледи за спортисте и спортске стручњаке. Општу и посебну здравствену способност учесника у спорту утврђује здравствена установа, приватна пракса, односно завод надлежан за спорт и медицину спорта (пружалац здравствене услуге), у складу са законом и Правилником, која испуњава законом прописане услове за обављање делатности спортске медицине, односно педијатрије за здравствене прегледе деце спортиста (изузетно могу и неке друге здравствене установе).

Спортска организација дужна је да закључи уговор о осигурању својих врхунских спортиста од последица несрећног случаја за време обављања спортске активности, а на основу утврђеног рангирања спортиста и спортских стручњака (чл. 21. ЗС).

---

[89] Видети, http://www.limmattalerzeitung.ch/limmattal/brisantes-urteil-fuer-fussball-junioren-zu-zahlen-ist-illegal-128017264

Закон о спорту је прописао да међународни трансфер, односно прелазак малолетног спортисте у страну спортску организацију није дозвољен, осим у посебним случајевима утврђеним спортским правилима надлежног међународног спортског савеза. Национални трансфер, односно прелазак малолетног спортисте у домаћу спортску организацију изван места пребивалишта малолетног спортисте, такође, није дозвољен, осим ако је прелазак одобрен од стране надлежног националног гранског спортског савеза у складу са критеријумима и у поступку утврђеним спортским правилима. Министарство спорта даје сагласност на спортска правила којима се регулише национални трансфер малолетних спортиста. Надлежни национални грански спортски савез обавезан је да води евиденцију трансфера, односно прелазака малолетних спортиста у домаћу спортску организацију изван места пребивалишта малолетног спортисте и да обавештава Министарство у року од 15 дана од сваког обављеног трансфера, односно регистрованог преласка малолетног спортисте (чл. 18. ст. 4-9. ЗС).

Поред претходно наведених одредби Закона о спорту, постоје и друге законске одредбе којима је регулисан правни положај спортиста у систему спорта. Изабране су оне законске одредбе које су од суштинског значаја за остваривање права и заштиту положаја спортиста у односу на њихове спортске организације, а код чијег остваривања постоје проблеми у пракси на које је потребно указати.

Постојеће стање у организованом бављењу спортским активностима од стране спортиста

Према истраживању које је у августу 2024. године спровело Министарство спорта, уз подршку Спортског савеза Србије, путем упитника, у 87 надлежних националних гранских спортских савеза било је регистрованих спортиста:

ПОДАЦИ О	**ЖЕНЕ**	**МУШАРЦИ**	**УКУПНО**
Укупан број регистрованих спортиста	**81.689**	**240.920**	**322.609605**
Број регистрованих професионалних спортиста	313	2390	2703
Број регистрованих сениора	28.029	140.377	168.406
Број регистрованих јуниора	8533	31.147	39.680
Број регистрованих кадета	15.444	27.547	42.991
Број регистрованих пионира	18.255	26.769	45.024
Број регистрованих млађих пионира	11391	14573	25.964
Укупан број регистрованих спортиста у млађим категоријама	53.623	100.036	153.659

Број одобрених националних трансфера/прелазака малолетних спортиста изван места пребивалишта у 2020.	141	960	1101
Укупан број регистрованих спортиста са инвалидитетом	1728	2605	4333
Укупан број перспективних спортиста стипендиста Савеза	24	50	74
Укупан број категорисаних врхунских спортиста у 2023.	480	972	1425
Заслужни спортисти	101	174	275
Међународни ранг	117	203	320
Национални ранг	232	598	830
Укупан број странаца регистрованих за домаће спортске клубове	238	523	761

Наведене податке можемо упоредити са онима из Истраживања Спортског свеза Србије из 2021. за 88 надлежних националних гранских спортских савеза, према којима је у 2021. години укупно било регистрованих 283.358 спортиста, што би значило да је за само три години број регистрованих спортиста порастао за скоро 40.000. Како је то мало вероватно, велико је питање који су подаци веродостојнији? Већ из ове дилеми види се колики је недостатак нефункционисање Националне евиденције категорисаних и других спортиста такмичара, из чл. 168. став 1. тачка 1) Закона о спорту, као, у осталом, и других Националних евиденција.

Колики је био број по категоријама регистрованих спортиста у 88 националних гранских спортских савеза у 2021. години може се видети из следеће табеле:

сениори		**јуниори**		**кадети**		**пионири**		**млађи пионири**	
жене	***мушк.***	***жене***	***мушк.***	***жене***	***мушк.***	***жене***	***мушк.***	***жене***	***мушк.***
17492	104260	9661	23898	13303	29331	13791	29689	11560	30373
121.752		161.606 (48.315 жена и 113.291 мушкараца)							
283.358									

У Табели за 2024. годину је посебно је проблематичан број професионалних спортиста. У Упитнику из 2024. године 14 савеза је навело да има професионалне спортисте и то из грана спорта: фудбал, кошарка, тенис, рукомет, ватерполо, бициклизам, аикидо, билијар, дизање тегова, глуви и наглуви, обарање руку, атлетика, карате, пеинтбол – укупно 10.043 мушкараца и 6808 жена. Међутим, када се дати подаци за професионалне спортисте упореде са датим подацима за спортисте аматере (неки су ставили 0 спортиста) очигледно је да су поједини савези заменили податке, а неки очигледно не знају који спортисти су професионалци према Закону о спорту. Према спортским правилима надлежних националних гранских спортских савеза колективних спортова само два савеза имају професионалне лиге (мушке): Фудбалски савез Србије и Кошаркашки савез Србије. Из тих разлога смо изоставили из Табеле укупне податке за регистроване спортисте аматере у свим савезима, и податке које су дали за спортисте професионалце савези из ватерпола (Ватерполо савез Србије је навео да има 669 мушкараца професионалаца и 0 мушкараца и жена аматера), каратеа (Карате федерација је навела да има регистрованих 3241 мушкарца и 2356 жена професионалаца, и 108 мушкараца и 88 жена аматера), атлетике (Српски атлетски савез је навео да има 2886 мушкараца и 3905 жена професионалаца и 0 мушкараца и жена аматера), обарања руку, пеинтбола и глувих и наглувих. У осталих 8 грана спорта има регистрованих (по њиховим подацима) укупно **2703** професионалца[90] од којих 2390 мушкараца и 313 жена: Фудбалски савез Србије – 1605 мушкараца; Кошаркашки савез Србије – 508 мушкараца и 142 жена; Тениски савез Србије – 101 мушкарац и 46 жена; Рукометни савез Србије – 154 мушкараца и 118 жена; Билијар савез Србије - 15 мушкараца и 2 жене; Бициклистички савез Србије – 1 мушкарац и 1 жена; Савез Србије за дизање тегова – 2 мушкарца и 3 жене.

У Табели није дат податак о броју регистрованих спортиста аматера у надлежним националним гранским спортским савезима јер савези нису у упитницима дали конзистентне податке о професионалним спортистима и спортистима аматерима који би у збиру били једнаки подацима о регистрованим спортистима сениорима и спортистима млађих категорија. Пошто према Закону о спорту постоје само спортисти професионалци и спортисти аматери онда се може узети да од укупног броја регистрованих спортиста сви они који нису професионалци јесу спортисти аматери (319.362). Но, да не буде забуне, према датим подацима у савезима је у 2024. години било регистровано укупно 298.763 спортиста аматера (223.046 мушкараца и 75.717 жена). У 2021. години је било регистрованих 281.070 спортиста аматера, од којих је само 20.065 имало закључен уговор са својом спортском организацијом.

Из свих претходно наведених података произилази да се убедљиво највећи број спортиста бави спортским активностима у статусу спортисте аматера, чак и када се с врхунским спортом баве на професионалан начин. Ова чињеница се нарочито односи на спортисткиње и спортисте који припадају корпусу тзв. "појединачних спортова", па је у том смислу потребно пронаћи одржива и дугорочна решења, а нарочито за спортисткиње и спортисте који наступају на Олимпијским играма и постижу врхунске спортске резултате. Оно што је, такође, веома јасно видљиво то је да је број професионалних спортиста значајно већи од броја професионалних спортискиња. У односу на укупан број регистрованих спортиста, професионалних спортиста је 0,74%, односно 1,42% ако је се узму само сениори, док је број професионалних спортискиња на нивоу статистичке грешке. Број регистрованих професионалних спортиста у 2024. години на основу родне припадности може се видети из следеће табеле:

[90] Према истраживању из 2021. године, у 88 савеза је било регистровано укупно 2288 спортиста професионалаца (1705 у фудбалу) од којих 2273 мушкараца и 15 жена.

Број регистрованих професионалних спортиста 2024	
жене	**мушкарци**
313	2390
2703	

Све ове чињенице нам говоре да се Стратегијом морају наћи решења како и на који начин увести професионализам у систем спорта. Када кажемо професионализам онда мислимо на део који се односи на решавање радно правног статуса спортисткиња и спортиста који се реално професионално баве спортом, јер они својим резултатима итекако показују да су врхунски професионалци на терену и ван њега али без формално правно регулисаног статуса. Ова чињеница добија посебно на тежини уколико се погледа број учесника наших спортисткиња и спортиста на Олимпијским играма, где је у Лондону 2012 учествовало 116 спортиста (80 жена и 36 мушкараца у 15 спортова), у Рио де Жанеиру 2016 учествовало је 103 спортиста (58 жена и 45 мушкараца у 14 спортова), у Токију 2021 (42 жене и 44 мушкарца у 15 спортова) и коначно у Паризу 2024 (70 жена и 43 мушкарца у 15 спортова).

Претходно наведеним подацима о регистрованим спортистима у надлежним националним гранским спортским савезима у 2024. години треба додати и податке које води Параолимпијски комитет Србије, с обзиром да он има непосредне надлежности на више параолимпијских грана спорта. У оквиру Параолимпијског комитета Србије у 2024. години било је регистровано укупно 651 спортиста са инвалидитетом (36 жена и 615 мушкараца), и то све сениори. У односу на категорисане спортисте, у 2023. години било је 10 заслужних параолимпијских спортиста (3 жене и 7 мушкарци), 13 параолимпијских спортиста међународног ранга (13 мушкараца) и 19 параолимпијских спортиста националног ранга (19 мушкараца). Како у оквиру Параолимпијског комитета нема регистрованих спортиста у млађим категоријама, то нису ни даване стипендије перспективним малолетним спортистима.

Упитници су показали и да када су у питању спортисти регистровани у 2024. години у надлежном националном гранском спортском савезу: 7 савеза нема жене професионалне спортисте; 6 савеза нема мушкарце професионалне спортисте; 8 савеза нема жене сениоре; 4 савеза нема мушкарце сениоре; 12 савеза нема жене јуниоре; 10 савеза нема мушкарце јуниоре; 6 савеза нема ни жене ни мушкарце јуниоре; 23 савеза нема жене кадете; 24 савеза нема мушкарце кадете; 20 савеза нема ни жене ни мушкарце кадете; 27 савез нема жене пионире; 27 савез нема мушкарце пионире; 25 савеза нема ни жене ини мушкарце пионире; 42 савеза нема жене млађе пионире; 43 савеза нема мушкарце млађе пионире; 2 савеза нема ни жене ни мушкарце млађе пионире; 11 савеза нема жене у млађим категоријама; 9 савеза нема мушкарце у млађим категоријама; 7 савеза нема ни мушкарце ни жене у млађим категоријама; 4 савеза нема жене у свим категоријама; 3 савеза нема регистроване мушкарце у свим категоријама, а истовремено нема ни жене у свим категоријама.

Још су значајнији следећи подаци: 79 савеза не дају стипендије перспективним малолетним спортискињама; 77 савеза не дају стипендије перспективним малолетним спортистима; 81 савез није одобрио ни један национални трансфер малолетних спортискиња у 2023. години; 79 савеза није одобрило ни један национални трансфер малолетних спортиста у 2023; 54 савеза немају регистроване стране спортисте; 56 савеза нема регистроване стране спортискиње; 69 савеза нема категорисане жене заслужне спортисте; 59 савеза нема категорисане

мушкарце заслужне спортисте; 55 савеза нема категорисане жене међународни ранг; 51 савез нема категорисане мушкарце међународни ранг; 41 савез нема категорисане жене национални ранг; 31 савез нема категорисане мушкарце национални ранг; 23 савеза нема категорисане врхунске спортисте.

Ако се погледа број регистрованих спортиста код надлежних националних гранских спортских савеза по гранама спорта, у 2024. години најбројнији су фудбал са 111.944 регистрованих спортиста (59.002 сениора и 51.337 млађе категорије), кошарка са 23.939 регистрованих спортиста (2704 сениора и 20.635 млађе категорије), одбојка са 21.590 регистрованих спортиста (3066 сениора и 17.811 млађе категорије) и рукомет са 20.252 регистрована спортисте (7885 сениора и 12.361 млађе категорије).

Насупрот овим савезима стоје савези који немају регистроване спортисте или имају веома мали број регистрованих спортиста. На приме, у свим узрасним категоријама Биатлон савез Србије има 41 регистрованог спортисту, Боб савез Србије 37 регистрованих спортиста, Bowling савез Србије има регистровано 11 спортиста, Српски кунг фу вушу савез нема регистрованих спортиста, Мото савез Србије има 174 регистрованих спортиста, Српски пеинтбол савез Србије има 12 регистрованих спортиста, Рафтинг савез Србије има 24 регистрованих спортиста, Санкашки савез Србије има 38 регистрованих спортиста, Савез скокова у воду има 51 регистрованог спортисту. Јасно је да је потпуно оправдано питање капацитета оваквих савеза да остварују функције и надлежности које су Законом о спорту дате надлежним националним гранским спортским савезима.

За сагледавање реалне слике о броју регистрованих спортиста по гранама спорта, значајно је упоредити колико је регистрованих спортиста у 15 грана спорта прве категорије (теквондо, атлетика, ватерполо, веслање, кајак-кану, кошарка, одбојка, пливање, рвање, рукомет, стрељаштво, тенис, фудбал, џудо и бокс). Подаци показују да је регистровано укупно 218.880 спортиста, и то 80.744 сениора и 138.136 спортиста у млађим категоријама. Дакле, 65% свих регистрованих спортиста је у спортовима прве категорије.

Уколико се анализира укупан број регистрованих спортиста сениора у пет надлежним националним гранским савезима најпопуларнијих колективних спортова у нашој земљи види се да Фудбалски савез Србије има укупно 3.087 клубова и 59.002 регистрованих сениора (642 жена и 58.360 мушкараца), Одбојкашки савез Србије има укупно 229 клубова и 3.066 спортиста сениора (1.730 жена и 1336 мушкараца), Кошаркашки савез Србије има укупно 431 клуб и 2704 регистрованих спортиста сениора (583 жена и 2121 мушкарца), Рукометни савез Србије има укупно 363 клуба и 7.885 сениора (2.144 жена и 5.771 мушкараца) и Ватерполо савез Србије има укупно 56 клубова и 211 сениора (47 жена и 164 мушкараца). У Фудбалском савезу Србије уочене су значајне разлике у броју регистрованих спортиста у корист сениора. Интересантан је податак да у систему Одбојкашког савеза Србије имамо више регистрованих сениорки у односу на број регистрованих сениора што је и очекивано јер је најпопуларнији спорт у оквиру система школског спорта управо женска одбојка. Да у Републици Србији постоји велика рукометна традиција говори и податак да Рукометни савез Србије има укупно 7.885 регистрованих спортиста сениора што је дупло већи број регистрованих сениорки и сениора у односу на број регистрованих у Одбојкашком савезу Србије и Кошаркашком савезу Србије. Међутим ова предност у броју регистрованих играчица и играча Рукометног савеза Србије није пропорционална квалитету и резултатима које у овом тренутку постижу рукометашице и рукометаши на међународној сцени, у односу на кошаркаше и кошаркашице и одбојкаше и одбојкашице.

Закључак који би могао да се донесе јесте да масовност у рукомету постоји али унутрашњи капацитети клубова нису довољно развијени. Уколико би се Рукометни савез Србије рангирао на основу постигнутих резултата и по Правилнику о националној категоризацији

спортова, поставља се питање да ли би и даље одржали тренутни статус надлежног гранског спортског савеза који припада првој категорији спортова. Међутим позитивни трендови у рукомету се виде, клубови су све квалитетнији и наше репрезентативне селекције све боље играју и наступају на међународној сцени. У Србији се воли рукомет и сигурни смо да уз добро планирање и нови стратешки приступ развоју рукомета у Србији ће дугорочно дати резултате.

С друге стране, подаци који се односе на ватерполо спорт говоре да један спорт који је у овом тренутку најуспешнији тимски спорт у Републици Србији са три узастопно освојене титуле Олимпијских шампиона има свега 56 клубова са 735 регистрованих сениора (53 жена и 682 мушкараца). Потпуно је невероватно да из једно овако слабо развијеног спорта у смислу масовности наша репрезентација постиже врхунске резултате. Сматрамо да су потребна радикалне промене када говоримо подизању капацитета Ватерполо савеза Србије и ватерполо клубова. Ватерполо као и пливање имају много проблема са недостатком адекватне инфраструктуре, са недовољном финансијском подршком и да је потребо створити услове за формирање нових клубова широм територије Републике Србије. Недостатак базена је уз недостатак сала за реализацију наставе физичког васпитања један од највећих инфраструктурних проблема система спорта у Републици Србији. Очигледно је да са друге стране Ватерполо савез Србије има велике капацитете у делу који се односи на стручност, иновације и напредне тренажне технологије. Док, са једне стране, имамо случај да савези имају масовност али немају адекватан стручни кадар и зато ангажују иностране стручњаке, ватерполо, са друге стране, нема довољну масовност али има врхунски развијен стручни рад и високо развијену методологију тренинга ватерполо екипа. Србија у новој Стратегији мора створити услове за развијање тзв. "водених спортова" на целој територији Републике Србије. Изградњом Акватик центра у Београду биће створени услови да се капацитет за унапређење рада у спортским клубовима и организацији великих међународних такмичења значајно повећају али да би се ватерполо као веома једна од најзначајнијих грана спорта у систему спорта у Републици Србији додатно развио и унапредио потребно је плански изградити адекватну инфраструктуру на територије целе територије Републике Србије.

Ако бисмо изабрали и један појединачни спорт прве категорије, онда подаци показују да у оквиру Пливачког савеза Србије има регистровано 79 клубова који своје активности спроводе у укупно 32 града. У Републици Србији имамо 145 општине и 28 градова што значи да имамо укупно 174 јединице локалне самоуправе, а то говори и да и чак 142 јединице локалних самоуправа нема услова за развијање водених спортова, где припадају пливање и ватерполо. Ова чињеница је потпуно поражавајућа јер колико је пливање важно за здравље једне нације говори и податак да је јеврејски владар Херод 73. године п.н.е. до 3. г.н.е увео обавезну обуку пливања за сву мушку децу. Стратегија мора дефинисати обавезу израде плана изградње и реконструкције базена широм Републике Србије, као основне базе за развој и унапређење здравља свих слојева грађана Републике Србије, али и као неопходни услов за развијање свих пливачких спортова.

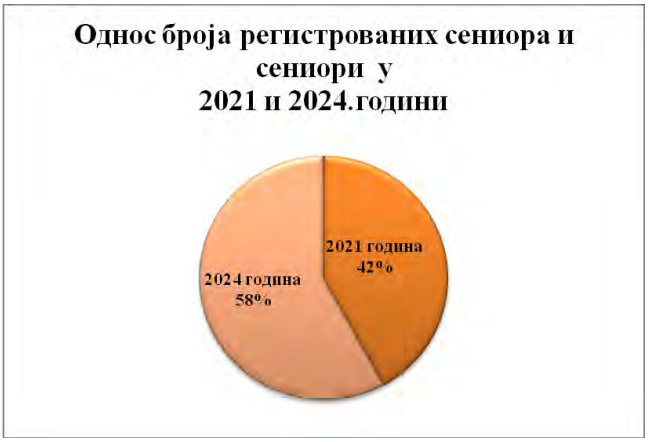
У претходним разматрањима наведени су примери само неколико изабраних савеза али морамо напоменути да је ситуација у многим другим савезима веома слична или је само мало боља. Посебно су интересантни подаци које је приказао Планинарски савез Србије који има у свом чланству 10.548 жена планинара и 9.529 мушкараца планинара што укупно износи 20.077 планинара, што су подаци који се морају озбиљно узети у обзир као оријентир уколико Стратегија развоја спорта за период 2026-2035 године буде приоритетно усмерена на повећање обухвата бављења грађана спортом.

Када су у питању гране спорта, треба водити рачуна да упитнике није попунило неколико мањих надлежних националних спортских савеза, као и да је један број спортиста активан у савезима који нису надлежни за поједине гране спорта. Од надлежних националних гранских спортских савеза, упитник није попунио 16 савеза: Национални савез за карлинг Србије,

Српска скејтборд-ролер федерација, Спортски савез инвалида Србије, Спортски ауто и картинг савез Србије, Српски лакрос Савез, Маи таи савез Србије, Ашихара каикан савез Србије, Српски галопски савез, Савез екстремних спортова Србије, Српски касачки савез, Скајбол савез Србије, Спид бадминтон савез Србије, Савез седеће одбојке инвалида Србије, Стонотениски савез особа са инвалидитетом Србије, Савез инвалида стреличара Србије и Инвалидски стрељачки савез Србије. Колико има регистрованих спортиста у овим савезима није могло да се утврди ни путем увида у њихове интернет сајтове, јер иако имају законску обавезу да имају званични сајт, већина савеза који нису попунили упитник у опште немају сајт, што само говори о стању у тим савезима. Код савеза који имају званични сајт могу се пронаћи једино подаци о спортистима који учествују у националним такмичењима, што су вероватно и регистровани спортисти. Таквих спортиста је укупно 574 (290 у спорту особа са инвалидитетом). Спортиста у овим савезима свакако није много.

Утолико се може узети да је реално да у Републици Србији има у оквиру надлежних националних гранских спортских савеза активних и регистрованих спортиста такмичара максимално око **325.000,** барем онако како су сами савези пријавили број регистрованих спортиста. Треба, ипак, бити и опрезан код ових бројева регистрованих спортиста имајући у виду раније поменуто Истраживање Спортског савеза Србије и Министарства омладине и спорта из 2021. године (88 савеза) спроведено по истој методологији као и истраживање Министарства спорта из 2024. године (87 савеза). Број регистрованих сениорки и сениора у надлежним националним гранским спортским савезима у 2021. и 2024 години дат је следећој табели и графикону:

сениори 2021		**сениори 2024**	
жене	**мушкарци**	**жене**	**мушкарци**
17.492	104.260	28.029	140.377
121.752		**168.406**	

Дакле, из претходне табеле и графикона може се види да је у 2021.години било регистровано 17.492 сениорке и 104.260 сениора док је у 2024. години регистровано 29.029 сениорки и 140.377 сениора што је повећање за преко 46.000 регистрованих спортиста у односу на 2021. годину. Такво повећање за три године је упитно.

Када су у питању **области спорта**, упитник о броју регистрованих спортиста попунило је 5 надлежних националних спортских савеза за области спорта (3 за спортску рекреацију, 1 за школски и 1 за соколски спорт). Упитници су показали, а таква су и посредна сазнања и за друге области спорта, да се у 2024. години у надлежним националним спортским савезима не врши регистровање спортиста, осим у школском спорту у коме је Савез за школски спорт Србије пријавио број регистрованих спортиста млађих категорија: укупно **100.713** (44.309 жена и 56404 мушкараца), и то – јуниора 12.878 (5405 жена и 7474 мушкараца), кадета 12879 (5405 жена и 7474 мушкараца) и пионира 74.956 (жена 33.499 и 41.457 мушкараца). Суштински, и овде није реч о правом регистровању спортиста већ о евидентираним ученицима који су узели учешће у школским спортским такмичењима у чијем организовању је учествовао Савез за школски спорт Србије (уз вероватно дупло бројање у случајевима учешћа истих ученика на више нивоа такмичења). Према подацима добијеним од Спортског савеза Србије, у оквиру сеоског спорта на сеоским спортским играма учествовало је у 2024. години укупно 4500 спортиста, а у оквиру предшколског спорта (физичког васпитања деце предшколског узраста) активностима лиге малих шампиона било је у 2024. години обухваћено 15.200 деце предшколског узраста.

2.3.4.1.2. Спортски стручњаци и стручњаци у спорту

Савремени спорт није могућ без одговарајућег стручног особља на свим нивоима спортског организовања. Таленат и ентузијазам данас више нису довољни адути за успешност у спорту. Пресудни фактори су и материјални извори, добра организација и врхунски мултидисциплинарни стручни рад.

Предуслов за развој спорта и бављење спортом јесте располагање великим бројем квалитетних стручњака (кадрова) на свим нивоима, од административног и техничког до оних који раде на нивоима руковођења, обуке и тренинга. Ти кадрови могу бити и волонтерски и професионални, с тим да професионални кадрови могу бити и подршка волонтерима. Спортски стручњаци, а посебно тренери, играју централну улогу у развоју сваке спортске гране и, због тога, њихове способности имају посебну важност за сваку организацију у области спорта и сваког спортисту. Нарасле потребе за услугама спортских стручњака у тесној су вези са чињеницом да је индустрија спорта (спортска индустрија) постала лукративни, више милијарди долара вредан бизнис, у коме раде, у различитим областима, хиљаде људи.

Према Упутству за регулисање рада персонала спортисте (менаџери, агенти, тренери, кондициони тренери, медицинско особље) које је усвојено од стране Извршног одбора Међународног олимпијског комитета у Дурбану 4. јула 2011. године, чланови персонала спортисте требају да буду адекватно квалификовани да би радили у својој области, кроз лиценце, сертификате или дипломе, поготову када су одређени од стране међународне федерације или националног спортског савеза. Тај захтев је посебно важан када су у питању врхунски спортисти који репрезентују српски спорт на међународној спортској сцени и од којих се очекују врхунски спортски резултати.

Једно од основних десет начела на којима се заснива Закон о спорту из 2016. године је и *начело стручности.* Према образложењу Владе Србије из Предлога закона о спорту*: „*Бављење спортским активностима поред позитивног утицаја на организам лица које се бави спортом, садржи и одређен ризик по здравље учесника. Због тога, стручни рад у спорту, односно вођење спортских активности може да изводи само квалификовани (школовани) или стручно оспособљени кадар.“

Стручним радом у спорту могу се бавити само спортски стручњаци. Стручни рад у спорту, у смислу Закона о спорту, посебно обухвата: планирање и спровођење спортских активности деце и омладине, рекреације грађана, тренинга спортиста, спортског васпитања, обучавања и спортског усавршавања, кинезитерапијског вежбања; вођење спортиста на такмичењима; контролу психофизичких и функционалних способности учесника у спортским активностима; истраживачко-развојни и научноистраживачки рад у спорту; стручно-саветодавни и стручно-информативни рад; планирање спортских програма и пројеката; документовање спортске стручне литературе, припремање и уређивање секундарних информационих извора у спорту; креирање, планирање и организовање пропагандних кампања и акција, односа са јавношћу и контаката са средствима јавног информисања у спорту; извештавање са спортских приредаба, писање информативних и аналитичких новинских чланака у области спорта; планирање и спровођење спортских приредаба; посредовање у спортским трансферима; спортски менаџмент и организовање спортског пословања; спортско суђење; старање о безбедности, реду и сигурности на спортским приредбама и у спортским објектима и о спречавању допинга у спорту; старање о здравственом стању спортиста (чл. 27. ст. 1). Списак није коначан, и стручним радом у спорту треба сматрати и све типичне послове за утврђена спортска занимања и звања из Правилника о номенклатури спортским звања и занимања.

Закон о спорту дефинише спортске стручњаке као лица која имају одговарајуће високо или више образовање у области спорта, односно физичке културе или су оспособљена од стане овлашћених организација и у складу са Номенклатуром спортских звања и занимања, за обављање одређених стручних послова у спорту, ако законом није друкчије одређено. (чл. 25. ст. 2). Реч је, разуме се, о физичким лицима. Из претходно наведене дефиниције јасно произилази да Закон о спорту под појмом спортског стручњака подразумева две категорије лица: 1) лица која су стекла одговарајуће високо или више образовање у области спорта; 2) лица која немају одговарајуће образовање у области спорта али су стручно оспособљена за обављање одређених стручних послова у спорту. Међутим, ако спортски стручњак ради са децом, он, у сваком случају, мора имати одговарајуће образовање у области физичког васпитања и спорта, или поред основне стручне оспособљености и посебну (додатну) стручну оспособљеност за рад са децом, у складу са законом (чл. 27. ст. 4. ЗС). Изузетно, спортски стручњаци који обављају васпитно-образовни рад са децом, а који не испуњавају прописане услове у погледу степена и врсте образовања, могу и даље да обављају тај рад ако су до ступања на снагу Закона о спорту (2016) најмање 25 година обављали васпитно-образовни рад, од чега најмање 15 година у раду са децом, на основу потврде националног гранског спортског савеза (чл. 180. ст. 2. ЗС). Треба уочити да је и овим лицима потребно да имају одговарајућу стручну оспособљеност. Под децом се сматрају лица која имају мање од 16 година живота (чл. 27. ст. 5. ЗС).

Страни спортски стручњаци, односно лица са страним држављанством који имају одговарајуће образовање или стручну оспособљеност у области спорта, у складу са законом државе чији су држављани, сматрају се спортским стручњаком у смислу Закона о спорту.

Спортски стручњаци дужни су да планирају и евидентирају стручни рад који обављају у организацијама у области спорта, у складу са правилима надлежних националних спортских савеза, која обавезно уређују садржину стручних планова и евиденцију реализације стручног рада.

Стручњаци у спорту су лица других занимања која имају одговарајуће образовање за те врсте послова и доприносе остваривању спортских активности и спортских делатности, у складу са Законом о спорту. Три су, дакле, услова да би неко лице које је ангажовано у организацију у области спорта имало статус стручњака у спорту: 1) да нису у питању послови стручног рада у спорту које могу да обављају само спортски стручњаци; да лице има *одговарајуће стручно образовање* за послове које обавља у организацији; 3) да су послови повезани са спортским активностима и спортским делатностима организације. Ни Законом о спорту ни пратећим подзаконским актима није

ближе прецизирано о којим је пословима је реч, већ је то фактично питање, нити је утврђена обавеза ангажовања таквих лица. Треба, међутим, водити рачуна да таква обавеза може посредно произилазити из одредби Закона о спорту или неког посебног закона. На пример, према члану 5. ст. 1. Закона о спорту, приликом вођења евиденција и других збирки података и приликом издавања или подношења докумената од стране учесника у систему спорта у складу са Законом о спорту, остварује се заштита података о личности и приватности у складу са одредбама Закона о спорту и Закона о заштити података о личности. Сва спортска удружења и савези обавезни су да воде књиге чланова (чл. 49. ст. 5. ЗС), а надлежни национални спортски савези воде и читав низ регистара из члана 100. став 2. Закона о спорту. Када се то има у виду, онда је јасно да бројне организације у области спорта, а нарочито надлежни национални спортски савези, испуњавају услове из члана 56. став 2. тачка 2) Закона о заштити података о личности[91] да морају имати запослено или уговором ангажовано лице за заштиту података о личности, а које се именује на основу „његових стручних квалификација, а нарочито стручног знања и искуства у области заштите података о личности, као и способности за извршавање обавеза из члана 58. овог закона".

Министар спорта утврђује Номенклатуру спортских занимања и звања и типичне послове за утврђена спортска занимања и звања и услове у погледу образовања, односно стручне оспособљености и стручног искуства за стицање звања. Највиша спортска звања могу да стекну само спортски стручњаци који имају прописано образовање. Стицањем вишег спортског звања у складу са Номенклатуром, у оквиру једног спортског занимања, спортски стручњак стиче и право бављења пословима карактеристичним за нижа спортска звања из истог спортског занимања, односно за иста или нижа спортска звања из сродног спортског занимања. Надлежни национални гранси спортски савези могу спортским правилима утврдити да се уз називе спортских звања утврђених Номенклатуром спортских звања и занимања користе, у оквирима надлежности тих савеза, и одговарајући називи за иста звања утврђени правилима надлежних међународних гранских спортских савеза.

Министар омладине и спорта је 2020. године донео Правилник о номенклатури спортских звања и занимања (Правилник). Тим правилником је утврђено да у Републици Србији постоје следећа спортска занимања: 1) тренер у спорту; 2) инструктор у спорту; 3) организатор рекреације у спорту; 4) спортски менаџер; 5) организатор спортског пословања; 6) спортски посредник; 7) судија у спорту; 8) спортски водич; 9) спортски спасилац; 10) спортски документалиста; 11) спортски статистичар; 12) спортски новинар; 13) спортски репортер; 14) саветник у спорту; 15) спортски пропагандиста; 16) спортски лекар; 17) спортски физиотерапеут; 18) спортски масер; 19) спортски психолог; 20) спортски нутриционист. Лица која обављају неко од наведених спортских занимања имају статус спортског стручњака у складу са Законом о спорту.

У оквиру појединих наведених занимања може се стећи више спортских звања, у зависности од степена образовања, односно степена стручне оспособљености, а код неких занимања и у односу на године обављања стручних послова (тренер у спорту, инструктор у спорту, организатор рекреације у спорту, менаџер у спорту, организатор спортског пословања, судија у спорту спортски спасилац и лекар у спорту),

Тако, на пример, у оквиру занимања тренер у спорту могу се стећи следећа спортска звања: 1) спортски оперативни тренер; 2) спортски оперативни кондициони тренер; 3) спортски оперативни тренер – спортски учитељ; 4) спортски тренер; 5) спортски кондициони тренер; 6) дипломирани спортски тренер; 7) специјалиста спортски тренер.

[91] „Основне активности руковаоца или обрађивача састоје (се) у радњама обраде које по својој природи, обиму, односно сврхама захтевају редован и систематски надзор великог броја лица на које се подаци односе." У пракси се ова обавеза углавном не поштује.

Код већине спортских занимања постоји само једно спортско звање, чији назив је идентичан називу занимања: спортски психолог, спортски посредник, спортски физиотерапеут; спортски масер, спортски нутриционисте, спортски репортер, спортски новинар, спортски статистичар, спортски документалиста, спортски водич, спортски пропагандиста и саветник у спорту.

Да би се неко лице бавило стручним радом у одређеној грани или области спорта није му довољно да има само одговарајуће спортско звање већ мора да поседује и дозволу за рад предвиђену спортским правилима надлежног националног спортског савеза или правилима надлежног међународног спортског савеза, у складу са Законом о спорту. Међународна дозвола за рад издата спортском стручњаку од стране надлежног међународног спортског савеза или надлежног националног спортског савеза у складу са правилима надлежног међународног спортског савеза или страна национална дозвола за рад издата страном спортском стручњаку у складу са законом и спортским правилима стране државе сматра се важећом дозволом за рад, у смислу Закона о спорту, за период за који је издата. Дозвола за рад одређеног нивоа даје право да се обављају и сви послови обухваћени дозволом за рад нижих нивоа из исте гране, односно области спорта.

Спортском стручњаку се може издати или обновити дозвола за рад уколико су испуњени услови у погледу потребне стручне спреме или стручне оспособљености, односно спортског звања, припадности националном спортском савезу, здравствене способности, професионалне праксе (практичног стручног рада), стручног спортског искуства, стручног усавршавања, постигнутих спортских резултата, трошкова издавања дозволе за рад (чл. 27. ст. 3. ЗС). Дозволу за рад спортским стручњацима издаје надлежни национални спортски савез. Под надлежним националним спортским савезом сматра се национални спортски савез утврђен актом из члана 120. став 2. тачка 1) Закона о спорту, који уређује путем спортских правила обављање спортских активности и спортских делатности у одређеној грани или области спорта, у којој спортски стручњак обавља стручни рад на који се односи дозвола за рад. Министар спорта прописује ближе услове, начин и поступак издавања, обнављања и одузимања дозвола за рад спортским стручњацима (чл. 30. ст. 1. ЗС). Спортским правилима надлежног националног спортског савеза се додатно уређују начин и ближе услове за издавање, обнављање и одузимање дозволе за рад спортским стручњацима, укључујући и стручно усавршавање спортских стручњака, нивое дозволе за рад и стручне послове који се могу обављати у организацијама у области спорта на основу одређеног нивоа дозволе за рад. У оквиру сваке спортске гране, односно области спорта дефинишу се спортским правилима минимално два, а максимално четири нивоа дозволе за рад, осим ако спортским правилима надлежног међународног спортског савеза није друкчије одређено. Министар надлежан за спорт даје сагласност на ова спортска правила пре њихове примене.

Које спортске стручњаке морају да ангажују спортске организације, спортска друштва, спортски савези и друга удружења у области спорта прописано је Правилником о ближим условима за обављање спортских активности и делатности (чл. 4). Ангажовање спортског стручњака врши се закључењем уговора о стручном ангажовању или уговора о раду, или путем доношења одлуке о именовању спортског стручњака за обављање одређених спортских занимања у случају да се спортски стручњак бави стручним радом у организацији у области спорта као члан организације, у складу са Законом о спорту (чл. 5. ст. 1. Правилника). На закључење уговора између спортског стручњака и организације у области спорта (укључујући и спортске организације и савезе) сходно се примењују правила о закључењу уговора између спортисте и спортске организације (чл. 31. ст. 3. ЗС). Законом о спорту су утврђена и посебна правила за закључење уговора о посредовању у спорту између спортиста и спортских организација, с једне стране, и спортских посредника (организација за спортско посредовање) с друге стране.

Пословима стручног оспособљавања за обављање одређених стручних послова у спорту могу се бавити високошколске установе, у складу са законом којим се уређује делатност високог образовања и Законом о спорту, као и заводи надлежни за спорт и медицину спорта, у складу са

Законом о спорту (чл. 29. ЗС). Пословима стручног оспособљавања за обављање одређених стручних послова у спорту за које се не могу стећи одговарајућа стручна звања у високошколским установама или за које не постоји интерес тих установа да их врше, односно да их врше у довољној мери, могу се бавити и организације у области спорта које испуњавају услове у погледу простора, опреме и кадрова, у сарадњи са одговарајућом акредитованом високошколском установом. Пословима стручног оспособљавања за обављање одређених стручних послова могу се бавити и надлежни национални спортски савези и национална стручна спортска удружења, ако је то предвиђено спортским правилима надлежног међународног спортског савеза, у сарадњи са одговарајућом акредитованом високошколском установом. Наведене организације се могу бавити стручним оспособљавањем уколико: 1) испуњавају услове у погледу простора, опреме, кадрова, и плана и програма стручног оспособљавања, у складу са овим правилником; 2) има дозволу за рад, издату од стране Министарства спорта у складу са Законом о спорту. Министар омладине и спорта је 2020. године донео Правилник о стручном оспособљавању и усавршавању за обављање одређених стручних послова у спорту.

Стручно оспособљавање се врши у оквиру четири нивоа стручне оспособљености (чл. 4. Правилника): 1) први ниво, који се стиче стручним оспособљавањем (теоријским и практичним), у трајању од 120 сати обуке за обављање одређене врсте стручних послова у спорту (услов за стицање овог нивоа је претходно завршено најмање средње образовање); 2) други ниво, који се стиче стручним оспособљавањем (теоријским и практичним), у трајању од 240 сати обуке за обављање одређене врсте стручних послова у спорту (услов за стицање овог нивоа је претходно завршено најмање средње образовање); 3) трећи ниво, који се стиче стручним оспособљавањем (теоријским и практичним), у трајању од 360 сати обуке за обављање одређене врсте стручних послова у спорту (услов за стицање овог нивоа је завршено најмање средње образовање или завршен одговарајући други ниво стручног оспособљавања); 4) четврти ниво, који се стиче стручним оспособљавањем (теоријским и практичним), у трајању од 360 сати обуке за обављање одређене врсте стручних послова са децом у спорту (услов за стицање овог нивоа је завршен трећи ниво стручног оспособљавања).

Организација која има дозволу за рад обавезна је да достави сваке године у јануару Министарству спорта извештај о извршеном стручном оспособљавању у претходној години и план активности за текућу годину на организовању стручног оспособљавања. Организација, такође, мора да достави Министарству спорта пријаву почетка обављања стручног оспособљавања, најкасније седам дана пре почетка уписа полазника стручног оспособљавања (чл. 30. ст. 2. ЗС).

Организације у области спорта су дужне да утврде план стручног усавршавања спортских стручњака и стручњака у спорту и да обезбеде услове за остваривање тог плана, у складу са спортским правилима надлежног националног спортског савеза. Организација у области спорта обавезна је и да омогући ангажованим спортским стручњацима учешће у стручном усавршавању организованом у складу са Правилником о стручном оспособљавању и усавршавању за обављање одређених стручних послова у спорту и спортским правилима надлежног националног спортског савеза. Под стручним усавршавањем, у смислу Закона о спорту, подразумева се стицање знања и вештина спортских стручњака и стручњака у спорту, које обухвата континуирану едукацију током радног века, као и учешће на стручним и научним скуповима, семинарима и курсевима у складу са Законом о спорту и спортским правилима надлежног националног спортског савеза (чл. 28. ст. 2. и 3. ЗС). Стручно усавршавање могу да организују одговарајуће акредитоване високошколске установе, надлежни национални гранси спортски савези, надлежни национални спортски савези за области спорта, одговарајућа национална стручна спортска удружења, Олимпијски комитет Србије, Спортски савез Србије, Параолимпијски комитет Србије, надлежни заводи за спорт и медицину спорта и Антидопинг

агенција Републике Србије. Организатор стручног усавршавања је обавезан да стручну обуку, односно стручни скуп изводи под условима и на начин који је унапред објављен, и да учесницима по завршетку обуке изда потврду о похађаној обуци, односно учешћу на стручном скупу. Организатор стручног усавршавања обавезан је да достави Министарству спорта и националном спортском савезу надлежном за издавање одговарајуће дозволе за рад извештај о обављеном стручном усавршавању у року од 30 дана од дана завршетка програма стручног усавршавања, са списком учесника и подацима из програма обуке (чл. 66. Правилника).

Законом о спорту (чл. 19) прописано је да у спортском такмичењу може учествовати спортски стручњак коме је у периоду од шест месеци пре одржавања спортског такмичења утврђена општа здравствена способност за обављање спортских активности, односно делатности. Посебна здравствена способност утврђује се, поред опште здравствене способности најмање једном годишње, за спортске стручњаке који раде са спортистима. Правилником о спровођењу здравствених прегледа спортиста и спортских стручњака утврђено је (чл. 4) да се на сваких шест месеци утврђује посебна здравствена способност спортских стручњака који рад са спортистима (тренер у спорту, инструктор у спорту, организатор рекреације у спорту, судија у спорту, спортски водич, спортски спасилац), с тим да здравствени преглед обавезно садржи и психолошку процену.

Спортска организација дужна је да закључи уговор о осигурању својих врхунских спортских стручњака од последица несрећног случаја за време обављања стручног рада у спорту, а на основу утврђеног рангирања спортских стручњака. Осим тога, надлежни национални гранси спортски савез дужан је да осигура спортског стручњака који наступа за националну спортску репрезентацију од последица несрећног случаја за време наступа за националну спортску репрезентацију, уколико спортски стручњак већ није обухваћен осигурањем на основу уговора који је закључила спортска организација (чл. 21. ЗС).

Над стручним радом у области спорта врши се стручни надзор, у складу са чланом 32. Закона о спорту. Стручни надзор врши Завод за спорт и медицину спорта Републике Србије (Републички завод), а на територији аутономне покрајине – Покрајински завод за спорт и медицину спорта (Покрајински завод), преко стручних спортских надзорника, као поверени посао. Послове стручног спортског надзорника може обављати лице које има одговарајуће спортско звање, најмање пет година обављања одговарајућег стручног рада у спорту и значајне резултате у стручном раду у спорту. За вршење надзора над стручним радом спортског стручњака одређује се стручни спортски надзорник са Листе стручних спортских надзорника који има најмање исто спортско звање као и спортски стручњак над чијим се стручним радом врши надзор и у зависности од планиране врсте и предмета надзора. Листу стручних спортских надзорника утврђује Републички завод, односно Покрајински завод, према врсти стручног рада, спортским звањима и занимањима и према спортским гранама и областима утврђеним у складу са Законом о спорту.

Националном категоризацијом спортских стручњака утврђују се критеријуми и мерила за рангирање спортских стручњака на основу квалитета рада, остварених резултата, степена стручности и националне категоризације спортова и уређује начин додељивања одговарајућег ранга – спортског статуса (чл. 139. ст. 4. и 6-9. ЗС). Националну категоризацију спортских стручњака прописује Министар спорта, за период од две године. На основу утврђене категоризације, једанпут годишње рангирање, односно категорисање врше, као поверени посао: 1) Олимпијски комитет Србије – за олимпијске спортске стручњаке; 2) Спортски савез Србије – за неолимпијске спортске стручњаке; 3) Параолимпијски комитет Србије – за параолимпијске спортске стручњаке. Према Правилнику о националној категоризацији спортских стручака („Сл. гласник РС“, бр. 25/2103), одговарајући ранг – спортски статус може бити додељен спортском стручњаку који има најмање спортско звање спортски оперативни тренер (чл. 2. ст. 2).

Одговарајући спортски статус додељује се спортским стручњацима који воде националне спортске репрезентације и клупским спортским тренерима. Спортски стручњак рангира се као врхунски спортски тренер (заслужни тренер, међународни ранг, национални ранг).

Постојеће стање у обављању стручног рада у спорту у Републици Србији

Постојеће стање у погледу обављања стручног рада у организацијама у области спорта сагледавано је на неколико начина. Један се састојао из изјашњења о овом питању од стране чланова Подгрупе за унапређење система спорта, посебно такмичарског (унапређење положаја спортиста, спортских стручњака и организација у области спорта и унапређење система такмичења) и стварање услова за постизање врхунских спортских резултата Радне групе за израду Националне стратегије развоја спорта 2026-2035. Подгрупа је имала 49 чланова и њену већину су чинили представници високошколских установа у области спорта и надлежних националних спортских савеза (кровних и прве категорије). Други начин прикупљања података састојао се из анализе података из: Истраживања Спортског савеза Србије и Министарства омладине и спорта из 2021. године о организованости спорта у Републици Србији[92] и наставка тог истраживања од стране Министарства спорта у 2024. години; Регистра финансијских извештаја који води Агенција за привредне регистре; евиденције Националне службе за запошљавање.

У Републици Србији не постоје званични статистички подаци о броју *запослених и радно ангажованих* (рад ван радног односа) лица у организацијама у области спорта, па самим тим нема ни података о запосленим и радно ангажованим спортским стручњацима и стручњацима у спорту, у складу са Законом о спорту. На жалост не функционише ни Национална евиденција спортских стручњака и стручњака у спорту из чл. 168. ст. 1. тач. 4) Закона о спорту, коју води Завод за спорт и медицину спорта Републике Србије. Због тога је процена о тим показатељима могућа једино посредно, на основу појединих истраживања која се односе на укупну организованост спорта у Републици Србији.

Подаци о надлежним националним спортским савезима из Регистра финансијских извештаја показују да је у 113 савеза укупно у 2019. години било запослено 287 лица, а да 56 савеза није имало запослена лица. Највећи број савеза (25) је имао једног запосленог, док је 10 и више запослених имало 9 савеза. До 3 запослена имао је 41 савез. Минималан број запослених је био 1 а максималан број 63. С друге стране, када су у питању територијални спортски савези,

[92] У 2021. години Спортски савез Србије је, као део програма који је финансирало Министарство омладине и спорта, спровео Истраживачко развојни пројекат: „Сагледавање постојећег стања у систему спорта у Републици Србији и идентификовање проблема и промена које би требало предузети, у функцији припреме ех анте анализе ефеката за доношење Националне стратегије развоја спорта и припреме Нацрта закона о изменама и допунама Закона о спорту“, који је обухватио и истраживање о показатељима у области спорта који се воде у различитим регистрима код Агенције за привредне регистре. У оквиру Истраживања спроведена је анализа финансијског пословања надлежних националних спортских савеза, територијалних спортских савеза и најбољих домаћих спортских организација (клубова) на основу финансијских извештаја (биланса стања и биланса успеха) који су поднети Агенцији за привредне регистре за период 2017-2019. Истраживањем је обухваћено 162 територијална спортска савеза и 113 национална спортска савеза. Приликом избора клубова који ће се анализирати пошло се од списка клубова који су добили помоћ и буџета Републике Србије на основу Уредбе о утврђивању Програма финансијске подршке спортским организацијама у отежаним економским условима услед пандемије COVID-19 изазване вирусом SARS-CoV-2 ("Службени гласник РС", број 144 од 27. новембра 2021). Списку клубова који су добили помоћ, додати су клубови највиших националних фудбалских лига за мушкарце и жене, а изостављени су клубови других лига у колективним спортовима. Анализом је обухваћено 221 спортска организација (клуб) у пет најважнијих колективних спортова (мушкарци и жене) и 12 индивидуалних.

подаци из Регистра финансијских извештаја показују да је просечан број запослених у 158 градских/општинских спортских савеза (укључујући и београдске градске општине) био 2019. године 425. При том, у 2019. години 43 савеза није имало запослена лица. Највећи број савеза (45, или 30%) имао је само 1 запосленог, док је преко 10 запослених имало само 5 савеза. До 3 запослена имало је 74 савеза. Минималан број запослених је 1 а максималан број је 47.

Регистар финансијских извештаја показује и да је број запослених у 2019. години био у 221 најбољих наших спортских клубова укупно 1560, с тим да 110 спортских клубова није имало запослене, 46 су имали само 1 запосленог, а укупно 86 клубова су имали до 10 запослених. Три клуба са највећим бројем запослени су били: ФК Црвена Звезда 253, ФК Партизан 218 и ФК Војводина 106. Од укупних 1560 запослених лица 1090 су у мушким фудбалским клубовима Супер лиге.

Министарство спорта је средином 2024. године спровело додатно истраживање, које је обухватило и податке који су се односили на запослена и хонорарно ангажована лица у надлежним националним спортским савезима и на спортске стручњаке регистроване у тим савезима за обављање стручног рада. Упитник је попунило 87 надлежних националних гранских спортских савеза, 5 надлежних националних спортских савеза за облати спорта и 3 кровна национална спортска савеза.

Према достављеним подацима из Упитника (август 2024), укупан број запослених у надлежним националним спортским савезима је био 313, од чега 192 мушкарца и 135 жена. Укупан број хонорарно ангажованих лица у савезима је 1793, од чега 1314 мушкарац и 479 жена. Дакле, укупно је било 2106 радно ангажованих лица. У односу на запослене, статус спортског стручњака је имало 131 лица (6,2%), и то 94 мушкарца и 37 жена. Посебно је проблематично то што је у упитнику Параолимпијски комите Србије означио да има 4 запослена лица, нема хонорарно ангажована лица и нема запосленог спортског стручњака.[93]

Ако податке из Упитника анализирамо са становишта *надлежних националних гранских спортских савеза* онда се могу добити следећи показатељи за 2024. годину: укупан број запослених је био 249 (195 у спортовима прве категорије)**,** од чега 143 мушкарца и 106 жена. Укупан број хонорарно ангажованих лица у савезима је био 1620 (871 у спортовима прве категорије), од чега 1187 мушкарац и 433 жена. Дакле, укупно је било 1869 запослених и хонорарно ангажованих лица.

Према подацима Министарства просвете, науке и технолошког развоја који су достављени Министарству омладине и спорта 14. 12. 2021. године, у основим и средњим школама је у 2021. години укупно било запослено 3620 наставника и професора физичког васпитања и спорта, од којих је 2614 мушкараца и 1006 жена.

Када је реч о незапосленим спортским стручњацима, Министарство спорта је 2024. затражило извештај од Националне службе за запошљавање о незапосленим лицима на евиденцији Националне Службе која имају неко од занимања у области спорта, у складу са Одлуком о Јединственом кодексу шифара за уношење и шифрирање података у евиденцијама у области рада. Према добијеном извештају: у јуну месецу 2024. године на евиденцији НСЗ било је 1013 незапослених спортских стручњака (од којих 33 жена). Најбројнији су наставници и професори физичког васпитања 897. Незапослених спортских тренера је било 60 и спортских менаџера 56.

[93] Уколико би ово било тачно онда овај кровни национални спортска савеза не би могао да обавља спортске активности и спортске делатности јер не испуњавају законом прописане услове у односу на обавезу ангажовања спортских стручњака (чл. 103. ст. 4. и 9. Закона о спорту). Да проблем буде већи, Параолимпијски комитет је директно надлежан и за 12 параолимпијских грана спорта, и за сваку од тих грана спорта би морао да има ангажоване одговарајуће спортске стручњаке.

Оно што је, међутим, значајно истаћи за надлежне националне гранске спортске савезе, који су према члану 99. став 1. Закона о спорту највиши облик удруживања у Републици Србији у одговарајућој грани спорта, јесте да у 2024. години:

- 52 савез нема запослену ни једну жену;
- 19 савеза има запослену 1 жену (3 савеза прве категорије);
- 6 савеза имају 2 запослене жене;
- 52 савеза нема запослених мушкараца;
- 19 свеза има запосленог 1 мушкарца (5 савеза прве категорије);
- 20 савеза има запослено само 1 лице;
- 40 савеза нема запослених лица;
- 3 савеза имају преко 10 запослених мушкараца;
- 41 савез нема ни једно запослено лице;
- највише запослених има ФСС – 75 (44 мушкараца и 31 жену);
- 34 савеза нема хонорарно ангажованих жена (1 савез прве категорије);
- 23 савеза нема хонорарно ангажованих мушкараца;
- 14 савеза има 1 хонорарно ангажовану жену;
- 16 савеза има 1 хонорарно ангажованог мушкарца;
- 19 савеза у опште нема хонорарно ангажована лица;
- 16 савеза нема ни запослена ни хонорарно ангажована лица;
- 74 савеза нема запослену жену спортског стручњака;
- 62 савеза нема запосленог мушкарца спортског стручњака;
- 58 савеза нема запосленог спортског стручњака.

Када су у питању надлежни национални спортски савези за области спорта, према достављеним подацима укупно је било запослених 16 лица (5 жена и 11 мушкараца) и 92 хонорарно ангажована лица (28 жена и 64 мушкарца). Од запослених лица у савезима, 11 лица има статус спортског стручњака. Подаци такође показују: 1 савез нема запослена лица, 3 савеза немају запослену жену, 1 савез нема хонорарно ангажована лица, 2 савеза нема хонорарно ангажоване жене, 4 савеза немају запослену жену спортског стручњака.

Истраживање које је спровео Спортски савез Србије 2021. године у односу на надлежне територијалне спортске савезе показало је у 2021. години у овим савезима било радно ангажовано:

- Укупан број запослених у савезима: 435;
- Укупан број хонорарно ангажованих лица у савезима: 236;
- Укупан број радно ангажованих лица: 671;
- Укупан број спортских стручњака запослених у савезима: 154;
- У 33 територијална спортска савеза нема запослених лица;
- У 76 територијална спортска савеза нема хонорарно ангажованих лица;
- У 20 територијалних спортских савеза нема ни запослених ни хонорарно ангажованих лица;
- У 73 територијална спортска савеза нема запослених спортских стручњака.

Један од података из Упитника за надлежне националне гранске спортске савезе односио се и на укупан ***број лиценцираних (са издатом дозволом за рад) спортских тренера и инструктора, спортских судија и спортских посредника*** у 2024. години, у оквирима ингеренција савеза. Добијени подаци показују да је у 2024. години у 87 националних гранских савеза укупно било 17.333 издатих дозвола за рад:

- 8616 за спортске тренере (6518 мушкараца и 2098 жена) – 4862 у спортовима прве категорије (56,43%); 5734 у олимпијским спортовима (66,55%);

- 767 за спортске инструкторе (662 мушкараца и 105 жена) – 0 у спортовима прве категорије; 490 у олимпијским спортовима (63,89%);
- 8130 за спортске судије (6228 мушкараца и 1902 жена) – 6217 у спортовима прве категорије (76,47%); 6866 у олимпијским спортовима (84,45%)
- 110 за спортске посреднике (94 мушкараца и 16 жена) – 0 у спортовима прве категорије; 8 у олимпијским спортовима (7,27%).

Истраживањем нису обухваћени други спортски стручњаци који улазе у неко од осталих 13 спортских занимања јер пракса показује да надлежни национални гранси спортски савези не врше (или у занемарљивој мери врше) њихово лиценцирање у складу са Законом о спорту. То не значи, међутим, да тих стручњака (спортски спасиоци, клупски лекари, клупски физиотерапеути, спортски менаџери, спортски статистичари др.) нема, али се не може рећи колики је њихов број.

Значајно је, међутим, да је истраживање показало и колико је ***страних спортских тренера и инструктора*** ангажовано у организацијама које су у ингеренцији надлежних националних спортских савеза. Њих је 2441 у оквиру националних гранских спортских савезе (1873 мушкараца и 565 жена), и 189 у оквиру националних спортских савеза за области спорта (104 мушкарца и 85 жена). У спортовима прве категорије је укупно 1033 страних тренера (212 жена и 822 мушкараца). У 40 свеза нема страних спортских тренера и инструктора жена, а у 38 савеза нема страних спортских тренера и инструктора мушкараца. У 36 надлежна национална гранска спортска савеза нема страних спортских тренера и инструктора.

За сагледавање праве слике како се обавља стручни рад у спорту у нашој земљи, најзначајнију су, ипак, следећи подаци о надлежним националним гранским спортским савезима:,

- 20 националних спортских савеза нема ни једну жену тренера са дозволом за рад;
- 10 националних спортских савеза има само 1 жену тренера са дозволом за рад;
- 7 националних спортских савеза има само 2 жене тренере са дозволом за рад;
- у 40 националних спортских савеза има мање од 10 жена тренера са дозволом за рад;
- највише жена тренера има Савез за боди билдинг, фитнес, боди фитнес и аеробик Србије – 720;
- 7 савеза нема тренера мушкарца са дозволом за рад;
- 3 савеза има само 1 тренера мушкарца са дозволом за рад;
- 3 савеза има 2 тренера мушкарца са дозволом за рад;
- 28 савеза има мање од 9 мушкараца тренера са дозволом за рад;
- највише тренера мушкараца са дозволом за рад има Одбојкашки савез Србије- 881;
- 7 савеза нема тренере са дозволом за рад (ни мушкарце ни жене);
- Фудбалски савез Србије има 362 мушкарац и 5 жена са тренерском дозволом за рад;
- 64 савеза нема жене инструкторе са дозволом за рад;
- 59 савеза нема мушкарце инструкторе са дозволом за рад;
- 23 савеза нема жене спортске судије са дозволом за рад;
- 5 савеза има само 1 жену спортског судију са дозволом за рад;
- 8 савеза има 2 жене спортске судије са дозволом за рад,
- 37 савеза има мање од 10 жена спортских судија са дозволом за рад;
- 18 савеза нема мушкарце спортске судије са дозволом за рад;
- 1 савез има само 1 мушкарца спортског судију са дозволом за рад;
- 2 савеза има 2 мушкарца спортске судије са дозволом за рад;
- 18 савеза има мање од 10 мушкараца спортских судија за дозволом за рад;
- 17 савеза нема спортске судије са дозволом за рад;

- 81 савез нема жене спортске посреднике са дозволом за рад;
- 80 савеза нема мушкарце спортске посреднике са дозволом за рад.

Није много боља ситуација ни када су у питању надлежни национални спортски савези за области спорта. У оквиру три надлежна национална спортска савеза за спортску рекреацију, Савеза за школски спорт Србије и Соколског савеза Србије укупно је било 926 спортских стручњака са дозволом за рад (412 жена и 514 мушкараца). Од тога:

- спортских тренера - 708 (310 жена и 398 мушкараца) – 466 у спортској рекреацији;
- спортских инструктора - 193 (92 жене и 101 мушкарац);
- спортских судија 25 (10 жена и 15 мушкараца).

Страних спортских тренера и инструктора било је у овим савезима укупно 189 (85 жена и 104 мушкарца).

Дакле, у гранама и областима спорта у 92 надлежна национална спортска савеза било је укупно **10.284** спортских тренера и инструктора.

Истраживање које је било спроведено 2021 године показивало је да је тада било укупно 16.235 издатих дозвола за рад. У 2021. години је у оквиру 98 надлежних националних спортских савеза било 9366 спортских тренера и инструктора, 6608 спортских судија и 261 спортски посредник са дозволом за рад. Дакле, за три године стање се „поправило“ тако што је у 2024. години више 17 тренера и инструктора и 1522 спортских судија са дозволом за рад, али и „погоршало“ тако што је 51 мање спортских посредник са дозволом за рад, и то у за 6 мање надлежних националних спортских савеза него што је попунило упитник у 2021. години.

Из претходно изнетих података може се видети да не постоје прецизни подаци колико лица у Републици Србији има статус спортског стручњака у складу са Законом о спорту и колико њих је ангажовано, по различитом основу, у организацијама у области спорта. Оно што свакако треба учинити у наредном периоду јесте обезбедити да Национална евиденција спортских стручњака и стручњака у спорту почне да функционише у складу са Законом о спорту, јер би се онда поуздано располагало са потребним подацима о броју спортских стручњака и стручњака у спорту (укупно и појединим спортским занимањима), њиховим спортским звањима и о начину њиховог ангажовања. Друга могућност је да се спроведе посебно и детаљно истраживање о спортским стручњацима који обављају стручни рад у организацијама у области спорта у Републици Србији.

Један од најважнијих проблема у вези издатих дозвола за рад спортских тренера постаје евидентан када се број тренера са издатом дозволом за рад у 2024. години, упореди са број организација у области спорта које су у чланству надлежних националних гранских спортских савеза и бројем регистрованих спортиста у 2024. години. Као пример може послужити следећа табела о надлежним националним гранским спортским савезима прве категорије.

Назив спортског савеза	Укупан број чланова Савеза (непосредних и посредних)	Укупан број регистрованих спортиста у млађим категоријама	Укупан број регистрованих спортиста сениора	Број тренера са издатом дозволом за рад
РВАЧКИ САВЕЗ СРБИЈЕ	68	3205	590	92
ФУДБАЛСКИ САВЕЗ СРБИЈЕ	3199	51.337	59.002	367

ТЕНИСКИ САВЕЗ СРБИЈЕ	120	911	147	155
СРПСКИ АТЛЕТСКИ САВЕЗ	96	5064	1727	345
ОДБОЈКАШКИ САВЕЗ СРБИЈЕ	248	17.811	3066	1149
ЏУДО САВЕЗ СРБИЈЕ	151	7968	1104	330
РУКОМЕТНИ САВЕЗ СРБИЈЕ	278	12.361	7885	445
ТЕКВОНДО АСОЦИЈАЦИЈА СРБИЈЕ	88	1807	143	71
ПЛИВАЧКИ САВЕЗ СРБИЈЕ	86	2456	539	355
СТРЕЉАЧКИ САВЕЗ СРБИЈЕ	119	8702	1974	174
КОШАРКАШКИ САВЕЗ СРБИЈЕ	434	20.635	2704	892
ВАТЕРПОЛО САВЕЗ СРБИЈЕ	61	2491	735	224
ВЕСЛАЧКИ САВЕЗ СРБИЈЕ	22	491	211	58
КАЈАКАШКИ САВЕЗ СРБИЈЕ	43	1011	384	146
БОКСЕРСКИ САВЕЗ СРБИЈЕ	151	1880	533	300

Из наведеног прегледа могу се закључити три ствари. Прво, према укупном броју регистрованих свих спортиста у савезима прве категорије у 2024. години, на 1 спортског тренера долази 42 спортисте. Друго, мање је спортских тренера са дозволом за рад (5103) него што је непосредних и посредних чланица свих надлежних националних гранских спортских савеза прве категорије (5164). Треће, један савез има више организација у свом чланству него што има спортских тренера са дозволом за рад. Овде се, међутим, мора изразити једна резерва. Ако би се број фудбалских тренера са дозволом за рад поделио са бројем регистрованих фудбалера добило би се да на једног тренера долази 300,6 фудбалера. Опште је познато да било који фудбалски клуб не може да функционише без тренера, па или је Фудбалски савез Србије доставио погрешне податке о тренерима са дозволом за рад или у великој већини фудбалских клубова раде тренери без дозволе за рад. Чланом 28. Правилника о стручном раду ФСС из 2022.[94] године приписано је колико тренера мора бити у појединoм клубу, у зависности од степена такмичења у коме се такмичи први тим одговарајућег клуба. Са становишта одредби тог правилника, само у 246 клубова првог, другог, трећег и четвртог ранга такмичења не би могло да буде мање од 1190 фудбалских тренера са дозволом за рад, док у осталих 2841 клубова морао би да буде барем један тренер са дозволом за рад. Друго је питање да ли се у оквиру Фудбалског савеза Србије тренерима издају дозволе за рад (лиценце) у складу са Законом о спорту, и да ли је то суштински разлог

[94] https://fss.rs/wp-content/uploads/2019/07/Pravilnik-o-strucnom-radu-FSS-1.pdf

зашто нису добијени прави подаци о броју фудбалских тренера са лиценцом који раде у нашим фудбалским клубовима.

Према чл. 9. ст. 1. тач. 2) Правилника о ближим условима за обављање спортских активности и спортских делатности, надлежни национални спортски савези су обавезни да на својој званичној интернет презентацији објаве податке о издатим дозволама за рад спортским посредницима и другим спортским стручњацима. Истраживање које је у марту месецу 2021. године обавио Спортски савез Србије показало је да од 98 надлежних националних гранских спортских савеза и надлежних националних спортских савеза за области спорта, 3 савеза у опште немају своју интернет презентацију, а да од оних који је имају 37 савеза не објављује податке о издатим дозволама за рад спортским тренерима/спортским инструкторима док 38 савеза не објављује податке о дозволама за рад спортским судијама и другим спортским стручњацима. Самим тим, ови савези не испуњавају законске услове за обављање спортских активности и спортских делатности из чл. 35. ст. 1. тач. 3) Закона о спорту, а у вези чл. 98. ст. 3. Закона о спорту.

Када се укупан број од 322.065 регистрованих спортиста, свих узраста, у надлежним националним гранским спортским савезима подели са бројем 9383 пријављених спортских тренера и инструктора са дозволом за рад, добија се да 1 тренер долази на 34,3 спортисте. Када се томе дода податак да 6 надлежних националних гранских спортских савеза не издаје дозволе за рад спортским тренерима, као и да је 58% свих спортских тренера у 15 надлежних националних гранских спортских савеза прве категорије, постаје јасно да је стручни рад у великом броју националних гранских спортских савеза на доста ниском нивоу и да то представља једна од главних ограничавајућих фактора за развој нашег спорта у будућем периоду.

Када говоримо о родној равноправности и у овом случају се примећује несразмерност у односу броја тренера жена и мушкарца и ту можемо доносити различите закључке. Бити тренер је веома захтеван посао где се углавном ради у послеподневним часовима, увече и викендима када се одлази на такмичења и утакмице. Тренери који се баве радом са врхунским спортистима и тимовима или су део стручних штабова националних тимова поред рада у клубовима имају велики број активности током читаве године што изискује велики број дана проведених на припремама, међународним турнирима и такмичењима која се организују на свим континентима. Усагласити овакав стил живота са породичним обавезама је веома компликован процеси и уколико не постоји апсолутно разумевање унутар породице готово је немогуће организовати приватни живот тренера, а нарочито онај део који се односи на обавезе према деци. Како живимо још увек у патријархално дефинисаним друштву све наведене обавезе су потпуно нормалне да их обавља мушкарац али не и жена јер се сматра да је прва и основна обавеза жене да воде рачуна о породици, васпитању, чувању и бризи о деци. Вероватно су наведене чињенице и разлози диспропорције у односу броја тренера жена и мушкараца. Да ли су жене тренери исто плаћени као што су плаћени тренери мушкарци, да ли жене тренери добијају прилике које им пружају могућност у професионалном и стручном напредовању и да ли је и то један од разлога установљене диспропорције, може бити још један од аргумената за даљу дискусију? Са друге стране сматра се да је пожељно да жене тренирају жене и то због много разлога. Како направити услове за још већу партиципацију тренера жена у систему спорта у Републици Србији биће још један од изазова на које ће стратешки документ морати да да одговарајуће одговоре.

Из свих претходних података може се извући само један основни закључак: У систему спорта у Републици Србији квалитет стручног рада са спортистима је незадовољавајући. Довољно је упореди податак да је у Републици Србији средином марта 2025. године било 17.364 активних спортских удружења, друштава и савеза и предузетника и привредних друштава у области спорта, са податком да је са дозволом за рад само 10.284 спортских тренера и инструктора.

С обзиром да у појединим спортским организацијама и савезима има и по више лиценцираних тренера, односно инструктора, логично је питање у колико то хиљада организација у области спорта се стручни рад са спортистима, укључујући и децу, обавља незаконито.

Ништа мање није забрињавајући ни податак да 17 надлежних националних гранских спортских савеза у опште немају спортске судије са дозволама за рад. Још је спорније како су надлежни национални грански спортски савези у опште и издавали дозволе за рад спортским судијама када се њихово стручно оспособљавање последњих година скоро у опште и није ни обављало у складу са Законом о спорту. Податак добијен од високошколских установа и организација у области спорта које су вршиле стручно оспособљавање у спорту у периоду 2016-2020. показује да је у тих пет година укупно стручно оспособљено 28 спортских судија и то само у три гране спорта (тенис, дизање тегова и коњички спорт).

Податак да 80 савеза нема спортске посреднике са издатом дозволом за рад може се у одређено мери разумети, јер највећи број наших спортских организација и спортиста нема потребу за услугама спортских посредника, имајући у виду аматерски карактер спорта и мале комерцијалне ефекте. За озбиљну забринутост је, међутим, податак да се и у неколико наших највећих гранских спортских савеза не издају дозволе за рад спортским посредницима који фактички делују у оквирима њиховог спорта. Фудбалски савез Србије је, при том, најпроблематичнији јер у оквиру фудбала делује и највећи број спортских посредника. Позивање на спортска правила ФИФЕ о фудбалским посредницима није оправдање у том погледу, јер је то супротно чл. 6. ст. 3. Закона о спорту.

Но било како било, податак да је у оквиру 92 надлежна национална спортска савеза за спортске гране и области спорта у 2024. години било укупно 9994 спортских тренера и спортских инструктора са дозволом за рад, који обављају стручни рад са спортистима у организацијама у области спорта, представља крајње забрињавајући податак.

Према подацима из надлежних регистара које води Агенција за привредне регистре, почетком 2025. године за шифре делатности 9312 и 9313 (делатност спортских клубова и делатност фитнес клубова) било је укупно регистровано 13.999 организација и предузетника у области спорта. Осим тога, укупно је регистровано 454 територијалних спортских савеза и 549 гранских спортских савеза. Статус надлежних националних спортских савеза утврђен је за 139 спортских грана и области спорта. Према Правилнику о ближим условима за обављање спортских активности и спортских делатности и Правилнику о ближим условима за обављање спортских делатности минималан број спортских тренера и инструктора који ове организације и предузетници требају да имају је:

- спортске организације (клубови) – 1 (плус још један на сваких 160 спортиста);
- спортске организације из националних лига – 2;
- надлежни национални грански спортски савези – 3;
- надлежни национални спортски савези за области спорта – 2;
- територијални спортски савези -1;
- спортски предузетници – 1.

Овде треба додатно водити рачуна да се код израчунавања потребног броја спортских стручњака рачунају само „одговарајући“ спортски стручњаци. То значи да ако је једна спортска организација регистрована за више грана спорта, односно области спорта она мора у свакој од тих грана, односно области спорта да има одговарајућег спортског тренера, односно спортског инструктора. Најпростија могућа рачуница показује да на број регистрованих спортских клубова и надлежних националних и територијалних спортских савеза најмање би морало бити преко 15.500 спортских тренера и инструктора са дозволом за рад. Осим тога, како на сваких 160 регистрованих спортиста, спортска организација мора да има додатно још 1 спортског тренера, онда се добија да на 422.778 регистрованих спортиста у свим гранама и областима спорта требало би да је са дозволом за

рад још најмање 2642 спортска тренера, поред оних 15.500. Дакле, оквирно 18.000 спортских тренера и спортских инструктора са дозволом за рад је најминималнији број који је потребан да би регистроване спортске организације и савези обављале спортске активности и спортске делатности у складу са Законом о спорту.

Када је у питању ***школовање спортских стручњака,*** оно се врши у складу са прописима о високом образовању, уз изузетак одређених видова средњег образовања. Закон о спорту у том погледу не садржи нека специјална правила. На школовање спортских стручњака за стицање високог образовања примењује се Закон о високом образовању[95]. Високо образовање у области спорта, односно физичке културе може се стећи у високошколским установама које имају одговарајуће акредитоване студијске програме у области спорта, односно физичке културе и имају дозволу за рад.

Према Правилнику о Листи стручних, академских и научних назива[96], на студијским програмима у области физичког васпитања и спорта могу се стећи следећи стручни, академски и научни називу:

Област: ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ И СПОРТ		
АКАДЕМСКЕ		
основне (180 ЕСПБ)	– професор физичког васпитања и спорта – професор физичког васпитања и кинезитерапије	– Проф. физ. васп. и спорта – Проф. физ. васп. и кинезитерап.
основне (240 ЕСПБ)	– дипломирани професор физичког васпитања и спорта – дипломирани професор физичког васпитања и кинезитерапије – дипломирани тренер у спорту – дипломирани менаџер у спорту – дипломирани новинар у спорту	– Дипл. проф. физ. васп. и спорта – Дипл. проф. физ. васп. и кинезитерап. – Дипл. трен. у спорту – Дипл. менаџ. у спорту – Дипл. новин. у спорту
мастер (180+120=300 ЕСПБ) (240+60=300 ЕСПБ)	– мастер професор физичког васпитања и спорта – мастер професор физичког васпитања и кинезитерапије – мастер тренер у спорту – мастер менаџер у спорту – мастер новинар у спорту	– Маст. проф. физ. васп. и спорта – Маст. проф. физ. васп. и кинезит. – Маст. трен. у спорту – Маст. менаџ. у спорту – Маст. новин. у спорту

[95] "Сл. гласник РС", бр. 88(2017

[96] „Сл. гласник РС“, бр. 6/2023 – пречишћен текст, 47/23, 51/23, 55/23, 59/23, 66/23-испр., 85/23, 3/24, 11/24, 37/24, 57/24, 95/24 и 28/25.

Интегрисане (300 ЕСПБ)	- мастер професор физичког васпитања и спорта	Маст. проф. физ. васп.и спорта
специјалистичке (300+60=360 ЕСПБ)	– специјалиста професор физичког васпитања и спорта – специјалиста професор физичког васпитања и кинезитерапије – специјалиста тренер у спорту – специјалиста менаџер у спорту – специјалиста новинар у спорту	– Спец. проф. физ. васп. и спорта – Спец. проф. физ. васп. и кинезит. – Спец. трен. у спорту – Спец. менаџ. у спорту – Спец. новин. у спорту
докторске (300+180=480 ЕСПБ)	– доктор наука – физичко васпитање и спорт – доктор наука – физичко васпитање и кинезитерапија – доктор наука у спорту	– Др – Др – Др
СТРУКОВНЕ		
основне (180 ЕСПБ)	– струковни тренер у спорту – струковни тренер у рекреацији – струковни менаџер у спорту – струковни новинар у спорту	– Струк. трен. у спорту – Струк. трен. у рекр. – Струк. менаџ. у спорту – Струк. новин. у спорту
специјалистичке (180+60=240 ЕСПБ)	– струковни специјалиста тренер у спорту – струковни специјалиста тренер у рекреацији – струковни специјалиста менаџер у спорту – струковни специјалиста новинар у спорту	– Струк. спец. трен. у спорту – Струк. спец. трен. у рекр. – Струк. спец. менаџ. у спорту – Струк. спец. новин. у спорту
мастер (180+120=300 ЕСПБ)	– струковни мастер тренер у спорту	– Струк. маст. трен. у спорту
	– струковни мастер тренер у рекреацији	– Струк. маст. трен. у рекр.
	– струковни мастер менаџер у спорту	– Струк. маст. менаџ. у спорту
	– струковни мастер новинар у спорту	– Струк. маст. новин. у спорту

Према подацима Републичког завода за статистику, на високошколским установама које школују спортске стручњака *студирало је у школској 2023/2024 години* укупно 4751 студент (1007 жена), од чега на основним и интегрисаним академским студијама 3903 (3544 на ОАС) студента, 219 на основним струковним студијама, 1 на струковним специјалистичким студијама, 449 на мастер академским студијама и 179 на докторским студијама. На три државна факултета спорта и физичког васпитања у Београду, Новом Саду и Нишу студирало је на основним и интегрисаним академским студијама укупно 2917 (2558 на ОАС) студената[97] и 193 студента на основним струковним студијама. Како су у публикацији Републичког завода за статистику за Универзитет АЛФА БК, Универзитет Сингидунум[98], Државни универзитет у Новом Пазару (интегрисани универзитети), Факултет за спорт и психологију, Педагошки факултет у Ужицу и Високу школу струковних студија за образовање васпитача и тренера из Суботице дати само збирни подаци за све студенте, то претходно наведеном броју студента свакако треба додати и број студената који студира на овим високошколским установама. Према решењима о акредитацији студијских програма, на овим високошколским установама може да се упише у прву годину студија укупно 220 студената на основним академским студијама, 87 на основним струковним студијама и 130 на мастер академским студијама, укупно 437 студената. Дакле, може се констатовати да је на високошколским установама које школују професоре физичког васпитања и спорта, спортске тренере и спортске менаџере студирало у школској 2023/2024 години око 6000 студената, од којих око 3500 за дипломиране професоре физичког васпитања и спорта. [99]

Оно што се, такође, може видети из података о броју студената по акредитованим студијским програмима јесте да више од половине свих студената на свим студијским програмима је на студијским програмима за стицање назива дипломирани професор физичког васпитања и спорта, односно професор физичког васпитања и спорта (трогодишње ОАС) и да је њих скоро дупло више него оних који студирају на студијским програмима тренер у спорту. У том контексту, за оне који заврше студијски програм физичког васпитања и спорта од „животног“ значаја је питање да ли се у складу са Законом о спорту сматрају спортским стручњацима и које стручне послове могу да обављају у спорту. Наравно, то је од суштинског значаја и за цео систем спорта. Најпре треба рећи да дипломирани професор физичког васпитања и спорта може, као наставник или професор физичког васпитања, да обавља све стручне послове у области школског спорта, с обзиром да је чл. 143. ст. 1. Закона о спорту прописано да школски спорт обухвата организоване наставне и ваннаставне спортске активности у области школског физичког васпитања, укључујући и школска спортска такмичења која се спроводе у оквиру школског система у складу са наставним планом и програмом, утврђеним у складу са законом. Утолико, дипломирани професори физичког васпитања и спорта имају статус спортског стручњака у смислу чл. 25. ст. 1. Закона о спорту, за обављање стручних послова у школском спорту. Питање је, међутим, да ли могу да обављају стручне послови и у другим гранама и областима спорта, и ако могу које? Проблем проистиче из одредби чл. 26. ст. 1. и 2. Закона о спорту којима је прописано да се сви спортски стручњаци разврставају према спортским занимањима и звањима у оквиру занимања, у складу са номенклатуром спортских занимања и звања коју утврђује министар надлежан за спорт, при чему се том номенклатуром утврђују и типични послови за утврђена спортска занимања и звања и услови у погледу образовања за стицање звања. Министар

[97] Високо образовање: 2023/2024, Јасмина Крстић и др., Републички завод за статистику, Београд, 2024.

[98] Према подацима који су добијени од Универзитета Сингидунум, у школско 2023/2024 години на студијским програмима спорта укупно је студирало 482 студента.

[99] Ови подаци показују да се смањује број студената јер је према подацима Републичког завода за статистику на свим студијским програмима физичког васпитања и спорта у школској 2018/2019. години студирало укупно 6016 студената.

је номенклатуру спортских занимања и звања уредио Правилником о номенклатури спортских занимања и звања (Правилник)[100], у коме је у члану 2. ст. 7. прописано да стручни рад у спорту „могу обављати спортски стручњаци који испуњавају услове предвиђене Законом о спорту и овим правилником“. Која, пак, спортска занимања постоје у спорту утврђено је чланом 3. Правилника. У списку тих занимања нема професора физичког васпитања и спорта. То, ипак, само по себи, не значи да они не могу да обављају одређене стручне послове у спорту. Када се погледу утврђена спортска занимања и звања, види се да професори физичког васпитања и спорта могу имати следећа спортска звања, и тима обављати стручне послове који припадају одговарајуће звању у одговарајућој грани, односно области спорта, ако испуњавају одређене услове:

1. Спортски оперативни тренер - завршене основне студије у четворогодишњем трајању или најмање основне академске студије у обиму од 180 ЕСПБ из области физичког васпитања и спорта, са положеним испитом или дипломским радом из одговарајуће гране спорта;

2. Спортски тренер - завршене основне академске студије у обиму од 240 ЕСПБ из области физичког васпитања и спорта, са положеним испитом или дипломским радом из изабране гране спорта и најмање две године стручног рада у организацијама у области спорта из одговарајуће гране спорта; завршене основне студије у обиму од 240 ЕСПБ или завршене основне академске студије у четворогодишњем трајању из области физичког васпитања и спорта, са положеним испитом из одговарајуће гране спорта или одбрањеним дипломским радом из одговарајуће гране спорта; завршене основне студије у четворогодишњем трајању или завршене основне академске студије у четворогодишњем трајању из области физичког васпитања и спорта, са положеним испитом из теорије и методике спорске гране и обављену тренажну праксу у трајању од најмање 120 сати у спортској организацији која је чланица надлежног националног гранског спортског савеза;

3. Спортски кондициони тренер - стечено звање спортски тренер, одбрањени дипломски рад из кондиционих припрема из одговарајуће гране спорта и најмање две године стручног рада у организацијама у области спорта из одговарајуће гране спорта;

4. Дипломирани спортски тренер - завршене основне студије у четворогодишњем трајању или завршене основне академске студије у обиму од 240 ЕСПБ из области физичког васпитања и спорта, са усмерењем од најмање две године на одређену грану спорта;

5. Тренер у рекреацији - завршене основне студије у четворогодишњем трајању из области физичког васпитања и спорта или завршене основне академске студије у обиму од 240 ЕСПБ из области физичког васпитања и спорта, са усмерењем на спортску рекреацију или положена најмање три ужестручна предмета из области спортске рекреације;

6. Спортски посредник - завршене најмање основне струковне студије, односно основне студије за стицање вишег образовања из области физичког васпитања и спорта, и завршен програм оспособљавања II нивоа;

7. Спортски водич - завршене најмање основне струковне студије из области спортске рекреације, са усмерењем на послове карактеристичне за спортског водича;

8. Спортски документалиста - завршене најмање основне струковне студије из области физичког васпитања и спорта и завршен одговарајући програм стручног оспособљавања I нивоа.

9. Саветник у спорту - завршене најмање дипломске академске студије у обиму од 240 ЕСПБ из области физичког васпитања и спорта, запослење од најмање осам година у области спорта и врхунски спортски резултат.

[100] „Сл. гласник РС“, бр. 86/2020.

Како професори физичког васпитања и спорта најчешће теже да се баве тренерским послом у организацијама у области спорта, за њих су посебно важни услови под којима стичу звање спортски тренер, односно дипломирани спортски тренер за одређену грани спорта. Из претходно изложених услова види се да су ти услови доста либерални. За стицање звања спортски тренер довољно је да се има положен испит из одговарајуће гране спорта или да се има одбрањени дипломски рад из одговарајуће гране спорта. Нешто је строжији услов за стицање звања дипломирани тренер у одређеној грани спорта јер се тражи двогодишње усмерење на одређену грану спорта.

Какав је практични значај и „домашај" одредби Правилника о номенклатури спортских звања и занимања у односу на могућност да дипломирани професоре физичког васпитања и спорта обавља тренерски посао у спорту, може се једино видети ако се погледају акредитовани студијски програми физичког васпитања и спорта. Спортски савез Србије је у истраживању из 2021. године анализирао акредитоване студијске програме основних студија физичког васпитања и спорта три наша највећа факултета: Факултет спорта и физичког васпитања Универзитета у Београду, Факултет спорта и физичког васпитања и спорта Универзитета у Новом Саду и Факултет спорта и физичког васпитања Универзитета у Нишу. Закључак је био да се на три наша највећа факултета који школују дипломиране професоре физичког васпитања и спорта посебно изучавају 25 гране спорта (постоје посебни предмети које студенти полажу). Ако се зна да према Правилнику о спортским гранама и областима спорта и спортским дисциплинама у оквиру спортских грана и области спорта у Републици Србији постоји укупно 150 грана спорта, онда је у потпуности јасно да се кроз постојеће школовање дипломираних професора физичког васпитања и спорта у опште не задовољавају потребе за тренерским кадром у највећем броју грана спорта, укључујући и олимпијске. Нажалост, анализа је показала и да није много боља ситуација ни када се погледају студијски програми основних струковних студија тренер у спорту ова три факултета:

Када је реч о школовању тренера у спорту, у оквиру акредитованих студијских програма постоји још неколико студијских програма основних академских, односно основних струковних студија тренер у спорту на Високој спортској и здравственој школи струковних студија из Београда, Факултету за спорт Универзитета Унион – Никола Тесла, Академији фудбала Београд, Спортској академија Београд и Високој школи струковних студија за образовање васпитача и тренера из Суботице. По завршетку ових студијских програма на неким од наведених високошколских установа се стиче стручни назив тренер у спорту са ознаком спортске гране, а на неким само опште звање тренер у спорту. И на оним високошколским установама на којима је студијски програм тачно усмерен на одређене спортске гране њихов максимални број је 16.

Дакле, организације у облати спорта не могу у свим гранама и областима спорта да покрију потребу за тренерским кадром у складу са Законом о спорту из круга лица која заврше акредитоване студијске програме.

За разлику од школовања (образовања) спортских стручњака, код ***стручног оспособљавања*** је, у суштини, реч о одређеним курсевима (течајевима) на којима се заинтересована лица, која испуњавају утврђене услове, стручно оспособљавању за бављење одређеним стручним пословима, који су, по правилу, нижег нивоа од оних који се могу обављати након школовања.

Пословима стручног оспособљавања за обављање одређених стручних послова у спорту могу се првенствено бавити високошколске установе, у складу са законом којим се уређује

делатност високог образовања[101] и Законом о спорту, као и заводи надлежни за спорт и медицину спорта, у складу са Законом о спорту (чл. 29. ст. 1. ЗС). У процесу стручног оспособљавања ове установе остварују сарадњу на надлежним националним гранским спортским савезима (чл. 30. ст. 3. ЗС).[102] Изузетно, пословима стручног оспособљавања за обављање одређених стручних послова у спорту за које се не могу стећи одговарајућа стручна звања у високошколским установама или за које не постоји интерес тих установа да их врше, односно да их врше у довољној мери, могу се бавити и организације у области спорта које испуњавају услове у погледу простора, опреме и кадрова, у сарадњи са одговарајућом акредитованом високошколском установом (чл. 29. ст. 2. ЗС). Посебно правило, међутим, важи ако се стручним оспособљавањем бави неки надлежни национални спортски савез или национално стручно спортско удружење (нпр. Фудбалски савез Србије, Удружење фудбалских тренера Србије). Ове организације се могу бавити стручним оспособљавањем ако је то предвиђено спортским правилима надлежног међународног спортског савеза, у сарадњи са одговарајућом акредитованом високошколском установом (чл. 29. ст. 3. ЗС). И оне, додуше, морају да испуне услове у погледу простора, опреме и кадрова, али за њих не важи законски услов да се одговарајуће стручно звање за које оне врше оспособљавање не може стећи у некој високошколској установи или високошколске установе нису заинтересоване за обављање стручног оспособљавања.[103]

Ближе услове и начин за обављање послова стручног оспособљавања од стране овлашћених организација из чл. 29. ст. 1-3. Закона о спорту прописује министар надлежан за спорт (чл. 29. ст. 5. ЗС). Велика новина коју је донео Закон о спорту из 2016. године у односу на ранији Закон о спорту из 2011. године је да и високошколске установе које желе да се баве стручним оспособљавањем у области спорта морају да испуњавају све услове које прописује министар надлежан за спорт. Према Закону о спорту из 2011. године за акредитоване високошколске установе важила је апсолутна претпоставка да испуњавају услове да се баве стручним оспособљавањем, и оне нису морале да траже од Министарства омладине и спорта дозволу за рад на стручном оспособљавању у спорту нити су биле везане оквирним планом и програмом и начином стручног оспособљавања које прописује министар надлежан за спорт. Од њих се једино тражило да у процесу стручног оспособљавања остваре сарадњу са надлежним националним гранским спортским савезима, као и да воде прописане евиденције .

Шта у ствари министар надлежан за спорт треба да уреди подзаконским актом, утврђено је чл. 30. ст. 1. Закона о спорту. Министар спорта је стручно оспособљавање у области спорта уредио *Правилником о стручном оспособљавању за обављање одређених стручних послова у спорту*.[104] Тим правилником су детаљно уређени како услови које треба да испуни организација која се бави стручним оспособљавањем тако и начин рада на стручном оспособљавању. Према чл. 29. ст. 7. Закона о спорту, одобрење за обављање стручног оспособљавање се издаје на пет година.

---

[101] Према члану 111. Закона о високом образовању из 2017. године, високошколска установа у оквиру своје делатности може реализовати програме образовања током читавог живота ван оквира студијских програма за које је добила дозволу за рад. Услови, начин и поступак реализације програма уређује се општим актом установе. Међутим, високошколска установа у том погледу нема потпуну слободу, већ мора поштовати услове, начин и поступак реализације програма стручног образовања (оспособљавања) у спорту које је утврдио Министар спорта на основу чл. 29. ст. 4. Закона о спорту. Лицу које је савладало програм, установа издаје уверење. Лице уписано на програм образовања током читавог живота нема статус студента, у смислу Закона о високом образовању.

[102] Закон о спорту је у овој одредби неоправдано изоставио надлежне националне спортске савезе за области спорта.

[103] Видети чл. 27. ЗС.

[104] "Сл. гласник РС", бр. 60/2020

Од доношења Закона о спорту па до априла месеца 2025. године укупно је 20 организација добило одобрењу за обављање стручног оспособљавања у спорту: Пливачки савеза Србије, Савез за рекреацију и фитнес Србије, Савез за синхроно пливање Србије, Покрајински завод за спорт и медицину спорта, Факултет спорта и физичког васпитања Београд, Завод за спорт и медицину спорта Републике Србије[105], Факултет спорта и физичког васпитања Ниш, Државни Универзитет у Новом Пазару, Факултет за спорт Универзитета „Унион – Никола Тесла", Факултет за спорт и туризам Нови Сад, Висока школа струковних студија „Спортска академија", Висока спортска и здравствена школа, Факултет за спорт и физичко васпитање – Универзитета у Приштини са седиштем у Лепосавићу, Факултет спорта и физичког васпитања Нови Сад, Плесни савез Србије, Плесни савез Србије, Јога савез Србије, Струковна организација Интерски Србија, Висока школа струковних студија за образовање васпитања и тренера Суботица, Савез Србије за боди билдинг, фитнес, боди фитнес и аеробик.

За обављање стручног рада у нашем спорту је од суштинског значаја питање да ли су издатим одобрењима покривена сва спортска занимања и звања утврђена Правилником о номенклатури спортских занимања и звања? Одговор се добија када се погледају решења о одобравању стручног оспособљавања. Из тих решења произилази да се почетком 2025. године путем стручног оспособљавања могу стећи следећа спортска звања:

Р.б.	**Спортско занимање**	**Спортско звање**	**Бр. орган.**
1.	Тренер у спорту	- Спортски оперативни тренер – III ниво - Спортски оперативни тренер – спортски учитељ – IV ново - Спортски оперативни кондициони тренер – III ново	15 12 4
2.	Судија у спорту	- Пливачки судија - I ниво - Национални пливачки судија – II ново - Спортски судија синхроног пливања – I ниво - Национални спортски судија синхроног пливања – II ниво - Спортски судија - I ниво - Национални спортски судија – II ниво	1 1 1 1 3 3
3.	Организатор спортског пословања	- Организатор пословања организација у области спорта – II ниво - Организатор пословања организација у области спорта – III ниво - Организатор безбедности у спорту – I ниво - Организатор безбедности у спорту – III ниво	1 3 1 1
4.	Менаџер у спорту	- Спортски менаџер – I ниво - Оперативни спортски менаџер – II ниво - Оперативни спортски менаџер – III ниво	1 1 5
5.	Организатор рекреације у спорту	- Спортско рекреативни водитељ – II ниво - Спортско рекреативни водитељ – III ниво - Спортско рекреативни учитељ – II ниво	1 7 1

[105] Републички завод за спорт и медицину спорта Републике Србије у пракси не обавља стручно оспособљавање иако има дозволу. Према чл. 107. ст. 2. тач. 5) Закона о спорту, стручно оспособљавање спортских стручњака спада у основну делатност Републичког завода за спорт.

		- Спортско рекреативни учитељ – IV ниво	4
6.	Инструктор у спорту	- Спортски демонстратор – II ниво - Спортски инструктор – II ниво - Спортски инструктор – III ниво - Спортски инструктор – спортски учитељ – II ниво - Спортски инструктор – спортски учитељ – IV ниво	5 2 13 2 10
7.	Спортски водич	- Спортски водич – III ниво	2
8.	Спортски спасилац	- Спасилац на води – II ниво - Спасилац инструктор – III ниво	2 1
9	Спортски масер	- Спортски масер – III ниво	1
10.	Спортски посредник	- Спортски посредник – II ниво - Спортски посредник – III ниво	1 1

Према Правилнику о номенклатури спортских занимања и звања постоји укупно 20 спортских занимања са 40 спортских звања. У оквиру 3 спортска занимања не може се стећи спортско звање путем стручног оспособљавања: саветник у спорту, спортски лекар и спортски физиотерапеут. У оквиру 15 спортских занимања се могу стећи одређена спортска звања и путем стручног оспособљавања, док се у оквиру 5 спортских занимања спортска звања могу стећи само путем стручног оспособљавања (спортски посредник, спортски судија, спортски спасилац, спортски статистичар, инструктор у спорту). Од укупно 40 спортских звања, 28 се могу стећи и путем стручног оспособљавања. Из анализе издатих решења види се да је одобреним стручним оспособљавањем обухваћено 10 спортских занимања од могућих 20, при чему је различит обухват стручним оспособљавањем када су у питању поједина спортска занимања и различит је број организација које се баве стручним оспособљавањем за поједина спортска звања и занимања. Највећи је обухват за спортска занимања тренер у спорту, инструктор у спорту и организатор рекреације у спорту, док је за остала изузетно мали. За спортска занимања спортски документалиста, спортски статистичар, спортски новинар, спортски репортер, спортски пропагандиста, спортски психолог и спортски нутриционисте, нема одобрених програма стручног оспособљавања. Питање је, да ли је то зашто што нема заинтересованих организација које би се бавиле стручним оспособљавањем за та спортска занимања или нема заинтересованих лица да се стручно оспособљавају за та занимања? У оба случаја је питање, зашто је то тако и која то лица онда у пракси обављају послове из тих спортских занимања (каква је њихова стручност)?

Претходни преглед показује да се наставља тренд који је постојао и пре доношења Закона о спорту из 2016. године, а то је да се стручно оспособљавање доминантно односи само на три спортска занимања: тренер у спорту, инструктор у спорту и организатор рекреације у спорту.

Ако се погледају спортска звања која се могу стећи путем одобрених стручних оспособљавања онда се види да су углавном обухваћена сва спортска звања у оквиру наведених 10 спортских занимања. Значајно је, међутим, констатовати да не постоји стручно оспособљавање за стицање спортског звања организатор антидопинг активности у оквиру звања организатор спортског пословања, иако је чл. 10. ст. 1. тач. 9) Закона о спречавању допинга у спорту изричито прописано да су надлежни национални спортски савези, други спортски савези, спортска друштва, спортске организације и стручна спортска удружења дужни да одреди одговорно лице**,** *односно одговарајућег спортског стручњака* за надзор над спровођењем мера

за спречавање допинга. Непоштовање ове обавезе представља прекршај из чл. 40. ст. 1. тач. 7) Закона о спречавању допинга у спорту за који се изриче организације новчана казна у висини од 400.000 до 2.000.000 динара.

На крају треба констатовати и да су укупно 14 организација добиле одобрење за обављање стручног оспособљавања за стицање одговарајућег спортског звања које је повезано са стручним радом са децом: оперативни спортски – тренер, спортски инструктор – спортски учитељ и спортско рекреативни учитељ

Из списка организација којима је дато решење о одобрењу обављања стручног оспособљавања за стицање одређених спортских звања из одређених спортских занимања види се да у решењима није прецизирано за које спортске гране, односно спортске активности се стручно оспособљавање врши. Наведено је само да се одобрава стручно оспособљавање за стицање, на пример, спортског звања: спортски оперативни тренер, спортски оперативни тренер – спортски учитељ, спортски инструктор, спортски инструктор – спорски учитељ, спортски спасилац, спортски спасилац – инструктор, спортски водич, спортски спасилац, као што је наведен и само општи назив спортског занимања у које улази одређено спортско звања, без навођења гране или области спорта, односно прецизирања спортске активности или окружења у коме се спортске активности обављају. Изузетак постоји у појединим решењима за стручно оспособљавање за пливачке судије, судије синхроног пливања и спасиоце на води. Међутим, такво одређење није у складу са Правилником о номенклатури спортских занимања и звања и Правилником о стручном оспособљавању и усавршавању за обављање одређених стручних послова у спорту, и може створити забуну у јавности и довести до злоупотреба. На име, према чл. 6. ст. 2. Правилника о номенклатури спортских занимања и звања, назив занимања тренер у спорту обухвата и назив одређене спортске гране, а може обухватити и усмереност на одређену спортску дисциплину (између назива занимања и ближег одређења спортске гране, односно спортске дисциплине ставља се цртица). Такође, према чл. 16. ст. 2. Правилника о номенклатури спортских занимања и звања, назив занимања спортски инструктор обухвата и назив одређене спортске активности, односно спортско-туристичке активности (скијање, клизање, плес, пливање, планинарење, алпинизам, слободно пењање, оријентиринг, спелеологија, спортско летење, падобранство, параглајдинг, једрење, једриличарство, јахање, рафтинг, спортски риболов, маунтибајкинг, падобранство, роњење, Life Saving, спортска рекреација, јога, фитнес, аеробик и др.). Исто тако, чл. 53. ст. 2. Правилника о номенклатури спортских занимања и звања утврђено је да назив занимања спортски спасилац обухвата и назив одређене спортске гране, односно окружења у којем се послови обављају (вода, снег, планина и сл.), као што је чл. 49. ст. 2. овог Правилника прописано да назив занимања спортски водич обухвата и назив одређене спортске гране, односно области (планинарски спортски водич, алпинистички спортски водич, спелеолошки спортски водич и сл.), или као што је чл. 45. ст. 2. овог Правилника утврђено да назив занимања судија у спорту обухвата и назив одређене спортске гране. С друге стране, према чл. 7. ст. 1. Правилником о стручном оспособљавању и усавршавању за обављање одређених стручних послова у спорту, високошколске установе и друге организација могу обављати стручно оспособљавање само за стицање одређених спортских звања утврђених Правилником о номенклатури спортских занимања и звања, у складу са Законом о спорту. Стручно оспособљавање за стицање одређеног спортског звања остварује се искључио по плану и програму стручног оспособљавања који је приложен уз захтев за добијање одобрења за бављење одговарајућим стручним оспособљавањем (чл. 14. и 26. Правилника о стручном оспособљавању и усавршавању за обављање одређених стручних послова у спорту). Суштинско питање је како било која високошколска установа или организација у области спорта може да испуни услове у погледу простора, опреме, кадрова и плана и програма стручног оспособљавања за све гране и

области спорта?[106] У којој мери је „проблематично“ одобрење за бављење стручним оспособљавањем за одређена спортска занимања и звања које неме прецизирање гране, односно области спорта, може се најлакше видети у односну на одобрење да се врши стручно оспособљавање за спортско занимање „судија у спорту“ – спортско звање „национални спортски судија“. Једино објашњење за овакав приступ може бити да се у пракси ближе прецизирање спортског звања које се стиче наводи у уверењу које се издаје након завршеног стручног оспособљавања, а на основу одобреног плана и програма по коме је вршено стручно оспособљавање.

Оно што је, међутим, најинтересантније јесте да захтев за добијање одобрења за вршење стручног оспособљавања није поднео Фудбалски савез Србије, који је одобрење за бављење стручним оспособљавањем фудбалских тренера добио још по Закону о спорту из 2006. године. Према чл. 67. ст. 1. Правилника о стручном оспособљавању и усавршавању за обављање одређених стручних послова у спорту, Фудбалски савез Србије је био у обавези да поднесе захтев за добијање одобрења за обављање стручног оспособљавања у року до 2. маја 2021. године, а како захтев није поднео онда може само завршити започета стручна оспособљавања. Међутим, према информацијама са сајта ФСС, на стручно оспособљавање у оквиру Центра за едукацију фудбалских тренера ФСС константно се врши стручно оспособљавање фудбалских тренера.[107]

Истраживање које је Министарство омладине и спорта обавиле 2021. године о стручном оспособљавању у периоду 2016-2020. година показало је у том периоду укупно за сва спортска занимања стручно оспособљено 6218 лица, и то: у оквиру занимања тренер у спорту - 5160 лица (83%). Када су у питању спортски инструктори, 72% је било из скијања и јоге. У односу на тренере у спорту, највећи број стручно оспособљених лица је из фудбала, а затим следи фитнес и боди билдинг. Стручна оспособљеност у оквиру занимања тренер у спорту могла се стећи у 69 грана спорта. Потребно је, међутим, констатовати да списак од 69 грана спорта у којима је вршено стручно оспособљавање оперативних спортских тренера не показује праву слику стања стручне оспособљености у одређеној грани спорта, јер је у појединим гранам спорта стручно оспособљено само по неколико лица и стручним оспособљавањем нису била обухваћена сва спортска звања, а и даље предњаче најпопуларнији спортови. Колики је обим стручног оспособљавања у периоду 2021 – 2024. година, није могуће тачно рећи јер, на жалост, већина организација које су добиле дозволу за обављање стручног оспособљавања у области спорта не поштују обавезу из члана 30. став 2. Закона о спорту да сваке године у јануару месецу доставе Министарству спорта извештај о извршеном стручном оспособљавању у претходној години и да поднесу пријаву Министарству спорта почетка обављања стручног оспособљавања најкасније седам дана пре почетка уписа полазника стручног оспособљавања. Према подацима Републичке спортске инспекције, почетком 2025. године само 10 организација је доставило извештај о

[106] На пример, чл. 28. ст. 2. Правилника о стручном оспособљавању и усавршавању за обављање одређених стручних послова у спорту прописано је да се посебни део (ужа стручна област која мора да обухвати 2/3 укупног фонда часова стручног оспособљавања) плана стручног оспособљавања спортских стручњака одређује према грани спорта.

[107] Видети, на пример, оглас од 19.02.2024. године, https://fss.rs/objava-za-prijem-novih-kandidata-kurs-fss-pro-uefa-a-elite-youth-uefa-b-futsal/. Према Правилнику о раду Центра за едукацију фудбалских тренера ФСС, Центар ФСС, едукује и издаје дипломе, сертификате и лиценце, за чланове стручно – струковне организације фудбалских тренера ФСС, на основу споразума приступања тренерској конвенцији УЕФА као и на основу интерних прописа ФСС, за УЕФА и национална такмичења. Центар поред УЕФА диплома- лиценци издаје и ФСС националне сертификате - лиценце: - Д; Ц (Grassroots лидер); ПРО (ниво I); Футсал (ФЛ); Тренер – едукатор УЕФА/ФСС програма едукације; Спортски руководиоци ПРО (спортски менаџмент ПРО у фудбалу).

обављеном стручном оспособљавању у 2024. години.[108] Уколико је настављен тренд из период 2016-2020, може се са великом вероватноћом претпоставити да је од 2016. до 2024. године стручно оспособљено око 10.000 спортских стручњака за различита спортска звања, и то преко 2/3 за спортско занимање тренер у спорту.

Коначно, о квалитету стручног рада у надлежним националним гранским спортским савезима говоре и подаци и ***категорисаним врхунским спортским стручњацима***. Према Упитнику достављеном Министарству спорта, у 2024. години у 87 надлежних националних гранских спортских савеза било је укупно 554 категорисаних врхунских спортских стручњака (тренера), од којих:

- 9 жена заслужних тренера – 5 у спортовима прве категорије;
- 121 мушкараца заслужних тренера – 112 у спортовима прве категорије;
- 14 жена тренера међународног ранга – 4 у спортовима прве категорије;
- 177 мушкараца тренера међународног ранга – 77 у спортовима прве категорије;
- 30 жена тренера националног ранга – 1 у спортовима прве категорије;
- 203 мушкараца тренера националног ранга – 35 у спортовима прве категорије.

Из упитника се види да су ово суштински подаци за олимпијске и параолимпијске спортове, јер од 39 надлежних националних гранских спортских савеза неолимпијских спортова који су попунили тражени упитник, у 33 савеза нема категорисаних спортских тренера. Према подацима Спортског савеза Србије који врши рангирање спортских стручњака у неолимпијским спортовима, у 2024. години није било пријава за рангирање спортских стручњака од стране надлежних националних спортских савеза неолимпијских спортова.[109]

Још су проблематичнији подаци који показују да:

- 79 савеза нема жене заслужне тренере;
- 71 савез нема мушкарце заслужне тренере;
- 76 савеза нема жене тренере међународног ранга;
- 60 савеза не мушкарце тренере међународног ранга;
- 74 савеза нема жене тренере националног ранга;
- 61 савеза нема мушкарце тренере националног ранга.

Постоји, коначно, и истраживање које је крајем 2024. године спровело Министарство спорта и Спортски савез Србије путем упитника за надлежне територијалне спортске савезе. Од 124 спортских савеза који су попунили упитник њих 73 сматра да на територији њихове јединице локалне самоуправе има довољно спортских стручњака за обављање стручног рада, док 51 спортски савез сматра да је њихов број недовољан. Још је индикативнији податак да се 75 територијалних спортских савеза изјаснило да постоје спортске организације на њиховој територији у којима стручни рад обављају лица која немају статус спортског стручњака.

Када је у питању ***надзор над стручним радом у области спорта***, он је, како је већ раније наведено, поверен Заводу за спорт и медицину спорта и Покрајинском заводу за спорт и медицину спорта. Колико је обављено спортских стручних надзора од доношења Закона о спорту из 2016. године, не постоје званично објављени подаци. Из Информатора о раду за 2023. годину[110] Завода за спорт и медицину спорта РС види се да је Републички завод обавио у 2021. години 85 стручних надзора. Из Извештаја о пословању Покрајинског завода за спорт и

[108] Према подацима добијеним од Републичке спортске инспекције, почетком 2025. године само Јога савез Србије и Висока спортска и здравствена школа воде евиденције полазника стручног оспособљавања, о издатим уверењима и записнике о полагању испита у складу са чланом 30. став 4. Закона о спорту, и достављају Министарству спорта све податке прописане Законом о спорту.

[109] У 2025. години само 10 савеза је поднело пријаве за категорисање врхунских тренера.

[110] https://rzsport.gov.rs/wp-content/uploads/2023/08/Informator-o-radu-za-2023-godinu.pdf

медицину спорта за 2020.[111] и 2021.[112] годину може се видети да је овај Завод на територији АП Војводине обавио у том периоду укупно 23 стручних надзора (20 редовних и 3 ванредна). Разуме се да је ово велики проблем за систем спорта у Републици Србији, имајући у виду укупан број регистрованих организација у области спорта и број лица која се баве стручним радом у тим организацијама, са дозволом за рад или без ње.

Посебан и изражен проблем је везан за питање *ко у опште ради као тренер са нашим врхунским спортистима*. Антидопинг агенција Републике Србије је, на молбу Спортског савеза Србије, спровела у децембру месецу 2021. године Анкетирање спортиста стипендиста Министарства омладине и спорта: „*Ко чини Ваш тим"?* Упитник је попунило 319 врхунских спортиста. Наши врхунски спортисти су одговорили:

- 13 спортиста тренутно нема тренера (4,08%), а 4 ни раније нису имали тренера;
- од 9 спортиста који су раније имали тренера а тренутно немају, 5 спортиста не зна који ново образовања имају њихови тренери;
- 306 спортиста има тренера, али 79 спортиста не знају који ниво образовања имају њихови тренери (25,82%);
- 227 спортиста зна ново образовања свог тренера (74,80%) – 148 факултет (48,37%), 1 основну школу, 31 средњу школу (10,13%) и 47 вишу школу (15,36%);
- у односу на 47 тренера са „вишом школом", спортисти су навели да је у питању: 30 тренера који су завршили неку од струковних студија за тренера или ранијег вишег образовања за тренере; 6 тренера који су завршили стручно оспособљавање за оперативне спортске тренере; 4 тренера који посао обављају на основу чл. 180. ст. 2. Закона о спорту; 5 тренера за која се не зна коју су вишу школу завршили; 1 тренер са Спортском гимназијом
- у односу на 148 тренера са факултетом, спортисту су навели да је у питању: 101 тренер који је завршио неки од факултета из области физичког васпитања и спорта (највише факултет спорта и физичког васпитања); 19 тренера који су завршили неки факултет али спортиста не зна који; 7 тренера који су завршили неки од факултета у иностранству (не наводи се који); 8 тренера који имају завршен факултет изван спорта (машински, економски, физички, организационих наука, технички, безбедност, војна академија); 12 тренера који су завршили стручно оспособљавање у спорту; 1 тренер који је при крају (завршава) факултет спорта и физичког васпитања
- у односу на 31 тренера са средњом школом, спортисту су навели да је у питању: 15 тренера за које спортисти не знају коју су средњу школу завршили; 4 тренера који су завршили неки од студијских програма на високошколским установама у области физичког васпитања и спорта; 2 тренера који су завршили стручно оспособљавање за тренера; 5 тренера који су завршили средњу спортску школу; 5 тренера за завршеном неком средњом стручном школом.
- 15 тренера се нису бавили спортом пре тренерског посла;
- Само 1 тренера у каријери има 55 спортиста (17,24%), 2 тренера је имало 71 спортиста (22,26%), 3 тренера је имало 57 спортиста (17,87%);
- 33 спортисте је имало 4 тренера (10,34%), 40 спортиста је имало 5 тренера (12,55%), 59 спортиста је имало преко 5 тренера (18,50%); 7 спортиста је имало преко 10 тренера – 2,89% (1 је имао 21 тренера, а 1 је имао чак 30 тренера);
- 7 спортиста не зна колико њихов тренер има година тренерског искуства. До 10 година тренерског искуства има 24 тренера (7,84%), између 10 и 20 година искуства има 144

[111] https://pzsport.rs/PDF/Akta/izvestaj_poslovanje_2020.pdf
[112] https://pzsport.rs/PDF/Akta/izvestaj_poslovanje_2021.pdf

тренера (47,06%), остали тренери имају преко 20 година тренерског искуства (24 чак преко 40 година тренерског искуства);

- 30 тренера има до 30 година старости (9,80%). 12 тренера имају преко 65 година старости (3,92%);
- 120 спортиста немају кондиционог тренера (37,62%);
- од 199 спортиста који имају кондиционог тренера њих 99 (49,75%) не знају који је ниво образовања њиховог кондиционог тренера. Они који знају ниво образовања њиховог тренера наводе да је то: 82 са факултетом у области физичког васпитања и спорта (41,21%); 4 имају факултет али спортиста не зна који; 3 имају стручну оспособљеност у спорту; 10 имају неки од факултета изван спорта (географски, машински пословни, неки у иностранству); 1 тренер са Спортском гимназијом;
- 27 спортиста или не зна или наводи да се тренер није бавио спортом пре обављања посла кондиционог тренера.

У односу на претходно изнете резултате анкетирања из 2021. године треба рећи да је очигледно да један број наших врхунских спортиста (28 – 9,15%) не разликује нивое стручне спреме њихових тренера, па су тако стручно оспособљене тренере убрајали у факултетски образоване тренере или у тренере са вишом школом, као што су и Спортску гимназију третирали као вишу школу. Ако оставимо по страни могућност да су ови спортисти неозбиљно пришли анкетирању, онда је стање да скоро 10% наших врхунских спортиста не зна тачно да идентификује стручне квалификације својих тренера крајње забрињавајуће.

Када се тачно разврстају одговори спортиста, може се закључити да укупно 135 тренера (44,12%) има завршен неки студијски програм на високошколској установи у области физичког васпитања и спорта, док је 25 тренера (8,17%) стручно оспособљено за бављење тренерским послом. Дакле, укупно 52,29% тренера (од 306) испуњава Законом о спорту утврђене услове за бављење стручним тренерским радом. Тај број је сигурно нешто већи имајући у виду да 25,82% спортиста не зна ниво образовања својих тренера. Чак и да пола тих тренера има одговарајуће стручне квалификације дошло би се до констатације да 35% свих тренера који раде са нашим врхунским спортистима у њиховим клубовима нема одговарајућу квалификацију и да не испуњавају услове из чл. 25. ст. 2. и 3. и чл. 27. ст. 2. Закона о спорту и чл. 4. и 5. Правилника о ближим условима за обављање спортских активности и спортских делатности. Шта више, тренер који обавља тренерски посао иако не испуњава Законом о спорту прописане услове чини прекршај из чл. 178. тач. 5) Закона о спорту за који се изриче новчана казан у износу од 50.000 до 150.000 динара, и надлежни спортски инспектор му је требао привремено забранити обављање стручног раду у спорту (чл. 173. ст. 1 тач. 4) Закона о спорту). Сасвим је логично и питање како су надлежни национални спортски савези предлагали за стипендирање спортисте који у време стипендирања немају квалификоване тренере? Каква је то стипендија за стручно усавршавање када их стручно усавршавају некомпетентна лица, са становишта Закона о спорту?[113] Питање је, такође, како су предложени за стипендирање спортисти који у опште немају тренера, и као се то они спортски усавршавају?

Посебно је забрињавајући податак да 37,62% врхунских спортиста није имало кондиционог тренера, а да од оних који су имали само 42,71% тренера су имали одговарајуће стручне квалификације.

Чланови Подгрупе за унапређење система спорта, посебно такмичарског... и стварање услова за постизање врхунских спортских резултата су идентификовали десет проблема у области такмичарског и врхунског спорта, од којих су четири везани за стручни рад у спорту и

[113] Била би од користи продубљена анализа по спортовима и по постигнутим спортским резултатима.

положај тренера. Према мишљењу чланова ове Подгрупе, као и чланова Подгрупе за координацију ти проблеми су следећи:

- Анализом постојећег стања у сегменту образовања кадрова за систем спорта установљена је појава недовољне повезаности научних институција и система спорта, а неформално образовање спортских стручњака није донело квалитативне промене у односу на донету одлуку да се стручна усавршавања повери високошколским институцијама. Могућност добијања дозвола за рад кроз стручно оспособљавање је довело до смањења заинтересованости младих да се формално образују јер на лакши и много временски краћи начин долазе до могућности да остварују право на рад кроз добијање дозволе за рад од стране надлежних националних гранских савеза и то без стицања формалног образовања. Када говоримо о неформалном образовању, осим реализације стручног оспособљавања надлежни национални грански савези немају довољно развијене ни програме перманентне едукације свог тренерског кадра. Обично се издавање дозвола за сезону за тренере своди на једнодневна предавање, полагање теста и дружење. Врло мали број надлежних националних гранских савеза озбиљно приступа планирању и реализацији перманентне едукације, односно перманентног стручног усавршавања тренерског кадра које реализује током читаве године кроз одржавање семинара, предавања, вебинара и других видова неформалне едукације. Доношењем Закона о спорту желело се да се унапреди процес неформалног образовања стручног кадра ангажованог у систему спора Републике Србије кроз укључивање високошколских институција, које су овај процес морале искористити да се приближе савезима и спорту уопште и да тако заједно крену у квалитетно осмишљавање заједничких програма перманентне едукације и усавршавања. Међутим у пракси се то није десило. И даље су високошколске институције и систем спорта на две стране исте улице и њихова сарадња није на завидном нивоу. Многи спортски савези сматрају да образовне институције не одговарају потребама врхунског спорта због застарелих наставних планова и програма, као и недовољно квалитетног наставног кадра. Стиче се утисак да високошколске институције не нуде спортским стручњацима и студентима довољно модерних, напредних и квалитетних сазнања која се у ери невероватно брзог напретка модерних технологија које се примењују у систему спортског тренинга и спортског менаџмента веома динамично крећу. Са друге стране високошколске институције су сигурне да поседују све капацитете за реализацију квалитетних наставних планова и програма. Високошколске институције су потпуно уверене да оне дају максималну подршку и палету знања својим студентима у смислу обучености да се баве стварањем врхунских спортских постигнућа док са друге стране национални гранси савези ову тврдњу оспоравају. Због оваквих тврдњи уочена је недовољна повезаност и сарадња надлежних националних спортских савеза и високошколских институција као и Завода за спорт и медицину спорта. Надлежни национални гранси савези су током дискусије у припреми Ex ante анализе истицали да не постоји довољна повезаност науке и стварања услова за врхунска спортска постигнућа. Сматра се да научни радови који се продукују од стране академске заједнице углавном нису повезана са потребама решавања проблема у сегменту стварања врхунског спортског постигнућа већ служе како би професори испунили своје обавезе у смислу академског напредовања;

- Високошколске установе константно истичу да је највећи проблем у стручном раду у спорту чињеница да у раду са децом могу да раде спортски стручњаци без формалног образовања у области спорта. Увођење могућности стицања неформалног образовања за тренере који раде са одраслима се показало као врло солидно решење, јер су на тај начин неки од бивших спортиста добили прилику да своја знања и вештине преносе другима, уз испуњавање минималног услова који подразумева стицање звања оперативни тренер. Тако су они који желе добили прилику да раде у спорту, а свој статус и ауторитет граде квалитетом рада и резултатима које остварују. Ово решење показало се као веома добро, јер су и сами спортски стручњаци који

раде са одраслима стално под лупом својих колега, спортске јавности али и самих спортиста са којима раде. Међутим, идеја да се овај образац примени и на тренере који ће радити са децом свакако не представља тако сјајно решење. У раду са децом спортски резултат свакако не сме да буде приоритет, а није лако извршити добру процену тога да ли тренер добро ради на развоју способности и изградњи здравих личности. При томе, за разлику од одраслих спортиста, деца не могу успешно да процене и вреднују рад спортских стручњака који са њима раде. Тренера одраслих, који лоше ради, врло брзо ће „отерати“ сами спортисти, док евентуалне примедбе које дају деца углавном нису довољно јасне и гласне, па ни немају такву тежину и моћ као када их дају искусни спортисти који су већ пуно тога прошли и видели. Због тога је битно да са најмлађима раде квалитетни и проверени спортски стручњаци, а то свакако нису оперативни тренери - спортски учитељи. Клубовима је свакако једноставније да неког свог оперативног тренера пошаљу на курс од 2 месеца, и тако реше формални проблем тренера млађих категорија, него да ангажују тренере са образовањем из области спорта. Ипак, та чињеница не би смела да нас наведе на то да престанемо са тежњом да се ова проблематика уређује и унапређује. У неко догледно време сваки тренер који ради са децом требало би да има формално образовање, али као прелазно решење сваки клуб би требало да има барем једног спортског стручњака који се школовао за тај посао. Зато је потребно дефинисати да клуб који има спортисте млађе од 16 година мора имати барем једног школованог тренера са образовањем из области спорта. Тај тренер треба да буде нека врста ментора тренерима без формалног образовања који желе да раде са децом. Овакво решење омогућиће „курсистима“ да у свом клубу ипак имају некога са киме би могли да се посаветују и консултују око многих питања везаних за тренинг и васпитање младих спортиста, али и да њихово улагање у лично образовање буде логичан пут за остваривање својих амбиција. Оперативни тренери - спортски учитељи који 2 године раде под менторством и за свој рад добију позитивну оцену, могу стећи право и на самосталан рад са децом. Ово минимално подизање захтева у стручном раду са децом допринеће реализацији посебног циља: подизање капацитета стручног рада у области врхунског спорта. Да ли су оваква залагања стручно оправдана и у складу са светским искуствима ствар је стручне анализе, али је велико питање да ли је то могуће извести у пракси када се зна да имамо више од 150 грана спорта и да факултети немају капацитете да развијају програме за сваку грану спорта понаособ;

- Због нефункционисања Националне евиденције спортских стручњака и стручњака у спорту из члана 168. став 1. тачка 4) Закона о спорту у овом тренутку не постоји јединствена база података о тренерима, њиховим компетенцијама и учешћа у едукацијама и усавршавањима, као и резултатима које постижу са својим тимовима и спортистима. Дакле, не постоји механизам евалуације рада тренера нити се могу правити планови едукације којим би се унапредио читав систем спорта у Републици Србији;
- Не постоји развијен систем менторског рада са младим тренерима и они немају довољно шансе за развој и напредак јер су притиснути императивом успеха, а на то их „притиска“ менаџмент који обично није довољно едукован да на стручан начин планира осмишљава стратегије и програме спортских организација. Јурњава за спортским резултатима у млађим категоријама спортиста, значајним делом и због финансирања клубова, негативно утиче не само на развој младих тренера него и на спортски развој младих спортиста. Менаџмент спортске организације се врло често уплиће у стручни рад тренера као и у одлуке које он доноси. Тренер све мање има слободу у одлучивању, он постаје „извршилац радова“ који зависи од воље послодавца, било да се ради о спонзорима клуба или о родитељима који финансирају активности своје деце па и плате тренера. Тренери су угрожени, непризнати, потцењени и непрепознатљиви. Као да тренери, на којима леже клубови, окупљају децу, возе их, сакупљају новац за високе такмичарске котизације и сл. само да би други имали користи (судије, делегати, савези);
- Не постоји систем награђивања тренера у области неолимпијског спорта;

- Не постоји систем награђивања тренера чланова спортских клубова који су освајачи медаља на клупским такмичењима, као што су Лига шампиона, клупских првенстава Европе и света и др.;
- Није решен социјални статус тренера који са својим спортистима постижу врхунске спортске резултате. Тренери у олимпијским спортовима данас немају право на добијање Националних спортски признања. Ова чињеница посебно негативно утиче на тренере који се баве појединачним спортовима и спортовима који нису довољно интересантни за спонзоре, али су са друге стране веома значајни за промоцију државе Србије, нарочито на олимпијским играма где са својим спортистима доносе Републици Србији значајан број медаља. У истом систему спорта у Републици Србији тренер националног тима у екипном спорту има годишњи хонорар од више милиона евра које обезбеђује Република Србија, док са друге стране тренери освајачи златних медаља на олимпијским играма живе као социјални случајеви тј. живе од чланарине у клубовима у којима раде. Овако несигуран и неизвесно окружење у којем се тренери налазе не доводи до мотивисаности тренера да се баве развијањем спортиста до врхунског резултата већ се углавном окрећу раду са младима, и то све док су родитељи расположени да плаћају чланарине. Када говоримо о Националним признањима за тренер потребно је уважити чињеницу да су у првој верзији Уредбе о националним спортским признањима и новчаним наградама тренери били обухваћени и стицали су право на добијање националних признања. Након ревизије Уредбе одлучено је да се измени Закон о спорту и донесе нова Уредба којом би се тренерима укинуо овакав вид подршке што је у пракси дало следећи резултат: у овом тренутку право на Национално признање остварују тренери који су радили са репрезентацијама Југославије, Савезне Републике Југославије и Србије и Црне Горе; ово право немају тренери који су водили појединце и тимове Републике Србије, што представља прави апсурд, попут Марине Маљковић (кошарка), Јелене Аруновић (стрељаштво), Горана Обрадовића (атлетика), Урош Стевановића (ватерполо), Роксанде Атанасов (карате), Саше Бошковића (рукомет), Зорана Терзића (одбојка) и др. У тренутку израде Ex ante анализе утврђено је да Република Србија има укупно 573 добитника Националног спортског признања, од чека је 65 тренера који су ово право остварили на основу раније усвојеног Закона о спорту и Уредби. Уважавањем резултата постигнутих са националним тимовима Републике Србије, број тренера који би евентуално остварили право на добијање Националног признања се не би значајно увећао, а корист за читав систем спорта би био веома значајан. Ако узмемо у обзир да у надлежним националним гранским савезима имамо укупно 8.949 тренера са важећом дозволом за рад, а да од њих право на Национално спортско признање има свега 65 тренера, што је 0,7%, говори о чињеници да се ради и о малом броју потенцијалних корисника ових средстава али и да се ради о стварно најквалитетнијим спортским стручњацима.

2.3.4.2. Правна лица

2.3.4.2.1. Број регистрованих организација у области спорта

Средином марта 2025. године (14. март 2025) у надлежне регистре код Агенције за привредне регистре било је уписано укупно активних 17.408 организација и предузетника у области спорта: 16221 спортских удружења, друштава и савеза; 430 привредних друштава; 713 предузетника и 14 фондација, а код привредних судова још и 30 установа. Средином 2021. године у надлежним регистрима је било уписано укупно 15.947 активних организација и предузетника (14.851 спортских удружења и савеза, 426 привредних друштава, 563 предузетника, 14 фондација и 93

установе), што значи да се за нешто мање од четири године број организација и предузетника повећао за више од 1461 организација, с тим да је дошло до повећања броја спортских удружења, друштава и савеза за 1370 и предузетника у спорту за 150, а до смањења броја привредних друштава (за 4) и установа (за 60). До драстичног смањења броја установа у области спорта дошло је због изузетно малих зарада запослених у јавним установа у области спорта у јединицама локалне самоуправе (мали коефицијенти) и претварања ових установа у привредна друштва (укључујући и јавна предузећа) или промене шифре делатности (најчешће у шифре делатности из области културе).

Детаљнији увид у надлежне регистре које води Агенција за привредне регистре даје још бољи увид у структуру организација у области спорта, који је од изузетног значаја за планирање развоја спорта у Републици Србији.

Број *регистрованих удружења, друштава и савеза у области спорта* на дан 14. март 2025. године

УКУПНО: 18558;
АКТИВНО: 16.221;
БРИСАНО: 2295;
У ЛИКВИДАЦИЈИ: 41;
У СТЕЧАЈУ: 1.

АКТИВНИХ: 16221;
Спортских удружења: 14.648 (90,30%);
Спортских друштава: 309 (1,90%);
Гранских спортских савеза: 549 (3,38%);
Олимпијски комитет: 1;
Стручних спортских удружења: 108 (0,67%);
Територијалних спортских савеза: 454 (2,80%);
Других удружења и савеза: 152 (0,94%);
Огранака: 685.

Са становишта Закона о спорту претходно наведено разврставање није потпуно поуздано (тачно) јер су под појединим правним облицима уписиване организације које ту не припадају: под „другим удружењима и савезима“ воде се и поједини фудбалски клубови, удружења риболоваца, атлетски клубови, карлинг клубови и др.; под спортским друштвима воде се и поједина планинарска друштва, фудбалски клубови, кошаркашки клубови, стрељачки клубови, рукометни клубови и др.; под територијалним спортским савезима воде се и поједини регионални и општински фудбалски савези, грански савези, градски савези за школски спорт и др. Овај „проблем“ је последица принципа формалности уписа у Регистар удружења, друштава и савеза у области спорта (Регистар) и правила да Агенција за привредне регистре уписује податке онако како су наведени у пријави.

Према подацима из Регистра, 3672 удружења, друштва и савеза у области спорта су донели статут пре 2016. године, односно пре доношења Закона о спорту из 2016. године, и нису га после тога усагласили са Законом о спорту, иако је рок за усаглашавање истекао 16. фебруара 2017. године. Ове организације не испуњавају услове за обављање спортских активности и спортских делатности, у складу са чланом 35. ст. 1. и 2. Закона о спорту, и надлежни спортски инспектор би требао да им привремено забрани обављање спортских активности и спортских

делатности (чл. 173. ст. 1. тач. 3) ЗС) и покрене против њих прекршајни поступак (чл. 175. ст. 1. тач. 19) ЗС).

Када се погледа како је текло оснивање и упис у надлежни регистар удружења и друштава и савеза у области спорта по годинама, онда се добија:

- Између 1996 (када је донет први Закон о спорту) и 2010. године: 7290;
- Између 2011 (када је донет други Закон о спорту) и 2015. године: 2749;
- Између 2016 (када је донет важећи Закон о спорту) и 2024. године: 5070.

Ни једне године није основано мање од 500 нових организација (од 1996. до 2024. просечно 521 годишње, од 2016. до 2024. просечно 563 годишње). Просечно гледано, највеће је повећање броја фудбалских клубова.

Према подацима из Регистра, као најстаријих десет активних спортских удружења и савеза воде се:

- Соколско друштво Војводине – 21. 11. 1905;
- Фудбалски клуб ОФК Београд – 1. 09. 1911;
- Гимнастички савез Србије: 18. 06. 1914;
- Фудбалски клуб Нови Сад – 14. 09. 1921;
- Планинарски савез Војводине – 2. 10. 1924;
- Академски једриличарски клуб Београд – 30. 06. 1934;
- Пливачки савез Војводине – 29. 11. 1935;
- Фудбалски клуб Борац – 8. 9. 1939;
- Међународна бициклистичка трка „Кроз Србију“ – 5. 3. 1939.

Увидом у називе, односно пословна имена удружења, друштава и савеза у области спорта могу се видети и нека ближа одређења активности и делатности којима се баве. Тако се добија број организација које су у свом називу имале следеће речи:

- Србије: 264;
- Српски: 86;
- Национални: 13;
- Клуб: 8676;
- Савез: 1033;
- Школски: 62;
- Школе: 1;
- Универзитетски: 14;
- Универзитета: 6;
- Студентски: 6;
- Студената: 3;
- Спортско: 4913;
- Рекреацију: 176;
- Спорт за све: 60;
- Дечји: 5;
- Децу: 16;
- Женски: 248;
- Жене: 1;
- Жена 1;
- Инвалида: 51;
- Тренера: 31;
- Судија: 61
- Спортиста: 7;

- Академија: 150;
- Школа (фудбала, спортова, кошарке): 6;
- Спортско друштво: 145.

Ако се број регистрованих удружења, друштава и савеза у области спорта подели према управним окрузима добијају се следећи подаци:

- Град Београд: 4323;
- Јужнобачки: 1733;
- Нишавски: 735;
- Сремски: 714;
- Јужнобанатски: 666;
- Шумадијски: 648;
- Мачвански 591;
- Браничевски: 512;
- Златиборски: 550;
- Рашки: 539;
- Западнобачки: 465;
- Моравички: 444;
- Поморавски: 444;
- Расински: 442;
- Средњобанатски: 439;
- Севернобачки: 388;
- Јабланички 320;
- Колубарски: 370;
- Подунавски: 347;
- Севернобанатски: 277;
- Пчињски: 255;
- Зајечарски: 249;
- Борски: 240;
- Сви Косовско- Метохијски: 217;
- Пиротски: 178;
- Топлички: 135.

Ако се број регистрованих удружења, друштава и савеза у области спорта подели према градовима и појединим општинама (из различитих делова Србије) добијају се следећи подаци:

- Град Београд: 4323;
- Нови Сад: 1139;
- Ниш: 540;
- Крагујевац: 373;
- Зрењанин: 287;
- Чачак: 247;
- Краљево: 245;
- Крушевац: 223;
- Суботица: 222;
- Шабац: 219;
- Смедерево: 197;
- Јагодина: 177;
- Ваљево: 174;
- Пожаревац: 171;

- Сремска Митровица: 168;
- Лозница: 164;
- Ужице: 149;
- Вршац: 146;
- Нови Пазар: 129;
- Пирот: 118;
- Инђија: 115;
- Кикинда: 108;
- Зајечар: 106;
- Бор: 104;
- Врање: 99;
- Алексинац: 90;
- Аранђеловац: 85;
- Бечеј: 74;
- Апатин: 71;
- Пријепоље: 62;
- Прокупље: 58;
- Сента: 52;
- Неготин: 50;
- Ћуприја: 48;
- Бујановац 48;
- Алибунар 42;
- Мајданпек: 33;
- Бољевац: 32;
- Сјеница: 31;
- Мерошина: 30;
- Љиг: 28;
- Брус: 27;
- Куршумлија: 25;
- Мали Иђош: 25;
- Блаце: 25;
- Прешево: 18;
- Босилеград: 11;
- Медвеђа: 9;
- Црна Трава: 3.

Када се погледа колико је уписано **привредних друштва у области спорта** у Регистар привредних друштава код Агенције за привредне регистре на дан 14. март 2025. године добијају се следећи подаци:

- УКУПНО: 454;
- АКТИВНО: 430;
- У ЛИКВИДАЦИЈИ: 11;
- У ПРИНУДНОЈ ЛИКВИДАЦИЈИ: 11;
- У СТЕЧАЈУ: 2.

Ако се регистрована активна привредна друштва подела на поједине правне облике, онда се добија:

- Акционарска друштва: 1;
- Друштва са ограниченом одговорношћу: 412 (95,81%);
- Јавна предузећа: 11;
- Ортачко друштво: 1;
- Огранак страног привредног друштва: 5.

Од доношења важећег Закона о спорту па до марта месеца 2025. године укупно је основано 270 привредних друштава.

Гледано по величини, активна привредна друштва су разврстана на:

- микро: 340;
- мала: 27;
- средња: 6;
- без ознаке величине: 57.

Ако се број регистрованих привредних друштава подели према управним окрузима (без Косова и Метохије) добијају се следећи подаци:

- Борски: 1;
- Град Београд: 319;
- Јабланички 5;
- Јужнобачки: 46;
- Јужнобанатски: 14;
- Колубарски: 3;
- Мачвански: 3;
- Моравички: 4;
- Нишавски: 8;
- Пчињски: 11;
- Пиротски: 1;
- Подунавски: 6;
- Поморавски: 4;
- Расински: 3;
- Рашки: 12;
- Севернобачки: 12;
- Севернобанатрски: 1;
- Средњобанатски: 3;
- Сремски: 4;
- Шумадијски: 12;
- Топлички: 1;
- Зајечарски: 1;
- Златиборски: 4.[114]

Највећи број привредних друштава у области спорта је у следећим градовима:

- Град Београд: 319;
- Нови Сад: 41;
- Врање: 11;

[114] Као што се види, у Браничевском управом округу и Западнобачком управном округу нема привредних друштава у области спорта.

- Суботица: 10;
- Крагујевац: 8;
- Ниш: 8;
- Краљево: 5;
- Нови Пазар: 4;
- Смедерево: 4.

Када су у питању **предузетници у области спорта**, у Регистру предузетника код Агенције за привредне регистре укупно је уписано 713 предузетника (сви активни).

Укупно је 595 предузетника регистровано од 2016. до марта 2025. године.

За 179 предузетника је регистрована до су „микро“, а за остале нема у Регистру ознаке величине.

Од 713 предузетника, 668 су домаћа физичка лица а 45 су страна физичка лица.

Према члану 94. ст. 1. Закона о спорту, пословима посредовања приликом преласка спортиста, односно спортских стручњака из једне у другу спортску организацију и приликом закључења уговора између спортиста, односно спортског стручњака и спортске организације могу се бавити како привредна друштва тако и предузетници у области спорта који имају дозволу за рад издату од стране надлежног националног гранског спортског савеза. Према пословном имену регистрованих предузетника и привредних друштава у области спорта укупно 7 предузетника и 3 привредна друштва се баве пословима посредовања у спорту из чл. 94. Закона о спорту. Могуће је да их је и више али се то не види из пословног имена.

Ако се број регистрованих привредних друштава подели према управним окрузима (без Косова и Метохије) добијају се следећи подаци:

- Борски: 5;
- Браничевски: 13;
- Град Београд: 322;
- Јабланички 17;
- Јужнобачки: 133;
- Јужнобанатски: 30;
- Колубарски: 8;
- Мачвански: 19;
- Моравички: 14;
- Нишавски: 34;
- Пчињски: 14;
- Пиротски: 7;
- Подунавски: 8;
- Поморавски: 13;
- Расински: 8;
- Рашки: 25;
- Севернобачки: 19;
- Севернобанатрски: 16;
- Средњобанатски: 6;
- Сремски: 19;
- Шумадијски: 29;
- Топлички: 3;
- Зајечарски: 3;
- Западнобачки: 12;
- Златиборски: 30.

Највећи број предузетника у области спорта је у следећим градовима:

- Град Београд: 322;
- Нови Сад: 116;
- Ниш: 25;
- Крагујевац: 16;
- Суботица: 13.

Када се сви претходно наведен подаци саберу, добија се да је на дан 14. марта 2025. године било укупно регистровано **17.364 удружења, друштава, савеза, привредних друштава и предузетника** у области спорта, и то:

- 713 предузетника;
- 430 привредних друштава;
- 16.221 удружење, друштво и савез.

Када се наведеном броју регистрованих организација дода и 30 регистрованих установа код привредних судова и 12 регистрованих фондација у области спорта, добија се да у Републици Србији почетком 2025. године било укупно **17.406** организација у области спорта.

2.3.4.2.2. Спортске организације

Према Закону о спорту, спортска организација је организација у области спорта основана ради обављања спортских активности и спортских делатности у облику спортског удружења или спортског привредног друштва (чл. 33. ЗС). Суштински елеменат који разликује спортске организације од других облика организација у области спорта јесте „обављање спортских активности“. Како нема спортских активности без спортиста, то ни спортска организација не може да постоји нити да обавља спортске активности и делатности ако нема „учлањење или уговором ангажоване спортисте“ . Спортске организације могу бити основане како у области такмичарског спорта тако и у области рекреативног спорта.

Највећи број спортских организација у Републици Србији су организоване као спортска удружења (грађана), а само мали број је у облику привредних друштава (друштва са ограниченом одговорношћу и акционарска друштва). Иначе, када је у питању професионални спорт, у Европи су доминантна три модела организације клубова: 1) клуб сам бира организациони облик који му одговара (удружење или привредо друштво); 2) клуб мора бити организован као друштво капитала; 3) клуб сам бира да ли ће се у потпуности организовати као друштво капитала или ће бити у статусу удружења, али има и могућност да своју прву екипу (или све екипе) која се такмичи у одређеној лиги организује као друштво капитала у свом власништву (или сувласништву).

Према Упитнику за надлежне националне спортске савезе које је средином 2024. године на тражење Министарства спорта попунило 87 националних гранских спортских савеза у оквиру ових савеза било је:

- 8063 спортских организација је у чланству надлежних националних спортских савеза;
- 5578 (69,18%) спортских организација је у чланству националних савеза олимпијских спортова, 1847 (22,91%) у чланству националних савеза неолимпијских спортова, 374 (4,64%) у чланству савеза параолимпијских спортова и 423 (5,25%) у чланству савеза непараолимпијских спортова;
- 4761 (59,05%) спортских организација је у чланству савеза прве категорије, 1803 (22,36%) у чланству савеза друге категорије, 783 (9,71%) у чланству савеза треће категорије, 370

(4,59%) је у чланству савеза четврте категорије, 272 (3,37%) у чланству савеза пете категорије и 74 (0,92) је у чланству савеза шесте категорије;

- 5072 (62,90%) спортских организација је у чланству седам надлежних националних гранских спортских савеза који имају више од 200 чланова (Фудбалски савез Србије 3087 - 38,29%; Шаховски савез Србије 489 - 6,06%; Кошаркашки савез Србије 431 - 5,35%; Карате федерација Србије 325 - 4,03%; Савез Србије за боди билдинг, фитнес, боди фитнес и аеробик 295 - 3,66%; Одбојкашки савез Србије 229 - 2,84%, Рукометни савез Србије 216 – 2,68%), а још 1006 је у чланству седам савеза са више од 100 а мање од 200 чланова.

*2.3.4.2.2.*1. Спортска удружења

Правни положај спортских удружења у Републици Србији регулисан је чл. 36-91. Закона о спорту. На питања која нису уређена Законом о спорту сходно се примењују одредбе Закона о удружењима (ЗУ).

Спортско удружење се дефинише као добровољна недобитна организација заснована на слободи удруживања више физичких и/или правних лица, организована на основу статута и основана ради остваривања заједничког циља у области спорта. Закон о спорту појам „спортско удружење“ везује искључиво за спортске организације као удружења (удружење које има спортисте и обавља спортске активности), док се за друга удружења у области спорта (удружења тренера, удружења спортских судија, удружења навијача, организационе одборе и др.) користи назив „стручна и друга удружења у области спорта“ (чл. 105. ст. 1. и 2).

Оснивање спортског удружења се темељи на слободи удруживања. Уставом зајемчена слобода политичког и сваког другог удруживања представља једну од темељних политичких слобода, која је, сагласно начелу из члана 19. Устава Србије неотуђиво право сваког појединца и која је, када је реч о удруживању физичких лица, по својој природи, лична слобода, што значи да се остварује путем непосредно (лично) изражене воље појединца да учествује у оснивању неког удружења, да му приступи као члан, да учествује у његовом раду и одлучивању, да иступи из удружења, као и да остане изван сваког удружења. Оснивање и деловање спортског удружења представља институционализовани начин остваривања Уставом зајемчене слободе удруживања (Уставни суд Србије, одлука бр. ИУо-232/2011). Спортско удружење може основати најмање три лице. Оснивач спортског удружења може бити пословно способно физичко лице (укључујући и малолетника који је у складу са законом закључењем брака стекао пуну пословну способност) или правно лице. Оснивачи удружења не могу бити малолетна лица (чл. 38. ЗС).

Закон о спорту даје широку аутономију спортском удружењу у формирању његових органа и утврђивању њихових надлежности. Једина ограничења која Закон о спорту поставља спортском удружењу везана су за заштиту чланова од незаконитог, нестатутарног и штетног деловања органа удружења.

Спортским удружењем управљају његови чланови на начин одређен статутом удружења. Чланови управљају спортским удружењем непосредно или преко својих изабраних представника у органима удружења (чл. 52. ст. 1. и 2. ЗС). Органи спортског удружења, њихове надлежности, начин избора и разрешења, трајање мандата и начин одлучивања уређују се искључиво статутом удружења. Законом о спорту је прописано да је скупштина највиши орган спортског удружења. Ако статутом није друкчије одређено, скупштину чине сви чланови спортског удружења, са једнаким правом гласа. Поред скупштине, спортско удружење обавезно има и заступника. Члан органа спортског удружења, у сваком случају, може бити само члан удружења (чл. 61. ст. 3. ЗС). Насупрот томе, одређена лица не могу бити чланови управе и заступници спортског удружења (чл. 33. ст. 2. ЗС), укључујући чланове управе и службена лица

надлежног спортског савеза, односно службена лица организације у области спорта која управља спортском лигом.

Управљање спортским удружењем морало би се заснивати на принципима добре управе у спорту, на које је раније већ указано. Резолуцијом X Конференције европских министара одговорних за спорт (Савет Европе), одржаној 14. и 15. октобра 2004. године у Будимпешти, утврђени су основни принципи на којима би се добро управљање у области спорта минимално требало базирати (Resolution I – On The Principles of Good Governance in Sport): демократска структура базирана на јасним изборним процедурама, отворена за чланство; професионална организација и менаџмент, са одговарајућим етичким кодексом и процедурама за спречавање сукоба интереса; одговорност и јавност у доношењу одлука и финансијским операцијама; праведност (непристрасност) у дијалогу са чланством и солидарност; установљење еквивалентног партнерства између јавних власти и спортског покрета; свака неетичка пракса и понашање мора бити потпуно и ефективно спречено. Принцип доброг управљања у спорту је и један од фундаменталних принципа Олимпијског покрета. Међународни олимпијски комитет је 2022. године објавио „Основне универзалне принципе доброг управљања у оквиру Олимпијског покрета“.[115] Сви чланови Олимпијског покрета су дужни да усвоје те Основне универзалне принципе доброг управљања и да утврђене стандарде примењују у својим правилима, прописима, политикама и операцијама.

Чланови спортског удружења јесу оснивачи и лица (физичка и правна) која накнадно приступе спортском удружењу у складу са његовим статутом. Физичко лице може бити члан спортског удружења независно од година старости, у складу са законом и статутом (чл. 49. ЗС). Свако лице може под једнаким условима утврђеним статутом да постане члан спортског удружења (чл. 50. ст. 1. ЗС) . Спортско удружење може, у складу са статутом, имати и различите категорије чланова, са различитим правима и обавезама, с тим да чланови исте категорије морају имати иста права и обавезе и да се члану не може ускратити право гласа (чл. 49. ст. 3. ЗС).

Спорови који настану у спортском удружењу могу бити решавани путем спортске арбитраже, у складу са чл. 53. и 54. Закона о спорту. Чланови спортског удружења и спортско удружење могу се споразумети да решавање спора о правима којима слободно располажу, осим спорова за које је одређена искључива надлежност суда – повере ad hoc спортском арбитражном суду или сталном спортском арбитражном суду при Олимпијском комитету Србије − за олимпијске спортове, сталном спортском арбитражном суду при Спортском савезу Србије – за неолимпијске спортове и сталном спортском арбитражном суду при Параолимпијском комитету Србије – за параолимпијске спортове, а када су у питању спорови у вези раскида, поништења или утврђивања ништавости или испуњења уговора између спортисте, односно спортског стручњака и спортске организације – и сталном спортском арбитражном суду при надлежном националном гранском спортском савезу (спортска арбитража). Наведени спор може бити предмет и међународне спортске арбитраже у случајевима утврђеним спортским правилима надлежног међународног спортског савеза. Олимпијски комитет Србије, Параолимпијски комитет Србије и Спортски савез Србије могу споразумно образовати и јединствени стални спортски арбитражни суд за арбитражно решавање спорова у спорту. Министар спорта даје сагласност на општа акта којима се уређује рад сталне спортске арбитраже.

Спортска удружења уписују се у Регистар удружења, друштава и савеза у области спорта (Регистар) који води Агенција за привредне регистре (Агенција), као поверени посао (чл. 65. ЗС).

Спортско удружење може да оснује спортско привредно друштво и на њега пренесе права и обавезе у погледу учешћа у одређеном рангу такмичења и права и обавезе према

[115] https://stillmed.olympics.com/media/Documents/Beyond-the-Games/Integrity/Bonne-Gouvernance-EN.pdf

одређеним спортским и другим ангажованим лицима, под условима и на начин утврђен законом и спортским правилима надлежног националног гранског спортског савеза (чл. 71. ст. 2. ЗС). У пракси се овакво оснивање допушта само између две такмичарске сезоне. Новоосновано спортско привредно друштво одговара за обавезе спортског удружења – свог оснивача настале пре свог оснивања.

Спортско удружење које жели да оснује спортско привредно друштво на које би пренела права и обавезе у погледу учешћа у одређеном рангу такмичења и права и обавезе према одређеним спортским и другим ангажованим лицима, а поседује имовину и капитал у друштвеној или јавној својини, мора да води рачуна да је чланом 179. ст. 4. Закона о спорту прописано да је овим спортским удружењима допуштено да располажу непокретностима у друштвеној или јавној својини на којој имају право коришћења и да доносе одлуке којима би се смањивао капитал, вршила реорганизација или располагало потраживањима, у знатном обиму и ван тока редовног обављања спортских активности и делатности, само уз претходну сагласност Владе, на предлог Министарства спорта. Ово ограничење важи до доношења закона којим би се регулисала приватизација имовине и капитала у друштвеној и јавног својини у организацијама у области спорта.

Једини случаја када спортско удружење може да промени правни облик, и то у друштво са ограниченом одговорношћу, регулисан је чланом 71. ст. 3-9. ЗС. Спортско удружење може да промени правни облик у спортско привредно друштво доношењем одлуке о организовању као друштво са ограниченом одговорношћу и преношењем оснивачких права на јединицу локалне самоуправе на чијој територији има седиште, уз претходну сагласност те јединице локалне самоуправе. Новоосновано привредно друштво је правни следбеник спортског удружења чијом променом правног облика је настало, те преузима имовину и сва права и обавезе спортског удружења из кога је настало, укључујући и запослене. Привредно друштво настало променом правног облика спортског удружења обавезно је да обавља исте спортске активности и спортске делатности као и спортско удружење.

Према подацима из Регистра удружења, друштава и савеза у области спорта који води Агенција за привредне регистре, средином марта 2025. године било је укупно регистровано 14.647 активних спортских удружења, и то за шифре делатности: 9311, 9312, 9313, 9319, 9321, 9412. За шифре делатности 9312 и 9313 које обухватају делатност спортских клубова и фитнес клубова, било је регистровано 13.153 (89,80%) спортских удружења. За шифру делатности 9319 (остале спортске делатности) било је регистровано 1491 (10,18%) активних спортских удружења. Проблем је што се у оквиру ових спортских удружења који су регистровани за шифру делатности 9319 налази и 68 гранских савеза (нпр. Рвачки савез Србије, Куглашки савез Србије, Фудбалски савез Града Јагодине) и савеза за области спорта (Асоцијација спорта за све Ваљева), одређени број „других удружења“ у области спорта (нпр. Удружење навијача КК Партизан, Удружење судија коњичког савеза Србије, Међународна бициклистичка трка кроз Србију), неколико спортских друштава (нпр. Спортско друштво Синђелић, Спортско друштво Црвена Звезда) и неколико територијалних спортских савеза (нпр. Спортски савез града Лознице, Спортски савез општине Гроцка). У називу спортских удружења регистрованих за шифру делатности 9319 реч „клуб“ има 119 спортских удружења а 729 речи „спортско удружење“. Када се све ово анализира, може се закључити да је у марту месецу 2025. године било око 14.000 (14.002) спортских организација као спортских удружења.

Највећи број спортских удружења је са седиштем у Београду. У марту 2025. године укупно 3829 (26,14%) спортских удружења је имало седиште у Београду, од којих је 3672 (25,07%) спортских организација као спортских удружења.

2.3.4.2.2.2. Спортска привредна друштва

Савремени спорт служи не само физичкој разоноди човека већ је постао и веома значајно привредно добро, које значајно учествује у укупном привредном животу савремених друштава. Организациони облици у спорту који су деценијама стварани на моделу удружења грађана постали су "претесни" за професионални спорт и у знатној мери неодговарајући правни оквир. Професионални спорт није, међутим, "обично привредно добро", па није ни једноставно заоденути спортски клуб у форму класичног привредног друштва као потпуно одговарајућег организационог оквира. Чињеница да ни у западноевропским оквирима још није утврђен у потпуности јединствени модел организовања у професионалном спорту, довољно говори у том погледу.

Спортска привредна друштва су спортске организације (чл. 33. ст. 1. ЗС). Спортску организацију као привредно друштво (спортско привредно друштво) могу основати физичка и/или правна лица, у складу са законом (чл. 92. ст. 1. ЗС)).

Спортско удружење се, са становишта Закона о спорту, може појавити као оснивач неког спортског привредног друштва на два начина. Прво, да оснује потпуно ново привредно друштво које ће почети да се такмичи од најнижег ранга такмичења (чл. 71. ст. 1. ЗС). Друго, да издвоји своју прву екипу у привредно друштво, односно да оснује спортско привредно друштво и на њега пренесе права и обавезе у погледу учешћа у одређеном рангу такмичења и права и обавезе према одређеним спортским и другим ангажованим лицима (чл. 71. ст. 2. ЗС).

Спортско привредно друштво може се основати као друштво са ограниченом одговорношћу или акционарско друштво, у складу са законом (чл. 92. ст. 2. ЗС). Према чл. 92. став 3. Закона о спорту, спортско привредно друштво може обављати спортску активност и спортску делатност ако се те активности и делатности обављају као претежна делатност спортског привредног друштва.

Спортско привредно друштво може обављати спортске активности и спортске делатности уколико испуњава исте услове које су прописани и за спортска удружења чланом 35. став 1. Закона о спорту и Правилником о ближим условима за обављање спортских активности и спортских делатности.

Према подацима из Регистра привредних друштава, почетком 2025. године од 430 активних привредних друштава у области спорта укупно 44 (10,23%) привредна друштва (све друштва са ограниченом одговорношћу) је било регистровано за шифру делатности 9312: делатност спортских клубова. У свом пословном имену, само 9 друштава са ограниченом одговорношћу има ознаку „спортско привредно друштво“, док 25 привредних друштава има ознаку „клуб“. Када се погледају називи тих 44 привредних друштава може се видети да већина њих није, у ствари, спортско привредно друштво у смислу члана 92. Закона о спорту, а морали би да буди ако су већ регистровани за шифру 9312. Суштински, назив појединих привредних друштава је супротан чл. 92. ст. 8. Закона о спорту јер доводи у заблуду у погледу гране или области спорта коме припада спортско привредно друштво, односно о томе о каквој се врсти правног лица ради. На пример, када се погледа званични сајт привредног друштва „Спортско друштво Врање 1093“ д.о.о.[116] види се да је у питању спортско привредно друштво из чл. 92. Закона о спорту, које учествује у такмичењима у неколико грана спорта (рукомет, одбојка, футсал), а из назива не само да се то не види већ се ствара утисак да је у питању спортско друштво које је регулисано чл. 96. Закона о спорту.

Један број спортских привредних друштава је настао променом правног облика из спортског удружења. Према члану 71. став 3. Закона о спорту, спортско удружење може променити правни облик у спортско привредно друштво доношењем одлуке о организовању као

[116] https://sportskodrustvovranje1093.rs/

друштво са ограниченом одговорношћу и преношењем оснивачких права на јединицу локалне самоуправе на чијој територији има седиште, уз претходну сагласност те јединице локалне самоуправе. Ова могућност је искоришћена, на приме, од Града Крагујевца и 7 спортских удружења, па су тако настала: СПД Мушки одбојкашки клуб „Раднички“ д.о.о, СПД Рукометни клуб Раднички 1964 д.о.о, СПД Крагујевачки ватерполо клуб Раднички д.о.о., СПД Крагујевачки кошаркашки клуб Раднички д.о.о., СПД Женски кошаркашки клуб Раднички д.о.о, СПД Женски фудбалски клуб Раднички 1923 д.о.о. и СПД Фудбалски клуб Раднички 1923 д.о.о. Међутим, данас је од наведених 7 спортских привредних друштава остало 3 и то: СПД Раднички д.о.о. (настало тако што су СПД Мушки одбојкашки клуб Раднички д.о.о. припојена спортска привредна друштва из кошарке, рукомета и ватерпола) и два фудбалска СПД. Спортско привредно друштво Раднички д.о.о. је иначе организовано као јединствено привредно друштво, без огранака (према спортовима или делатности). Овај модел је следио Град Врање, али питање је у којој мери је он у складу са основном „идејом“ из члана 71. ст. 3. Закона о спорту да се омогући прелазно решење до доношења закона о приватизацији из члана 179. став 1. Закона о спорту. Посебно је питање и како се на јединствено спортско привредно друштво које учествује у више националних лигашких спортских такмичења примењују одредбе члана 158. Закона о спорту о дозволи за сезону. Извршене промене могу несумњиво краткорочно дати резултате у сфери „врхунског спорта“ у односу на одређене клубове, само је питање по коју „цену“ за остали спорт у јединици локалне самоуправе, односно у односу на финансирање других организација у области спорта и приоритетних области спорта.

Кључни разлог за мали број спортских привредних друштава је недоношење закона из члана 179. ст. 1. Закона о спорту којим би се коначно регулисала приватизација имовине и капитала у друштвеној, односно јавној својини у организацијама у области спорта, као и непостојање у Закону о спорту одредби о добровољној промени облика из спортског удружења у спортско привредно друштво. Ово је посебно ограничавајући фактор за развој професионалног спорта у Србији, а значајним делом и целог клупског врхунског спорта.

2.3.4.2.3. Спортска друштва

Према Закону о спорту, спортске организације могу се, ради уређивања и остваривања заједничких циљева и интереса, као и заједничког наступања у области спорта, удруживати у спортска друштва (чл. 96. ст. 1. ЗС). Закон о спорту издваја спортска друштва од осталих савеза, јер су она више "заједница" (сложена спортска организација) него прост савез спортских организација. Основна карактеристика спортских друштава јесте већа унутрашња кохезија и зависност удружених чланица него што је то случај код "обичних" савеза и заједничко основно име свих удружених чланица. Погледају ли се одредбе Закона о спорту, видеће се да он спортска друштва у ствари и не третира као савез спортских организација него као самосвојну организацију у области спорта коју су основале спортске организације.

Спортско друштво као удружење оснива се споразумом (уговором, одлуком) најмање три спортске организације који оне закључују на начин одређен њиховим статутима. На оснивање, упис у регистар и обављање спортских активности спортског друштва сходно се примењују (у мери у којој је то могуће, односно у мери која уважава специфичности спортско друштво) одредбе Закона о спорту које се односе на спортска удружења (чл. 96. ст. 3. ЗС).

Специфичност спортског друштва је и у томе да су оснивачи увек спортске организације као правна лица. Уписом у одговарајући регистар, спортско друштво добија статус правног лица.

Спортско друштво је носилац права на заједнички назив и заједничке симболе, ако статутом спортског друштва није друкчије одређено (чл. 96. ст. 2. ЗС).

Почетком 2025. године у Регистру удружења, друштава и савеза у области спорта било је уписано 309 спортских друштава. Међутим, под том категоријом организација у области спорта уписана су (погрешно) и бројна планинарска друштва и поједини фудбалски клубови, кошаркашки клубови, стрељачки клубови, рукометни клубови, стонотениски клубови, боксерски клубови, друштва за рекреацију и др. спортска удружења. У свом називу ознаку „спортско друштво“ имало је укупно 118 организација. Насупрот томе, Спортско друштво „Црвена звезда“ је регистровано као спортско удружење.

2.3.4.2.4. Грански спортски савези

Спортске организације, територијални грански спортски савези, самостални професионални спортисти, савези и стручна и друга удружења у одређеној грани спорта која испуњавају услове за обављање спортских активности и делатности прописане Законом о спорту могу се, ради уређивања питања од заједничког интереса, заједничког репрезентовања, уређивања питања организовања такмичења и статуса спортиста у одређеној грани спорта, удруживати у гранске спортске савезе за једну или више спортских грана, у складу са законом и спортским правилима надлежног националног гранског спортског савеза. Наведене организације морају бити уписане у Регистар (чл. 97. ст. 1. и 2. ЗС). Спортске организације које окупљају лица с инвалидитетом могу се удруживати по спортским гранама или по другом критеријуму, у складу са спортским правилима надлежних међународних спортских савеза (чл. 97. ст. 4. ЗС).

Грански спортски савези оснивају се првенствено с циљем: развоја спортске гране, односно спортских активности и делатности у подручју свог деловања; усклађивања активности својих чланова; репрезентовања националног спорта у подручју свог деловања; стварања услова за постизање врхунских спортских резултата; организовање и вођење спортских такмичења; учешћа у унапређивању стручног рада спортских стручњака; подстицања бављења спортом, посебно деце и омладине, у свом подручју деловања (чл. 97. ст. 1. ЗС).

На оснивање, упис у надлежни Регистар, обављање спортских активности и спортских делатности, стицање средстава и остваривање прихода, решавање спорова, одговорност, забрану дискриминације, назив, ангажовање спортиста и спортских стручњака, општа и појединачна акта, као и на друга питања у вези с радом гранских спортских савеза, сходно се примењују одредбе Закона о спорту које се односе на спортска удружења. Грански спортски савези уписују се у Регистар удружења, друштава и савеза у области спорта. Грански спортски савез се може основати ако на подручју за које се оснива има најмање три регистроване спортске организације у грани спорта за коју се тај савез оснива (чл. 98. ст. 2. ЗС).

Надлежни национални грански спортски савез је врх пирамидалног организовања у одређеној грани спорта и има „монополски положај“ у грани спорта за коју је надлежан. Надлежни национални грански спортски савез јесте највиши облик удруживања у Републици Србији у одговарајућој грани спорта (чл. 99. ст. 1. ЗС). Он је онај национални грански спортски савез који уређује путем спортских правила обављање спортских активности и спортских делатности у одређеној грани спорта, у складу са Законом о спорту (чл. 3. ст. 1. тач. 18) ЗС). Само један спортски савез може да стекне статус надлежног националног гранског спортског савеза у једној грани спорта, осим у случају спорта особа са инвалидитетом (чл. 99. ст. 3. ЗС).

Статус надлежног националног гранског спортског савеза стиче се на основу акта који доноси Министар спорта, у складу са чланом 120. ст. 2. тач. 1) Закона о спорту. У питању је Правилник о надлежним националним спортским савезима за спортске гране и области спорта. Пре

доношења Правилника, Министарство спорта прибавља мишљење Олимпијског комитета Србије, Параолимпијског комитета Србије и Спортског савеза Србије.

У децембру 2024. години, од 150 грана спорта за 127 грана су утврђени надлежни национални грански спортски савези, а за 23 гране спорта нису (Сурфинг, Банди, Даме, Dragon Boat, Icestock sport, Миниголф, Netball, Pelote Bosque, Поло, Racquetball, Sepaktakraw, Ски алпинизам, Sleddog, Soft тенис, Сумо, Fistball, Florball, Flying Disk, Casting, Текбол, Електронски спорт, Преферанс, Strongman). Овде треба додати и да су Правилником о надлежним националним спортским савезима за гране и области спорта у Републици Србији за касачки спорт и мотонаутику одређени надлежни национални грански спортски савези, али ти савези су у међувремену брисани из надлежног регистра код Агенције за привредне регистре. Осим тога, у параолимпијским гранама спорта стони тенис и стреличарство су одређени надлежни национални грански спортски савези (Стонотениски савез особа са инвалидитетом Србије и Савез инвалида стреличара Србије) али он нису уписани у надлежни регистар. Дакле, у децембру месецу 2024. године суштински у 27 грана спорта није било надлежних националних гранских спортских савеза. У осталим гранама спорта постоје одређени надлежни национални грански спортски савези и њих је 103, али неколико њих постоје само „на папиру" и не остварују своје законом утврђене надлежности (нпр. Српска скејборд-ролер федерација, Билијар савез Србије), укључујући и да немају ни званични интернет сајт. Важно је, такође, констатовати и да су поједини савези надлежни за више грана спорта: Параолимпијски комитет Србије је надлежан за 12 параолимпијских грана спорта, 11 националних гранских спортских савеза је надлежно за по 2 гране спорта.

У ситуацији када у одређеној грани спорта не постоји надлежни национални гранski спортски савез или он не функционише у складу са законом, Законом о спорту је прописано да ће министар надлежан за спорт решењем утврдити да су испуњени услови да Спортски савез Србије привремено остварује надлежности и права и обавезе националног спортског савеза из чл. 99, 100 и 106. Закона о спорту за одређену грану спорта (чл. 102. ст. 3. тач. 9) и ст. 5. Закона о спорту). Иако обављање спортских активности и спортских делатности у одређеној грани спорта не може да законито функционише без надлежног националног гранског спортског савеза, од доношења Закона о спорту само у једном случају је донето решење о привременом поверавању Спортском савезу Србије да обавља надлежности у одређеној грани спорта, и то 2024. године у грани спорта веслање и у односу на Веслачки савез Србије. Основни разлог лежи у чињеници да законско решење из чл. 102. Закона о спорту није замишљено за ситуацију када би Спортски савез Србије требао да обавља надлежности у око тридесет грана спорта, јер би то захтевало потпуно другачију организацију Спортског савеза Србије и обезбеђење додатних ресурса. Шта више, и у односу на веслање у пракси постоје проблеми јер чланом 102. ЗС није јасно утврђено како се финансира привремено остваривање надлежности, поготову имајући у виду да клубови нису чланови Спортског савеза Србије и не могу плаћати чланарину овом Савезу.

Услови које треба да испуни неки национални спортски савез да би могао да стекне статус надлежног националног гранског спортског савеза прописани су чл. 120. ст. 3. Закона о спорту. Ти услови се односе на: организацију савеза, броја учлањених организација и спортиста, економску снагу, медијски и друштвени утицај, развијеност спортске гране, националну и међународну организованост и традицију, чланство у надлежном међународном спортском савезу, систем такмичења, испуњеност прописаних услова за обављање спортских активности и делатности, као и спортске резултате. Законом о спорту није дато овлашћење министру надлежном за спорт да ближе прецизира ове ослове нити да утврди поступак за утврђивање испуњености прописаних услова. Тиме се у пракси утврђивање испуњености услове свело на „слободну процену" учесника у доношењу подзаконског акта из члана 120. став 2. тачка 1) Закона о спорту којим се утврђују надлежни национални спортски савези за спортске гране и области спорта (Министарства спорта које доноси

правилник, и Спортског савеза Србије, Олимпијског комитета Србије и Параолимпијског комитета Србије који дају мишљење о поднетом захтеву за измену правилника).

Тако није, на пример, на међународном нивоу када се препознају надлежни међународни спортски савези. На светском нивоу процесом препознавања надлежних међународних спортских савеза управља Sportacord, кроз процес разматрања захтева за чланство у AIMS.[117] Међународни спортски савез који жели признање AIMS и SPORTACCORD-а мора да испуни три критеријума: 1) општи критеријуми; 2) критеријуми легитимности и 3) критеријуми управљања. У Опште критеријуме спада: 3 године постојања; непрофитни или еквивалентни статус; универзалност (30 одобрених националних спортских савеза са минимум 3 континента, за зимске спортове, односно 60 одобрених националних спортских савеза са минимално 3 континента, за летње спорове); усклађеност са организационим стандардима; усклађеност са стандардима активности; усклађеност са стандардима управљања. Критеријуми легитимитета испитују да ли постоји више кандидата или других организација које тврде да су управљачко тело за спорт. Подносилац захтева мора да докаже да је легитимно управно тело. Критеријуми управљања спортом су слични критеријумима легитимитета и испитују да ли постоје проблеми компатибилности између подносиоца(а) захтева и члана кровне организације (чланови ASOIF, WOF, ARISF и AIMS) или других организација које признаје МОК (нпр. Међународни параолимпијски комитет, Федерација игара Комонвелта итд.).[118] Испуњавање прописних критеријума се оцењује не само за међународни спортски савез који је поднео захтев већ и за његове националне чланове. Национални савези (федерације) подносиоца захтева се оцењују на основу следећег: Стратешки план; Годишњи извештаји о активностима; Организација развојних програма (укључујући и за младе); Дигитални медији/он-лине присуство; Финансијски извештаји; Генералне скупштине; Изборна правила; Државно првенство и календар такмичења; Grassroots програми; Списак заинтересованих страна; Званична регистрација; Статути; Непрофитни статус; Сертификат о признању од Националног олимпијског комитета или Националног државног органа (тј. Министарства спорта); Однос са другим организацијама. За спровођење процеса утврђивања испуњености прописаних услова подносилац захтева плаћа посебну накнаду, а сам процес провере траје од две до четири године.

Гранси спортски савези могу обављати спортске активности и спортске делатности уколико, у складу са законом, спортским правилима и Правилником о ближим условима за обављање спортских активности и спортских делатности имају: 1) ангажоване спортске стручњаке у зависности од врсте делатности; 2) обезбеђен одговарајући простор, односно спортске објекте и спортску опрему; 3) одговарајућу унутрашњу организацију; 4) осигурану безбедност спортиста и других учесника при обављању спортских активности и делатности. Када се погледају прописани услови види се да је реч о минималним условима који су доста флексибилно постављени, како би могли да их испуне и мали и слабије развијени савези. Тако се сматра да гранси спортски савез има одговарајући простор ако има пословну просторију (канцеларију) у којој се налази седиште савеза, најмање површине од 6 m² (по једном кориснику – организацији), са пратећим тоалетом, с тим да пословна просторија националног гранског спортског савеза мора бити површине од најмање 12 m² (по једном кориснику – организацији). Савез испуњава просторни услов уколико је власник

[117] ALLIANCE OF INDEPENDENT RECOGNISED MEMBERS OF SPORT (Савез независних препознатих чланова спорта). У чланству AIMS -а је у 2024. години 20 међународних спортских савеза који још нису признати од МОКа, али томе теже.

[118] Процењује се: Порекло спорта и свако ривалство постојећим члановима признатог спортског покрета; Спортска правила; Добро управљање подносиоца(а) (процењено путем алата за самооцењивање који је развио АСОИФ); Број чланова/националних федерација; Број сертификата о признању од националних федерација, било од Националног олимпијског комитета (НОЦ) или Националног спортског ауторитета (НСА), као што је министарство спорта; Популарност спорта (нпр. број лиценцираних спортиста, медијска изложеност, емитовање, присуство на мрежи, итд.); Географска распрострањеност спорта; о Укупна структура и развој подносиоца(а) захтева за признање.

спортског објекта, односно пословног простора или уколико га користи на основу права коришћења, уговора о закупу, уговора о послузи или на основу другог допуштеног правног основа. Према подацима Републичке спортске инспекције, од доношења Закона о спорту 2016. па до априла месеца 2025. године укупно је за 37 (35,92%) надлежних националних гранских спортских савеза утврђено да испуњавају услове за обављање спортских активности и спортских делатности, од којих 17 олимпијских.

Неки од прописаних услова се траже само за надлежне националне гранске спортске савезе. Тако обавеза да се имају одређени спортски стручњаци односи се искључиво на надлежне национални гранске спортске савезе, а не и на остале гранске спортске савезе нижег нивоа (покрајински, регионални, градски, општински). Такво решење је проблематично имајући у виду функције гранских спортских савеза утврђене чланом 97. став 1. Закона о спорту, које обухватају и обављање одређеног стручног рада. Када су у питању надлежни национални гранси спортски савези, сматра се да надлежни национални гранси спортски савез има ангажоване одговарајуће спортске стручњаке уколико има ангажованог најмање: 1) једног спортског тренера за рад са спортистима и координацију стручног рада у савезу (главни тренер); 2) једног спортског тренера као руководиоца програма развоја дечијег и омладинског спорта; 3) једног спортског тренера као руководиоца програма развоја женског спорта; 4) једно лице са одговарајућим спортским звањем у оквиру занимања менаџер у спорту (спортски директор, генерални секретар, секретар и сл.), за оперативно извршне послове и старање о уговорима и трансферима спортиста; 5) једно лице са одговарајућим спортским звањем које координира обављање послова који се односе на безбедност учесника спортских такмичења која су у ингеренцији савеза; 6) једног лекара спортских репрезентација за бригу о медицинској заштити спортиста и примени антидопинг правила. Надлежни национални гранси спортски савези морају да имају и запосленог или ангажованог спортског стручњака или стручњака у спорту са положеним спортским стручним испитом, с тим да то може да буде и неко од претходно наведених спортских стручњака (чл. 4. Правилника). Ангажовање спортског стручњака врши се закључењем уговора о стручном ангажовању или уговора о раду.[119] Ако национални савез има ангажованих више спортских стручњака за рад са спортистима обавезно се одређује спортски стручњак са одговарајућим образовањем у области физичког васпитања и спорта који координира и надзире рад других спортских стручњака. Спортски стручњак мора, у сваком случају, да испуњава услове предвиђене законом и да поседује дозволу за рад предвиђену спортским правилима надлежног националног спортског савеза или правилима надлежног међународног спортског савеза, у складу са Законом о спорту (чл. 5. Правилника). Уколико је надлежни национални гранси спортски савез регистрован за више грана спорта он би морао да има потребан број спортских тренера у свакој од тих грана спорта. Из дела ове Ex ante анализе у коме је изложено постојеће стање у односу на спортске стручњаке као учеснике у систему спорта види се да велики број надлежних националних гранских спортских савеза, да не кажемо сви, не испуњавају прописане услове који се односе на спортске стручњаке.

У складу са положајем надлежних националних гранских спортских савеза у систему спорта, Закон о спорту им даје и признаје бројна овлашћења и надлежности. За исправно функционисање система спорта од кључне је важности да ови савези ефективно остварују све своје надлежности и обавезе. То обухвата:

- Надлежни национални гранси спортски савез има искључиву улогу у одређеној грани спорта за репрезентовање националног спорта на међународним такмичењима и у међународним

[119] Национални спортски савез не може да ангажује потребне стручњаке само путем доношења одлуке о именовању спортског стручњака за обављање одређених спортских занимања јер спортски стручњаци нису у складу са Законом о спорту непосредни чланови савеза. Они могу бити само посредни чланови преко спортских организација у којима су ангажовани или преко стручних спортских удружења.

спортским савезима, организовање и вођење националних спортских такмичења и уређење обављања спортских активности и делатности путем спортских правила (чл. 99. ст. 2. ЗС):

- Надлежни национални грански спортски савез може да користи у свом називу назив Републике Србије, у складу са законом (чл. 99. ст. 4. ЗС);
- Надлежни национални грански спортски савез утврђује спортска правила у одговарајућој грани спорта, а у складу са законом и спортским правилима надлежног међународног спортског савеза, којима утврђује: 1) систем, пропозиције, правила и календар такмичења, укључујући и одређивање аматерских и професионалних спортских такмичења и лига; 2) правила за организовање спортских такмичења; 3) услови и критеријуми за учешће на спортским такмичењима и поступак утврђивања њихове испуњености, укључујући и услове за наступ страних спортиста и спортиста који наступају за стране репрезентације; 4) услови и критеријуми за учешће на националном лигашком спортском такмичењу, односно професионалном спортском такмичењу и поступак утврђивања њихове испуњености (дозвола за сезону); 5) начин и поступак регистровања уговора између спортисте, односно спортског стручњака и спортске организације и опште (минималне) услове за закључење уговора између спортисте, односно спортског стручњака и спортске организације; 6) услови за организовање и учешће спортских организација у такмичењима за подручје више држава или више региона различитих држава; 7) услови и начин регистровања спортиста и спортских стручњака за спортску организацију, укључујући и регистровање страних спортиста и спортских стручњака; 8) мере за спречавање негативних појава у спорту (допинг, насиље и недолично понашање, лажирање спортских резултата, расизам и шовинизам, нелегално клађење и др.); 9) медицинска заштита спортиста; 10) дисциплински поступак и дисциплинске казне; 11) статус спортиста и спортских стручњака и преласци спортиста и спортских стручњака у домаће и иностране спортске организације, укључујући трансфере и уступање спортиста између спортских организација; 12) услови за вршење посредовања у преласцима спортиста и спортских стручњака из једне у другу спортску организацију; 13) статус спортских судија, суђење на такмичењима, надзор над суђењем и статус и надлежности других службених лица на спортским такмичењима; 14) обављање стручног рада у спортским организацијама; 15) друга питања утврђена законом и спортским правилима надлежног међународног спортског савеза (чл. 100. ст. 1. и 2. ЗС);
- Надлежни национални грански спортски савез даје мишљење Министарству спорта о постојању интереса за пријем у држављанство Републике Србије спортисте или спортског стручњака који је страни држављанин (чл. 100. 5. ЗС);
- Надлежни национални грански спортски савез је носилац годишњих и посебних програма којима се остварује општи интерес у области спорта у грани спорта за коју је надлежан (чл. 112, чл. 114. ст. 2, чл. 116. ЗС);
- Надлежни национални грански спортски савез прописује и утврђује испуњеност услова за издавање дозволе за сезону за учешће спортских организација на националним лигашким спортским такмичењима и професионалним спортским такмичењима у одређеној спортској сезони (чл. 158. ЗС). Надлежни национални грански спортски савез утврђује испуњеност услова пре почетка такмичарске сезоне и издаје дозволу за сезону. Спортска сезона траје једну такмичарску сезону;
- Надлежни национални грански спортски савез води систем такмичења у спортској грани за коју је основан (чл. 160. ст. 1. ЗС);
- У остваривању својих циљева везаних за вођење система спортских такмичења, надлежни национални грански спортски савез може поверити вођење одређених такмичења, укључујући и издавање дозвола за сезону, удружењу или организацији коју су основале спортске организације које учествују у такмичењу или сам надлежни национални грански савез (чл. 160. ст. 2. ЗС);

- Надлежни национални грански спортски савез доноси одлуку о утврђивању професионалних спортских лига. Одлука се доноси на основу елабората о оправданости таквог система такмичења (чл. 161. ст. 1. ЗС);

- Надлежни национални грански спортски савез даје мишљење о оправданости организовања великом међународног спортског такмичења на територији Републике Србије, у процесу давања сагласности на кандидовање за организовање великог међународног спортског такмичења на територији Републике Србије од стране одређеног организатора (чл. 162. ЗС);

- Надлежни национални грански спортски савез даје претходну сагласност спортским организацијама, спортским екипама и спортистима да могу учествовати на међународним спортским приредбама. Надлежни национални грански спортски савез може да одбије давање сагласности ако би учешће спортске организације, односно спортске екипе или спортиста на међународним спортским приредбама, штетило интересу и угледу Републике Србије (чл. 165. ст. 1. и 2. ЗС);

- Надлежни национални грански спортски савез даје претходну сагласност спортским организацијама да могу учествовати у регионалним лигама (чл. 165. ст. 3. ЗС);

- Национална спортска репрезентација, спортске организације и спортисти надлежног националног спортског савеза приликом учешћа на међународном спортском такмичењу може да употребљава грб, заставу и химну Републике Србије, у складу са законом којим је уређена употреба заставе, грба и химне Републике Србије (чл. 165. ст. 4. и 5. ЗС);

- Надлежни национални грански спортски савез може утврдити обавезу за спортске организације из надлежности савеза да осигурање врхунских спортиста и спортских стручњака од последица несрећног случаја за време обављања спортске активности врше преко тог савеза, уз сношење трошкова полисе осигурања (чл. 21. ЗС);

- Надлежни национални грански спортски савези могу својим спортским правилима утврдити да се уз називе спортских звања утврђених Номенклатуром спортских звања и занимања користе, у оквирима надлежности тих савеза, и одговарајући називи за иста звања утврђени правилима надлежних међународних гранских спортских савеза (чл. 26. ЗЗС).

- Надлежни национални грански спортски савези издају дозволе за рад спортским стручњацима у гранама спорта за које су надлежни;

- Надлежни национални грански спортски савез може поднети тужбу за накнаду штете, у име и за рачун спортског удружења свог члана, против чланова органа спортског удружења који су својом одлуком проузроковали спортском удружењу, ако су такву одлуку донели намерно или крајњом непажњом (чл. 62. ст. 4. ЗС);

- Надлежни национални грански спортски савез утврђује услове и поступак за стицање дозволе за рад организације за спортско посредовање и издаје дозволу (чл. 94. ЗС);

- Надлежни национални грански спортски савез има статус овлашћене антидопинг организације, у складу са Законом о спречавању допинга у спорту (чл. 4. ст. 1. ЗСДС);

- Надлежни национални грански спортски савез може предложити Антидопинг агенцији РС да спроведе допинг контролу на одређеним такмичењима или допинг контролу изван такмичења одређених тимова, тренинг група или појединих спортиста, уз сношење трошкова спровођења допинг контроле (чл. 12. Закона о спречавању допинга у спорту – ЗСДС).

- Надлежни националног гранског спортски савез је овлашћен да прогласи спортску приредбу повећаног ризика, кад посебне околности указују да на њој може доћи до насиља или недоличног понашања гледалаца (чл. 10. Закона о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама).

Надлежни национални гранског спортски савези имају законске обавезе које су сразмерне њиховом положају у систему спорта у Републици Србији:

- Надлежни национални гранског спортски савез дужан је да донесе спортска правила из чл. 100. ст. 1`. ЗОО, којим ће уредити систем у грани спорта за коју је надлежан. Неутврђивање

спортских правила представља прекршај (чл. 175. ст. 1. тач. 34) ЗС), а републички спортски инспектор може наложити доношење спортских правила (чл. 173. ст. 1. тач. 6) ЗС);

- Надлежни национални грански спортски савез дужан је да објави на интернет страници Агенције за привредне регистре годишњи финансијски извештај и ревизорски извештај (чл. 99. ст. 10. ЗС);
- Надлежни национални грански спортски савез дужан је да, у року од 15 дана од дана ступања на снагу спортских правила које је донео, достави примерак тих правила Министарству, укључујући и касније измене и допуне правила, рачунајући рок посебно за сваки општи акт којим су утврђена спортска правила (чл. 100. ст. 3. ЗС);
- Надлежни национални грански спортски савез дужан је да објави своја спортска правила и статут на званичној интернет презентацији тог савеза (чл. 100. ст. 4. ЗС);
- Надлежни национални грански спортски савез дужан је да донесе програм развоја гране спорта за коју је основан, за најмање четири године, и да га достави Министарству у року од 15 дана од дана доношења (чл. 100. ст. 6. ЗС);
- Надлежни национални грански спортски савез дужан је да достави Министарству оверен превод статута надлежног међународног спортског савеза, укључујући и касније измене и допуне тог статута (чл. 100. ст. 7. ЗС);
- Надлежни национални грански спортски савез дужан је да покрене дисциплински поступак и примени дисциплинске мере утврђене спортским правилима против својих чланова (непосредних и посредних) који, као организатори, не предузму мере прописане чланом 157. Закона о спорту за организовање спортских приредби. Дисциплинске мере обавезно обухватају: новчане казне, одузимање бодова и враћање у нижи ранг такмичења. У случају поновљеног кршења обавеза у току исте такмичарске сезоне обавезно се изриче дисциплинска мера одузимања бодова, а у случају континуираног и тешког кршења обавеза у току исте такмичарске сезоне обавезно се изриче дисциплинска мера враћања у нижи ранг такмичења (чл. 157. ст. 5, 7-8. ЗС);
- Службено лице надлежног националног спортског савеза дужно је да, у складу са законом, не дозволи почетак спортске приредбе, односно да је прекине трајно или привремено или да наложи одржавање спортске приредбе без присуства гледалаца, у потпуности или делимично, ако организатор спортске приредбе није: 1) осигурао несметано и безбедно одржавање спортске приредбе; 2) предузео мере које омогућавају предупређење ризика настанка штете за спортисте, гледаоце и друге учеснике спортске приредбе и трећа лица (упозорења, истицање забрана, давање обавештења и упутстава и сл.), као и мере којима се на повећане ризике утиче (безбедност спортског објекта, исправност и адекватност инсталиране и друге опреме, обезбеђење хитне медицинске помоћи, одвијање манифестације у складу са пропозицијама и др.); 3) предузео потребне безбедносне мере за спречавање насиља и недоличног понашања на спортским приредбама и мере за спречавање других негативних појава у спорту, у складу са законом и спортским правилима; пријавио одржавање спортске приредбе у складу са прописима којима се уређује јавно окупљање грађана (чл. 157. ст. 6. ЗС);
- Надлежни национални грански спортски савез дужан је да се упише у Националну евиденцију организација у области спорта и да поднесе пријаву за упис података у Националну евиденцију резултата спортиста и националних спортских репрезентација Републике Србије на великим међународним спортским такмичењима и националним спортским такмичењима (чл. 168. ЗС);
- Надлежни национални грански спортски савез води евиденцију трансфера, односно прелазака малолетних спортиста и обавештава Министарство у року од 15 дана од сваког обављеног трансфера, односно регистрованог преласка малолетног спортисте (чл. 18. ст. 7. ЗС);
- Надлежни национални грански спортски савез дужан је да осигура спортисту, односно спортског стручњака који наступа за националну спортску репрезентацију од последица несрећног

случаја за време наступа за националну спортску репрезентацију, уколико спортиста, односно спортски стручњак није обухваћен осигурањем од стране његове спортске организације (чл. 21. ЗС);

- Надлежни национални грански спортски савез дужан је да изврши јавну објаву на званичном сајту савеза издатих дозвола за рад организацијама за спортско посредовање (чл. 94. ЗС);
- Надлежни национални грански спортски савез, односно грански спортски савез члан надлежног националног гранског спортског савеза дужан је да прими у чланство организације регистроване за грану спорта за коју је надлежан у року од 60 дана од дана подношења уредног захтева за пријем у чланство, ако је њихов статут у складу са статутом тог савеза. Пријем уз чланство је битан за спортске организације, јер само тако могу бити носиоци годишњих програма којима се задовољавају потребе грађана у јединицама локалне самоуправе.

Поред претходно наведених обавеза, надлежни национални грански спортски савез је дужан и да у складу са чланом 10. Закона о спречавању допинга у спорту предузме следеће мере:

- Спортским правилима утврди дисциплинске мере и уреди поступак њиховог изрицања у случајевима утврђене повреде антидопинг правила, у складу са Законом о спречавању допинга у спорту и правилима Антидопинг агенције Републике Србије, и да обезбеди да се у поступку изрицања мера лицима одговорним за допинг поштује њихова личност и право на одговарајућу правну заштиту (поштовање приватности, правовремени претрес, јемчење права на правно изјашњење, поштено, стручно, оперативно независно и непристрасно тело за претрес, право на заступника о личном трошку, увид у списе, подношење доказа, стандарде у погледу доказивања допинга, благовремено информисање, правовремена, писмена и образложена одлука, право на жалбу и др.). Спортска правила морају бити у складу са правилима Светског антидопинг кодекса и надлежних међународних спортских савеза. Надлежни национални спортски савез дужан је да у року од 15 дана од дана ступања на снагу спортских правила којима су утврђене мере за спречавање допинга у спорту, односно њихових измена и допуна, достави примерак тих правила министарству надлежном за послове спорта и Антидопинг агенцији РС;
- Да обезбеди, у оквирима надлежности савеза, да спортистима, спортским стручњацима и другим особама за које је утврђена одговорност за допинг буду изречене одговарајуће дисциплинске мере, у складу с овим законом и правилима надлежне антидопинг организације. У случају да надлежни национални спортски савез не изрекне мере у року од четири месеца од подношења пријаве за учињену повреду антидопинг правила, одговорност лица које је учинило повреду антидопинг правила утврђује Антидопинг агенција РС;
- Да не призна спортски резултат у чијем постизању је учествовао допинговани спортиста;
- Да не дозволи учешће на спортској приредби спортисти, спортском стручњаку и другом лицу у ингеренцији националног спортског савеза коме је изречена мера због допинга, или је изречена, у складу са овим законом, казна због учињеног кривичног дела или прекршаја;
- Да донесе програм антидопинг деловања и достави га Антидопинг агенцији у року од 15 дана;
- Да обезбеди стално индивидуално медицинско праћење категорисаних спортиста и у том циљу донесе потребне акте и предузме конкретне мере;
- Да спортским правилима и у сарадњи са Антидопинг агенцијом обезбеди да се чланови савеза, а посебно спортски стручњаци и регистровани спортисти свих узрасних категорија непрекидно, а најмање једанпут годишње, обавештавају и едукују о важећим прописима који се односе на допинг у спорту и штетним последицама по здравље употребе допинг средстава;
- Да спортским правилима обезбеди да свако лице које је члан савеза или је на други начин у надлежности савеза да поштује, примењује, подржава и спроводи мере на спречавању допинга у спорту утврђене у складу са овим законом, а када утврди да одређено лице није испунило такву обавезу, да предузме одговарајуће мере, које морају да укључују и могућности искључења из

одређених будућих спортских догађаја или свих спортских догађаја који се одвијају у одређеном временском периоду;

- Да одреди одговорно лице, односно одговарајућег спортског стручњака за надзор над спровођењем мера за спречавање допинга;
- Да најмање 21 дан пре одржавања такмичења које организује, или које је под његовом контролом, пријави такмичење Антидопинг агенцији РС, као и да најкасније до краја текуће године достави Антидопинг агенцији РС календар такмичења за наредну годину;
- Да најмање једанпут у шест месеци обавести Антидопинг агенцију РС о плановима тренинга и припрема врхунских спортиста и националних спортских репрезентација;
- Да ускрати у потпуности финансирање спортиста, спортских стручњака, спортских организација и других лица која не поштују важећа антидопинг правила;
- Да контролише антидопинг програме својих чланица, као и спровођење тих програма;
- Да на крају године обавести министарство надлежно за послове спорта и Антидопинг агенцију о мерама за борбу против допинга предузетим у току године;
- Да у спорту у коме се такмиче животиње утврди и спроведе антидопинг правила за животиње које учествују у том спорту, у складу са правилима Антидопинг агенције и надлежног међународног спортског савеза;
- Да не дозволи обављање било које спортске активности и спортске делатности или било које функције у оквирима надлежности савеза лицу коме је, у складу са овим законом, изречена мера због повреде антидопинг правила или кривична или прекршајна казна, за време трајања изречене мере, односно казне;
- Да изван спортских такмичења и на спортским такмичењима у ингеренцији савеза организује током године допинг контроле и да сноси трошкове њиховог спровођења, у складу са овим законом и годишњим планом допинг контроле утврђеним од стране Антидопинг агенције;
- Да промовише јачање вредности спортске етике, фер плеја и здравља спортиста;
- Да пријави Антидопинг агенцији РС и надлежном међународном спортском савезу сваку информацију која указује на повреду или је у вези са повредом антидопинг правила и да сарађује са Антидопинг агенцијом и другом овлашћеном антидопинг организацијом у спровођењу истраге;
- Да захтева од својих чланова да пријаве све информације које указују или се односе на повреде антидопинг правила и да учествују у истрагама које спроводи Антидопинг агенција или било која друга овлашћена антидопинг организација која има надлежност за спровођење истраге;
- Да усвоји правила за заштиту лица које је у доброј вери пружило доказе или информације које се односе на допинг и непоштовање антидопинг правила;
- Да о свакој одлуци коју донесу у процесу управљања резултатима обавести Антидопинг агенцију Републике Србије и спортисте, односно друга лица на која се одлука односи;
- Да поштују и примењују мере које донесе Антидопинг агенција Републике Србије.

Надлежни национални грански спортски савез који не поштује све наведене обавезе не може добијати средства из јавних прихода. Осим тога, када Антидопинг агенција РС утврди да надлежни национални спортски савез није ускладио своја правила са Светским антидопинг кодексом и Законом о спречавању допинга у спорту или их није применио или их се не придржава, може против тог савеза предузети мере утврђене Законом о спречавању допинга у спорту, Светским антидопинг кодексом и правилима Антидопинг агенције РС.

Коначно, надлежни национални грански спортски савез води и систем такмичења у спортској грани за коју је основан (чл. 160. ст. 1. Закона о спорту). Утолико, он дели одговорност са организаторима спортских такмичења која су у грани спорта за коју је национални грански спортски савез надлежан за предузимање мера на спречавању насиља и недоличног понашања на тим спортским такмичењима. Ово поготову што је чланом 159. ст. 1. Закона о спорту изричито

прописано да се спортска приредба може организовати само ако организатор испуњава и услове утврђене не само законом већ и спортским правилима надлежног националног гранског спортског савеза. Обавеза доношења спортских правила којима се утврђују мере за спречавање насиља и недоличног понашања на спортским приредбама у надлежности националног гранског спортског савеза изричито је прописана чл. 100. ст. 2. тач. 8) Закона о спорту. Не доношење тих правила представља прекршај из чл. 175. ст. 1. тач. 34) Закона о спорту.

Обавезе надлежног националног гранског спортског савеза не своде се, међутим, само на утврђивање спортских правила. У циљу превентивног деловања и смањења ризика избијања насиља и недоличног понашања гледалаца, надлежни национални грански спортски савези дужни су, у мери у којој је то применљиво, да: 1) подстичу организовање и добро понашање својих навијача (на утакмицама репрезентације) и њихових клубова; 2) остварују одговарајуће информисање својих навијача (састанци са навијачима, издавање билтена и др.); 3) координирају активности са клубовима својих навијача приликом организованог одласка на гостујуће спортске приредбе; 4) уреде спортским правилима из своје надлежности које се спортске приредбе сматрају високо ризичним и које мере су организатори спортских приредби и други учесници дужни да предузму, у складу са законом и другим прописима, на спортским приредбама високог ризика; 5) предузму друге мере и активности, у складу са законом, прописима донетим на основу закона и спортским правилима; 6) подстичу позитивно понашање и деловање играча и службених лица пре, за време и након одржавања спортске приредбе (чл. 7. Закона о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама).

Претходно наведене важи и за друге надлежне националне спортске савезе у односу на спортске приредбе које су у њиховој ингеренцији.

Категорисање националних гранских спортских савеза врши се Правилником о националној категоризацији националних гранских спортских савеза, коју доноси Министар спорта на период од две године (чл. 139. ст. 2. и 9. и чл. 140. ст. 1. ЗС). Националном категоризацијом националних гранских спортских савеза утврђују се критеријуми за рангирање и одређује ранг надлежних националних гранских спортских савеза на основу ранга спортске гране, остварених спортских резултата које су постигли спортисти, спортске организације и националне спортске репрезентације на међународним спортским такмичењима, броја регистрованих спортских организација, спортиста и спортских стручњака, националне традиције и броја и врсте такмичења која се организују. Правилником о националној категоризацији националних гранских спортских савеза сви надлежни национални грански спортски савези су рангирани у шест категорија, с тим да у шесту категорију спадају сви надлежни национални грански спортски савези за спортске гране које нису од посебног значаја за Републику Србију. У првој категорији има 14 савеза, у другој 17 савеза, у трећој 23 савеза, у четвртој 24 савеза, у петој 19 савеза. У тренутку када је 2022. године донет Правилник о националној категоризацији националних гранских спортских савеза, категорија свих надлежних националних гранских спортских савеза се поклапала са категоријом гране спорта за коју су надлежни. У међувремену су 2024. године поједини спортови променили своју категорију и неки су добили статус од посебног значаја за Републику Србију а да није измењена категорија њихових надлежних националних гранских спортских савеза (нпр. бокс, падел).

У делу Ex ante анализе који се односио на спортисте и спортске стручњаке и стручњаке у спорту изнети су детаљни подаци о стању у надлежним националним гранским спортским савезима када су у питању ови учесници у систему спорта. Да би се сагледало реално стање организованости надлежних националних гранских спортских савеза овде ће бити изнети други подаци који су дати у *Упитницима* које су средином 2024. године попунили национални грански спортски савези (87) на тражење Министарства спорта, уз опште податке који се односе на спортисте и спортске стручњаке.

ЧЛАНСТВО

Укупан број чланова (по категоријама)						
Спортске организације	**Покрајински савези**	**Градски/ општински савези**	**Регионални савези**	**Стручна удружења (тренера/ судија)**	**Друга удружења (лигаша и др.)**	**Остали чланови**
8063	101	257	105	56	18	25
8622						

- 3243 чланова савеза имају право гласа у скупштинама савеза;
- 32 савеза нема покрајинске савезе;
- 16 савеза има само спортске организације у чланству;
- 28 савеза нема општинске/градске савезе у чланству;
- 71 савез нема окружне и међуопштинске савезе у чланству;
- 55 савеза нема стручна удружења у чланству;
- 78 савеза нема друга удружења у чланству;
- 76 савеза нема остале организације у чланству;
- 5578 спортских организација је у чланству савеза олимпијских спортова, 1847 у чланству савеза неолимпијских спортова, 374 у чланству савеза параолимпијских спортова и 423 у чланству савеза непараолимпијских спортова;
- 4761 спортска организација је у чланству савеза прве категорије.

НИВОИ ТЕРИТОРИЈАЛНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ

- 37 савеза има 1 ниво територијалне организације;
- 15 савеза има 2 нивоа територијалне организације;
- 15 савеза има 3 нивоа територијалне организације;
- 13 савеза има 4 нивоа територијалне организације;
- 5 савеза има 5 нивоа територијалне организације;
- 1 савеза има 7 нивоа територијалне организације.

БРОЈ РАДНО АНГАЖОВАНИХ ЛИЦА

- 249 запослених лица, од којих 117 спортских стручњака;
- 1620 хонорарно ангажованих лица;
- 3445 професионалних спортиста.

СПОРТИСТИ

- 310.770 регистрованих спортиста свих категорија, од којих 153.175 у млађим категоријама;
- 3729 регистрованих спортиста са инвалидитетом;
- 421 врхунски спортиста стипендиста у 2023. години – 112 заслужних; 139 међународног ранга; 170 националног ранга;
- 74 перспективних спортиста стипендиста савеза;

- 1425 категорисаних врхунских спортиста;
- 761 регистрованих страних спортиста.

СПОРТСКИ СТРУЧЊАЦИ

- 8616 спортских тренера са дозволом за рад;
- 767 спортских инструктора са дозволом за рад;
- 110 спортских посредника са дозволом за рад;
- 8130 спортских судија за дозволом за рад;
- 3025 категорисаних врхунских спортских тренера;
- 2441 страних спортских тренера и спортских инструктора.

ОРГАНИ

- 3188 чланова скупштина савеза;
- 650 чланова управних одбора савеза (117 жена);
- 234 чланова надзорних одбора савеза (46 жена).

ТАКМИЧАРСКЕ ЕКИПЕ У СЕЗОНИ 2023/24

- Укупно 11.474 екипа у свим категоријама, од којих 7631 сениорских;
- 31 савез нема регистроване сениорске женске такмичарске екипе;
- 19 савеза нема регистроване сениорске мушке такмичарске екипе;
- 17 савеза нема сениорске такмичарске екипе;
- 38 савеза нема регистроване женске такмичарске екипе у млађим категоријама;
- 29 савеза нема регистроване мушке такмичарске екипе у млађим категоријама;
- 27 савеза нема регистроване такмичарске екипе у млађим категоријама.

МЕЂУНАРОДНА ОРГАНИЗОВАНОСТ

- 3 савеза није у чланству надлежног међународног спортског свеза;
- 34 савеза нема представника у руководећим органима надлежног међународног спортског савеза.

ОБАВЉАЊЕ ДЕЛАТНОСТИ

- 12 савеза нема програм развоја гране спорта за коју је надлежан;
- 3 савеза има свој стални спортски арбитражни суд (само 1 има решене арбитражне спорове) – према подацима Министарства спорта ни један нема сагласност на арбитражна правила у складу са чл. 54 ст. 7. Закона о спорту;
- 5 савеза нема званични интернет сајт (највећи број савеза који имају званични интернет сајт не објављују све податке прописане чл. 9. ст. 1. тач. 2) Правилника о ближим условима за обављање спортских активности и спортских делатности);
- 9 савеза има сагласност Министарства спорта на спортска правила о националним трансферима малолетних спортиста – према подацима Министарства спорта ни један савез нема добијену сагласност;

- 38 савеза има сагласност Министарства спорта на спортска правила о издавању дозвола за рад спортских стручњака – према подацима Министарства спорта ни један савез нема добијену сагласност;
- 57 савеза нема свој национални тренинг центар.

РЕПРЕЗЕНТАТИВНЕ СЕЛЕКЦИЈЕ

- 742 репрезентативне селекције, од којих 311 женских – у свим категоријама;
- 12 савеза нема женске репрезентативне селекције;
- 6 савеза нема мушке репрезентативне селекције у свим категоријама;
- 6 савеза нема репрезентативне селекције у свим категоријама.

Претходно наведеним подацима треба додати и податке о гранским спортским савезима из Регистра удружења, друштава и савеза у области спорта који води Агенција за привредне регистре. Средином марта 2025. године у овом Регистру било је уписано укупно 549 гранских спортских савеза, од којих је 236 са седиштем у Београду. За шифру делатности 9312 било је регистровано 34 гранска савеза а 515 је регистровано за шифру делатности 9319. Наведени број гранских спортских савеза није у потпуности поуздан јер су као грански спортски савези регистровани и поједини спортски савези за области спорта, како национални тако и локални (нпр. Савез за рекреативни спорт Републике Србије, Универзитетски спортски савез Србије, Савез за школски спорт Србије, Свебор савез Србије, Савез за рекреацију и фитнес Србије, Свибор савез Србије, Јога савез Србије, Савез за предшколски спорт и физичко васпитање Србије, Српска јога унија, Зајечарски савез за школски спорт, Универзитетски спортски савез Новог Сада, Српска универзитетска спортска федерација и још неколико). С друге стране, један број гранских спортских савеза је регистрован или као „спортско удружење“ (нпр. Рвачки савез Србије, Куглашки савез Србије, Градски рукометни савез Крагујевца, Фудбалски савез града Јагодине, Српски спортски картинг савез), или као „територијални спортски савез“ (Бочарски савез Србије, Мото асоцијација Србије, Савез ашикара клубова Србије, Кјокушинкаи савез Србије, Фитнес и аеробик савез Србије).

Колико је регистровано националних гранских спортских савеза, не може се са потпуном сигурношћу рећи јер се такав податак не региструје посебно, али се тај број може посредно наћи прегледом података о називима гранских спортских савеза, укључујући и оне који су погрешно регистровани као спортска удружења или територијални спортски савези. У називу 154 гранска спортска савеза налази се реч „Србије“, у називу 42 савеза реч „Српски“, у називу 28 савеза реч „Српска“ и у називу 9 савеза реч „Национални“. Дакле, из назива гранских спортских савеза рекло би се да су 233 гранских спортских савеза по својој организованости национални гранski спортски савези. Проблем је, међутим, што и ови подаци нису потпуно поуздани јер наведене речи које сугеришу национални ниво гранског спортског савеза користе и поједини гранski спортски савези који су у ствари регистровани за само неку од дисциплина одређене гране спорта или који желе да створе „дојам“ о постојању одређене гране спорта која и није призната у складу са Законом о спорту (чл. 120. ст. 2. тач. 2) ЗС). На пример: Фул контакт савез Србије, Савез Србије за ultimate fight, Tai či čuan савез Србије, Атлетски савез српских екстремних трка, Српски бич ватерполо савез, Српски спортски савез мажореткиња и пом пон тимова, Српски савез мешовитих борилачких вештина и спортова, Српски савез за дефанзивно стрељаштво, Савез за далекометно стрељаштво, Шотокан савез Србије, Фудокан савез Србије, Српска пиклбол асоцијација, Српска карате до конфедерација, Савез професионалног бокса Србије, Савез за традиционални карате Србије, Савез Србије за нордијско ходање, Национални

3v3 фудбал савез, Национални спортски савез 3X3 баскет, Српски вилбал савез и др. Када се елиминишу сви ти савези који не обухватају целокупну, у складу са Законом о спорту признату, грану спорта, остаје да је укупно регистровано 164 национална гранска спортска савеза. Подсећамо да је Правилником о надлежним националним спортским савезима са спортске гране и области спорта у Републици Србији признато 103 надлежна национална гранска спортска савеза.

Додатни интересантни података из надлежног Регистра, који указује на стање организованости у појединим гранама спорта, јесте о броју националних спортских савеза који су регистровани у појединим гранама спорта. У највећем броју спортова регистрован је само један национални грански спортски савез и увек је реч о надлежном националном гранском спортском савезу. Међутим, постоје и спортови у којим има више регистрованих националних спортских савеза: карате 14; кјокушинкаи 5; аикидо 5; аутомобилизам 4; е-спорт 4; мото спорт 4; скокови у воду 2; powerlifting 2.

У делу Ex ante анализе који се односи на спортске организације изнет је податак да је у надлежним регистрима средином марта 2025. године било уписано око 14.000 спортских организација у појединим гранама спорта. Ако се наведени број регистрованих организација за поједине гране спорта упореди са подацима који су Министарство спорта дали надлежни национални грански спортски савези у августу месецу 2024. години о броју организација у области спорта који су у њиховом чланству (непосредном и посредном), онда се може уочити један од великих проблема у организацији система спорта у Републици Србији, који се састоји у томе да значајан број регистрованих организација није у чланству надлежних националних гранских спортских савеза. Неки од изабраних показатеља су следећи:

- Фудбал: 4081 регистрованих организација (у чланству ФСС: 3199 – 78,39%);
- Кошарка: 1190 регистрованих организација (у чланству КСС: 433 – 36,39%);
- Фитнес: 1310 регистрованих организација (у чланству ССБФББФ: 293 – 22,37%);
- Карате: 903 регистрованих организација (у чланству КФС: 328 – 36,32%);
- Одбојка: 831 регистрованих организација (у чланству ОСС: 248 – 29,84%);
- Шах: 755 регистрованих организација (у чланству ШСС: 559 – 74,04%);
- Рукомет: 734 регистрованих организација (у чланству РСС: 278 – 37,87%);
- Атлетика: 593 регистрованих организација (у чланству САС: 96 – 16,19%);
- Стрељаштво: 500 регистрованих организација (у чланству ССС: 119 – 23,80%);
- Пливање: 538 регистрованих организација (у чланству ПСС: 86 - 15,99%);
- Тенис: 561 регистрованих организација (у чланству ТСС: 120 – 21,39%);
- Бокс: 516 регистрованих организација (у чланству БСС: 151 – 29,26%);
- Џудо: 405 регистрованих организација (у чланству ЏСС: 151 – 37,28%);
- Теквондо: 263 регистрованих организација (у чланству ТАС: 88 – 33,46%);
- Рвање: 242 регистрованих организација (у чланству РСС: 69 – 28,51%);
- Кајак-кану: 159 регистрованих организација (у чланству КСС: 43 – 27,04%);
- Ватерполо: 149 регистрованих организација (у чланству ВСС: 61 – 40,94%);
- Веслање: 97 регистрованих организација (у чланству ВСС: 22 - 22,68%);
- Бодибилдинг (627) и фитнес (1310): 1937 регистрованих организација (у чланству ССБФББФА: 298 – 15,38%).

Посебан проблем је и то што је Правилником о надлежним националним спортским савезима за гране и области спорта у Републици Србију утврђено који национални спортски савези су надлежни за поједину грану спорта, а да истовремено одређени национални спортски савези нису се у надлежном Регистру и регистровани за све гране спорта за које су надлежни. На пример: Кошаркашки савез Србије је регистрован за грану спорта кошарка, али није и за

„кошарку у колицима“; Параолимпијски комитет Србије је регистрован за грану спорта „спорт особа са инвалидитетом“ али не и за параолимпијске гране спорта за које је надлежан; Савез инвалида стреличара Србије није регистрован у АПРу; Тениски савез Србије је регистрован за грану спорта тенис али није и за „тенис у колицима“; Спортски савез глувих Србије је регистрован за 16 грана спорта али не и за „спорт глувих и наглувих“; Спортски савез инвалида Србије је регистрован за „спорт особа са инвалидитетом“ и за „све гране спорта“ али не и за „непараолимпијски спорт особа са инвалидитетом“; Црвени крст Србије није регистрован у Регистру спортских удружења, друштава и савеза већ у општем Регистру удружења (у том регистру у одређењу области остваривања циљева нема спорта, односно гране спорта Lajfsejving); Српски галопски савез је регистрован за грану спорта „коњички спорт (неолимпијске дисциплине)“, а не за галопски спорт; Самим тим, нису ни испуњени услови из члана 120. став 3. за остваривање надлежности од стране ових савеза у наведених нерегистрованим гранама спорта.

На крају треба указати и на проблем непоштовања обавезе од стране многих надлежних националних гранских спортских савеза да се у потпуности старају о функционисању и развоју свих спортских дисциплина из грана спорта за које су надлежни. Једна од последица тог стања је да се у пракси спортске организације које су усмерене на одређену „запостављену“ спортску дисциплину организују тако да формирају нови савез за ту дисциплину и онда покушавају да издејствују да се та дисциплина призна као самостална грана спорта. Посебан проблем представља спортска дисциплина „спортска рекреација“ коју има свака грана спорта јер подаци из раније наведеног Упитника из 2024. године показују да огромна већина надлежних националних гранских спортских савеза у своје чланство прима искључиво такмичарске спортске организације.

2.3.4.2.5. Спортски савези за области спорта

Спортске организације и стручна и друга удружења и савези у одређеној области спорта могу се удруживати у одговарајуће спортске савезе за области спорта, у складу са законом и спортским правилима надлежног националног спортског савеза за одређену област спорта (чл. 106. ЗС). Наведене организације оснивачи морају бити уписане у надлежни Регистар код Агенције за привредне регистре. Спортски савез за област спорта се може основати ако на подручју за које се оснива има најмање три регистроване спортске организације у области спорта за коју се тај савез оснива.

Спортски савези за области спорта се у Регистру удружења, друштава и савеза у области спорта региструју као „друга удружења и савези у области спорта“, у складу са чл. 105. и 106. Закона о спорту. У Регистру је средином марта месеца 2025. године у овој групи организација у области спорта регистровано укупно 152 активних спортских удружења и савеза. Када се ближе погледа њихова структура, на основу назива, види се да је регистровано само 23 савеза из области спорта и то: 13 савеза за школски спорт; 7 савеза (асоцијација) за спортску рекреацију/спорт за све; 1 савез за спорт у дијаспори; 1 савез за спорт на селу; 1 савез за спорт у фирмама. Много више је савеза из области спорта који су регистровани као територијални спортски савези (9 савеза из спортске рекреације, 23 савеза из школског спорта и 2 из соколског спорта) или гански спортски савези (9 савеза из спортске рекреације, 14 савеза из школског спорта, 2 савеза из физичког васпитања деце предшколског узраста и 2 савеза из свебор области спорта).

Статус надлежног националног спортског савеза за одређену област спорта стиче се на исти начин као и статус надлежног националног гранског спортског савеза. У једној области спорта само

један национални спортски савез може имати статус надлежног националног спортског савеза, осим у области спортске рекреације (чл. 120. ст. 5. ЗС)

На оснивање, упис у Регистар и обављање спортских активности и спортских делатности, стицање средстава и остваривање прихода, као и на друга питања у вези са радом спортског савеза за област спорта сходно се примењују одредбе Закона о спорту које се односе на гранске спортске савезе, ако овим законом није друкчије одређено (чл. 106. ст. 2. ЗС). Надлежни национални спортски савез за област спорта дужан је да донесе програм развоја области спорта за коју је основан, за најмање четири године, и да га достави Министарству у року од 15 дана од дана доношења (чл. 100. ст. 6. ЗС). Према Упитнику који су на тражење Министарства спорта попунила пет надлежних националних спортских савеза за области спорта, два савеза немају донети програм развоја.

Савези у област спорта могу обављати спортске активности и спортске делатности уколико, у складу са законом, спортским правилима и Правилником о ближим условима за обављање спортских активности и спортских делатности имају: 1) ангажоване спортске стручњаке у зависности од врсте делатности; 2) обезбеђен одговарајући простор, односно спортске објекте и спортску опрему; 3) одговарајућу унутрашњу организацију; 4) осигурану безбедност спортиста и других учесника при обављању спортских активности и делатности. Неки од наведених услова се траже само за надлежне националне спортске савезе за области спорта. Сматра се да надлежни национални спортски савез за област спорта има ангажоване одговарајуће спортске стручњаке уколико има ангажованог најмање: (1) једног одговарајућег спортског стручњака за рад са спортистима и координацију стручног рада у савезу; (2) једног одговарајућег спортског стручњака као руководиоца програма развоја дечијег и омладинског спорта; (3) једно лице са одговарајућим спортским звањем у оквиру занимања менаџер у спорту (спортски директор, генерални секретар, секретар и сл.), за оперативно извршне послове; (4) једно лице са одговарајућим спортским звањем које координира обављање послова који се односе на безбедност учесника спортских приредби која су у ингеренцији савеза. Надлежни национални спортски савези за области спорта посебно морају да имају запосленог или ангажованог спортског стручњака или стручњака у спорту са положеним спортским стручним испитом. Према подацима Републичке спортске инспекције, од доношења Закона о спорту па до априла месеца 2025. године за 3 надлежна национална спортска савеза је утврђено да испуњавају услове за обављање спортских активности и спортских делатности (Савез за рекреацију и фитнес Србије, Асоцијација спорта за све Србије и Јога савез Србије).

Према Правилнику о спортским гранама и областима спорта и спортским дисциплинама у оквиру спортских грана и области спорта, у Републици Србији постоје 13 области спорта, од којих је за 12 утврђен надлежни национални спортски савез док за област физичко васпитање деце предшколског узраста није. За сваку од области спорта утврђен је један надлежни национални спортски савез, осим за област спортске рекреације у којој постоји 4 надлежна национална спортска савеза: Асоцијација спорта за све Србије, Савез за рекреацију и фитнес Србије, Савез Србије за боди билдинг, фитнес, боди фитнес и аеробик и Савез за рекреативни спорт Републике Србије. Савез Србије за боди билдинг, фитнес, боди фитнес и аеробик, иако надлежни национални грански спортски савез за грану спорта фитнес и боди билдинг, је овом списку „додат“ јер је као једна од спортских дисциплина спортске рекреације наведен и „фитнес“. Тако је једино фитнес као призната грана спорта у исто време одређен, погрешно, и као спортска дисциплина једне од области спорта, за разлику од свих других грана спорта. Због овога је немогуће одредити колико се организација регистрованих за шифру делатности 9313 (фитнес клубови) реално бави фитнесом као граном спорта а колико као рекреативном спортском дисциплином. Спортски савез Србије је одређен као надлежни национални спортски савез за 5 области спорта (спорт у војсци, спорт у полицији, спорт у дијаспори, спорт старијих особа и сеоски спорт), али треба водити рачуна да овај кровни национални спортски савез има на основу члана 102. став 3. Закона о спорту директну законску надлежност и за „спортску рекреацију,

спорт деце, укључујући физичко васпитање деце предшколског узраста, школски спорт и за универзитетски спорт“.

Према раније наведеним подацима из Регистра удружења, друштава и савеза у области спорта, средином марта месеца 2025. године у овом Регистру је било укупно регистровано 1243 организација у 12 области спорта (у области спорт старијих особа није било регистрованих организација), укључујући и организације регистроване за грану спорта аеробик која је само једна од спортских дисциплина спортске рекреације (без аеробика број регистрованих организације је 1039).

Ако се наведени број регистрованих организација за поједине области спорта упореди са подацима које су Министарство спорта дали пет надлежних националних спортски савези за области спорта (спортска рекреација, школски спорт и соколски спорт), у августу месецу 2024. години, кроз попуњени Упитник о броју организација у области спорта који су у чланству (непосредном и посредном) тих надлежних националних спортских савеза, онда се може уочити да и у областима спорта постоји проблем који се састоји у томе да значајан број регистрованих организација није у чланству надлежних националних спортских савеза:

– Рекреација: 842 регистрованих организација (у чланству надлежних националних спортских савеза 529 – 62,83%: Асоцијација спорта за све - у чланству 58 организација; Савез за рекреацију и фитнес - у чланству 366 организација; Савез за рекреативни спорт - у чланству 105 организацији);

– Школски спорт: 83 регистрованих организација – (у чланству Савеза за школски спорт Србије: 45 – 54,22%, од чега 41 градски/општински школски спортски савез);

Најбоље је стање у соколском спорту јер је од 20 регистрованих организација њих 19 у чланству Соколског савеза Србије. Спортски савез Србије, као савез савеза, по природи свог организовања не може имати у непосредном чланству спортска удружења из области спорта за које је надлежан (сеоски спорт, спорт у војсци, спорт у полицији, спорт у дијаспори и спорт старијих особа).

Податке из Упитника нису дали Свебор савез Србије, Универзитетски савез Србије и Јога савез Србије. Да није реч о случајности говори и податак из Регистра удружења, друштава и савеза у области спорта да за јогу постоји укупно регистрована 3 национална спортска савеза, у области традиционални спорт 2 и у области универзитетски спорт 2 национална спортска савеза. Свебор савез Србије и Универзитетски савез Србије немају ни званични интернет сајт тако да није било могуће ни тим путем утврдити колико организација имају у свом чланству. Насупрот томе, према сајту Јога савеза Србије у чланству овог савеза је 55 организација од укупно 154 регистрованих организација у области спорта јога.[120]

Када су у питању надлежни национални спортски савези за области спорта, најозбиљнији проблем несумњиво постоји у области *универзитетског спорта*. Према подацима из надлежног регистра код АПРа, за универзитетски спорт је регистровано укупно 26 спортских удружења, друштава и савеза. Поједине организације имају у називу реч „универзитетски“ (14), „универзитета“ (6), „студентско“ (6) или „студената“ (3), али нису регистроване за универзитетски спорт већ су регистроване за поједине спортове. Према члану 106. став 1. Закона о спорту, спортски савез за област спорта се оснива и обухвата спортске организације и стручна и друга удружења и савезе у одређеној области спорта. На оснивање и рад спортског савеза за област спорта сходно се примењују одредбе Закона о спорту које се односе на гранске спортске савезе (чл. 106. ст. 2). То подразумева и да се, сходно чл. 98. ст. 4. Закона о спорту, спортски савез

[120] Наведени показатељи о односу броја регистрованих организација у одређеној области спорта и броја чланова у одређеним надлежним националним спортским савезима за области спорта могу да заварају јер се у чланству тих савеза налазе и организације које нису регистроване за одговарајућу област спорта.

за област универзитетског спорта може основати само ако на подручју за које се оснива има најмање три регистроване спортске организације у области спорта „универзитетски спорт“. Тај услов, очигледно, није у опште испуњен или је само делимично испуњен. Закон о спору поготову не препознаје формирање универзитетских спортских савеза за одређену територију према припадности организација државном или приватном сектору универзитетског образовања (када су у питању акредитоване високошколске установе). Осим тога, према члану 143. став 14. Закона о спорту, у односу на организоване ваннаставне спортске активности студената кроз универзитетске спортске секције, удружења и екипе, високошколске установе имају статус организација у области спорта. Ова законска могућност се очигледно не користи у пракси. Коначно, према члану 15. став 1. Статута Спортског савеза Србије, који је кровни спортски савез за универзитетски и школски спорт (чл. 102. ст. 2. и 3. Закона о спорту), спортске организације и стручна и друга удружења и савези у одређеној области спорта која су уписана у надлежни регистар и испуњавају услове за обављање спортских активности и спортских делатности прописане Законом о спорту удружују се у националне спортске савезе за области спорта. Надлежни национални спортски савез за област спорта члан Спортског савеза Србије обвезан је да предузима сталне активности на обједињавању свих организација и лица из области спорта коју репрезентује, укључујући и усвајање одговарајућих статутарних одредби (чл. 15. став 3. Статута ССС). Када се погледа чланство Универзитетског спортског савеза Србије види се да та обавеза није испуњена. Да проблем буде већи, Универзитетски спортски савез је искључен из чланства надлежног међународног спортског савеза и практично последњих неколико година и не функционише (тако му не ради ни званична интернет страница).

Одређени проблеми постоје, до душе, и када су у питању поједини други надлежни национални спортски савези. Иако је Правилником о надлежним националним спортским савезима за гране и области спорта у Републици Србију утврђено који национални спортски савези су надлежни за поједину област спорта, одређени национални спортски савези нису се у надлежном регистру и регистровали за све области спорта за које су надлежни: Савез за рекреацију и фитнес Србије је регистрован за грану спорта фитнес, а не за област спорта „спортска рекреација“; Савез Србије за боди билдинг, фитнес, боди фитнес и аеробик је регистрован за гране спорта „боди билдинг“, „фитнес“ и „аеробик“, али није и за област спорта „спортска рекреација“; Савез за школски спорт Србије није регистрован за област спорта „школски спорта“ већ за 9 грана спорта[121]; Асоцијација Спорта за све Србије је регистрована за област спорта „спортска рекреација“ али није и за област спорта „спорт у фирмама“. Самим тим, нису ни испуњени услови из члана 120. став 3. за остваривање надлежности од стране ових савеза у наведеним нерегистрованим областима спорта. Осим тога, Универзитетски спортски савез Србије, Савез за рекреативни спорт Републике Србије, Савез за школски спорт Србије, Свебор савез Србије, Савез за рекреацију и фитнес Србије и Јога савез Србије су регистровани као грански спортски савези, а Соколски савез Србије је регистрован као територијални спортски савез (морали су бити регистровани као савези за области спорта из члана 106. Закона о спорту).

[121] За школски спорт је у надлежном регистру укупно регистровано 83 спортских удружења, друштава и савеза. Према члану 106. став 1. Закона о спорту, спортски савез за област спорта се оснива и обухвата спортске организације и стручна и друга удружења и савезе у одређеној области спорта. На оснивање и рад спортског савеза за област спорта сходно се примењују одредбе Закона о спорту које се односе на гранске спортске савезе (чл. 106. ст. 2). То подразумева и да се, сходно чл. 98. ст. 4. Закона о спорту, спортски савез за област школског спорта може основати ако на подручју за које се основа има најмање три регистроване спортске организације у области спорта „школски спорт“. Тај услов, очигледно није испуњен.

Какав је кадровски потенцијал у оквиру надлежних националних спортских савеза за области спорта може се делимично видети када се погледе раније наведени Упитник из 2024. године који је попунило 5 највећих надлежних националних спортских савеза, од којих су 3 из спортске рекреације. У овим савезима је средином 2024. године било запослено 26 лица и хонорарно ангажовано 92 лица. Од 26 запослених лица њих 11 је имало статус спортског стручњака. Савез за спорт и рекреацију Србије имао је само 1 хонорарно ангажовано лице, без запослених, док је Соколски савез Србије имао 1 запослено лице и ни једно хонорарно ангажовано. Највише запослених лица је имао Савез за школски спорт Србије 9 (уз 32 хонорарно ангажована лица) док је највише хонорарно ангажованих лица имала Асоцијација Спорта за све Србије 45 (уз 3 запослена лица). Савез за рекреацију и фитнес Србије је имао 3 запослена лица и 4 хонорарно ангажована лица.

Још је значајнији податак о броју ангажованих спортских тренера и спортских инструктора са дозволом за рад. Наведених 5 савеза је у 2024. години издало 798 дозвола за рад спортским тренерима, од којих 466 у области спортске рекреације и 236 у области школског спорта, с тим да Савез за рекреативни спорт Србије није издавао дозволе за рад спортским тренерима. Када су у питању спортски инструктори, укупно је дато 193 дозволе за рад, и то све у области спортске рекреације, с тим да Савез за рекреативни спорт Србији није издавао ни ове дозволе за рад. Можда је изненађујући податак да је у оквиру Савеза за рекреативни спорт Србије и Савеза за рекреацију и фитнес Србије било ангажовано и 189 страних спортских тренера и спортских инструктора. На питање из Упитника да ли савез има сагласност Министарства спорта на правила савеза о издавању дозвола за рад спортских стручњака, четири савеза је потврдно одговорило. Према подацима самог Министарства спорта таква сагласност није дата, иако је обавезна према члану 27. став 9. Закона о спорту.

Управљачку структуру наведених пет надлежних националних спортских савеза чинило је 278 чланова скупштина савеза, 45 чланова управних одбора и 11 чланова надзорних одбора. Од пет савеза њих три су имали своје представнике и у руководећим органима надлежних међународних спортских савеза.

2.3.4.2.6. Територијални спортски савези

Територијални спортски савез (за Републику Србију, аутономну покрајину, јединицу локалне самоуправе, градску општину) оснивају организације у области спорта са одређене територије, ради уређивања и остваривања спортских питања од заједничког интерес (чл. 102. ЗС). Територијални спортски савез (савез спортова) могу да оснују три организације у области спорта, са статусом правног лица, са одређене територије. На оснивање, упис у Регистар и обављање спортских активности и спортских делатности, стицање средстава и остваривање прихода, као и на друга питања у вези са радом територијалног спортског савеза сходно се примењују одредбе Закона о спорту које се односе на спортска удружења, ако Законом о спорту није друкчије одређено (чл. 100. ст. 4. ЗС).

Уколико на територији исте јединице локалне самоуправе има више регистрованих територијалних спорских савеза, статус надлежног територијалног спортског савеза има онај спортски савез који је учлањен у Спортски савез Србије (чл. 138. ст. 6. Закона о спорту). Према подацима Спортског савеза Србије, у 2024. години у чланству овог савеза било је 139 спортских

савеза јединица локалне самоуправе и градских општина и 2 покрајинска спортска савеза.[122] Једине две јединице локалне самоуправе у којима није образован територијални спортски савез јесу Лозница и Црна Трава.

Према подацима Агенције за привредне регистре, у Регистру удружења, друштава и савеза у области спорта било је средином марта 2025. године укупно регистровано 454 активних територијалних спортских савеза. Међутим, када се ближе погледа структура тих регистрованих савеза може се видети да већина регистрованих савеза у ствари и нису територијални спортски савези из члана 102. Закона о спорту већ су или грански спортски савези или спортски савези за неку област спорта. Правих територијалних спортских свеза је 180, од којих 2 покрајинска и 178 јединица локалне самоуправе и градских општина. Сви ови савези су регистровани за шифру делатности 9319 (остале спортске делатности). Већина територијалних спортских савеза је регистрована за „све гране спорта“ (нпр. Спортски савез Београда, Градски спортски савез Новог Сада), док је један број савеза регистрован за поједине спортове (највероватније оне који постоје на територији јединице локалне самоуправе).

Спортски савез Србије јесте надлежни национални територијални спортски савез за Републику Србију у који се удружују надлежни национални грански спортски савези, надлежни национални спортски савези за области спорта, национална стручна и друга спортска удружења, као и територијални спортски савези за аутономну покрајину, јединицу локалне самоуправе и градску општину (чл. 102. ст. 2. ЗС).

Министарство спорт и Спортски савез Србије су у септембру месецу 2024. години спровели истраживање, путем упитника, о стању у надлежним територијалним спортским савезима. Упитник је попунило 124 територијална спортска савеза, чланова Спортског савеза Србије (упитник није попунило неколико спортских савеза из мањих јединица локалне самоуправе који су неактивни). Подаци из упитника показују следеће:

- 15 савеза имају добијено решење надлежног спортског инспектора о испуњености услова за обављање спортских активности и спортских делатности;
- укупна број чланова савеза – 5764;
- укупан број спортских организација у чланству савеза – 5156;
- укупна број спортско рекреативних организација у чланству савеза – 547 (37 савеза нема у чланству ни једну ову организацију);
- укупан број организација из школског спорта у чланству савеза – 99 (56 савеза нема у чланству ни једну ову организацију);
- укупан број запослених лица у савезима – 371 (27 савеза нема запослено ни једно лице);
- укупан број хонорарно ангажованих лица у савезима – 195 (71 савез нема хонорарно ангажована лица);
- укупан број спортских стручњака запослених у савезима – 163 (48 савеза немају запосленог спортског стручњака);
- укупан број чланова скупштина савеза – 5235;
- укупан број чланова управних одбора савеза – 864;[123]
- укупан број чланова надзорних одбора савеза – 373;
- укупан број жена у чланству свих органа савеза – 309.

[122] Према Закону о територијалној организацији, Србија има: 145 општина, 28 градова и Град Београд (тј. 174 јединице локалне самоуправе), од којих 29 у АП Косово и Метохија.

[123] Укупно је 111 савеза је навело да организације њихови чланови поштују законска ограничења ко не може да буде члан управе и заступник спортских организација и савеза.

Наведен подаци показују да је мање од једне трећине свих регистрованих организација у области спорта у чланству територијалних спортских савеза јединица локалне самоуправе као и да значајан број савеза нема довољне стручне капацитете за обављање надлежности због којих постоје.

2.3.4.2.7. Кровни спортски савези

У Републици Србији постоје три кровна национална спортска савеза: Спортски савез Србије, Олимпијски комитет Србије и Параолимпијски комитет Србије. Они представљају врх пирамидалног организовања српског спорта, сваки у свом подручју деловања: Олимпијски комитет Србије за олимпијски спорт, Параолимпијски комитет Србије за параолимпијски спорт и Спорски савез Србије за неолимпијски и непараолимпијски спорт, области спорта и територијалне спортске савезе. Сва три савеза имају статус надлежних националних спортских савеза за подручја спорта за која су у складу са Законом о спорту надлежни. На оснивање, упис у Регистар и обављање спортских активности и спортских делатности, као и на друга питања у вези с радом и програмима Олимпијског комитета Србије, Параолимпијског комитета Србије и Спортског савеза Србије сходно се примењују одредбе Закона о спорту које се односе на националне гранске спортске савезе, ако Законом о спорту није друкчије одређено.

Спортски савез Србије

Спортски савез Србије (ССС) је надлежни национални територијални спортски савез који обавља послове (чл. 102. ст. 3. ЗС) којима се обезбеђују услови за праћење, развој и унапређење спортске рекреације, спорта деце, укључујући физичко васпитање деце предшколског узраста и школски спорт, универзитетски спорт, спорт у дијаспори и врхунског спорта у неолимпијским спортовима, као и друге послове у складу са Законом о спорту и Националном стратегијом развоја спорта, а посебно:

1) утврђује, као поверени посао, својство лица које се самостално бави спортом као јединим и основним занимањем на основу мерила за утврђивање тог својства, која се утврђују уз сагласност Министарства спорта;

2) решава арбитражне спорове за неолимпијске спортове, области спорта и територијалне спортске савезе;

3) учествује у раду Управног одбора Републичког завода за спорт;

4) у своје име предлаже годишње и посебне програме којима се остварује општи интерес у области спорта и прикупља од надлежних националних гранских спортских савеза преко којих се остварује општи интерес у неолимпијским спортовима, надлежних националних спортских савеза преко којих се остварује општи интерес у одређеним областима спорта и територијалних спортских савеза и у њихово име предлаже годишње и посебне програме којима се остварује општи интерес у области спорта;

5) учествује у раду стручних комисија које врше евалуацију програма који се финансирају у складу са овим законом;

6) даје мишљење на акт министра којим се утврђује надлежни национални спортски савез за грану, односно област спорта, спортске гране и спортске дисциплине у Републици Србији и спортске гране које су од посебног значаја за Републику Србију;

7) учествује у раду комисије за припрему категоризације спортова, спортиста и спортских стручњака и врши рангирање;

8) даје мишљење у вези са кандидатуром за организацију великих међународних спортских такмичења на територији Републике Србије;

9) привремено остварује надлежности и права и обавезе из чл. 99, 100. и 106. Закона о спорту уколико у одређеној грани спорта или области спорта није образован надлежни национални грански спортски савез, односно надлежни национални спортски савез за област спорта или национални спортски савез изгуби статус надлежног националног гранског спортског савеза, односно надлежног националног спортског савеза за област спорта или надлежни национални грански спортски савез, односно надлежни национални спортски савез за област спорта не функционише у складу са Законом о спорту, ако овим законом није друкчије прописано;

10) привремено остварује надлежности територијалног спортског савеза јединице локалне самоуправе у јединици локалне самоуправе у којој није образован територијални спортски савез или он не функционише у складу са овим законом;

11) стара се о унапређењу заштите здравља спортиста и спортских стручњака из неолимпијских спортова и спречавању негативних појава у спорту;

12) прати остваривање функција територијалних спортских савеза у јединицама локалне самоуправе и одобравање и реализацију програма, односно пројеката који се финансирају из јавних прихода у јединицама локалне самоуправе и два пута годишње подноси извештај Министарству спорта и јединицама локалне самоуправе о томе.

Спортски савез Србије има статус надлежног националног спортског савеза у погледу остваривања својих надлежности утврђених Законом о спорту (чл. 102. ст. 7. ЗС). Према Правилнику о надлежним националним спортским савезима за спортске гране и области спорта у Републици Србији, Спортски савез Србије је директно надлежан за спорт у војсци, спорт у полицији, сеоски спорт, спорт у дијаспори и спорт старих лица.

Министарство спорта решењем утврђује испуњеност услова да Спортски савез Србије привремено остварује надлежности и права националног спортског савеза, односно привремено остварује надлежности територијалног спортског савеза, у законом утврђеним случајевима (чл. 102. ст. 5. ЗС). Почетком 2025. године Спортски савез Србије је привремено остваривао надлежности једног националног гранског спортског савеза (Веслачки савез Србије) и три територијална спортска савеза јединица локалне самоуправе (Врање, Кула, Владичин хан).

Спортски савез Србије дужан је да донесе оквирни програм развоја неолимпијских грана спорта и области спорта, у границама својих надлежности утврђених Законом о спорту, за најмање четири године, и да га достави Министарству спорта у року од 15 дана од дана доношења (чл. 102. ст. 6. ЗС). Ова обавеза није испуњена, у највећој мери јер многи надлежни национални грански спортски савези неолимпијских спортова нису донели своје програме развоја.

Према подацима који су достављени Министарству спорта средином 2024. године путем Упитника, Спортски савез Србије је имао у редовном и придруженом чланству 2 покрајинска спортска савеза, 139 општинских/градских спортских свеза, 1 национално стручно удружење, 2 друга национална удружења, 111 националних гранских спортских савеза и националних спортских савеза за облати спорта, као и 7 других савеза као помажућих чланова. У Савезу је било запослено 21 лице, од којих 10 жена. Хонорарно је ангажовано 23 лица. Од запослених лица 3 су имала статус спортског стручњака.

Структура органа Спортског савеза Србија је у 2024. била: Скупштина – 237 чланова; Управни одбор 19 чланова (2 жене), Надзорни одбор 3 члана, Генерални секретар.

Олимпијски комитет Србије

Олимпијски комитет Србије (ОКС) јесте организација у области спорта, образована у складу с Олимпијском повељом и призната од стране Међународног олимпијског комитета (чл. 103. ЗС). Суштински, Олимпијски комитет Србије је надлежни, кровни, национални спортски савез за

олимпијски спорт. Олимпијски комитет Србије обавља послове којима се обезбеђују услови за: праћење, развој и унапређење врхунског спорта и система врхунског спорта у олимпијским спортовима, организацију и одржавање међународних спортских такмичења која су у надлежности Међународног олимпијског комитета, остваривање мућудржавне и међународне спортске сарадње и реализацију програма и пројеката из ове области који су од општег интереса за Републику Србију, као и друге послове у складу са Законом о спорту, а посебно:

1) решава арбитражне спорове за олимпијске спортове;

2) учествује у раду Управног одбора Републичког завода за спорт и медицину спорта;

3) у своје име предлаже годишње и посебне програме којима се остварује општи интерес у области спорта и прикупља од својих сталних чланова (надлежних националних гранских спортских савеза олимпијских спортова) и у њихово име предлаже годишње и посебне програме којима се остварује општи интерес у области спорта;

4) учествује у раду стручних комисија које врше евалуацију програма који се финансирају у складу с овим законом;

5) даје мишљење на акт министра којим се утврђују национални гранскиспортски савези чији се програми финансирају из буџета Републике Србије, спортске гране и спортски објекти од значаја за Републику Србију;

6) учествује у раду комисије за припрему категоризације спортова, спортиста и спортских стручњака и врши рангирање;

7) даје мишљење у вези с кандидатуром за организацију великих међународних спортских такмичења на територији Републике Србије за олимпијске спортове;

8) стара се о унапређењу заштите здравља спортиста и спортских стручњака из олимпијских спортова и спречавању негативних појава у спорту;

9) привремено остварује функцију носиоца програма надлежног националног гранског спортског савеза олимпијског спорта из члана 99. став 1. Закона о спорту у односу на задовољавање општег интереса у области спорта из члана 112. став 1. тачка 1) Закона о спорту, уколико у одређеној грани спорта није образован надлежни национални гранскиспортски савез или национални спортски савез изгуби статус надлежног националног гранског спортског савеза или надлежни национални гранскиспортски савез не функционише у складу са овим законом.

Олимпијски комитет Србије своје активности обавља у складу са начелима олимпијског покрета и Олимпијском повељом Међународног олимпијског комитета и може да користи олимпијске симболе у оквиру свог визуелног идентитета, у складу са законом (чл. 103. ст. 3. и 6. ЗС). Када се говори о пословима ОКС мора се имати у виду и улога коју ОКС има као национални олимпијски комитет према чл. 27. ст. 2. Олимпијске повеље: 1) да промовише основне принципе и вредности олимпизма у својој земљи, посебно у областима спорта и образовања, промовисањем олимпијских образовних програма на свим нивоима школа, спортских и институција физичког васпитања и универзитета, као и подстицањем стварања институција посвећених олимпијском образовању, као што су Националне олимпијске академије, Олимпијски музеји и други програми, укључујући културне, везане за олимпијски покрет; 2) да обезбеди поштовање Олимпијске повеље у својој земљи; 3) да подстакне развој спорта високих перформанси, као и спорта за све; 4) да помогне у обуци спортских администратора организовањем курсева и осигуравањем да такви курсеви доприносе ширењу основних принципа олимпизма; 5) да предузме мере против сваког облика дискриминације и насиља у спорту; 6) да усвоји и примењују Светски антидопинг кодекс; 7) да примењује Кодекс олимпијског покрета о спречавању манипулације такмичењима; 8) да подстиче и подржава мере које се односе на медицинску негу и здравље спортиста.[124]

---

[124] https://stillmed.olympics.com/media/Documents/International-Olympic-Committee/IOC-Publications/EN-Olympic-Charter.pdf

Олимпијски комитет Србије је у Регистру удружења, друштава и савеза у области спорта регистрован за шифру делатности 9319 (остале спортске делатности), а у оквиру грана спорта за „Олимпијски спортови“.

Према подацима који су достављени Министарству спорта средином 2024. године путем Упитника, Олимпијски комитет Србије је имао у редовном чланству 46 чланова. У Савезу је било запослено 23 лице, од којих 13 жена. Хонорарно је ангажовано 58 лица. Од запослених лица 5 лица има статус спортског стручњака (2 жене).

Структура чланова органа Олимпијског комитета Србије је у 2024. била: Скупштина 70 чланова; Управни одбор 16 чланова (4 жене), Надзорни одбор 3 члана, Генерални секретар. Према Статуту ОКС и Олимпијској повељи, органи ОКС се бирају сваке четири године, најкасније шест месеци по окончању Летњих олимпијских игара.

Параолимпијски комитет Србије

Параолимпијски комитет Србије (ПОКС) јесте организација у области спорта образована у складу с Параолимпијском повељом и призната од стране Међународног параолимпијског комитета (чл. 103. ст. 7. Закона о спорту). Параолимпијски комитет Србије обавља послове којима се обезбеђују услови за: праћење, развој и унапређење спорта особа са инвалидитетом, организацију и одржавање међународних спортских такмичења која су у надлежности Међународног параолимпијског комитета, остваривање међудржавне и међународне спортске сарадње и реализацију програма и пројеката из области спорта особа са инвалидитетом који су од општег интереса за Републику Србију, као и друге послове у складу са овим законом. Одредбе Закона о спорту које се односе на Олимпијски комитет Србије сходно се примењују и на Параолимпијски комитет Србије.

Параолимпијски комитет Србије има статус надлежног националног спортског савеза у погледу остваривања својих надлежности утврђених Законом о спорту (чл. 103. ст. 13. ЗС). Према Правилнику о надлежним националним спортским савезима за спортске гране и области спорта у Републици Србији, Параолимпијски комитет Србије је директно надлежан и за 12 параолимпијских грана спорта: атлетика, биатлон, бочање, goalball (слепи слабовиди), мачевање у колицама, powerlifting (дизање терета), пливање, рагби у колицима, скијање, фудбал 5 на 5 (слепи слабовиди), хокеј на леду (Ice Sledge Hockey), џудо (слепи и слабовиди). Утолико, Параолимпијски комитет Србије би морао да испуњава у свакој од ових параолимпијских грана спорта све услове као и било који други надлежни национални гранскиспортски савез.

Параолимпијски комитет Србије је у Регистру удружења, друштава и савеза у области спорта регистрован за шифру делатности 9319 (остале спортске делатности), а у оквиру грана спорта за „спорт особа са инвалидитетом“.

Према подацима који су достављени Министарству спорта средином 2024. године путем Упитника, Параолимпијски комитет Србије (ПОКС) је имао у редовном чланству 57 чланова, од којих 46 спортских организација и 11 националних спортских савеза. Оваква структура чланства је последица одредби Статута и Правилника о чланству у Параолимпијском комитету Србије којима је утврђено које организације могу да буду чланови ПОКСа. Према одредбама члана 18. и 27. Статута, ПОКС је организација у коју се удружују сви спортски савези параолимпијских грана спорта Републике Србије који су регистровани у складу са Законом о спорту Републике Србије и који су директно или посредно учлањени у међународне спортске федерације које су надлежне за спортове обухваћене програмом Параолимпијских игара. Гранскиспортски савез који је одговарајућим правилником препознат као надлежан и за олимпијску и за параолимпијску грану спорта, а учлањен је у ПОКС, мора да има организациону јединицу за параолимпијски спорт, а у Скупштини ПОКС

треба да га представља лице делегирано од стране те организационе јединице за параолимпијски спорт. Чланови ПОКС су, међутим, и клубови и удружења у спортским гранама за које је ПОКС Правилником о надлежним националним спортским савезима за спортске гране и области спорта у Републици Србији препознат као надлежан национални спортски савез. Ови клубови су, до оснивања, препознавања и признавања националног гранског спортског савеза у који би били учлањени, окупљени у организационе јединице за спортске гране у које делегирају своје представнике и на тај начин остварују своја права и обавезе. Управни одбор ПОКС оснива организациону јединицу ПОКС за сваку спортску грану активну у Републици Србији за који ПОКС има улогу националног гранског спортског савеза у области параолимпијског спорта. Организациона јединица ПОКС има Извршни одбор који делегира представнике организационе јединице у Скупштини ПОКС у складу са Статутом ПОКС. (чл. 18. ст. 1-3. и чл. 27. ст. 4. Статута ПОКСа).[125] Правилником о чланству у Параолимпијском комитету Србије прецизирано је да су клубови који припадају организационим јединицама редовни чланови ПОКС без права гласа.[126]

Организационе јединице на које упућује Статут ПОКСа су по својој суштини огранци ПОКСа и надлежних националних гранских спортских савеза за параолимпијске гране спорта. Закон о спорту допушта да спортски савез може образовати један или више огранака (секција, подружница и др.), али ти огранци се уписују у Регистар удружења, друштава и савеза у области спорта и представљају организациони део спортског савеза који нема својство правног лица, али има место обављања активности и делатности и заступника (чл. 37. Закона о спорту). Увидом у Регистар удружења, друштава и савеза у области спорта може се констатовати да почетком 2025. години нити Параолимпијски комитет Србије нити надлежни национални грански спортски савези из члана 18. Статута ПОКСа имају образоване и регистроване огранке (организационе јединице) за одговарајуће параолимпијске гране спорта.

У Параолимпијском комитету Србије је 2024. године било запослено 4 лице, од којих 1 жена. Није било хонорарно ангажованих лица. Од запослених лица ни једно није имало статус спортског стручњака, што је невероватно имајући у виду да Параолимпијски комитет Србије непосредно има статус надлежног националног гранског спортског савеза за дванаест грана спорта и мора у свакој од тих грана да испуњава услове у погледу стручног рада, као услов за обављање спортских активности и спортских делатности у тим гранама спорта.

Структура чланова органа Параолимпијског комитета Србије је у 2024. била: Скупштина (није достављен податка о броју чланова); Управни одбор 18 чланова (1 жена), Надзорни одбор 3 члана, Генерални секретар.

Услови које треба да испуне наведена три кровна национална спортска савеза прописани су Правилником о ближим условима за обављање спортских активности и спортских делатности. Ти услови су минимални и у једном делу уопштено дефинисани. Са практичног становишта, тражи се:

- да имају пословну просторију од 12 м2 са пратећим тоалетом;
- да имају канцеларијску опрему – сто, столицу, орман на закључавање, телефон (фиксни или мобилни), факс, компјутер, штампач;
- да имају и-мејл и званичну интернет презентацију која садржи: основне податке о организацији (назив, седиште, заступник, органи, кратак историјат, чланство у националним и међународним савезима, систем такмичења, структура и број чланова); податке о реализацији програма који се финансирају из јавних прихода; податке о спортским резултатима; текст статута и

[125] https://paralympic.rs/assets/documents/docs/Paraolimpijski%20komitet%20Srbije%20-Statut.pdf

[126] Правилник о чланству у Параолимпијском комитету Србије, од 12. 02. 2021. године (https://paralympic.rs/assets/documents/docs/Pravilnik%20o%20clanstvu%20u%20POKS.pdf). Овакав статус клубова чланова ПОКСа није у складу са чланом 29. став 3. Закона о спорту.

општих аката; податке о издатим дозволама за рад спортским посредницима и другим спортским стручњацима; спортска правила или линк на спортска правила надлежног међународног спортског савеза);

- да су донета сва спортска правила и друга прописна општа акта и планови, усклађени са законом; да су образовани сви органи у складу са законом и статутом;
- да су испуњени други услови у погледу организације утврђени спортским правилима надлежног међународног спортског савеза (нпр. услови утврђени правилима МОКа о доброј управи у спорту).

Неки додатни услови се траже само уколико се непосредно обавља рад са спортистима, и везани су за безбедност и карактеристике спортских објеката.

Објективно гледано, наведени услови не одговарају улози и надлежностима које имају ОКС, ПОКС и ССС, што се може констатовати и када су у питању надлежни национални спортски савези њихови чланови. Према подацима Републичке спортске инспекције, до маја месеца 2025. године ни једном од три кровна национална спортска савеза није донето решење о испуњености услова за обављање спортских активности и спортских делатности.

Једна од значајнијих законских обавеза за сва три кровна национална спортска савеза јесте да споразумно утврде кодекс професионалне етике за обављање стручног рада у спорту (чл. 104. Закона о спорту). На жалост овај кодекс ни десет година од доношења важећег Закона о спорту још није донет.

Имајући у виду све наведене надлежности ОКС, ПОКС и ССС, као и постојеће персоналне и материјалне капацитете ових кровних националних спортских савеза, очигледна је потреба за озбиљним унапређењем тих капацитета у наредном стратешком периоду.

2.3.4.2.8. Организације и предузетници за обављање спортске делатности

Привредна друштва за обављање спортске делатности могу оснивати физичка или правна лица, у складу са законом (чл. 110. ст. 4. ЗС). Реч је о Закону о привредним друштвима и Закону о јавним предузећима. Привредно друштво за обављање спортске делатности не може у називу имати реч: „клуб" или „савез".

Закон о спорту регулише и један посебан случај оснивања привредног друштва за обављање спортске делатности. Према члану 118. ст. 6. ЗС, носилац програма организовања међународне спортске приредбе од значаја за Републику Србију може да буде организација у области спорта коју је *наменски и привремено* основала за техничку организацију међународног спортског такмичења од значаја за Републику Србију организација у области спорта која има сагласност за организовање међународног спортског такмичења. Реч је о неком од великих међународних спортских такмичења из чл. 163. ст. 1. ЗС, јер се само за та такмичења тражи сагласност или Владе Републике Србије (олимпијске и параолимпијске игре и светска и европска првенства) или Министарства спорта. У пракси се за реализацију таквих великих међународних спортских такмичења оснивају друштва са ограниченом одговорношћу, код којих је организација (најчешће надлежни национални спортски савез) која је добила организовање такмичења једини оснивач и члан привредног друштва. У марту месецу 2025. године у Регистру привредних друштава било је уписано 7 оваквих привредних друштава, с тим да код 4 привредна друштва није одређено време за које је основано (супротно чл. 118. ст. 6. ЗС). Нека од тих привредних друштава су била формирана за организацију одређених међународних спортских такмичења која су већ завршена, а да у међувремену нису угашена, такође супротно Закону о спорту. На пример, Веслачки савез Србије је у децембру 2021. године основао друштво са ограниченом

одговорношћу „СП у веслању 2023 д.о.о Београд“, са шифром делатности 93.19-Остале спортске делатности, ради организовања Светског првенства у веслању 2023. године. Према оснивачком акту, друштво је основано на ограничено време и требало је да престане са радом 31. 12. 2023. године. Преко овог привредног друштва је реализован програм финансиран из буџета Републике Србије подршке организацији Светског првенства у веслању 2023. године у Београду. Уместо да у складу са Законом о спорту донесе одлуку о престанку друштва, Веслачки савез Србије је у новембру 2023. године променио оснивачки акт и утврдио да је друштво основано на неодређено време и да ће се бавити претежном делатношћу 93.11 – Делатност спортских објеката.

Установе и привредна друштва у области спорта могу обављати спортску делатност ако имају обезбеђен одговарајући простор, односно објекат, одговарајућу опрему, одговарајуће спортске стручњаке у зависности од врсте делатности, ако испуњавају услове у погледу безбедности за обављање делатности и ако имају одговарајућу унутрашњу организацију, односно службу. Министар надлежан за спорт прописује ближе услове, а испуњеност услова проверава спортски инспектор у оквиру инспекцијског надзора (чл. 110. ст. 5-8. ЗС). Ови услови су прописани Правилником о ближим условима за обављање спортских делатности из 2013. године, који у међувремену није усклађен са Законом о спорту.

Већ је раније изложено да је средином марта 2025. године у Регистру привредних друштава било уписано 430 активних привредних друштава у области спорта, од којих су 412 друштва са ограниченом одговорношћу. Од тих 430 привредних друштава, 319 је на територији Града Београда. Овде бисмо посебно издвојили да је 18 привредни друштава основано од стране надлежних националних спортских савеза. У 100% власништву једног лица је 333 привредних друштава. Градови су основали 30, а општине 4 привредна друштва. Страна правна лица су оснивачи или имају уделе у 17 привредних друштава, док страна физичка лица имају уделе у 43 привредна друштва.

Уколико се узме да је у исто време укупно било регистровано 17.394 спортских удружења, друштава, савеза, привредних друштава и предузетника, онда 430 привредних друштава је занемарљив број (2,48%) и говори о томе да се спорт у нашој земљи још не третира као озбиљна привредна, односно пословна делатност. Треба, ипак, рећи да се број привредних друштава у области спорта из године у годину повећава. У период од ступања на снагу Закона о спорту из 1996. године па до почетка 2011. године када је донет нови Закон о спорту, основано је било укупно 90 привредних друштава. Након тога, од 2011. до почетка 2016. године када је донет важећи Закон о спорту, основано је 57 привредних друштава. Од доношења важећег Закона о спорту па до краја 2024. године основано је укупно 270 привредних друштава: 2016 – 31; 2017 – 18; 2018 – 23; 2019 – 18; 2020 – 17; 2021 – 24; 2022 – 41; 2023 – 50; 2024 – 50.

Установе у области спорта могу оснивати, у складу са законом којим се уређују јавне службе, Република Србија, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе и у буџету оснивача обезбеђују се средства за рад, у складу са законом. Годишњи програм рада ових установе одобрава оснивач. Установе у области спорта могу оснивати и друга правна и физичка лица, под условима прописаним законом (чл. 110. ст. 1-3. ЗС). Установа за обављање спортске делатности не може у називу имати реч: „клуб” или „савез”.

Регистар установа воде привредни судови, што је лоше јер не постоји јединствене регистрација. Према подацима Удружења спортских центара Србије, крајем 2024. године је у Србији било само 30 установа у области спорта, док их је у 2021. години било много више. Због изузетно ниских зарада запослених у установама у области спорта, највећи број установа које се у пракси баве спортском делатношћу је „побегао“ у област културе где су већи коефицијенти за зараде запослених. То не само да није решење суштине проблема, већ је крајње проблематично

и са законског становишта, укључујући и то да се тим „трансфером“ губи статус организације у области спорта.

Република Србија је оснивач две јавне установе: Завода за спорт и медицину спорта Републике Србије и Антидопинг агенције Републике Србије. Те две установе су од изузетне важности за цео систем спорта Републике Србије, имајући у виду њихове законом утврђене надлежности.

Завод за спорт и медицину спорта Републике Србије

Завод за спорт и медицину спорта Републике Србије (Републички завод за спорт) јесте установа која обавља делатност ради развоја стручног рада и задовољавања стручних потреба у области спорта (чл. 107. и 108. ЗС). Делатност Републичког завода обухвата: 1) периодична тестирања, односно праћење антрополошких способности и карактеристика деце, омладине и одраслих; 2) контролу тренираности перспективних и врхунских спортиста и стручно-саветодавну помоћ тим спортистима и спортским стручњацима; 3) организацију и реализацију континуираних тренинга и завршних припрема перспективних и врхунских спортиста; 4) вођење националних евиденција у области спорта (прикупљање података и обрада) и периодично објављивање и публиковање збирних података из националних евиденција; 5) стручно оспособљавање и усавршавање спортских стручњака и стручњака у области спорта и медицине спорта у сарадњи са одговарајућом акредитованом високошколском установом, у складу са законом; 6) обављање надзора над стручним радом у области спорта преко стручних спортских надзорника; 7) евалуацију здравственог стања учесника у физичким активностима; 8) унапређење здравственог стања и функционалних способности перспективних и врхунских спортиста; 9) организациону и стручну помоћ организацијама које реализују програме којима се остварује општи интерес у области спорта и организаторима великих међународних спортских такмичења; 10) саветовање при планирању, изградњи и реконструкцији спортских објеката у јавној својини и праћење њихове искоришћености; 11) пропагандну, издавачку, научну, истраживачко-развојну и библиотечку делатност у области спорта и медицине спорта, у складу са законом; 12) учествовање у изради Стратегије; 13) давање мишљења и стручне помоћи учесницима у систему спорта у питањима од значаја за развој спорта; 14) међународну сарадњу у области спорта и медицине спорта; 15) унапређење развоја спорта деце и младих; 16) праћење планирања изградње и искоришћености спортских објеката; 17) идентификацију и развој спортских талената, у сарадњи са надлежним националним гранским спортским савезима. Републички завод може обављати и здравствену делатност, односно одређене послове здравствене делатности, у складу са законом којим се уређује здравствена заштита.

Републички завод има статус националног тренинг центра и има искључиво право за обављање делатности организације и реализације континуираних тренинга и завршних припрема перспективних и врхунских спортиста, осим уколико из објективних разлога организација и реализација континуираних тренинга и завршних припрема перспективних и врхунских спортиста није могућа у Републичком заводу.

Из наведених законских надлежности Републичког завода за спорт види се да је реч о једној од кључних институција за исправно функционисање система спорта и вођење спортске политике у Републици Србији. На основу података са званичног интернет сајта Републичког завода за спорт[127] и објављених извештаја о раду не може се закључити да се све утврђене надлежности остварује онако како су прописане Законом о спорту и пратећим подзаконским актима. У највећој мери се остварују надлежности везане за здравствене прегледе спортиста и функционисање националног тренинг

[127] https://rzsport.gov.rs/

центра, док се остале надлежности реализују у знатно мањој мери или се у опште не реализују. Проблеми нису ствар тренутног стања већ су дугогодишњи, а који су стварни узроци таквог стања треба да буде предмет озбиљне анализе. Један од битних разлога је, несумњиво, везан за капацитете (персоналне и друге) и организацију самог Републичког завода. За анализу је и у којој мери је статус „установе“ одговарајући правни облик за делатност Републичког завода за спорт.

Антидопинг агенција Републике Србије

Антидопинг агенција Републике Србије обавља спортске делатности у вези са спречавањем допинга у спорту, а посебно: 1) предузима мере за смањење допинга у спорту и његово дугорочно отклањање; 2) објашњава шта се под одређеним појмом везаним за проблем допинга у спорту подразумева; 3) стара се о обезбеђењу потребне опреме за анализу допинг узорака и потребних средстава за допинг контролу; 4) остварује увид у организовање и спровођење допинг контроле на међународним такмичењима која се организују у Републици Србији; 5) утврђује годишњи план допинг контроле коју спроводи; 6) издаје службени билтен; 7) остварује међународну стручну сарадњу на питањима која су везана за спречавање допинга у спорту и закључује споразуме о тестирању; 8) остварује сарадњу са заинтересованим надлежним државним органима и организацијама у области спорта у вези са спречавањем допинга у спорту и оштећењем здравља спортиста употребом допинга; 9) организује образовне и друге кампање против допинга у спорту; 10) информише јавност о активностима које се предузимају против допинга у спорту, укључујући и организовање интернет презентације (сајта) на којој се објављују општа акта и одлуке органа Антидопинг агенције; 11) даје препоруке и савете за предузимање мера од стране државних органа и организација у области спорта у циљу спречавања допинга у спорту; 12) организује истраживања, саветовања, семинаре, округле столове и издаје публикације о питањима везаним за борбу против допинга у спорту; 13) прати и прикупља информације у вези са законским и другим мерама које се у другим земљама и међународним организацијама предузимају у борби против допинга у спорту; 14) прати и прикупља информације о мерама које државни органи и организације у области спорта предузимају у борби против допинга у спорту; 15) утврђује изглед маркице са знаком „DOPING FREE” који се ставља на тестиране производе који садрже додатке за исхрану и поступак за издавање маркице, као поверени посао; 16) обавља друге послове и предузима друге мере које се односе на спречавање допинга у спорту, а који су у складу са Светским антидопинг кодексом у надлежности националне антидопинг организације. Наведене спортске делатности обављају се у складу са законом и Светским антидопинг кодексом.

Антидопинг агенција Републике Србије (АДАС) већ годинама оправдава улогу кључног стуба у очувању чистог и поштеног спорта у нашој земљи и шире. Као симбол посвећености, стручности и одлучности, АДАС неуморно ради на спречавању злоупотребе допинга, подижући стандарде и градећи поверење на националном и међународном нивоу. Захваљујући свом професионалном приступу, транспарентном раду и изузетним резултатима у области истраге, едукације, тестирања, АДАС је стекао углед међу најбољим антидопинг агенцијама у Европи. Светска антидопинг агенција препознала је тај квалитет, доделивши АДАС-у улогу ментора другим земљама, чиме је Србија добила истакнуто место у глобалној борби за спорт без допинга. Антидопинг агенција Републике Србије (АДАС) добила је велико признање од Светске антидопинг агенције (WADA), која јој је поверила менторство над националном антидопинг организацијом Северне Македоније. Поверено менторство за развој независне Националне антидопинг организације Северне Македоније представља изузетно признање за АДАС и још један доказ његове стручности, искуства и значајне улоге у јачању антидопинг система у региону.

Светска антидопинг агенција је препознала резултате интензивног и успешног рада АДАС-а и у области истрага и обавештајног деловања у борби против допинга у спорту. Најзначајнији резултат тог рада била је велика акција у којој је откривена и ухапшена организована криминална група, а заплењена су допинг средства у вредности од чак три милиона евра. Управо ова акција потврдила је капацитете АДАС-а на међународном нивоу, те је WADA доделила агенцији и нову улогу ментора – овога пута једној од земаља Јужне Америке, у области истражног и обавештајног рада.

АДАС је такође један од оснивача Централноевропске антидопинг организације (ЦЕАДО), коју чини 11 земаља: Србија, Аустрија, Словенија, Хрватска, Мађарска, Пољска, Румунија, Чешка, Словачка, Кипар и Грчка. Као истакнута и респектабилна национална антидопинг организација, АДАС је имао част да буде 2025. године домаћин престижног скупа земаља Централне и Источне Европе. Овај догађај окупио је представнике чак 35 националних антидопинг организација, чиме је Србија још једном потврдила своју водећу улогу у међународној борби за спорт без допинга.

Представници АДАС-а данас са поносом учествују на најзначајнијим међународним скуповима, где редовно наступају као предавачи, уводничари и уважени експерти у области борбе против допинга у спорту. АДАС активно учествује у бројним домаћим и међународним пројектима, који представљају плодно тле за настанак висококвалитетних научних радова. Ови радови већ сада, али и у годинама које долазе, доприносе развоју струке и унапређењу глобалних стандарда у борби против допинга." Присуство чак девет допинг контролора из АДАС-а на Олимпијским и Параолимпијским играма представља изузетно признање међународне антидопинг заједнице за стручност, посвећеност и професионализам који ова институција континуирано демонстрира. Ова чињеница сведочи о високом угледу АДАС-а у глобалној систему борбе против допинга у спорту и улози коју Србија има у очувању фер и чистог спорта на највишем нивоу.

Антидопинг агенција Републике Србије има потврду Светске антидопинг агенције о усаглашености са Светским антидопинг кодексом, како у погледу организованости тако и у погледу остваривања надлежности.

Поред наведен две установе које је основала Република Србија, за зимске спортове, укључујући и рекреативно скијање, од изузетне важности је и привредно друштво *„Скијалишта Србије д.о.о."*, које је такође основала Република Србија. Делатност овог предузећа је регулисана Законом о јавним скијалиштима и креће се између туризма и спорта. Према члану 5. став 1. Закона о јавним скијалиштима, уређење, опремање, одржавање, коришћење и управљање јавним скијалиштем, као и управљање просторима погодним за уређење скијалишта, у смислу овог закона, сматрају се делатностима од општег интереса. Јавно скијалиште се, пак, дефинише уређена јавна површина, погодна за организовање скијања и специјализованих зимских спортских активности са објектима, уређајима и опремом чије је коришћење односно изградња од општег интереса (чл. 4. ст. 1. Закона о јавним скијалиштима). Привредно друштво „Скијалишта Србије" је основано 15. јуна 2006. године као јавно предузеће и регистровано је за шифру делатности 9311 (делатност спортских објеката), и спада у привредна друштва средње величине. Како је реч о успешном привредном друштву, питање је за будући стратешки период зашто су нам зимски спортови слабо развијени и шта се може учинити на њиховом унапређењу .

Када су у питању *предузетници у спорту*, њих је Закон о спорту регулисао чл. 93-95, при чему је чл. 94. регулисано обављање послова посредовања приликом преласка спортисте, односно спортског стручњака из једне спортске организације у другу и приликом закључења уговора између спортисте, односно спортског стручњака и спортске организације. Предузетник може обављати спортску делатност ако има обезбеђен одговарајући објекат, одговарајућу опрему, ангажоване одговарајуће спортске стручњаке и ако испуњава услове у погледу безбедности у обављању

делатности, укључујући и потребне акте (правила о раду и сл.), ако Законом о спорту није друкчије утврђено. Министар спорта ближе прописује ове услове, а њихову испуњеност утврђује решењем спортски инспектор у оквиру инспекцијског надзора. На самостално обављање спортске делатности примењују се прописи којима се уређује предузетништво, ако Законом о спорту није друкчије одређено.

Пословима посредовања приликом преласка спортисте, односно спортског стручњака из једне у другу спортску организацију и приликом закључења уговора између спортисте, односно спортског стручњака и спортске организације може се бавити привредно друштво, односно предузетник у области спорта ако има дозволу за рад издату од стране надлежног националног гранског спортског савеза, као и друга лица у складу са правилима надлежног међународног спортског савеза (организација за спортско посредовање). Надлежни национални грански спортски савез утврђује услове и поступак за стицање дозволе за рад организација за спортско посредовање, а Министарство спорта даје сагласност на тај акт. Надлежни национални грански спортски савез издаје дозволу за рад организацији за спортско посредовање и обавештава Министарство спорта о сваком издавању дозволе, у року од 15 дана од дана издавања. Надлежни национални грански спортски савез дужан је и да изврши јавну објаву на званичном сајту савеза издатих дозвола за рад (чл. 94. ст. 1, 3-6. ЗС). Дозвола за рад издата организацији за спортско посредовање од стране надлежног међународног спортског савеза сматра се важећом дозволом за рад за време за које је издата. Организација за спортско посредовање може обављати делатност спортског посредовања под условом да има ангажованог спортског стручњака са одговарајућим спортским звањем и одговарајућом дозволом за рад издатом од стране надлежног националног гранског спортског савеза (чл. 94. ст. 2. ЗС).

Правна и физичка лица која не учествују у спортским такмичењима која су у оквиру надлежног националног гранског спортског савеза који организује спортска такмичења и којима је претежна делатност пружање услуга стручног рада у спорту (школе фудбала, школе тениса, кампови, фитнес центри, други спортски центри и сл.), могу обављати спортске делатности само у облику привредног друштва, односно одговарајућем облику предузетништва и не могу у називу тог привредног друштва, односно одговарајућем облику предузетништва имати реч „клуб" или реч „савез" или речи „спортски клуб". Обављање наведених делатности од стране спортског удружења супротно прописаним условима преставља основ за престанак спортског удружења (чл. 95. ЗС). Постојање ових околности решењем утврђује спортски инспектор.

Подаци Агенције за привредне регистре, које смо раније детаљно навели, показују да је средином марта 2025. године било регистрованих активних 713 предузетника у области спорта, од којих се 441 (61,85%) бави делатношћу фитнес клубова (фитнес центара и фитнес студиа). За остале спортске делатности из шифре 9319 регистровано је 244 предузетника, у које спадају и 9 фитнес студиа, 3 теретане, 1 пилатес студио, 4 плесна студиа, 2 школе тениса и скијања, и 3 предузетника за обуку тениса и јахања. По врсти предузетника у питању су самосталне радње. Од укупног броја предузетника 669 су домаћи држављани, док су преосталих 44 из различитих страних држава (Албанија, БиХ, Француска, Гвинеја Бисао, Јапан, Јерменија, Летонија, Мексико, Немачка, Нигерија, Португал, Русија). Издвојене локације за обављање делатности, поред седишта, имају 94 предузетника.

Од доношења Закона о спорту регистровано је нових 595 предузетника (83,45%), од којих 147 у 2024. години (20,62%). Највише предузетника је регистровано на територији Града Београда, укупно 332, од којих највише на Новом Београду 56, Вождовцу 46 и Земуну 33.

У истраживању које су крајем 2024. године спровели Министарство спорта и Спортски савез Србије преко упитника за надлежне територијалне спортске савезе јединица локалне самоуправе, укупно 62 савеза се изјаснило да на територији јединице локалне самоуправе за коју су надлежни постоје различите школе спорта (школе фудбала, тениса, одбојке и др.) које не

учествују у такмичењима у оквиру надлежног националног спортског савеза а регистроване су као удружења грађана. Према члану 95. став 1. Закона о спорту такве спортске школе би морале бити организоване и регистроване или као привредно друштво или одговарајући облик предузетништва.

2.3.4.2.9. Друга удружења у области спорта

Спортске организације, спортска друштва, спортски савези и друга правна и физичка лица могу ради остваривања заједничких циљева и интереса у области спорта оснивати и друга удружења (организациони одбори, удружења навијача и др.) у области спорта (чл. 105. ст. 2. Закона о спорту). На оснивање, упис у Регистар и обављање спортских активности и спортских делатности, као и на друга питања у вези с радом тих удружења, сходно се примењују одредбе Закона о спорту које се односе на спортска удружења (чл. 105. ст. 3. ЗС).

Колико има регистрованих „других удружења“ у области спорта не може се тачно рећи јер су у Регистру удружења, друштава и савеза у облати спорта под овим обликом организовање регистрована и бројна спортска удружења (спортске организације), као и више стручних спортских удружења (11). На основу назива регистрованих удружења може се закључити да је „правих“ других удружења у области спорта било у марту месецу 2025. године укупно 40, од којих 13 удружења навијача и 6 удружења спортских ветерана. Није регистрован ни један организациони одбор.

2.3.4.2.10. Стручна спортска удружења

Спортски стручњаци и стручњаци у спорту могу се ради уређивања и остваривања стручних спортских питања од заједничког интереса удруживати у стручна спортска удружења (удружења тренера, спортских судија и др.). На оснивање, упис у Регистар и обављање спортских активности и спортских делатности, као и на друга питања у вези с радом стручних спортских удружења, сходно се примењују одредбе Закона о спорту које се односе на спортска удружења (чл. 105. ст. 1. и 2. ЗС).

У Регистру удружења, друштава и савеза у области спорта средином марта месеца 2025. године било је као стручно спортско удружење укупно регистровано 119 удружења, с тим да се 21 удружење не може сматрати стручним спортским удружењем према одредбама Закона о спорту. Један број стручних спортских удружења је погрешно регистрован као спортско удружење (36) или као гранси спортски савез (1) или као друго удружење у области спорта (11). Када се, ипак, саберу сва та удружења добија се да је почетком 2025. години укупно било регистрованих 135 стручних спортских удружења: 63 спортских судија (из 15 спортских грана); 34 спортских тренера (из 11 спортских грана), 4 спортских новинара, 25 педагога физичке културе и 9 осталих.

Чињеница да у 10% грана спорта постоје стручна удружења спортских судија, а да у 7% грана спорта постоје стручна удружења спортских тренера, односно инструктора, говори сама за себе о проблемима у укупној организованости српског спорта, а посебно о квалитету стручног рада у њему.

У пракси је присутна незаконита појава да поједини надлежни национални гранси спортски савези спречавају формирање стручних спортских удружења у својој грани спорта као

самосталних правних лица, већ својим статутима предвиђају само могућност образовања стручних одбора или сличних тела у оквиру савеза.

2.3.4.2.11. Спортске задужбине и фондације

Ради остваривања друштвено корисних циљева у области спорта могу се добровољно оснивати спортске задужбине (чл. 111. ст. 1. и 2. ЗС). На оснивање и рад спортских задужбина примењују се прописи о задужбинама и фондацијама (Закон о задужбинама и фондацијама). Спортска задужбина јесте недобитно правно лице без чланова којем је оснивач наменио одређену имовину (основна имовина) ради доброчиног остваривања општекорисног циља у области спорта.

Задужбину могу основати једно или више пословно способних домаћих или страних физичких или правних лица. Задужбина се оснива актом о оснивању или уговором (у даљем тексту: оснивачки акт), састављеним у писменој форми. Оснивачки акт доноси оснивач. Потписи оснивача на оснивачком акту оверавају се у складу са законом. Задужбина се оснива и завештањем, а ако оставилац није одредио извршиоца завештања, суд надлежан за вођење оставинског поступка одређује извршиоца завештања. Основаној задужбини могу приступити друга физичка и правна лица у својству суоснивача, ако оснивачким актом није другачије одређено, на начин утврђен статутом задужбине. Права оснивача да учествују у управљању задужбином основаном ради остваривања општекорисног циља и њихова друга права у погледу задужбине не прелазе на наследнике. Задужбина стичу својство правног лица даном уписа у надлежни Регистар.

Ради остваривања друштвено корисних циљева у области спорта могу се добровољно оснивати и спортске фондације (чл. 111. ст. 1. и 2. ЗС). На оснивање и рад спортских фондација примењују се прописи о задужбинама и фондацијама. Спортска фондација јесте недобитно правно лице без чланова и основне имовине које је основано ради доброчиног остваривања општекорисног циља у области спорта. За оснивање спортске фондације важе иста правила као и за спортске задужбине.

Према подацима из Регистра задужбина и фондација који води Агенција за привредне регистре, у мају 2025. године било је активних 12 фондација у области спорта и ни једна задужбина.

2.3.4.2.12. Међународни спортски савези

Према члану 101. Закона о спорту, на међународне гранске спортске савезе који имају седиште на територији Републике Србије сходно се примењују одредбе Закона о спорту које се односе на националне гранске спортске савезе. Назив међународног гранског спортског савеза може бити на страном језику и латиничним писмом. Наведене одредбе Закона о спорту подједнако се примењују на све међународне спортске савезе који имају седиште на територији Републике Србије а не само на надлежне међународне спортске савезе у смислу члана 3. став 1. тачка 20) Закона о спорту. С обзиром да се одредбе Закона о спорту које се односе на гранске спортске савезе сходно примењују и на спортске савезе за области спорта, онда се одредба члана 101. сходно примењује и на међународне спортске савезе за области спорта.

Колико има међународних спортских савеза са седиштем на територији Републике Србије не може се тачно рећи јер се тај податак не води у надлежном Регистру код Агенције за привредне регистре, односно тај облик организовања није посебно идентификован у Регистру удружења, друштава и савеза у области спорта. Према назива гранских спортских савеза могу се идентификовати следећи међународни спортски савези са седиштем на територији Републике

Србије: Балканска самбо федерација; Федерација професионалних боксера Балкана; Балканска бодибилдинг и фитнес федерација; Светска карате конфедерација; Балканска бициклистичка федерација; Карате федерација Балкана; Европски савез за школски фицитал спорт; Европска фудокан конфедерација; Светска Фудокан Федерација.

Не постоји, дакле, проблем да се у нашој земљи оснује међународни спортски савез и да под једнаким условима обавља спортске активности и спортске делатности као и национални спортски савез. У пракси, међутим, постоје два проблема: 1) не постоји законски механизам да постојећи међународни спортски савез са седиштем на територији неке стране државе промени седиште на територији Републике Србије и изврши „превођење“ уписа у Регистар удружења, друштава и савеза у области спорта како би задржао правни и спортски континуитет, иако постоји заинтересованост неких чак надлежних међународних спортских савеза за ову могућност; 2) програми надлежних међународних спортских савеза са седиштем на територији Републике Србије не представљају општи интерес у области спорта у смислу члана 112. Закона о спорту, тако да не постоји законски уређен основ за подршку активностима ових савеза, чак и када Република Србија има оправдан интерес да подржи активности ових међународних спортских савеза. Овај проблем би требао бити решен допунама Закона о спорту или доношењем посебног закона.

2.4. Обухват бављења грађана спортом и утицај на здравље

Право на бављење спортом је основно право које дефинише Устав Републике Србије, Олимпијска повеља Међународног олимпијског комитета, и ревидирана Међународна повеља физичког васпитања, физичке активности и спорта УНЕСКА (2015), из чега проистиче да *свака особа мора да има могућност да има редовну физичку активност и право да се такмичи у неком изабраном спорту.* Олимпијска повеља дефинише да је важно учествовати. Тако да када сумирамо ПРАВО–МОГУЋНОСТИ–УЧЕСТВОВАЊЕ, закључујемо да је спорт намењен свима, да свако може и треба да се бави спортом, а суштина Олимпијског покрета је усмерена на ширење идеје да се сви људи баве спортом у своје слободно време.

2.4.1. Утицај бављења спортом на здравље људи

Светска здравствена организација[128] (СЗО) дефинише физичку активност као сваки телесни покрет који производе скелетни мишићи и који захтева потрошњу енергије. Физичка активност односи се на сваки покрет, укључујући активности током слободног времена, за превоз до и од места, током обављања послова на радном месту и у домаћинству. Физичка активност у умереној и интензивној форми побољшава здравље. Савремени облици физичке активности обухватају пешачење, бициклизам, употребу инвалидских колица код особа са посебним потребама, бављење спортом, активну рекреацију и игру, и могу се прилагодити

[128] https://www.who.int/newsroom/factsheets/detail/physicalactivity

различитим нивоима физичке спремности и интересовањима појединаца, са циљем унапређења здравља и општег благостања.

Физичка активност је корисна за здравље и благостање, док физичка неактивност повећава ризик од настанка хроничних незаразних болести (ХНБ) и других лоших здравствених исхода. Заједно, физичка неактивност и седентарни начин живота доприносе порасту ХНБ и оптерећују здравствене системе.

Унапређење нивоа физичке активности има значајне користи по здравље и опште благостање становништва, те доприноси остваривању глобалних циљева у области незаразних болести (НЗБ), менталног здравља и благостања (ХНБ), као и бројних других циљева одрживог развоја. Ипак, постизање ових циљева захтева појачане обавезе и улагања држава чланица, иновативне приступе и активан допринос невладиног сектора, ефикасну међусекторску координацију и сарадњу, као и континуирану подршку, усмеравање и праћење од стране Светске здравствене организације (СЗО).

Према подацима Светске здравствене организације из јуна 2024. године, редовна физичка активност пружа значајне користи за физичко и ментално здравље. Код одраслих, физичка активност доприноси превенцији и контроли ХНБ, попут кардиоваскуларних болести, рака и дијабетеса, смањује симптоме депресије и анксиозности, побољшава здравље мозга и може побољшати опште добро стање. Код деце и адолесцената, физичка активност подстиче здравље костију, подстиче здрав раст и развој мишића, и побољшава моторни и когнитивни развој. Светска здравствена организација је дала препоруке за различите групе становништва колико минута недељно је потребно да се практикује физичко вежбање. Труднице би требале да практикују редовно физичко вежбање 150 минута недељно, одрасли и старије особе би требали недељно да практикују физичке активности у опсегу од 150 до 300 минута, са посебном напоменом да би одрасле особе требале два пута недељно да практикују физичке активности које су усмерене на јачање мишића, док би старије особе требале три пута недељно да практикују мултикомпонентне активности за равнотежу и снагу. Коначно последња у низу препорука је и да сви који могу, имају довољно времена и услова требали би да вежбају више од 300 минута недељно. Када се говори о деци и адолесцентима, препорука Светске здравствене организације је да би требали да упражњавају 60 минута физичких активности сваког дана.

Из истраживања која спроводи Светска здравствена организација, а у циљу оцене примењивања задатих препорука утврђено је да 31% одраслих и 80% адолесцената не остварују препоручене нивое физичке активности. Глобални циљ Светска здравствене организације за смањење нивоа физичке неактивности код одраслих и адолесцената је смањење од 10% до 2025. године и 15% до 2030. године, у поређењу са основним нивоима из 2010. године.

Оно што је посебно интересантно јесте глобална процена трошкова физичке неактивности за здравствене системе која ће између 2020. и 2030. године износити око 300 милијарди америчких долара (приближно 27 милијарди долара годишње) ако се нивои физичке неактивности не смање.

Физичка неактивност представља један од водећих фактора ризика за смртност повезану са незаразним болестима. Особе које су недовољно физички активне имају 20% до 30% већи ризик од смртности у поређењу са онима које су довољно активне. Насупрот томе, редовна физичка активност је повезана са следећим здравственим користима:

- **Код деце и адолесцената**: побољшана физичка спремност, кардиометаболичко здравље, здравље костију, когнитивне функције, ментално здравље и смањење телесне масноће;
- **Код одраслих и старијих особа**: смањен ризик од укупне смртности, смртности од кардиоваскуларних болести, појаве хипертензије, појединих врста рака, дијабетеса типа 2 и падова, као и побољшано ментално и когнитивно здравље, квалитет сна и смањење телесне масноће;

- **Код трудница и жена у постпорођајном периоду**: смањен ризик од прееклампсије, гестацијске хипертензије, гестацијског дијабетеса, прекомерног добијања телесне тежине током трудноће, компликација при порођају, постпорођајне депресије и компликација код новорођенчета. Физичка активност нема негативан утицај на телесну тежину новорођенчета нити повећава ризик од мртворођености.

Седентарно понашање обухвата сваку активност ниског утрошка енергије током периода будности, као што су седење, полуседећи и лежећи положаји. Начин живота постаје све седентарнији због повећане употребе моторизованог превоза и све веће употребе екрана у сврху рада, образовања и забаве. Докази показују да веће количине седентарног понашања имају негативне здравствене последице:

- **Код деце и адолесцената**: повећана гојазност, лошије кардиометаболичко здравље, смањена физичка спремност, поремећаји у понашању и смањено трајање сна;
- **Код одраслих**: повећан ризик од укупне смртности, смртности од кардиоваскуларних болести и рака, као и појаве кардиоваскуларних болести, рака и дијабетеса типа 2.

Рано детињство представља период убрзаног физичког и когнитивног развоја, као и време у којем се формирају навике детета, док су породичне животне навике подложне променама и прилагођавању. *Смернице СЗО о физичкој активности, седентарном понашању и сну за децу млађу од 5 година* пружају препоруке о томе колико времена у оквиру 24 сата мала деца (испод 5 година старости) треба да буду физички активна или да спавају ради очувања здравља и благостања, као и колико је максимално препоручено време које смеју да проводе у седећим активностима испред екрана или у ограниченом положају (нпр. у колицима, ауто-седишту и сл.). Ове смернице су развијене на основу најбољих доступних доказа, стручног консензуса и узимања у обзир вредности и преференција, прихватљивости, изводљивости, једнакости и утицаја на расположиве ресурсе.

- Бебе (млађе од 1 године) треба да буду физички активне неколико пута дневно на различите начине, посебно кроз интерактивну игру на поду; што више, то боље. За оне који још нису у покрету, то укључује најмање 30 минута у лежећем положају (време на стомаку) распоређено током дана док су бебе будне. Током 24 часовног периода, бебе (млађе од 1 године) треба да спавају 14–17 сати (0–3 месеца) или 12–16 сати (4–11 месеци) доброг квалитета, укључујући дремеж.
- Деца узраста од 1 до 2 године треба да проведу најмање 180 минута у различитим физичким активностима било ког интензитета, укључујући физичку активност умереног до интензивног интензитета, распоређено током дана, што више, то боље. Деца узраста од 1 до 2 године треба да спавају 11–14 сати доброг квалитета, укључујући дремеже, уз редовне сате спавања и буђења. Деца узраста од 3 до 4 године треба да спавају 10–13 сати доброг квалитета, што може укључивати дремеж, уз редовне сате спавања и буђења.
- Деца узраста од 3 до 4 године треба да проведу најмање 180 минута у различитим физичким активностима било ког интензитета, од којих најмање 60 минута треба да буде физичка активност умереног до интензивног интензитета, распоређено током дана, што више, то боље.

Смернице Светске здравствене организације (СЗО) о физичкој активности и седентарном понашању[129] представљају препоруке засноване на научним доказима, намењене деци, адолесцентима, одраслима и старијим особама, у вези са оптималним обимом физичке активности (учесталост, интензитет и трајање) који доприноси значајним здравственим користима и смањењу здравствених ризика. Смернице обухватају и препоруке које се односе на утицај седентарног понашања на здравствене исходе, као и посебне препоруке за

[129] https://www.who.int/publications/i/item/9789240015128

специфичне популационе групе, укључујући труднице и жене у постпорођајном периоду, као и особе које живе са хроничним обољењима или инвалидитетом.

Деца и адолесценти узраста 5-17 година треба да буду физички активни у просеку најмање 60 минута дневно током недеље, при чему већина активности треба да буде умереног до високог интензитета и претежно аеробног типа. Аеробне активности високог интензитета, као и активности које јачају мишиће и кости, треба укључити најмање 3 дана недељно. Деца и адолесценти треба да ограниче време проведено у седентарним активностима, посебно када је реч о слободном времену проведеном испред екрана.

Одрасле особе (18-64 године) треба да имају најмање 150 до 300 минута аеробне физичке активности умереног интензитета, или најмање 75 до 150 минута аеробне физичке активности високог интензитета, или одговарајућу комбинацију активности умереног и високог интензитета током недеље, како би остварили значајне здравствене користи. Такође, одрасли треба да раде активности за јачање мишића, умереног или већег интензитета, које укључују све главне мишићне групе, најмање 2 пута недељно, јер оне доносе додатне здравствене користи. За додатне користи по здравље, одрасли могу повећати трајање аеробне физичке активности умереног интензитета на више од 300 минута недељно, или радити више од 150 минута активности високог интензитета, или комбинацију обе врсте активности.

Одрасли би требало да ограниче време проведено у седентарним активностима. Замена седентарног времена физичком активношћу било ког интензитета (укључујући и активности лаког интензитета) доприноси бољим здравственим исходима. Како би се смањили штетни ефекти високог нивоа седентарног понашања, одрасли треба да теже преласку преко препоручених нивоа физичке активности умереног до високог интензитета.

Особе старије од 65 година треба да буду физички активне најмање 150 до 300 минута недељно кроз аеробне активности умереног интензитета, или најмање 75 до 150 минута активности високог интензитета, или да практикују одговарајућу комбинацију активности умереног и високог интензитета, како би остварили значајне користи по здравље. Такође, старије особе треба да укључују активности за јачање мишића, умереног или већег интензитета, које укључују све главне мишићне групе, најмање 2 пута недељно, јер оне пружају додатне здравствене користи.

Као део својих недељних физичких активности, старије особе треба да раде разноврсне мултикомпонентне вежбе, које наглашавају равнотежу и тренинг снаге, умереног или већег интензитета, најмање 3 пута недељно, како би побољшале функционалне способности и спречиле падове. За додатне здравствене користи, старије особе могу повећати трајање аеробних активности умереног интензитета на више од 300 минута недељно, или радити више од 150 минута активности високог интензитета, или комбинацију обе врсте активности.

Старије особе би требало да ограниче време проведено у седентарним активностима. Замена седентарног времена физичком активношћу било ког интензитета (укључујући и активности лаког интензитета) доноси здравствене користи.

Како би се умањили штетни ефекти високог нивоа седентарног понашања, старије особе треба да теже превазилажењу препоручених нивоа физичке активности умереног до високог интензитета.

Труднице и жене у постпорођајном периоду треба да буду физички активне најмање 150 минута недељно кроз аеробне активности умереног интензитета, како би остварили значајне здравствене користи. Препоручује се укључивање разноврсних аеробних активности и вежби за јачање мишића, а благо истезање такође може имати повољан ефекат. Жене које су пре трудноће редовно учествовале у аеробним активностима високог интензитета или су биле физички активне, могу наставити са тим активностима током трудноће и након порођаја,

уколико се осећају добро и ако нема медицинских контраиндикација. Трудница и жене у постпорођајном периоду треба да ограниче време проведено у седентарним активностима. Замена тог времена физичком активношћу било ког интензитета (укључујући и активности лаког интензитета) доноси позитивне здравствене ефекте.

Одрасле и старије особе које живе са хроничним обољењима треба да буду физички активне најмање 150 до 300 минута недељно кроз аеробне активности умереног интензитета, или најмање 75 до 150 минута активности високог интензитета, или да практикују одговарајућу комбинацију активности умереног и високог интензитета, како би остварили значајне здравствене користи. Такође, ове особе треба да укључују активности за јачање мишића умереног или већег интензитета које обухватају све главне мишићне групе, најмање 2 пута недељно, јер то доноси додатне користи за здравље.

Као део своје недељне физичке активности, старије особе са хроничним обољењима треба да се баве разноврсним вишекомпонентним физичким активностима, које укључују тренинг равнотеже и снаге умереног или већег интензитета, најмање 3 пута недељно, ради побољшања функционалних способности и превенције падова. Када не постоји медицинска контраиндикација, одрасле и старије особе са хроничним болестима могу повећати физичку активност умереног интензитета на више од 300 минута недељно, или изводити више од 150 минута активности високог интензитета, или комбинацију активности оба интензитета ради додатних здравствених користи. Такође, треба да ограниче време проведено у седентарним активностима. Замена тог времена физичком активношћу било ког интензитета (укључујући и активности лаког интензитета) доноси здравствене користи. Како би се смањили штетни ефекти високог нивоа седентарног понашања, одрасле и старије особе које живе са хроничним обољењима треба да теже преласку преко препоручених нивоа физичке активности умереног до високог интензитета.

Деца и адолесценти са инвалидитетом треба да буду физички активни у просеку најмање 60 минута дневно током недеље, при чему већина активности треба да буде умереног до високог интензитета и претежно аеробног типа. Аеробне активности високог интензитета, као и активности које јачају мишиће и кости, треба укључити најмање 3 дана недељно. Деца и адолесценти са инвалидитетом треба да ограниче време проведено у седентарним активностима, посебно када је реч о слободном времену проведеном испред екрана.

Одрасле особе са инвалидитетом треба да буду физички активне најмање 150 до 300 минута недељно кроз аеробне активности умереног интензитета, или најмање 75 до 150 минута активности високог интензитета, или да практикују одговарајућу комбинацију активности умереног и високог интензитета током целе недеље, како би остварили значајне здравствене користи. Такође, одрасле особе са инвалидитетом треба да укључују активности за јачање мишића умереног или већег интензитета, које обухватају све главне мишићне групе, најмање 2 пута недељно, јер то доноси додатне користи по здравље.

Као део своје недељне физичке активности, старије одрасле особе са инвалидитетом треба да практикују разноврсне вишекомпонентне физичке активности, које наглашавају функционалну равнотежу и тренинг снаге умереног или већег интензитета, најмање 3 пута недељно, како би побољшале функционалне способности и спречиле падове. Када није контраиндиковано, одрасле особе са инвалидитетом могу повећати трајање аеробних активности умереног интензитета на више од 300 минута недељно, или изводити више од 150 минута активности високог интензитета, или комбинацију обе врсте активности ради додатних здравствених користи. Такође, требало би да ограниче време проведено у седентарним активностима. Замена седентарног времена физичком активношћу било ког интензитета (укључујући и активности лаког интензитета) доноси здравствене користи. Како би се смањили штетни ефекти високог нивоа седентарног понашања, одрасле особе са инвалидитетом треба

да теже преласку преко препоручених нивоа физичке активности умереног до високог интензитета.

СЗО редовно прати трендове физичке неактивности. Недавна студија је показала да скоро трећина (31%) светске одрасле популације, што је 1,8 милијарди одраслих, није физички активна. То значи да не задовољавају глобалне препоруке од најмање 150 минута физичке активности умереног интензитета недељно. То је повећање од 5% између 2010. и 2022. године. Ако овај тренд буде настављен, процењује се да ће удео одраслих који не испуњавају препоручене нивое физичке активности порасти на 35% до 2030. године.

Глобално, постоје значајне разлике у нивоу физичке неактивности у зависности од старости и пола. Установљено је да су жене мање активне од мушкараца за просечно 5% и овакав тренд се није променио још од 2000. године. Истраживање је даље показало да после 60. године живота, нивои физичке неактивности повећавају се и код мушкараца и код жена док је чак 81% адолесцената (узраста 11–17 година) било је физички неактивно, што посебно забрињава. Уколико се направи компарација између података који се односе између адолесценткиња и адолесцената у смислу испуњавања смерница СЗО онда се јасно види да су адолесценткиње биле мање активне од адолесцента, са 85% наспрам 78%.

Много различитих фактора може утицати на то колико су људи активни и на укупни ниво физичке активности у различитим популационим групама. Ови фактори могу бити повезани са појединцем, али и са ширим друштвеним, културним, еколошким и економским факторима који утичу на приступ и могућности да људи буду активни на сигуран и пријатан начин.

Глобални акциони план СЗО за физичку активност[130] пружа препоруке политике за земље и заједнице како би промовисали физичку активност и обезбедили да сви имају више прилика да редовно буду физички активни. Примери тих препорука укључују политике које обезбеђују приступ пешачењу, бициклизму и немоторизованом превозу, које повећавају могућности за физичку активност у школама, радним местима и у вртићима, и које повећавају доступност и приступачност јавних спортских објеката и отворених простора намењених заједници.

Спровођење ефективних политика за повећање нивоа физичке активности захтева колективни напор, координисан кроз више владиних сектора на свим нивоима, укључујући здравство, саобраћај, образовање, запошљавање, спорт и рекреацију, и урбанистичко планирање. Такође, захтева национално и локално ангажовање невладиних организација, различитих сектора, заинтересованих страна и дисциплина како би подржали имплементацију политика и решења која су одговарајућа за културно и социјално окружење земље. Приоритет треба дати политикама које се баве диспаритетима у нивоима физичке активности, промовисању, омогућавању и подстицању физичке активности за све.

Светска здравствена организација подржава земље и релевантне актере у спровођењу препоручених мера кроз следеће активности:

- Развијање глобалних смерница и политика заснованих на најновијим научним доказима и стручном консензусу;
- Подршку земљама у креирању и имплементацији одговарајућих политика које промовишу физичку активност и подстичу мултисекторску сарадњу;
- Активности заговарања усмерене ка повећању свести о бројним користима од повећања физичке активности, као и подршку развоју економских анализа утицаја и повратa улагања различитих политичких интервенција;
- Развој техничких алата и обука за јачање капацитета земаља у имплементацији

[130]https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/378026/9789240096905eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y

политика и програма у кључним окружењима, уз коришћење дигиталних платформи као што су курсеви СЗО Академије, вишекратне радионице у више земаља и друге активности размене знања;

- Организацију, координацију и унапређење сарадње ради јачања партнерстава међу секторима, као и између доносиоца одлука, практичара и истраживачких заједница;
- Глобално праћење и извештавање о напретку у имплементацији Глобалног акционог плана за физичку активност, укључујући надзор над глобалним нивоима физичке неактивности и напоре усмерене ка смањењу преваленције физичке неактивности за 15% до 2030. године.

Светска здравствена организација подржава све земље и заинтересоване стране у имплементацији препоручених акција развијањем глобалних смерница и политика, заснованих на најновијим доказима и консензусу, како би помогла земљама да развију одговарајуће политике, инвестиционе случајеве и механизме финансирања. Управо израдом јавне политике као што је израда Стратегије развоја спорта за период 2026-2035. године Република Србија ће испунити све препоруке утврђене политикама Светске здравствене организације, а све у циљу стварања „здравије нације“.

Дакле, свако људско биће има основно право на физичку активност и спорт, и то без дискриминације на основу етничке припадности, пола, сексуалне оријентације, језика, вероисповести, политичког или другог мишљења, националног или друштвеног порекла, имовинског или било којег другог основа. Слободу развоја физичког, психичког и социјалног благостања и способности кроз ове активности морају подржавати све владине, спортске и образовне институције. Инклузивне, прилагођене и безбедне могућности за учешће у физичкој активности и спорту морају бити доступне свим људским бићима, посебно деци предшколског узраста, женама и девојчицама, старијим особама и особама са инвалидитетом. Разноврсност физичке активности и спорта је основна карактеристика њихове вредности и привлачности. Традиционалне и аутохтоне игре, плесови и спортови, такође у својим модерним и новонасталим облицима, изражавају богато светско културно наслеђе и морају бити заштићени и промовисани. Свако људско биће мора имати прилику да постигне ниво постигнућа кроз физичку активност и спорт који одговара њиховим могућностима и интересовањима.[131]

Спорт је веома важан у нашем животу. Популаран је међу људима свих узраста јер им помаже да остану у форми, постану здрави и снажни и да одрже кондицију. Заједнице које се баве спортом и рекреацијом развијају јаке друштвене везе, сигурнија су места и људи који живе у њима су генерално здравији и срећнији од места где физичка активност није приоритет. Спорт и рекреација граде јаче, здравије, срећније и безбедније заједнице. Спорт унапређује друштвени и културни живот окупљајући појединце и заједнице. Спорт може помоћи у превазилажењу разлика и подстиче дијалог, а самим тим помаже у разбијању предрасуда, стереотипа, културних разлика, незнања, нетолеранције и дискриминације.[132]

Становништво савременог света у развијеним земљама одликује, услед технолошког развоја, мањи степен физичке активности него икада пре – чак 2/3 популације недовољно је физички активно[133]. Појединачно узевши, недостатак физичке активности и пораст конзумирања висококалоричне хране не би требало да представљају велики проблем, међутим, ако се погледа глобално, посебно у неколико последњих година, види се да постоји алармантан пораст броја обољења која су повезана са таквим начином живота[134]. Недовољна физичка активност

[131]Члан 1. Међународне повеље о физичком васпитању, физичкој активности и спорту УНЕСКа.
[132] Ben Davis, Why are sports important to society?, https://www.mvorganizing.org/whyaresportsimportanttosociety/
[133] S. Trost, N. Owen, A. Bauman, J. Sallis&W. Brown, 2002, Correlates of adults' participation in physical activity: review and update, DOI: 10.1097/00005768-200212000-00020
[134] B. Sharkey, S. S. Gaskill, 2008, Vežbanje i zdravlje, Datastatus.

представља фактор ризика за обољевање од: гојазности, кардио-васкуларних и малигних болести. Процењује се да је физичка неактивност главни узрок за отприлике 21-25% канцера груди и дебелог црева, 27% случајева дијабетеса и око 30% исхемијске болести срца (најважније кардиоваскуларно обољење). Значајни здравствени ефекти и побољшање квалитета и дужине живота могу се постићи учествовањем у физичкој активности трајања 30 минута током дана, барем три дана недељно. Ефекти физичке активности зависе од обима и интензитета саме активности, а са повећањем обима активности повећавају се корисни ефекти. Физичка активност не само што смањује утицај физичке неактивности као фактора ризика, већ и повољно делује на регулисање хипертензије, гликемије и других метаболичких и кардиоваскуларних фактора ризика.

Према *Смерницама за физичку активност американаца* из 2008. године које је објавио Министарство здравља и социјалних служби САД[135], да би се безбедно бавили физичком активношћу и како би се смањио ризик од повреда и других нежељених догађаја, људи би требало да:

• Разумеју ризике, а ипак буду уверени да је физичка активност безбедна за скоро све;

• Бирају врсте физичке активности које одговарају њиховом тренутном нивоу кондиције и здравственим циљевима, јер су неке активности безбедније од других;

• Постепено повећавају физичку активност током времена, кад год је потребно више активности, да би се испуниле смернице или здравствени циљеви. Неактивне особе треба да „почну полако и иду полако“, постепеним повећавањем учесталости и трајања активности;

• Заштите себе коришћењем одговарајуће опреме, тражењем безбедног окружења, поштовањем правила и политика и доношењем разумних одлука о томе када, где и како да буду активне;

• Буду под надзором здравственог радника ако имају хронична стања или симптоме. Особе са хроничним стањима и симптомима треба да се консултују са својим здравственим радником о врстама и количинама активности које су за њих прикладне.

Редовна физичка активност је, дакле, кључна за здравље човека. Бити физички активан један је од најважнијих корака које грађани Србије свих узраста могу предузети како би побољшали своје здравље. Физичка активност представља свако кретање тела које доводи до потрошње енергије. Брзо ходање, пењање уз степенице, шетња, усисавање, прање прозора, вожња бицикла, пливање, трчање, кошарка, фудбал ..., све је то физичка активност. Физичка активност, која се може спроводити било где и не захтева посебну опрему, правилна исхрана и избегавање пушења су ефикасан начин очувања и унапређења здравља.[136]

Највише саветована од стране здравствених радника и највише практикована физичка активност је **шетња**. Већина градских средина има паркове и пешачке зоне погодне за шетњу, трчање и игру. Шетња: смањује умор и повећава енергију, ослобађа од стреса и напетости свакодневног живота; јача коштано-зглобни и мишићни систем и помаже превенцији и контроли остеопорозе и прелома костију; може да смањи холестерол у крви и да снизи крвни притисак; помаже у смањењу телесне масе, посебно када је комбинована са правилном исхраном; омогућава да срце и плућа раде боље и дуже. За почетак се препоручују краће шетње сваког дана од 15 минута, а затим од 45 до 60 минута сваког дана.[137]

---

[135] 2008 Physical Activity Guidelines for Americans, U.S. Department of Health and Human Services, https://odphp.health.gov/sites/default/files/2019-09/paguide.pdf

[136] Физичка активност и утицај на здравље, Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“, 2025, стр. 1.

[137] Исто, стр. 4.

Према Закону о спорту у Републици Србији подстицање и стварање услове за унапређење спортске рекреације, односно бављење грађана спортом представља приоритетну област потреба и интереса грађана у области спорта у јединицама локалне самоуправе (чл. 138. ст. 7), а истовремено је и општи интерес у области спорта у Републици Србији (чл. 112. ст. 1. тач.9) и потреба и интерес грађана у аутономној покрајини (чл. 134 ст. 1. тач. 2). Закон је јасно регулисао да свако има право да се бави спортом, и да бављење спортом мора бити хумано, слободно и добровољно, здраво и безбедно, доступно свим грађанима под једнаким условима без обзира на узраст, ниво физичке способности, степен евентуалне инвалидности, пол и друго лично својство и забрањена је свака дискриминација у спорту (чл. 4. ст. 1. и 2). Државни и локални органи управе, као и надлежне институције, одговорни су, било директним деловањем или кроз оснаживање других актера, за обезбеђивање равноправног приступа спорту и спортској инфраструктури за све грађане, без обзира на социјално порекло, економски статус, приходе, узраст, пол или етничку припадност. Спорт не сме да буде ексклузивно право заштићених категорија људи, већ доступан свим грађанима. Јавне власти свих нивоа израдом стратегија и програма развоја спорта и финансирањем програма у области спорта доприносе реализацији тих циљева који су јасно дефинисани Законом о спорту, а односе се на подстицање и стварање услова за унапређење спортске рекреације, односно бављење грађана спортом, посебно деце, омладине, жена и особа са инвалидитетом, изградњу, одржавање и опремање спортских објеката, едукацију, информисање и саветовање грађана, спортиста и осталих учесника у систему спорта о питањима битним за одговарајуће бављење спортским активностима и делатностима.

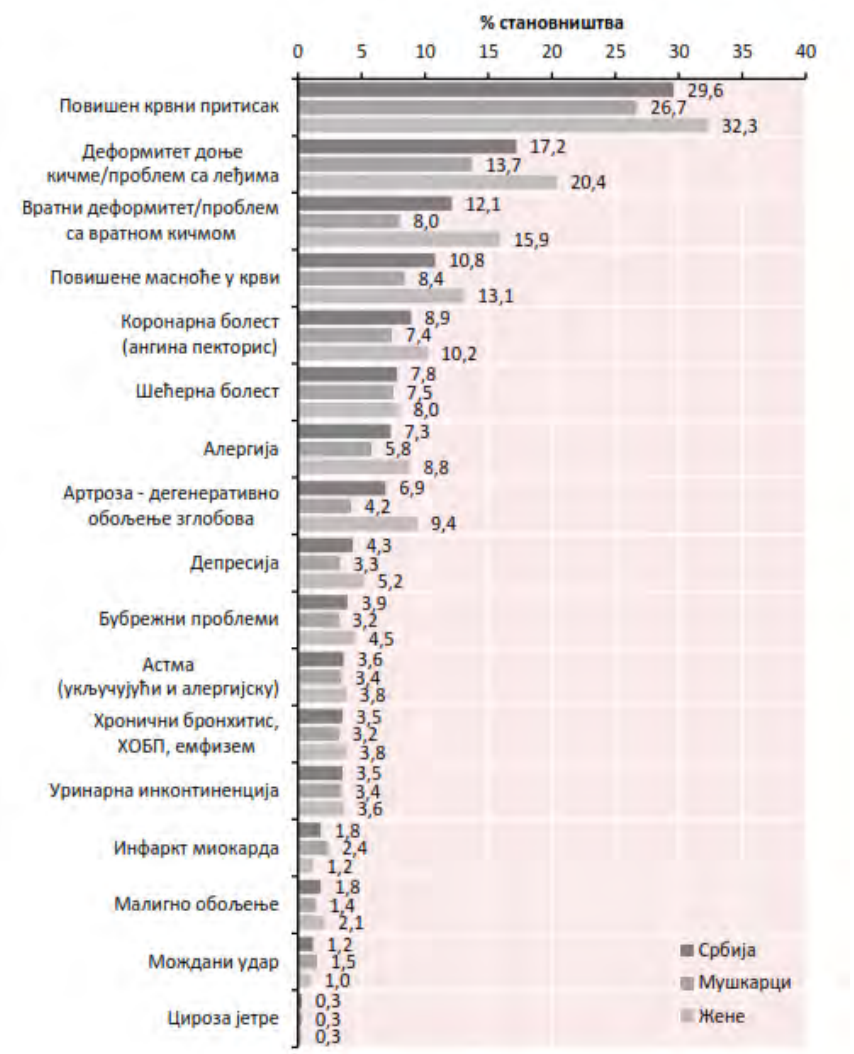
2.4.2. Здравље и физичка активност становништва Републике Србије

Истраживање из 2019. године које је спровела група аутора за Републички завод за статистику, под називом *Истраживање здравља становништва Србије 2019. године*[138]**,** показало је да је у Србији 2019. године две трећине одраслог становништва (66,5%) проценило своје опште здравље као добро (значајно више у Београду – 72,8%), 22,8% становника је сматрало своје здравље просечним, док је сваки девети становник оценио своје здравље као лоше – 10,7% (значајно више у Јужној и Источној Србији – 13,5%). Мушкарци су имали позитивнију слику о сопственом здрављу него жене: 71,3% мушкараца оценило је своје опште здравствено стање као добро, док је међу женама тај проценат износио 62,1%. Такође, пронађене су значајне разлике у самопроцени здравственог стања (као доброг) између становника градских (70,1%) и осталих насеља (60,9%), становника у категорији најимућнијих (77,7%) и најсиромашнијих (55,7%), као и између најобразованијих (80,2%) и становника нижег образовања (45,1%). У складу са очекивањима, самопроцена здравља повезана је са узрастом појединца: што је особа старија, то је склонија лошијој оцени свог здравља.

У поређењу са Истраживањима спроведеним 2013. и 2006. године када је 57,8%, односно 49,8% грађана оценило своје здравље као добро, у 2019. години је забележено значајно побољшање овог показатеља (66,5%). Нешто нижа вредност овог показатеља за Србију (57,8%) добијена је у SILK истраживању 2019. године, у коме је у просеку 68,9% становништва ЕУ своје здравље оценило као врло добро или добро, и на основу кога се може рећи да су показатељи за Србију приближни европском просеку.

[138] Истраживање здравља становништва Србије 2019. године, Наташа Милић и др., Београд, 2021. године. Истраживање је спроведено у складу са методологијом Европске анкете о здрављу.

Ако се прати учесталост најчешћих обољења и стања становништва Србије према полу и укупно, онда се добија да су најчешћа три обољења у 2019. години повишен крвни притисак, деформитет доње кичме/проблем са леђима и вратни деформитет/проблем са вратном кичмом.

Из података са претходног графикона може се видети да су код жена присутнији проблеми са повишеним притиском крви, деформитетима кичменог стуба, повишене масноће, ангина пекторис и артрозе.

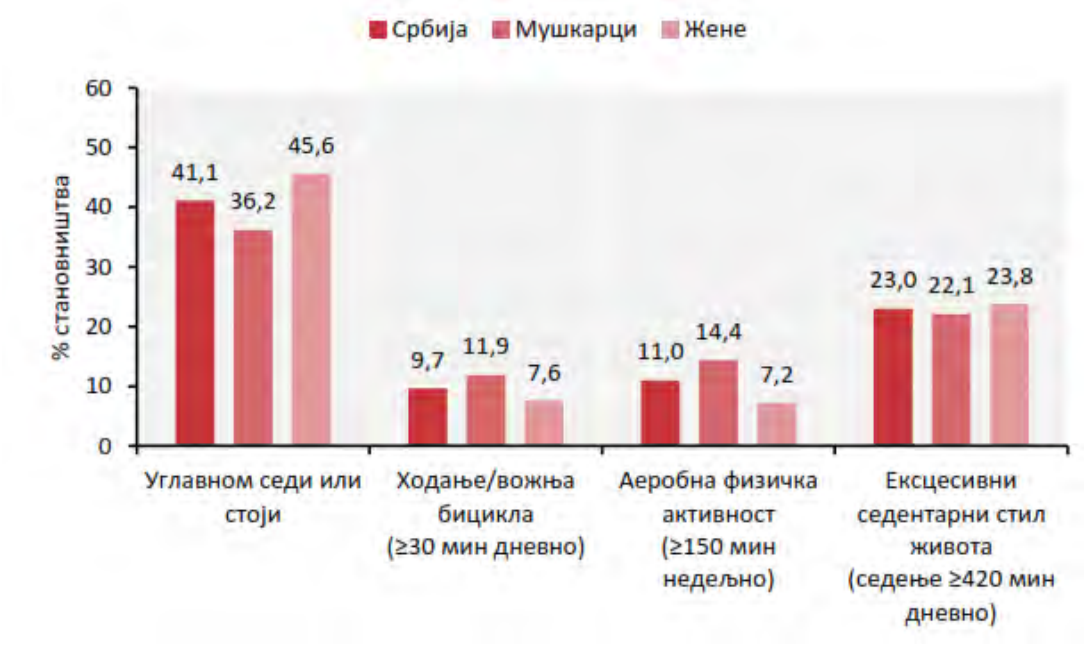
Из базе података истраживања стања здравља становништва Србије 2019. године видимо да је просечна висина свих испитаника 172,09cm, а просечна телесна маса грађана је 77,08 кг.

Када се BMI, односно индекс телесне масе прерачуна по стандардној формули, добије се да је просечна вредност 25,95 на основу чега се може проценити да је просечан одрасли становник Србије у категорији буцмаст или предгојазно – више ухрањено. Ако се то сагледа по годинама, онда се добија да је у 2019. години било 40,5% нормално ухрањеног становништва узраста 15 и више година, док је више од половине (57,1%) било прекомерно ухрањено, односно предгојазно (36,3%) и гојазно (20,8%). Значајно већи проценат гојазних забележен је код становника Војводине (25,4%) и Јужне и Источне Србије (23,1%), у свим добним групама од 45 до 84 године, међу сиромашном популацијом (25,7%), најмање образованом (26,6%), као и оном која живи у ванградским насељима (23,6%). За разлику од гојазности која је код оба пола била

приближно исто распрострањена (мушкарци 21,7%, жене 20,0%), предгојазност је била чешћа код мушкараца (43,4%), него код жена (29,9%). Проценат гојазних становника у 2019. години се незнатно разликује у односу на 2013. годину (21,2%), али је значајно већи у односу на 2006. годину (17,3%). У сваком случају, више од половине становништва Србије је прекомерно ухрањено (предгојазно и гојазно).

Када је у питању физичка активност одраслог становништва Србије, Истраживања здравља становништва Србије 2019., показало је да је бар 30 минута дневно у ходању или вожњи бицикла провело 9,7% становника Србије. У извођењу аеробне физичке активности (која укључује фитнес, спорт, рекреацију, вожњу бицикла), барем 150 минута недељно, провело је 11 % становника Србије старости од 18 до 64 године (мушкарци 14,4%). Интензивним физичким активностима намењених јачању мишића најмање два пута недељно се у Србији 2019. године бавило 7,5% становника старости од 18 до 64 године. Проценат становника Србије у 2019. години који испуњава препоруке Светске здравствене организације за извођење физичке активности која утиче на побољшање здравља, а која није везана за радне активности је 4,4 % . Овај проценат се линеарно смањује са старошћу, тј. 11,2 % у узрасној групи од 18 до 24 и 0,6 % у узрасној групи од 55 - 64 године. Једино ако се узму у обзир и умерене радне активности, онда се може рећи да препоруке СЗО испуњава скоро две трећине (64,6%) становништва узраста од 18 до 64. године.

Графикон: Становништво Србије према физичкој активности

У 2019. години, највећи број становника Србије (46,3%) је у току својих радних активности (плаћени или неплаћени посао, рад у кући или око куће, брига о породици, студирање или учење) био изложен умереном физичком напору (углавном ходање или активности које укључују умерен физички напор). У току својих радних активности лаком физичком напору (углавном седење или стајање) било је изложено 41,1% становника Србије, док је тешком физичком напору (врло тежак рад или физички захтевне активности) било изложено 9,8% становника.

Обављање физичке активности која није везана за радне активности, у трајању од 10 минута у континуитету бар једном недељно, у Истраживању 2019. пријавило је 93,8% становника Србије (ходање приликом одласка до и повратка са неког места 93,2%, вожњу бицикла приликом

одласка до и повратка са неког места 23,2%, фитнес, спорт или рекреацију 13,8% и интензивну физичку активност намењену јачању мишића 7,2%).

Свакодневно ходање у трајању од најмање 10 минута забележено је код 75,2%, становника. Свакодневна вожња бицикла у трајању од најмање 10 минута је била заступљена код 9,0% становника, и то значајно више у Војводини (23,5%) у односу на становнике других географских области, где се тај проценат кретао од 1,8% у Београду до 6,2% у Јужној и Источној Србији. Само 9,7% становника Србије проводило је бар 30 минута дневно у ходању или вожњи бицикла, у значајно већем проценту мушкарци (11,9%), а у најмањем становници Београда (6,8%).

Фитнесом, спортом или рекреацијом бар 10 минута најмање три пута недељно бавило се 8,8% становника Србије. Навика бављења спортом и рекреацијом је заступљенија код мушкараца (11,0% се рекреира бар три пута недељно), него код жена (6,9%).

Просечно недељно време које становници Србије проведу приликом одласка до и повратка са неког места је износило 75 минута (у ходању 65 минута и вожњи бицикла 10 минута). Метаболички еквивалент (МЕТ) потрошњи кисеоника током физичке активности која се односи на одлазак до и повратак са неког места износио је у просеку 274 МЕТ минута недељно (за ходање 213 и за вожњу бицикла 61 МЕТ минут недељно).

Становници Србије седе у просеку 4,7 сати током типичног дана, највише становници Београда (5,8 сати), градских насеља (5 сати), особе узраста 75 година или више (6,1 сати), као и они са вишим и високим образовањем (5,5 сати). Ексцесивном седентарном стилу живота (седење 420 и више минута током уобичајеног дана) је било изложено 23% становништва Србије, значајно више у Београдском региону (34,9%), најмлађи (28,3%) и старији од 75 година (35,1%), становници градских насеља (26,2%), они са највишим приходима (30,2%) и најобразованији (32,2%). Ексцесивном седентарном стилу живота је било изложено 23,0% становништва Србије старости 15 година и више.

Генерални закључак који се може извући из претходно изложених података је да је један од главних изазова нове Стратегије управо повећање процента наших грађанки и грађана који се редовно бавити физичким активностима изван радних активности.

2.4.3. Студентски спорт

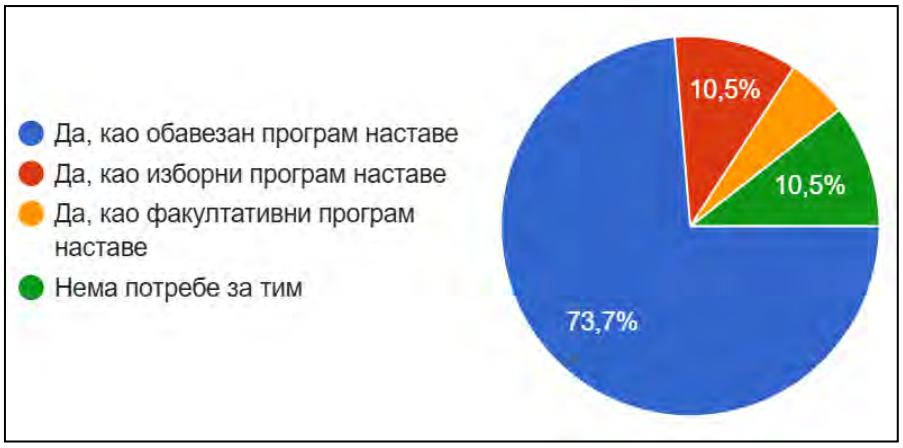
Да би смо реално сагледали како изгледа универзитетски спорта и бављење студената спортом у Републици Србији потребно је најпре анализирати капацитет којим располаже студентски покрет у нашој земљи. У Републици Србији активно је 187 високошколских установа у 23 Универзитета, Од 187 високошколских установа 117, што чини 63 %, су јавне установе, а 70 установа су приватне што чини 37%. Крајем 2025. године на високошколским институцијама студира 264.314 студент и то 229.616 студента студира у јавним установа што чини 87%, а 34.452 студента студира у приватним установама што чини 13%. Студената на буџету је 99.698 (38%). На основним академским студијама је 128.008 студената, а на основним струковним студијама 31.107. Од укупно 22.841 запослених, наставног особља је 14.481, ненаставног особља 8260 и 100 наставно-ненаставног особља. У јавним високошколским установама је запослено 20.314 лица (88,94%), а у приватним установама 2.527 (11,06%).[139]

[139] https://opendata.mpn.gov.rs/otvoreni-podaci/visoko-obrazovanje.html

Министарство омладине и спорта је финансирало програме Универзитетског спортског савеза Србије у 2016. години са 56.269.000,00 динара, у 2017. години са 24.600.000,00 динара и у 2018. години програми савеза су били финансирани са укупно 21.000.000,00 динара. Универзитетски спортски савез Србије је дужи низ година био оптерећен разним аферама које су довеле и до судских спортова према одговорним лицима савеза и таква ситуација датира још од 2009. године када је организована Универзијада у Београду. Након одржане летње Универзијаде афере у Универзитетском спортском савезу Србије су се наставиле и руководство никако није могло да успостави нормално функционисање савеза. Коначно проблеми су се годинама гомилали и нарасли су толико да је све кулминирало у време припреме организације 5. Европских универзитетских игара које су требале да буду одржане у Београду 2020. године. Међутим због пандемије ово велико такмичење је отказано и након тога наступила је потпуна блокада функционисања Универзитетског спортског савеза Србије. Наши студенти нису учествовали на Универзијадама и другим такмичењима која су организовале међународне универзитетске спортске организације и као крајњи резултат ове неактивности Европска организација за студентски спорт ЕУСА је 2024. године донела одлуку да избаци из чланства Универзитетски спортски савез Србије због неизмирених дугова према федерацији (све до измирења обавеза).

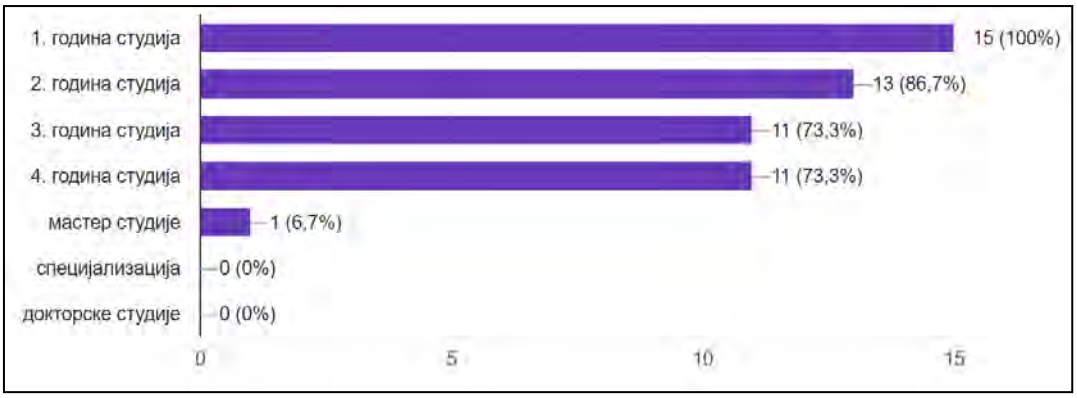
Чланови Подгрупе за унапређење спорта деце и младих, укључујући физичко васпитање деце предшколског узраста, школски и универзитетски спорт, а у оквиру процеса израде Стратегије развоја спорта за период 2026-2035 попунили су Упитник, кроз који су дали мишљење на питања из надлежности Подгрупе. На основу достављених одговора, 73,7% анкетираних сматра на високошколским установама треба прописати обавезност наставе физичког васпитања као обавезан програм наставе, 10,5% сматра да нема потребе за тима и као изборни програм наставе, 5,3%, као факултативни програм наставе.

Графикон: Став испитаника о томе да ли мисле да на високошколским установама треба прописати обавезност наставе физичког васпитања.

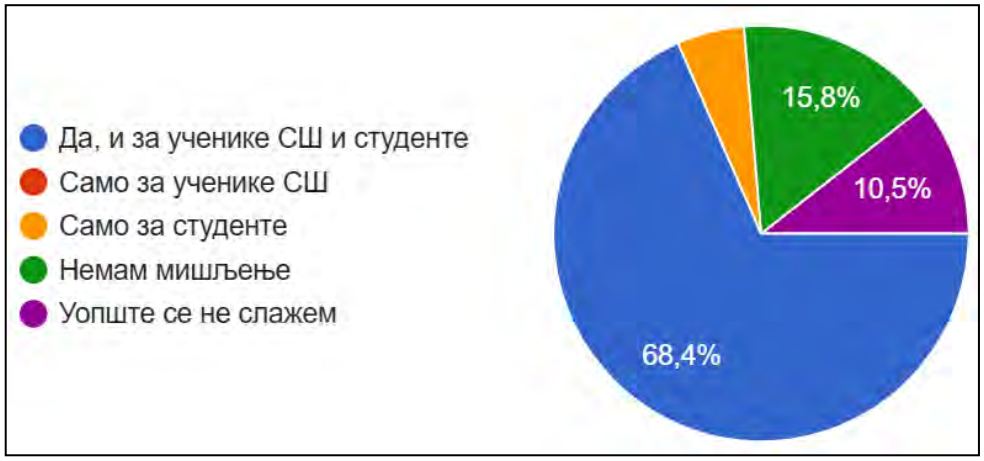
На основу достављених одговора,100% анкетираних сматра да треба прописати обавезност наставе физичког васпитања на 1. години студија, 86,7% сматра на 2. години, 73,3% сматра на 3. и 4. години, 6,7% сматра да треба прописати на мастер студијама.

Графикон: Став испитаника о томе на ком нивоу (години) студија мислите да треба прописати обавезност наставе физичког васпитања

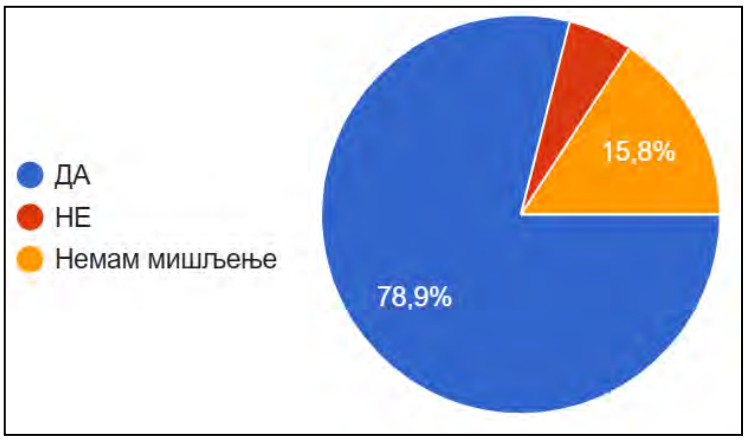
На основу достављених одговора, 68,4% сматра да би ваучери за спортске објекте били могуће решење за ученике СШ и студенте, као вид додатне физичке активности, 15,8% нема мишљење,10,5% се уопште не слаже и 5,3% мисли да би то било прикладно само за студенте.

Графикон: Став испитаника о томе да ли мисле да би ваучери за спортске објекте били могуће решење за ученике СШ и студенте, као вид додатне физичке активности

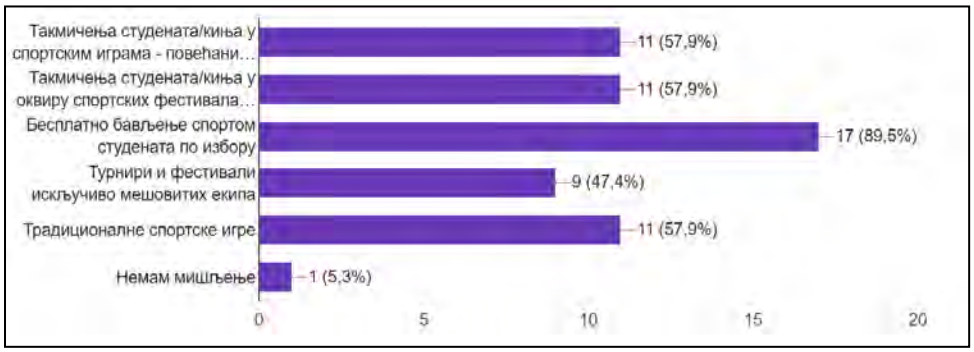
На основу достављених одговора, 78,9% сматра да би ревитализација Универзитетског спортског савеза Србије допринела повећању физичке активности студената, 15,8% нема мишљење и 5,3% се не слаже.

Графикон: Став испитаника о томе да ли мисле да би ревитализација Универзитетског савеза Србије допринела повећању физичке активности студената

На основу достављених одговора, 89,5% сматра да би бесплатно бављење спортом по избору студената највише допринело повећању физичке активности студената, 57,9% подједнако сматра да би то била такмичења студената/студенткиња у спортским играма (уз повећани број спортова), такмичења студената/студенткиња у оквиру спортских фестивала (без акцента на резултате) и традиционалне спортске игре, 47,4% сматра да су то турнири и фестивали искључиво мешовитих екипа и 5,3% нема мишљење.

Графикон: Став испитаника о томе да наведу које би биле могућности које би допринеле повећању физичке активности студената

Колико се студенти реално баве спортском активношћу, не може се навести неко свеобухватније истраживање. Посредни закључак се може извести из неких објављених истраживања. Тако су, на пример, аутори Стојменовић и Милосављевић обавили 2017. године истраживање које је имало за циљ да прикаже заступљеност физичке активности међу студентском популацијом и да истражи које врсте физичке активности су доминантно

заступљене код студената.[140] Такође, циљ је био и да се испитају ставови студената према значају физичке активности, као и да се утврде разлози за евентуално недовољно бављење физичком активношћу. Истраживање је спроведено у Студентском центру Крагујевац и обухватило је 403 студента са шест различитих факултета Универзитета у Крагујевцу. На основу IPAQ директиве за бодовање и критеријума за класификацију физичке активности, 23,3% испитаника је физички неактивно, 62,5% је сврстано у категорију умерене, а 14,2% у категорију високе физичке активности. Важно је истаћи да је значајно већи број испитаника женског пола сврстан у категорију ниске физичке активности (19,1%) за разлику од испитаника мушког пола (4,2%). Такође је евидентно већи број испитаника мушког пола (12,2%) класификован у категорију високе физичке активности у поређењу са испитаницима женског пола (2,0%), док у категорији умерене физичке активности није било значајне разлике у односу на пол испитаника. Када је реч о ставовима испитаника, 56,6% ове студентске популације сматра да се не бави редовним физичким активностима али планирају да почну у наредном периоду. Оно што наводи већину испитаника (60,3%) као разлог да се више баве физичком активношћу је знање о њеном значају за здравље. Бројни су разлози за недовољно бављење физичком активношћу али већи део (87,8%) испитаника је навео недостатак времена као круцијални разлог. Већина анкетираних студената Универзитета у Крагујевцу је свесна значаја који физичка активност има на здравље људи, али су ипак из различитих разлога од којих је недостатак времена најдоминантнији, не посвећују довољну пажњу физичкој активности.

Друго истраживање које се може навести је истраживање Малчића и Јуришина из 2018. године[141]. Узорак у истраживању чинило је 300 студената, од тога 175 (58,3%) испитаница женског пола и 125 (41,7%) испитаника мушког пола. Узорак су чинили студенти са пет различитих факултета Универзитета у Новом Саду (Филозофског факултета, Пољопривредног факултета, Природно-математичког факултета, Факултета за спорт и физичко васпитање и Медицинског факултета) треће и четврте године студија. Иако резултати показују да је ниво укупне физичке активности студената умерен, он је добијен просеком значајно више реалне интензивне физичке активности и шетње у односу на реалну умерену физичку активност. Реална умерена физичка активност, која је најпродуктивнија за здрав животни стил, значајно је мање заступљена од шетње и интензивне физичке активности. С обзиром да је препоручено да се здраве одрасле особе од 18 до 65 година баве умереном физичком активношћу у трајању од најмање 30 минута пет дана недељно, истраживање је недвосмислено показало да студенти овај минимум не испуњавају, односно да се недовољно баве умереним физичким активностима.

Новија истраживања показују још лошије резултате. Према истраживању на узорку од 150 студената Универзитета у Београду из докторске дисертације докторанткиње Георгиев из 2020. године[142], физичку активност је упражњавало 30,7% студената испитаника, а дужина бављења кретала се од пола сата (34,7%), преко 1 сат (42,7%), до 2 сата и дуже (22,7%).

[140] Стојменовић Милан, Милосављевић Милош (2017). Ставови студената према физичкој активности, Рационална терапија, 2, 29-38., DOI: 10.5937/racter9-11543

[141] Малчић Борка, Јуришин Марић Станислава (2018). Физичка активност студената Универзитета у Новом Саду – реалност и перспективе, СПОРТ – Наука и Пракса, 8, 13-26.

[142] Георгиев Милошевић Андријана (2020). Здравствене навике студената и доступност примарне превенције артеријске хипертензије у студентској популацији, докторска дисертација, Фармацеутски факултет Универзитета у Београду.

2.4.4. Спорт старих

У савременим условима социјална граница старости је 65 година. Према критеријумима на основу којих се оцењује старост популације, становништво Републике Србије је још 1981. године достигло праг старе популације, док од 1991. године има све карактеристике врло старог становништва.[143] Када се посматра учешће становништва старијег од 65 година у укупној популацији у пописним годинама у периоду 1971–2022. година, уочава се његово повећање у односу на сваки претходни попис. Према последњем Попису становништва из 2022. године, од укупног броја становништва (6,7 милиона) у Републици Србији живи укупно 1,9 милиона људи старијих од 60 година. Просечан век се продужио, и он данас у Србији износи 78,7 година за жене и 73,9 за мушкарце. Према речима Заштитника грађана Зорана Пашалића, поводом Међународног дана старијих особа 1. октобра 2024.године, старије особе у нашој земљи се „најчешће суочавају са изолацијом и маргинализацијом, због чега је важно створити инклузивно окружење које их укључује у друштвене активности, омогућава им да буду активни чланови заједнице и које јача међугенерацијске везе.“ [144] Најмање што друштво може и мора да учини за своје старије грађане јесте да омогући достојанствено старење уз пружање пуне подршке и поштовање њихових права.

Препознајући чињеницу да како и број старих лица тако и њихов удео у укупној популацији равномерно расту у већини држава чланица Савета Европе, као и да је примена Европске повеље Спорт за све из 1975. године једноставно мимоишла многе од данашњих генерација старих особа, те да они имају потребу за посебним мерама које би се предузимале у њихову корист, Комитет министара Савета Европе је 1988. године донео *Препоруку бр. Р (88) 8: „Спорт за све – старије особе“*. У тој Препоруци, Комитет министара је изрази уверење да спорт даје велики допринос очувању покретљивости, здравља и опште кондиције старијих особа, да се кроз спорт промовишу независност и очување социјалних контаката, а да се уједно њиховим животима даје додатни квалитет, па је, с тога, препоручио Владама држава чланица: да предузму неопходне кораке да охрабре и подрже напоре да се промовише веће учешће старијих особа у одговарајућим спортским и другим физичким активностима; да сарађују са спортским организацијама, локалним властима и другим релевантним институцијама на остварењу тих задатака, а посебно на спровођењу смерница које су наведене у анексу ове Препоруке. Влада би требала да води рачуна о следећим смерницама, односно да предузме следеће активности:

- да се утврде циљеви промовисања спорта за старе, узимајући у обзир физичке, менталне и друштвене користи које се могу очекивати;
- да се изврши анализа постојећих потреба и могућности са циљем да се одреде који геронтолошки и социјално – економски фактори и које форме организовања могу охрабрити или обесхрабрити старије особе да учествују у физичким активностима у свакој од држава чланица, и да се подржи ширење успешних пилот пројеката којима се превазилазе препреке, тешкоће и предрасуде;
- да се охрабри развој политика о спорту за старе и да се ради на ширењу знања и свести међу јавним телима, спортским организацијама, јавним органима, као и организацијама које раде са старима, као и између самих старијих особа о користима, како социјалним тако и физичким, које произилазе из редовног и прикладног вежбања, и да се ради на превазилажењу

[143] Република Србија – одабрани здравствени показатељи за 2021. годину, БАТУТ, 2022, стр. 3.
[144] https://rtv.rs/sr_lat/drustvo/svetski-dan-starijih-osoba-u-srbiji-1-9-miliona-ljudi-starijih-od-60-godina-zivotni-vek-zena-78-7-i-73-9-muskaraca_1572397.html

предрасуда при чему се мора узети у обзир и врста активности које су прикладне за старе, укључујући ту и врло старе особе;

- да се охрабри, тамо где је то прикладно, развој базичних и напредних истраживања која би била усмерена ка промовисању „Спорт за све: старије особе", као и ширење резултата ових истраживања;
- да се подржава развој физичких активности које су засноване на физичком стању потенцијалних учесника, а не на старосној доби, а посебно за оне старе особе које можда и немају ранијих искустава у оваквим активностима;
- да се охрабри осмишљавање таквих спортских програма и структура које би омогућиле особама средње доби да се баве спортским активностима , као и да са таквим активностима наставе и касније када достигну ућу у старију животну доб;
- да се унапреди основни, напреднији и сваки даљи вид обуке за лица која би водила физичке активности старијих особа, да се охрабре старији да и сами учествују на оваквим курсевима и обукама, да се охрабре други потенцијали руководиоци, као што су физиотерапеути, да похађају обуке из организације и спровођења одговарајућих физичких активности;
- да се укаже посебна пажња развоју програма физичке активности за оне старије особе које живе у институцијама и домовима, а посебно за оне који не упражњавају било какав вид физичке активности;
- да се препозна да старије особе могу желети да се опробају у такмичарском спорту, како у категоријама са својом старосном доби, тако и на редовним спортским манифестацијама са прилагођеним дисциплинама, те да се овоме поклони посебна пажња у свеобухватним програмима „Спорт за све: старије особе";
- да се осигура да, када се доносе спортске политике, интересима и ставовима старијих лица буде поклањана дужна пажња;
- да се охрабри припрема и ширење информација о могућностима у оквиру „Спорт за све: старије особе" - ове информације морају бити тако осмишљене да допру до различитих старијих особа а за њихово ширење треба користити медије којима они највише верују.

Коначно, значај спорта старијих особа потврђен је и у *"Ревидираној Европској спортској повељи" Савета Европе* из 2021. године у којој је у члану 10. став 3. тачка ц) утврђена обавеза за све актере у систему спорта да обезбеде да старијим особама буду доступне посебне могућности да уживају у образовним и спортским програмима који одговарају њиховим захтевима.

За старосну групу од 65 и више година, препоруке СЗО у погледу физичке активности су практично исте као за групу од 18-65 година, уз предуслов да то њихово здравствено стање дозвољава. Одрасли у овој старосној доби, који се суочавају са ограниченом покретљивошћу, морају упражњавати одговарајућу физичку активност за побољшање равнотеже и превенцију падова, минимум три пута недељно. Старије особе треба да буду физички активне у складу са својим способностима и здравственим стањем. Важно је, међутим, напоменути да сваку физичку активност, нарочито у старијем добу, треба планирати тек након обављених одговарајућих прегледа и саветовања са изабраним лекаром, а спровођење одређених вежби препоручљиво је радити уз стручни надзор.[145] Програми вежбања за старије особе треба да укључују аеробни тренинг (шетња), вежбе снаге, вежбе флексибилности и вежбе равнотеже. Примери погодних активности су шетња, вожња бицикла, пливање и плес.

Научна истраживања утицаја физичких активности на здравље старијих особа су бројна. Живковић и група аутора су 2018. године објавили истраживање о ефектима физичке активности

[145] Физичка активност и утицај на здравље, Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут, 2025.

на баланс старијих лица, на основу релевантних међународних студија објављених од 2000. до 2016. године, које су се фокусирале на ефекте физичке активности на равнотежу особа старијих од 60 година. На основу прегледа тих студија, аутори су констатовали да сва истраживања показују да су свакодневне физичке активности (ФА) неопходне за добар квалитет живота особа старијих од 50 година, ако желе да одрже своју виталност и свежину, сачувају снагу мишића, координацију и равнотежу. Обично се дешава да током година старији људи доживљавају смањење обима вежбања, што може негативно утицати на њихово здравље. Године, међутим, не могу бити изговор за недостатак физичке активности. Програмирано и професионално осмишљено вежбање за старије жене или мушкарце омогућава прилагођавање програма током првог месеца тренинга тако да буде прилагођен њиховом тренутном здравственом стању, како би старији људи током пријатног и лаганог тренинга могли да схвате колико је вежбање здраво и колико је неопходно за локомоторни апарат и тело у целини. Наравно, свака врста вежбања ће резултирати побољшањем расположења. Старије особе треба да буду физички активне јер је то једини начин да остану виталне. Не треба заборавити да квалитетно здравствено стање у великој мери зависи од стања мишића, а не само од рада срца или плућа. То значи да је поред покрета, потребно активирати и веће групе мишића појединачно. Губитак мишићне снаге и мишићне масе један је од разлога за појаву болести код старијих особа. Мушкарци и жене током година губе мишићну масу, а самим тим мишићи постају спорији и подложнији повредама. Веома је важно истаћи да, ако здравље дозвољава, никада није касно почети са програмираним тренинзима и физичким вежбама (Живковић et al., 2018, 761).

Када је у питању утицај физичке активности на баланс старих лица, Живковић и аутори су, на основу добијених резултата, закључили да резултати актуелног истраживања потврђују позитиван ефекат физичких активности на равнотежу код старијих особа. Доказано је да стандардизовани програм који се састоји од неколико недеља вежбања заснованог на повећању покретљивости зглобова, кардиоваскуларним вежбама, јачању стабилности карличног региона и проприоцептивним вежбама може побољшати вештине равнотеже и смањити перцепцију бола. Студије доказују да је континуирани и дугорочни програм обуке једини начин да се постигне виши ниво физичких функција, перформанси равнотеже и брзине ходања, и да се генерално виши квалитет живота може постићи током дужег временског периода. За старије особе са специфичним факторима ризика за падове, препорука је да учествују у воденим програмима који укључују вежбе за побољшање равнотеже и јачање доњих екстремитета. Ако старије особе не учествују у физичким вежбама, излажу се ризику од смањења мишићне масе и покретљивости зглобова. Постурална контрола се смањује са годинама и стање различитих система се смањује. То може довести до абнормалности покрета и постуралне нестабилности. Постурална нестабилност може утицати на функционалну способност обављања свакодневних активности, што доводи до смањења и ограничавања опсега покрета (Живковић et al., 2018, 761, 779).

Истраживања показују и да је физичко вежбање значајно и за психичко здравље старијих лица. Физичка активност код старих је потенцијални модулатор норадреналинске, серотонинске и допаминске трансмисије, како у можданом кортексу, тако и у субкортикалним структурама. Могуће је да на овај начин, редовна физичка активност посредно утиче на очување и нормално функционисање церебралног холинергичког система који је виталан за нормално мишљење, учење и памћење Такође, аеробна мишићна активност и вежбање повољно утичу и на остале психичке функције попут пажње, опажања, и емоција, односно расположења. Физичка активност и бављење спортом код старих људи доводи до одлагања настанка деменција. Такође, физичка активност код старих може се користити као помоћно терапијско средство код већине менталних поремећаја. Животни стил и навике, укључујући навику за редовну физичку активности и вежбање, код старијих може бити корисна стратегија како за лечење депресије и смањење симптома који су карактеристични за депресију тако и за опште побољшање

когнитивних способности. Физичка активност и вежбање су веома важни за очување когнитивних функција старих, превенцији настанка деменција, смањењу анксиозност, што све доводи до унапређења квалитета живота старих (Нешић, Мазић, 2022, 30).

Закон о спорту је спорту старијих особа посветио само један став једног члана утврђујући да спортски објекти морају бити приступачни старијим особама (чл. 145. ст. 3). Посредно се спорт старих лица може „препознати“ у неким одредбама које се, директно или индиректно, тичу забране дискриминације на основу старости: Бављење спортом мора бити доступно свим грађанима под једнаким условима без обзира на узраст (чл. 4. ст. 2. ЗС); Забрањена је свака непосредна и посредна дискриминација спортиста, спортских стручњака и других учесника у систему спорта по основу старости (чл. 4. ст. 3. ЗС); Физичко лице може бити члан спортског удружења независно од година старости, у складу са законом и статутом (чл. 49. ст. 2. ЗС).

Иако је спорт старих проглашен посебном облашћу спорта за коју је надлежан Спортски савез Србије, не постоје подаци о томе какво је стварно стање у погледу учешћа старих у спортским активностима, нити каква је њихова организованост. Спорадично се у медијима могу пронаћи неке вести о организовању појединих манифестација за старе особе (нпр. манифестације Олимпијада спорта, здравља и културе трећег доба, Забрањено старење), али је очигледно да спорт старих није у фокусу организованог спорта у Републици Србији нити програма који се финансирају из јавних средстава.

Једно од ретких истраживања на основу којег се може добити барем делимична слика о томе колико се старија лица баве спортским активностима јесте истраживање из завршног рада на Факултету спорта и физичког васпитања у Београду из 2016. године[146], на основу анкете спроведене у Београду 2015. године на узорку од 690 пензионера (369 мушкараца и 321 жена). Према том истраживању 35,1% испитаника се никад не бави физичким вежбањем, 31,1% се понекад бави, 18,5% се бави 1-2 пута недељно, док се 15,3% бави 2-4 пута недељно. Када су у питању спортско-рекреативне активности, њих само 11% понекад упражњава такве активности, док њих чак 82% никада их не упражњава. Од осталих 7%, њих 4% се бави спортско-рекреативним активностима 1 до 2 пута недељно, док се 3% бави 3 до 4 пута недељно. Према врсти активности најзаступљенији су: шетња (91,25%), шах (32,36%), пливање (30,42%), вожња бициклом (29,58%), трчање (22,50%) и риболов (19,2%). Истраживање је показало и да 85,99% испитаника немају реквизите за спорт и рекреацију. Интересантан је податак и да су испитаници на питање да ли су кроз наставу физичког васпитања стекли потребна знања на основу којих би могли да се баве вежбањем у слободном времену, одговорили: стекли су (31,4%), делимично су стекли (37,1%, нису стекли (31,3%). Као разлог зашто се не баве физичким вежбањем, испитаници су навели: да нема где то да чини (63,33%), удаљени су му терени (62,22%), сметање околине и разумевање (63,19%), не осећа потребу за физичким вежбањем (49,1%), нема навику за физичким вежбањем (43,47%). На крају, када су упоређени наведени подаци са подацима из ранијег истраживања из 2002. године, по истој методологији, констатовано је да нема значајних промена.

Овде се може поменути и истраживање Ружичића и групе аутора из 2016. године које је обухватило 100 испитаника, војних осигураника, старости од 70 до 93 године (39 мушкараца и 61 жена).[147] Ово истраживање је показало да се неком рекреативном активношћу испитаници нису бавили у 96% случајева, а једном, односно два пута недељно неком рекреативном

[146] Смиљковић Милан (2016). Ангажованост пензионера у рекреацији, завршни рад, Факултет спорта и физичког васпитања Универзитета у Београду.

[147] Ружичић Драгојловић Р., Анђелски Х., Бранковић С., Барнић Стојковић А. (2016). Процена физичке активности и функционалне способности војних осигураника старијих од 70 година. Здравствена заштита, 2, 1-9.

активношћу (јога, пилатес) бавило се 2% испитаника. Од физичких активности, најзаступљеније је ходање (32% испитаника хода до 1км, преко 1км 29%) и гимнастичке вежбе у стану (30%, свакодневно, мање од 30 мин). Истраживање је показало и да старе особе имају доста слободног времена, али га углавном проводе пасивно, у 89% случајева гледа ТВ и чита штампу и књиге, само 17% одлази у шетњу. Да би били физички активнији, 42% испитаних је изјавило да им је потребна помоћ друштва, а 51% је „незаинтересовано".

2.4.5. Спорт особа са инвалидитетом

> „Дозволите ми да победим. Али, чак иако не могу победити, дозволите ми бар да покушам" (заклетва учесника Параолимпијских игара).

Спорт особа са инвалидитетом у документима Савета Европе и у Закону о спорту

У документима Савета Европе користе се различити термини за означење лица која се баве спортским активностима а имају одређене здравствене поремећаје: хендикепирани; хендикепирани инвалиди; особе са инвалидитетом. Ми ћемо овде користити појам "особе са инвалидитетом" јер се он користи у "Европској повељи о Спорту за све: особе са инвалидитетом", и обухвате не само оне "који пате од физичких и чулних оштећења и менталних хендикепа, већ и (оне) који пате од органских и психосоматских поремећаја".

Спорт има важну улогу у доприносу за прилагођавање и рехабилитацију физичког и менталног здравља особа са инвалидитетом. Промоција и развој спорта за све особе са инвалидитетом је важно средство побољшања квалитета њиховог живота и доприноси њиховој рехабилитацији и интеграцији у друштву. Јавне власти треба да имају за циљ стварање позитивних услова за бављење спортом особа са инвалидитетом, признајући њихово право на помоћ и побољшање њиховог положаја у друштву. Спорт је несумњиво моћно средство друштвене интеграције за особе са инвалидитетом, стварајући простор за позитивно друштвено деловање, смањење изолованости и разбијање предрасуда. Такође, спортски програми за особе са инвалидитетом представљају ефикасан метод рехабилитације и имају изражено терапеутско дејство, побољшавају моторику и покретљивост, самосталност и самопоуздање.[148]

Четврта конференција европских министара надлежних за спорт Савета Европе, одржана на Малти 15. и 16. маја 1984. године, усвојила је *Резолуцију бр. 7/84: "О спорту за хендикепиране и друге здравствено угрожене групе".* Конференција је ову Резолуцију донела наглашавајући потребу за посебним мерама за групе људи чије учешће у спорту, (укључујући и физичко васпитање) на једнаким основама, на било који начин отежано или онемогућено и истичући здравствене и рехабилитационе ефекте спорта и његову важност за свеобухватан развој личности и њену социјалну интеграцију. Европски министри надлежни за спорт позвали су Комитет министара Савета Европе да препоручи владама држава чланица да наставе са својим напорима на развоју спорта за особе са инвалидитетом, а посебно помоћу следећих мера: приликом градње или адаптације спортских објеката требало би осигурати да постоји прилаз за особе са инвалидитетом, са циљем да се повећају њихове могућности за бављење спортом; наставити са обезбеђењем знатних финансијских средстава

[148] Sport for a Better World, Report on the International Year of Sport and Physical Education, United Nation, Geneva, 2006.

за спорт ових лица; развити обуке за наставнике физичког васпитања у предшколском и школском узрасту, које би указале на потребу и значај прилагођеног физичког васпитања и спорта за особе са инвалидитетом, са циљем да се таква едукација уврсти у опште активности физичког васпитања и спорта; промовисањем адекватне заступљености представника особа са инвалидитетом у телима које доносе одлуке у области спорта; подршком националним и локалним спортским телима и организацијама да предузму истраживања и пилот пројекте са циљем да се унапреди учешће особа са инвалидитетом у спорту; промовисањем сарадње администрација јавних власти различитих нивоа, посебно у области спорта, просвете (физичко васпитање), здравственог и социјалног старања; продубљивањем међународне истраживачке сарадње и размене информација и документације, која се тиче мера усмерених на унапређењу положаја особа са инвалидитетом (и других здравствено угрожених група) у спорту.

И следећа Пета Конференција европских министара надлежних за спорт, одржана у Даблину 1986. године, нагласила је значај спорта за особе са инвалидитетом и усвојила Резолуцију: "Европска повеља о Спорту за све: особе са инвалидитетом". Конференција је позвала Комитет министара СЕ да препоручи државама чланицама да предузму акције наведене у усвојеној резолуцији.

Комитет министара СЕ је у складу са чланом 15б Статута Савета Европе, усвојио *Препоруку бр. (86)18: "О Европској повељи спорта за све: особе са инвалидитетом".* Комитет министара СЕ препоручио је владама држава чланица да предузму акције наведене у "Европској повељи о Спорту за све: особе са инвалидитетом", која је дата као апендикс усвојене Препоруке бр. Р(86)18 (Део А). У Препоруци је предложено државама чланицама да охрабре и блиско раде са спортским организацијама које су надлежне да предузму акције наведене у Делу Б Повеље, као и да дистрибуирају Повељу међу свим спортским организацијама и другим телима и организацијама надлежним за проблеме особа са инвалидитетом.

Према Делу А "Европске повеље о Спорту за све: особе са инвалидитетом", Владе држава чланица СЕ треба да:

– Предузму неопходне кораке да све релевантне јавне власти и приватне организације постану свесне потреба за спортом (укључујући и рекреацију), свих особа са инвалидитетом (укључујући ту и оне потребе које се јављају у процесу образовања);

– Усмере своје политике према особама са инвалидитетом тако да и оне имају адекватну прилику да узму учешће у рекреативним физичким активностима које ће учинити да се они осећају добро, да побољшају своје физичко стање, да боље осмисле своје слободно време и побољшају социјалну комуникацију са другим лицима;

– Охрабре надлежне да истраже начине да јавни спортски објекти буду доступни за особе са инвалидитетом и да их оне могу користити (обезбеђење јавних новчаних средстава за прилагођавање објеката; установљење националних стандарда; упознавање архитеката и оних који управљају спортским објектима са потребама особа са инвалидитетом);

– Охрабре сарадњу између различитих јавних власти укључених у спорт особа са инвалидитетом, као што су социјална, здравствена, образовна и спортска министарства;

– Охрабре формирање националног тела за развој спорта за особе са инвалидитетом, које би на једном месту окупило представнике релевантних експертских група и заинтересованих страна;

– Охрабре развијање и финансирање спортских активности за особе са инвалидитетом, као интегралног дела и наставка рехабилитације;

– Охрабре научна истраживања која би утврдила физиолошку, психолошку, социјалну и друге користи од спорта за различите категорије особа са инвалидитетом, као и друга прикладна истраживања;

– Охрабре просветне власти да предузму значајне кораке да обезбеде адекватно физичко васпитање деци са инвалидитетом у школама, као и да спроводе обуке оних који би могли да раде са оваквом децом, укључујући обезбеђење услова за особе са инвалидитетом које желе да раде као наставници физичког васпитања;

– Охрабре обезбеђење услова спортским организацијама за тренинге спортиста са инвалидитетом;

– Осигурају да када се одлучује о спортској политици, потребама и интересима буде поклоњена дужна пажња особама са инвалидитетом;

– Осигурају да регионалне и локалне власти такође предузму, у оквирима својих надлежности, адекватне мере из области наведених у Повељи;

– Подрже и блиско сарађују са надлежним спортским организацијама, са циљем да се унапреди учешће особа са инвалидитетом у спорту.

Однос локалних јавних власти према спорту особа са инвалидитетом ближе је разрађен у Завршној декларацији Европске конференције о спорту и локалним властима: *"Спорт за све - улога и одговорности локалних власти"*, одржане 1996. године у Мађарској. Локалне власти треба да имају следеће циљеве (тач. 44-50):

– Промоција и развој спорта за све особа са инвалидитетом;

– Особама са инвалидитетом треба обезбедити лак приступ јавним спортским капацитетима. Нарочито треба одвојити јавна средства како би се спортски капацитети прилагодили потребама особа са инвалидитетом, при чему у активности треба укључити и архитекте и менаџере;

– Локалне власти треба да подстакну и тесно сарађују са спортским организацијама, како би развиле одговарајуће активности на свим нивоима спорта особа са инвалидитетом, а посебно да обезбеде да су спортисти рекреативци адекватно збринути;

– Треба размотрити начине на које се особе са инвалидитетом могу интегрисати у традиционалне спортске клубове и организације;

– Све треба учинити како би се увео спорт у образовање, рехабилитацију и превентивни третман особа са инвалидитетом, као и њихово укључивање у оне активности које су намењене спортистима без инвалидитета;

– Треба развити политику кроз коју ће јавности бити презентоване информације о спорту за особе са инвалидитетом;

– Треба обучити специјализовано особље које ће бити одговорно за организацију спортова и њихово прилагођавање различитим категоријама особа са инвалидитетом.

Спорту особа са инвалидитетом посвећен је и део *Закључака семинара. "Допринос спорта на јачању демократског друштва",* који је у оквиру Савета Европе организован у Лисабону (Португал) 1997. године. Ови Закључци су посебно значајни јер су нагласили огроман значај спорта за велики број младих људи који су осакаћени у ратовима који су на крају 20. века вођени "у неким европским државама". Њима мора бити дата могућност бављења спортом. У Закључцима је потенциран и став да особама са инвалидитетом треба дати исту независност и овлашћења у области спорта коју ужива остали део друштва. Посебно, тамо где постоје два савеза треба размишљати о њиховој интеграцији.

Коначно, значај спорта за особе са инвалидитетом, Комитет министара СЕ потврдио је и у *"Ревидираној Европској спортској повељи",* утврђеној у Препоруци бр. CM/Rec(2021)5 донетој 13. октобра 2021. године. Сви актери у систему спорта су дужни:

– примењивати политику нулте толеранције на све облике дискриминације, обраћајући посебну пажњу на особе са инвалидитетом (чл. 6. ст. 2. тачка д);

– обезбедити да особама са инвалидитетом буду доступне посебне могућности да уживају у образовним и спортским програмима који одговарају њиховим захтевима (чл. 10. ст. 3. тачка ц);

– обезбедити да сви чланови локалне заједнице имају прилику да се баве спортом и да се, тамо где је потребно, предузму додатне мере у циљу омогућавања особама са инвалидитетом да ефикасно искористе те могућности (чл. 10. ст. 3. тач. д);

– као власници спортских објеката да предузму одговарајуће кораке како би омогућили особама са физичким или менталним инвалидитетом да имају приступ спортским објектима (чл. 15. ст. 2).

Закон о спорту је посветио дужну пажњу спорту особа са инвалидитетом:

– Бављење спортом мора бити хумано, слободно и добровољно, здраво и безбедно, у складу са природном средином и друштвеним окружењем, фер, толерантно, етички прихватљиво, одговорно, независно од злоупотреба и циљева који су супротни спортском духу и доступно свим грађанима под једнаким условима, без обзира на узраст, ниво физичких способности, степен евентуалне инвалидности, пол и друго лично својство (чл. 4. ст. 2).

– Република Србија, аутономна покрајина, јединица локалне самоуправе и организације у области спорта нарочито ће предузимати активности на повећању учешћа особа са инвалидитетом у спортским активностима и давању равноправног значаја особама са инвалидитетом у спорту (чл. 4. ст. 11).

– Спортске организације које окупљају лица с инвалидитетом могу се удруживати по спортским гранама или по другом критеријуму, у складу са спортским правилима надлежних међународних спортских савеза (чл. 97. ст. 4).

– У случају спорта особа са инвалидитетом више спортских савеза може да стекне статус надлежног националног гранског спортског савеза у једној грани спорта.

– Параолимпијски комитет Србије обавља послове којима се обезбеђују услови за: праћење, развој и унапређење спорта особа са инвалидитетом, организацију и одржавање међународних спортских такмичења која су у надлежности Међународног параолимпијског комитета, остваривање међудржавне и међународне спортске сарадње и реализацију програма и пројеката из области спорта особа са инвалидитетом који су од општег интереса за Републику Србију, као и друге послове у складу са Законом о спорту (чл. 103. ст. 8).

– Република Србија оснива Национални фонд за развој спорта с циљем подршке унапређењу спортске рекреације, промоције и подстицања бављења спортом свих грађана Републике Србије, а нарочито деце, жена, омладине и особа са инвалидитетом (чл. 111. ст. 5).

– Унапређење спортске рекреације, промоција и подстицање бављења спортом особа са инвалидитетом представља општи интерес у области спорта за чије остваривање се обезбеђују средства у буџету Републике Србије (чл. 112. ст. 1. тач. 9).

– Промоција и подстицање бављења спортом особа са инвалидитетом, на територији аутономне покрајине, представља потребу и интерес грађана у аутономној покрајини за чије остваривање се обезбеђују средства у буџету аутономне покрајине (чл. 134. ст. 1. тач. 2).

– Подстицање и стварање услова за унапређење спортске рекреације, односно бављења грађана спортом особа са инвалидитетом представља потребу и интерес грађана у јединици локалне самоуправе за чије остваривање се обезбеђују средства у буџету јединице локалне самоуправе (чл. 137. ст. 1. тач. 1).

– Национална категоризација спортиста садржи и категоризацију спортиста са инвалидитетом (чл. 139. ст. 3).

– Спортски објекти морају бити приступачни особама са инвалидитетом (чл. 145. ст. 3).

Постојеће стање спорта особа са инвалидитетом у Републици Србији

Када је у питању анализа постојећег стања спорта особа са инвалидитетом најпре треба поћи од броја регистрованих спортиста код надлежних националних спортских савеза. Раније смо навели да је Параолимпијски комитет директно надлежан за 12 параолимпијских грана спорта. Подаци из истраживања из 2024. године показују да је у четири надлежна национална спортска савеза укупно регистровано 4.333 спортисте, од којих 1.728 жена (39,88%). Гледано по савезима ти подаци су следећи: Параолимпијски комитет Србије: 651 спортиста сениора, од којих 36 жена (без регистрованих спортиста у млађим категоријама); Специјална олимпијада: 3.044, од којих 1.490 жена (без података о категорији спортиста); Национални спортски савез слепих и слабовидих: 202 спортиста сениора, од којих 57 жена, и 20 спортиста у млађим категоријама, од којих 9 жена; Спортски савез глувих Србије: 356 спортиста сениора, од којих 124 жена, и 67 спортиста у млађим категоријама, од којих 22 жена.[149] Број регистрованих у надлежним националним спортским савезима спортиста са инвалидитетом у 2024. години на основу родне припадности дат је у следећој табели:

Укупан број регистрованих спортиста са инвалидитетом у 2024.	
жене	**мушкарци**
1.728	2.605
4.333	

Уколико се анализира однос броја регистрованих спортиста са инвалидитетом у 2024. години на основу родне припадности може се јасно видети да однос броја регистрованих спортиста са инвалидитетом иде у корист мушкараца али не у високом проценту. Наиме у 2024. години регистровано је укупно 1.728 спортисткиња са инвалидитетом и 2.605 спортиста са инвалидитетом што у нам говори да је у систему спорта особа са инвалидитетом активно 60,12% мушкараца и 39,88% жена спортисткиња са инвалидитетом.

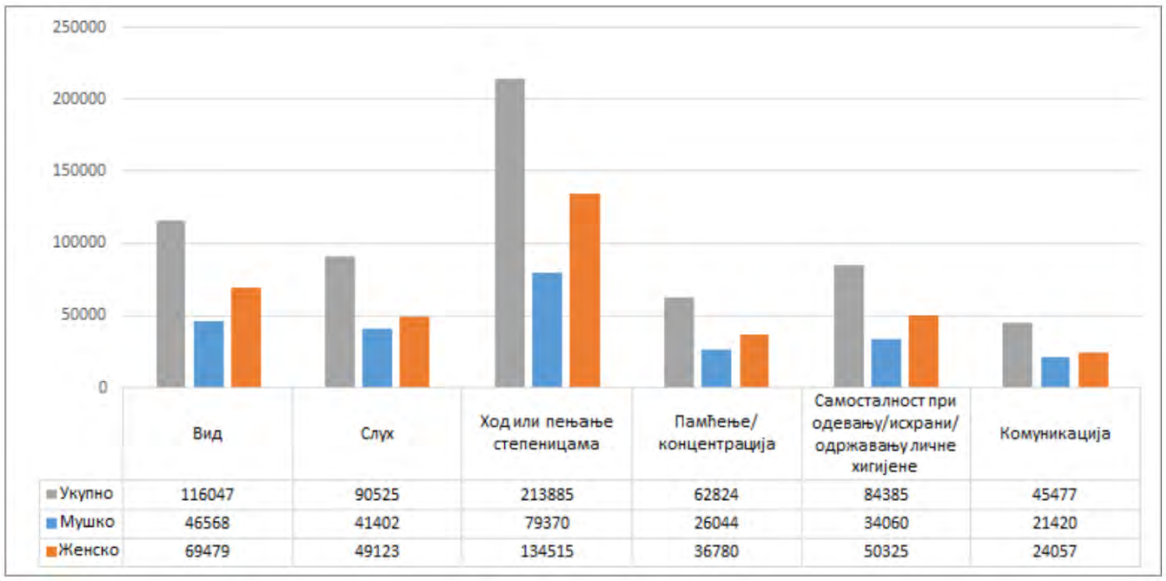
Према резултатима последњег пописа становништва Републике Србије који је реализован 2022.године, број особа са инвалидитетом у Србији је 356.404 (148 104 мушкарца и 208.300 жена), што је 5,6% од укупне популације. Највеће учешће особа са инвалидитетом у укупном становништву старости две и више година забележено је у општинама: Црна Трава (14,0%), Пландиште (13,6%), Гаџин Хан (10,4%) и Сврљиг (10,0%), док је најмање учешће лица са инвалидитетом забележено у општинама: Прешево (1,1%), Тутин (1,9%), Нови Пазар (2,1%) и Бујановац (2,4%)[150]. Међутим, у стручној јавности се спекулише да је тај број значајно већи, а да

[149] Министарству спорта податке није доставио Спортски савез инвалида Србије. Према подацима са интернет сајта овог савеза, у 2025. години овај савез је организовао три такмичења: пикадо (учествовало 50 особа са инвалидитетом), спортски риболов (учествовало 60 особа са инвалидитетом), шах (учествовало 20 особа са инвалидитетом).

[150] https://stat.gov.rs/vesti/20231201-invaliditet/?a=0&s=1001&utm_source=chatgpt.com

је због ограничавања термином „инвалидитет“, велики број особа у ситуацији хендикепа остао непримећен јер их систем не препознаје на прави начин. Свакако, у овој Анализи држаћемо се званичних статистичких података који говоре да у контингенту особа са инвалидитетом (356.404): највише особа има проблем са ходом (60%), док је најмањи удео особа које имају проблеме везане за комуникацију (12,8%).

Графикон: Особе с инвалидитетом старе две и више година према врсти проблема и полу

	Вид	Слух	Ход или пењање степеницама	Памћење/ концентрација	Самосталност при одевању/исхрани/ одржавању личне хигијене	Комуникација
Укупно	116047	90525	213885	62824	84385	45477
Мушко	46568	41402	79370	26044	34060	21420
Женско	69479	49123	134515	36780	50325	24057

Највећи удео особа са инвалидитетом забележен је у старости 65 и више година (69,3%). Међу особама са инвалидитетом, жене су бројније од мушкараца, што је и очекивано ако се има у виду већи број жена него мушкараца у укупном становништву старости 65 и више година. Посматрано по регионима, највећи удео особа са инвалидитетом забележен је у Региону Јужне и Источне Србије и у Региону Војводине (6,3%), док је најмањи удео у Београдском региону (4,1%).

Укупно особа са инвалидитетом - **356.404**:

- Испод 15 год.: 5426 (3387 м и 2039 ж);
- **15−19: 2979** (1786 м и 1193 ж);
- **20−29: 6546** (3951м и 2595 ж);
- 30−49: 28147 (15844 м и 12303 ж);
- 50−59: 35562 (17871 м и 17691 ж);
- 60−64: 30843 (14975 м и 15868 ж);
- 65 и више год.: 246901 (90290 м и 156611 ж).

Када су у питању проблеми са ***видом***, што је значајно за спорт слепих и слабовидих, у старосној групи од 15 до 29 година укупно је 2959 лица, док је проблем са ***слухом***, што је значајно за спорт глувих и наглувих, у старосној групи од 15 до 29 година имало 1402 лица.

Уколико сагледамо да је број особа са инвалидитетом по последњем попису становништва Републике Србије 356.404, а да је у надлежним националним гранским спортским савезима укупно регистровано 4.333 спортисткиња и спортиста са инвалидитетом видећемо да се од укупног броја препознатих особа са инвалидитетом свега 1,22% бави такмичарским спортским активностима у оквиру надлежних националних спортских савеза (0,19% лица која

имају проблем са видом и 0,47% лица која имају проблем са слухом). Међутим и из тако малог ресурса наше спортисткиње и спортисти на Параолимпијским играма и другим великим међународним спортским такмичењима у којима се такмиче особе са инвалидитетом постижу врхунске резултате. Уколико се упореди однос броја регистрованих спортисткиња са и без инвалидитета у 2024.години, а који су део система спорта Републике Србије видећемо да је тај однос 99% спортисткиња и спортиста без инвалидитета у односу на 1% спортисткиња и спортиста особа са инвалидитетом.

Међутим оно што посебно забрињава јесте поређење укупног броја регистрованих спортиста са бројем регистрованих спортиста са инвалидитетом. Спортиста са инвалидитетом је 1,34% од укупног броја регистрованих спортиста, при чему је спортискиња са инвалидитетом 2,12%, а спортиста са инвалидитетом 1,08%.

Бољим уређењем система спорта особа са инвалидитетом и подизањем капацитета како савеза тако и спортских клубова у сваком смислу, стручном, инфраструктурном и сваком другом смислу, могућ је значајан напредак у овом делу система спорта Републике Србије. Поново ћемо се осврнути на недовољне капацитете Параолимпијског комитета Србије који је препознат Законом о спорту као највећи партнер и носилац активности развоја и унапређења спорта особа са инвалидитетом у Републици Србији. Наиме, како смо већ утврдили у Параолимпијском комитету Србије нема запослених спортских стручњака што је недопустиво нарочито када знамо да је Параолимпијски комитет директно одговоран за рад и развој више параолимпијских спортова, а генерално и за развој и унапређење целокупног спорта особа са инвалидитетом (чл. 103. ст. 8. ЗС). Још увек није довољно развијена едукативна компонента у смислу унапређење капацитета спортских стручњака који желе да се определе за рад са спортистима са инвалидитетом, недостају адекватни инфраструктурни капацитети коначно довољна финансијска средства за реализацију програма савеза који се баве спортом особа са инвалидитетом. Овом приликом треба напоменути да у систему спорта Републике Србије веома значајне резултате постиже и организација Специјална олимпијада која се бави младима са менталним сметњама који постижу сваке године врхунске резултате у оквиру своје гране спорта. Међутим све организације које се баве спортом особа са инвалидитетом имају идентичне проблеме па је потребна јединствена и конзистентна системска подршка у реализацији њихових програма са позиције Републике Србије али и привреде.

Политика Републике Србије јесте да награђује спортисте параолимпијце и то у идентичном износу као и спортисте без инвалидитета и по томе смо јединствени у свету. Спортисти особе са инвалидитетом уживају у Републици Србији апсолутно сва права као и спортисткиње и спортисти без инвалидитета, и када говоримо о условима за финансирање њихових програма и када говоримо о награђивању. Република Србија је у овом смислу отишла и један корак даље, а то је да већ поменути освајачи медаља на великим међународним спортским догађајима стичу и право добијања националног спортског признања које се добија читавог живота у виду месечних примања. [151]

Коначно, какво је стање организованости спорта особа са инвалидитетом у оквиру надлежних националних спортских савеза изложене је у поглављу посвећеном учесницима у систему спорта.

[151] Какав је однос према спортистима са инвалидитетом у Француској нпр. може се видети из следећег примера са Ролан Гароса који је одржан у јуну 2025.године. Анализом се уочава да је наградни фонд значајно мањи за спортисте са инвалидитетом у односу на спортисте без инвалидитета. Победници у женском и мушком финалу Кори Гауф и Карлос Алкараз су добили награду од 2.550.000 ЕУР док су шампиони у Паратенису (тенис у колицима) освојили по 63.900 ЕУР у мушкој и женској конкуренцији што је свега 2,5% у односу на финалисте спортиста без инвалидитета.

2.5. Такмичарски и врхунски спорт

2.5.1. Такмичарски и врхунски спорт у Закону о спорту

Закон о спорту прави разлику између спортског догађаја, спортске приредбе, спортског такмичења и спортске манифестације. Спортска приредба је ужи појам од спортског догађаја, као што су и спортско такмичење и спортска манифестација ужи појмови од спортске приредбе. Да би неки спортски догађај имао карактер спортске приредбе суштински су битна четири елемента: организационе мере, временско ограничење спортских дешавања, јавни интерес, учешће спортиста. Спортски догађај се уобичајено дефинише као системски организована активност усмерена на реализацију програма из појединих области спорта. Према становишту наше судске праксе, све спортске манифестације (приредбе) имају исти циљ, здрав начин живота и фер приступ игри, те се једна манифестација која у основи има наведене циљеве не може сматрати плагијатом друге спортске манифестације која се такође заснива на таквим принципима и не постоји повреда ауторског права (пресуда Апелационог суда у Крагујевцу, Гж. 869/2011 од 11. 4. 2011).

Појам „спортска приредба“ садржан је у Закону о спорту. Према чл. 3. ст. 1. тач. 21) Закона о спорту, под спортском приредбом се подразумева „одређени, плански припремљен и спроведен, временски ограничен спортски догађај, за који постоји јавни интерес и на којем учествује више спортиста“. Спортска приредба се може организовати у облику спортских манифестација (фестивали, сусрети, смотре, игре и сл.) и спортских такмичења (чл. 156. ст. 1. ЗС).

Спортско такмичење јесте спортска приредба која се одвија према унапред утврђеним и познатим спортским правилима, која могу бити опште важећа за конкретну грану спорта или само за конкретну спортску приредбу и чији је циљ, којем сваки учесник тежи, или победа противника или постизање извесног унапред одређеног спортског резултата (чл. 3. ст. 1. тач. 22) ЗС). Дакле, да би једна спортска приредба имала карактер спортског такмичења нужно су потребна два елемента: 1) приредба се мора одвијати према унапред утврђеним и познатим правилима, која могу генерално важити за дотичну врсту спорта или само за поједину спортску приредбу; 2) циљ коме сваки учесник приредбе тежи је или победа противника или постизање извесног унапред одређеног резултата.

Национално спортско такмичење јесте спортско такмичење које се организује за територију Републике Србије од стране надлежног националног гранског спортског савеза, у складу са Законом о спорту и спортским правилима.

Чињеница да неко спортско такмичење има у складу са спортским правилима надлежног националног спортског савеза статус „националног такмичења“ има значајне последице, како у односу на услове који требају да буду испуњени за организацију такмичења, тако и у односу на услове које треба да испуне учесници у такмичењу. О неким од тих услова је већ говорено у оквиру услова за обављање спортских активности и спортских делатности које треба да испуне спортска удружења и грански спортски савези. Овде бисмо указали и на следеће законске одредбе:

- Надлежни национални грански спортски савез има искључиву улогу у одређеној грани спорта за организовање и вођење националних спортских такмичења (чл. 99. ст. 2. ЗС);

- На националним лигашким спортским такмичењима и професионалним спортским такмичењима у одређеној спортској сезони могу да учествују само спортске организације, односно спортске екипе спортских организација које су добиле дозволу за сезону, на основу испуњености прописаних услова (чл. 158. ЗС);
- Организација националних спортских такмичења од значаја за Републику Србију представља општи интерес у области спорта за чије се остваривање обезбеђују средства у буџету Републике Србије.

Аматерско спортско такмичење је спортско такмичење које тај статус има у складу са спортским правилима надлежног националног гранског спортског савеза и у коме може наступити највише 20% професионалних спортиста. Насупрот томе, професионално спортско такмичење јесте спортско такмичење које тај статус има у складу са спортским правилима надлежног националног гранског спортског савеза и у којем се, у складу са Законом о спорту и спортским правилима надлежног националног гранског спортског савеза, такмичи најмање 75% професионалних спортиста, осим ако је правилима надлежног међународног спортског савеза друкчије одређено (чл. 3. ст. 1. та. 24) и 25) ЗС).

Професионална спортска лига јесте највише национално професионално спортско такмичење (отвореног или затвореног типа) спортских организација, односно спортских екипа спортских организација, организованих као привредна друштва, које се такмиче једне против других по унапред утврђеном распореду и спортским правилима (чл. 3. ст. 1. тач. 26) ЗС). У професионалној спортској лиги могу да учествују и спортска удружења најдуже две такмичарске сезоне након ступања на снагу закона којим ће се уредити приватизација имовине и капитала у друштвеној, односно јавној својини у организацијама у области спорта (чл. 179. ст. 6. ЗС). Надлежни национални грански спортски савез доноси одлуку о утврђивању професионалних спортских лига, на основу елабората о оправданости таквог система такмичења (чл. 161. ст. 1. ЗС). На професионалним спортским такмичењима, укључујући и професионалне спортске лиге, у одређеној спортској сезони могу да учествују само спортске организације, односно спортске екипе спортских организација које су добиле дозволу за сезону, на основу испуњености прописаних услова (чл. 158. ЗС). Према спортским правилима надлежних националних гранских спортских савеза, у 2024. години у Републици Србији статус професионалних лига имају само три лиге: Супер лига Србије и Прва лига Србије у фудбалу и Прва мушка лига у кошарци.

Свако спортско такмичење нужно подразумева организаторе и спортисте, а, по правилу, и гледаоце. Сем тога, успешно одржавање такмичења претпоставља ангажовање и других лица која посредно доприносе њеној припреми и спровођењу (тренери, инструктори, лекари, судије, делегати...). Шта више, према прописима надлежних спортских савеза, спортско такмичење се и не може одржати без присуства неких од њих. На пример, свако такмичење мора да има судију. Према Закону о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама, учесници спортског такмичења јесу сва лица присутна на спортском такмичењу (чл. 2. ст. 5).

Код сваког спортског такмичења логично је да је основно питање ко се сматра организатором. Према чл. 3. ст. 1. тач. 27) Закона о спорту, организатор спортског такмичења јесте лице које на сопствену одговорност одлучује о организовању и спровођењу одређеног спортског такмичења, њиме управља и води га, у складу са законом и спортским правилима. Битно својство организатора јесте у томе да он управља (руководи) спортском активношћу, односно да има непосредни утицај на припрему и ток спортског такмичења. Нешто другачије одређење организатора спортског такмичења садржи Закон о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредба. Организатор спортског такмичења, у смислу овог закона, јесте спортски савез, спортско друштво, спортска организација – клуб, друго правно или физичко лице које се стално или повремено бави организацијом спортских такмичења, односно које је

преузело организовање одређеног спортског такмичења, или вршење одређених послова у организовању спортског такмичења (чл. 2. ст. 2). Као што се види, према овом закону статус организатора има не само лице које је одлучило о организовању и спровођењу спортског такмичења већ и лице које је преузело организовање само дела послова у организовању спортског такмичења. Организовањем спортских такмичења могу се, иначе, бавити спортске организације, савези и друга лица под условима утврђеним законом и спортским правилима (чл. 156. ст. 2. Закон о спорту).

Организатори спортских такмичења нису увек и њихови „власници". Код великих спортских такмичења то је чак и правило. Власник права на Олимпијским играма је Међународни олимпијски комитет а организатор је одређени град домаћин, кога кандидује Национални олимпијски комитет. Власник права на Светском првенству у фудбалу је ФИФА а организатор је национални фудбалски савез и градови домаћини. Раздвајање власника и организатора спортског такмичења није, међутим, карактеристично само за међународне спортске приредбе. У многим спортовима национални спортски савези склапају уговоре са агенцијама (фирмама) које се баве организовањем спортских догађаја. Многа спортска такмичења су део серије или тура који је у власништву одређене организације у области спорта, а свако такмичење од којих се та серија или тур састоји организује други организатор. Раздвајање власника и непосредног организатора спортског такмичења доводи до потребе да се установи систем кандидовања за добијање организације (да се буде домаћин спортског догађаја). Он подразумева подношење молбе власнику права на спортском такмичењу, формирање организационог комитета и предузимање читавог низа припремних радњи. Власници права на организовање спортског такмичења све чешће прибегавају и расписивању конкурса на коме се надмећу организације које желе да приреде одређено спортско такмичење.

Спортско такмичење може да се организује ако организатор има обезбеђен одговарајући објекат, односно простор, опрему, стручне и друге раднике и ако испуњава друге услове у складу са законом и спортским правилима (чл. 159. ст. 1. ЗС). Како је организовање спортских такмичења спортска делатност, организатор мора да испуни све услове прописане Правилником о ближим условима за обављање спортских активности и спортских делатности и Правилником о ближим условима за обављање спортских делатности. За организовање спортских такмичења на јавним скијалиштима важе додатна правила утврђена чл. 59. и 60. Закона о јавним скијалиштима.

Надлежни национални грански спортски савез води систем такмичења у спортској грани за коју је основан. У остваривању својих циљева везаних за вођење система спортских такмичења, надлежни национални грански спортски савез може поверити вођење одређених такмичења, укључујући и издавање дозвола за сезону, удружењу или организацији коју су основале спортске организације које учествују у такмичењу или сам надлежни национални грански савез (чл. 160. ст. 1. и 2. ЗС). Може се поверити само вођење такмичења али не и питања везана за уређење и организацију такмичења (чл. 99. ст. 2. ЗС). Надлежни национални грански спортски савез не може да повери другоме доношење спортских правила из чл. 100. ст. 2. Закона о спорту у односу на одређено такмичење.

Надлежни национални грански спортски савез може да изврши измене система такмичења која су у његовој надлежности, утврђеног спортским правилима из чл. 100.с т. 2. тач. 1) Закона о спорту. Међутим, извршене измене се могу примењивати најраније по истеку једне такмичарске сезоне од утврђивања тих измена (чл. 160. ст. 3. ЗС).

Пропозиције такмичења у надлежности националног гранског спортског савеза, утврђене спортским правилима из члана 100. став 2. тачка 1) Закона о спорту, доносе се најкасније 40 дана пре почетка такмичења и не могу се мењати у току такмичарске сезоне на коју се односе. У гранама спорта у којима нема посебне унапред утврђене такмичарске сезоне,

надлежни национални гранични спортски савез утврђује пропозиције такмичења најкасније 40 дана пре почетка сваког појединачног спортског такмичења (чл. 160. ст. 4. и 5. ЗС).

Спортска организација мора да поседује дозволу за сезону уколико учествује на националном лигашком спортском такмичењу или професионалном спортском такмичењу (чл. 158. ст. 1. ЗС). Спортска сезона траје једну такмичарску сезону, ако спортским правилима надлежног међународног спортског савеза није друкчије одређено (чл. 158. ст. 8. ЗС). Дозволу за сезону издаје надлежни национални гранични спортски савез, пре почетка такмичарске сезоне, након што утврди испуњеност прописаних услова. Издата дозвола за сезону се може и одузети ако спортска организација престане да испуњава прописане услове.

Услови који морају да се испуне да би спортска организација добила дозволу за сезону прописани су чл. 158. ст. 2-5. Закона о спорту, а ближе се прецизирају спортским правилима надлежног националног гранског спортског савеза из чл. 100. ст. 2. тач. 4) Закона о спорту.

Дозволу за сезону може добити спортска организација која испуњава прописане услове за бављење спортским активностима и спортским делатностима и посебне услове за издавање дозволе за сезону утврђене од стране надлежног националног гранског спортског савеза. Надлежни национални гранични спортски савез утврђује најмање следеће групе критеријума, односно услова за давање дозволе, у складу са законом: 1) спортски; 2) инфраструктурни; 3) персонални и административни, односно организациони; 4) правни; 5) финансијски. У оквиру персоналних услова, спортска организација је дужна је да има и запослено или ангажовано лице са одговарајућим спортским звањем које координира обављање послова који се односе на безбедност учесника спортских такмичења чији је организатор, као и лице са одговарајућим спортским звањем у оквиру занимања менаџер у спорту за оперативне, односно извршне послове. Финансијски услови обухватају и ревизију финансијских извештаја спортске организације и услове који се односе на финансијски фер плеј.

Велика међународна спортска такмичења, у смислу Закона о спорту, јесу: 1) олимпијске и параолимпијске игре; 2) светска и европска првенства; 3) медитеранске игре; 4) универзијаде; 5) светски купови и финални турнири светске лиге; 6) зимски и летњи Олимпијски фестивал младих Европе; 7) балканска и друга регионална првенства; 8) финала и финални турнири европских клупских спортских такмичења, осим финала европских клупских такмичења која су резултат спортских успеха домаћих спортских организација; 9) критеријумски и квалификациони међународни спортски турнири националних спортских репрезентација (чл. 163. ЗС).

Одређено велико међународно спортско такмичење може да се организује на територији републике Србије само ако организатор такмичења добије претходну сагласност за подношење кандидатуре за организовање тог такмичења, у складу за Законом о спорту. Организација у области спорта може се кандидовати за организовање великог међународног спортског такмичења на територији Републике Србије под условом да пре подношења кандидатуре (чл. 162. ЗС):

1) образује иницијативни одбор за припрему кандидатуре;

2) припреми пројекат, односно студију о организовању и финансирању такмичења, која обавезно садржи материјално-техничке, финансијске, организационе и стручно-кадровске елементе за организацију;

3) прибави мишљење Олимпијског комитета Србије, односно Параолимпијског комитета Србије, када су у питању олимпијски, односно параолимпијски спортови и надлежног националног гранског спортског савеза у олимпијском спорту, односно параолимпијском спорту;

4) прибави мишљење Спортског савеза Србије и надлежног националног гранског спортског савеза у неолимпијском спорту;

5) прибави мишљење надлежног органа јединице локалне самоуправе на чијој територији се организује такмичење и територијалног спортског савеза јединице локалне самоуправе;

6) прибави сагласност Владе за велика међународна спортска такмичења из члана 163. тач. 1), 2), 3), 4) и 6) Закона о спорту (олимпијске и параолимпијске игре, светска и европска првенства, медитеранске игре, универзијаде и зимски и летњи Олимпијски фестивал младих Европе), односно сагласност Министарства спорта за друга велика међународна спортска такмичења. Давање сагласности не ствара обавезу финансирања одобреног спортског такмичења.

Министар спорта прописује ближе услове за кандидовање за организацију великих спортских такмичења на територији Републике Србије. Ти услови су прописани Правилником о условима за кандидовање организација у области спорта за организовање великог међународног спортског такмичења на територији Републике Србије ("Службени гласник РС", број 11/2021). Према том Правилнику, организација у области спорта може се кандидовати за организовање великог међународног спортског такмичења на територији Републике Србије (у даљем тексту: такмичење) под условом да пре подношења кандидатуре надлежном међународном спортском савезу или другој надлежној међународној организацији у области спорта:

1) одлуку о подношењу кандидатуре донесе највиши орган организације;

2) образује иницијативни одбор за припрему кандидатуре;

3) припреми пројекат, односно студију о организовању и финансирању такмичења, која обавезно садржи материјално-техничке, финансијске, организационе и стручно-кадровске елементе за организацију такмичења, у складу са чл. 3. и 4. овог правилника;

4) прибави образложено мишљење Олимпијског комитета Србије, односно Параолимпијског комитета Србије, када су у питању олимпијски, односно параолимпијски спортови, дато од стране управе Олимпијског комитета Србије, односно Параолимпијског комитета Србије;

5) прибави образложено мишљење Спортског савеза Србије, дато од стране управе Спортског савеза Србије;

6) прибави образложено мишљење надлежног националног спортског савеза за грану, односно област спорта у оквиру које се организује такмичење, дато од стране управе тог савеза;

7) прибави образложено мишљење надлежног органа јединице локалне самоуправе на чијој територији се организује такмичење;

8) прибави образложено мишљење надлежног територијалног спортског савеза јединице локалне самоуправе на чијој територији се организује такмичење, дато од стране управе тог савеза;

9) нема дугове према буџетима Републике Србије, аутономне покрајине или јединице локалне самоуправе, пореске дугове или дугове према организацијама социјалног осигурања;

10) прибави сагласност Владе за такмичења из члана 163. тач. 1), 2), 3), 4) и 6) Закона о спорту, односно сагласност министарства надлежног за спорт за друга такмичења. Приликом прибављања сагласности Владе за наведена такмичења, доставља се процена укупних финансијских ефеката организовања такмичења, као и процена евентуалне обавезе финансирања из буџета Републике Србије.

Олимпијски комитет Србије, Параолимпијски комитет Србије, Спортски савез Србије, територијални спортски савез и јединица локалне самоуправе своје мишљење дају на основу пројекта, односно студије о организовању и финансирању такмичења, водећи рачуна о усаглашености организације такмичења у Републици Србији са циљевима из програма развоја

одговарајуће гране спорта (из члана 100. став 6, члана 102. став 6, члана 103. став 12. ЗС) и програма развоја спорта на територији јединице локалне самоуправе (чл. 142. став 4. ЗС).

Пројекат, односно студија о организовању и финансирању такмичења за такмичења за која сагласност даје Влада треба да садржи: 1) податке о организацији у области спорта која подноси кандидатуру за организовање такмичења, односно која ће бити непосредни организатор такмичења (назив, правни статус, име и презиме заступника); 2) назив надлежног националног спортског савеза у случају када он није непосредни организатор такмичења; 3) назив такмичења и планирано место одржавања у случају добијања организације такмичења; 4) податке о терминима и процедури за одлучивање надлежног међународног спортског савеза о поднетим кандидатурама; 5) циљеве одржавања такмичења у Републици Србији; 6) податке о врсти и структури такмичења, датуму одржавања и оквирним терминима појединачних такмичења; 7) податке о прелиминарном броју учесника такмичења (број репрезентација, такмичара, пратећег особља и др.) и начину њиховог смештаја; 8) податке о очекиваном броју гледалаца, као и о томе који су смештајни капацитети у јединици локалне самоуправе у којој се требају одржати такмичења или у њеној непосредној околини; 9) опис техничко-материјалних услова и норматива које у организацији такмичења организатор треба да испуни у складу са правилима надлежног међународног спортског савеза (објекти, опрема, гледалиште, услови превоза, смештаја и исхране учесника, гледаоци, маркетиншка правила, правни услови и др.); 10) опис стручно организационих елемената: организациона структура; ко ће бити укључен у менаџмент за кандидовања, а ко ће бити укључен у менаџмент организације такмичења ако кандидатура буде успешна; постојећи стручни кадрови и друго особље и њихова организациона задужења; ангажовање волонтера; непосредно организовање или формирање посебног правног лица за организацију; самостално организовање или суорганизација, и др.; 11) податке о потребним спортским објектима за организацију такмичења; подаци о постојећим спортским објектима који испуњавају услове да се на њима одрже планирана такмичења; опис потреба за изградњом нових спортских објеката или реконструкцијом постојећих спортских објеката; подаци да ли ће спортски објекти бити трајни или привремени; планирано коришћење спортских објеката непосредно након завршетка такмичења; дугорочна стратегија одржавања и коришћења тих спортских објеката; 12) елементе у погледу осигурања здравствене заштите (укључујући и допинг контролу) свих учесника такмичења; 13) елементе за осигурање безбедности свих учесника у такмичењу, са проценом ризика; 14) опис искустава подносиоца кандидатуре у организацији истих или сличних такмичења; 15) опис искустава других организатора истог такмичења; 16) детаљан финансијски план, са показатељима на приходовној и расходовној страни; 17) преглед обавеза јавних власти у организацији такмичења у складу са спортским правилима надлежног међународног спортског савеза; 18) анализу утицаја организације такмичења на развој и ширење гране спорта у којој се такмичење организује у Републици Србији, унапређење спортског туризма, бољу искоришћеност спортске инфраструктуре и унапређење јавне инфраструктуре; 19) анализу утицаја организације такмичења на афирмацију вредности националног спорта, укључујући и очекиване спортске резултате домаћих спортиста; 20) анализу утицаја организације такмичења на окружење (економски утицај, социјални утицај, утицај на животну средину); 21) планирану организацију маркетинга такмичења и комуникације са јавношћу; 22) процену занимљивости такмичења за телевизијске и радио преносе, друге медије и гледаоце; 23) анализу усаглашености ефеката организације такмичења са циљевима стратегије развоја спорта; 24) процену финансијских обавеза организатора спортског такмичења према надлежном међународном спортском савезу у случају добијања организације такмичења, са структуром трошкова; 25) превод такмичарског правилника и других спортских правила надлежног међународног спортског савеза која се непосредно односе на спровођење такмичења; 26) податке о пратећим догађајима, ако се планирају; 27) анализу тржишта које прати такмичење;

28) SWOT анализу; 29) обавезујућу изјаву да ће се у случају добијања организације такмичења о томе обавестити без одлагања министарство надлежно за спорт, као и да ће се министарству надлежном за спорт доставити сваки акт (уговор, одлука – са званичним преводом) којим организатор такмичења накнадно преузима финансијске обавезе према надлежном међународном спортском савезу или другој надлежној међународној организацији у области спорта у вези такмичења или обавезе које се тичу јавних власти у Републици Србији у вези такмичења, у року од седам дана од дана настанка обавезе; 30) протокол о сарадњи са Републичким заводом за спорт и медицину спорта у случају добијања организације такмичења, у складу са чланом 107. став 1. тачка 9) Закона о спорту; 31) податке о другим елементима и условима неопходним за организацију такмичења, у складу са законом и спортским правилима надлежног међународног спортског савеза (чл. 3. Правилника).

За такмичења за која сагласност даје Министарство спорта, пројекат (студија) треба да испуни услове из чл. 4. Правилника и њих је упола мање него оних за такмичења у надлежности Владе.

Изузетно, пројекат, односно студија о организовању и финансирању такмичења може садржати само сажетак утврђених информација у случају да због изненадне могућности добијања организације такмичења није могуће благовремено припремити одговарајући пројекат, односно студију (када је између позива међународног спортског савеза за достављање кандидатура и крајњег датума за достављање кандидатура мање од 45 дана, а у питању је грана спорта од посебног значаја за Републику Србију). Уколико је у овом случају дата сагласност за кандидовање, организација у области спорта је обавезна да достави министарству надлежном за спорт комплетан пројекат, односно студију најкасније у року од 45 дана од дана добијања организације такмичења (чл. 5. Правилника).

При одлучивању о сагласности на подношење кандидатуре за организовање великог међународног спортског такмичења у Републици Србији посебно се узимају у обзир следећи критеријуми: 1) организовање такмичења мора имати позитиван утицај на развој и ширење гране спорта у којој ће се такмичење одржати; 2) такмичење мора бити оправдано са становишта тржишта; 3) такмичење мора бити занимљиво за телевизијске и радио преносе, друге медије и гледаоце; 4) такмичење треба да утиче на афирмацију вредности националног спорта; 5) такмичење треба да се организује у грани спорта која има организациону и такмичарску традицију у Републици Србији (чл. 164. ЗС).

Спортске организације, спортске екипе и спортисти могу учествовати на међународним спортским такмичењима само уз претходну сагласност надлежног националног гранског спортског савеза. Надлежни национални грански спортски савез може да одбије давање сагласности ако би учешће спортске организације, односно спортске екипе или спортиста на међународним спортским такмичењима, штетило интересу и угледу Републике Србије (чл. 165. ст. 1. и 2. ЗС).

Спортске организације, односно спортске екипе могу учествовати у регионалним лигама само уз претходну сагласност надлежног националног гранског спортског савеза (чл. 165. ст. 3. ЗС).

Круна такмичарског спорта јесте **врхунски спорт**. Према члану 3. став 1. тачка 4) Закона о спорту, врхунски спорт јесте област спорта која обухвата спортске активности које за резултат имају изузетне (врхунске) резултате и спортске квалитете. Као што се види, Закон о спорту не прецизира када је неки резултат „изузетан (врхунски)“. То је и разумљиво јер се такво прецизирање може учинити само у односу на конкретну грану спорта. Несумњиво је реч о врхунском спортском резултату када су у питању освојене медаље на великим сениорским међународним спортским такмичењима (клупским и репрезентативним). Међутим, да врхунски

спорт у Републици Србије не подразумева само медаље може се видети из Правилника о националној категоризацији врхунских спортиста. Према овом Правилнику, спортистима се додељује категорија врхунског спортисте и одговарајући спортски статус (врхунски спортиста – заслужни спортиста, врхунски спортиста – међународни ранг, врхунски спортиста – национални ранг) за резултате постигнуте на сениорским домаћим и међународним спортским такмичењима, на јуниорским светским и европским првенствима и кадетским светским и европским првенствима. Да би се одређени спортски резултат признао као врхунски потребно је да је постигнут:

– на светском првенству, уколико у систему такмичења (квалификацијама и завршном такмичењу) учествује 50 и више нација са најмање три континента, с тим да у одређеној дисциплини – категорији учествује на завршном такмичењу најмање шест спортиста – посада;

– на европском првенству, уколико у систему такмичења (квалификацијама и завршном такмичењу) учествује 25 и више нација, с тим да у одређеној дисциплини – категорији учествује на завршном такмичењу најмање шест спортиста – посада;

– на Балканском првенству, уколико на њему учествује пет и више земаља, с тим да у одређеној спортској дисциплини – категорији учествује најмање осам спортиста – посада из различитих земаља (уколико то другачије није регулисано међународним системом такмичења);

– на националном првенству, уколико у њему учествује осам и више клубова, с тим да у одређеној дисциплини – категорији учествује најмање осам спортиста – посада из различитих клубова.

Када се ближе погледају критеријуми за стицања статуса врхунског спортисте у појединим гранама спорта може се уочити да постоје веома значајне разлике између спортова. Довољно је погледати, на пример, критеријуме за рангирање спортиста сениора у статусу врхунски спортиста – међународни ранг на основу резултата (пласмана) на европском првенству: атлетика – од 1. до 8. места (на отвореном), односно од 4. до 8. места (у дворани, кросу или полумаратону); бадминтон – од 4. до 6. места; бејзбол – од 2. до 8. места; биатлон- од 4. до 10. места; билијар – од 2. до 6. места; бициклизам – од 4. до 10. места; боб – од 4. до 6. места; боди билдинг – од 2. до 6. места; бокс – од 4. до 6. места; бођање – од 2. до 6. места; бриџ – од 2. до 6. места; ваздухопловство – од 4. до 6. места; ватерполо – од 4. до 6. места; веслање – од 4. до 6. места; гимнастика – за наступ у финалном такмичењу по справама и у вишебоју; го - од 1. до 5. места; дизање тегова – од 4. до 10. места; једрење – од 4. до 15. места у интернационалним класама; кајак кану – од 4. до 9. места; карате – 5. и 6. место; карлинг – од 2. до 6. места; кендо – од 2. до 8. места; кик бокс – од 4. до 6. места; кјокушинкао – од 2. до 6. места; клизање – од 4. до 10. места[152]; коњички спорт (олимпијске и феи дисциплине) и други коњички спорт – од 4. до 6. места; корфбол – од 2. до 6. места; кошарка – од 4. до 6. места; куглање – од 4. до 8. места; кунгфу вушу – од 2. до 5. места; летеће мете – од 9. до 12. места; мачевање – од 4. до 6. места; мотоспорт – од 2. до 6. места у коначном пласману; одбојка – од 4. до 6. места; оријентиринг – од 2. до 6. места; пеинтбол – од 2. до 6. места; пикадо и електронски пикадо – од 2. до 6. места; плес – од 2. до 16. места; пливање – од 9. до 16. места; подводни спорт – од 2. до 8. места; рагби и рагби 13 – од 2. до 6. места; рафтинг – од 2. до 6. места; рвање – од 4. до 6. места; рукомет – од 4. до 6. места; савате – од 2. до 6. места; самбо – од 2. до 6. места; синхроно пливање – од 4. до 12. места; скајбол – од 2. до 6. места; сквош – од 2. до 6. места; скијање на води – од 2. до 6. места; скокови у воду – од 4. до 8. места; санкашки спорт – од 4. до 6. места; спортски аутомото – од 2. до 8. места у коначном пласману; софтбол – од 2. до 6. места; спорт особа са инвалидитетом, Специјална

[152] Исти статус се добија за остварени пласман од 4. до 10. места на Олимпијским играма, светском или европском првенству. Сличну ситуацију имамо и у доста других спортова, и логично је питање у којој мери је такво изједначавање светских и европских првенстава оправдано.

олимпијада, глуви и наглуви и слепи и слабовиди – од 2. до 6. места; спортско пењање – од 2. до 6. места; спортски риболов – од 2. до 6. места, стони тенис – од 4. до 8. места; стреличарство – од 4. до 8. места; стрељаштво – од 9. до 12. места; практично стрељаштво - од 9. до 12. места; стронг мен – од 2. до 6. места; теквондо – од 4. до 8. места; триатлон – од 4. до 6. места; фитнес – од 2. до 6. места; фудбал – од 4. до 8. места; хокеј на трави – од 4. до 8. места; џет ски – од 2. до 6. места; џудо – од 5. до 7. места; џу џицу – од 2. до 6. места; шах – од 4. до 10. места; остале спортске гране које у правилнику нису изричито наведене – од 2. до 3. места.

Оно што је посебно интересантно у Правилнику о националној категоризацији врхунских спортиста јесу критеријуми за рангирање спортиста у статусу врхунских спортиста у спортским гранама које нису изричито наведене у овом Правилнику. Од укупно признатих 150 гране спорта у 2025. години, критеријуми за рангирање врхунских спортиста су утврђени само за 85 грана спорта. За те гране спорта важе следећи критеријуми:

„ВРХУНСКИ СПОРТИСТА – ЗАСЛУЖНИ СПОРТИСТА:

– за освојено 1. место на светском или европском првенству;

– за остварен светски рекорд који признаје надлежни међународни спортски савез.

ВРХУНСКИ СПОРТИСТА – МЕЂУНАРОДНИ РАНГ:

– за пласман од 2. до 6. места на светском првенству, односно од 2. до 3. места на европском првенству;

– за остварени светски или европски рекорд који признаје надлежни међународни спортски савез;

– за пласман од 1. до 3. места на светском јуниорском првенству, односно пласман на 1. место на европском јуниорском првенству.

ВРХУНСКИ СПОРТИСТА – НАЦИОНАЛНИ РАНГ:

– за освојено 1. место на националном првенству;

– за наступ у националној спортској репрезентацији на светском или европском првенству, под условом да је остварен пласман у прву трећину пласираних учесника;

– за пласман од 2. до 3. места на европском јуниорском првенству.“

Дакле, логично би било да су ово минимални критеријуми који важе за све гране спорта, ако за поједине нису утврђени строжији критеријуми, и да изузетни спортски резултати који одређују врхунски спорт не би требали бити лошији од наведених. Међутим, из раније наведеног прегледа критеријума за рангирање спортиста као врхунских спортиста међународног ранга за спортске гране које су изричито наведене у Правилнику види се да је у доста од тих грана спорта утврђен блажи критеријум. Неконзистентност одређења шта је врхунски спорт у Републици Србије је очигледна.

Сви претходно наведени критеријуми су у Правилнику утврђени на основу предлога надлежних националних гранских спортских савеза и по претходно прибављеном позитивном мишљењу три кровна национална спортска савезе. Крајем 2024. године и почетком 2025. године Министарство спорта је прибавило предлоге надлежних националних спортских савеза за критеријуме категорисања спортиста у новом Правилнику о националној категоризација спортиста, који би требала да замени постојећи Правилник о националној категоризацији врхунских спортиста). Из добијених предлога може се видети да предлагачи не желе пооштравање критеријума за стицање статуса врхунског спортисте, већ супротно. Основни мотив за овакав приступ везан је за одредбе Закона о спорту о стипендирању врхунских спортиста за спортско усавршавање из буџета Републике Србије.

Када се вештачкој интелигенцији (Chatgpt) постави питање да дефинише врхунски спорт добија се следећи одговор: „Врхунски спорт представља највиши ниво организованог и систематског бављења спортом, усмерен на постизање изузетних резултата на националном и међународном нивоу. Карактерише га висок интензитет тренинга, професионални ангажман

спортиста и стручног особља, као и учешће на престижним такмичењима као што су Олимпијске игре, светска и европска првенства, или највиши нивои професионалних лига. Основне карактеристике врхунског спорта јесу: 1) Професионализам – спортисти се баве спортом као основним занимањем; 2) Интензивна припрема – укључује физичку, техничку, тактичку и психолошку припрему; 3) Стручни тим – тренери, лекари, психолози, физиотерапеути и други сарадници; 49 Научни и медицински надзор – праћење здравственог и функционалног стања спортисте; 5) Такмичарска оријентација – циљ је победа и остваривање врхунских резултата; 6) Континуитет и дугорочност – планирање каријере и перформанси на више година. Врхунски спорт се често разликује од рекреативног или аматерског спорта, јер захтева много већа одрицања, дисциплину и улагања, али истовремено доноси и већу друштвену и финансијску вредност за појединца и друштво.“

Како поједине земље гледају на врхунски спорт можемо видети, на пример, из одређења врхунског спорта у Канадској стратегији врхунског спорта (спорта високих перформанси) из 2019. године. Под врхунским спортом се сматра спортски систем који подржава спортисте који су ступили на пут до победничког подијума (или еквивалентног спортског резултата). Овај систем укључује ресурсе и особље који спортистима пружају подршку, а кулминира учинком на Олимпијским/Параолимпијским играма и/или сениорским светским првенствима. Насупрот овом приступу, Национални програма спорта у Републици Словенији за период 2000-2010. је врхунски спорт дефинисао знатно шире, као „припрема и такмичење спортиста који имају статус међународне, светске и перспективне класе“. Један од задатака који треба решити у припреми Националне стратегије развоја спорта Републике Србије јесте прецизирати шта се подразумева под „изузетним (врхунским) резултатима и спортским квалитетима“ из члана 3. став 1. тачка 4) Закона о спорту, јер од тога зависе и циљеви и исходи који се желе постићи у наредном стратешком периоду када је у питању врхунски спорт. Један је приступ ако прихватамо да су нам највиша национална првенства врхунски спорт а потпуно други је приступ ако под врхунским спортом подразумевамо само Олимпијске/Параолимпијске игре и светска и европска сениорска првенства.

2.5.2. Постојеће стање у области такмичарског и врхунског спорта у Републици Србији

У претходном поглављу смо изнели најважније одредбе законских и подзаконских прописе које регулишу такмичарски и врхунски спорт у Републици Србији. То је било нужно како би се могло сагледали да ли постојеће стање одговара законски пројектованом и жељеном стању у овим врстама спорта и који су проблеми. Из наведених прописа могу се уочити неки кључни сегменти такмичарског и врхунског спорта: надлежни национални гранси спортски савези који воде и уређују путем спортских правила систем такмичења у спортској грани за коју су надлежни; непосредни организатори у учесници појединачних међународних и националних спортских такмичења (спортски клубови, спортисти, спортски тренери, спортске судије и други спортски стручњаци и друга лица); систем такмичења; спортски резултати. Разуме се, и код такмичарског и врхунског спорта, као и у другим сферама спорта, изузетно је важно питање финансирања. О надлежним националним гранским спортским савезима, спортским клубовима (спортским удружењима и спортским привредним друштвима), регистрованим спортистима и спортским стручњацима, спортским објектима и финансирању у области спорта већ смо писали

у посебним поглављима ове Ex ante анализе и упућујемо на та разматрања, како се не бисмо понављали.

У сваком од наведених сегмената су уочени бројни проблеми и одступања од законских решења, који директно негативно утичу на такмичарски и врхунски спорт. На већину тих проблема указано је и од стране Подгрупе за такмичарски и врхунски спорт Радне групе за израду Националне стратегије развоја спорта 2024-2035. Неки од најважнијих проблема су:

- Многи надлежни национални грански спортски савези немају потребне капацитете (персоналне, стручне, техничке, финансијске, организационе) да организују и воде систем такмичења у грани спорта за коју су надлежни и да достојно репрезентују национални спорт на међународним спортским такмичењима, онако како је то Законом о спорту и пратећим подзаконским актима утврђено;
- Вели број регистрованих спортских организација остаје изван чланства надлежних националних гранских спортских савеза, чинећи паралелни спортски систем у коме се организују разна такмичења супротно одредбама Закона о спорту. Према члану 35. став 7. Закона о спорту, спортске организације могу учествовати у спортским такмичењима уколико су чланови, односно ако су регистроване код надлежног националног гранског спортског савеза и ако испуњавају услове утврђене Законом о спорту. Један од тих услова је и да спортска организација, односно њене спортске екипе могу да учествују у спортском такмичењу ако испуњавају не само услове утврђене Законом о спорту него и спортским правилима надлежног националног гранског спортског савеза и током учешћа морају поштовати обавезе утврђене тим спортским правилима (чл. 159. ст. 2. Закона о спорту);
- Не постоји довољно спортских објеката, а нарочито мултифункционалних, који испуњавају захтеве савременог такмичарског и врхунског спорта. Према подацима које су дали надлежни национални грански спортски савези на захтев Министарства спорта 2024. године, само њих 6 има свој национални тренинг центар. Посебан проблем су школске сале, којих је и недовољно и нису опремљене по нормативима, а често су једини спортски објекти у јединицама локалне самоуправе. Минималне димензије сала за реализацију наставе физичког и здравственог васпитања које би се градиле требале би бити 50 м са 30 м и висине минимум 10м, а како би се у овим салама могле организовати и утакмице клубова који раде у местима где се школе и налазе у рукомету, кошарци, одбојци и другим спортовима;
- Стручни рад у спортским клубовима и спортским савезима се у многоме не одвија онако како је то прописано Законом о спорту – недовољан број спортских стручњака, обављање стручног рада без одговарајућих квалификација, обављање стручног рада без дозволе за рад, не спровођење надзора над стручним радом, недовољна континуирана едукација у складу са најновијим научним и стручним сазнањима, недовољна повезаност система формалног и неформалног образовања спортских стручњака и стручњака у спорту са целокупним системом спорта у Републици Србији, и др.). Социјални статус тренера ангажованих у области врхунског спорта није на задовољавајући начин решен, укључујући и да тренери у олимпијским спортовима немају право на добијање националних спортских признања, иако су у једном тренутку то право имали;
- Занемарљиво мали број спортских клубова који су у статусу спортских привредних друштава. Непостојање правних могућности да спортски клуб у статусу удружења промени статус у спортско привредно друштво, због нерешавања питања тзв. приватизације у спорту. Самим тим, ни професионалне спортске лиге не могу да се успоставе онако како је то пројектовано Законом о спорту (чл. 3. ст. 1. тач. 26). Постоје бројне спортске организације као спортска удружења које суштински само формално носе тај назив, а заправо би требала да буду регистрована као привредна друштва јер се ради о разним школицама спорта, школама фудбала,

тениса, кошарке, одбојке. Те организације послује потпуно у сивој зони и нису под контролом националних савеза који су Законом о спорту и подзаконским актима препознати као носиоци свих активности у одређеној грани спорта;

- Углавном лоши финансијски показатељи пословања великог броја спортских клубова, који су значајно зависни од финансирања из локалних буџета, а које је недовољно и често без јасних критеријума. Не постоји награђивање клубова освајача Лиге шампиона, Европских купова;
- Положај спортиста у спортским клубовима, како аматера тако и професионалаца, а нарочито малолетних спортиста, често није онакав какав је утврђен Законом о спорту, почев од регистрације за клуб, уговора, трансфера, накнада за развој па до решавања спорова. У много спортова томе доприносе надлежни национални гранси спортски савези својом неактивношћу или лошим, па и незаконитим, спортским правилима. Посебан проблем је везан за велико ангажовање страних играча и спортиста у нашим клубовима, па чак и у националним тимовима, што не ретко не помаже развоју домаћих младих играча или их маргинализује због немања прилика да се развију до врхунских спортских постигнућа. Здравствена заштита врхунских спортиста у случају повреда у пракси најчешће пада на њихове спортске клубове или националне савезе, што изискује нова системска решења овог проблема;
- Постоје надлежни национални гранси спортски савез који немају адекватне програме развоја свог спорта. У 2024. години 9 надлежних националних гранских спортских савеза није имало никакав важећи програм развоја свог спорта, супротно чл. 100. став 6. Закона о спорту;
- Не постоји скоро никаква повезаност између школског и врхунског спорта, чак се може говорити и о „сукобу интереса“. Обухват деце која активно учествују у систему школског спорта је недовољан и зато би једно од решења могло бити оснивање школских лига за екипне спортове који би били у ингеренцији надлежних Националних гранских савеза и Савеза за школски спорт. Са једне стране стиче се утисак да професори физичког и здравственог васпитања недовољно квалитетно спроводе наставу физичког и здравственог васпитања и упитан је чак и обим и број часова физичког и здравственог васпитања. Да је квалитет реализација наставе на незадовољавајућем нивоу говори и чињеница да деца поседују све мање моторичких вештина (недовољно развијена мускулатура, недовољно развијена општа моторика, недовољно добро држање тела, недовољна обученост у елементима гимнастике, слабо развијена техника трчања, скакања, недовољно развијена брзина и др.). Овако неприпремљена деца долазе у клубове, где се обично раду у великим групама јер клубови немају довољно термина за тренинг, али, са друге стране, приходи клубова су у таквом приступу већи. Учешће деце у таквим условима је занемарљиво јер због великог броја учесника немају довољно шансе нити да имају контакт са приказаним елементима технике нпр. нити имају довољно времена да играју и да се искажу и развијају. У оваквим условима не може се говорити о квалитетном раду јер и тренери немају довољно времена да се посвете деци која су различитих моторичких способности;
- Комуникација са дијаспором није решена на системски начин, па се за спортске таленте који живе у неким другим државама сазнаје тек онда када они већ стасају и само ако изразе жељу да се такмиче за нашу репрезентацију. За проактивни приступ потребно је да се направи базу свих наших спортиста који се баве спортом у целом свету и да се организују тренинг кампови где би управо ти млади спортисти имали прилику да се сусретну и друже са својим вршњацима из Републике Србије;
- Систем финансирања врхунског спорта није довољно развијен. Не постоји систем награђивања спортиста и тренера у области неолимпијског спорта. Не користе се могућности утврђене Законом о спорту за формирање Националног фонда за развој спорта, као што се не користе ни светска искуства о моделима финансирању спорта из игара на срећу. Један од

проблема је везан за ограничења у Правилнику о одобравању и финансирању програма којима се остварује општи интерес у области спорта у погледу исплата хонорара за тренере на две просечне бруто зараде у Републици Србији за претходну годину, што спречава спортске организације да плате врхунске тренере које ангажују у износима који су дефинисани уговором. Пореске олакшице нису довољно стимулативне за спонзоре и друга лица која би улагала у спорт, а с друге стране стварају велике обавезе за спортске организације приликом плаћања накнада за спортисте и тренере. Министарство спорта финансира велики број надлежних националних савеза, док се, с друге стране, великог броја клубова из исте гране спорта финансира од стране јединица локалних самоуправа, где већина има амбицију да их јединице локалних самоуправа максимално финансијски подржи и да њихови програми буду финансирани у максималним износима. У ситуацији када јединице локалних самоуправа финансијски не стоје баш најбоље и где су оптерећени разним издацима, указује се потреба укрупњавања спортске сцене и рационалнијег односа према средствима која долазе из локалних јавних финансија. Ограничена финансијска средства у буџету Републике Србије за програме у области спорта изискују да се одреди одређени број спортова који би били приоритет у смислу финансирања, а то би били спортови где традиционално постижемо врхунске спортске резултате.

У оквиру овог поглавља изложићемо стање у три сегмента која до сада нису посебно обрађивана: 1) систем такмичења; 2) спортски резултати на међународним спортским такмичењима; 3) организација великих међународних спортских такмичења.

Какво је стање у **системима такмичења које воде надлежни национални гранси спортски савези** утврђивано је на основу истраживања које је 2021. и 2024. године спровело министарство надлежно за спорт у сарадњи са Спортским савезом Србије путем упитника за надлежне националне гранске спортске савезе. Упитнике је у 2024. попунило 87 савеза, и то они чији се програми финансирају из буџета Републике Србије. Основно питање истраживања било је усмерено ка **броју нивоа такмичења** жена и мушкараца сениора и млађих категорија које организују надлежни национални гранси спортски савези. На основу добијених одговора извршена је компаративна анализа на период 2021. и 2024. годину која је показала да је у 2024. години организован значајно већи број нивоа такмичења у односу на 2021. годину. Ово повећање се односи како на мушку тако и на женску конкуренцију. У 2021. години имали смо 192 нивоа такмичења за жене сениорке док смо за жене сениорке у 2024. години имали организовано 240 нивоа такмичења. Што се тиче мушкараца сениора, у 2021. години организована су такмичења на 183 нивоа такмичења док је у 2024. години тај број износио 437 нивоа такмичења.

Када анализирамо број нивоа такмичења за млађе узрасне категорије приметићемо да је у 2021. години организовано укупно 183 нивоа такмичења за жене, а у 2024. години чак 288 нивоа такмичења за жене. Када анализирамо број нивоа такмичења за млађе узрасне категорије код мушкараца видећемо да је у 2021. години организовано укупно 208 ниво такмичења, а у 2025. години чак 343 нивоа такмичења, што је значајан помак.

Уколико сагледамо укупан број нивоа такмичења приметићемо да је у 2021. години укупно организовано 821 нивоа такмичења док је у 2025. години тај број значајно повећан на 1.308 нивоа такмичења, што је значајан напредак.

Да је повећан број нивоа такмичења за сениорке и сениоре види се и када се анализира број регистрованих сениорски и сениора у надлежним националним гранским спортским савезима у 2021. и 2024. години. Међутим, детаљним увидом у пристигле податке које су доставили надлежни национални гранси спортски савези види се да или је дошло до грешке приликом попуњавања табела од стране савеза или исти нису разумели сам термин и значење

термина „ниво такмичења“. На пример, Мачевалачки савез Србије је у свом формулару тражених података навео да организују 22 нивоа такмичења за сениорке и 55 нивоа такмичења за сениоре и чак 105 нивоа такмичења за девојчице и 135 нивоа такмичења за дечаке, тј. за млађе узрасне категорије, што је просто немогуће.

Наведене противуречности нас наводи на размишљање колики су заправо стварни стручни капацитети надлежних национални гранских спортских савеза да воде систем такмичења у својој грани спорта, јер ако нису у стању да на адекватан начин попуне табеле које су им дистрибуиране, а у циљу прикупљања адекватних информација о стању постојећег система спорта у Републици Србији, онда се поставља питање њихове компетентности за друге много сложеније послове којима се савези баве, а на основу Закона о спорту и подзаконских аката. Очигледно постоји веома озбиљан проблем како за Министарство спорта тако и за читав систем спорта у Републици Србији, у смислу очигледно недовољних стручних капацитета једног већег броја надлежних националних гранских савеза. Разуме се, стручни капацитети су повезани и са другим недостајућим капацитетима, посебно финансијским.

Друга уочена чињеница се односи на сумњу да неки од надлежних националних гранских спортских савеза не воде одговарајуће евиденције у складу са Законом о спорту. Вероватно ће током Ex ante анализе бити више пута поновљено да је систему спорта у Републици Србије више него неопходан јединствени систем електронског вођења свих врста евиденција, којим ће бити обухваћене све информације о сваком сегменту спорта, а посебно такмичарском, и то од нивоа Републике, преко Аутономних покрајина до ниво јединица локалних самоуправа. Овако прикупљени подаци били би доступни органима који спроводе јавне политике из области спорта и служили би за квалитетније праћење резултата примене Стратегија развоја спорта за период 2025- 2035 године.

Табела: Број нивоа такмичења жена и мушкараца сениора и млађих категорија у периоду 2021-2024. године

2021. година				**2024. година**			
Број нивоа такмичења сениора		**Број нивоа такмичења у млађим категоријама**		**Број нивоа такмичења сениора**		**Број нивоа такмичења у млађим категоријама**	
Жене	Мушкарци	Жене	Мушкарци	Жене	Мушкар.	Жене	Мушкарци
192	238	183	208	240	437	288	343
430		391		677		631	
821				**1.308**			

График: Број нивоа такмичења мушкарци и жене (сениори, млађим категоријама) за период 2021-2024.

Табела: Број нивоа такмичења у надлежним националним гранским спортским савезима за сениорке у 2021. и 2024. години

СЕНИОРКЕ	Број Савеза у 2021.години	Број Савеза у 2024.години
Нема такмичења за жене	11	11
Има 1 ниво такмичења за жене	29	29
Има 2 нивоа такмичења за жене	23	21
Има 3 нивоа такмичења за жене	12	11
Има 4 нивоа такмичења за жене	5	4
Има 5 нивоа такмичења за жене	4	4
Има више од 5 нивоа такмичења за жене	5	7

Табела: Број нивоа такмичења у надлежним националним гранским спортским савезима за сениоре у 2021. и 2024. години

СЕНИОРИ	Број Савеза у 2021. години	Број Савеза у 2024. години
Нема такмичења за мушкарце	5	9
Има 1 ниво такмичења за мушкарце	26	22
Има 2 нивоа такмичења за мушкарце	27	24
Има 3 нивоа такмичења за мушкарце	10	11
Има 4 нивоа такмичења за мушкарце	6	4
Има 5 нивоа такмичења за мушкарце	5	7
Има више од 5 нивоа такмичења за мушкарце	10	11

Уколико се погледају претходне две табеле види се да у чак 11 надлежних националних гранских спортских савеза нема нити један ниво такмичења за сениорке. Из табеле која се односи на спортисте сениоре види се да у 2021. години 5 надлежних националних гранских спортских савеза није имало такмичење за сениоре док се у 2024. години тај број повећао на 9. Уважавајући ову чињеницу опет се намеће питање статуса појединих надлежних националних гранских спортских савеза који имају у овом тренутку, а не организују такмичења за сениорке и сениоре.

Још су значајнији подаци о броју националних нивоа такмичења у 2024. години.

Табела: Број надлежних националних гранских спортских савеза који имају национални ниво такмичења за сениоре у 2024. години

СЕНИОРИ	Жене	Мушкарци
Нема такмичења	12	8
Има 1 ниво такмичења	42	39
Има 2 нивоа такмичења	19	22
Има 3 нивоа такмичења	6	8
Има 4 нивоа такмичења	2	3
Има 5 нивоа такмичења	2	2
Има више од 5 нивоа такмичења	3	3

У наредној табели се види број надлежних националних гранских спортских савеза који током такмичарске сезоне не организују такмичења за жене у млађим узрасним категоријама, па је тај број у 2021. години износио 20 савеза док се у 2024. години тај број повећао на 23 савеза. Ово је веома забрињавајућа информација, нарочито када се јасно види да постоји потреба за омасовљавањем спорта жена у свим узрасним категоријама. Када говоримо о мушкарцима који учествују у такмичењима која организују надлежни национални гранси спортски савеза из табеле се види да 20 савеза у 2021. години није имало организована такмичење док се у 2024. години тај број повећао на 23 савеза.

Табела: Број нивоа такмичења у надлежним националним гранским спортским савезима за жене млађих узрасних категорија за 2021 и 2024.годину

МЛАЂЕ КАТЕГОРИЈЕ ЖЕНЕ	Број Савеза у 2021. години	Број Савеза у 2024. години
Нема такмичења за жене	20	23
Има 1 ниво такмичења за жене	25	20
Има 2 нивоа такмичења за жене	12	17
Има 3 нивоа такмичења за жене	14	12
Има 4 нивоа такмичења за жене	8	6
Има 5 нивоа такмичења за жене	3	5
Има више од 5 нивоа такмичења за жене	7	6

Табела: Број нивоа такмичења у Савезима за мушкарце млађих узрасних категорија за 2021. и 2024. годину

МЛАЂЕ КАТЕГОРИЈЕ МУШКАРЦИ	Број Савеза у 2021. години	Број Савеза у 2024. години
Нема такмичења за мушкарце	17	12
Има 1 ниво такмичења за мушкарце	21	22
Има 2 нивоа такмичења за мушкарце	15	21
Има 3 нивоа такмичења за мушкарце	15	12
Има 4 нивоа такмичења за мушкарце	9	7
Има 5 нивоа такмичења за мушкарце	4	6
Има више од 5 нивоа такмичења за мушкарце	8	8

Други сет питања у Упитнику из 2024. године везаних за систем такмичарског спорта односио се на укупан **број регистрованих такмичарских екипа** сениора и млађих категорија у сезони 23/24.

- Жене сениорке: 1340 екипа (30 савеза није било регистрованих екипа);
- Мушкарци сениори: 4951 екипа (у 19 савеза није било регистрованих екипа);
- Жене млађе категорије: 1715 екипа (у 38 савеза није било регистрованих екипа);
- Мушкарци млађе категорије: 3468 екипа (у 29 савеза није било регистрованих екипа).

На основу анализе податке добијене од надлежних националних гранских спортских савеза утврђена је, најпре, неконзистентност у достављеним подацима. На пример, Крикет савез Србије је навео да у њиховој евиденцији у 2024. години има 42 женске и чак 105 сениорских екипа, док су на питање колико у свом чланству имају регистрованих клубова одговорили 7, и да у савезу имају регистровано 6 сениорки и 350 сениора. То даље значи да је по клубу регистровано 3,3 сениора. Како крикет екипу сачињава 11 играча очигледно је да достављени подаци нису тачни. Или, Српски кунгфу вушу савез је навео да има 65 женских и 65 мушких сениорских екипа што је мало вероватно јер како се ради о појединачном спорту није обавезно али и није реално да апсолутно свака чланица савеза има и формиран сениорски тим који се такмичи у лигашком такмичењу у оквиру савеза. Посебно збуњују подаци који су добијени од Српског кунгфу вушу савеза у делу формулара у којем су се тражиле информације о броју регистрованих сениорки и сениора, где су навели да немају нити једног регистрованог спортисту у категоријама сениорки и сениора. Или, Спортски савез глувих и наглувих Србије је навео да има регистроване 124 женске сениорске екипе и чак 232 сениорске мушке екипе. Са друге стране, савез из прве категорије као што је Кошаркашки савез Србије има регистроване 42 екипе сениорки и 226 екипа сениора, што је очигледно валидан податак.

Ови подаци још једном говоре о томе да се може спекулисати да су они који су достављали информације за ово истраживање или направили доста грешака из незнања или су једноставно желели да представе своје капацитете и активности много бољим него што је то стварна слика постојећег стања.

Да је сасвим могуће да се код значајног броја савеза ради о неразумевању основних појмова и одредби Закона о спорту може се видети и из података које су савези давали у Упитнику из 2024. године а који су се односили на **број професионалних лига у организацији савеза**. Према члану 3. став 1. тачка 26) Закона о спорту, професионална спортска лига јесте највише националног професионално спортско такмичење (отвореног или затвореног типа) спортских организација, односно спортских екипа спортских организација, организованих као

привредна друштва (до доношења закона којим би се регулисала приватизација у спорту и још две такмичарске сезоне након тога, у професионалној лиги могу да учествују и спортска удружења), које се такмиче једне против других по унапред утврђеном распореду и спортским правилима. Професионално спортско такмичење је, пак, спортско такмичење које тај статус има у складу са спортским правилима надлежног националног гранског спортског савеза и у којем се у складу са Законом о спорту и спортским правилима надлежног националног гранског спортског савеза, такмичи најмање 75% професионалних спортиста, осим ако правилима надлежног међународног спортског савеза није друкчије одређено (чл. 3. ст. 1. тач. 25) Закона о спорту). Увидом у спортска правила објављена на званичним интернет страницама надлежних националних гранских спортских савеза може се утврдити да је према спортским правилима ових савеза у Републици Србији у 2024. години било само 3 професионалне мушке спортске лиге (фудбал и кошарка). Међутим, из Упитника су добијени следећи подаци: 1 савез да има 1 професионалну женску лигу; 2 савеза да има 2 женске професионалне лиге; 1 савез да има 3 професионалне женске лиге; 1 савез да има 5 професионалних женских лига; 9 савеза да има 1 мушку професионалну лигу; 4 савеза да има 2 професионалне мушке лиге; 2 савеза да има 3 професионалне мушке лиге; 1 савез да има 5 професионалних мушких лига. Од 87 надлежних националних гранских спортских савеза њих 70 је навело да нема професионалну спортску лигу.

Системи такмичења у Републици Србији су у претходним излагањима разматрани са становишта броја нивоа и врста такмичења за спортискиње и спортисте и броја регистрованих екипа. Изостали су подаци који би дали детаљнији увид у функционисање појединих нивоа такмичења, јер такви подаци и не постоје, или барем нису јавно објављени. Разуме се, и овде је један од узрока таквог стања нефункционисање Националних евиденција у области спорта. Прибављање тих података и њихово анализирање представља нужност уколико би један од циљева или једна од мера Стратегије развоја спорта за период 2026-2035. године односио на унапређење и развој система спорта у Републици Србији. Системи спортских такмичења у нашој земљи су углавном конципирани у 20. веку и требали би бити прилагођени измењеним условима 21. века, како постојећим тако и оним који се могу очекивати у следећих десет година. Уколико се желе врхунски спортски сениорски резултати на великим међународним спортским такмичењима, то је императив, при чему интереси националних спортских репрезентација морају бити испред свих других. Да су поједини савези то схватили, најбољи је пример планирана измена система такмичења у ингеренцији Фудбалског савеза Србије.

Врхунски спортисти су модерни хероји и позитивни узори младим генерацијама, који су свој изузетни таленат спојили изузетним трудом. Медаље које српски репрезентативци освајају на великим међународним спортским такмичењима уједињује све наше грађане пружајући им осећај припадности и промовише Републику Србију на међународној сцени на најбољи начин. Када су у питању **медаље освојене на великим међународним спортским такмичењима** и постигнути спортски резултати, Србија и наш народ воли да се дичи нашим спортистима и уобичајено се наш спорт доживљава као успешан на међународној спортској сцени.

Да ли је такво уверење оправдано може се видети из следећих табеле, која приказују број освојених медаља на великим међународним спортским такмичењима у периоду 2010-2024. година, односно у последња три олимпијска циклуса.

Укупан број медаља које су спортисти Савеза освојили у периоду 2012-2024. на Олимпијским играма	
Жене	**Мушкарци**
11	15
26	

Укупан број медаља које су спортисти сениори Савеза освојили у периоду 2010-2024. на светским и европским првенствима и другим великим међународним спортским такмичењима					
Укупан број медаља на светским првенствима		**Укупан број медаља на европским првенствима**		**Укупан број медаља на другим великим међународним спортским такмичењима**	
Жене	**Мушкарци**	**Жене**	**Мушкарци**	**Жене**	**Мушкарци**
205	450	254	434	1.100	2.267
655		**686**		**3.367**	
4.708					

Укупан број медаља које су спортисти особе са инвалидитетом свих надлежних гранских савеза освојили у периоду 2010-2024. на светским и европским првенствима и другим великим међународним спортским такмичењима					
Укупан број медаља на светским првенствима		**Укупан број медаља на европским првенствима**		**Укупан број медаља на другим великим међународним спортским такмичењима**	
Жене	**Мушкарци**	**Жене**	**Мушкарци**	**Жене**	**Мушкарци**
24	49	32	58	51	100
73		**90**		**151**	
314					

Укупан број медаља које су спортисти млађих узрасних категорија Савеза освојили у периоду 2010-2024. на светским и европским првенствима и другим великим међународним такмичењима					
Укупан број медаља на светским првенствима		**Укупан број медаља на европским првенствима**		**Укупан број медаља на другим великим међународним спортским такмичењима**	
Жене	**Мушкарци**	**Жене**	**Мушкарци**	**Жене**	**Мушкарци**
233	344	372	522	1.050	1.801
577		**894**		**2.851**	
4.322					

Из претходно наведених података јасно се види да су од укупног 26 освојених медаља на последње три Олимпијаде (Олимпијским играма) 11 медаља освојиле жене (42,31%) и 15 медаља које су освојили мушкарци. Исти број медаља укупно 26 је освојио наш Параолимпијски тим, а од тога су 9 медаља освојиле жене и 17 медаља су освојили мушкарци. Уколико се сагледа колико је мањи Параолимпијски покрет у Републици Србији, а у смислу броја спортиста, клубова и савеза од Олимпијског покрета успеси наших параолимпијаца је веома велики. Када су у питању светска и европска првенства и друга велика међународна спортска такмичења, може се констатовати да су спортисти Републике Србије били веома успешни у свим узрасним категоријама. Међутим уколико упоредимо број освојених медаља сениора од 4.708 са укупним бројем регистрованих у 2024. години спортисткиња и спортиста сениора 168.406 (28.029 сениорки и 140.377 сениора) у 87 грана спорта увидеће се да је само 2,80 % сениорки и сениора освојило медаље на великим међународним спортским такмичењима. Када анализирамо број освојених медаља спортиста особа са инвалидитетом видећемо да је у наведеном периоду освојено укупно 314 медаља од чега су жене освојиле 107 медаља док су мушкарци освојили 217 медаља.

Исто тако, уколико упоредимо број освојених медаља у млађим категоријама од 4.322 са укупним бројем регистрованих у 2024. години спортисткиња и спортиста у млађим узрасним категоријама 153.659 (53.623 девојака и 100.036 момака) увидеће се да је свега 2,81 % младих спортиста освојило медаље на великим међународним спортским такмичењима. Интересантан је и података да је анализа резултата постигнутих на европским и светским првенствима у току олимпијског циклуса „Париз 2024“ показала да не постоји корелација између успеха на светским и европским првенствима са освајањем одличја на Олимпијским играма.

Уколико упоредимо број освојених медаља у свим узрасним категоријама од 9.030 са укупним бројем регистрованих у 2024. години спортисткиња и спортиста у свим узрасним категоријама у 87 грана спорта (322.065) увидећемо да је само 2,80 % спортиста у свим узрасним категоријама освојило медаље на великим међународним спортским такмичењима.

Коначно када анализирамо податак да је на Олимпијским играма у Паризу 2024. године учествовало укупно 112 спортиста **(**69 мушкараца и 43 жене), што је највећи број учесника од успостављања самосталности наше земље, а да је укупан број регистрованих спортиста у надлежним националним гранским спортским савезима 322.065 увидећемо да је на Олимпијским

играма у Паризу 2024. годину учествовало 0,03 % спортиста од укупног броја свих регистрованих спортиста.

Не мање значајан податак је о броју медаља које су освојили спортисти из националних спортских савеза прве категорије. У периоду 2010-2024. година они су освојили укупно 2149 медаља у свим узрасним категоријама од којих:

- СЕНИОРИ – укупно 683 (399 жене – 58,42%); на Олимпијским играма 25 (10 жене); на светским првенствима 86 (22 жене) на европским првенствима 151 (48 жене); 421 на другим великим међународним такмичењима (216 жене).
- МЛАЂЕ КАТЕГОРИЈЕ – укупно 1466 (жене 657 – 44,82%); на светским првенствима 61 (жене 21); на европским првенствима 338 (жене 162); на другим великим међ. спортским такмичењима 1067 (жене 474).

Проблематичнији је податак о броју савеза прве категорије који су освајали медаље у сениорској конкуренцији:

- Олимпијске игре: жене 4 савеза; мушкарци 6 савеза;
- светска првенства: жене 8 савеза; мушкарци 11 савеза;
- европска првенства: жене 9 савеза; мушкарци 11 савеза;
- друга велика међ. такмичења: жене 9 савеза; мушкарци 11 савеза.

Једини национални грански спортски савез прве категорије који није освојио ни једну од медаља у сениорској конкуренцији на великим међународним спортским такмичењима у периоду 2010- 2024. година је Фудбалски савез Србије.

Број медаља које су освојили спортисти сениори (4708) и спортисти у млађим категоријама (4322) из 87 надлежних националних гранских спортских савеза на великим међународним спортским такмичењима у периоду 2010-2024. година може озбиљно да завара уколико се не води рачуна о броју савеза који **нису** освајали медаље:

- СЕНИОРИ:
  - Олимпијске игре: од 40 савеза њих 36 нису освајали медаље у женском спорту а 34 у мушком, с тим да 32 савеза није освојило медаљу ни у женском ни у мушком олимпијском спорту;
  - Светска првенства: 62 савеза није освајало медаљу у женском спорту, а 53 у мушком, с тим да 50 савеза није освојило медаљу ни у женском ни у мушком спорту;
  - Европска првенства: 56 савеза није освајало медаљу у женском спорту, а 44 у мушком, с тим да 40 савеза није освојило медаљу ни у женском ни у мушком спорту;
  - Друга велика међ. спортска такмичења: 45 савеза није освајало медаљу у женском спорту, а 36 у мушком, с тим да 32 савеза није освојило медаљу ни у женском ни у мушком спорту;
  - 22 надлежна национална гранска спортска савеза нема ни једну медаљу ни на једном великом међународном спортском такмичењу за сениоре.
- МЛАЂЕ КАТЕГОРИЈЕ:
  - Светска првенства: 64 савеза није освајало медаљу у женском спорту, а 60 у мушком, с тим да 55 савеза није освојило медаљу ни у женском ни у мушком спорту;
  - Европска првенства: 56 савеза није освајало медаљу у женском спорту, а 46 у мушком, с тим да 42 савеза није освојило медаљу ни у женском ни у мушком спорту;

- Друга велика међ. спортска такмичења: 46 савеза није освајало медаљу у женском спорту, а 42 у мушком, с тим да 37 савеза није освојило медаљу ни у женском ни у мушком спорту;
- 24 надлежна национална гранска спортска савеза нема ни једну медаљу ни на једном великом међународном спортском такмичењу за млађе категорије.

Најпроблематичнији податак је да 16 надлежних националних гранских спортских савеза није у периоду 2010-2024. година освојило ни једну медаљу ни у сениорској ни у млађим категоријама.

Сви ови подаци нас наводе на закључак да Стратегија мора водити рачуна о неколико ствари када говоримо о што бољем презентовању Републике Србије на међународним спортским такмичењима. У систем спорта у Републици Србији морају се утврдити јасни и мерљиви критеријуми за категоризацију спортова и надлежних националних гранских спортских савеза и јасно одредити када такмичарски спорт прераста у врхунски спорт. Стиче се утисак да се под „врхунским спортом“ подразумева много тога што никако не може припадати корпусу врхунског спорта. Проценат од 2,2% освајача медаља на великим међународним спортским такмичењима и само 0,02 учесника на Олимпијским играма нам указује да је систем врхунског спорта мали и ограничен ресурс и да су у овом сегменту потребне велике интервенције. Број освојених медаља од стране жена спортискиња (42,31% на Олимпијским играма и 38,23% на светским и европским првенствима и другим великим међународним спортским такмичењима за сениоре) указује на ургентну потребу родно одговорног финансирања програма надлежних националних спортских савеза.

Организација међународних спортских такмичења представља веома значајан чинилац у процесу подизања капацитета спортских организација, али и у смислу повећања бруто друштвеног производа сваке земље организатора. Колико је у Републици Србији организовано великих међународних спортских такмичења од стране надлежних националних гранских спортских савеза (87) у периоду 2010-2024. година може се видети из следећих табела:

Број великих међународних спортских такмичења сениора које су савези организовали у периоду 2010-2024	
Жене	**Мушкарци**
512	651
1.163	

Број великих међународних спортских такмичења млађих узрасних категорија које су савези организовали у периоду 2010-2024.	
Жене	**Мушкарци**
445	510
955	

Дакле, у Републици Србији је у периоду 2010-2024. година укупно организовано 2118 различитих великим међународних спортских такмичења. Од тог броја, надлежни национални грански спортски савези прве категорије су у организовали 184 велика међународна спортска такмичења, или 8,69%:

- СЕНИОРИ – 87 (жене 37; мушкарци 50);
- МЛАЂЕ КАТЕГОРИЈЕ – 97 (жене 42; мушкарци 55)

Постоје, међутим, и надлежни национални грански спортски савези који у посматраном периоду нису организовали велика међународна спортска такмичења. Тако у сениорској категорији 32 савеза није организовало ни једно такмичење за жена а 23 за мушкарце, с тим да 22 савеза није организовало ни једно такмичење ни за жене ни за мушкарце. Када су у питању млађе категорије, 44 савеза није организовало ни једно такмичење за жена а 37 за мушкарце, с тим да 35 савеза није организовало ни једно такмичење ни за жене ни за мушкарце. Постоји, на жалост, и 18 савеза који нису организовали ни једно велико међународно спортско такмичење ни у сениорској ни у млађим категоријама.

Без обзира што су процедуре за кандидатуру и организацију великих међународних спортских такмичења дефинисане Законом о спорту и пратећим подзаконским актом, стиче се утисак да се одредбе не примењују у пуном капацитету и да још увек постоји одређени сет проблема током читавог процеса, и то од кандидатуре до реализације такмичења.

Прво, из праксе се види да и даље потенцијални организатори великих међународних спортских такмичења прво лобирају за организацију такмичења без претходно обављене, Законом о спорту дефинисане, процедуре па се онда врши притисак на државне органе да у што краћем року дају формалну подршку за кандидатуру. Или, још горе, не ретко се дешавало да се прво добије организација такмичења па се накнадно тражи сагласност „за кандидовање“, прописана Законом о спорту. Не треба онда да чуди што су студије (пројекти) о организовању и финансирању такмичења веома штуре и не садрже све елементе утврђене чланом 3. и 4. Правилника о условима за кандидовање организација у области спорта за организовање великог међународног спортског такмичења на територији Републике Србије. Не треба ни да чуди што организатори великих међународних спортских такмичења не практикују да по окончању такмичења израде и јавно објаве анализу остваривање студије о организовању такмичења, а камоли да такву анализу доставе Влади или Министарству спорта чак и када је такмичење финансирано из јавних прихода.

Други идентификовани проблем је што се припрема и анализа потребних финансијских средстава за организацију великих међународних спортских такмичења не врши првенствено у сарадњи са Министарством спорта већ се савези у том процесу веома често прво обраћају другим државним органима.

Наредни идентификовани проблем су различити капацитети спортских савеза за организацију великих међународних спортских догађаја. Многи савези траже и добијају организацију великих међународних спортских такмичења иако немају потребне капацитете (персоналне, техничке, организационе, финансијске) за успешну организацију, посебно са становишта постизања дугорочних ефеката. У пракси последњих година већина организатора наменски и привремено оснива привредно друштво за техничку организацију добијеног међународног спортског такмичења, и гаси га по завршетку такмичења, како би искористили могућности које им даје члан 118. став 6. Закона о спорту у вези финансирања програма из буџета Републике Србије. У том „моделу“ организације стално се почиње из почетка и не постоји континуитет и трансфер „знања“. Посебан је проблем несигурност наплате дугова од ових привредних друштава, па и према буџету Републике Србије (што већ постоји у пракси), јер немају никакву имовину.

У односу на овај проблем једно од могућих решења би било формирање посебног државног тела или посебне организације задужене за техничку организацију оваквих догађаја у сарадњи са надлежним националним спортским савезима. Оваква организација би могла да акумулира опрему и друге ресурсе који су потребни при организацији сваке међународне спортске приредбе на једном месту (нпр. велики шатори коштају много а користе се код свих великим међународних спортских приредби). Сада имамо ситуацију да сви организатори углавном изнајмљују опрему, по високим ценама, без обзира да ли је у питању неко велико међународно спортско такмичење или нека слична манифестација. Организација отварања и затварања такмичења, пријем такмичара и друге активности које постоје код сваког међународног спортског такмичења одвија се по углавном истим или сличном принципима и постојање посебног државног тела или организације би у том погледу било од изузетне користи. Разуме се, уколико би се оваква организација основала њена делатност не би морала бити везана само за велика међународна спортска такмичења већ би могла обухватити не само друге међународне спортске манифестације које се организују у нашој земљи већ и значајне националне спортске приредбе и спортске догађаје (нпр. организација сајмова спорта које сад организује Спортски савез Србије).

У пракси у свету постоји овакав вид организације. На пример, у Русији постоји организација под називом Дирекција за спорт и друштвене пројекте. Дирекција је основана 14. августа 2009. године са циљем организације и одржавања 27. Летње универзијаде Казан 2013, која је одиграла велику улогу у развоју града и донела му инфраструктурно и нематеријално наслеђе за будуће велике догађаје. Након Универзијаде, Дирекција је наставила са радом, проширујући своје активности и организујући велике руске и међународне догађаје, како самостално, тако и као део бројних организационих одбора. Међу пројектима Дирекције након Универзијаде налазе се: 16. Светско првенство у воденим спортовима (FINA), Red Bull Air Race, WorldSkills Kazan 2019, Игре Заједнице независних држава (ЗНД) 2021, Игре солидарности 2022, Уједињене игре по правилима Специјалне олимпијаде 2023, светска и европска првенства у бадминтону, џудоу, самбоу и другим спортовима, глобалне међународне конференције у области спорта и другим пољима. Дирекција је такође постала организатор FIFA Fan Fest-a 2018. године и учествовала је у припреми и одржавању утакмица Купа конфедерација FIFA 2017. и Светског првенства у фудбалу FIFA 2018. у Русији.

Законом о спорту је предвиђена ова могућност и то у члану 107. став 2. тачка 9. којим је утврђено да делатност Завода за спорт и медицину спорта Републике Србије обухвата и „организациону и стручну помоћ организацијама које реализују програме којима се остварује општи интерес у области спорта и организаторима великих међународних спортских такмичења.“ У складу са овом законском одредбом, чланом 3. тачка 30) Правилника о условима за кандидовање организација у области спорта за организовање великог међународног спортског такмичења на територији Републике Србије је утврђена обавеза за организацију о области спорта која се кандидује за добијање организације великог међународног спортског такмичења, уз сагласност Владе, да са Заводом за спорт и медицину спорта закључи протокол о сарадњи у случају добијања организације. У пракси се ово законско решење у опште не поштује, ни од организатора спортских такмичења ни од Завод за спорт и медицину спорта.

Чланови Подгрупе су потенцирали и два додатна проблема, по њиховом мишљењу. Први се огледа у чињеници да према Закону о споту Министарство спорта, односно држава нема обавезу финансирања организовања великог међународног спортског такмичења иако је дала сагласност за његово одржавање у нашој земљи, док организатори таквих такмичења увек имају велика очекивања од Министарства спорта. У таквој ситуацији би једино исправо било да неко велико такмичење типа ”Светско првенство” не остане не финансирано, а да би се финансирало неко много мање важно такмичење типа, на пример, ”Куп Дунавских градова”. Минимум

финансирања сваког великог међународног спортског такмичења мора да буде квалитетно отварање и затварање такмичења, које има у себи и доделу медаља, са квалитетном медијском кампањом, па макар се она сводила на само социјалне мреже. Одржати неко велико такмичење, а да за њега нико на крају није ни чуо, осим самих такмичара, што се дешавало у пракси, да би се само трошила средства а никакве друге бенефите нисмо видели, нема смисла. Други проблем на који су посебно указали чланови Подгрупе састоји се у томе што и када је организација великог међународног спортског такмичења и финансирана из јавних средстава, не контролише се стварни бенефит од таквог такмичења, како за саму државу и њен буџет, тако и за самог организатора, односно савез (нпр., анализа броја ноћења, потрошених средстава од стране гостију на исхрану, превоз, авио карте, који спортски објекти и спортска објекта је остала савезу или локалној заједници након такмичења и слично).

Сви показатељи, а и дискусије на фокус групама и радним састанцима у припреми ове Ex ante анализе, указују да стратешки период 2026-2035. година може бити кључан за дугорочнију будућност српског врхунског спорта, нарочито после Олимпијских игара у Лос Анђелесу 2028. године. После ових Олимпијских игара нас очекује озбиљна смена генерација, а до тада се може очекивати да се у кључним спортовима задржи постојећи позитиван тренд постизања врхунских спортских резултата.[153] Кључно је питање на које се мора бескомпромисно одговорити, како се указује, је КАКВА НАМ ЈЕ БУДУЋНОСТ, након тога. Не можемо бити самозадовољни и заваравати се старом спортском славом, јер би то било погубно за наш спорт. Да у том погледу имамо разлога за озбиљну забринутост, показују резултати последњих година у млађим репрезентативним селекцијама и у клупским европским такмичењима (лигама, куповима). Као пример ћемо узети кошарку пошто се уобичајено каже да смо земља кошарке, а и у 2025. години смо други у свету и први у Европи на ранг листи националних репрезентација. У такмичарској сезони 2024/25 у свим европским кошаркашким лигама/куповима из Србије је учествовало два клуба, без пласмана у првих осам клубова (Евролига). У исто време број клубова који су учествовали у европским кошаркашким куповима/лигама износио је: Шпанија 12, Турска 11, Немачка 10, Француска 9, Литванија 10, Грчка 9, Пољска 5, Румунија 4, Израел 4. Када су у питању репрезентативне кошаркашке селекције у млађим категоријама, солидне резултате су показивале селекције У16 и У18, што указује да у Србији постоји потенцијала и таленат за врхунске спортске резултате. Међутим, резултати селекција У19 и У20, које су кључне за прелазак на сениорски ниво, су поражавајући. Селекција У19 је на светским првенствима била: 2017 – није се квалификовала; 2019 – 7; 2021 – 4, 2024 – 6; 2025 – 9. Још су лошији резултати селекције У20 на европским првенствима: 2016 -10; 2017 – 7; 2018 -6; 2019 – 15 (испала из А дивизије); 2023 – 5; 2024 – 11. На Европско првенство 2025. године ова селекција је, према речима селектора сениорске репрезентације Светислава Пешић, отишла без играча прве петорке због утицаја њихових менаџера.[154] Да би се ишло у сусрет решавању ових проблема потребно је озбиљно планирање будућности врхунског спорта у нашој земљи, и то кроз олимпијске циклусе као природан временски оквир. У том планирању потребно је суштинско сагледавање постојећег стања и мера које је потребно предузети у односу на четири стуба на којима стоји сваки врхунски спорт: селекција младих и талентованих спортиста; применљива методика тренинга спортиста, посебно младих; спортска правила – правила игре; систем такмичења. Да значајан део проблема на који је указано у односу на кошарку управо лежи у недостацима неког од ова четири „стуба“,

[153] У колективним спортовима ће на Олимпијским играма у Лос Анђелесу бити доминантна играчка генерација 1994/95.

[154] Подаци су наведени према изјавама селектора Светислава Пешића са конференције за штампу у Кошаркашком савезу Србије поводом „Представљања Националног пројекта развоја и стабилизације српске кошарке“, https://www.youtube.com/watch?v=M6MqGVCxfWA

не треба посебно образлагати. На конференцији за штампу Кошаркашког савеза Србије одржаној 10. јула 2025. године на којој је представљен „Национални пројекат развоја и стабилизације српске кошарке“ потенциран је значај адекватног и применљивог система такмичења за будућност српске кошарке када су у питању врхунски спортски резултати.[155]

2.6. Спортски објекти

2.6.1. Значај спортске инфраструктуре за развој спорта

Ниво бављења спортом у сваком друштву значајно зависи од броја, разноврсности и доступности потребних спортских објеката. Због тога, њихово опште планирање јесте надлежност јавних власти, при чему су одговорни дужни да воде рачуна о националним, регионалним и локалним потребама и да спроводе мере чији је циљ обезбеђивање доброг управљања спортским капацитетима и њихово безбедно и потпуно коришћење. разуме се, спектар свеукупних спортских капацитета који ће постојати у једној држави зависиће не само од јавних власти (јавни капацитети) него и од приватних, пословних и других капацитета који постоје (чл. 4. ст. 3. Европске спортске повеље).

Полазећи од тога да Светска здравствена организација дефинише здравље као стање потпуне физичке, менталне и социјалне добробити и да се користи од спортских активности успешније остварују уз употребу добро изграђених и лаких за одржавање спортских објеката (затворених и отворених терена и пливалишта), а узимајући у обзир да спортске активности које се изводе под неповољним условима могу бити штетне и изазвати повреде, Комитет министара Савета Европе усвојио је још 19. септембра 1972. године Резолуцију бр. (72)30: "О хигијени у спортским објектима". У Резолуцији је препоручено владама држава чланица Савета Европе да у највећој могућој мери примене принципе дате у Задацима А и Б, а који се односе на планирање, изградњу, опремање и одржавање спортских објеката, као и мере на отклањању могућих извора опасности. Приликом планирања изградње спортских објеката треба водити рачуна да сви планови буду засновани на актуелним и будућим потребама за упражњавање различитих спортских активности, узимајући у обзир тренд прираштаја становништва и социјално-економски тренд. Спортски објекти треба да буду лако доступни корисницима свих доба, без обзира на стање њиховог здравља, и да буду смештени у подручјима која подстичу побољшање здравља. Коришћење спортских објеката не би требало да зависи од годишњих доба.

Дужношћу органа локалних власти на стварању мреже спортских објеката широм градске територије или урбаних насеља и побољшању приступа тим објектима свих људи без обзира на њихово социјално порекло, економски статус, узраст или етничку припадност, бавила се и **"***Европска урбана повеља***"**, усвојена од стране Сталне конференције локалних и регионалних власти Европе, Савета Европе, 18. марта 1992. године. Према тачки 7. Европске декларације о правима грађана у градовима, која је саставни (уводни) део Европске урбане повеље, град/општина мора да развија широку понуду објеката и инсталација за спорт (укључујући и рекреацију). Та дужност се

[155] И председник КСС г. Небојша Човић и селектор сениорске мушке репрезентације г. Светислав Пешић су потенцирали нелогичност и неодрживост „чињенице“ да је Србија, као земља кошарке, једина кошаркашка земља у Европи која нема своју националну професионалну лигу. Овакве констатацију су суштински гледано вероватно тачне, али су са становишта спортских правила КСС чудне с обзиром да је Такмичарским правилником КСС утврђено да је Прва мушка лига Србије професионална лига.

принципијелно реализује: стварањем мреже спортских капацитета широм градске/општинске територије или урбаних насеља; обезбеђивањем огранака такве мреже у близини домова, уграђивањем малих спортских капацитета у живот заједнице тако да становници могу са њима да се идентификују; охрабривањем свести о својини, што утиче на смањивање вандализма и деликвенције; обезбеђивањем комплементарности јавних спортских капацитета са капацитетима спортских организација, кроз политику планирања; обезбеђивањем да планирани капацитети задовољавају садашње и будуће потребе грађана, да се уклапају у садашње и будуће потребе грађана, да се уклапају у садашња урбана насеља и она која ће тек да се развију, а да се при том води рачуна о степену партиципације, саобраћајним везама и сл.; обезбеђивањем капацитета за бављење и традиционалним и модерним спортовима; планирањем и новим урбаним срединама или обезбеђивањем у постојећим, отворених простора, зелених површина са дрвећем, игралишта, водених површина и стаза за бицикле, у циљу стимулације рекреативних активности. Спортски капацитети треба да буду безбедни и добро испланирани, тако да су усклађени и стопљени са околином и изгледом града. Њихов изглед и материјал од кога су саграђени треба да буду изабрани тако да буду привлачни свим секторима заједнице, омогућавајући им да их користе безбедно и здраво. Осим тога, стил грађевине и пројекат треба да задовоље потребе менаџера и корисника, а главни спортски капацитети (нпр. фудбалски стадиони) треба да буду пројектовани тако да гледаоцима гарантују безбедност, минимизирају могућност насиља и деликвенције. У планирању главних спортских догађаја треба предвидети и коришћење капацитета по завршетку догађаја, као што је, на пример, трансформација спортских капацитета у стамбене.

Европска урбана повеља, иначе, под спортским капацитетима подразумева: изграђене спортске центре, базене и дворане за клизање; вештачке или природне зелене терене, тениска игралишта и атлетске стазе; постојеће природне ресурсе, као што су отворене површине, зелене површине засађене дрвећем, реке, канали, језера, баште и сл.

На обавезу локалних власти да обезбеде довољно спортских терена и капацитета за потребе свих људи, указала је и *Завршна декларација Европске конференције о спорту и локалним властима: "Спорт за све - улога и одговорности локалних власти",* која је одржана од 1. до 3. фебруара 1996. године у Мађарској (Godollo). Изградња локалних спортских капацитета треба да се базира на садашњим и будућим потребама за различитим спортским активностима, узимајући у обзир становништво и друштвено економске трендове. Капацитети треба да буду лако доступни корисницима свих узраста, по повољним ценама, без обзира на њихово здравствено стање. Локална власт треба да тежи да спортски капацитети могу да се користе и за школски и за аматерски спорт, и кад је год могуће комбиновати коришћење капацитета и за спортске и за културне садржаје, с тим да се не угрозе интереси спорта. Спортски капацитети треба да буду прилагођени потребама посебних група, као што су веома млади, адолесценти, матуранти, усамљени старији људи као и хендикепирани.

Казањски акциони план[156], усвојен 2017. године на Светској спортској конференцији УНЕСКа – МИНЕПС VI како би се означила посвећеност повезивању развоја спортске политике са Агендом Уједињених нација до 2030. године, наглашава да у планирању урбаног и руралног развоја инфраструктура и простор за спорт, физичко васпитање и физичку активност могу помоћи и дати подршку развоју и одржавању активних и здравих стилова живота за грађане и изградњи инклузивних и одрживих заједница. Смернице организације УН Хабитат указују на то да најмање 15 процената урбаних подручја треба издвојити за отворене и зелене површине и јавне објекте. Интегрисање могућности за бављење спортом, физичко васпитање и физичку активност у таквим просторима и широм урбаних средина може имати широко распрострањене и дугорочне утицаје. Највећа делотворност се постиже када су ови простори неутрални и јавни,

[156] https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000252725

и када се при њиховом пројектовању, изградњи и управљању узимају у обзир потребе и безбедност свих грађана, укључујући и оне са инвалидитетом, као и друге рањиве групе као што су деца и жене.

2.6.2. Спортски објекти у Закону о спорту

Савремени спор, било такмичарски било рекреативни, је незамислив без адекватних спортских објеката. Поготову је врхунски и професионални спорт немогућ без поседовања врхунски дизајнираних, восокотехнолошких и мултуфункционалних спортских објеката. Или, како је то дефинисао генерални секретар Међународне фудбалске федерације (ФИФЕ), Jerome Valcke: "Фудбалски стадиони су живот и душа професионалног фудбала".[157] С друге стране, и економски значај спортских објеката је огроман.

Закон о спорту Републике Србије (ЗС) је спортске објекте регулисао у седмом поглављу, у чл. 145-155. Одредбама тих чланова дат је појам спортског објекта, дефинисане су врсте спортских објекта, утврђени су услови које треба да испуне спортски објекти и поступак промене намене спортских објеката, регулисане су дужности власника и корисника спортских објеката и прописана су правила за имовинску одговорност због недостатака спортског објекта. Колико значај законодавац даје спортским објектима када је у питању развој спорта може се видети из одредбе чл. 153. Закона о спорту којом је утврђено да је приликом израде просторних и урбанистичких планова, потребно посебно водити рачуна о намени простора за спорт и рекреацију деце, омладине, лица са посебним потребама и грађана. Одредбе које су од значаја за спортске објекте можемо наћи и у другим деловима Закона о спорту, с тим да треба водити рачуна да се на спортске објекте увек примењују и општи прописи који се тичу других грађевина.

Најшире гледано, са становишта Закона о спорту спортски објекат се може дефинисати као укупност уређених објеката и површина (непокретности) који су нужна за одређену спортску активност. При том није од значаја да ли су ти објекти грађени искључиво за ту делатност, или само за одређено време служе у спортске сврхе. Наравно, "укупност" обухвата не само оне објекте који су непосредно потребни за одређену врсту спорта него и све друге помоћне ствари које њу омогућавају (нпр. сатови за мерење времена код атлетских трка). Како сваку спортску активност потенцијално прати и јавни интерес, то под појам "спортски објекат" нужно потпадају и сви објекти намењени гледаоцима (нпр. трибине).

Закон о спорту је појам спортског објекта дао у чл. 145. ст. 1. и 2. Спортски објекат је уређена и опремљена површина и објекат намењен обављању спортских активности, који поред простора намењеног спортским активностима, може да има и пратећи простор (санитарни, гардеробни, спремишни, гледалишни и др.)[158] и уграђену опрему (грађевинску и спортску). Део школе, односно високошколске установе намењен за остваривање наставног плана и програма физичког васпитања ученика, односно студената (школска спортска сала, школски спортски терен и сл.) има положај спортског објекта, у смислу Закона о спорту (чл. 150. ст. 1). Такође, објекти и уређене површине који су основни услов за обављање спортских активности на одређеном подручју (планинарски домови, хангари за такмичарске чамце и др.) сматрају се спортским објектима у смислу Закона о спорту (чл. 151. ЗС).

---

[157] Football Stadiums - Technical Recommendations and Requirements, Official Publication of the Fédération Internationale de Football Association, 5th completely revised edition, Zürich, 2011, стр. 9.

[158] Помоћни објекат јесте објекат који је у функцији главног објекта, а гради се на истој парцели на којој је саграђен или може бити саграђен главни стамбени, пословни или објекат јавне намене (гараже, оставе, септичке јаме, бунари, цистерне за воду и сл.) - Чл. 2. ст. 1. тач. 24) Закона о планирању и изградњи.

Према Класификацији врста грађевина коју је 2005. године усвојио Републички завод за статистику[159], у складу са одговарајућом Класификацијом врста грађевина Европске уније[160], грађевине за спорт и рекреацију се деле на спортске терене и на остале грађевине за спорт и рекреацију. Подкласа "**спортски терени**" обухвата: терене и припадајуће објекте (осим зграда) намењене за спортове који се одржавају на отвореном, као што су фудбал, бејзбол, рагби, морски спортови, трчање, лака атлетика, аутомобилске, бициклистичке или коњске трке. Ту спадају и отворена тениска игралишта и отворени базени. **Спортске дворане** за спортове у затвореном нису обухваћене појмом "спортског терена" већ су посебна класа зграда "за културно-уметничку делатност и забаву, образовање, болнице и остале зграде за здравствену заштиту". Спортске дворане обухватају зграде за спортове који се одржавају у затвореном простору (кошаркашка и тениска игралишта, пливалишта, гимнастичке дворане, дворане за клизање, хокеј итд.) и које имају просторе за гледаоце (трибине, подесте, терасе итд.), као и за учеснике (тушеве, гардеробе итд.).[161] У "**остале грађевине за спорт и рекреацију**" улазе: пристаништа у маринама; грађевине на отвореном, укључујући и грађевине на брдским теренима (скијашке стазе и лифтови, седеће жичаре, итд.), игралишта за голф, спортска узлетишта, хиподроме, објекте који се претежно користе за морске спортове, опрему на плажама; јавни вртови и паркови, зоолошки вртови и ботаничке баште. Планинарски домови спадају у "остале зграде за краткотрајни боравак" (ту спадају и дечји кампови), а зграде на станицама жичара и седећих жичара су обухваћене подкласом "зграде железничког саобраћаја".[162]

Закон о спорту разликује следеће врсте спортских објеката:

1) Затворени спортски објекти (чл. 146. ст. 3) - објекти који представљају физичку, функционалну и техничко-технолошку целину са свим инсталацијама, постројењима и опремом намењени за обављање одређених спортских активности (хале, базени, балон сале и сл.);

2) Отворени спортски терени (чл. 146. ст. 4) - посебно уређене површине намењене за обављање одређених спортских активности (трим стазе, скијалишта, планинарске стазе, бициклистичке стазе, плаже и сл.).[163] Изузетно, за потребе обављања тренинга и реализације такмичења и јавни пут, река и језеро сматрају се отвореним спортским теренима;

3) Спортски објекти од националног значаја (чл. 148. ст. 1) - спортски објекти који имају националну и репрезентативну улогу у развоју спорта и очувању спортских вредности. Статус спортског објекта од националног значаја стиче се актом Владе, на предлог Министарства омладине и спорта, а по прибављеном мишљењу Олимпијског комитета Србије, Спортског савеза Србије и Републичког завода за спорт.[164] У Закону о спорту из 2011. године за спортске објекте од националног значаја у јавној или друштвеној својини било је утврђено да су изузети из процеса будуће приватизације, али је такво решење изостало у важећем Закону о спорту. На

---

[159] https://publikacije.stat.gov.rs/G2005/Pdf/G20057015.pdf

[160] Classification of Types of Construction- CC, final version, Eurostat, 1997.

[161] Вишенаменске дворане које се углавном употребљавају за културно-уметничку делатност и забаву нису спортске дворане већ су "зграде за културно-уметничку делатност и забаву". Због тога и Београдска арена није спортска дворана.

[162] Видети, Методологија и стандарди - Класификација врста грађевина, Републички завод за статистику, Београд, 2005, стр. 20, 21, 25, 34.

[163] Спортски објекат који у свом саставу има и затворене и отворене просторе у којима се обављају спортске активности разврстава се према претежној површини врсте простора (отвореног и затвореног дела простора).

[164] Спортском објекту од националног значаја утврђени актом Владе не може се мењати намена. Спортском објекту се може одузети статус објекта од националног значаја ако се не користи за обављање спортских активности и спортских делатности и остваривање спортских циљева, не одржава у стању које омогућава одговарајући ниво обављања тих активности и делатности и осигурава безбедно коришћење, у складу са овим законом. Влада ближе уређује услове, критеријуме и начин стицања, односно одузимања статуса спортског објекта од националног значаја (чл. 148. Закона о спорту)

округлим столовима и у раду подгрупа за припрему Стратегије, заступано је мишљење да би требало вратити у Закон о спорту решење о забрани приватизације спортских објеката од националног значаја;

4) Јавни спортски објекти (чл. 149. ст. 1.) - спортски објекти јавне намене, у складу са законом. Према чл. 22а Закона о планирању и изградњи, *објекти јавне намене* су објекти намењени за јавно коришћење и могу бити објекти јавне намене у јавној својини по основу посебних закона (линијски инфраструктурни објекти, објекти за потребе државних органа, органа територијалне аутономије и локалне самоуправе итд.) и остали објекти јавне намене који могу бити у свим облицима својине (болнице, домови здравља, домови за старе, објекти образовања, *отворени и затворени спортски и рекреативни објекти*, објекти културе, саобраћајни терминали, поште и други објекти);

5) Школски спортски објекти (чл. 150. ст. 1) - део школе, односно високошколске установе намењен за остваривање наставног плана и програма физичког васпитања ученика, односно студената (школска спортска сала, школски спортски терен и сл.).

6) Скијашка стаза јесте уређена и обележена површина јавног скијалишта као уређене јавне површине која се одређује на основу закона којим се уређују јавна скијалишта. За скијашку стазу не одређује се грађевинско земљиште, а може бити на свим врстама земљишта (грађевинско, пољопривредно и шумско), већ се за уређење скијашке стазе примењују правила и прописи за партерно уређење земљишта, уз обавезну антиерозиону заштиту и може бити у свим облицима својине[165]

Сви спортски објекти према Закону о спорту (чл. 139. ст. 5. и чл. 140.) подлежу категоризацији, која се врши у складу са Националном категоризацијом спортских објеката. Њу припрема стручна комисија коју образује министар надлежан за спорт, од представника министарства надлежног за спорт и Републичког завода за спорт и медицину спорта, а усваја министар надлежан за спорт. Националном категоризацијом спортских објеката утврђују се критеријуми и мерила за рангирање спортских објеката на основу врсте спортских активности, техничких карактеристика спортског објекта и нивоа такмичења за који испуњава услове. На основу прописане Националне категоризације спортских објеката, која важи пет година од дана објављивања у Службеном гласнику Републике Србије, Републички завод за спорт и медицину спорта Републике Србије једанпут годишње врши рангирање спортских објеката. Подаци о извршеном рангирању достављају се министарству надлежном за спорт, који те податке објављује на свом сајту у року од 15 дана од извршеног рангирања. На извршено рангирање спортских објеката може се уложити приговор министру надлежном за спорт у року од 15 дана од дана објављивања на сајту министарства.

Министар омладине и спорта је националну категоризацију спортских објеката уредио Правилником о националној категоризацији спортских објеката још 2013. године.[166] Према чл. 182. ст. 1. Закона о спорту овај правилник је требао бити усаглашен са Законом о спорту из 2016. године до 16. фебруара 2018. године. Како није донет нови правилник, то се и даље примењује онај из 2013. године, у складу са чл. 183. ст. 2. Закона о спорту.

Критеријуми и мерила за рангирање спортских објеката утврђују се на основу врсте спортских активности, техничких карактеристика објекта и нивоа такмичења за који спортски објекат испуњава услове, у складу са Законом о спорту. Критеријуми и мерила за рангирање спортских објеката на основу врсте спортских активности утврђују се у односу на спортске гране које су рангиране од прве до шесте категорије у складу са правилником којим се уређује национална категоризација спортова. На основу прописаних критеријума, спортски објекти се

[165] Чл. 2. ст. 1. тач. 24б) Закона о планирању и изградњи.
[166] „Сл. гласник РС”, број 103/2013

рангирају и три категорије: спортски објекти прве категорије; спортски објекти друге категорије; спортски објекти треће категорије. У односу на постављене критеријуме у свакој категорији се праве разлике да ли је у питању једнофункционални или вишефункционални спортски објеката

Процес првог рангирања спортских објеката у Републици Србији почео је анализом спортских објеката који су закључили упис у Матичну евиденцију спортских објеката, закључно са 28. фебруаром 2014. године. У том тренутку, упис у Матичну евиденцију спортских објекта био је закључен за укупно 1239 спортских објеката. Као основни услов да би се неки спортски објекта категорисао узето је да има употребну дозволу.[167] Тако се дошло до тога да се број спортских објеката који је дошао у обзир за категоризацију свео на 365 објеката. Њихову категоризацију је Завод за спорт и медицину спорта Републике Србије обрадио током 2014. године, с тим да су поједини спортски објекти који су део одређеног спортског комплекса обрађени у оквиру одговарајућег спортског објекта као целине. Рангирање је вршено према врсти спортских активности, техничким карактеристикама спортског објекта и нивоу такмичења за које објекта испуњава услове, с тим да су узимани подаци које је власник, односно корисник спортског објекта уписао у пријави за упис у Матичну евиденцију спортских објеката. На крају је прелиминарно рангирање извршено за 340 спортских објекта. Према Информатору о раду за 2023. годину, Завод за спорт и медицину спорта није вршио рангирање спортских објеката у 2021. и 2022. години, како је то прописано чл. 140. ст. 2. тачка 3) Закона о спорту.

Према Закону о спорту, основни услов који треба спортски објекат да испуни јесте да је "одговарајући", односно да задовољава критеријуме утврђене Правилником о ближим условима за обављање спортских активности и делатности[168] и Правилником о условима за обављање спортских делатности[169]. Првим правилником су прописани услови за спортске објекте које користе спортске организације, спортска друштва и савези, а другим правилником су утврђени услови за спортске објекте које користе организације за обављање спортских делатности. Наведеним правилницима су детаљно прописани услови које треба да задовоље како основне просторије (површине) тако и пратећи простор, све у зависности од намене спортског објекта. Ти услови нису исти у зависности од тога да ли се спортски објекат користи само за тренирање или и за организовање спортских такмичења. Посебни услови се траже за спортске објекте на којима се организују такмичења националног ранга, професионална такмичења и међународна спортска такмичења.

Спортски објекти морају, у сваком случају, бити приступачни лицима са посебним потребама (деца, стари, особе са инвалидитетом и др.).[170] Уколико су у питању спортски објекти у или на којима се организују такмичења националног ранга, професионална такмичења или међународна спортска такмичења, они морају бити тако припремљени да је гледаоцима са инвалидитетом омогућено да посматрају такмичење на приближно истом нивоу, као и остали присутни на спортском објекту.[171]

Када су у питању јавни спортски објекти, они се могу користити за обављање спортских активности под условом да су уређени, обележени, опремљени и одржавани у стању које омогућава одговарајући ниво обављања спортских активности и осигурава безбедно коришћење. Јавни спортски објекти, посебно, морају бити доступни грађанима под једнаким условима. Начин и услове коришћења и услове обављања спортских активности у јавним спортским објектима прописује министар надлежан за спорт. Тренутно су услови и начин коришћења јавних

[167] Тај услов није садржан у чл. 139. Закона о спорту из 2016. године.
[168] "Сл. гласник РС", бр. 17/2013.
[169] "Сл. гласник РС", бр. 63/2013.
[170] Чл. 149. Закона о спорту.
[171] Видети чл. 9. Правилника о ближим условима за обављање спортских активности и спортских делатности.

спортских објеката уређени Правилником о коришћењу јавних спортских објеката и обављању спортских активности у јавним спортским објектима из 2013. године, који није усаглашен са важећим Законом о спорту из 2016. године.[172]

2.6.3. Стање спортске инфраструктуре у Републици Србији

Последње истраживање стања спортске инфраструктуре у Републици Србији је оно које је спровело Министарство омладине и спорта током 2014. године. Истраживање је обављено преко упитника достављеног јединицама локалне самоуправе (ЈЛС). Захтев за достављање извештаја упућен је у 165 општина и градова на територији РС, без Косова и Метохије. Укупно је 145 јединица локалне самоуправе доставило извештај (87,87%), док 20 ЈЛС нису доставиле извештај.

Добијени подаци су показали следеће:

Број ЈЛС које су доставиле извештај	*Укупан број спортских објеката у ЈЛС*	*Број спортских објеката у јавној својини*	*Број спортских објеката у приватној својини*	*Број спортских објеката у недефинисаној својини*
145	*6927*	*6272*	*567*	*88*
%	*100*	*90,59*	*8,14*	*1,27*

Број спортских објеката (88) у недефинисаној својини није у потпуности поуздан, јер у њега улази и укупан број од 50 спортских објеката у Лесковцу за које град Лесковац није у опште одредио тип својини. Иначе, у само неколико ЈЛС је евидентирано постојање спортских објеката у недефинисаној својини: Београд – Земун, Београд - Савски венац, Дољевац, Жагубица, Нови Бечеј, Лесковац.

Детаљнији преглед достављених података из ЈЛС показује да број пријављених спортских објеката није потпун јер су поједине ЈЛС очигледно пријавиле само спортске објекте који су у јавној својини. Тако је, на пример, Крагујевац пријавио само 26 спортских објеката у јавној својини, иако на територији Крагујевца постоје и спортски објекти у приватној својини (тениски терени и др.). Могли би се навести и други примери, попут Суботице (22 објекта у јавној својини) и Ужице (13 објеката у јавној својини).

На основу информација добијених од Канцеларије за КиМ, на територији АП Косова и Методије у 15 ЈЛС евидентирано је 115 спортских објеката.

Укупан број спортских објекта у 15 ЈЛС на КиМ	*Број спортских објеката у јавној својини*	*Број спортских објеката у приватној својини*	*Број спортских објеката у недефинисаној својини*
115	*104*	*7*	*4*
100%	*90,43*	*6,08*	*3,48*

[172] "Сл. гласник РС", бр. 55/2013.

Како подаци о власничкој структури спортских објеката на територији АП Косова и Метохије нису свеобухватни, нити потпуни, они нису обједињени у укупном броју спортских објеката (**6927**). Ако би се додало и **115** објеката на КиМ, добило би се пријављених **7042** спортских објеката у Републици Србији. С обзиром да сви објекти нису пријављени, једини логични закључак је да на територији Републике Србије има између **7000 и 8000** спортских објеката (ван територији КиМ). Такође се логично може претпоставити да је код непријављених спортских објеката највећи број у приватној својини.

Највећи број спортских објеката је у Београду, укупно 1233.

Укупан број спортских објекта у Београду	*Број спортских објеката у јавној својини*	*Број спортских објеката у приватној својини*	*Број спортских објеката у недефинисаној својини*
1233	*1105*	*104*	*24*
100%	*89,62*	*8,43*	*1,95*

Према извештају ЈЛС следећи градови су пријавили да на њиховој територији има више од 100 спортских објеката:

Назив ЈЛС	*Укупан број спортских објеката*
Јагодина	133
Кладово	125
Краљево	100
Нови Сад	148
Панчево	146
Пирот	118
Пожаревац	118
Смедерево	109
Сремска Митровица	104
Трстеник	125
Ниш	216
Ваљево	112

У оквиру Истраживања ЈЛС су пријављивале и типове спортских објеката. Од укупно 6927 спортских објеката идентификовано је 60 типова:

Типови спортски објеката	*Укупан број*
Арена	*1*
Спортски центар	*11*
Спортско рекреациони центар	*13*
Стадион	*917*
Стадион за фудбал	*64*
Фудбалски стадион са атлетском стазом	*5*

Стадион за мале спортове	*23*
Атлетски стадион	*2*
Атлетска отворена борилишта	*9*
Стадион за амерички фудбал	*1*
Спортска хала	*382*
Спортска сала	*45*
Гимнастичка сала	*6*
Балон сала	*59*
Сала за борилачке спортове	*11*
Спортска сала за тенис	*3*
Сала за стони тенис	*6*
Школски спортски центар	*14*
Школска фискултурна сала	*368*
Школски терен	*308*
Базен	*233*
Аква парк	*3*
Затворени спортски терен	*9*
Отворени спортски терен	*2686*
Фудбалски терен	*390*
Мултифункционални терен на отвореном	*222*
Кошаркашки терен	*88*
Одбојкашки терен	*38*
Рукометни терен	*34*
Сеоска игралишта	*24*
Трене за скејт	*1*
Терен за бич волеј	*11*
Терен за мини голф	*1*
Терен за голф	*1*
Терен за бочање	*2*
Софтбол терен	*1*
Тениски терен	*660*
Мини пич терен[173]	*19*
Бициклистичка стаза	*3*
Трим стаза	*7*
Стрељана	*17*
Обележене планинарске стазе	*1*
Планинарски дом	*3*
Хиподром	*15*
Објекти и површине за спортове на води	*3*
Риболовишта	*7*
Плажа	*6*

[173] Податак о мини пич теренима није поуздан јер према подацима Министарства спорта само је Министарство омладине и спорту у периоду од 2009. до 2012. изградио 78 мини-пич терена а познато је да су изградњу оваквих терена финансирали и АПВ и ФСС.

Скијалиште	*3*
Теретана	*72*
Теретана на отвореном	*8*
Куглана	*17*
Спортски аеродром	*2*
Шах сала	*22*
Клизалиште	*2*
Мото стаза	*1*
Вештачка стена за пењање на отвореном	*1*
Вештачка стена у хали	*1*
Писта за мачевање	*1*
Терени и игралишта за дечји спорт	*15*
Други спортски објекти	*49*

Најбројнији типови спортских објеката:

Тип спортског објекта	*Укупан број*
Отворени спортски терен	*2686*
Стадион	*917*
Тениски терен	*660*
Фудбалски терен	*390*
Спортска хала	*382*
Школска фискултурна сала	*368*
Школски терен	*308*
Базен	*233*
Мултифункц. терен на отвореном	*222*

Најбројнији спортски објекти у приватној својини по типу објекта су:

Тип спортског објекта	*Укупан број*
Тениски терен	*216*
Отворени спортски терен	*92*
Базен	*56*
Стадион	*40*
Спортска хала	*40*
Балон сала	*27*
Теретана	*24*
Спортска сала	*23*

Најважнији и најажурнији извор за добијање података о стању спортске инфраструктуре у Републици Србији требала би бити **Национална евиденција спортских објеката**, коју води као поверени посао Завод за спорт и медицину спорта Републике Србије. Последњи подаци из те евиденције који су доступни и који су објављени су они из 2021. године.[174]

[174] http://rzsport.gov.rs/wp-content/uploads/2021/05/Sportska-infrastruktura-2021.pdf. Нових података нема јер од 2022. године Национална евиденција спортских објеката фактички не функционише.

Од укупно **4631** регистрованих спортских објеката на територији РС, **204**4 (односно 44.14%) власника/корисника спортских објеката је до 2021. године уписало/започело упис објеката у Националну евиденцију.

Према подацима из Националних евиденција које је Завод за спорт и медицину спорта РС објавио 2017. године, у децембру 2016. године у Националној евиденцији спортских објеката од укупно 4625 регистрованих спортских објеката на територији РС, 1020 (22,05%) спортских објеката је уписало/започело упис у Националну евиденцију. То значи да је за пет година примене Закона о спорту од 2016. до 2021. године укупно регистровано додатних само 5 спортских објеката на територији Републике Србије, а да је за 50% увећан упис спортских објеката у Националну евиденцију спортских објеката у односу на оне који су већ били уписани.

У Националну евиденцију највише је уписаних игралишта, 832 или 41.33%, а најмање хангара и језера, по два или 0.10%.

Табела: Укупан број и % спортских објеката по типовима (врстама) објеката

Типови (врсте) спортских објеката	**Број**	**%**
Школски спортски центар	341	16,94
Хангар	2	0,10
Мини пич	14	0,70
Стаза	10	0,50
Језеро	2	0,10
Стрељана	1	0,55
Хиподром	7	0,35
Стадион	196	9,74
Спортски центар	106	5,27
Сала	346	17,19
Базен/пливалиште	29	1,44
Хала	67	3,33
Куглана	7	0,35
Површине за слободну рекреацију	43	2,14
Игралиште	832	41,33

У Националне евиденције, највише је уписаних отворених, 1177 или 58.97%, а најмање полузатворених спортских објеката, 3 или 0.15%.

Табела: Укупан број и % спортских објеката по врсти простора

Врста простора	Број	%
Трансформабилни	7	0,35
Комплексни	238	11,72
Отворен	1222	60,20
Затворен	567	27,93
Полузатворен	3	0,15

У Националној евиденцији је највише је уписаних јавних - државних објеката, 1040 или 53.20%, а најмање приватних објеката, 51 или 2.61%.

Табела: Укупан број и % спортских објеката по власништву/кориснику објекта

Власништво/корисник	Број	%
Јавно - државно	1040	53,20
Јавно - покрајински	62	3,17
Јавно - ЈЛС	802	41,02
Приватно	51	2,61

У Националној евиденцији је највише је уписаних фудбалских терена, 1196 или 19.20%.

Табела: Укупан број и % спортских објеката по врсти спорта која се може одвијати у оквиру њега (процентуално више заступљене спортске гране)

Врста спорта	**Број**	**%**
Фудбал	1196	19,20
Кошарка	925	14,85
Одбојка	826	13,26
Рукомет	699	11,22
Гимнастика	373	5,99
Стони тенис	298	4,78
Атлетика	297	4,77
Карате	207	3,32
Аеробик	195	3,13
Тенис	146	2,34
Бадминтон	122	1,96
Шах	118	1,89
Ритмичка гимнастика	1118	1,89
Фитнес	107	1,72
Аикидо	84	1,35
Џудо	79	1,27
Кик бокс	75	1,20
Рвање	70	1,12
Спортски плес	69	1,11
Бокс	61	0,98
Дизање тегова	57	0,92
Пикадо	55	0,88
Теквондо	52	0,83

За све друге спортове постоји мање спортских објеката. На пример: боди билдинг 44, пливање 44, амерички фудбал 31, стрељаштво 29, ватерполо 29, мачевање 25, савета 21, електронски пикадо 21, џу џицу 21, бициклизам 14, боћање 14, коњички спорт 13, билијар 12, куглање 12, рагби 10, синхроно пливање 10, стреличарство 10, кајак – кану 9.

У Националној евиденцији највише је уписаних објеката који испуњавају услове за одржавање традиционалних међународних спортских манифестација, 39 или 23.49%, а најмање уписаних објеката који испуњавају услове за одржавање олимпијских игара, 2 или 1.20%.

Табела: Укупан број и % спортских објеката по врстама спортских такмичења које се у њима одвијају (велика међународна такмичења)

Врсте спортских такмичења	Број	%
Олимпијске и параолимпијске игре	2	1,20
Светска и европска првенства	11	6,63
Медитеранске игре	10	6,02
Универзијаде	19	11,45
Светски купови и финални турнири светске лиге	8	4,82
Зимски и летњи олимпијски фестивал младих Европе	5	3,01
Балканска и друга регионална првенства	38	22,89
Финална и финални турнири европских клупских такмичења	12	7,23
Критеријумски и квалификациони међународни спортски турнири	22	13,25
Традиционалне међународне спортске манифестације	39	23,49

Према подацима из Националне евиденције спортских објеката, највише је уписаних објеката који испуњавају услове за одржавање спортско - рекреативних догађаја и школска спортска такмичења на нивоу ЈЛС, 470 или 44.80%, а најмање уписаних објеката који испуњавају услове за одржавање националних првенстава, 110 или 10.49%.

Табела: Укупан број и % спортских објеката по врстама спортских такмичења које се у њима одвијају (национална такмичења)

Врста такмичења	Број	%
Национална првенства и турнири	110	10,49
Национални спортско - рекреативни догађаји и национална школска спортска такмичења	115	10,96
Нижи рангови националних такмичења	354	33,75
Спортско - рекреативни догађаји и школска спортска такмичења на нивоу ЈЛС	470	44,80

Најпроблематичнији је података да од уписаних спортских објекта у Националну евиденцију њих 371 или 18.57% поседује употребну а 498 или 25.11% поседује грађевинску дозволу.

Табела: Укупан број и % спортских објеката по подацима о поседовању употребне и грађевинске дозволе

	Број	%
Спортски објекти са употребном дозволом	371	18,57
Спортски објекти без употребне дозволе	1627	81,43
Спортски објекти са грађевинском дозволом	498	25,11
Спортски објекти без грађевинске дозволе	1485	74,89

Највише уписаних у Националну евиденцију спортских објеката је оних објеката у којима се упражњава школски спорт 754 или 49.09%, а најмање објеката у којима се упражњава спорт у војсци 7 или 0.46%.

Типологија спортских активности	Број	%
Школски спорт	754	49,09
Универзитетски спорт	17	1,11
Спорт особа са инвалидитетом	21	1,37
Спорт у војсци	7	0,46
Спорт у полицији	11	0,72
Спорт за све	40	2,60
Раднички спорт	10	0,65
Рекреативни спорт	445	28,97
Спортови који нису од посебног значаја	8	0,52
Такмичарски спорт	223	14,52

Спортски савез Србије је почетком 2021. године обави истраживање о територијалним спортским савезима у Републици Србији, путем упитника који је достављен свим територијалним спортским савезима који су у чланству Спортског савеза Србије. Упитник је попунило у марту месецу 2021. године укупно 133 територијална спорска савеза јединица локалне самоуправе, укључујући и спортске савезе београдских градских општина, као и Спортски савез Војводине и Спортски савез Косова и Метохије. Једно од питања на које се територијални спорски савези давали одговор је и: *„Да ли на територији општине/града постоји довољан број спорских објеката за обављање спорских активности чланица Савеза?“* На то питање позитивно (ДА) се изјаснило 56 територијалних савеза, а 77 савеза је дало негативан одговор (НЕ). На поновљеном истраживању средином 2024. године, од 124 територијална спортска савеза која су попунила упитник, 62 је одговорила да на њиховој територији постоји довољан број спортских објеката за обављање спортских активности чланица савеза а осталих 62 савеза је одговорило негативно.

Када је реч о стању спортске инфраструктуре у нашој земљи посебно је уочљив недовољан број *спортских објеката за водене спортове*. Овај проблем није повезан само са рекреативним и такмичарским бављењем воденим спортовима већ и са веома израженим проблемом превенције од утапања грађана и грађанки Републике Србије. У Србији је, на пример, током 2022. године забележено 72 смртна случаја услед дављења и потапања, од тога 53 (73,6%) међу особама мушког пола, а 19 (26,4%) међу особама женског пола. У Србији је 2022. године, од укупног броја случајева утапања, 9,7% било је међу децом и младима до 19 година, 50% случајева су биле особе доби 60 и више година, а остали утопљеници су биле особе доби 20-59 година (40,3%).

Светски дан превенције утапања, проглашен Резолуцијом Генералне скупштине УН A/RES/75/273 „Глобална превенција утапања“ из априла 2021. године, обележава се сваког 25. јула, под слоганом: „Свако се може утопити, али нико не би требао.“ Током 2023. године, 76. Светска здравствена скупштина СЗО усвојила је прву резолуцију о превенцији утапања: „Убрзавање акције на глобалној превенцији утапања“ (Accelerating action on global drowning prevention). Резолуција прихвата позив Генералне скупштине Уједињених нација да СЗО координира активности у оквиру система УН на превенцији утапања и омогући обележавање Светског дана превенције утапања, 25. јула, сваке године[175]. Овај догађај глобалног карактера служи као прилика да се истакне трагичан и далекосежан утицај утапања на породице и заједнице и да се понуде решења како би се оно спречило и спасили животи. Процењује се да се сваке године у свету утопи 236.000 људи, а утапање је међу десет водећих узрока смрти деце и омладине узраста од 1 до 24 године. Више од 90% смртних случајева утопљеника дешава се у рекама, језерима, бунарима и резервоарима за воду у домаћинствима, као и у земљама са ниским и средњим приходима, при чему су деца и адолесценти у руралним подручјима више погођени. Утапање је узрок више од 2,5 милиона смртних случајева у свету који се могу спречити у току протекле деценије (овај број не укључује случајеве који се могу приписати катастрофама попут поплава и инцидената у водном саобраћају). СЗО процењује да је 2019. године 235.600 људи у свету умрло услед утапања, што је еквивалентно 650 смртних случајева сваког дана, 26 сваког сата и то је тиха епидемија смртних случајева који се могу спречити. Катастрофе повезане са поплавама све више погађају милионе људи широм света, делимично због повећања штетног утицаја климатских промена, а утапање је водећи узрок смрти током поплава. Преко 60% свих смртних случајева утопљеника је у регионима западног Пацифика и југоисточне Азије. Стопе умрлих од утапања на 100.000 становника су највише у региону западног Пацифика, а затим у афричком региону. Стопе утапања разликују се за преко 68 пута између земаља са најнижом и највећом стопом.

Када су у питању национални тренинг центри, Истраживање које је спровело Министарство спорта у 2024. години путем упитника за надлежне националне спортске савезе показало је да само 6 савеза има свој национални тренинг центар. Овоме треба додати и објекте Завода за спорт и медицину спорта Републике Србије, пошто према члану 107. став 7. Закона о спорту, Републички завод има статус националног тренинг центра. У дискусијама на Првој и Другој подгрупи Радне групе за израду Националне стратегије развоја спорта 2026-2035. указано је на потребу постојања још националних тренинг центара (нпр. за кошарку), по могућству мултифункционалних, а нарочито једног планинског тренинг центра на одговарајућој надморској висини.

Многи чланови Радне групе и подгрупа за израду Националне стратегије развоја спорта су потенцирали *проблем непостојање тачне и свеобухватне Националне евиденције спортских објеката* као и интерактивног Мапирања спортских објеката у Републици Србији, који би

[175] Подаци института за јавно здравље Војводине, https://izjzv.org.rs/?lng=&cir=&link=3-18-4208

омогућили не само свим учесницима у систему спорта и јавним властима него и целокупном грађанству увиду у право стање постојеће спортске инфраструктуре и „понуду услуга“ које та инфраструктура пружа. Без постојања таквих евиденција није могуће вођење било какве смислене јавне политике у спорту нити одлучивати о потребним новим спортским објектима у односу на број спортских организација, спортиста и грађана који се баве такмичарским и рекреативним спортом на одређеном подручју. Изградња нових спортских објеката не би требала да подразумева улагање само у објекте за „велике“ спортове јер спортска инфраструктура за многе „мале“ спортове кошта много мање а постиже значајне ефекте на повећању обухвата бављења грађана спортом. Посебно за спортове који се дешавају у природи, тзв. ”outdoor” спортове, потребно је укључити и туристичке организације, односно министарство надлежно за туризам и сагледати какви објекти би били потребни за привлачење, поред домаћих, и страних корисника објеката. На пример, приликом улагања у жичару за скијање требало би истом приликом сагледати и могућности коришћења те жичаре и за бициклизам ”downhill” и сличне активности, јер би се тиме и лети ангажовали капацитете жичаре, али и капацитете смештаја и осталих услуга. У том погледу треба користити примере добре праксе из иностранства. Спортски туризам, а нарочито “outdoor” туризам, лако може бити увезан са културним, историјским, верским и сличним врстама туризма. На пример, регион Овчарско-.Кабларске клисуре је повољан за најмање 12 спортова, али се може увезати са верским и историјским туризмом (има много манастира на малом простору), па и ловним и риболовним туризмом. Србија има огромне потенцијале за развој спортског туризма, који су углавном неискоришћени.

Постојање квалитетних спортских објеката је нужан елемент за организовање међународних спортских такмичења у нашој земљи, при чему су оба ова фактора кључни елементи за развој спортског туризма. Многи спортови са својим спортским објектима (укључујући и јавне) и такмичењима могу бити профитабилни за целе локалне самоуправе до те мере да се упоредо развијају остале гране привреде. У окружењу, класичан пример је Бовец у Словенији, мала општина по броју становника (3000) али по територији велика. Највеће приходе остварују од спортског туризма, кајака на дивљим водама (Соча), МТБ, планинарења, ваздухопловства (имају мали аеродром на којем је активно падобранство, једриличарство), скијање (Канин). У Србији има општина са сличним потенцијалом, али скоро се ништа не искоришћава, или је све то поприлично неорганизовано. Координација активности између министарстава надлежних за спорт и туризам на едукацији у области спортског туризма очигледно је нужна. Једна од могућности за унапређење спортског туризма у нашој земљи је и израда јединствене апликације за спортски туризам, која би обухватила целокупну спортско-туристичку понуду на једном месту.

У сваком случају, непостојање одговарајућих информација о спортским објектима представља ограничавајући фактор за развој *спортског туризма* у нашој земљи. Спорт данас доприноси туризму на два начина: прво, кроз омогућавање домаћим и страним туристима да за време посете учествују у спортским такмичарским или рекреативним активностима на спортским објектима, и, друго, кроз мотивисање туриста да дођу на одређену дестинацији, као гледаоци или учесници одређене спортске приредбе или одређених спортских активности. Спорт може бити чак и главни мотив за туристу да посети одређено место (дестинацију). Спортски туризам чини 5-10% укупног светског туризма и у неким земљама приходи од спортског туризма могу чинити и више од 25% укупног туристичког прихода. Међутим, потенцијали спортског туризма за остваривање раста наше туристичке привреде често се не користе или нису максимизирани јер повезаност области спорта и туризма није добро конципирана и успостављена. Туристички потенцијали спорта и када постоје одговарајући спортски објекти не користе се углавном из два разлога: прво, спортске активности и спортске приредбе организује се од различитих организација у области спорта којима су спортски разлози примарни, а не

максимизовање туристичког потенцијала планиране спортске активности; друго, многе организација у области спорта свој рад темеље на волонтерима и не поседу пословне или организационе вештине или искуство, укључујући и стручно знање.

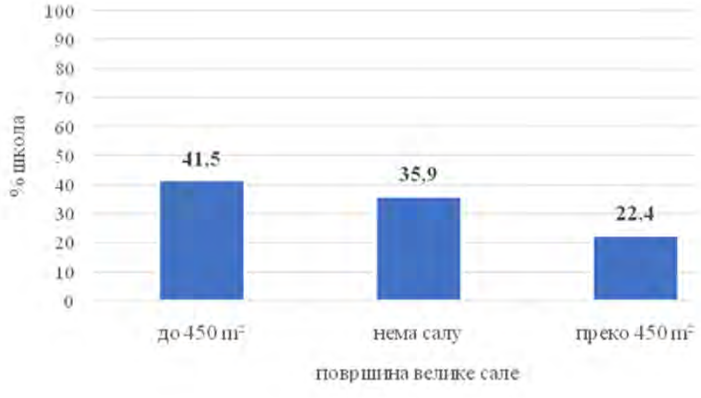
Да је потенцијал огроман показује пример Златибора, где је изграђен комплекс фудбалских терена са вештачком и природном травом, који током летње сезоне и током зимског распуста користи 18-25 тимова (Србија, БИХ, Црна Гора, Македонија, УАЕ, Израел...), са тенденцијом пораста. Спортско-туристичку понуду употпуњава и Спортска хала, која се редовно користи.

2.6.4. Школски спортски објекти и простори

Према подацима Министарства просвете, науке и технолошког развоја достављеним Министарству омладине и спорта у децембру месецу 2021. године за потребе припреме нове Националне стратегије развоја спорта, школске фискултурне сале се морају бројати по локацијама, односно морају се узети у обзир све матичне и издвојене локације школа којих укупно има 4190. Од тог броја школа, фискултурну салу у 2021. години имало је 2274 школа. На укупно 1714 локација (од 4190) није било спортских терена, а на 2476 локација је имало спортских терена.

Какво је стање школске спортске инфраструктуре може се видети из истраживања које је спровео Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања 2022. године путем упитника. Први сегмент упитника[176] тицао се опремљености школа у погледу затворених простора. У оквиру затворених простора, школе су попуњавале податке везане за димензије велике сале, мале сале, базена и теретане. Такође, требало је да наведу да ли су поменути објекти опремљени по нормативу. С обзиром на то да се велики број школа није одазвао истраживању и да, самим тим, не располажемо подацима о довољном броју школа по административним окрузима, коментари ће се базирати на сумарним резултатима, без детаљнијег приказа по окрузима.

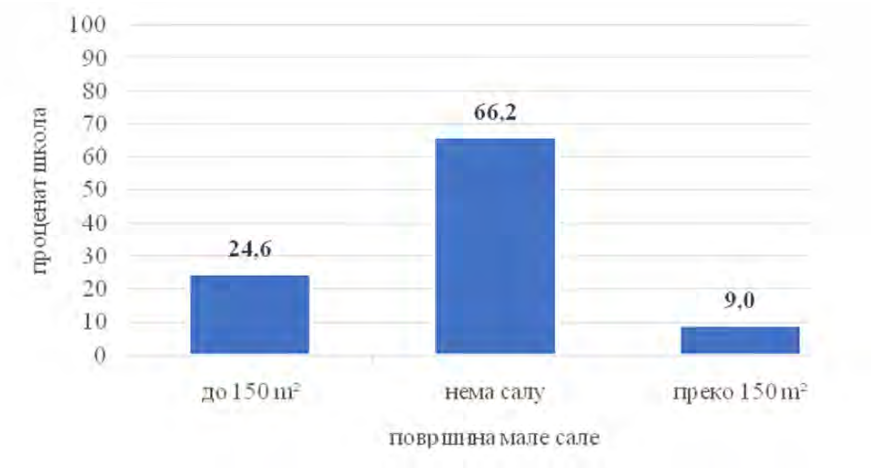
На следећем Графикону је представљена процентуална заступљеност велике сале према површини.

На бази добијених података може се констатовати да 448 школа, односно, 35.9% школа нема велику салу; 518, тј. 41,5% школа има велику салу површине до 450м²; а 280, односно, 22,4% има велику салу површине веће од 450м². Две школе нису одговориле на ово питање.

[176] Недељковић, Ј., (2022), Истраживање стања у образовно-васпитним установама у Србији у вези са школским спортом, Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, Београд.

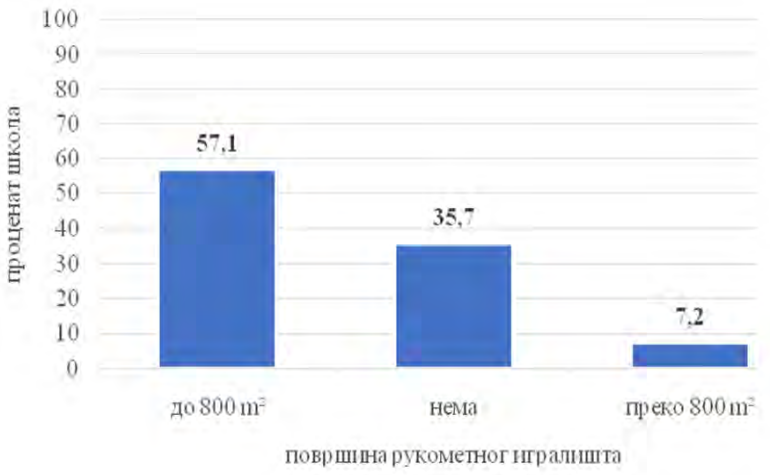
Што се тиче опремљености школа по нормативу, од 518 школа чија је површина већа од 450 м², по нормативу је опремљено 265 (51,2%), док је међу школама чија је површина преко 450 м²по нормативу опремљено 205 школа (73,2%). На следећем Графикону је представљена процентуална заступљеност мале сале према површини.

Посматрајући добијене податке, уочава се да 826 школа, односно, 66,2% нема малу салу; 307 школа, односно, 24,6% поседује малу салу површине до 150м²; док 112 (9%) има малу салу површине преко 150м². Две школе нису одговориле на ово питање. Када говоримо о опремљености школа по нормативу, стање је неповољније у односу на велику салу. Наиме, од укупно 307 школа површине мање од 150 м², 78 (25,4%) је опремљено по нормативу, док је од 112 школа површине веће од 150 м², 45 (40,2%) оних које задовољавају норматив. Што се тиче базена, само 18 од укупно 1248 школа поседује базен. Од тог броја, 10 је опремљено по нормативу. Од 1248 школа, само 77 школа поседује теретану, при чему су 32 опремљене по нормативу

Други сегмент упитника тицао се опремљености школа у погледу отворених простора. У оквиру отворених простора, школе су попуњавале податке везане за димензије (површину) рукометног, кошаркашког, одбојкашког и игралишта за мали фудбал, као и димензија јаме за скокове

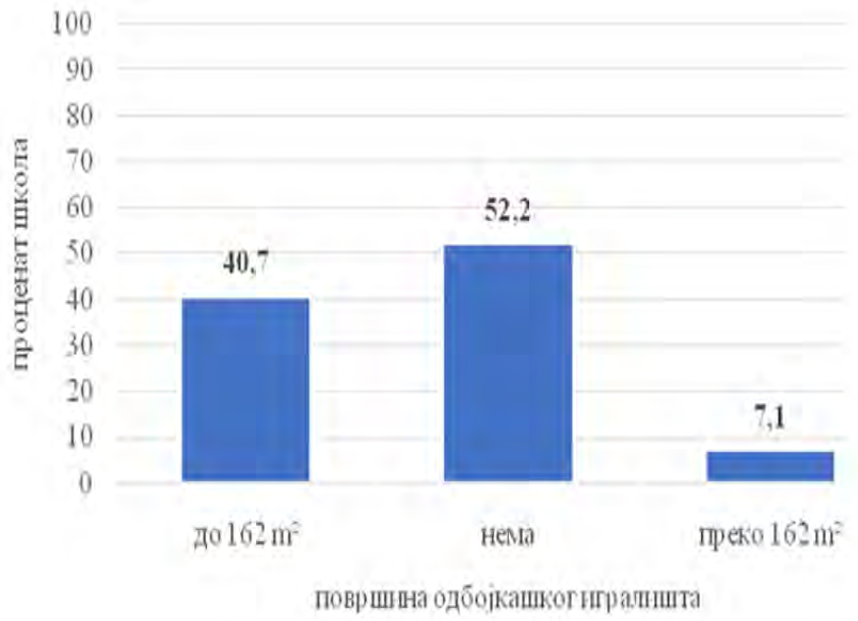
На основу пристиглих упитника, произилази да 801 школа (64,3%) има *игралиште за рукомет*, док 445 – 35,7% нема. Од оних које имају, 57,1% школа има рукометно игралиште до 800м², а 7,2% школа преко 800м². Две школе нису попуниле податке за ово питање. Најчешће навођене подлоге за игралишта су: асфалт и бетон, а занемарљив број игралишта има за подлогу тартан, песак, шљаку, траву и земљу. Осам школа је навело да имају игралиште, али нису навеле подлогу.

Увидом у следећи Графикон уочава се да 871, односно, 69,9% школа има *кошаркашко игралиште,* а 375 – 30,1% нема. Од броја школа које имају игралиште, 62,4% школа има игралиште површине до 448м², а 7,5% преко 448м². Две школе нису попуниле податке за ово питање. Најчешће навођене подлоге за игралишта су: асфалт и бетон, знатно мање тартан, а занемарљив број је навео траву и земљу. Девет школа је навело да имају игралиште, али нису навеле подлогу.

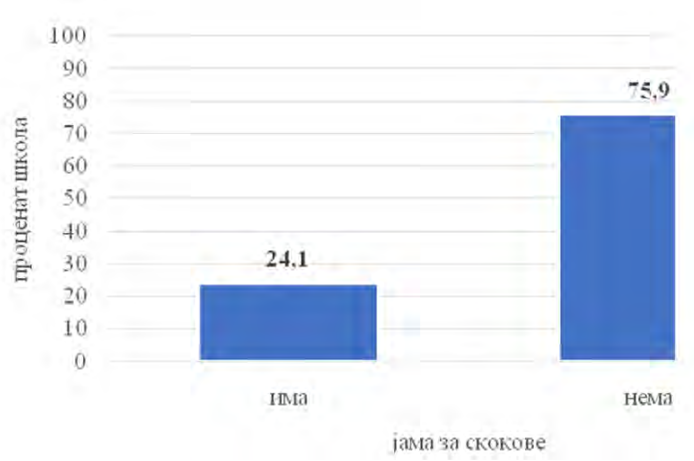
Анализом резултата, утврђено је да 596, тј. 47,8% школа има *одбојкашко игралиште*, а 650 – 52,2% нема. Од школа које имају игралиште, 40,7% школа има игралиште површине до 162м², а 7,1% преко 162м². Две школе нису попуниле податке за ово питање. Најчешће навођене подлоге за игралишта су: асфалт и бетон, знатно мање њих је навело тартан, траву, песак, шљаку и земљу. Пет школа је навело да имају игралиште, али нису навеле подлогу.

На основу пристиглих упитника, добијено је да 824, односно, 79,2% школа има игралиште за мали фудбал, а 367 – 30,8% нема. Од броја школа које имају игралиште, 63,1% школа има игралиште површине до 800м², а 6,1% преко 800м². Укупно 57 школа није одговорило на ово питање. Најчешће навођене подлоге за игралишта су: асфалт и бетон, знатно мање њих је навело траву, тартан, песак и земљу. Седам школа је навело да имају игралиште, али нису навеле подлогу.

Увидом у следећи Графикон, уочава се да 300, тј. 24,1% школа има јаму за скокове, док 946 (75,9%) нема.

Имајући у виду да не постоји норматив у погледу димензија јаме за скокове, приказ резултата односиће се на подлогу. Резултати указују да се као подлога најчешће јавља песак (243 школе), што је и очекивано, затим трава (14), бетон и земља (12), асфалт и тартан (4), као и шљака (3).Осам школа је навело да имају игралиште, али нису навеле подлогу.

Трећи сегмент упитника односи се на пратеће просторе, при чему су школе требало да наведу број следећих објеката (свлачионице, купатила, тоалети и справарнице)

Увидом у претходни графикон уочава се да школе од пратећих простора у највећем броју располажу тоалетима (2791), свлачионицама (2117), купатилима (1482) и справарницама (829).

Када је у питању коришћење затворених и отворених простора, од укупно 1248 испитане школе, 1042 школа користи поменуте просторе у циљу одржавања спортских секција; 279 школа их користи у сврху рекреације радника школе; 375 школа их изнајмљује спортским клубовима, а 117 школа их изнајмљује грађанима. Може се приметити да се затворени и отворени простори

користе за потребе саме школе. Број школа према намени коришћења затворених и отворених простора види се из следећег графикона.

2.7. Интегритет спорта и спречавање негативних појава

2.7.1. Манипулација спортским такмичењима

Да би се дефинисало тачно значење термина „манипулација спортским такмичењима“ Савет Европе је 2016. године започео процес прецизирања овог термина унутар Мреже националних платформи (Копенхагенска група). Основни задаци овог процеса су били ажурирање терминологије, превазилажење уобичајених разлика између термина „Спорт“ и „Клађење“, а који су везани за манипулације. Мрежа тренутно ради на развоју опсежног „Истраживања“ заснованог на националним искуствима како би се идентификовали modus operandi који користе манипулатори. Циљ Савета Европе је да прецизира различите врсте манипулација спортским такмичењима и повезаних пракси које су доводиле до корупције.

Иако спорт има значајну улогу у друштву кроз допринос социјалној кохезији, превазилажењу предрасуда, ширењу етичких принципа и вредности, савремени спорт прате и негативне појаве попут насиља и недоличног понашања на спортским приредбама, расизма, ксенофобије, намештања резултата. Свет спорта је доживео велике промене у последње три деценије, што је утицало и на начин на који се организују спортски догађаји. Присутан је већи број европских утакмица високог профила, шира медијска покривеност, већа интеракција путем друштвених медија, а како је путовање постало много лакше и приступачније, све је већи број навијача који путују широм Европе, што је довело до ширења популарности јавног гледања утакмица, навијачких зона, итд., те је очигледно да постоји широк спектар изазова које треба обухватити. Манипулисање спортским такмичењима задобило је забрињавајуће размере још од почетка новог миленијума.

Већа комерцијализација спорта и велика медијска покривеност дали су примат повећаном економском интересу за постизање одређених спортских резултата. То је као последицу подстакло развој нових активности, како законитих тако и незаконитих. У исто време,

знатан раст тржишта спортског клађења услед унапређења технологије и развоја одређених тржишта довели су до стварања новог окружења у којем свако може да оствари директну финансијску корист од самог резултата такмичења. Одговорност за спречавање негативних појава у спорту имају како органи јавних власти, тако и организације у области спорта. Спорт треба да остане важан део културе нашег народа, а за појединца неопходан део здравог начина живота и позитивног животног става. У том настојању, неопходно је у пуном капацитету спроводити потврђене међународне споразуме у области спречавања негативних појава у спорту и осигурања интегритета спорта, јачати квалитет међународне сарадње, јер је међународна активност у спорту свакодневна потреба како за државне органе, тако и за спортске организације, појачати на националном нивоу едукативне активности и промоцију културе толеранције и ненасиља свих актера, а нарочито деце и младих као будућих навијача

Заштита спортиста и фер спорта су главни приоритети Међународног олимпијског комитета. Како су последњих година злоупотребе у оквиру спортских такмичења постале област која забрињава, Међународни олимпијски комитет је посвећен борби против свих облика варања који угрожавају интегритет и суштинске вредности спорта. Такмичарска манипулација је обично посвећена намерном губитку такмичења или његових делова. Злоупотреба такмичења је ситуација када спортиста или званичник вара да би уклонио непредвидљивост такмичења. Злоупотреба такмичења може се десити у било ком спорту и у било којој земљи.

У октобру 2022. године одржана је у Скопљу радионица о спречавању злоупотреба у спорту, коју су организовали Међународни олимпијски комитет и ИНТЕРПОЛ. Поред представника ОКС, радионици су присуствовали и представници Фудбалског савеза Србије и Кошаркашког савеза Србије. Ово је био форум за размену знања на тему манипулације спортским такмичењима, идентификацију улога и одговорности органа власти и спортских организација, успостављање сарадње између ових актера на националном и међународном нивоу и спровођења закона.

Сви спортисти који су били део делегација за Олимпијске, Европске и Медитеранске игре, у оквиру инфо пакета су имали увид у Кодекс понашања, који садржи одговорности и обавезе спортиста, као и линк за пријаву неправилности – „IOC Integrity Hotline“.

Када говоримо о Маколин конвенцији коју је израдио Савет Европе она би се колоквијално могла назвати "конвенцијом о намештању мечева" али заправо њен опсег покрива велики број области и врста прекршаја. Због тога конвенција упућује на низ других конвенција Савета Европе, Уједињених нација, као и на инструменте Европске уније. Такође, Маколин конвенција препоручује специфичну криминализацију манипулација спортским такмичењима.

Последично, Савет Европе сада ограничава употребу термина "намештање мечева" (било да укључује намештање целокупног догађаја, турнира или једног његовог дела) искључиво на радњу која се дешава на месту одржавања такмичења, кроз коју се манипулација спроводи - стога је "намештање мечева" део манипулације, а не њен синоним. У овом контексту, повезују се и разликују два аспекта намештања мечева, „на“ и „изван“ спортског објекта, и гарантује се да су, у контексту Маколин конвенције, оба аспекта једнако важна у дефинисању природе манипулације.

Манипулација спортским такмичењима, као глобални појам, заправо не покрива само намештање мечева као аномалију система спорта већ се односи и на допинг, коришћење клубова као лажних предузећа, утицање на агенте играча, коришћење инсајдерских информација, сукобе интереса, лоше управљање, итд. Заштита интегритета спорта је усмерена заправо на борбу против тога да такмичења и резултати такмичења постану предвидљиви (делимично или у потпуности), чиме се уништава основна вредност спорта и интерес за фер и етичко такмичење.

Спорт данас има све већи економски значај са повећаним финансијским улозима, добицима за актере и државе, као и међународни карактер такмичења. Зато је важно јасно

утврдити ко вара (прекршиоци), зашто варају (циљ) и како то раде (modus operandi). Одређивање modus operandi манипулација од пресудне је важности за одлучивање да ли се случај може решити искључиво спортским средствима, интервенцијом органа за спровођење закона, или комбинованим приступом.

Да би се олакшала анализа случајева и разјаснио modus operandi, истраживање Групе из Копенхагена разликује следеће врсте потенцијалних починилаца:

• Актери који "намештају" догађај (меч, утакмицу, турнир) на спортском терену. Они се називају извршиоци (пасивни манипулатори): особе које остварују, траже и/или захтевају користи од других како би намештали спортски догађај (чак и када су те особе присиљене да намештају) за добробит других особа;

• Они који манипулишу догађајем (нпр. криминалне организације, власници клубова) изван спортског објекта. Они не само да приступају и осигуравају да пасивни манипулатори намештају догађај на терену, већ предузимају кораке да осигурају већу финансијску корист захваљујући том истом намештању на терену. Они се могу назвати иницијатори (активни манипулатори): особе које нуде неку корист извршиоцу како би намештали спортски догађај на терену како би стекли неправичну финансијску корист за себе и/или друге.

Чињеница је да су организоване криминалне групе све више укључене у манипулације, било утицањем на намештање такмичења, било индиректно. То укључује куповину спортских удружења како би их искористили као лажна предузећа, договарање с другим клубовима за манипулацију и контролу трансфера, или претње животима спортиста како би директно утицали на њихове перформансе.

До одређеног степена, ова понашања могу се решавати кроз спортску организацију путем транспарентности и доброг управљања, у случајевима када криминалци не могуући у спортски домен. Треба напоменути, међутим, да спортске организације могу санкционисати само особе које су у њиховој јурисдикцији (тј. регистроване у клубовима / удружењима / федерацијама). За све остало је потребан правни оквир како би тужиоци и судије могли темељно истражити и снажно казнити починиоце на терену и ван њега.

Трансфер новца између земаља, организоване криминалне групе које користе спорт на различитим континентима, клађење између земаља, само су неки од разлога због којих се борба против овог феномена захтева транснационалну и међународну сарадњу и координацију, како би се не само ефикасно спречило и открило, већ посебно како би се идентификовао круг починилаца и они процесуирали, чиме би се напао проблем у његовом извориште. Зато је потребна заједничка акција и колективна одговорност свих чинилаца у системима спорта свих држава на свету.

Република Србија је извршила обавезу која је преузета након потписивања Маколин конвенције 2014. године, а 27. новембра 2024. године Народна Скупштина Републике Србије је усвојила Закон о потврђивању Конвенције Савета Европе о манипулисању спортским такмичењима (Маколин конвенција)[177] и Закон о потврђивању конвенције Савета Европе о интегрисаном приступу безбедности, сигурности и услугама на фудбалским утакмицама и другим спортским приредбама (Сен Дени конвенција)[178]. Овим чином званично је отпочео процес примене две конвенције које ће допринети заштити интегритета спорта.

Конвенцију Савета Европе о манипулисању спортским такмичењима је припремила међувладина Радна група успостављена од стране Управног одбора Проширеног парцијалног споразума о спорту (у даљем тексту: ЕПАС), тела Савета Европе задуженог за питања

[177] Закон о потврђивању Конвенције Савета Европе о манипулисању спортским такмичењима („Службени гласник РС – Међународни уговори, број 9/24)

[178] Закон о потврђивању конвенције Савета Европе о интегрисаном приступу безбедности, сигурности и услугама на фудбалским утакмицама и другим спортским приредбама(„Службени гласник РС – Међународни уговори, број 9/24)

унапређења спортске политике и усвојена је од стане Комитета министара на 1205. заседању заменика министара 9. јула 2014. године. Конвенција је отворена за потписивање државама чланицама Савета Европе, Европске уније и државама које нису чланица, а које су учествовале у изради нацрта односно које уживају статус посматрача у Савету Европе, 18. септембра 2014. године у Маглингену/Маколину (Швајцарска).

На основу Закључка Владе 05 Број: 337-10131/2014 од 13. септембра 2014. године, утврђена је основа за потписивање, прихваћен је текст Конвенције и дато овлашћење министру омладине и спорта да у име Републике Србије потпише Конвенцију.

Разлози за припрему међународног правног инструмента садржани су у чињеници да је манипулисање спортским такмичењима задобило забрињавајуће размере још од почетка новог миленијума. Докази о трендовима који се доводе у везу са појавом манипулисања спортским резултатима документују се још од почетка 2000. године у бројним студијама, радним документима и мишљењима истраживача, спортских организација, организација за спортско клађење и међународних организација. Већа комерцијализација спорта и велика медијска покривеност дали су примат повећаном економском интересу за постизање одређених спортских резултата. То је као последица подстакло развој нових активности, како законитих тако и незаконитих. У исто време, знатан раст тржишта спортског клађења услед унапређења технологије и развоја одређених тржишта довели су до стварања новог окружења у којем свако може да оствари директну финансијску корист од самог резултата такмичења. Овај целокупан нови контекст је несумњиво један од главних разлога за знатни пораст броја случајева манипулисања спортским такмичењима још почетком 2000-их.

Манипулисање спортским такмичењима представља изазов за владавину права јер је повезано са преваром, организованим криминалом и корупцијом. Исто тако, представља претњу будућности спорта као друштвене, културне, привредне и политичке праксе, која се доводи у питање када се јаве сумње у интегритет и систем вредности. Угрожавањем спортске етике и непредвидљивости која представља основу сваког спортског надметања доводи се у питање сама природа спорта, а тиме и заинтересованост јавности за спорт и све начине финансирања спорта.

Проблем корупције био је под пажљивим надзором Савета Европе врло рано због тога што представља опасност по плуралистичку демократију, владавину права, људска права и етичка начела. Улога Савета Европе у постављању стандарда у ситуацији када долази до процвата корупције препозната је још на Другом самиту шефова држава и влада Савета Европе 10. и 11. октобра 1997. године у Стразбуру.

Референтни инструмент Савета Европе који је задужен за спорт и његова основна начела као што су интегритет спорта и оних укључених у спорту усвојен је 1992. године у облику Препоруке бр. P(92)13. рев. о ревидираној Европској повељи спорта. Друге две препоруке, Препорука Rec(2005)8 о Начелима добре управе у спорту и Препорука ЦМ/Rec(2010)9 о ревидираном Кодексу спортске етике, надовезале су се на овај почетни документ са циљем да се унапреди интегритет спорта и обезбеди да спорт буде у бољем положају и да се њима боље управља.

У испуњавању мисије одбране спортске етике, Савет Европе је имао кључну улогу у координацији политика за борбу против допинга. Овај напор је 80-их година прошлог века довео до отварања за потписивање Конвенције о забрани допинга (1989, ETC бр. 135), којом се уређује борба против појаве претњи по интегритет у спорту. Резолуција CM(2008)8 из 2007. године је успоставила Проширени парцијални споразум за спорт (ЕПАС) и дала му задатак да изради стандарде који се односе на тематска питања у спорту на пан-европском нивоу и да исте следи. ЕПАС је створио прилику да се рад Савета Европе на успостављању стандарда настави и утабао је пут за циљане активности у одређеним областима. Током припреме и након 11. Министарске конференције за спорт Савета Европе у Атини 11. и 12. децембра 2008. године, ЕПАС је дубље

кренуо да се бави анализом проблема етике и аутономије у спорту. На овој конференцији су државе јасно истакле политичку посвећеност за решавање проблема који се тичу етике у спорту, нарочито намештања утакмица, корупције и нелегалног спортског клађења. Као резултат, ово је довело до усвајања прве резолуције која се посебно тицала манипулисања спортским резултатима на 18. Неформалној конференцији министара спорта Савета Европе, одржаној у Бакуу 22. септембра 2010. године. У овој резолуцији су чланице Савета Европе позване на усвајање ефикасних политика и мера које имају за циљ да спрече и супротставе се манипулисању спортским резултатима у свим спортовима, док се ЕПАС позива да настави са радом у овој области како би се усвојила препорука Комитета министара Држава чланица о манипулисању спортским резултатима. Препоруку CM/Rec(2011)10 о промовисању интегритета спорта насупрот манипулисању резултатима, конкретно намештању утакмица, касније је усвојио Комитет министара Света Европе 28. септембра 2011. године.

Разлози за усвајање међународног правног инструмента су садржани и у чињеници да иако су одређени важни аспекти корупције у спорту већ покривени постојећим међународним конвенцијама, Конвенцијом Уједињених нација о прекограничном организованом криминалу (2000) и Конвенцијом Уједињених нација о борби против корупције (2003), ови међународни правни инструменти се не баве посебно случајевима који подразумевају манипулисања спортским такмичењима до којих може доћи без икаквих дела која потпадају под дефиницију дела корупције.

Две посебне конвенције Савета Европе у области корупције и прања новца, наиме Кривичноправна конвенција о корупцији (1999, ETC бр. 173) и Конвенција о прању, тражењу, заплени и конфискацији прихода стечених криминалом и о финансирању тероризма (2005, CETS, бр. 198), представљају референтне тачке у постављању стандарда за дефинисање механизама и правних мера које су потребне за борбу против криминалних организација које врбују особе укључене у спорту како би манипулисале резултатима у спорту, и користе спортско клађење као средство за прање новца и као извор финансирања својих активности. Међутим, манипулисање спортским такмичењима може садржати и коруптивну праксу која није покривена Конвенцијом 173 или не мора подразумевати коруптивну праксу уопште. Према Конвенцији 198 незаконито спортско клађење и добит која настане као резултат манипулисања спортским резултатима не потпада нужно под обухват овог инструмента.

У складу са Препоруком CM/Rec(2011)10, Секретаријат Проширеног парцијалног споразума о спорту (ЕПАС) Савета Европе је био позван да, у сарадњи са другим националним и међународним органима, спроведе студију изводљивости о могућности усвајања правног инструмента о намештању утакмица. Закључак ове студије, која је представљена на Конференцији министара спорта Савета Европе у Београду 15. марта 2012. године је да је међународна конвенција о спортским такмичењима најлогичније решење. Као међународна организација која има функцију успостављања стандарда у различитим областима, Савет Европе је идеалан форум за припрему оваквог једног инструмента, нарочито када се узме у обзир међународни утицај овог проблема.

Основни циљеви Маколин конвенције представљени су у чл. 1 као: спречавање, откривање и санкционисање националних или међународних манипулација на националним и међународним спортским такмичењима, као и промоција националне и међународне сарадње у борби против манипулација на спортским такмичењима између дотичних јавних органа власти, као и организација које су укључене у спорт и спортско клађење.

Поглавље IV Конвенције садржи одредбе које се односе на кривична дела која се односе на манипулације на спортским такмичењима али је препуштено државама потписницима да саме одреде границу кажњивог понашања, тако да државе потписнице и даље задржавају висок степен самосталности у погледу дефинисања радњи које ће бити кривично санкционисане.

Што се тиче држава које прописују посебно кривично дело договарања исхода спортских такмичења, оне то раде на врло хетероген начин. Република Србија се сврстава у групу држава које су својим кривичним закоником предвиделе посебно кривично дело договарања исхода такмичења и то у Кривичном Законику Републике Србије[179].

У Кривичном Законику чланом 208б предвиђено је кривично дело „Договарање исхода такмичења“ којим се наводи: „Ко договори исход спортског или другог такмичења у намери да себи или другом прибави имовинску корист, казниће се затвором од шест месеци и новчаном казном.“ Квалификовани облици за које је предвиђена тежа санкција јесу они у којима прибављена имовинска корист прелази износ од четиристо педесет хиљада динара (једна до осам година затвора), односно износ од милион и петсто хиљада динара (две до десет година затвора).

Заштитни објекат кривичног дела Договарање исхода такмичења, према важећем Кривичном законику јесте имовина. Код имовинских кривичних дела имовина је једини или основни објект заштите, док је основни мотив извршења кривичних дела против имовине постојање намере да се за себе или другог прибави имовинска корист, или да се другом проузрокује штета. Међутим, неке радње договарања исхода спортског такмичења не морају бити предузете са намером стицања противправне имовинске користи, па се поставља питање колико је оправдано сврставање овог кривичног дела у групу кривичних дела против имовине. Кривични законик не садржи посебну групу кривичних дела која за заштитни објекат имају спорт па делује да је ово кривично дело могло да буде предвиђено Законом о спорту, посебно због специфичности које произилазе из спортског такмичења и правила спортске игре. Због наведеног треба размотрити да Закон о спорту нормира сва кривична дела која за последицу имају нарушавање интегритета спортског такмичења до којег долази намештањем исхода спортског такмичења.

Радња извршења кривичног дела јесте договарање исхода такмичења, а субјективни елемент јесте намера за стицање имовинске користи, што указују на то да се ово кривично дело односи само на оне ситуације када је договор о исходу спортског такмичења постигнут са намером стицања имовинске користи. Оваквим тумачењем сваки спортски резултат своди се искључиво на стицање имовинске користи, а тиме се занемарују суштинске карактеристике спорта.

Примера ради, веома је дискутабилно да ли се пласманом у виши ранг такмичења уопште остварује имовинска корист, с обзиром на то да због различитих трошкова то може бити и имовинско оптерећење за одређени спортски тим.

Радња овог кривичног дела довршена је у тренутку постизања договора о исходу спортског или другог такмичења. С обзиром на то да је за договор неопходно да постоји двоје субјеката, поставља се питање шта ће се десити у ситуацији када исход спортског такмичења намести једно лице, на пример у ситуацијама када је његово чињење или нечињење на терену повезано са спортским клађењем.

Делује да законодавац није препознао ситуацију да се за ове радње одговара за кривично дело па сматрамо потребним да се предвиди и посебна могућност да субјекат који самостално (без договора са другим) намести исход спортског меча са циљем стицања противправне имовинске користи кривично одговара за посебно кривично дело.

У кривичном законодавству Републике Србије није предвиђена могућност примене посебних доказних радњи (тајни надзор комуникација, тајно праћење и снимање) за откривање и доказивање овог кривичног дела, а упоредна пракса показује да је ово кривично дело готово

[179] „Службени гласник РС“, бр. 85/2005-30, 88/2005-51, 107/2005-171, 72/2009-53, 111/2009-36, 121/2012-3, 104/2013-3, 108/2014-3, 94/2016-7, 35/2019-3, 94/2024-390

невидљиво у статистикама у другим европским државама, а у Републици Србији постоји само неколико пресуда у последњих десет година.

У периоду од 2021. до 2023. године, Министарство унутрашњих послова поступало је по шест (6) предмета који се односе на кривично дело Договарање исхода такмичења, али ни у једном случају нису прикупљени докази који би довели до хапшења учинилаца и подношења кривичне пријаве надлежном тужиоцу, тако да је општи закључак да је кривично дело које је дефинисано на овај начин изузетно тешко за доказивање, како у Републици Србији, тако и у другим европским земљама.

стања установљен је један од кључних проблема , а то је проблем квалификације Током анализе постојећег бића кривичног дела „Договарање исхода такмичења“.[180] У Кривичном Законику Републике Србије је ово дело (чл. 208б) тако дефинисано да је заправо тешко доказиво кривично дело па се самим тим онемогућава процесуирање учинилаца и чини га готово невидљивим у званичним статистикама. Из наведеног се јасно види да ће управо налажење адекватног решења за овај проблем бити један од задатака нове Стратегије.

2.7.2. Насиље и недолично понашање на спортским приредбама

Насиље на спортским приредбама, посебно на фудбалским утакмицама, представља веома дуго за све европске земље озбиљан проблем, који поприма различите облике, са уочљивом тенденцијом измештања са унутрашњости стадиона на околне просторе, укључујући и ширу урбану средину. Од седамдесетих година прошлог века развила се нова фаза понашања гледалаца, коју карактерише организована примена насиља од стране већином младих навијача. Такве активности више нису само спонтана реакција на дешавања на терену, већ су унапред планиране и организоване. Спортско такмичење (утакмица) и стадион користи се само као временски и просторни услов да би се реализовало властито агресивно понашање. Агресивно понашање гледалаца није уперено само према другим посматрачима, него и према другим лицима која у било ком облику учествују у спортској приредби. Предмет напада су, по правилу, спортисти и тренери, али није ретко насиље и према судијама. Осим учесника у спортској активности, жртве насиља гледалаца могу бити и лица која нису имала никакве везе са спортском приредбом (на пример, случајни пролазници). Место дешавања није само стадион него и прилазни путеви. Са појачавањем мера безбедности на самим стадионима, околина стадиона постаје, шта више, главно поприште сукоба.

Као непосредна реакција на трагичне догађаје на Хејселу 1985. године и као европски институционални одговор на проблем спортских хулигана донета је у оквиру Савета Европе Европска конвенција о спречавању насиља и недоличног понашања гледалаца на спортским приредбама, посебно фудбалским утакмицама, која је ступила на снагу 1. новембра 1985. године и од тада је ратификовало 42 државе чланице (Конвенција бр. 120). Циљ доношења Конвенције био је прописивање стандарда и мера за спречавање и контролу насиља на спортским приредбама. Социјалистичка Федеративна Република Југославија је потврдила Европску конвенцију Законом о ратификацији Европске конвенције о насиљу и недоличном понашању гледалаца на спортским приредбама, посебно на фудбалским утакмицама[181]. Конвенција бр. 120 фокусирана је на спречавање, одвраћање и реаговање на инциденте насиља и лошег понашања унутар или у близини стадиона. Садржај Конвенције је несумњиво одражавао ставове и праксе ере када је донета, и

[180] О овом кривичном делу видети: Ђорђе Марјановић, Кривично дело договарање исхода такмичења са освртом на Конвенцију Савета Европе о манипулацији спортским резултатима, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, бр. 2/2023, 517-534.
[181] („Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори, број 9/90)

обухвата читав низ одредби о сигурности дизајнираних да контролишу масу кроз мере попут коришћења баријера, распоређивања ресурса и снага јавног реда и сл.[182]

Током протекле деценије постало је очигледно да садржај Европске конвенције из 1985. године не одговара приступима, а у неким аспектима и примерима добре праксе који су успостављени последњих година. На 12. конференцији министара за спорт Савета Европе, која је одржана у Београду, у марту 2012. године, предложено је да Стални комитет преиспита у којој мери је потребно ажурирати Европску конвенцију из 1985. године. Овај предлог Комитет министара Савета Европе је усвојио у јуну 2012. године (cf. CM/Del/Dec(2012)1145/8.1). Студија о пожељности ажурирања Европске конвенције из 1985. године је припремљена и поднета Комитету министара Савета Европе у децембру 2013. године (cf. CM/Del/Dec(2013)1187/8.3). Закључак наведене студије је указао на постојање разлога ревидирања Европске конвенције из 1985. године, између осталог наводећи да предметна конвенција постоји већ 30 година, те је неизбежно да је највећи део садржаја застарео и у нескладу са садашњим искуством и добрим праксама на европском нивоу. У складу са тим, ревидирање Европске конвенције треба да укаже на потребу постојања интегрисаног приступа безбедности, сигурности и услугама, као и успостављање партнерства међународних спортских организација и група специјализованих за безбедност у фудбалу.

Водећи се закључцима студије, Комитет министара Савета Европе је на свом 1187. састанку у децембру 2013. године одлучио да ажурира Европску конвенцију из 1985. године и задужио је Стални комитет да ревидира документ. Током рада, Стални комитет је закључио да Европска конвенција из 1985. године више не пружа адекватан одговор на изазове који се тичу фудбала и насиља, те је припремио нови текст који се заснива на интегрисаној безбедности, сигурности и приступу, који су након интензивних консултација, дискусија и измена, одобриле делегације свих држава чланица у децембру 2014. године.

Конвенција Савета Европе о интегрисаном приступу безбедности, сигурности и услугама на фудбалским утакмицама и другим спортским приредбама (Сен Дени Конвенција) отворена је за потписивање 3. јула 2016. године, током Европског првенства у фудбалу које је одржано у Републици Француској. Конвенцији је већ на дан отварања за потписивање приступило 14 држава: Република Бугарска, Република Француска, Грузија, Република Грчка, Република Литванија, Република Молдавија, Кнежевина Монако, Црна Гора, Краљевина Холандија, Португалија, Руска Федерација, Швајцарска Конфедерација, Република Северна Македонија и Украјина. Република Италија је потписала Конвенцију 2. септембра 2016. године. Током 14. Конференције министара надлежних за спорт у Будимпешти, 29. новембра 2016. године, документ је потписало седам држава: Република Азербејџан, Краљевина Белгија, Велико Војводство Луксембург, Краљевина Норвешка, Република Пољска, Румунија и Република Турска. Краљевина Шведска је потписала Конвенцију 10. јануара 2017. године, Република Аустрија у фебруару, а Република Кипар и Краљевина Шпанија у мају 2017. године. Будући да су крајем септембра 2017. године, три државе и ратификовале ову конвенцију (Република Француска, Кнежевина Монако и Република Пољска), испуњен је услов њеног ступања на снагу 1. новембра 2017. године. Према информацијама са званичне интернет презентације Савета Европе Конвенцију је закључно са 10. јуном 2024. године потписало 39 држава, од којих је 29 доставило инструменте ратификације.

На основу Закључка Владе 05 Број: 337-2838/2021 од 1. априла 2021. године, којим је утврђена основа за потписивање, усвојен текст Конвенције и дато овлашћење Сталном

[182] Explanatory Report to the Council of Europe Convention on an integrated safety, security and service approach at football matches and other sports events - [Saint-Denis, 3.VII.2016], https://e-seimas.lrs.lt/rs/lasupplement/TAD/552b7241390111e6a222b0cd86c2adfc/875c57d0397d11e6a222b0cd86c2adfc/

представнику Републике Србије при Савету Европе, Република Србија је потписала Конвенцију 17. маја 2021. године.

Циљ Сен Дени конвенција је да се бави интегрисаним приступом безбедности и спорту и да фудбалске утакмице и друге спортске догађаје учини пријатнијим, безбеднијим и сигурнијим. Ова конвенција је једини обавезујући међународни правни инструмент који успоставља институционалну сарадњу између свих актера укључених у организацију фудбалских утакмица и других спортских догађаја. Конвенција промовише интегрисани приступ који се заснива на три међусобно зависна и преклапајућа стуба: Безбедност, Сигурност и Услуге, како би се обезбедио сигуран, безбедан и пријатан амбијент на спортским догађајима, како унутар тако и изван стадиона. Сама конвенција се ослања на знање и искуство стечено на међународном нивоу од усвајања Европске конвенције о насиљу гледалаца 1985. године. Дефинисани циљ конвенције је да се пређе са приступа који је фокусиран на насиље гледалаца на интегрисани приступ, укључујући промоцију сарадње између свих актера, јавних и приватних. Република Србија је потписала ову конвенцију 2021. године, а Народна скупштина Републике Србије је у новембру 2024. године донела Закон о потврђивању Конвенције Савета Европе о интегрисаном приступу безбедности, сигурности и услугама на фудбалским утакмицама и другим спортским приредбама[183].

Разлози за припрему међународног правног инструмента садржани су у чињеници да Конвенција Савета Европе о интегрисаном приступу безбедности, сигурности и услугама на фудбалским утакмицама и другим спортским приредбама, садржи кључне принципе и мере од којих се многе сматрају предусловима за смањивање и ефикасно сузбијање ризика безбедности и сигурности у вези са фудбалом и другим спортским догађајима. Наслов Конвенције одражава њен примарни циљ и садржај, уз истицање важне улоге коју спорт може играти у промовисању основних вредности као што су социјална укљученост, толеранција и борба против дискриминације. Нагласак је на развоју интегрисаног приступа заснованог на партнерству већег броја актера и одлучности да се омогући безбедно и сигурно окружење за сваког појединца на фудбалским и другим спортским догађајима, уз развијање дијалога са кључним актерима, попут локалних заједница и легитимно очекивање сваког појединца да је присуство спортским догађајима безбедно. Једна од главних карактеристика Конвенције је интегрисани приступ свих укључених актера и заинтересованих страна борби против насиља и недоличног понашања на спортским борилиштима, заснован на три међусобно зависна стуба: сигурност, безбедност и услуге. То подразумева да се насилничко понашање на спортским приредбама не може спречити ако се мере безбедности, сигурности и услуга имплементирају изоловано, а посебно ако сигурност превладава безбедност и услуге, као и ако сва заинтересована лица нису укључена у осигурање безбедности и сигурности на спортском догађају, већ је тежиште одговорности само на једном актеру (нпр. полицији).[184]

Иако би одредбе Конвенције требало да се примењују на све домаће и међународне професионалне фудбалске утакмице, оставља се могућност свакој држави потписници да утврди да ли треба примењивати одредбе и на непрофесионалне фудбалске утакмице и друге спортске догађаје код којих се појављују слични ризици и изазови, а који се одигравају на њеној територији. Конвенција наглашава да одредбе треба примењивати на начин да је то у складу са међународним и националним правним обавезама, посебно у односу на заштиту података, људска права и рехабилитацију преступника. Документом је такође предвиђен механизам за

[183] Закон о потврђивању Конвенције Савета Европе о интегрисаном приступу безбедности, сигурности и услугама на фудбалским утакмицама и другим спортским приредбама („Службени гласник РС – Међународни уговори“, број 9/24)
[184] https://www.coe.int/en/web/sport/safety-security-and-service

праћење усклађености и обезбеђивање подршке и савета о имплементацији Конвенције кроз успостављање Одбора за безбедност и сигурност на спортским догађајима.

Како је једна од основних циљева Конвенције да спрече насилничко понашање на спортским догађајима то је и улога државе у погледу превенције и санкционисања насилничких поступака веома битна за остваривање тог циља. Држава је због тога дужна да предузме све могуће мере како би смањила ризик од појединаца или група које учествују или организују инцидената насиља или нереда. У те мере спада и успостављање делотворних аранжмана за спречавање присуства (искључење) одређених лица на спортским догађајима. У случају када је до насилничког понашања дошло на спортском догађају у иностранству, држава ће, у складу са националним и међународним правом, сарађивати у тражењу могућности да појединци који почине кривична дела у иностранству добију одговарајуће санкције, било у земљу у којој је дело извршено или у земљи пребивалишта или држављанства. Ово све подразумева и да држава предузима мере на оснажењу правосудних и административних органа одговорних за изрицање санкција појединцима који су проузроковали или допринели инциденту насиља на спортскима догађајима, уз могућност увођења ограничења на путовање на фудбалске догађаје који се одржавају у другим земљама.[185]

Када су у питању међународне спортске приредбе ефикасна борба против насилничког и недоличног понашања гледалаца није могућа без добре сарадње између заинтересованих држава. Због тога је у члану 11. Конвенције истакнута важност добре сарадње између страна потписница Конвенције како би се обезбедила максимална ефикасност одредби Конвенције. У том циљу се од страна потписница очекује да успоставе Националну фудбалску информациону тачку (NFIP), која би била званични канал за размену свих информација и обавештајних података о међународним фудбалским утакмицама и за организовање других питања међународне полицијске сарадње.

Постојање NFIP је иначе обавезно у свим земљама европске уније у складу са Одлуком Савета од 25. априла 2002 о сигурности у вези са фудбалским утакмицама с међународним елементом (2002/348/ЈНА).[186] Свака држава чланица ЕУ је обавезна да оснује или одреди националну полицијску фудбалску информациону тачку. Национална фудбалска информациона тачка делује као изравна средишња контактна точка за размену релевантних обавештења, као и за олакшавање међународне полицијске сарадње у вези с фудбалским утакмицама с међународним елементом. Свака држава чланица ЕУ мора да осигура да је NFIP у стању да ефикасно и одмах испунити задатке који су јој додељени.[187] Задаци и надлежности NFIP су следећи: координисање и олакшавање полицијске размене информација у вези с фудбалским утакмицама с међународним елементом, што може укључивати и друга тела за извршење закона која придоносе сигурности или правном поретку у складу с расподелом надлежности у државама чланицама ЕУ; остваривање приступа подацима који укључују личне податке о навијачима високог ризика; олакшавање, координисање или организовање спровођења међународне полицијске сурадње повезане с фудбалским утакмицама с међународним елементом; пружање помоћи надлежним националним телима; обезбеђење код утакмица са међународним елементом, на захтев друге националне фудбалске информационе тачке у држави чланици о којој је реч, процене ризика клубова своје земље и националне репрезентације; учествовање пре, током и после фудбалске утакмице с међународним елементом, на захтев националне фудбалске информационе тачке о којој је реч или на своју властиту иницијативу, у узајамној размени општих информација (информације које садрже све аспекте догађаја, нарочито с обзиром на

[185] Видети чл. 10. Конвенције.
[186] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002D0348&from=EN
[187] Видети чл. 1. Одлуке

сигурносни ризик; информације које дају тачну слику поступака током догађаја; информације које омогућују да сви који су укључени у операцију предузму одговарајућу акцију како би у вези са догађајем одржани ред и сигурност), као и размени личних података (у складу са релевантним националним и међународним прописима).[188]

Пошто се термин NFIP широко користи у Европи и како би обезбедила своју усаглашеност са прописима Европске уније, Конвенција је употребила појам „националне фудбалске информационе тачке“, не искључујући, при том, могућност да се држава потписница определи да се преко мреже NFIP деле информације које се односе и на друге спортове а не само на фудбал (чл. 11. ст. 3. Конвенције). Ажурирану листу националних NFIP одржава Одбор за безбедност и сигурност на спортским догађајима (чл. 11. ст. 4. Конвенције).

Међународна полицијска сарадња[189] не треба, међутим, да се сведе на размену информације преко националних NFIP, већ би државе уговорнице требале размењивати и добре праксе у погледу сигурносних мера и превентивних пројеката који укључују навијаче, јер је сваки од тих елемената пресудан за развој и имплементацију ефикасног интегрисаног, мултиагенцијског приступа фудбалу и другим спортским догађајима.[190]

Депоновањем инструмента ратификације Конвенције Савета Европе о интегрисаном приступу безбедности, сигурности и услугама на фудбалским утакмицама и другим спортским приредбама, истовремено је отказана примена Европске конвенције о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама, посебно на фудбалским утакмицама, уз изјаву да ће Република Србија наставити да примењује Европску конвенцију о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама, посебно на фудбалским утакмицама до ступања на снагу Конвенције Савета Европе о интегрисаном приступу безбедности, сигурности и услугама на фудбалским утакмицама и другим спортским приредбама.

У последњем пасусу преамбуле Конвенције CETS бр. 218 наглашава се да је интегрисани приступ безбедности и сигурности навијача, заснован на широком европском искуству и добрим праксама, свој израз добио и пре усвајања Конвенције у Препоруци Rec. (2015) 1 о сигурности, безбедности и услугама на фудбалским утакмицама и другим спортским догађајима, усвојеној од стране Сталног комитета Конвенције бр. 120 на 40. састанку 18. јуна 2015. године у Бриселу (Белгија). Та препорука укида и замењује све препоруке, резолуције и изјаве које је од свог оснивања усвојио Стални комитет Конвенције бр. 120. У Објашњавајућем извештају (Explanatory Report) уз CETS No. 218 који је Комитет министара Савета Европе усвојио 4. маја 2016. године на свом 1255 састанку, наглашено је да је неопходно да државе потписници ове Конвенције промовишу и примењују инструменте садржане у Препоруци (2015) 1.[191] Ова Препорука је ревидирана на 49. састанку Сталног комитета о сигурности, безбедности и услугама на фудбалским утакмицама и другим спортских догађајима одржаном 4. децембра 2019. године .[192]

Саставни део Препоруке су и четири анекса који пружају низ успостављених добрих пракси у Европи: 1) Безбедност - Препоручене добре праксе (Анекс А); 2) Сигурност - Препоручене добре праксе (Анекс Б); 3) Услуге – Препоручене добре праксе (Анекс Ц), 4)

---

[188] Видети чл. 2. и 3. Одлуке.

[189] Видети: Резолуцију Савета о ажурираном приручнику с препорукама за међународну полицијску сурадњу те мерама за спречавање и контролу насиља и немира повезаних с фудбалским утакмицама међународног карактера које укључују најмање једну државу чланицу („Фудбалски приручник ЕУ-а”) (2016/C 444/01), https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016G1129(01)&qid=1543172904784&from=EN

[190] Видети чл. 11. став 5. Конвенције.

[191] Explanatory Report, ibid., тачка 37.

[192] https://rm.coe.int/recommendation-revised-2019/16809ecafd

Контролне листе (Анекс Д). Препоручене добре праксе су фокусиране на фудбалске утакмице, али их свака земља може прилагодити и применити и на друге спортске догађаје.

У Препоруци је посебно наглашена важност интегрисаног приступа безбедности, сигурности и услугама на спортским догађајима. Подржавање таквог приступа произилази из потребе да се усвоји свеобухватна култура процене ризика, са циљем идентификације неопходних мера за осигурање безбедности, сигурности и угодног окружења на спортским догађајима. При том, развијање интегрисаних стратегија и операција је задатак сваке државе посебно јер нити је могуће нити је пожељно да се дефинишу обавезни модели примене, имајући у виду велике разлике у уставним, судским, полицијским, културним и историјским околностима појединих држава, као и разнолики карактер и озбиљност инцидената на фудбалским утакмицама унутар сваке државе. Циљ Препоруке да је омогући свакој држави да узме у обзир препоручене добре праксе приликом развоја, обраде и примене интегрисане мулти агенцијске стратегије.

Европско искуство је, међутим, показало и да интегрисан приступ безбедности, сигурности и услугама није могућ уколико држава не успостави систем координације, предвођен Владом, како би се осигурала развијена, кохерентна и интегрисана стратегија безбедности, сигурности и услуга. У том погледу је посебно важно да националну координациону групу чине лица која могу да утичу или утичу на кључне одлуке у политици. Једнако је важно да су у тој групи представљене све агенције укључене у припрему и вођење фудбалских догађаја, што укључује: релевантна владина одељења (посебно правосудна и спортска одељења); тужилаштва; националне фудбалске власти; релевантне службе полиције и безбедности; друге агенције надлежне за спасавања и хитне помоћи, логистику и услужне функције. Од чланова групе се очекује да буду упознати са свим мерама садржаним у Препоруци, као и да одржавају редовне контакте са представницима фудбалских навијачких група и других заинтересованих страна.

Задатак националне координационе групе (комитета) је да размотри и утврди кључне мере за обезбеђење интегрисаног приступа безбедности, сигурности и услугама, укључујући: 1) одређивање начина на који се европска добра пракса може прилагодити и применити на националном и локалном нивоу; 2) правно дефинисање улога и одговорности различитих јавних и приватних агенција које се баве фудбалским безбедносним и сигурносним операцијама; 3) давање препорука релевантном државном органу у вези законодавног и регулаторног оквира који је неопходан како би се олакшала примена кључних компоненти стратегије безбедности, сигурности и услуга; 4) обезбеђивање ефикасних локалних споразума о координацији већег броја агенција; 5) надгледање националних, мултиагенцијских припрема за турнире и фудбалске утакмице великог ризика, који се играју код куће или у иностранству, у којима учествују национални и клупски фудбалски тимови; 6) праћење и анализирање инцидената у вези са фудбалским утакмицама које се играју код куће или у иностранству, уколико су укључени навијачи домаћи држављани; 7) развијање система лиценцирања стадиона и сертификата о безбедности; 8) осигуравање да се кључно оперативно особље (јавно и приватно) обучава и опреми да ефикасно и на одговарајући начин испуни своје различите задатке, укључујући и олакшавање заједничке обуке полицијских службеника, службеника за сигурност стадиона и других кључних практичара који су ангажовани на дужностима од којих се може очекивати интеракцију у ризичним сценаријама; 9) развијање мултиагенцијске медијске и комуникационе стратегије осмишљене тако да обезбеди да се заједнице и навијачи (становници и посетиоци) држе проактивно информисани о мерама које се спроводе у пружању интегрисаног мултиагенцијског приступа; 10) осигуравање да се приоритет даје превенцији и сузбијању расизма и свих других облика дискриминације у вези са фудбалским догађајима; 11) подстицање

и олакшавање ангажовања заједнице и превентивних иницијатива везаних за фудбал; 12) наглашавање значаја услуга у развоју и примени безбедносних и сигурносних операција.[193]

Подједнако је важно и да на локалном нивоу (градском и општинском) постоје механизми за координацију мултиагенцијске сарадње како би се осигурало да: 1) локални планови и оперативни аранжмани (унутар и изван стадиона) буду свеобухватни и да у потпуности узимају у обзир начела из националне интегрисане стратегије и добре праксе садржане у Препоруци; 2) оперативне стратегије локалних заинтересованих страна буду комплементарне; 3) локалне стратегије буду стално ажуриране у складу са развојем националног интегрисаног приступа и анализе догађаја повезаних са претходним утакмицама; 4) одговарајуће улоге и одговорности свог особља ангажованог у примени фудбалских операција буду јасне, концизне и широко разумљиве; 5) мултиагенцијске припреме узимају у обзир сва питања која могу утицати на организовање и одвијање спортског догађаја (полицијске стратегије, лиценцирање стадиона, издавање карата, редарска служба на стадиону, локално гостопримство, транспорт и други логистички фактори, кризне ситуације и хитни сценарији и др.); 6) буду консултовани представници група фудбалских навијача, локалних заједница и предузећа која се налазе у близини фудбалских стадиона и јавних површина (где се вероватно окупљају навијачи пре и након утакмица) и информисани о оперативним стратегијама на јавном и приватном простору (укључујући стадион и његову околину); 7) буду дефинисани превентивни пројекти и промовисано активно ангажовање локалних клубова у локалној заједници. Да би се оваква улога могла остварити, важно је да у локално координационо тело буду укључени „утицајни“ представници свих релевантних локалних агенција, укључујући локалне власти, полицијске органе, клубове, организације укључене у оперативно планирање, припрему и спровођење логистичких аранжмана и сценарија ванредних ситуација.[194]

Ипак, улога Владе је кључна у обезбеђивању спровођења низа кључних стратешких циљева, као што су обезбеђење лидерства, прилагођавање и усвајање европских добрих пракси, промовисање ефикасних партнерских односа између различитих агенција и управљање ефикасним мултиагенцијским комуникационим стратегијама. Влада је пресудна и у погледу осигурања да полиција и друге кључне јавне агенције имају одговарајућа средства за ефикасно испуњавање својих функција. Подједнако је важна и потреба да Влада обезбеди свеобухватни законодавни и регулаторни оквир, који ће утврдити јасне улоге и одговорности у обезбеђењу интегрисаног приступа безбедности, сигурности и услугама на спортским догађајима, и оснажити надлежне органе да ефикасно извршавају своје задатке.[195]

Република Србија је усвојеним законодавством показала да је чврсто опредељење да се на системски начин бави борбом против насиља на спортским приредбама:

- Закон спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама;
- Закон о спорту;
- Закон о потврђивању Конвенције Савета Европе о интегрисаном приступу безбедности, сигурности и услугама на фудбалским утакмицама и другим спортским приредбама;
- Закон о приватном обезбеђењу[196];
- Упутство о јединственом начину вођења евиденција лица и догађаја везаних за спортске приредбе, донето 02.09.2021. године;

[193] Видети тач. 9-14. Препоруке.
[194] Видети тач. 15. и 16. Препоруке.
[195] Видети тач. 17-21. Препоруке.
[196] „Сл. гласник РС", бр. 104 од 27. новембра 2013, 42 од 11. маја 2015, 87 од 13. новембра 2018

- Инструкција о начину поступања приликом одржавања спортских приредби, донета 28.01.2024. године.

Када говоримо о постојећим капацитетима који се употребљавају за борбу против насиља на спортским приредбама онда морамо поменути да је у Министарству унутрашњих послова у оквиру Управе полиције у седишту Дирекције полиције систематизовано Одељење за јавни ред и мир и безбедност спортских приредби, у коме функционише Национални фудбалски информативни центар (НФИЦ). Овај информациони центар је одговоран за координацију активности у вези са фудбалским мечевима домаћег и међународног карактера, функционише као централна и јединствена контакт тачка за размену релевантних информација, односно обавља послове у оквиру међународне полицијске сарадње који се односе на сегмент безбедности на спортским приредбама.

Истовремено, у циљу успостављања адекватне организационе структуре на територији целе Републике Србије, у подручним полицијским управама систематизоване су организационе јединице и радна места, са задатком обављања послова у вези безбедности на спортским приредбама, уочавања нових појавних облика насиља на спортским приредбама и предузимања мера и активности на њиховом сузбијању.

Подручне полицијске управе Министарства унутрашњих послова остварују сарадњу са локалном самоуправом, гранским спортским савезима на територији коју покривају, као и са клубовима свих рангова такмичења, првенствено оног највишег, у циљу адекватне организације спортских приредби, пре свега оних масовнијег карактера, са очекивано већим бројем навијача.

Чланом 167. Закона о спорту прописано је да ради усклађивања активности на спречавању насиља и недоличног понашања гледалаца на спортским приредбама, допинга у спорту, намештања утакмица и других негативних појава у спорту, као и испуњавања међународних обавеза у овим областима, Влада образује Национални савет за спречавање негативних појава у спорту и утврђује његов састав, задатке и друга питања од значаја за његов рад. Влада је 25. августа 2017. године образовала Национални савет за спречавање негативних појава у спорту. Након тога, састав Националног савета је мењан 2023. године и последњи пут у августу 2024. године („Службени гласник РС”, бр. 79/17, 18/23 и 65/24).

Задатак Националног савета је да усклађује активности на спречавању насиља и недоличног понашања гледалаца на спортским приредбама, допинга у спорту, намештања утакмица и других негативних појава у спорту, као и испуњавање међународних обавеза у тим областима. Национални савет, у извршавању задатака иницира или предлаже предузимање мера и активности органа државне управе и надлежних националних спортских савеза на спречавању насиља и недоличног понашања у спорту и на испуњавању међународних обавеза које произлазе из Европске конвенције о насиљу и недоличном понашању гледалаца на спортским приредбама, посебно на фудбалским утакмицама, Европске конвенције против допинговања у спорту, Међународне конвенције против допинга у спорту и других међународних уговора.

Национални савет окупља представнике Министарства унутрашњих послова, Министарства спорта, Министарства правде, Министарства просвете, Министарства здравља, Министарства спољних послова, Министарства одбране, Врховног јавног тужиоца, Безбедносно-информативне агенције, Антидопинг Агенције Републике Србије, Олимпијског комитета Србије, Параолимпијског комитета Србије, Фудбалског савеза Србије, Кошаркашког савеза Србије, Одбојкашког савеза Србије, Рукометног савеза Србије, Ватерполо савеза Србије и Удружења спортских новинара Србије.

Прва седница Националног савета у новом сазиву од августа 2024. године одржана је 15. октобра 2024. године када су чланови упознати са процесом потврђивања Конвенције Савета Европе о манипулисању спортским такмичењима и Конвенције Савета Европе о интегрисаном

приступу безбедности, сигурности и услугама на фудбалским утакмицама и другим спортским приредбама[197].

У циљу праћења имплементације Конвенције Савета Европе о интегрисаном приступу безбедности, сигурности и услугама на фудбалским утакмицама и другим спортским приредбама, Савет Европе је формирао Одбор за безбедност и сигурност на спортским приредбама 2021. године. Од 1. марта 2025. године од када је Конвенција ступила на снагу за Републику Србију, национална делегација Србије учествује у раду Одбора као пуноправни члан.

Представници Министарства унутрашњих послова и Министарства спорта активно учествују у својству посматрача у раду овог одбора од 2023. године, а након доношења Закона о потврђивању Конвенције Савета Европе о интегрисаном приступу безбедности, сигурности и услугама на фудбалским утакмицама и другим спортским приредбама, Република Србија је постала и пуноправни члан Одбора.

Република Србија је постала члан Проширеног парцијалног споразума за спорт Савета Европе – ЕПАС у јануару 2008. године и од тада министарство надлежно за спорт извршава годишњу контрибуцију (2021. године 7.563,52 евра, 2022. године 8.432,93 евра, 2023. године 8.734,76 евра). Проширени парцијални споразум за спорт Савета Европе – ЕПАС представља платформу за међувладину сарадњу, дијалог између владиних представника и спортског покрета, настоји да помаже државама чланицама да развијају своје политике, стратегије, планове и праксе с циљем да се спорт учини етичким, инклузивнијим и сигурнијим и развијају одговарајући стандарди. Представник Министарства спорта учествује у раду Управног одбора ЕПАС-а.

Представник Министарства унутрашњих послова учествује у раду Европске групе експерата за обезбеђење фудбалских утакмица и НФИП мрежу (Think Tank Team), основане од стране Министарства унутрашњих послова и полицијских експерата у Белгији, Немачкој, Холандији и Великој Британији, 2001. године. Циљ рада групе је да олакша међународну полицијску сарадњу и подели примере добре европске праксе, који се заснивају на богатом искуству и стручности експерата. Мора се напоменути да представници Министарства унутрашњих послова учествују веома активно на међународним Конференцијама о безбедности и сигурности, које се једном годишње, одржавају поводом почетка сезона европских клупских фудбалских такмичења.

Када говоримо о статистички показатељима за активности које је спроводило Министарство унутрашњих послова, на молбу Министарства спорта ово министарство је доставило дана 07.08.2024. године документ под бројем 011-349/24-13 у којем су достављени подаци који се тичу насиља на спортским приредбама у претходним годинама.

У периоду од 2015-2024. године регистровано је 10 насилних инцидената у вези са спортским приредбама и хулиганским групама на територији Републике Србије, од чега 8 на подручју Полицијске Управе за град Београд и 2 на подручју Полицијске Управе Нови Сад. Највећи број регистрованих инцидената се десио на дан одигравања фудбалске утакмице, углавном на путу до спортског објекта - 3, на самом објекту -3 или на неком другом месту. Током наведених догађаја није било смртно страдалих, 4 лица су задобиле тешке телесне повреде, а 17 лаке телесне повреде, при чему је у мањој мери долазило до оштећења инфраструктуре на спортским објектима.

Међу жртвама насиља нису регистровани грађани (случајни пролазници), већ су повређени искључиво припадници навијачких група и, у мањем броју, полицијски службеници који су поступали у сузбијају нарушавања јавног реда и мира.

[197] Закон о потврђивању Конвенцијее Савета Европе о интегрисаном приступу безбедности, сигурности и услугама на фудбалским утакмицама и другим спортским приредбама(„Службени гласник РС – Међународни уговори, број 9/24)

У периоду 2015-2024. године, због извршених 1102 кривичних дела Насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу из чл.344а Кривичног законика, поднето је 1085 кривичних пријава против 1746 лица. Поред кривичног дела из чл. 344а Кривичног законика поднето је и 19 кривичних пријава за кривично дело Насилничко понашања из чл. 344 Кривичног законика, а регистрована су и кривична дела Уништење и оштећење туђе ствари из чл. 212 Кривичног законика.

У периоду 2015-2024. године, од стране правних лица извршено је 2320 прекршаја из чл. 21 Закона о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама, а од стране физичких лица 1584 прекршаја из чл. 23 истог закона. Поред прекршаја прописаних Законом о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама, против учесника инцидената су подношене и прекршајне пријаве због извршених прекршаја из Закона о јавном реду и миру и Закона о оружју и муницији.

У периоду 2017-2024. године (нису се водиле евиденције за 2015. и 2016. годину) изречено је 2645 мера безбедности „Забрана присуствовања одређеним спортским приредбама“ и 2046 заштитних мера безбедности „Забрана присуствовања одређеним спортским приредбама“.

У претходном периоду су регистрована 2 случаја расистичких изгреда на спортским приредбама:

Дана 16. 07. 2021.године, на стадиону ФК “Чукарички“ у Београду, приликом одигравања фудбалске утакмице између ФК “Чукарички“ и ФК “Вождовац“, група гостујућих навијача је приликом сваког контакта са лоптом домаћег играча Нормана Кембела, пореклом са Јамајке, повицима са трибина опонашала „мајмунске крике“, којом приликом је главни судија прекинуо утакмицу и у консултацији са делегатом поступио у складу са процедуром прописаном од стране Фудбалског савеза Србије у таквим ситуацијама. Након завршене утакмице, у службене просторије Полицијске управе за град Београд доведени су сви навијачи ФК “Вождовац“ (14 пунолетних и 2 малолетна лица). Обавештен је Врховни јавни тужилац у Београду, који се изјаснио да се након прибављеног извештаја делегата на утакмици и видео записа достави извештај надлежном тужилаштву. Против наведених лица су поднети захтеви за покретање прекршајних поступака, због извршеног прекршаја из чл. 8 ЗОЈРМ (непристојно, дрско и безобзирно понашање).

Дана 05.02.2023. године, на стадиону „Младост“ у Крушевцу, приликом одигравања фудбалске утакмице између ФК “Напредак“ и ФК “Партизан“, група домаћих навијача је приликом сваког контакта са лоптом играча „Партизана“ Фусенија Дијабатеа, пореклом са Малија, и Рикарда Гомеша, пореклом из Зеленортске Републике, повицима са трибина опонашале „мајмунске крике“, којом приликом је главни судија прекинуо утакмицу и у консултацији са делегатом поступио у складу са процедуром прописаном од стране Фудбалског савеза Србије у таквим ситуацијама. Полицијски службеници Полицијске управе у Крушевцу су идентификовали 6 лица (једног пунолетног и 5 малолетних лица), од којих су узете изјаве на околности понашања на трибинама. У консултацији са замеником Вишег јавног тужиоца у Крушевцу, исти се изјаснио да у њиховим поступцима не постоје елементи кривичног дела које се гони по службеној дужности.

У оба случаја су реаговали дисциплински органи Фудбалског савеза Србије који су казнили клубове чији су се навијачи расистички понашали, изричући им казну забране одигравања утакмица пред публиком у одређеном временском интервалу.

Године 2019. пријављено је 36809 спортских приредби и то: ПУ за Град Београд - 8421, ПУ у Бору - 602, ПУ у Јагодини - 2051, ПУ у Кикинди - 934, ПУ у Крагујевцу -2409, ПУ у Краљеву - 1509, ПУ у Крушевцу - 1536, ПУ у Лесковцу - 1252, Пу у Нишу -2100, ПУ у Новом Саду - 1532, ПУ у Новом Пазару - 414, ПУ у Панчеву - 1071, ПУ у Пироту - 571, ПУ у Пожаревцу - 1738, ПУ у Пријепољу - 215, ПУ у Прокупљу - 371, ПУ у Смедереву - 1102, ПУ у Сомбору - 167, ПУ у

Сремској Митровици - 1986, ПУ у Суботици - 863, ПУ у Ужицу - 703, ПУ у Ваљеву - 1657, ПУ у Ваљеву - 500, ПУ у Зајечару - 354, ПУ у Зрењанину - 346, ПУ у Чачку - 118 и ПУ у Шапцу - 2287.

До јула месеца 2024. године, пријављено је 19717 спортских приредби и то: ПУ за град Београд - 4366, ПУ у Бору - 304, ПУ у Јагодини - 899, ПУ у Кикинди - 372, ПУ у Крагујевцу - 1213, ПУ у Краљеву - 716, ПУ у Крушевцу - 801, ПУ у Лесковцу - 633, ПУ у Нишу - 867, ПУ у Новом Саду - 711, Пу у Новом Пазару - 355, Пу у Панчеву - 639, ПУ у Пироту - 212, ПУ у Пожаревцу - 912, ПУ у Пријепољу - 122, ПУ у Прокупљу - 155, ПУ у Смедереву - 704, ПУ у Сомбору - 314, ПУ у Сремској Митровици - 1005, ПУ у Суботици - 343, ПУ у Ужицу-451, ПУ у Ваљеву - 792, ПУ у Ваљеву - 346, ПУ у Зајечару - 289, ПУ у Зрењанину - 424, ПУ у Чачку - 643 и ПУ у Шапцу - 1128.

У складу са чл. 8. ст.1. Закона о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама и јавним скуповима, организатор спортске приредбе је дужан да образује одговарајућу редарску службу или да ангажује правно лице или предузетника ради обављања послова физичког обезбеђења и одржавања реда на спортској приредби. У претходном периоду, од стране Министарства унутрашњих послова издате су 84 лиценце за обављање послова редара на јавном скупу и издато је 37406 лиценци приватног обезбеђења, за обављање послова без оружја.

Као додатни механизам за спречавање насиља и недоличног понашања на спортским приредбама, у *Закону о спорту* је садржан читав низ одредби које се односе на обавезе надлежних националних спортских савеза у том погледу, имајући у виду да је надлежни национални гранси спортски савез овлашћен да води систем такмичења у спортској грани за коју је основан (чл. 160. ст. 1). Утолико, он дели одговорност са организаторима спортских такмичења која су у грани спорта за коју је национални гранси спортски савез надлежан за предузимање мера на спречавању насиља и недоличног понашања на тим спортским такмичењима. Ово поготову што је чланом 159. ст. 1. Закона о спорту изричито прописано да се спортска приредба може организовати само ако организатор испуњава и услове утврђене не само законом већ и спортским правилима надлежног националног гранског спортског савеза. Обавеза доношења спортских правила којима се утврђују мере за спречавање насиља и недоличног понашања на спортским приредбама у надлежности националног гранског спортског савеза изричито је прописана чл. 100. ст. 2. тач. 8) Закона о спорту. Не доношење тих правила представља прекршај из чл. 175. ст. 1. тач. 34) Закона о спорту.

Обавезе надлежног националног гранског спортског савеза не своде се, међутим, само на утврђивање спортских правила. Надлежни национални гранси спортски савез не сме да изда дозволу или да наложи да се одређена спортска приредба одржи ако нису биле предузете све потребне мере за спречавање насиља и недоличног понашања на спортској приредби од стране организатора (чл. 157. ст. 1. тач. 3) и чл. 157. ст. 3. ЗС). Надлежни национални гранси спортски савез који је дао сагласност, односно дозволу или наложио да се одређена спортска приредба одржи иако нису били испуњени сви прописани услови, солидарно је одговоран са организатором за штету коју на спортској приредби претрпи неко од учесника спортске приредбе или треће лице услед пропуста у организацији (чл. 157. ст. 3. ЗС). Осим тога, надлежни национални гранси спортски савез дужан је да покрене и дисциплински поступак и примени дисциплинске мере утврђене спортским правилима против својих чланова (непосредних и посредних) који, као организатори, не предузму мере за спречавање насиља и недоличног понашања на спортског приредби (чл. 157. ст. 5. ЗС). Те дисциплинске мере обавезно обухватају: новчане казне, одузимање бодова и враћање у нижи ранг такмичења. У случају поновљеног кршења обавеза на спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама од стране организатора у току исте такмичарске сезоне, надлежни национални спортски савез је дужан да изрекне дисциплинска мера одузимања бодова, а у случају континуираног и тешког

кршења обавеза у току исте такмичарске сезоне да изрекне и дисциплинску меру враћања у нижи ранг такмичења (чл. 157. ст. 7. и 8. ЗС).

Коначно, у циљу превентивног деловања и смањења ризика избијања насиља и недоличног понашања гледалаца, надлежни национални гански спортски савези дужни су, у мери у којој је то применљиво, да: 1) подстичу организовање и добро понашање својих навијача (на утакмицама репрезентације) и њихових клубова; 2) остварују одговарајуће информисање својих навијача (састанци са навијачима, издавање билтена и др.); 3) координирају активности са клубовима својих навијача приликом организованог одласка на гостујуће спортске приредбе; 4) уреде спортским правилима из своје надлежности које се спортске приредбе сматрају високо ризичним и које мере су организатори спортских приредби и други учесници дужни да предузму, у складу са законом и другим прописима, на спортским приредбама високог ризика; 5) предузму друге мере и активности, у складу са законом, прописима донетим на основу закона и спортским правилима; 6) подстичу позитивно понашање и деловање играча и службених лица пре, за време и након одржавања спортске приредбе (чл. 7. ЗСННПСП).

Претходно наведене важи и за друге надлежне националне спортске савезе у односу на спортске приредбе које су у њиховој ингеренцији. Не треба посебно образлагати да у се пракси претходно наведене обавезе само делимично поштују.

Из претходно изнетих података се несумњиво може видети жеља и одлучност државе да стане на пут насиљу и недоличном понашању на спортским приредбама, а посебно хулиганизму, укључујући и коришћење репресивних мера. Утолико се често у јавности ствара утисак да је Министарство унутрашњих послова главни, ако не и једини, носилац терета борбе против насиља и недоличног понашања гледалаца. Министарство унутрашњих послова несумњиво има важну улогу у борби против хулигана на спортским приредбама, али целокупно европско искуство, па и Конвенција о интегрисаном приступу безбедности, сигурности и услугама на спортских догађајима, показује да је потребан „мулти-агенцијски“ приступ превентивном деловању на осигурању безбедности, сигурности и адекватних услуга на спортским приредбама, где је полиција само једна од тих „агенција“. Полиција посебно не може да постигне много уколико сама спортски покрет не буде активни чинилац у спречавању насилничког и недоличног понашања на спортским приредбама. И управо ту лежи један од кључних проблема јер се може уочити неспремност или недовољна одлучност организатора спортских приредби, националних спортских савеза и других учесника у организацији и спровођењу спортских приредби, као и шире друштвене заједнице (политичари, медији, школа и др.) да се озбиљно упусте у борбу против хулигана.

За безбедност свих учесника спорске приредбе од суштинског је значаја да *редарска служба* организатора спортске приредбе на одговоран и адекватан начин обави своје послове. Пракса је показала да је неодговарајући рад редара често генератор проблема, а постоје и случајеви када су редарске службе биле и „саучесник“ у бројним проблемима (нпр. уношење бакљи). Овај проблем се покушава решити кроз одредбе Закона о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама и Закона о приватном обезбеђењу. Према члану 40. ст. 1. и 2. Закона о приватном обезбеђењу, послове одржавања реда на спортским приредбама могу вршити правна лица и предузетници за приватно обезбеђење, а изузетно одржавање реда могу да врше само редари на школским манифестацијама и одређеним спортским приредбама, као и на другим јавним окупљањима када се на овај начин може обезбедити одржавање мирног окупљања, у складу са законом. Овај изузетак је додатно прецизиран изменама у члану 8. Закона о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама којима је утврђено да је организатор спортске приредбе дужан да образује одговарајућу редарску службу или да ангажује правно лице или предузетника ради обављања послова физичког обезбеђења и одржавања реда на спортској приредби, с тим да приликом одржавања међународних спортских приредаба,

спортских приредаба повећаног ризика или спортских приредаба највишег ранга националних екипних спортских такмичења, организатор је дужан да, за обављање послова редарске службе, ангажује правно лице или предузетника за вршење послова приватног обезбеђења. Оваква законска решења су усвојена јер је након доношења Закона о приватном обезбеђењу и првих година његове примене уочено да, пре свега због броја спортских приредби који на годишњем нивоу броје и до 50 000, правна лица и предузетници за приватно обезбеђење не располажу, у свим случајевима, људским капацитетима да се овакви догађаји адекватно обезбеде, због чега се и јавила потреба за лиценцирањем посебних редара које би онда могли да ангажују и само организатори спортских приредби. Посебан проблем је уочен у области организовања спортских манифестација, где организатори окупљања, посебно у мањим срединама, нису у могућности да ангажују приватно обезбеђење, јер нема довољно правних лица и предузетника који обављају ову делатност или немају довољно расположивих ресурса да пруже услугу обезбеђења јавног скупа поред својих редовних обавеза. Очекивања, међутим, нису испуњена из два разлога. Прво, наше спортске организације у 99% случајева су волонтерска удружења грађана и у перманентним су финансијским тешкоћама, тако да на све начине гледају да избегну кад год могу ангажовање правног лица и предузетнике за приватно обезбеђење за вршење послова редарске службе, а поготову са оним бројем лиценцираних службеника обезбеђења и редара који одговара Правилнику о ближим условима за обављање спортских активности и спортских делатности („Сл. гласник РС“, бр. 42/2017 – чл. 16). С друге стране, пракса је показала да наше спортске организације још мање имају капацитета да саме организују редарску службу и ангажују лиценциране редаре. Досадашња искуства у обезбеђењу спортских приредби, посебно оних високоризичних, показала су да приступ овом проблему, захтева висок степен планирања, организације, тактичке припремљености и оспособљености.[198] Упркос томе што спортске приредбе некада привидно личе једна на другу (исти спортски објекат и учесници такмичења), већина њих има обележја непоновљивости (једнократности и појединачности), како по времену одржавања, броју структури и очекиваном понашању учесника, тако и по специфичним (политичким, економским и сл.) условима окружења. [199] Због тога се и проблем не може решити тиме што је законски омогућено организаторима спортских приредби да само организују своје редарске службе, или тиме што омогућено да се у редарске службе ангажују само лица која су положила одређени испит или долазе из сфере „сектора безбедности“ (полиција, војска и др.). Посебан је проблем што обука службеника обезбеђења и редара за рад у редарским службама на спортским приредбама не одговара препорукама о редарској служби и о обуци официра за безбедност, супервизора и редара из Препорука Rec (2015) 1 о сигурности, безбедности и услугама на фудбалским утакмицама и другим спортским догађајима уз Конвенцију о интегрисаном приступу сигурности, безбедности и услугама на фудбалским утакмицама и другим спортским догађајима.

Анализом свих приказаних података јасно су препознати проблеми за које би нова Стратегија требала да нађе решења, а идентификовани проблеми су следећи:

- Недостатак протокола о сарадњи на националном и локалном нивоу између субјеката надлежних за успостављање интегрисаног приступа безбедности, сигурности и услугама на спортској приредби;
- Недостатак комуникације и сарадње са медијима и медијским удружењима у циљу онемогућавања промовисања негативног понашања на спортским приредбама;

[198] Otašević, B., (2015). Obezbeđenje visokorizičnih sportskih priredbi, Pravni život, god. (LXIV), br. 9, стр. 544.
[199] Stevanović, O. (2012). Modeli organizacione strukture policije za sprečavanje i suzbijanje nasilja na sportskim priredbama, Bezbednost, god. (LIV), br. 1. str. 131.

- Недовољно унапређени капацитети органа државне управе и спортских организација на успостављању система интегрисане обуке полицијских и правосудних службеника и лица организатора која се брину о безбедности на спортском објекту, укључујући и специјалистичке обуке за запослене у спортским организацијама;
- Недостатак проактивне и редовне комуникације са представницима навијача и локалне заједнице заснованим на средњорочним и дугорочним мерама, кроз адекватне друштвене и образовне пројекте;
- Недостатак превенције насиља и недоличног понашања на спортским приредбама;
- Недостатак административних забрана присуствовања спортским приредбама;
- Делимична усклађеност законских решења са одредбама Конвенцију бр. 218 и Препоруке (2015) 1, заједно са пратећим Анексима;
- Недовољно поштовање обавеза од стране надлежних националних гранских спортских савеза;
- Проблеми у раду редарских служби организатора спортских приредби.

Идентификовани узроци који су довели до идентификованих проблема су:

- Непостојање правних одредби које би обавезале субјекте на тај вид сарадње, непостојање добре праксе у овој материји;
- Непостојање споразума о сарадњи са медијима и медијским удружењима о дефинисању заједничких активности на спречавању насиља на спортским приредбама;
- Недостатак законских и подзаконских одредби којима би се дефинисала наведена обавеза односно адекватних споразума о сарадњи између субјеката;
- Недостатак протокола о сарадњи и формирања експертских тимова који би радили на изради едукативног материјала на тему превентивних мера против хулиганизма и недоличног понашања на спортским приредбама;
- Мањак координисаних активности друштвених субјеката усмерених ка познатим извршиоцима кривичних дела и прекршаја на спортским приредбама;
- Непостојање одредби материјалног и процесног права којим се регулише наведена мера.

Последице које настају због идентификованих проблема су:

- Недостатак формализованог партнерства у одговору на проблем насиља и недоличног понашања на спортским приредбама на локалном и националном нивоу;
- Изостанак једног од кључних актера у креирању и спровођењу политике ненасиља у спорту, чиме се оставља могућност популаризације насиља и негативног утицаја на младе, пре свега кроз сензационалистички приступ извештавању и величању и драматизовању насилничког понашања кроз медије;
- Немогућност потпуног испуњења улога и функција актера задужених за успостављање интегрисаног концепта безбедности, сигурности и услуге на спортској приредби на делотворан и одговарајући начин;
- Мањак међусобног поштовања и разумевања, посебно међу навијачима, спортским клубовима и удружењима, што отежава стварање принципијелног партнерства и позитивне сарадње на проналажењу решења за потенцијалне проблеме;
- Изостанак помоћи извршиоцима у реинтеграцији и ублажавању фактора који утичу на насилно понашање, превасходно малолетних лица, уз подизање свести о неправилностима и незаконитостима у понашању;

- Недовољно ефикасан систем санкција за извршиоце кривичних дела и прекршаја у вези са спортским приредбама, којим се на непотпун начин онемогућава ризичним навијачима и познатим извршиоцима кривичних дела да присуствују спортским приредбама.

2.7.3. Допинг у спорту

Употреба допинга супротна је основним вредностима савременог спорта и представља његову грубу злоупотребу. Међународне организације, државе и сви међународни и национални спортски савези борбу против допинговања стављају у своје основне задатке. Три су основна легитимна циља те борбе: заштита здравља спортиста, очување једнакости шанси (конкуренције) и одржање веродостојности спортске гране.

Међутим, идеалистички приступ спорту по принципу „важно је учествовати а не победити“, тешко да је икада био део бића спортиста. Свако зна да већу радост доноси победа него пораз, било да је реч о олимпијским играма или општинском такмичењу. Победа је за спортисту основни циљ учешћа у такмичењу. Управо због тога он и напорно тренира, не би ли своје такмичарске способности повећао. Многи спортисти себи поставе и питање: Могу ли још нешто учинити да повећам шансе за победу? Неки су спремни да одговор потраже у узимању различитих допинг супстанци и метода.[200] Допинг не може од никога да направи победника Tour de France. Изражено у процентима, повећање учинка лежи испод 10%. Допинг доприноси телесно само око 3–5% и око 10% ментално. Без тренинга допинг не значи ништа. Спортска медицина је, међутим, доказала да већ 1% повећања учинка доноси користи и предности.

Према истраживањима, три су основна разлога за коришћење допинга у врхунском спорту:

- Енормни притисак на спортисту за постизање што бољег резултата. Овај притисак проистиче пре свега из околности да се на међународним, националним, па чак и регионалним такмичењима, пажња поклања само ономе ко стоји на победничком постољу и ко је постигао „изванредне“ резултате. Само ти спортисти добијају медаље, пажњу медија и јавности, а самим тим и спонзорске уговоре;
- Врхунски спорт је постао бизнис и индустрија, у коме влада стални притисак за резултатом. Финансирање бављења спортом, које је постало професија спортисте, могуће је само уз врхунски спортски учинак;
- Допинг једног јединог спортисте и резултати које он кроз то постиже, повећава притисак на друге спортисте да и они користе допинг уколико желе да победе. Колико је тај притисак, најбоље сведоче речи бившег врхунског бициклисте Didi Thurau: „У бициклизму сви узимају нешто... Ко вози само с водом, готов је“.

Република Србија се на системски начин бори против допинговања у спорту и то кроз следећа документа: Закон о спорту; Закон о спречавању допинга у спорту; Закон о потврђивању Међународне конвенције против допинга у спорту; Светски антидопинг кодекс и пратећи међународни стандарди одобрени од стране Светске антидопинг агенције.

Област борбе против допинга у спорту хармонизована је и у најважнијим сегментима јединствено уређена на светском нивоу, кроз Светски антидопинг кодекс, као кровни документ који регулише ову област и пратеће међународне стандарде, техничке документе и смернице

[200] Ненад Ђурђевић, Коментар Закона о спречавању допинга у спорту, Крагујевац, 2008, стр. 37.

Светске антидопинг агенције. Хармонизација са овим документима постиже се кроз наметање обавезе усклађивања националних законодавстава са истима, сходно Међународној конвенцији против допинга у спорту УНЕСКА из 2005. године, коју је Република Србија ратификовала 2009. године, доношењем Закона о потврђивању Међународне конвенције против допинга у спорту, као и кроз наметање обавезе усклађивање спортских правила међународних и националних спортских савеза са наведеним документима, као услова за учешће у спорту на међународном нивоу.

Светски антидопинг кодекс је темељни и свеопшти документ за универзални антидопинг рад у спорту. Он је документ који хармонизује антидопинг регулативу широм свих спортова и свих земаља света. Сврха Кодекса јесте да се унапреде антидопинг напори кроз општу усаглашеност основних антидопинг елемената. Све одредбе Кодекса су обавезујуће у суштини и морају бити прихваћене и примењене од сваке антидопинг организације, спортисте или друге особе. И поред тога Кодекс не замењује нити елиминише потребу за свеобухватним антидопинг правилима усвојеним од стране сваке од тих антидопинг организација. Док одређене одредбе Кодекса морају бити укључене дословно у антидопинг правила сваке антидопинг организације, другим одредбама установљени су принципи који дозвољавају флексибилност у формулисању правила сваке антидопинг организације, или наводе услове које свака антидопинг организација мора да испуни, али које не мора да понавља у својим антидопинг правилима.

Измене **Светског антидопинг кодекса** врше се најмање једном у периоду од шест година и у том смислу, у периоду од наредних десет година, постојаће потреба за континуираним усаглашавањем са Кодексом. Последње измене Кодекса, које су усвојене на конференцији Светске антидопинг агенције у Катовицама, у Пољској, у новембру 2019. године, ступиле су на снагу 1. 1. 2021. године и са њима смо се ускладили. Како је процес провере нормативне и квалитативне усаглашености сталан, неопходно је и у наредном десетогодишњем периоду, наставити са овим активностима. Нове измене Кодекса су усвојене 2025. године, а рок за усаглашавање је почетак 2027. године. Следеће усаглашавање ће бити 2033. године. Приликом последњих промена Светског антидопинг кодекса било је потребно у циљу усаглашавања са њим да се измени Закон о спречавању допинга у спорту, тако да је сасвим могуће, а и вероватно, да ће токов важења Стратегије развоја спорта 2026-2035. бити потребно да се врше измене у овом закону.

Питање квалитативне и нормативне усаглашености са Светским антидопинг кодексом, Међународним стандардима и техничким документима и смерницама Светске антидопинг агенције ће и у будућности бити једна од кључних ствари, која ће утицати у великој мери на статус спорта и спортиста једне земље. Санкције за случај неусаглашености са Светским антидопинг кодексом прописане међународним стандардом крећу се од стављања под надзор друге антидопинг организације и новчане казне, до суспензије спортиста из државе која је проглашена за неусаглашену и забране организовања међународних такмичења. Најпознатији скорашњи случај је свакако Руска федерација.

У Републици Србији процес континуираног усаглашавања предвиђен је и у самом Закону о спречавању допинга у спорту, где је у члану 7. став 2. утврђено: „Правила Антидопинг агенције морају бити у складу са Законом о ратификацији Европске конвенције против допинговања у спорту, Законом о потврђивању Међународне конвенције против допинга у спорту, Светским антидопинг кодексом и међународним стандардима за допинг тестирање одобреним од стране Светске антидопинг агенције. У складу са наведеним, узрок овог проблема је континуирани процес измена светског антидопинг програма и правила.

Нормативно усаглашавање са последњим изменама Светског антидопинг кодекса, међународним стандардима и техничким документима и смерницама, које су на снази од 1. 1. 2021. године, извршено је усвајањем Закона о изменама и допунама Закона о спречавању допинга

у спорту. Закон је објављен у "Службеном гласнику РС", бр. 47/21 од 10. 5. 2021. године, а ступио је на снагу 18. 5. 2021. године. Поред тога, Антидопинг агенција Републике Србије (даље: АДАС) усагласила је своја правила са наведеним међународним документима, и та усаглашеност је потврђена од стране Светске антидопинг агенције.

Поред нормативне усаглашености, Светска антидопинг агенција од 2017. године прати и квалитативну усаглашеност рада антидопинг организација са Светским антидопинг кодексом, Међународним стандардима и својим техничким документима. АДАС је од 2017. године константно у процесу провере квалитативне усаглашености, кроз такозване CCC (Code Compliance Center) и АДАМС (Anti-Doping Administration & Management System) рачунарске системе, а вршена јој је и директна ревизија од стране трочлане комисије Светске антидопинг агенције, која је боравила у Београду крајем 2019. године. Захтеви за извештајима, информацијама и документима на основу којих се врши процена, пристижу неколико пута годишње.

У будућности, праћење рада антидопинг организација и захтеви у погледу усаглашености са светским антидопинг програмом, представљаће најзначајнији део активности Светске антидопинг агенције. Тренутно су рад и правила АДАС оцењени као усаглашени са Светским антидопинг кодексом и међународним стандардима, од стране Светске антидопинг агенције, али будући да се међународни документи редовно мењају, обезбеђивање усаглашености са њима (које је и мандаторно), од круцијалног је значаја.

Приликом сагледавања система спорта у Републици Србији из угла антидопинга, као најважније теме уочавају се:

(1) обезбеђивање сталне квалитативне и нормативне усаглашености са Светским антидопинг кодексом, Међународним стандардима и техничким документима и смерницама Светске антидопинг агенције,

(2) ефикасно спречавање допинга у спорту у циљу заштите здравља спортисте, фер плеја и етике спорта, кроз повећање превентивних и контролних активности,, укључујући и повећање броја допинг контрола,

(3) сузбијање промета допинг средстава у циљу смањења доступности истих на црном тржишту и посебно доступности у теретанама (заштита рекреативних спортиста).

АДАС је основана Законом о спречавању допинга у спорту из 2005. године, а са радом је почела 1. јануара 2006. године. Данас ради и функционише у складу са важећим Законом о спречавању допинга у спорту, као и другим релевантним прописима. АДАС је јавна установа, која послује у складу са прописима о јавним службама, а чији је оснивач Република Србија. У склопу својих јавних овлашћења, АДАС спроводи допинг контролу на такмичењима и изван такмичења и врши све оно што је законом и Светским антидопинг кодексом, те пратећим међународним стандардима, одређено као дужност и посао националних антидопинг организација. Допинг контрола се врши овлашћених допинг контролора, који имају одговарајуће медицинско звање. АДАС се као индиректни буџетски корисник, делом финансира из буџета Републике Србије преко Министарства спорта, а делом из сопствених прихода које остварује на тржишту.

У претходном периоду, АДАС је, упркос чињеници да половина систематизованих радних места није попуњена, успела да у потпуности одговори на дужности које су јој дате претходно наведеним документима. Имајући у виду, да се систем борбе против допинга у спорту непрестано развија и да су међународни захтеви све већи, потребно је наставити са јачањем капацитета, како би АДАС и Република Србија и у будућности могле да успешно испуњавају задатке који проистичу из борбе против допинга у спорту. Јачање капацитета, поред повећања

броја запослених, треба да иде и у правцу повећања броја допинг контрола/анализа на годишњем нивоу, односно повећања буџета у ове сврхе.

АДАС тренутно има 6 запослених, 60 овлашћених допинг контролора који чине Одбор за допинг контролу, 3 члана ТУЕ одбора, 9 чланова Антидопинг одбора и 15 чланова Управног одбора. Поред наведених тела, у оквиру АДАС функционишу и Етички одбор који чини 5 чланова са звањем наставника на Универзитету (доцент, ванредни професор или редовни професор) и Савет спортиста који чини 6 спортиста.

Укупни буџет АДАС за 2024. годину износио је 70.861.000 РСД (42.968.000 РСД из буџета Републике Србије на извору 01, 18.763.000 РСД из сопствених средстава на извору 04, 9.130.000 РСД из нераспоређене добити из претходних година на извору 13).

Правни положај и права и обавезе АДАС, као надлежне националне антидопинг организације, која је уз Олимпијски комитет Србије потписник Светског антидопинг кодекса у име спортског покрета Републике Србије, уређен је чл. 20-34. Закона о спречавању допинга у спорту (ЗСД).

Делатност АДАС је утврђена чланом 21. Закона о спречавању допинга у спорту. АДАС обавља спортске делатности у вези са спречавањем допинга у спорту, а посебно: 1) предузима мере за смањење допинга у спорту и његово дугорочно отклањање; 2) објашњава шта се под одређеним појмом везаним за проблем допинга у спорту подразумева; 3) стара се о обезбеђењу потребне опреме за анализу допинг узорака и потребних средстава за допинг контролу; 4) остварује увид у организовање и спровођење допинг контроле на међународним такмичењима која се организују у Републици Србији; 5) утврђује годишњи план допинг контроле коју спроводи; 6) издаје службени билтен; 7) остварује међународну стручну сарадњу на питањима која су везана за спречавање допинга у спорту и закључује споразуме о тестирању; 8) остварује сарадњу са заинтересованим надлежним државним органима и организацијама у области спорта у вези са спречавањем допинга у спорту и оштећењем здравља спортиста употребом допинга; 9) организује образовне и друге кампање против допинга у спорту; 10) информише јавност о активностима које се предузимају против допинга у спорту, укључујући и организовање интернет презентације (сајта) на којој се објављују општа акта и одлуке органа Антидопинг агенције; 11) даје препоруке и савете за предузимање мера од стране државних органа и организација у области спорта у циљу спречавања допинга у спорту; 12) организује истраживања, саветовања, семинаре, округле столове и издаје публикације о питањима везаним за борбу против допинга у спорту; 13) прати и прикупља информације у вези са законским и другим мерама које се у другим земљама и међународним организацијама предузимају у борби против допинга у спорту; 14) прати и прикупља информације о мерама које државни органи и организације у области спорта предузимају у борби против допинга у спорту; 15) утврђује изглед маркице са знаком „DOPING FREE” који се ставља на тестиране производе који садрже додатке за исхрану и поступак за издавање маркице, као поверени посао; 16) обавља друге послове и предузима друге мере које се односе на спречавање допинга у спорту, а који су у складу са Светским антидопинг кодексом у надлежности националне антидопинг организације.

У периоду од оснивања АДАС (2005. године), закључно са 2024. годином, спроведено је 14919 допинг контрола спортиста и 838 допинг контрола коња.

У том периоду утврђено је да су 143 лица починила 147 повреда антидопинг правила (133 спортиста је починило повреде које се односе на присуство забрањене супстанце или њених метаболита или маркера у телесном узорку спортисте (члан 3. став 1. тачка 1. Закона), док је 10 лица (8 спортиста и 2 лица у својству помоћног особља спортиста) починило 14 других повреда антидопинг правила).

Од 143 лица која су починила повреде антидопинг правила, АДАС је процесуирала 111 лица (106 спортиста који су починили повреде које се односе на присуство забрањене супстанце

или њених метаболита или маркера у телесном узорку спортисте и 5 лица (3 спортиста и 2 лица у својству помоћног особља спортиста) која су починила 6 других повреде антидопинг правила), док су иностране антидопинг организације процесуирале 32 лица (27 спортиста који су починили повреде које се односе на присуство забрањене супстанце или њених метаболита или маркера у телесном узорку спортисте и 5 спортиста који су починили 8 других повреда антидопинг правила).

Код 133 повреде које се односе на присуство забрањене супстанце или њених метаболита или маркера у телесном узорку спортисте, у узроцима спортиста биле су присутне укупно 184 супстанце: 80 анаболичких агенса (43,48%), 36 стимуланса (19,57%), 32 диуретика (17,39%), 25 канабиноида (13,59%), 6 хормона и метаболичких модулатора (3,26%), 2 бета 2 агониста (1,09%), 1 бета блокатор (0,54%), 1 наркотик (0,54%) и 1 супстанца из групе пептидних хормона, фактора раста, сродних супстанци и миметика (0,54%).

Преосталих 14 повреда антидопинг правила биле су: 4 коришћења или покушаја коришћења (примена, уношење, убризгавање или конзумирање на било који начин) забрањене супстанце или забрањеног метода (члан 3. став 1. тачка 2. ЗСД), 4 одбијања, или пропуштања без уверљивог оправдања, давања узорка после обавештења о допинг контроли или избегавања давања узорка на други начин (члан 3. став 1. тачка 3. ЗСД), 3 ометања или покушаја ометања било којег дела допинг контроле (члан 3. став 1. тачка 5. ЗСД), 2 поседовања допинг средстава од стране спортисте (члан 3. став 1. тачка 6. ЗСД), 1 давање или покушај давања или примене или покушај примене било ког допинг средства на спортисти на такмичењу, или давање или покушај давања или примене или покушај примене било ком спортисти изван такмичења било ког допинг средства које је забрањено изван такмичења (члан 3. став 1. тачка 8. ЗСД).

АДАС је у истом периоду утврдила и процесуирала 66 повреда антидопинг правила у коњичком спорту и тркама (65 повреда које се односе на присуство забрањене супстанце у узорку урина или крви коња и 1 друга повреда антидопинг правила – одбијање допинг контроле).

Подаци о изреченим казнама се уредно објављују на интернет сајту Антидопинг агенције, у складу са чланом 4. Закона о спречавању допинга у спорту, а након истека периода у коме су јавно доступни подаци о повреди антидопинг правила, ови подаци се у складу са законом, уклањају са интернет сајта у потпуности, укључујући ту и архивирање вести о повредама.

АДАС је од оснивања па закључно са 2024. годином одобрила 307 терапеутских изузећа.

У истом периоду је одржано око 800 антидопинг едукација (АДАС у просеку држи око 50 антидопинг едукација годишње, док је у 2024. години одржано 98 антидопинг едукација). Сви стипендисти Министарства спорта редовно су едуковани у погледу антидопинг правила, два пута годишње. АДАС је успешно организовала и мрежу вршњачке едукације која је довела до тога да је око 10000 ученика основних и средњих школа Србије слушало предавање од својих вршњака о борби против допинга и листи забрањених средстава. Од посебних активности из домена едукације треба поменути одржавање неколико конгреса о превенцији допинга у спорту, редовно учествовање на Сајму спорта, развијање мобилне апликације „АДАС за спортисте“ 2016. године, која је постала популарна у целом региону, те развијање система електронске антидопинг едукације 2015. године. Овај систем садржи 2 онлајн курса, која се редовно ажурирају и које је у периоду од 2015-2024. годино успешно положило 19453 лица.

АДАС је од 2011. године почела да бесплатно издаје спортистима мишљења о присуству забрањених допинг супстанци у лековима у суплементима. У периоду од 2011. године, па закључно са 2024. годином, издато је 989 мишљења о лековима и 4467 мишљења о суплементима.

АДАС је институција која води рачуна о стандардима доброг управљања па су тако Извештаји о пословању АДАС у 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023. и 2024. години,

објављени на веб сајту АДАС. На веб сајту се такође објављују и завршни рачуни и информатор о раду.

Међусобна сарадња на локалном и националном нивоу на пољу антидопинга уређена је Законом о спречавању допинга у спорту. АДАС сарађује са националним гранским спортским савезима, као и са спортистима и другим учесницима у спорту кроз организацију и вршење допинг контрола, едукацију, издавање терапеутских изузећа, издавање мишљења о присуству забрањених супстанци у суплементима и лековима, као и кроз друге активности утврђене законом. Поред тога, АДАС сарађује са Министарством унутрашњих послова, Вишим јавним тужилаштвима и Јавним тужилаштвом за организовани криминал, на спречавању кривичних дела утврђених Законом о спречавању допинга у спорту, док са Лекарском комором Србије, Фармацеутском комором Србије, Агенцијом за лекове и медицинска средства, факултетима и другим релевантним установама, сарађује на пољу истраживачких и едукативних активности.

На међународном нивоу, сарадња је утврђена међународним конвенцијама, Светским антидопинг кодексом и пратећим међународним стандардима и врши се са Светском антидопинг агенцијом, Међународном агенцијом за тестирање, међународним спортским савезима, акредитованим лабораторијама од стране Светске антидопинг агенције, Међународном арбитражом за спорт у Лозани, регионалним и националним антидопинг организацијама из других држава, те са телима Савета Европе у чијој је надлежности праћење међународних конвенција против допинга. Такође, значајно је истаћи сарадњу националних антидопинг агенција централне и источне Европе на регионалном нивоу, кроз ЦЕАДО (Централно Европска Антидопинг Организација). АДАС је једна од оснивача ЦЕАДО, а ову организацију чине поред Србије, још и Аустрија, Мађарска, Пољска, Словачка, Хрватска, Румунија, Чешка и Словенија.

У 2024. години, АДАС је била домаћин редовног годишњег састанка ЦЕАДО, у Београду. Састанак је окупио националне антидопинг агенције чланица ЦЕАДО-а ради координације активности и разматрања актуелне ситуације у области борбе против допинга у спорту. Догађају је присуствовао и Светске антидопинг агенције за Европу.

Такође, АДАС је била и организатор Самита централноевропских и источноевропских антидопинг организација (ЦЕЕАДС), који је уз подршку Министарства спорта одржан у Београду, 16.10.2024. године. На Самиту су учествовали антидопинг експерти из 27 националних антидопинг организација земаља Централне и Источне Европе, као и представници Светске антидопинг агенције. Самиту је присуствовао и председник Светске антидопинг агенције господин Витолд Банка. Примарни циљ овог Самита било је подизање антидопинг стандарда у Централној и Источној Европи, интензивирање сарадње ради стварања нове динамике и повећање значаја региона. Поред тога, циљ је био и да се охрабре све земље у региону да успоставе јединствену антидопинг политику на европском и глобалном нивоу. Председник Светске антидопинг агенције господин Витолд Банка је изјавио да је подршка коју ова агенција добија од АДАС изузетна и за сваку похвалу.

АДАС је била ментор националним антидопинг организацијама Северне Македоније и Црне Горе, у погледу развоја ових организација. Овај важан посао је Светска антидопинг агенција поверила АДАС преко ЦЕАДО.

Министарство спорта извршавало је у складу са Законом о потврђивању Међународне конвенције против допинга у спорту финансијске обавезе према Светској агенцији за борбу против допинга – WADA (2021. године 29.563 долара, 2022. године 32.861 долара, 2023. године 36.835 долара, 2024. године 40.399 долара). Државе уговорнице Међународне конвенције против допинга у спорту позване су и у 2024. години да инвестирају у Фонд за елиминацију допинга у спорту који помаже државама потписницама Међународне конвенције (поготово мање развијеним државама) да припремају и спроводе антидопинг пројекте, минимум 1% од својих годишњих контрибуција за редовни буџет УНЕСКА, како би се постигао циљ да ни једна држава

уговорница није изостављена. У јануару 2025. године извршена је уплата Фонду у износу од 1.097 долара.

Представници Министарства спорта учествовали су на Деветој седници Конференције страна уговорница Међународне конвенције против допинга у спорту, која је одржана у седишту УНЕСКА у Паризу, Република Француска 2023. године.

Допинг је одувек присутан у спорту и како се спорт развија, тако и они који се баве развојем производње допинг средстава, се труде да недозвољена средства буду све софистицираније и тежа за откривање. У складу са тим, као одговор на поменуте интенције мења се и начин организације и спровођења допинг контрола. Организација и спровођење допинг контрола данас, за разлику од претходног периода, у потпуности условљени техничким документима Светске антидопинг агенције. Израда плана и програма допинг контрола (ТДП) условљена је претходном израдом документа под називом "The Risk Assessment"[201]. Овај документ се израђује у складу са захтевима из Међународног стандарда за тестирање и истрагу Светске антидопинг агенције, и служи да се са аспекта више мандаторних критеријума уради процена ризика допинг контрола и пратећих анализа у појединим спорту. Документ по изради пролази ревизију Светске антидопинг агенције, а затим се на основу њега, планирани броја контрола на националном нивоу распоређује по појединим спортовима, уз строго придржавање ризика добијених кроз процес израде "The Risk Assessment" и уз испуњавање захтева у погледу додатних анализа у појединим спортовима према захтевима из техничког документа Светске антидопинг агенције. Реализација плана и програма допинг контрола (ТДП) под константним је надзором Светске антидопинг агенције, кроз АДАМС систем и на било каква одступања, Светска антидопинг агенција од надлежне антидопинг организације тражи образложење и оправдање таквог одступања. Све ово представља део праћења квалитативне усаглашености рада са Светским антидопинг кодексом и међународним стандардима. У ТДП једне националне антидопинг организације убрајају се и узимају у обзир само контроле спроведене на националном нивоу, док се контроле на међународном нивоу такмичења не узимају у обзир. У том смислу, у наредном периоду потребно је обезбедити довољна средства за спровођење броја контрола на националном нивоу који ће бити захтеван од стране Светске антидопинг агенције, кроз процесе израда "The Risk Assessment" и плана и програма допинг контрола, као и за пратеће анализе које ће бити захтеване у складу са техничким документима. Такође, потребно је обезбедити да ниво реализације ТДП плана и програма допинг контрола на крају године буде већи од 90 %, а што ближи реализацији од 100 %. Одступања која се толеришу су одступања која су објективно изван контроле антидопинг организације и који су последица више силе (пандемија и слично). Такође, потребно је наставити са спровођењем антидопинг едукације и даљим унапређивањем исте, у складу са захтевима из међународних стандарда Светске антидопинг агенције, а у циљу превенције допинга и унапређивања свести спортиста о штетним последицама допинга по здравље, и о његовој супротности са етиком и фер плејом, односно о последицама по интегритет спорта.

Како Закон о спречавању допинга у спорту предвиђа постојање два кривична дела у вези са допингом у спорту (Омогућавање употребе допинг средстава и Неовлашћена производња и стављање у промет допинг средстава), за успешно сузбијање ових кривичних дела и ефикасну борбу против допинга, неопходна је сарадња различитих институција, које су у оквиру својих надлежности ангажоване по овом питању. АДАС је у последњих годину дана, проследила Министарству унутрашњих послова односно Управи криминалистичке полиције обимну документацију која садржи бројне информације које се односе на потенцијална вршења кривичних дела из Закона о спречавању допинга у спорту. Захваљујући томе затворен је велики

[201] https://ita.sport/service/risk-assessment-test-distribution-planning/

број онлајн продавница допинг средстава које су биле активне у нашој земљи. Анализирајући оперативна сазнања којима је располагала криминалистичка полиција и поступајући по достављеним сазнањима АДАС, а након вишемесечног оперативног рада, дана 16.12.2024. године припадници Министарства унутрашњих послова, Управе криминалистичке полиције, Службе за борбу против организованог криминала, у сарадњи са Јавним тужилаштвом за организовани криминал, зауставили су деловање организоване криминалне групе која се сумњичи да се дужи низ година бави кривичним делом неовлашћена производња и стављање у промет допинг средстава, као и удруживањем ради вршења кривичних дела. Током 2024. године, све до 16.12.2024. године од ове групе је у неколико одвојених акција заплењено око 3.000 килограма различитих допинг средстава чија је вредност на српском тржишту већа од 3 милиона евра. Приведено је 10 чланова ове групе. Након њиховог хапшења, у циљу упознавања јавности о резултатима акције, дана 17. децембра 2024. године у Палати Србија, одржана је заједничка конференција за медије Министарства унутрашњих послова Републике Србије и Министарства спорта Републике Србије. Ова конференција за медије је била веома пропраћена и њој су присуствовали представници свих водећих телевизијских и радио канала, дневних новина, недељника, разних штампаних и електронских медија и портала. Колико је ова акција била значајна говори податак да су конференцији за медије присуствовали сви релевантни носиоци функција у систему борбе против допинга у спорту, па је тако испред МУП-а био присутан Министар унутрашњих послова и потпредседник Владе, шеф кабинета министра, представници Управе криминалистичке полиције, док су испред Министарства спорта били присутни министар, директорка Антидопинг агенције Републике Србије, шеф кабинета, државни секретари и, државни помоћници министра спорта. На конференцији за медије саопштене су битне информације о хапшењу ове групе и упозната је јавност о заступљености и штетности допинг средстава, са посебним нагласком да је ова акција имала велики значај за здравље нације. Представници Управе криминалистичке полиције су на конференцији за медије истакли да су током акције имали изузетну сарадњу са АДАС, са којима су размењивали информације и добијали адекватну стручну помоћ у области допинг средстава. У недељама након хапшења ове групе, одржан је велики број телевизијских емисија на тему борбе против допинга у спорту, на друштвеним мрежама и порталима је ова вест била једна од најчитанијих, па ова тема дужи временски период заузимала велики део медијског простора у Србији и региону. Током јануара месеца 2025. године, већи број чланова организоване криминалне групе обухваћених кривичном пријавом из децембра месеца претходне године, признао је кривицу пред Вишим судом у Београду, и склопио споразум о признању кривице са Тужилаштвом, имајући у виду необориве доказе који су им стављени на терет, услед чега су припадници групе осуђени на вишегодишње казне. На тај начин ова организована криминална група је прва у историји Србије која је осуђена за неовлашћену производњу и стављање у промет допинг средстава из члана 39. Закона о спречавању допинга у спорту. Имајући у виду обим ове акције, остварену непосредну сарадњу АДАС са МУП-ом, број ухапшених лица и њихове позиције у криминалним круговима, количину и вредност одузетих допинг средстава, вредност одузете имовине, затим дуготрајну општу медијску пропраћеност акције, угашене веб сајтове и групе на мобилним апликацијама и друштвеним мрежама, као и укључивање највиших државних функционера у представљање резултата ове акције, допринос општем здрављу нације, подизање опште националне свести о забрани производње и стављања у промет допинг средстава, може се закључити да је постигнут највећи резултат у овом облику борбе против допинга, икада на подручју Србије али и у овом делу Европе.

У склопу поменуте акције, АДАС је блиско сарађивала и са Вишим јавним тужилаштвом у Чачку, по чијој је наредби АДАС дала стручно мишљење у вези са великим бројем заплењених допинг средстава у акцији коју су извршили припадници МУП Горњи

Милановац, као и са Јавним тужилаштвом за организовани криминал у Београду, по чијој наредби је извршена допинг контрола притвореног лица.

Сматрамо да је јачања мултиинституционалног приступа сузбијању промета забрањених допинг супстанци на територији Републике Србије од кључног значаја. Допинг средства су лако доступна на црном тржишту, путем онлајн куповине, у теретанама, итд. У том смислу лако су доступна и рекреативним спортистима у теретанама, а штетне последице по здравље су велике.

Оно што није било обухваћено претходном Стратегијом развоја спорта и што није реализовано је потписивање *Додатног протокола уз Европску конвенцију против допинговања у спорту* (ETC бр. 188). Европска конвенција против допинговања у спорту (ETC бр. 135) потписана у Стразбуру 16.11.1989. године, потписана је и ратификована од стране СФРЈ доношењем Закона о ратификацији Европске конвенције против допинговања у спорту, са додатком ("Сл. лист СФРЈ - Међународни уговори", бр. 4/91) и као таква саставни је део правног система Републике Србије. Додатни протокол уз Европску конвенцију против допинговања у спорту (ETC бр. 188) донет је у Варшави 12.9.2002. године и односи се на узајамно признавање допинг контроле од држава потписница и признавање надлежности Светске антидопинг агенције. Овај додатни протокол Република Србија није потписала ни ратификовала, као ни одређени број других држава које су потписнице Европске конвенције (Белгија, Хрватска, Француска, Црна Гора, Велика Британија, Грчка, Холандија, Словенија…) јер је област коју регулише протокол већ регулисана како националним законом, тако и УНЕСКО Међународном конвенцијом против допинговања у спорту, коју је Република Србија потписала и ратификовала Законом о потврђивању Међународне конвенције против допинга у спорту ("Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 38/2009).

У сваком случају, имајући у виду да у одредбама Додатног протокола нема правила која се већ не примењују или која су у супротности са националног регулативом, а да је ипак највећи број (36 држава) потписница Европске конвенција против допинговања у спорту потписао и Додатни протокол уз Конвенцију, требало би у наредном периоду потписати овај документ.[202] Узрок због чега овај протокол није потписан је тај што је у међувремену, како је и објашњено, изгубио део свог значаја. Самим тим последице непотписивања су више формалне, него суштинске. Решење је потписивање протокола.

Један од изазова са којима се сусрећу млади нарочито онда када се одлуче на учешће у рекреативним активностима јесте и коришћење недозвољених допинг средстава. Са допинг средствима се не сусрећу само спортисти већ и рекреативци. Истраживање које су спровели АДАС и Савез за рекреацију и фитнес, а уз подршку Министарства спорта, под називом „ТВОЈЕ ТЕЛО, ТВОЈ ИЗБОР. РЕЦИ НЕ! ДОПИНГУ“ у 62 теретана у 14 градова на територији Републике Србије, а на 1500 рекреативних спортиста показује да је коришћење допинга у рекреативној популацији заступљено у великој мери. О томе говори податак да чак 37% рекреативних спортиста познаје некога ко користи допинг, а њих 28% некога ко је имао штетне последице коришћења допинг средстава. По овој студији око 18% рекреативних спортиста користи допинг средства. Резултати показују да се као допинг средства највише користе анаболици чија примена може да доведе до озбиљних штетних ефеката по здравље са могућим смртним исходом. Поред тога, коришћење допинг средстава може да изазове зависност, повећа агресију и психотичне промене код корисника. Посебно забрињава што је најугроженија популација младих особа од

[202] Текст Додатног протокола на енглеском језику доступан је на веб адреси http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/188.htm, док је превод истог на српски језик објављен у књизи проф. др Ненада Ђурђевића – Јавне власти и спорт из 2007. године, странице 485-488.

18 до 35 година старости. Основни узрок овог проблема је лака доступност допинг средстава на црном тржишту.

Истраживање је показало да 66,59 % младих тренирају сами без надзора тренера. Ова популација најчешће своје програме тренирања преузимају са портала и социјалних мрежа без уважавања чињенице да оно што је добро за једног није добро и за другог и да сваки вежбач треба да има израђен свој програм тренирања који је прилагођен годинама, тежини и тренажном искуству вежбача. Управо ова популација је и најрањивија и подложна разним утицајима искуснијих вежбача али и утицају „нелегалним дистрибутерима суплемената „ који најчешће нису дозвољени и где се под фирмом суплемената продају допинг средства. Тако да млади вежбачи могу да постану жртве и да почну да користе недозвољена средства па врло често и да користе анаболичке стероиде. Управо зато је и организовано истраживање које је било усмерено управо ка овој веома осетљивој групи младих људи.

Истраживањем је била обухваћена популација између 18 и 25 године. Ако се посматра целокупни удео у старости испитаника највише их је било између 15 и 35 година и то чак 80%, који долазе да тренирају у теретанама.

На овом узорку утврђено је да највише сваки пети рекреативац, а најмање сваки десети који уђе у теретану користи забрањене допинг супстанце. Према наведеном истраживању највише се користе стероиди, и то чак 60.

Студија показује да 37% испитаника познаје некога ко користи допинг, 27% испитаника познаје некога ко је имао нежељене ефекте коришћења забрањених допинг супстанци.

Из свега презентованог јасно се види потреба подизања свести нарочито код младих о штетним последицама које настају употребом допинг средстава, а нарочито кроз употребу стероида. Резултати студије су показали да млади користе стероиде како би брже напредовали тј. да би на брз начин повећали своју мишићну масу, снагу и спортску способност тј. све у сврху бољег физичког изгледа.

Права и обавезе **надлежних националних спортских савеза** на спречавању допинга у спорту, утврђена су у највећем делу чл. 10. и 11. Закона о спречавању допинга у спорту, уз додатне обавезе из члана 4. Закона (заштита података о личности).

У односу на обавезе утврђене чланом 10. ЗСД за надлежне националне спортске савезе, друге спортске савезе, спортска друштва, спортске организације и стручна спортска удружења, може се констатовати да је 98 надлежних националних спортских савеза, у време доношења закона 2014. године, у предвиђеном року од 6 месеци од ступања на снагу ЗСД, нормативно ускладило своју организацију, рад и опште акте са одредбама закона. Савези су спортским правилима утврдили дисциплинске мере и уредили поступак њиховог изрицања у случајевима утврђене повреде антидопинг правила, у складу са Светским антидопинг кодексом, и та су правила достављена у складу са чланом 11. Закона о спречавању допинга у спорту АДАС. Међутим, после измена Закона 2021. године и измене Светског антидопинг кодекса, 27 савеза је доставило АДАС усклађена и измењена сва спортска правила, док су још 3 савеза доставила део усклађених правила. АДАС је на свој сајту објавила моделе правила усклађених са изменама ЗСД и Светског антидопинг кодекса, тако да је савезима благовремено омогућено да испуне ову законску обавезу. Поред тога, у складу са изменама ЗСД из 2021. године, АДАС је усвојила правила о усаглашавању антидопинг активности Антидопинг агенције и надлежних националних спортских савеза са Светским антидопинг кодексом и овим законом (Правилник о усаглашавању антидопинг правила АДАС са Светским антидопинг кодексом), чиме су створени услови да у случају неусаглашености спортских правила савеза и Светског антидопинг кодекса, савез поступи у складу са Кодексом. Такође, изменама ЗСД из 2021. године измењен је и став 2 у члану 16, па се њиме сада утврђује да савези дисциплинске мере за повреде антидопинг правила изричу у складу са законом, спортским правилима надлежних националних и међународних спортских

савеза и поменутим правилима АДАС. Све ово је омогућило да су сви случајеви утврђивања повреда антидопинг правила решени благовремено од стране савеза, у складу са одредбама ЗСД, Светског антидопинг кодекса и правила надлежних међународних спортских савеза. Спортски резултати допинг позитивних спортиста су дисквалификовани. Забележен је само 1 случај кршења изречене забрана учешћа у спорту од стране спортисте за који није био одговоран савез и који је санкционисан од стране Антидопинг одбора. У том смислу може се утврдити да су обавезе из члана 10. став 1, тач. 1)–4) и 16) ЗСД у великој мери испуњаване.

У погледу обавезе из члана 10. став 1, тач. 5) и 9) ЗСД које се односе на обавезе доношења програма антидопинг деловања и одређивање одговорног лица за надзор над спровођењем мера за спречавање допинга, свих 98 надлежних националних спортских савеза у време доношења закона 2014. године, донели су програме антидопинг деловања и одредили одговорна лица за надзор над спровођењем мера за спречавање допинга, те доставили те акте АДАС. О испуњавању ових обавеза од стране других спортских савеза, спортских друштава, спортских организација и стручних спортских удружења, на које се ове одредбе сходно примењују према члану 10. став 3. Закона, АДАС нема сазнања.

У погледу обавезе из члана 10. став 1, тачка 6) ЗСД која се односи на обезбеђивање сталног индивидуалног медицинског праћења категорисаних спортиста на нивоу савеза, према сазнањима АДАС спроводе се два обавезна здравствена прегледа спортиста као услов за такмичење. О осталим деловима организације индивидуалног медицинског праћења, не постоје сазнања, нити постоји механизам контроле.

У погледу обавезе савеза из члана 10. став 1. тачка 7) ЗСД да спортским правилима и у сарадњи са антидопинг агенцијом обезбеде да се чланови савеза, а посебно спортски стручњаци и регистровани спортисти свих узрасних категорија непрекидно, а најмање једанпут годишње, обавештавају и едукују о важећим прописима који се односе на допинг у спорту и штетним последицама по здравље употребе допинг средстава, може се констатовати да се АДАС одазивала на позиве надлежних националних спортских савеза да држи бесплатна едукативна предавања, када су позиви уследили. АДАС је развила и систем онлајн едукације и снимала едукативна предавања чији су линкови прослеђивани савезима, како би могли да организују едукације. Такође, годишњи приручници о допингу које публикује АДАС на свом сајту, прослеђивани су савезима, како би их даље проследили својим члановима. У том смислу, може да се претпостави да су савези испуњавали у највећем делу бар делимично ову обавезу, али да ли је обавеза испуњавана у потпуности онако како је утврђена у закону, не постоје сазнања и не постоји механизам контроле. О испуњавању ових обавеза од стране других спортских савеза, спортских друштава, спортских организација и стручних спортских удружења, на које се ова одредба сходно примењују према члану 10. став 3. Закона, АДАС нема сазнања.

У погледу обавезе савеза из члана 10. став 1. тачка 8) ЗСД да одговарајућим општим актима обезбеде да чланови савеза поштују обавезе које проистичу из примене мера за спречавање допинга у спорту, може се утврдити да су савези ову одредбу укључили у своја спортска правила којима регулишу допинг. АДАС нема сазнања о спровођењу ових обавеза од стране чланова савеза, односно о евентуалним кршењима ових обавеза.

У погледу обавеза савеза из члана 10. став 1. тач. 10) и 11) ЗСД да најмање 21 дан пре одржавања такмичења које организује, или које је под његовом контролом, пријави такмичење АДАС, као и да најкасније до краја текуће године достави АДАС календар такмичења за наредну годину, те да најмање једанпут у шест месеци обавести АДАС о плановима тренинга и припрема врхунских спортиста и националних спортских репрезентација, може се констатовати да су надлежни национални спортски савези уредно достављали календаре такмичења, док су обавезе обавештавања о такмичењима која организује, или која су под његовом контролом најчешће испуњавана кроз достављање календара такмичења где су та такмичења наведена, а када су

важнија такмичења у питању као што су државна првенства, финала купа и плеј оф, и достављањем посебних обавештења. О припремама репрезентација, агенцију су обавештавали већи савези који углавном и организују припреме, али не увек два пута годишње, односно најмање једном у 6 месеци, већ кад су припреме заказане.

АДАС нема сазнања о томе да ли су савези ускраћивали у потпуности финансирања спортиста, спортских стручњака, спортских организација и других лица која нису поштовала важећа антидопинг правила, како налаже члан 10. став 1, тачка 12) ЗСД. Оно о чему постоји сазнање је, да су свим спортистима стипендистима који су били допинг позитивни, укинуте стипендије Министарства спорта. Исто тако, не постоје подаци о томе да ли су спортски савези, друштва и организације и у којој мери испуњавали обавезу из члана 10. став 1. тачка 13) ЗСД, да контролишу антидопинг програме својих чланица, као и спровођење тих програма, јер не постоје ни механизми контроле ове обавезе.

Надлежни национални спортски савези редовно су достављали Министарству спорта и АДАС извештаје о мерама за борбу против допинга предузетим у току године, како налаже члан 10. став 1. тачка 14) ЗСД, с тим да су ови извештаји услед непостојања прописане садржине, најчешће уопштени и штури, те из њих није могуће добити прецизне податке у којој се мери поштују поједине обавезе из члана 10. ЗСД.

У погледу обавеза надлежних националних спортских савеза из члана 10. став 1. тачка 15) ЗСД да у спорту у коме се такмиче животиње утврди и спроведе антидопинг правила за животиње које учествују у том спорту, у складу са правилима АДАС и надлежног међународног спортског савеза, у спровођењу ове обавезе, у протеклом периоду је постојао проблем у галопском и касачком спорту, који је настао престанком функционисања Коњичког савеза Србије. По престанку рада овог савеза, субјекти у касачком и галопском спорту су се организовали у Удружење за касачки спорт Србије и Удружење за галопски спорт Србије. Такође, регистровани су и Српски касачки савез и Српски галопски савез, које неформално воде иста лица која су окупљена у наведеним удружењима, али који нису финансирани од стране Министарства спорта, јер не испуњавају све услове, иако су препознати као надлежни савези у тим областима спорта. Услед овакве ситуације, а додатно отежано чињеницом да надлежни међународни савези за касачке – УЕТ и галопске – ИФХА трке, немају јединствена и хармонизована правила за своје чланове, оба наведена савеза користила су у области допинга у спорту правила наведених удружења, па чак и правила Коњичког савеза Србије који је престао са радом, и у свом раду функционисала као да су јединствени субјекти са наведеним удружењима. Таква ситуација је доводила до неуређености у касачком и галопском спорту, док је ситуација била боља у ФЕИ и олимпијским дисциплинама коњичког спорта у којима надлежни национални спортски савез има правила усклађена са правилима надлежног међународног савеза – ФЕИ. У последње три године, ситуација се поправила и стабилизовала. Српски касачки савез је донео Правилник о спречавању допинга у касачком спорту, док Српски галопски савез у процесуирању повреда антидопинг правила поступа у складу са својим Дисциплинским правилником. Такође, оба савеза, иако нису финансирана од стране Министарства спорта, добровољно су се укључила у финансирање дела допинг контрола (Српски касачки савез је 2023. године сносио трошкове 6 допинг контрола, док је Српски галопски савез сносио 2024. године трошкове 9 допинг контрола, а 2024. године трошкове 20 допинг контрола) и показују спремност да раде на сузбијању допинга у коњичким тркама.

У погледу обавеза надлежних националних спортских савеза из члана 10. став 1. тачка 17) ЗСД да изван спортских такмичења и на спортским такмичењима у ингеренцији савеза организује током године допинг контроле и да сноси трошкове њиховог спровођења, у складу са овим законом и годишњим планом допинг контроле утврђеним од стране Антидопинг агенције, може се констатовати да савези испуњавају ову обавезу.

Не постоји прецизан механизам контроле који би проверио у којој мери су надлежни национални спортски савези испуњавали обавезу из члана 10. став 1. тачка 18) ЗСД да промовишу јачање вредности спортске етике, фер плеја и здравља спортиста. Према сазнањима Антидопинг агенције, већина савеза на својим интернет сајтовима има линкове на сајт Антидопинг агенције на коме се врши промоција наведених вредности, и нису забележене активности од стране савеза које би биле у супротности са овим вредностима, те се у том смислу може сматрати да савези испуњавају ову обавезу у највећем делу.

У погледу обавезе из члана 10. став 1. тачка 19) ЗСД за надлежне националне спортске савезе да пријаве АДАС и надлежном међународним спортским савезима сваку информацију која указује на повреду или је у вези са повредом антидопинг правила и да сарађују са АДАС и другом овлашћеном антидопинг организацијом у спровођењу истраге, можемо констатовати да од 2021. године, када је ова одредба уведена, није било оваквих поступања савеза.

Такође, не постоји механизам контроле којим би се проверило у којој мери су надлежни национални спортски савези испуњавали обавезу из члана 10. став 1. тачка 20) ЗСД да захтевају од својих чланова да пријаве све информације које указују или се односе на повреде антидопинг правила и да учествују у истрагама које спроводи АДАС или било која друга овлашћена антидопинг организација која има надлежност за спровођење истраге.

У погледу обавезе из члана 10. став 1. тачка 21) ЗСД за надлежне националне спортске савезе да усвоје правила за заштиту лица које пружи информације или доказе у вези са допингом и непоштовањем антидопинг правила, 26 савеза је ова правила доставила АДАС. АДАС нема сазнања колико је савеза, поред ових 26, усвојило ова правила. У пракси се до сада нису дешавали случајеви узбуњивања (осим анонимних пријава путем „Пријави допинг!“ апликације на веб сајту АДАС), па не постоје подаци о примени ових правила.

У погледу обавеза за надлежне националне спортске савезе из члана 10. став 1. тачке 22) и 23) ЗСД да о свакој одлуци коју донесу у процесу управљања резултатима обавесте АДАС и спортисте, односно друга лица на која се одлука односи, те да поштују и примењују мере које донесе АДАС, можемо констатовати да савези испуњавају ове обавезе.

Како се, у складу са чланом 10. став 3. ЗСД, наведене обавезе из члана 10, став 1, тач. 19), 20), 21) и 23) ЗСД примењују и на друге спортске савезе, спортска друштва, спортске организације и стручна спортска удружења, АДАС нема сазнања, нити механизме контроле да би знала у којој мери ови субјекти испуњавају ове обавезе.

Идентификовани проблеми у пракси:

- Потенцијална квалитативна и нормативна неусаглашеност са Светским антидопинг кодексом, Међународним стандардима и техничким документима и смерницама Светске антидопинг агенције (ово тренутно није случај као што је горе објашњено, али је важно обезбедити континуирано усаглашавање са светским антидопинг програмом, да би се избегле последице неусаглашености које обухватају и забрану спортистима из неусаглашених држава да учествују на међународним такмичењима);
- Присутност допинга у врхунском спорту;
- Промет забрањених допинг супстанци на територији Републике Србије и доступност забрањених допинг супстанци рекреативним спортистима;
- Није потписан Додатни протокол уз Европску конвенцију против допинговања у спорту (ЕТС бр. 188);
- Недовољно доследно, континуирано и координисано поступања свих националних спортских савеза у утврђивању и спровођењу прописаних мера борбе против допинга у спорту.

Узроци наведених проблема могу се идентификовати као:

- Континуирани процес измена светског антидопинг програма и правила;

- Притисак на спортисте да остваре спортски резултат и недовољна свест о штетности употребе допинга;
- Лака доступност допинг средстава на црном тржишту;
- Непотписивање Додатног протокола уз Европску конвенцију против допинговања у спорту (ETC бр. 188);
- Недовољна обученост и стручна оспособљеност у области допинга од стране пратећих тимова за подршку спортистима и спортских званичника.

Последице до којих могу довести идентификовани проблеми су:

- Забрана нашим спортистима да под нашом заставом наступају на међународним такмичењима и друга ограничавања учешћа наше земље у спорту на међународном нивоу;
- Пораст употребе допинга, што нарушава етику спорта, фер плеј и здравље спортиста;
- Даљи пораст вршења кривичних дела из Закона о спречавању допинга у спорту и нарушавање здравље рекреативне популације.

Из свега претходно наведеног може се закључити да је рад Антидопинг агенције Републике Србије пример добре праксе и да би отклањањем уочених проблема и њихових узорка Република Србија у потпуности испунила своје међународне обавезе на спречавању допинга у спорту.

2.7.4. Заштита безбедности деце у спорту

Десетине хиљада деце (укључујући сва малолетна лица) учествују у спортским активностима у Републици Србији. Према раније наведеним подацима, само у оквиру 87 надлежних националних гранских спортских савеза је регистровано у 2024. години 100.018 активних младих спортиста, у свим категоријама, док је у школским спортским такмичењима учествовало 100.713 деце и младих. За неку децу је бављење спортом само рекреација и забава док је за неке њихова будућа каријера, било као талентовани спортисти било као тренери или спортски званичници. Независно од тога о ком бављењу спортом је реч, деца имају право да се њиме баве у безбедном и пријатном окружењу и то им је гарантовано Конвенцијом УН о правима детета. Јасно је, међутим, да се спорт не одвија увек са фокусом на дечја права у свом центру, или понекад не узима у обзир ризике за децу, што доводи до организационих култура које не дозвољавају дискусију о штети и злостављању. Бројни су ризици којима су деца изложена и могу бити у опасности када су у спортском окружењу. Неки људи, који раде или желе да раде у спорту, на плаћеном или добровољном нивоу, представљају ризик за децу. Деца су, такође, изложена ризику када су смештена на неприкладна места или када се од њих тражи да учествују у неприкладним активностима, укључујући активности неприкладне узрасту, претерану обуку и нереална очекивања која се пред њих постављају.[203] Насиље, злостављање и различите злоупотребе деце у спорту се пречесто дешавају, у свим земљама, у свим спортовима и од базичног до елитног спорта.

За највећи број деце спортске активности су позитивно животно искуство, које им омогућава унапређење сопствених физичким могућности, побољшава здравствено стање и развија социјалне односе са другима. Постоје, међутим, и она деца за које је бављење спортом скопчано и са негативним, често и трауматичним, искуством, у виду дискриминације, насиља,

[203] 2016 International Safeguarding Children in Sport, UNICEF, https://www.unicef.org.uk/wp-content/uploads/2014/10/International-Safeguards-for-Children-in-Sport-version-to-view-online.pdf

злостављања, искоришћавања, прекомерног тренирања, оштећења здравља, и негативног утицаја на психосоцијални и моторички развој или образовање. У такмичарском спорту деца су изложена претерано напорним тренинзима, злоупотреби тела, неумереној комерцијализацији, илегалном раду, допингу, дискриминацији, корупцији и насиљу. Овакве озбиљне претње којима су деца изложена, прете моралним вредностима, слици и угледу спорта и деформишу његову природу, као и улогу у промоцији здравља и образовања. Због тога, један од главних приоритета вођења спортске политике треба да буде заштита деце и обезбеђење њиховог хармоничног развоја, како би се избегли физички и психички поремећаји који могу да их упропасте за цео живот.[204] При том је, по нашем мишљењу, од суштинског значаја да деца спортисти пре свега третирају као деца а тек онда као спортисти.

Учешће у спортским активностима треба за децу да буде забавно и пријатно јер ће се само тако осећати безбедно и напредовати у свом спортском развоју. Све организације у области спорта имају дужност да се брину о деци спортистима, а заштита је важан аспект ове бриге. То подразумева да се спортске организације, савези и друге организације у области спорта морају побринути да деца спортисти буду безбедни у спортском окружењу и да је њихова добробит заштићена. Закон о спорту то изричито прописује у члану 4. ст. 6. и 7. утврђујући да је у области спорта забрањена свака врста злоупотреба, злостављања, дискриминације и насиља према деци и да су организације у области спорта и лица која обављају стручни рад са децом у тим организацијама, као и сви чланови и запослени у организацијама у области спорта, обавезни да промовишу равноправност међу децом и да се активно супротстављају свим врстама злоупотреба, злостављања, дискриминације и насиља. Децу је, исто тако, забрањено излагати спортским активностима и физичким вежбањима која могу да угрозе или погоршају њихово здравствено стање или да негативно утичу на психосоцијални и моторички развој или образовање (чл. 22. ст. 3. Закона о спорту).

Упркос чињеници да спорт промовише етичке вредности, фер-игру и интегритет, насиље се јавља и у спортском контекст. Као и у свим другим областима које укључују блиску личну везу и/или ауторитетски однос према деци, спортско окружење може понекад изложити малолетнике различитим облицима насиља и дискриминације који могу довести до животних последица на њихово емоционално, физичко и психолошко здравље, лични развој, друштвени и породични живот, а затим утицати на њихово учешће у спорту и животу. Нарочито је последња деценија указала на бројне случајеве насиља које су деца и млади спотисти доживели у контексту спортских активности.[205] Последњих година постало је очигледно да спорт није увек сигуран простор за децу, и да се исте врсте насиља и злоупотреба које се понекад налазе у породицама и заједницама могу појавити и у спорту. Деца могу бити злостављана током спортске активности, на путу ка такмичењу, након спортске активности, преко совцијалних медија, директно или индиректно. Насиље може потицати од одрасле особе или младог тренера или другог спортисте или од стране њихових вршњака или било ког другог лица из пратње, укључујући и родитеље.[206] Paulo David, бивши секретар Одбора за права детета, канцеларија Високог комесара за људска

[204] Videti zaključke Prve konferencije EU o sportu, održane u Olympia (Грчка) iz 1999, prevod u: Nenad Đurđević, Javne vlasti i sport, Kragujevac, 2007, str. 732-738.

[205] Случај сексуалног злостављања врхунских малолетних гимнастичарки (међу којима и освајачи олимпијских медаља Ali Raisman, Gabby Douglas, Simone Biles, McKayla Maroney, Madison Kocian, Kayla Ross), од стране репрезантивног доктора Larria Nassara у оквиру Америчког савеза гимнастичара, који потреса светску гимнастику последње две године, показао је да од злостављања и злоупотреба нису заштићене ни најбоље малолетне спортискиње и да у спорту постоји завера ћутања о томе.

[206] Expert Group on Good Governance, Recommendations on the protection of young athletes and safeguarding children`s rights in sport, Final document, July 2016, http://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?do=groupDetail.groupDetailDoc&id=25000&no=1

права Уједињених нација, грубо процењује да је од све деце укључене у "такмичарски спорт" 10% претрпело злоупотребу људских права, а још 20% је изложену ризику злоупотребе.[207]

Посебно су осетљиви случајеви сексуалног насиља над децом спортистима.[208] Из више студија се може, начелно, закључити: елитни млади спортисти су више сексуално нападнути од својих колега у односу на спортисте из нижих нивоа; тип спорта којим се бави млади спортиста нема утицаја; девојчице су чешће сексуално злостављане у спорту од дечака (мада су дечаци можда мање спремни да пријаве ову врсту злостављања); извршиоци сексуалног злостављања су идентификовани као првенствено личности од ауторитета за младог спортисту, посебно тренера, али и тимски лекари, инструктори или "саветници" (нису искључени случајеви вршњачког сексуланог насиља).[209] У неким случајевима, насиље је усмерено против особе због свог / њеног пола (укључујући полни идентитет или израз). Овај феномен се схвата као родно засновано насиље и може укључивати и сексуално узнемиравање и злостављање, силовање, физичко или емоционално-психолошко насиље и LGBTI - насиље. Ови облици родно заснованог насиља се међусобно не искључују већ се преклапају.[210]

Проблем, међутим, лежи и у самом дефинисању појма насиља над децом у спорту, јер се тај појам може схватити у ширем и ужем смислу. У литератури се претежно тај појам схвата веома широко, у смислу чл. 19. Конвенције УН о правима детета: сваки облик физичког или менталног насиља, повређивања или злостављања, запостављања или немарног поступања, малтретирања или експлоатације, укључујући сексуално злостављање, док је дете под бригом родитеља, законских заступника или било које друге особе која се брине о детету. У контексту спорта та дефиниција покрива све облике понашања која крше правила спорта, доводећи до болова, било физичких или емоционалних, и излагању неуобичајених ризика од повреда, оштећења или смрти.[211] Насиље се тако усваја као најсвеобухватнији појам, јер обухвата физичке, сексуалне и психолошке облике малтретирања, злостављања, злоупотреба и напада.[212]

Насиље над децом у спорту може бити изражено на више начина, укључујући: физичко малтретирање (намерне повреде, присилни режими, ударање и други облици физичког кажњавања као подстрек за побољшане перформансе, итд.); сексуално злостављање, речју или акцијом (нпр., потребан је секс као предуслов за селекцију у тим или добијање привилегије); занемаривање, ускраћивање довољног одмора и бриге, нехуман третман (све што дете може требати за његов физички раст и развој: медицинска нега, хигијена, образовање, итд.); емоционално и психолошко злостављање; прекомерна обука; обука која није прилагођена

---

[207] Paulo David, Human Rights in Youth Sport: A critical review of children's rights in competitive sports, https://bura.brunel.ac.uk/bitstream/2438/524/3/Paulo+David+-+review+essay+(25.8.05).pdf

[208] Истраживање спроведено у Великој Британији у 2009. години показало је да је 29% узорка спортиста који представљају све такмичарске нивое било сексуално узнемиравано (34% жена и 17% мушкараца), док је 3% сексуално злостављано (5% мушкараца и 2% жена). Слична студија која је спроведена у Данској међу 250 младих спортиста показала је да је око 25% било упознато са или је доживело ситуације у којима је тренер сексуално узнемиравао учесника у спорту млађег од 18 година. Општа је процена да су између 2% и 8% спортиста (и малолетника и младих одраслих) жртве сексуалног напада у контексту спорта (наведено према: Expert Group on Good Governance).

[209] Expert Group on Good Governance, op. cit.

[210] GENDER-BASED VIOLENCE IN SPORT, https://rm.coe.int/bis-factsheet-gender-equality-sport-violence-en/1680714c0c

[211] Expert Group on Good Governance, op. cit. (tačka 4. Definicije)

[212] Према дефиницији утврђеној од стране Светске здравствене организације у Светском извештају о насиљу и здрављу из 2002. године: "Насиље је намерно коришћење физичке силе или моћи, претеће или стварно, против себе, друге особе, или према групи или заједници, што је имало за резултат или има велику вероватноћу да ће доћи до повреде, смрти, психолошког оштећења, лошег (погрешног или несавршеног) развоја или депривације"
http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf;jsessionid=452236B5356582431FF0299C14F37D85?sequence=1

индивидуалном физичком развоју; насиље, узнемиравање и психолошка деградација или понижавање (на основу пола, расе, сексуалне оријентације, инвалидитета, облика тела или способности); допинг, супстанце које повећавају перформансе или неадекватну употребу лекова против болова, додатака за исхрану и/или алкохол; интензивна обука на високом нивоу на штету образовања; малтретирање, укључујући насиље путем електронских комуникација (cyber-bullying); обавезу младих спортиста да играју када су повређени; коришћење физичке вежбе као казне; физички штетне или сексуално понижавајуће ритуале иницијације (hazing); режими исхране и смањења телесне тежине који воде до поремећаја исхране, као што је анорексија, или другим здравственим проблемима.[213]

Насиљем над децом у спорту често је повезано и са одређеним облицима дискиминације. Вербално узнемиравање, физичко насиље и искључивање су међу најчешће пријављеним формама дискриминације. Проблем је, међутим, везан и за традиционалну поделу спорта на мушки и женски спорт. Спорт је родно искуство које може ојачати родне разлике и односе моћи између жена и мушкараца у друштву.[214] Иако девојчице и дечаци могу понекад играти заједно у родно мешовитим активностима, у организованом спорту девојчице се, по правилу, такмиче са девојчицама и дечаци са дечацима, тако да полне (родне) разлике лако могу постати фактор раздвајања (раздора, отуђења), пошто се дечаци често виде као особе које поседују супериорне атлетске (телесне) вештине у поређењу са девојчицама.[215] Родно узнемиравање укључује широк спектар вербалних и невербалних понашања која преносе увреде, непријатељски или понижавајући став о женама.[216] Дискриминација на основу мушко-женско, односно родне поделе тесно је повезана и са хомофобијом, толеранциојом "anti-gai" епитета и селекцијом тренера / спортиста на основу хетеросексуалног идентитета. Хомофобија се пресеца са другим облицима узнемиравања, као што је дискриминација лица са инвалидитетом, расизам и сексизам. Облици хомофобичног злостављања у спорту укључују: изложеност хомофобичким тешкоћама и присиљавање на хомосексуалне сексуалне активности у иницијацији и hazing ритуалима; излгање вршњачком насиље или стигматизацији; подвргавање директној дискриминаторној пракси у спортским организацијама; финансијску дискриминацију; дискриминација од стране медија; присиљавање на непримерена путовања или аранжмане спавање са другим спортистима или тренерима.[217]

Заштита у спорту (safeguarding in sport) добија све већу пажњу последњих година, при чему је већина истраживања, политика и пракси усмерена на децу као најугроженију, иако појединци не постају безбедни на свој 18 рођендан. Заштита деце у спорту значи заштиту деце од злостављања и злоупотреба, спречавање штете и промовисање њихове добробити, стварањем

[213] UNICEF Innocenti Research Centre op.cit., str. 4; David, op. cit..
[214] Према објави Светског економског форума за 2018. годину, у свету ће за достизање једнакости мушкара и жена на економском плану бити потрбна два века а за затварање јаза у родној равноправности у целини више од 100 година. http://rs.n1info.com/Biznis/a445136/Izvestaj-Do-rodne-jednakosti-u-svetu-proci-ce-108-godina.html
[215] Родна дискриминација се у спорту до сада суштински третирала као питање полне дискриминације (мушки и женски спорт). Признавање постојања „трећег рода“, изражено кроз бројне међународне и националне прописе, отвара нове дилеме са становишта спречавања дискриминације у спорту. Немачки Парламент је у децембру 2018. године одобрио измену прописа којим се омогућава упис у матичне књиге трећег пола (рода): „различити“ (http://www.politika.rs/sr/clanak/418116/Nemacki-parlament-odobrio-registraciju-treceg-pola).
[216] UNICEF Innocenti Research Centre, op.cit.
[217] Ibid., str. 14.

сигурног и подржавајућег окружења за све. За спортске клубове и организације у области спорта то значи имати: [218]

- Ефикасне политике[219] и процедуре[220] заштите деце у спорту;
- Сигурне стратегије управљања ризиком;
- Кодексе понашања у спорту[221];
- Процесе решавања жалби и извештавања;
- Релевантну обуку за особље и волонтере;
- Сигурне процедуре запошљавања и радог ангажовања за оне који раде са децом и младима, које укључују: јасан опис посла, одговарајуће референце, провере претходних ангажовања у другим организацијама и, кад је могуће, и кривичних досијеа и стручне квалификације.

Влада Републике Србије донела је 10. фебруара 2022. године Закључак о усвајању Општег протокола за заштиту деце од насиља[222], чијим доношењем је престао да важи Општи протокол за заштиту деце од злостављања и занемаривања из 2005. године. Нови Општи протокол дефинише више од двадесет облика насиља над децом, међу којима су физичко и вршњачко насиље, насиље у породици, сексуално и дигитално насиље, злоупотреба дечијег рада и дечији брак као облици насиља којим се грубо крше права детета. За реализацију Општег протокола за заштиту деце од насиља надлежно је више министарстава, укључујући и Министарство спорта, која су дужна да донесу посебне протоколе за заштиту деце од насиља. Министарство спорта још није донело такав протокол. Општим протоколом је препоручено свим другим правним субјектима чија делатност подразумева рад са децом, укључујући јавни и пословни сектор, удружења, задужбине и фондације да донесу посебне протоколе у оквиру својих надлежности, у складу са принципима и циљевима Општег протокола. У складу са завршни одредбама Општег протокола за заштиту деце од насиља, Министарство спорта је дужно да: 1) посебним протоколом детаљније разради поступке у оквиру својих надлежности, а у складу са принципима и циљевима Општег протокола и обезбеди да се друга надлежна министарства повратно информишу о исходима поступања након пријаве насиља; 2) у оквиру својих надлежности, препоручи установама и другим организацијама да детаљније разраде

[218] What is safeguarding in sport?, https://learning.nspcc.org.uk/safeguarding-child-protection/what-is-safeguarding-in-sport; https://www.sportengland.org/guidance-and-support/safeguarding

[219] Постојање јасно написане и лако разумљиве политике заштите деце у спорту показује посвећеност заштити деце која се баве спортом од штета и ризика, пружа оквир у којем се развијају процедуре заштите, јасно показује свима шта је потребно у вези са заштитом деце и младих, помаже да се створи безбедно и позитивно окружење за децу и показује да организација јасно схвата своју дужност бриге о деци у свим аспектима свог рада.

[220] Насупрот политици заштите, кредибилне процедуре заштите описују оперативне процесе потребне за имплементацију организационе политике, пружају јасне смернице корак по корак о томе шта треба учинити у различитим околностима, појашњавају улоге и одговорности и линије комуникације и обезбеђују брз одговор на изражену забринутост за безбедност или добробит детета. Утврђене процедуре би, начелно требале да покривају следећа питања: реаговање на забринутост у вези са добробити детета; чување евиденције о заштити деце; спречавање и реаговање на насиље; регрутовање правих људи за волонтирање или рад са децом; стандарде понашања за све запослене и волонтере; управљање забринутошћу и/или оптужбама против особља или волонтера; управљање израженом забринутошћу или наводима против детета или младе особе; ефикасно надгледање деце; узимање, чување и дељење фотографија и слика деце; безбедност деце на интернет мрежи; узбуњивање и жалбе (https://learning.nspcc.org.uk/safeguarding-child-protection/8-steps-to-safeguarding-and-child-protection).

[221] Писани Кодекси понашања у спорту описују који су прихватљиви стандарди понашања према деци, промовишу тренутну најбољу праксу и постављају мерило онога шта је прихватљиво за све. Кодекси понашања обавезно укључују и последице, заједно са дисциплинским процедурама, за непоштовање смерница о поступцима који су повезани са децом.

[222] https://www.minbpd.gov.rs/wp-content/uploads/2023/06/Opsti-protokol-za-zastitu-dece-od-nasilja.pdf

сопствено поступање ради ефикасније заштите деце од насиља; 3) подстиче систематско обучавање за примену Општег протокола; 4) подстиче закључење споразума о сарадњи на локалном нивоу између установа и других организација чија је сарадња неопходна за ефикасно остваривање заштите деце од насиља; 5) спроводи анализе и истраживања у области превенције и заштите деце од насиља и даје препоруке за унапређење рада; 6) упознаје децу и младе са циљевима и смерницама Општег и посебног протокола; 7) доставља податке о испуњености циљева Општег протокола министарству надлежном за бригу о породици и демографији.

Сви који су укључени у обављање спортских активности и спортских делатности у Републици Србији морају знати и разумети своје законске, управљаче и стручне одговорности за безбедност деце. Насиље и злостављање деце је увек узнемирујуће за спортско окружење и са њим се није лако носити. Обавеза је, због тога, организације да помогне својим члановима и ангажованим лицима, саветима и подршком, како да играју своју улогу у заштити деце. Јер, свако ко дође у контакт са децом и младима кроз спорт или физичку активност има одговорност за њихову заштиту и безбедност. То укључује тренере, спортске званичнике, плаћено особље и волонтере. Суштина је у предузимању превентивних мера за стварање сигурног и инклузивног окружења. Кључни део заштите је ширење поруке о безбедности деце и младих и изградња културе која увек делује у најбољем интересу све деце и младих који се баве спортом, са нултом толеранцијом за свако понашање које угрожава или штети безбедности и добробити деце и младих. Свако ко ради са децом и младима треба да зна како да препозна знакове злостављања и насиља, да има самопоуздање да се супротстави лошој пракси и да је у стању да на одговарајући начин реагује на негативне појаве, укључујући разумевање које кораке треба предузети да се оне пријаве и забележе.

За организације у области спорта које раде са децом и младима добра пракса обезбеђења заштите деце у спорту требала би да подразумева:

- Именовање посебног лица за безбедност деце;
- Постојање описа прихватљивог и неприхватљивог понашања;
- Идентификовање проблема и ризика који могу постојати и области у којима треба постићи побољшања;
- Осигурања спровођење процеса извештавања и жалби, који су лако доступни свима, и прихватање жалби на отворен и транспарентан начин;
- Информисање и едукацију особља, младих спортиста и њихових родитеља о њиховој улози, одговорностима и правима према политици заштите безбедности деце.

Према препорукама УНИЦЕФа заштитен мере се требају заснивати на следећим принципима:

— Сва деца имају право да учествују, уживају и развијају се кроз спорт, у безбедном и инклузивном окружењу, ослобођеном свих облика злостављања, насиља, занемаривања и експлоатације

- Деца имају право да се њихов глас чује и слуша. Морају да знају коме могу да се обрате када су забринути у вези са својим учешћем у спорту;
- Свако, организације и појединци, пружаоци услуга и финансијери, имају одговорност да подрже бригу о младима и заштиту младих;
- Организације које пружају спортске активности деци и младима имају дужност да брину о њима;
- Постоје одређени фактори који чине да нека деца буду подложнија злостављању, као што постоје и кораци које треба предузети у обликовању безбедне политике организације;
- Укључивање деце у безбедну праксу треба увек да делује у најбољем интересу детета;

- Свако има право да се према њему поступа са достојанством и поштовањем и да не буде дискриминисан на основу пола, расе, старости, етничке припадности, способности, сексуалне оријентације, уверења, верске или политичке припадности;
- Процеси и активности за креирање, развој и спровођење заштитних мера треба да буду инклузивни, а такође могу да пруже вредан оквир за добру праксу у односу на друге групе као што су рањиве одрасле особе.[223]

Када се у опште размишља о безбедности деце у спорту треба поћи од тога да је благостање детета и младе особе најважније. Од раних 2000-их жртве свих облика насиља и злостављања у спорту су почеле у светским оквирима да имају могућност да се њихови гласови чују и на њих одговори и почеле су да се успостављају системи и структуре способне да одговоре на притужбе на недопуштена и неприхватљива понашања према спортистима, посебно деци. Спорт у Републици Србије у том погледу значајно заостаје. Један од значајних показатеља таквог стања је и околност да у припреми ове Ex ante анализе није било могуће прибавити ни једно званично новије истраживање о појавама везаним за безбедност деце у спорту у Републици Србији, а да у пракси постоје проблеми, у то није потребно никога убеђивати. Други показатељ је и чињеница да још није донет подзаконски акт из члана 4. став 8. Закона о спорту којим би се утврдити ближи услови о начинима препознавања облика злостављања, злоупотребе, дискриминације и насиља над децом у спорту, иако је рок истекао још почетком 2018. године. Трећи показатељ је и чињеница да ОКС, ПОКС и ССС још нису донели кодекс професионалне етике за обављање стручног рада у спорту из члана 104. Закоан о спорту, иако је он требао бити донет до 16. фебруара 2017. године.

Једно од ретких истраживања које се односило на насиље према деци у Србији спровео је УНИЦЕФ, који је и објавио резултате истраживања 2017. године: „Насиље према деци у Србији – Детерминанте, фактори и интервенције, Национални извештај“ (2016)[224]. Истраживање се, разуме се, није односило на насиље у спорту али неки општи налази су у потпуности применљиви и на спорт. Тако су као главне слабости система за превенцију и заштиту деце од насиља у Србији идентификоване следеће околности које у потпуности важе и за насиље у спорту:

– Не постоји функционално централно тело које би било одговорно за координацију, праћење и оцењивање ефеката политика и мера за превенцију и заштиту;

– Не постоји развијена методологија за систематично праћење примене постојећих протокола;

– Не постоји централизована база података;

– Процеси праћења и евалуације интервенција (закона, политика, мера, програма, услуга) ретки су и несистематски;

– Интервенције не узимају у обзир социо-економски контекст;

– Систем је више фокусиран на одговор и заштиту него на превенцију. Програми превенције су ретки, нису редовни ни систематски и најчешће немају велики обухват;

– Програми подршке родитељству и породицама су слаби или непостојећи;

– Установе и организације које штите децу од насиља не располажу довољним људским ресурсима или финансијским средствима, што отежава обезбеђивање одрживости.

На ово истраживање УНИЦЕФа упутила је и Влада Рпепублике Србије у поглављу која се односило на опис постојећег стања у Стратегији за превенцију и заштиту деце од насиља за период од 2020. до 2023. године („Сл. гласник РС“, бр. 80/2020). Влада Републике Србије је у

[223] International Safeguards for Children in Sport, https://www.unicef.org.uk/wp-content/uploads/2014/10/International-Safeguards-for-Children-in-Sport-version-to-view-online.pdf
[224] https://www.unicef.org/serbia/media/2766/file/Nasilje%20prema%20deci%20u%20Srbiji.pdf

„Опису постојећег стања“ констатовала да „налази истраживања спроведених у Републици Србији последњих година показују да је насиље према деци широко распрострањено и то у различитим облицима и различитим окружењима. Деца у Републици Србији су свакодневно изложена разним облицима директног, интерперсоналног насиља као што су физичко, сексуално и емоционално злостављање, занемаривање, или мање директним али комплексним облицима, као што је структурно насиље које се испољава у различитим облицима – на пример, кроз разне видове дискриминације (дечји брак, дечји рад или друге врсте експлоатације) или кроз вишеструку социјалну искљученост.“ У оквиру подпоглавља „Насиље у друштвеној заједници“ поменуто је и насиље у спорту, са констатацијом: Уместо да буду зона промовисања здравог начина живота, спортски клубови су често арена насилних искустава; међу испитиваном децом која су укључена у спортске клубове, 51% је навело да је доживело насиље од стране својих клупских колега, а 41% од стране противника; чак 61% младих ангажованих у спорту доживело је насиље од стране тренера.“[225]

Искуства борбе против допинга показују да борба против негативних појава у спорту коју прати појава заташкавања, негирања, минимализовања или чак подржавања може бити ефикасна само ако постоје образована независна и компетентна тела или институције које се системски и перманентно баве одређеном негативном појавом. Тренер, родитељ, спортски званичник или друго лице које има сумњу или зна за непосредни ризик злостављања или насиља над дететом у спорту, не треба сам да одлучује да ли је дете злостављано или претрпело насиље, или је било изложено неком другом виду злоупотребе, већ мора имати могућност и осигуран механизам да одређеном надлежном телу или институцији пријави своју забринутост и своја сазнања. То може бити, на пример, посебно образовано тело за заштиту безбедности деце у спорту при надлежном националном спортском савезу. То, разуме се, може бити и локални центар за социјални рад или полиција, али искуство показује да су то крајње могућности које су већином недовољне. Савремена упоредна-правна позитивна искуства (Аустралија - Sport Integrity Australia, Канада) показују тенденцију образовања посебних државних агенција за заштиту интегритета у спорту које се баве и безбедношћу деце и младих у спорту. У нашој земљи би једно од могућих решења било проширење делатности и надлежности Антидопинг агенције Републике Србије и на бригу о безбедности деце и младих у спорту (нпр. Агенција за антидопинг и безбедност деце у спорту - Агенција за антидопинг и заштиту интегритета у спорту). Ова Агенција би могла, на пример, користећи искуства из Енглеске, да врши и сертификацију спортских организација са становишта достизања одређених нивоа сигурних пракси у раду са децом и младим спортистима (уз јавно објављивање листе сертификованих организација), олакшавајући на тај начин родитељима проверу колико добро функционише спортска организација којој поверава своје дете да се у њој бави спортским активностима.

Постојање централног државног тела (организације) која се стара о безбедности деце у спорту је комплементарно обавези целокупног спортског покрета у Републици Србији да успостави механизме за праћење и осигурање поштовања међународних принципа сигурног спорта. Ти принципи важе за све спортисте из свих узрасних категорија, а посебно за децу, и обухватају следеће стандарде за све учеснике у систему спорта:

– Добробит, безбедност и осигурање права свих спортиста у центру је свих управљачких и административних процеса у спорту;

– Све организације у области спорта раде заједно са одговарајућим партнерима како би спречиле и одговориле на насиље над спортистима;

[225] Констатација је базирана на раду: Попадић, Д., Бачанац, Љ. и др. Насилно понашање према и међу децом и младима у спорту – резултати истраживања и препоруке. Београд: Центар за права детета, МОС, ГИЗ. 2011.

– Организације у области спорта успостављају и шире релевантне етичке кодексе и понашања који ће помоћи у спречавању кршења принципа сигурног спорта;

– Сви чланови пратње спортиста, укључујући званичнике, помоћно особље и спортске тренере, лидере и инструкторе, пролазе одговарајуће образовање и обуку о безбедним праксама као услов за њихову квалификацију за рад, укључујући усвајање стилова тренирања заснованих на оснаживању;

– Сви чланови пратње спортисте, укључујући званичнике, помоћно особље и спортске тренере, лидере и инструкторе подвргнути су одговарајућој провери претходних понашања или кривичног досијеа и пружају доказе о томе онима који су одговорни за запошљавање или ангажовање;

– Спортисти су образовани и информисани о својим правима да буду заштићени и како да пријаве било какву забринутост коју могу имати у вези са својом или туђом безбедношћу;

– Извештаји о насиљу и било каквој радњи или пракси било кога у спорту који угрожава безбедност спортиста, третирају се са поштовањем и надлежна тела истражују и поступају благовремено по тим извештајима;

– Појединцима који подлежу жалбама или приговорима на њихов рад осигуран је одговарајући фер и транспарентан дисциплински поступак, са јасним процедурама суспензије и санкција;

– Одговарајућа технологија и комуникације користе се као допуна подршке спортистима или било коме другом који жели да пријави сумњи на кршење принципа сигурног спорта;

– Све повреде принципа сигурног спорта евидентирају се и са њима се систематски управља, а подаци се користе за истраживање, процену и унапређење безбедне праксе.[226]

У приступу стварања ефикасног система заштите деце у спорту у Републици Србији могуће је користити искуства и добре праксе прикупљене у оквиру заједничког пројекта Европске уније и Савета Европе (1. март 2020. - 30. јун 2022.) „Заштита деце у спорту“ (ЦСиС). Циљ ЦСиС-а био је да ојача способност европских земаља да спрече насиље над децом и да промовишу њихову добробит у спорту, развијањем ефикасних политика које укључују регрутовање, обуку, опремање и умрежавање улога службеника за заштиту деце. Као резлтат рада на пројекту образован је Онлајн ресурсни центар за заштиту деце у спорту који прикупља релевантне праксе и ресурсе за све који су укључени у заштиту деце од насиља и злостављања у спорту. Укупно 85 пракси и ресурса је прикупљено и постављено у осам различитих категорија: Стратегија и оквири политике; Едукативни програми и материјали; Иницијативе за подизање свести; Кодекси понашања и етички кодекси; Мере минимизирања ризика; Системи подршке и управљање предметима; Студије, истраживања и извештаји; Системи улога службеника за заштиту деце. За сваку категорију постоји општи водећи принцип, савети за акцију и примери пракси и иницијатива.[227]

Поред претходно наведеног пројекта, у конципирању политике и мера за заштиту деце у спорту треба водити рачуна и о следећим документима Европске уније и Савета Европе:

- Препорука Савета Европе о родно освештеној политици у спорту; [228]
- Препоруке Стручне групе Европске комисије за добро управљање о заштити младих спортиста и заштити права деце у спорту;[229]

---

[226] https://www.safesportinternational.com/wp-content/uploads/2025/04/SafeSportInternationalDeclarationandPrinciples-2014.pdf

[227] https://pjp-eu.coe.int/en/web/pss/resource-centre

[228] https://rm.coe.int/16804c9dbb

[229] https://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?do=groupDetail.groupDetailDoc&id=25000&no=1

- Конвенција Савета Европе о заштити деце од сексуалне експлоатације и сексуалног злостављања (Ланзароте конвенција);[230]
- Конвенција о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (Истанбулска конвенција, 2011)[231];
- Закључци Савета и представника влада држава чланица који су се састали у оквиру Савета о заштити деце у спорту (Савет ЕУ, 2019)[232];
- Заштита деце у спорту, Студија мапирања (Европска комисија, 2019)[233];
- Студија о родно заснованом насиљу у спорту (Европска комисија, 2016)[234];
- Међународне заштитне мере за децу у спорту (2016)[235].

Ако јавне власти и организације у области спорта у Републици Србији желе да превазиђу порицање, разбију табу и предузму конкренте мере за заштиту деце и спречавање сваког облика насиља и злостављања деце у спорту, постоји хитна потреба да се развију свеобухватне политике и акциони планови за заштиту деце (програм континуираног побољшања заштите деце у спорту) и да се они ефикасно спроведу.

Основни приступ свих учесника у систему спорта Републике Србије у будућем периду мора бити: „Посвећени смо раду на сигурном и инклузивном спорту за свако дете и обавезујемо се да ћемо промовисати и уградити у наш рад заштитне мере.“[236]

2.7.5. Заштита жена од сексуалног насиља у спорту

Уједињене нације дефинишу насиље над женама као „сваки чин родно заснованог насиља који резултира или ће вероватно резултирати физичком, сексуалном или психолошком повредом или патњом жена, укључујући претње таквим делима, присилу или произвољно лишавање слободе, било да се дешава у јавном или приватном животу“. Примери су: физичко, сексуално и психолошко насиље које се дешава у општој заједници, укључујући силовање, сексуално злостављање, сексуално узнемиравање и застрашивање на послу, у образовним институцијама и другде, а спорт би требало да буде укључен у ово (Комисија за статус жена у Уједињеним нацијама, 2001). Жене широм света су изложене физичком, сексуалном, психолошком и економском насиљу, без обзира на њихове приходе, године или образовање. Ови облици насиља могу довести до дугорочних физичких, менталних и емоционалних здравствених проблема. Око једне трећине жена широм света је у неком тренутку свог живота доживело физичко и/или сексуално насиље од стране интимног партнера или сексуално насиље од стране особе која није партнер (Трендови и статистика жена света за 2015. годину, Економска и социјална питања, УН, Њујорк 2015). Насиље над женама је кршење људских права жена и облик дискриминације који спречава жене да у потпуности учествују у друштву и остваре свој потенцијал као људска бића (Фонд Уједињених нација за развој жена, 2000). УН и ЕУ користе

[230] https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/201
[231] https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/210
[232] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019XG1212(01)&qid=1606317759642&from=EN
[233] https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/03fc8610-e4c2-11e9-9c4e-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF
[234] https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4dc77ce2-d893-11e6-ad7c-01aa75ed71a1/language-en
[235] https://www.sportanddev.org/fr/node/1495
[236] Целокупни претходно изнети приступ заштити деце у спорту у Републици Сребији могао би се применити и на заштиту жена у спорту.

родно засновано насиље као кровни концепт и дефинишу га као „насиље усмерено против особе због њеног пола (укључујући родни идентитет/изражавање) или као насиље које несразмерно погађа особе одређеног пола“ (Европска комисија, 2014).[237]

Једно од најважнијих и најсложенијих питања везаних за насиље над женама у спорту јесте *појава сексуалног насиља*. Према WomenSport International, најчешћи облици сексуалног насиља су родно узнемиравање (широк спектар вербалних и невербалних понашања, која нису усмерена на сексуалну сарадњу, већ на преношење увредљивих, непријатељских и понижавајућих ставова о нечијем полу), сексуално узнемиравање (било које нежељено и непожељно понашање сексуалне природе, било вербално, невербално или физичко) и сексуално злостављање (било које понашање сексуалне природе, било бесконтактно, контактно или пенетративно, где је пристанак принуђен/манипулисан или није или не може бити дат). Извор тензија лиже у чињеници да спорт често подразумева блиске личне односе, како међу групама спортиста, тако и између појединачних спортиста, као и њихових тренера или вођа. Поверење које се развија између спортисте и вође често се сматра суштинским делом такмичарског тренинга. Вође су најчешће (али не искључиво) мушкарци, тако да је родни редослед у спорту преувеличана верзија оног ван спорта, где мушкарци држе већину позиција ауторитета. Многе девојчице са женским учитељицама у раним спортским годинама прелазе на мушке тренере када покажу таленат и почну да се пењу спортском лествицом. Ово често појачава став да само мушкарци могу бити добре вође и да жене треба да се повинују „супериорном“ знању и вештинама мушкараца у спорту. Такође, женама је још теже да пријаве мушкарце који их узнемиравају или злостављају, јер им се често не верује или трпе оптужбе. Моћнијим појединцима, било да су то старији мушки вршњаци или тренери, лако је да искористе оне са мање моћи, користећи понижавајуће сексуално узнемиравајуће понашање - као што су сексистичке шале или нежељено додиривање - или у најекстремнијим случајевима злостављајући их сексуално, емоционално или физички. У најтежим случајевима сматра се да је злостављач мотивисан жељом да контролише спортисту: он стога може користити секс да би постигао и одржао моћ, уместо моћ да би постигао сексуално задовољство. Позиције моћи такође имају импликације на употребу и прихватање психолошког насиља. Спортискиње могу, нарочито, на клупском нивоу, постати жртве својих „спортских идола“ – сениорских спортиста или тренера – у које могу имати безусловно поверење. На елитном нивоу, од спортисткиња се често очекује да прихвате одговорност „одраслог“, иако је њихов спортски развој или „спортски узраст“ далеко испред њиховог социјалног и физичког развоја, што може створити тензије и сексуалну несигурност. [238]

Сексуално насиље у спорту је иначе у нашем спорту табу тема о којој се или у опште не прича или прича само када је то изнуђено, што не значи да не постоји. У пилот истраживању (пројекту) „Сексуално насиље у српском спорту” које је спровело „Удружење – Жене, спорт, друштво”, као главни проблем је истакнут недостатак превентиве, едукације, кодекса и било каквих формално-правних мера које би предупредиле ову појаву, за коју кажу да десет пута више угрожава спорт у односу на допинг и отвара велике могућности за злоупотребу јер нема никакве контроле.[239] Чињеница да спорт због неких својих специфичности подразумева физички контакт, намеће ауторитет тренера, неједнак однос моћи са њим, заједничке свлачионице, тушеви, путовања, хотели. Резултати овог истраживања су да:

---

[237] https://womensportinternational.org/sport/wp-content/uploads/2020/01/2019-WSI-Position-Statement-Non-Accidental-Violence-Sexual-Abuse.pdf

[238] Non-Accidental Violence in Sport Task, WomenSport International, May 2021, https://womensportinternational.org/sport/wp-content/uploads/2020/01/2019-WSI-Position-Statement-Non-Accidental-Violence-Sexual-Abuse.pdf

[239] Немамо податке о броју и структури испитаних спортискиња и методологији истраживања.

1) 55,3% испитаних је лично видело / доживело да им неко показује интимне делове тела или се свлачи наг у сексуалној конотацији;

2) 21,1% испитаних је навело да је доживело једном или два пута да их неко додирује, стиска и љуби на начин који је био сексуално непријатан и нежељен због чега су били повређени и посрамљени;

3) 7,9% испитаних је доживело нежељену аналну или вагиналну пенетрацију (1,1% често, 6,7 % једном или два пута (европски црни просек је од 2% до 8%));

4) 31,6% испитаних лично је видели да неки спортисти мисле да је нормално пристати на нежељени сексуални однос ради обећаних бољих спортских резултата;

5) 41% испитаних је доживело сексуално насиље ван спорта;

6) у 93,3% случајева нападач је био мушкарац, а у 6,7% жена;

7) нападачи су имали од 25 до 60 година;

8) 94,7% испитаних мисли да је у спорту неопходна едукација из сексуалног насиља;

9) 93,5% испитаних мисли да треба да постоји СОС телефон као подршка жртвама насиља.

2.8. Физичко васпитање и спорт деце

2.8.1. Значај физичког васпитања и спорта за развој деце

Свако људско биће има основно право на физичко васпитање и спорт, који су од суштинског значаја за развој личности. Слобода да се развијају физички, интелектуални и морални капацитети кроз физичко васпитање и спорт мора бити загарантована, како кроз образовни систем тако и кроз друге аспекте друштвеног живота. Посебне могућности се морају пружити младима, укључујући и децу предшколског узраста, да развију, у потпуности, своје личности кроз физичко васпитање и спортске програме прилагођене њиховим захтевима.[240]

Деца имају право на спорт, али треба предност дати елементу игре и могућности за релаксацију у спорту. Потребно је ставити тежиште на значај физичке активности, а не на такмичарски спорт. Деца треба да буду слободна да изаберу спорт којим ће се бавити, степен своје активности и чак начин организације за коју могу да брину сами, када им се за то да прилика. У савременом свету постоји потреба да се деца слушају и да се установи прави дијалог са њима.

Физичко васпитање (образовање) и спорт заузимају посебно место у свету образовања, пре свега због тога што доприносе хармоничном развоју духа и тела, а затим и због тога што бављење спортом и физичким васпитањем вишеструко утиче на квалитет живота након завршетка школовања. Они такође обезбеђују јасан оквир за едукацију деце и младих о важности толеранције и фер плеја и примени социјалне кохезије. Побољшање услова да се деца и млади током школовања баве спортом и физичким васпитањем чини вероватнијим да ће они наставити да се баве спортским активностима кад одрасту.

У модерним временима, физичко васпитање је један од најважнијих узбудљивих и динамичних предмета. Физичко васпитање је образовање које доноси напредак у људским

[240] Члан 1. Међународне повеље о физичком васпитању и спорту УНЕСКА

способностима уз помоћ физичких активности. Физичке активности се крећу од једноставног ходања до џогирања, трчања, спринта, скакања, пењања, бацања, гурања, повлачења, шутирања, итд. Васпитање без физичке активности је као тело без душе. Свако васпитање човека почиње физичким васпитањем. То није случајно јер се живот карактерише кретањем. Покрет почиње од рођења детета, до краја живота. Ментални, интелектуални, емоционални и социјални развој детета које расте је зависно и уско повезан са физичким развојем. Физички способан појединац поседује добро избалансирану личност која је, ментално оштра, емоционално стабилна и социјално прилагођена. Физичко васпитање учи како да се стекне способност развоја снаге, брзине, издржљивости и способности координације. Такође наглашава постизање друштвених квалитета, као што су емпатија, сарадња, пријатељство, тимски дух и поштовање правила, који су неопходни за здраве друштвене односе са другима.

У ери технолошког напретка 21. века, физичко васпитање и спорт се сматрају неопходним за здравље, кондицију, добробит, енергичност и снагу.[241] Сваки свеобухватни образовни систем мора да осигура битно место и значај физичком васпитању и спорту, да би се тако успоставио баланс и ојачале везе између физичких активности и других образовних компоненти. Физичко васпитање и спорт морају кроз свој садржај, али и временски распоред, помоћи да се створе навике и модели понашања који доприносе потпуном развоју људске личности.

Одговарајући објекти и опрема су од суштинске важности за физичко васпитање и спорт. Објекти који су адекватни и којих има у прикладном броју морају бити обезбеђени и стављени на располагање зарад задовољења, уз бригу о сигурности, потреба учешћа у школским и ваннаставним програмима физичког васпитања и спорта, као и у програмима физичког васпитања деце предшколског узраста. Већ у предшколским установама свој деци (укључујући и децу са инвалидитетом и са другим посебним потребама) треба да буде обезбеђена неопходна и одговарајућа опрема и реквизити за бављење физичком активношћу и спортом. На владама, јавним и просветним властима, као и на одговарајућим приватним организацијама, на свим нивоима, лежи обавеза да удруже снаге и обезбеде оптимално коришћење инфраструктуре, објеката и опреме за физичко васпитање и спорт.

Позивајући се на чл. 15.б Статута Савета Европе и Конвенцију Уједињених нација о правима деце, посебно чл. 28, 29 и 31. којима се признају права деце да учествују у играма и рекреацији адекватно свом узрасту и залаже за једнака права деце на спорт и рекреацију, Комитет министара Савета Европе донео је више докумената у којима је потенциран значај учешћа деце и младих у спорту за свако друштво. Посебно бисмо издвојили: Европска спортска повеља, посебно чл. 5 - стварање основа; Препорука бр. P16(95) о Европском Манифесту - млади и спорт; Препорука Rec 6 (2003) - О унапређењу физичког васпитања и спорта за децу и младе у свим државама Европе, са пратећим Апендиксом; Препорука P9(87) - О Еурофит тестовима о физичкој стабилности. У овим документима терминологија није уједначена, па се за означавање исте категорије лица час користи појам "деца" , час "деца и млади" или само "млади".

Приступ Комитета министара Савета Европе, у усвојеним документима, питању учешћа деце и младих у спорту (укључујући и школски спорт), као стварању основа, темељи се на следећим основним ставовима:

– Свако друштво треба да обезбеди деце и младима услове за бављење физичким активностима, које обезбеђују конструктивно коришћење слободног времена, али и помаже у решавању многих друштвених проблема, као што су нетолеранција, бесциљност, насиље, алкохолизам, недозвољена употреба дроге, итд.;

[241] Physical Education, https://ncert.nic.in/textbook/pdf/kehp101.pdf

– Физичком васпитању и физичким активностима не посвећује се довољно пажња нити су они адекватно заступљени, што, пак, не омогућава физички развој деце ни постизање физичке равнотеже и одговарајућег нивоа физичке способности;

– У свим друштвима треба градити партнерство јавних влати и невладиних организација, у оквиру кога ће се омогућити деци и младима да се баве физичким активностима и да кроз спорт уче, изражавају се и развијају креативност;

– Јавне власти треба да усвоје и имплементирају политику којом ће се омогућити деци и младима да развију позитивне ставове према бављењу спортом и физичким активностима у складу са Европском повељом и Европским етичким кодексом, и тако створити основе за доживотно бављење спортом и физичким активностима.

За децу и младе физичка активност је природна форма кретања која подразумева изазов и уживање засновано на игри. Спорт у свим облицима треба да буде појединачно доступан свој деци и младима без дискриминације, чине се омогућују једнаке могућности дечацима и девојчицама, уз уважавање посебних потреба сваког старосног узраста. Свеукупно благостање деце и младих је предуслов и примат, а то и даље омогућава искоришћавање потенцијала младе личности, које је могуће уз балансирано ментално и физичко развијање.

Савремена појава напуштања физичких активности и спорта од одређеног броја младих је елемент који доприноси развоју гојазности, дијабетеса и високог крвног притиска у овој групи становништва. Ови фактори никада раније нису били примећени у овако раном узрасту. Болесна деца већ стварају значајне издатке из националних буџета за здравство. Она ће, и тога се треба плашити, израсти у болесне људе који ће још више оптерећивати државне буџете. Програми и политике које укључују обезбеђење физичког васпитања и спорта су, због тога, од немерљиве важности у заустављању ових трендова.

Спорт не само да је здрав и да кроз повећање бављења спортом од стране деце и младих јачамо јавно здравље, него младима доноси и читав низ других користи:

- спорт даје моћ деци и младима тако што им омогућава да учествују у друштвеном животу, да стекну слику о себи, развију самопоуздање и унапреде се;
- спорт може подржати развој талената и омогућити деци и младима да развију своје потенцијале до крајњих граница;
- спорт је позитивна рекреациона активност која удаљава децу и младе од девијантних понашања;
- спорт се бори против дискриминације тако што омогућава интеграцију група које су угрожене њоме, као што су девојчице, деца и млади припадници мањинских група, деца и млади који живе у сиромаштву, деца и млади са хендикепом, итд.;
- спорт обезбеђује могућност свим групама деце и младих који имају потребе за посебном заштитом, да имају један приступ физичким активностима (млади који живе у социјалним и сличним институцијама, млади из поправних домова, деце и младих избеглице итд.);
- спорт промовише ненасиље, охрабрује фер плеј и усмерава енергију даље од потенцијалног насиља;
- спорт је средство за рехабилитацију и реинтеграцију, па деца и млади, жртве насиља, могу користити спорт као средство које ће помоћи њиховом физичком и психичком опоравку и социјалној реинтеграцији.

Међутим, да би деца и млади искористили све потенцијале које са собом носи бављење спортом, сви чиниоци друштва који утичу на њихов живот, што укључује породицу, школу, локалне заједнице и државну политику, треба да предузму мере за унапређење физичког васпитања и спорта деце и младих.

Без обзира на то што је право деце на спорт и физичко васпитање данас признато као опште право, неопходна је и извесна доза опреза. Како је то истакнуто током обележавања Међународне

године спорта и физичког васпитања УН 2005., у такмичарском спорту деца су изложена претерано напорним тренинзима, злоупотреби тела, неумереној комерцијализацији, илегалном раду, допингу, корупцији и насиљу.

Неколико студија које су се бавиле правима деце у такмичарском спорту, као посебан проблем препознају одређивање начина путем кога такмичарски спорт може обухватити пет основних група људских прва (грађанска, политичка, економска, друштвена и културна права). Неопходно је успоставити равнотежу како би се избегло претерано посвећивање интензивним физичким тренинзима од стране младих спортиста, наштрб њиховог времена за учење. На данашњем нивоу развоја професионални спорт захтева изузетно велика одрицања, и неопходно је да родитељи, тренери, спонзори и млади спортисти буду свесни реалности да веома мали број њих може да оствари успешну професионалну спортску каријеру, у поређењу са нормалном каријером. Спорт мора да буде усклађен са циљевима образовања.

Према Закону о спорту, спорт деце јесте организован облик физичког вежбања, односно спортских активности, усклађен са антрополошким карактеристикама дечјег узраста (чл. 3. ст. 1. тач. 5). Према Конвенцији Уједињених нација о правима детета, ратификованој Законом о ратификацији конвенције Уједињених нација о правима детета („Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори“, бр. 15/90 и „Сл. лист. СРЈ – Међународни уговори“, бр. 4/96 и 2/97), дете је свако људско биће млађе од 18 година, осим ако се, на основу закона који се односи на дете, пунолетство не стиче раније. Ко се сматра дететом које се бави спортом, у Закону о спорту је одређено једино у односу на питање ко може да се бави стручно-васпитним радом са децом. Децом се, у том смислу, сматрају лица која имају мање од 16 година живота (чл. 27. ст. 5. ЗС). У складу са тим, дететом у другим питањима бављења спортом треба сматрати свако малолетно лице које се бави спортском активношћу (малолетни спортиста).

Приликом бављења спортом, забрањено је децу излагати спортским активностима и физичким вежбањима која могу да угрозе или погоршају њихово здравствено стање или да негативно утичу на психосоцијални и моторички развој или образовање (чл. 22. ст. 3. ЗС). Осим тога, организације у области спорта и лица која обављају стручно-васпитни рад са децом у тим организацијама, као и сви чланови и запослени у организацијама у области спорта, нарочито ће промовисати равноправност међу децом и активно се супротстављати свим врстама злоупотреба, злостављања, дискриминације и насиља (чл. 4. ст. 6. и 7. ЗС).

Спорт деце је значајан и са становишта финансирања програма у области спорта из јавних прихода:

- трошкови програма којима се остварује општи интерес у области спорта морају се односити, по правилу, најмање 15% на активности повезане са спортом деце (чл. 118. став 12. ЗС);
- трошкови програма којима се задовољавају потребе и интереси грађана на територији аутономне покрајине морају се односити, по правилу, најмање 15% на активности повезане са спортом деце (чл. 136. ст. 3. ЗС);
- подстицање и стварање услова за унапређење спорта деце на територији јединице локалне самоуправе има приоритет у односу на друге програме (чл. 138. ст. 7. ЗС);
- трошкови програма којима се задовољавају потребе и интереси грађана на територији јединице локалне самоуправе морају се односити, по правилу, најмање 15% на активности повезане са спортом деце (чл. 138. ст. 4. ЗС).

2.8.2. Значај школског спорта

Према становишту израженом у раније наведеним документима Савета Европе, школа има основни задатак да омогући здрав физички развој младих како би се омогућило равномерно физичко и интелектуално развијање. Сви млади треба да добију адекватно физичко васпитање и стекну основне спортске вештине у оквиру редовног наставног програма или у оквиру ваннаставних активности, чиме се омогућава свакодневно бављење спортом. То подразумева предузимање низа различитих мера:

– Број часова физичког васпитања у наставним програмима треба да иде ка обавезујућем законском минимуму од 180 минута недељно, подељено на три периода, с тим да школе треба охрабривати да иду и изнад овог минимума уколико је то могуће. Деца и млади, у сваком случају, треба да имају један сат физичке активности сваког дана, у шта треба укључити часове физичког васпитања у и изван школе, као и друге ван школске вежбе (нпр. одлазак у школу пешке или бициклом);

– Треба развијати концепт школе као места на коме се, на свим нивоима, промовише здравље. Улога школе као центра у коме се стичу знања о здравом стилу живота, не само ученика него и шире заједнице, треба да буде подвучено и оснажено помоћу, на пример, повећања могућности за употребу школских спортских објеката и у време када нема наставе;

– Школе треба да учине деци и младима привлачним да своје слободно време проведу на отвореном простору играјући различите игре;

– Школе треба да одговоре на прихватљиве нове трендове у спорту, а када исти имају образовну вредност њихове могућности треба максимално омогућити;

– Квалитет физичког васпитања и спортске обуке треба да буде обезбеђен и унапређен кроз квалификоване наставнике физичког васпитања, уз одговарајуће мере за надзор квалитета. Они треба да се опходе према младима са поштовањем, да им пренесу поруку толеранције и поштења, да их укључе у процес доношења одлука везаних за организацију њихових спортских активности и мотивишу младе да предузму улогу лидера;

– Формирање "сигурних путева" и зона око школе где пешаци и бициклисти имају приоритет и где је вожња аутомобила отежана или онемогућена, као и изградња локалних "сигурних кућа" на најпрометнијим путевима до школе у које се млади могу склонити ако се нађу у опасности од насилника, охрабрује младе да долазе у школу "властитом снагом";

– Школе би требало да сву децу и младе, а посебно оне у завршним разредима упознају са локалним спортским клубовима и објектима. Наставно особље треба да помогне младима да пронађу рекреационе активности које им највише одговарају. Локални клубови би требало да понуде неколико година бесплатне чланарине за оне који су у завршним разредима школе. Деца и млади треба да знају које могућности имају у локалу, како могу да наставе да се баве спортом након завршетка школе, те да буду свесни које то активности највише воле и које их највише стимулишу;

– Школски спортски клубови и секције имају значајну улогу у обезбеђењу одговарајућих услова деци и младима да повећају ниво својих способности, било кроз редовне часове или такмичења;

– Све школе треба да имају неопходну и одговарајућу опрему и објекте за бављење деце и младих физичким активностима и спортом. Сва деца и млади треба да имају приступ школским спортским капацитетима, укључујући и оне са инвалидитетом и осталим специјалним потребама;

– Школе треба да остваре сарадњу са локалним спортским клубовима;

– Квалитет физичког васпитања и спортске обуке требало би да буде унапређен кроз промовисање и обезбеђивање свеобухватних програма обука за наставнике физичког васпитања и оне којима то није специјалност. Треба представити одговарајуће мере за надзор квалитета. Школе

које показују изузетно добар квалитет треба охрабрити да помогну другим школама у својој заједници да достигну сличан ниво квалитета у физичком васпитању и спорту;

– Када год је то могуће, за врло младе узрасте препоручљиво је имати посебно обучене инструкторе за школски спорт.

Локалне власти треба да развију програме финансирања физичких активности у заједници, који треба да буду усмерени на повећање учешћа младих у физичком васпитању и спорту и спречавање искључења појединих група младих од друштва. У локалној заједници треба успоставити мрежу локалних координатора за физичке активности и слободно време, са циљем да се стимулишу акције на локалном нивоу. Приоритет је унапређење локалне спортске средине, уз подршку формалних и неформалних физичких активности (нпр. улични спорт). При том, млади треба да буду консултовани приликом процене локалних потреба. Идеје могу да укључе и изградњу вишефункционалних, флексибилних спортских објеката, као што су: скејт паркови и полигони за екстремне спортове, објекти намењени девојчицама, игралишта за кошарку између зграда. У сваком случају, постојећи спортски терени се не смеју запостављати.

Задатак држава чланица Савета Европе је да:

1. проуче начине на које се обезбеђивање физичког васпитања и спорта за децу и младе, укључујући и оне са хендикепом, у њиховим државама може унапредити;
2. истраже и размотре да ли, у светлу резултата скоријих међународних истраживања, на локалном нивоу има потребе за:

- предефинисањем улоге и намене коју физичко васпитање и спорт треба да испуне у оквиру школских програма;
- разматрањем потребе да се унапреди квалитет физичког васпитања и спорта који су доступни деци и младима у школама, као и да им се обезбеди довољно време, на пример, три часа физичког васпитања за свако дете сваке недеље, да би се достигли постављени циљеви;
- промовисањем идеала о једном сату физичке активности дневно за децу и младе, укључујући ту и физичко васпитање и спорт у школи и рекреативни спорт изван школа;
- истраживањем следећих области: наставни планови и програми, статус субјеката, финансијски ресурси и њихова расположивост, доступност и услови објеката, питања везана за полну равноправност и положај лица са посебним потребама;
- предузимањем акције, у светлу њихових закључака, да се побољша мотивација и статус наставника физичког васпитања са циљем да се тој професији привуку и у њој задрже млади људи;
- унапређењем квалитета обуке и даљег усавршавања оних који се баве предавањем физичког васпитања и спорта, са циљем да се унапреди број добро обучених наставника, те да се реформишу и унапреде програми обуке где је могуће;
- представљањем кампања које промовишу активнији стил живота деце и младих, заједно са предузимањем корака да се унапреде објекти за рекреацију и спорт у заједници.

Сматрајући да је тестирање физичке способности младих под строго контролисаним условима веома важно и да може да послужи за припрему и дефинисање националне политике за физичко васпитање и спорт младих (али и за друге сврхе), Комитет министара СЕ је 1987. године усвојио Препоруку бр. Р9(87) "О Еурофит тестовима о физичкој способности". Том препоруком је предложено државама чланицама Савета Европе да усвоје Еурофит тестове за проверу физичке способности, онако како су они наведени у Препоруци. У циљу мерења и оцене физичке способности младих школског узраста (од 6/7 година до 16/18 година). На основу добијених резултата, држава би предузела одређене мере у циљу: одржавања или побољшања основних стандарда и физичкој способности младих, посебно оне код које је забележен низак просечан ниво физичке способности; прикупљања података који се могу користити за бољу координацију политика физичког васпитања,

спорта, здравства и здравственог образовања; обавештавање и активирање других, поред наставника физичког васпитања (млади, родитељи, школе, спортски клубови, итд.) да предузму потребне мере на одржавању потребних стандарда физичких способности. Тестови би се код младих школског узраста изводило једном годишње. Међутим, ово подразумева испуњеност више услова: обезбеђење адекватне координације свих тела за имплементацију тестова на националном, регионалном и локалном нивоу, уз подстицање спортских организација да учествују у имплементацији; омогућавање потребног материјала за спровођење тестирања; организовање почетне обуке за лица (наставнике физичког васпитања и друге стручњаке) која би спровела и тестирала; оснивање довољног броја истраживачких тимова који могу да изведу тестирање, у циљу добијања објективних података потребних за усвајање националних и референтних табела; дефинисање принципа за тумачење података добијених током тестирања, на основу којих се усвајају националне референтне вредности; припрему и дистрибуцију одговарајућих приручника.

Сматрајући да су спортске активности благотворне не само за развој личности већ и за постизање доброг здравља код свих, Комитет министара Савета Европе се здравственим аспектима спорта најдетаљније бавио у Резолуцији бр. (70)7: "О медицинским аспектима спорта", усвојеној 7. марта 1970. године. Мере које би Владе држава чланица СЕ требале да предузму подељене су на неколико најважнијих области.

Часови спорта у школама (физичко васпитање)

Сваки школски програм треба да садржи и физичко васпитање. Оно треба да буде предвиђено два или три пута седмично, уз најмање три школска часа недељно, с тим да, где је то могуће, у основним и средњим школама треба предвидети један час физичког васпитања дневно.

Школски доктор треба да обезбеди да физичко васпитање сваког ученика буде прилагођено његовом стању. Он треба да, што је могуће више, сарађује са наставницима, односно професорима физичког васпитања како би ученике под њиховим надзором упознали са евентуалним тешкоћама које су повезане са учешћем у спортским активностима које се одвијају у школи. Нарочито је значајно да се обезбеди да физички или ментално хендикепирани ученици, као и осетљива деца практикују физичко васпитање у највећој могућој мери.

Када су у питању ваншколски такмичарски спортови тежиште треба да буде на физичком и менталном здрављу ученика, укључујући развој његовог карактера, а не на његовом учинку или интересу спортског клуба.

У циљу избегавања могућих негативних последица прекомерног тренирања, пожељно је да директори школа буду упознати са учешћем ученика на ваншколским спортским такмичењима.

Учествовање у спортским такмичењима

Код млађих узраста треба избећи сувише интензивно и напорно тренирање, све док се не оконча процес формирања костију. Посебно треба искључити такмичарске спортове који узрокују преоптерећивање респираторних, кардиоваскуларних и неуромускуларних система, код девојчица до доби од 11 - 13 година, а код дечака до доби од 12 - 14 година.

У старијем добу потребно је ставити тежиште на значај физичке активности, а не на такмичарски спорт. Њега чак треба и избегавати, посебно уколико није било велике физичке активности у протеклом животном периоду.

Кад год је то могуће, за врло младе узрасте препоручљиво је имати посебно обучене инструкторе за школски спорт као и посебно обучене тренере за такмичарски ваншколски спорт. Курсеви за тренере и инструкторе треба да садрже одговарајуће медицинске информације.

Здравствени прегледи

Сваки дечак или девојчица који се бави такмичарским спортом мора имати могућност медицинског прегледа када год њихови родитељи, доктори или тренери сматрају да је то потребно. Кад се ученик бави такмичарским спортом, потребно је да има посебан медицински картон који се води све док се такмичарски спорт практикује.

Влада треба да обезбеди услове за медицинске прегледе особа које се баве напорним такмичарским спортским активностима.

Генерална скупштина УН је још у ***Резолуцији 60/9*** подвукла значај Конвенције о правима детета и за заштиту младих спортиста. У Резолуцији је истакнуто да је за свестрани развој детета од кључног значаја одговарајуће физичко васпитање у школи. Оно, међутим, још увек има маргиналну улогу у образовним системима многих земаља, што посебно отежава остваривање циљева комплетног образовања. Током Међународне године спорта и физичког васпитања 2005 (IYSPE), настојало се да се на виши ниво подигне свест о неопходности побољшања улоге, места и статуса физичког васпитања и спорта у образовним системима, што би убудуће требало значајно да допринесе остваривању квалитетног образовања. Према истраживањима која су у оквиру обележавања Међународне године спорта и физичког васпитања 2005 (IYSPE) спровели Puhse и Gerber, физичко васпитање се, као школски предмет, последњих година суочава са озбиљним изазовима у многим земљама и регионима. Потреба за финансијским уштедама, преобимност постојећих наставних предмета, и увођење нових, утицали су да се питање оправданости физичког васпитања у знатној мери актуелизује.

Обележавање Међународне године спорта и физичког васпитања УН 2005, омогућило је концентрисање пажње на најбитнија и карактеристична искуства физичког васпитања која у највећој мери могу допринети школском и образовном систему. То, на пример, укључује: способност усвајања знања (поспешује когнитиван развој); подизање нивоа писмености и нивоа овладавања основним рачунским операцијама; побољшање успеха у школи; повећање броја оних који похађају наставу и смањење броја оних који напуштају школовање; унапређење друштвеног и личног развоја; развијање осећања самопоштовања и обезбеђење здравих алтернатива ризичном понашању; развијање осећања правдољубивости, поштовања других и вредновања различитости.

Улога физичких активности у образовању деце, стицању моторичких способности, стицању друштвених способности и очувању здравља је изузетно битна. При том, добробит детета, без обзира на узраст, увек мора бити најважнији циљ. Практично организовање спортских активности је општеприхваћено као сврсисходно за децу и омладину и има позитиван утицај на њихов физички, ментални, психолошки и друштвени развој. Генерално, спорт се сматра нарочито погодном активношћу за физичку и менталну добробит деце и суштински је битан за превенцију здравствених проблема. Поред тога, опуштен и пријатан амбијент за учење помаже ученицима у постизању бољих резултата у школи, повећава способност усвајања знања, што позитивно утиче на процес учења. Часови физичког васпитања могу имати кључну улогу у стварању правог амбијента за учење, не само за стицање спортских знања већ, такође, основних друштвених вредности и вештина. У сваком случају, образовна вредност спорта не зависи само од реализованог садржаја, већ такође и од начина реализације (начина на који се то изводи).

2.8.3. Школски спорт и физичко васпитање деце предшколског узраста у Закону о спорту

Према Закону о спорту Републике Србије, школски спорт обухвата организоване наставне и ваннаставне спортске активности у области школског физичког васпитања, укључујући и школска

спортска такмичења, који се спроводе у оквиру школског система, у складу са наставним планом и програмом, утврђеним у складу са законом (чл. 143. ст. 1). Међународна федерација школског спорта (ИСФ) дефинише школски спорт „као било коју спортску активност која се одвија у школама било које врсте и коју одобравају школске власти".[242] Школски спорт и физичко васпитање деце предшколског узраста су две посебне области спорта у систему спорта Републике Србије. За област спорта школски спорт надлежни национални спортски савез је Савез за школски спорт Србије, док за област спорта физичко васпитање деце предшколског узраста још није одређен надлежни национални спортски савез. Треба, међутим, имати у виду и да је чланом 102. ст. 3. Закона о спорту прописано да Спортски савез Србије обавља послове којима се обезбеђују услови за праћење, развој и унапређење физичког васпитања деце предшколског узраста и школски спорт, чиме и овај Савез има опште надлежности над ове две области спорта.

Законом о спорту је предвиђено да министар надлежан за образовање, по прибављеном мишљењу министра надлежног за спорт, утврђује ближе услове и правила за организовање школског и универзитетског спорта. Овај правилник, међутим, још није донет. Интересантно је да овај правилник, или барем правилник којим би се уредила школска спортска такмичења, није донет иако је и Закон о спорту из 1996. године и Закон о спорту из 2011. године предвиђао његово доношење. Ако би се тражили узроци за такво стање, чини нам се да они најпре леже у околности да између министарства надлежног за образовање, кључних организација у области спорта надлежних и заинтересованих за школски спорт и професора физичког васпитања постоји системско неслагање о приоритетима и правцима развоја школског и универзитетског спорта у Републици Србији. Основна дилема која се, при том, поставља је: да ли је ту реч о спорту у школи или спорту око школе, и шта је ту приоритет: што веће бављење деце и студената спортом кроз часове физичког васпитања и школске спортске секције (и то првенствено оне која нису већ организована у некој спортској организацији) или спортска такмичења. Решења која су унета у важећи Закон о спорту требала су да отклоне све препреке на путу потпуног заокружења и дефинисања школског спорта. Суштинска новина која је томе требала да доприносе састојала се у томе да се школа ставља у центар свих активности на развоју школског спорта, уз стављање акцента на обухват бављења ђака и студената школским и универзитетским спортом. То не негира значај школских спортских такмичења, али их и не ставља у први план. Очигледно је да то није довољно, или постоје још неки дубљи разлози, чим правилник о организовању школског спорта није донет ни за тридесет година.

У складу са одредбама чл. 143. и 138. ст. 7. Закона о спорту, школски спорт би требало да се остварује на следећи начин:

- Организовано ваннаставно бављење спортским активностима ученика спроводи се кроз школске спортске секције, које организују школе. Изузетно, уколико школа нема услова за организовање самосталне спортске секције, организација спортске секције може се реализовати кроз сарадњу школе са организацијом у области спорта. Школе, наставници и ученици могу оснивати и одговарајућа школска спортска удружења. За бављење ђака спортским активностима у оквиру школских спортских секција не може се наплаћивати новчана накнада;
- Организоване наставне и ваннаставне спортске активности имају приоритет у погледу коришћења школских спортских сала и терена у односу на активности лица изван школе;

[242] Надлежни међународни спортски савез за школски спорт, у смислу чл. 3. ст. 1. тач. 20. Закона о спорту, је Међународна федерација школског спорта (ISF). Према чл. 2. ст. 1. Статута ISF, овај савез има за циљ да промовише школски спорт у свим његовим облицима као образовно средство за физички, интелектуални, морални, друштвени и културни развој ученика, да пренесе олимпијски дух и вредности мира, пријатељства, солидарности и фер-плеја, без дискриминације на основу расе, боје коже, пола, сексуалне оријентације, језика, религије или уверења, филозофије, политичког или политичког порекла. богатство, језик, рођење или било које друге ситуације.

- Ученици не могу бити укључени у ваннаставне спортске активности и спортска такмичења ако није претходно утврђена њихова здравствена способност за бављење школским спортом. Утврђивање здравствене способности ученика узраста од шест до 14 година живота врши изабрани лекар педијатар надлежне здравствене установе током обавезног систематског прегледа у складу са законом, односно лекар специјалиста спортске медицине или педијатрије надлежне здравствене установе када се утврђивање здравствене способности врши изван систематског прегледа. Утврђивање здравствене способности врши се у складу са законом којим су уређени систематски прегледи школске деце и чланом Закона о спорту. Трошкови утврђивања здравствене способности ученика обухваћени су обавезним здравственим осигурањем, у складу са законом, када се утврђивање здравствене способности врши у здравственој установи.
- Стручни надзор над обављањем стручног рада у школском спорту врши се у складу са законом;
- У односу на организоване ваннаставне спортске активности ученика кроз школске спортске секције, удружења и екипе, организовано физичко вежбање деце предшколског узраста кроз игру и спортске секције, као и у односу на обављање стручног рада у спорту, предшколске установе и школе имају статус организација у области спорта, у складу са Законом о спорту. Оваквим решењем се омогућава овим установама да подносе програма којима се задовољавају потребе грађана у области спорта у јединицама локалне самоуправе;
- Школе које имају организоване школске спортске секције или спортске екипе могу оснивати, односно бити чланови надлежног спортског савеза за школски спорт;
- Физичко васпитање деце предшколског узраста обухвата организоване моторне активности у различитим видовима и модалитетима, кроз игру, као и спорт с циљем подстицања би-психо-социјалног развоја спорта деце;
- У потребе и интересе грађана за чије се остварење обезбеђују средства у буџету јединице локалне самоуправе спада и физичко васпитање деце предшколског узраста и школски спорт (организовано физичко вежбање, рад школских спортских секција и друштава, општинска, градска и међуопштинска школска спортска такмичења и др.), с тим да задовољавање ових потреба грађана спада у једну од три приоритетне области за финансирање.

2.8.4. Школски систем Републике Србије

Како би приказали што реалнију слику постојећег стања у којем се налази школски спорт користиће се подаци из извора Министарства просвете[243], Истраживања које је 2022. године израдио Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања[244], које је служило као материјал за припрему Стратегије развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. и пратећег Акционог плана за период од 2021. до 2023. године, где су планиране одређене активности са циљем унапређивања школског и универзитетског спорта, као и подаци које је обрадило Министарство спорта за потребе израде Стратегије развој спорта за период 2026-2035. године.

Република Србија располаже у 2025. години са:

- 563 установа за предшколско образовање (на 2707 локација), од којих је 379 приватних установа, што чини 67%, док су 184 јавних установа, што је 33%[245],

[243] https://opendata.mpn.gov.rs/

[244] Недељковић Ј. (2022): Истраживање стања у образовно-васпитним установама у Србији у вези са школским спортом. Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, Београд 2022,

[245] https://opendata.mpn.gov.rs/otvoreni-podaci/predskolsko-obrazovanje.html

- 1.275 установа за основно образовање (са укупно 4.607 објеката који се налазе на 3.805 локација), од којих је 1.254 јавних установа или 98%, и 21 приватна установа, што је 2%,
- 584 установа за средње образовање, од којих је 511 јавних установа или 88%, и 73 приватне установе, што је 13%. У оквиру 584 установа средњег образовања укупно има 1.181 објеката који се налазе на 907 локација.

Када се погледа укупан број деце ученика у 2025. години може се уочити следећа структура:

- у предшколским установама борави 222.141 деце, од којих у јавне установе иде 194.059 деце, што је 87%, док у приватне установе иде 28.082, што је 13%;
- у основним школама имамо 542.062 ученика, од чега 540.480 иде у јавне установе, док приватне установе похађа укупно 1.577 ђака;
- ученика средњих школа је 228.360, од чега 224.056 ђака наставу похађа у јавним установама, што је 98%, док њих 4.034 похађа наставу у приватним установама, што је 2% .

У систему образовања у Републици Србији у 2025. години у предшколском образовању је запослено 36.813 лица од чега је њих 32.048 запослена у јавним предшколским установама, што чини 87%, док је њих 4.765 запослено у приватним установама, што чини 13%. У основном образовању је 64.958 запослених, од чега њих 64.809 је запослено у јавним установама, док је њих 149 запослено у приватним установама. У средњим школама је запослено 35.534 лица, од чега је 35.386 запослених у јавним установама, док је у приватним установама запослено 148.

Структура запослених у установама за предшколско васпитање и образовање је следећа: 23.545 васпитача, 791 стручних сарадника, 12.428 ненаставног особља и 49 наставног особља. Када је у питању структура запослених у основним школама у Републици Србији за 2025. годину она обухвата 42.425 наставног особља, 21.074 ненаставног особља и 1.459 ненаставног и наставног особља.

Структура запослених у средњем образовању у 2025. години обухвата: 24.433 наставног особља;, 9.721 ненаставног особља; и 1.380 наставно - ненаставног особља.

Када говоримо о структури деце која су корисници услуга установа за предшколско васпитање и образовање она изгледа овако. У 563 установе имамо укупно 222.141 деце док је у припремном предшколском укупно 59.601.

У оквиру основног образовања у 2025. години први разред похађа 71.050 ученика, други разред похађа 69.757 ученика, трећи разред 68.773 ђака, четврти разред 69.051 ђака, пети разред 66.562 ђака, шести разред 67.179 ђака, седми разред 62.423 ђака и осми разред похађа 63.500 ђака.

Од укупно 228.360 ученика који похађају средње образовање њих 62.127 похађа први разред, 59.394 други разред, 56.989 похађа трећи разред, и њих 49.394 иде у четврти разред средње школе.

2.8.5. Процена стања физичке активности деце и адолесцената у Републици Србији

Према критеријумима за праћење здравствених показатеља у Републици Србији, категорија школске деце обухвата узраст од 7 до 14 година, а категорији школске омладине (адолесцентима) припадају млади од 15 до 19 година. Период од поласка у основну школу до завршетка средње школе карактеришу процеси раста и психичко-физичког сазревања, социјализације, васпитања и школовања, као и припреме за укључивање у процес рада, али и наставак даљег образовања. Здравствено стање и квалитет живота у овом периоду условљени су

факторима породичне средине, непосредног окружења и важним чиниоцима везаним за процес школовања. Стога, санитарно-хигијенско стање школских објеката (снабдевање исправном водом за пиће, диспозиција отпадних материја), *услови за физичку активност и рекреацију*, доступност школског објекта, микроклиматски услови и адекватан школски намештај представљају важне чиниоце за здравље деце.[246]

Процена здравственог статуса и физичке активности деце и младих у Републици Србији дата је према подацима добијеним у оквиру „Истраживања здравственог понашања школске деце у Републици Србији", које је извршено 2022. године и које је спровео Институт за јавно здравље Србије „ Др Милан Јовановић Батут", и у оквиру „Истраживања на тему баријера која узрокују низак ново физичке активности код девојчица у Аутономној покрајини Војводини", које је спроведено у оквиру пројекта Active Girls - InterregIPA CBC Мађарска - Србија.

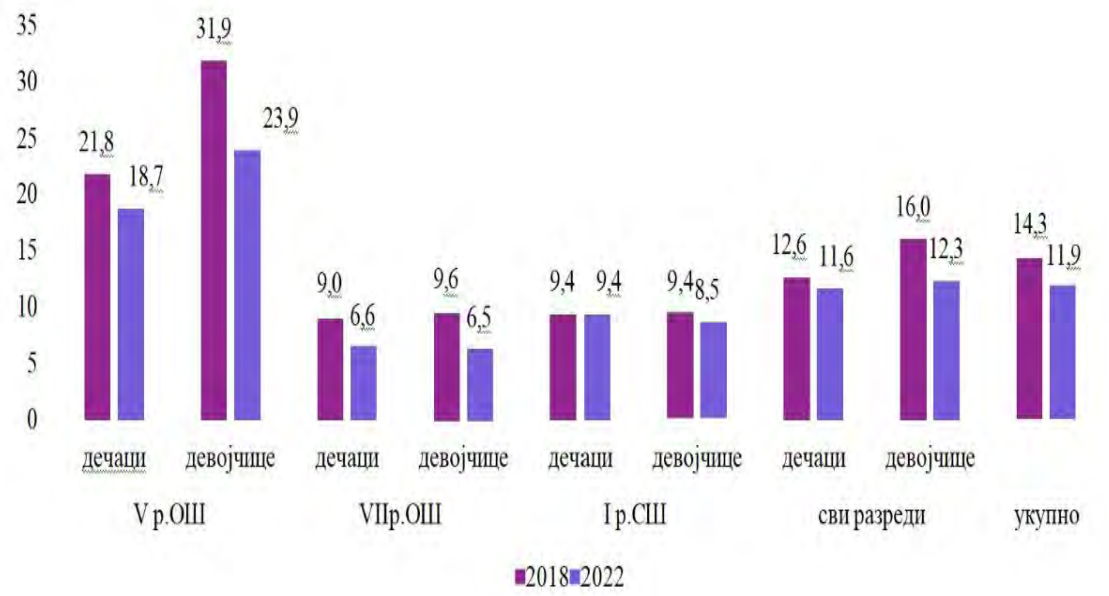
Према **Резултатима истраживања понашања у вези са здрављем деце школског узраста у Републици Србији 2022. године**[247]**,** подржавајуће школско окружење у коме ученици проводе значајан део времена током радне недеље позитивно утиче на понашања која промовишу и подржавају здраве стилове живота. Позитивно искуство са школом представља заштитни фактор за појаву различитих ризичних понашања, а ранија истраживања потврдила су ређу појаву психосоматских тегоба и бољу субјективну оцену здравља код ученика који позитивно доживљавају школу. Оптерећење школским обавезама је повезано са чешћом појавом здравствених тегоба као што су главобоља, бол у стомаку, бол у леђима, вртоглавица, али и психолошких тегоба у виду осећања туге, напетости, нервозе и представља индикатор стреса повезаног са школом. У периоду адолесценције код оба пола, значајни су односи са школским друговима/другарицама, а адолесценти који наводе да имају подршку вршњака имају мању вероватноћу да се упусте у ризична понашања, на пример пушење и пијење алкохолних пића. Подршка наставника је посебно значајна у раној адолесценцији и доприноси развоју друштвено прихватљивог понашања младих, а оптерећење школским обавезама значајно утиче на ментално здравље младих.

Платон је наглашавао важност образовања као процеса који води ка истини и разумевању света. Деца су по својој природи радознала и жељна истраживања и нових знања. Школа управо пружа све услове за истраживање, у једном пријатном окружењу међу својим вршњацима, где се деца осећају безбедна и у позитивном социјалном окружењу, где они траже и добијају одговоре на питања и проширивање знања. Кроз овај процес истраживања и учења, деца развијају дубоко задовољство и љубав према школи, али тако постају и слободни и слободоумни људи и корисни чланови друштва. Мартин Хајдер Хајдегер је говорио о важности да људи имају простор да истраже и дефинишу своје постојање у оквиру већих структура као што су друштво и култура. Школа је та која децу поставља у одређени контекст, где су правила и структура потребни да би се остварила слобода да истраже и развијају се. Међутим, оно што може да нас брине јесу подаци који говоре да на основу исказа анкетираних ученика, 11,9% ученика веома воли школу, највише ученици и ученице петог разреда основне школе (18,7%дечака и 23,9% девојчица). У односу на претходно истраживање из 2018. мањи проценат ученика веома воли школу, а смањење је значајно за девојчице и дечаке у петом разреду основне школе.

[246] Република Србија – Одабрани здравствени показатељи за 2021. годину, Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут, Београд, 2022, стр. 58.

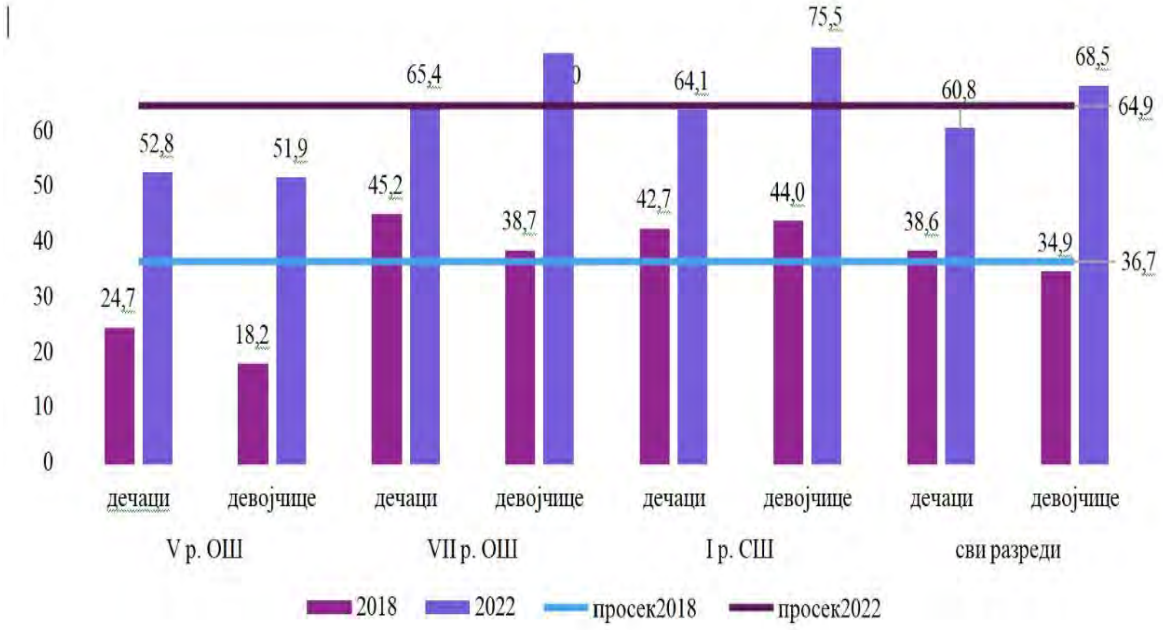
[247] Резултати истраживања понашања у вези са здрављем деце школског узраста у Републици Србији 2022. године / [аутори Јелена Гудељ Ракић ... [и др.]].Београд: Институт за јавно здравље Србије" Др Милан Јовановић Батут", 2023.

Графикон: Проценат ученика који су одговорили да веома воле школу према полу и разреду , 2018 и 2022. година

Оптерећеност деце школским обавезама је питање које се често разматра, јер има значајан утицај на њихово психофизичко здравље, као и на њихов развој и социјализацију. У многим случајевима, деца су под великим стресом због школских обавеза, што може имати различите последице. Каква је ситуација у нашим школама говоре и подаци који су добијени у истраживању. На питање: „У којој мери те школске обавезе оптерећују?", скоро две трећине адолесцената одговорило је да осећа оптерећење школским обавезама, и то њих 64,9%, што је значајно више у односу на претходно истраживање из 2018. године када се потврдно изјаснило укупно 36,7% испитаника. Девојчице и дечаци су значајно чешће одговорили да су оптерећени школским обавезама, а највећа разлика у односу на 2018. годину бележи се код девојчица у седмом разреду основне школе и дечака у петом разреду основне школе. Питање је шта је довело до овако драстичног повећања незадовољства адолесцената у једном стварно кратком временском периоду од 2018. до 2022. године, а да се при томе нису дешавале никакве промене у плану и програму основних и средњих школа, нити су се дешавале реформе у области просвете. Интересантно ће бити и анализирати како је ова драстична промена у мишљењу адолесцената утицала на квалитет коришћења слободног времена и у односу на мотивацију адолесцената за бављење спортским активности.

Графикон: Проценат ученика који су одговорили да су веома оптерећени школским обавезама према полу и разреду, 2018. и 2022. година, Србија

Слободно време, ван школске наставе, код адолесцената обухвата скоро половину времена проведеног у будном стању. Своје слободном време адолесценти проводе у организованим активностима (тимски или индивидуални спортови, уметничке активности, дечије/омладинске организације...) или у различитим активностима које нису организоване (читање, слушање музике, дружење, одлазак у шетњу...). Сматра се да учешће у различитим активностима у слободно време само по себи не представља фактор који утиче на развојне исходе, за разлику од степена укључености у саму активност, типа активности и њеног понављања. Адолесценти који учествују у организованим активностима у слободном време имају бољи успех у школи, боље се повезују са вршњацима и показују веће задовољство животом, а такође ређе користе психоактивне супстанце.

Мора се напоменути да је светски тренд који је идентификовала Светска здравствена организација смањење нивоа физичке неактивности код адолесцената је смањење од 10% до 2025. године и 15% до 2030. године, у поређењу са основним нивоима из 2010. године. За очекивати је да се овакви трендови пренесу и на наше друштво.

Према исказима анкетираних ученика, највећи број учествује у организованим активностима два пута недељно и чешће, и то најчешће у организованим тимским спортовима као што су фудбал, кошарка, одбојка (41,7%). Најмањи број младих је укључен у рад дечјих и омладинских организација (4,2%).

Табела: Учесталост учешћа ученика у организованим слободним активностима према разреду, 2022. година, Србија (%)

	Не учествујем у овој активности			Једном недељно или ређе			Два пута недељно и чешће		
	V р.ОШ	VII р.ОШ	I р.СШ	V р.ОШ	VII р.ОШ	I р.СШ	V р.ОШ	VII р.ОШ	I р.СШ
Организовани тимски спортови (фудбал, кошарка, одбојка...)	24,4	33,8	49,5	18,9	19,5	23,5	56,7	46,7	26,9
Организован ииндивидуални спортови (гимнастика, карате, тенис...)	60,1	69,5	73,5	21,6	17,3	13,7	18,3	13,3	12,8
Уметничке активности (ликовна или музичка школа,плес,глума...)	54,5	67,2	73,9	24,9	18,1	15,0	20,6	14,7	11,1
Дечије и омладинске организације (извиђачи,еколошка удружења...)	73,1	81,7	88,9	19,5	14,5	8,8	7,3	3,8	2,3
Клуб/секција у неком културном центру или школи (шах, друштвене игре, прављење макета, језички или дебатни клуб)	66,0	78,7	82,8	23,4	14,5	12,5	10,6	6,7	4,6

Када је реч о неорганизованим активностима у слободном времену, трећина анкетираних свакодневно проводи време са друговима/другарицама испред зграде, у дворишту/парку (31,6%), а исто толико њих свакога дана проводи време у доколици (33%).

Табела: Одговори ученика на питање колико често учествују у различитим активностима у слободно време, 2022. година, Србија (%)

	Никада	Најмање Неколико пута годишње	Неколико пута месечно	Неколико пута недељно	Свакога дана
Читање књига	27,4	27,7	22,0	14,2	8,7
Окупљање са друговима и другарицама испред зграде, у парку, дворишту и сл.	5,5	5,2	15,0	42,7	31,6
Одлазак у тржне центре	15,8	16,7	40,2	20,0	7,3
Свирање музичког инструмента	73,9	8,4	5,9	5,8	5,9
Време за доколицу	16,6	9,7	15,8	24,8	33,0
Спавање током дана	27,5	13,9	18,5	22,7	17,4

Покрајински секретаријат за спорт је 2019. године у сарадњи са партнерима из Мађарске реализовао „**Истраживање на тему баријере која узрокују низак ново физичке активности код девојчица у Аутономној покрајини Војводини**“, а у оквиру пројекта Active Girls - InterregIPA CBC Мађарска –Србија[248]. Истраживање је спроведено у пет јединица локалних самоуправа у АП Војводини – у градовима Зрењанину, Суботици и Сомбору и у општинама Врбас и Мали Иђош, где је учествовало више од 1082 испитаника. Без обзира што је истраживање требало да буде усмерено на испитивање ставова девојчица, истраживање је проширено и на дечаке, тако да је добијена комплетна слика. Веза између наведена два истраживања која се користе за анализу имају конекцију. Наиме веома је важно утврдити какав је став деце према обавезама које имају у школи, где проводе највећи део свог времена, какав им је став према слободном времену и коначно какав им је став према физичком вежбању и учешћу у активностима спортских клубова, а у оквиру њиховог слободног времена. Ту ћемо пробати да нађемо узроке који доводе до последице недовољног учешћа младих у редовним физичким активностима. Питање повећања обухвата бављења физичким вежбањем младих и адолесцената је питање које је веома комплексно и захтева аналитички приступ и сагледавање свих аспеката живота младих људи. Стратегијом би требало понудити спортске садржаје који су прихватљиви за њих, а у односу на нове трендове, нове стилове живота и навика младих, и то за веома дуг временски период, тј. на период од десет година колико ће бити важност Стратегије.

Истраживање је било састављено из два дела квалитативног истраживања које је спроведено кроз фокус групе и квантитативног истраживања које је спроведено употребом упитника. У наредном делу текста биће презентовани резултати истраживања у свим његовим сегментима. Наведени подаци ће бити веома корисни у смислу разумевања једног овако комплексног питања. У квалитативном делу Истраживања, истраживало се у оквиру два типа Фокус група. Једна је била састављена од родитеља деце, а друга од њихових наставника и професора физичке културе. Оваквим приступом добијена је веома реална слика утиска који имају са једне стране родитељи и професори, а са друге стране деца и адолесценти који су били испитивани кроз упитник.

Кроз Фокус групу у коју су били укључени родитељи и професори током представљања својих породица и њихове структуре, уочено је да су испитаници имали двоје, троје, па чак и до шесторо деце. С друге стране, у самом представљању, сви саговорници су истицали то да се данас нарочито села и мање општине „гасе” и да је велики проблем то што млади одлазе у велике градове због наставка школовања или запослења, а сада све чешће и у иностранство, тражећи посао и боље услове за живот себе и своје породице. То има за апоследицу да су школе којесу грађене у време Југославије рађене за тадашње потребе и већи број становника, па није редак случај да нарочито у селима имамо ситуацију да су школе капацитета за 1.500 ђака, а наставу тренутно похађа једва 250 ђака. Током првог контакта са интервјуисаним родитељима, када смо почели разговоре у вези с породицом и структуром породице, као и интересовањима њихове деце, већина испитаника навела је да проблеми нису само мали број деце и слаб наталитет, као ни миграција породица ка местима и градовима који им пружају веће могућности за рад, већ да веома значајан проблем представљају и све чешћи разводи родитеља, нарочито оних који су тек ступили у брак и имају малу децу. У том смислу, тренери – који су у исто време желели да говоре и као родитељи – наводили су веома честе примере да у случајевима када су родитељи разведени значајнуулогу одвођења и довођења деце на спортске

[248] Атанасов. Д. (2019): Active Girls, InterregIPA CBC Mađarska –Srbija, Pokrajinski sekretarijat za sport, Novi Sad, https://activegirls.eu/wpcontent/uploads/2018/09/Istrazivanje_SRB_FINAL_new.pdf

активности имају бабе и деде, који неретко и плаћају чланарине за своје унуке, јер им њихова деца, тј. родитељи деце која су била наш фокус заправо и немају посао. И већ тада, на почетку интервјуа, видело се да ће једна од централних тема, у смислу налажења разлога за слаби активизам девојчица у физичким активностима, бити социјални статус родитеља или боље рећи породица, као и услови живота, развијеност јединице локалне самоуправе као гаранта за стварање услова да деца имају квалитетне услове за одрастање. И то било да је реч о томеда се стварају услови да њихови родитељи имају запослење и „сигуран" и солидно плаћен посао, било да су у питању услови да деца имају квалитетну наставу физичког васпитања и да се она реализује у адекватним условима (у салама и с квалитетном опремом и квалитетним реквизитима). И управо ту видимо да је Савет министара Савета Европе који је усвојио 1995. године општу Препоруку бр. Р (95)17 – „О значају спорта за друштво"[249] био итекако у праву када је препознао да примарна одговорност за стварање и одржавању услова за развој спорта, како је то дефинисано у Европској спортској повељи, лежи на јавним властима свих нивоа.

На питање упућено родитељима деце који су учествовали у квалитативном делу анализе о интересовању њихове деце и успеху у школи, готово јединствени одговор био је да њихова деца воле углавном два предмета, а то су математика и физичко васпитање, без обзира на то да ли је реч о сеоској средини, општини или граду и да ли су одлични ђаци. Интересовање девојчица и дечака које нису укључене у редовно физичко васпитање било је другачије, па је најчешћи одговор на ово питање било да девојчице и дечаци које не вежбају највише воле предмете као што су географија, биологија, математика и информатика... Могли бисмо рећи првенствено информатика, јер је у више наврата наведено да деца која се не баве редовном физичком активношћу заправо највише времена проводе пред рачунаром, играју игрице у својој соби, што се највише односи на дечаке, док је коришћење социјалних мрежама карактеристичније за девојчице и дечаке. Када помињемо игрице, најчешћи начин за њихово играње у узрасту основне школе јесте играње онлајн игрица у својој соби, где заправо дете стиче утисак игре са својим вршњацима, али изоловано, у соби. Још већи изазов јесте то што та игра не подразумева само игру с другарима из разреда или с другарима из њиховог окружења, већ игру с вршњацима и старијима из читавог света. Овај сегмент игре нарочито је усмерен на оне који су узраста 13 или 14 година и углавном је специфичан за дечаке.

Када говоримо о начину игре девојчица у узрасту од 11 до 14 година, које немају редовну физичку активност, морамо рећи да се стиче утисак да је њихова визија игре окренута ка социјалним мрежама и праћењу наше и међународне естрадне сцене. Родитељи чије девојчице и дечаци нису укључене у редовно физичко вежбање као проблем истичу не само повећано коришћење социјалних мрежа, него и праћење различитих ријалити програма који су доступни током читавог дана на нашим ТВ каналима који имају статус националних ТВ емитера, па и у време када су они на послу и нису у могућности да контролишу шта им деца гледају. Како би се поткрепила тврдња презасићености медијског простора ријалити програмом, наведен је пример једног од највећих и најважних културних догађаја у Србији, а то је Сајам књига где су се управо највећи редови стварали испред штанда на којем је своју књигу потписивала једна „чувена" ријалити звезда. У тој гужви могле су се видети девојчице и дечаци узраста од 11 од 14 година, који и у ТВ прилозима дискутују о томе зашто их је привукла књига коју је написала поменута госпођа. Закључак родитеља је био да се мора поштовати различитост у сваком смислу речи, па и у смислу различитости укуса, али да морамо бити критични према ономе што се путем медија сервира деци као „вредност". Наравно, када говоримо о интересовању девојчица које се не баве редовном физичком активношћу сигурно нису све окренуте поменутим активностима већ имају друга интересовања, музика, глума, хор,

[249] Ђурђевић. Н. (2007): „ Јавне власти и спорт", Правни факултет у Крагујевцу

читање књига, и др. Коначан закључак јесте да нема ни универзалног, нити јединственог модела понашања девојчица, посебно у узрасту од 11 до 14 година, али да баш зато квалитетна настава физичког васпитања, у квалитетним условима и с квалитетном опремом, представља предуслов за већи обухват девојчица које се редовно баве физичким активностима.

Анализом одговора који су добијени у истраживању и који су добијени квалитативном анализом перцепција игре и самог одређења термина игра, може се закључити да се они, заправо, односе на занимацију, јер под игром сматра активност које се одвија између деце у неком простору, с циљем забаве и такмичења, што није нужно условљено наградама за постигнут успех или победу у игри. У ствари, игра је стваралачка активност која произлази из унутрашње потребе детета и онаје сваког пута нова и непоновљива. Путем игре, дете се изражава и потврђује, па тако игра омогућава детету да се развија складно. Када говоримо о повећаном интересовању деце за информатику и рачунаре, у веома ретким случајевима то подразумева програмирање, већ готово увек коришћење рачунара за забаву.

Ова дискусија је у једном тренутку добила и нову димензију кроз оцену родитеља да се промовисањем лоших вредности, особа лаког морала, старлета и томе слично, на систематски начин уништавају праве вредности, међу којима је једна од приоритетних породица – као основна ћелија здравог друштва. Родитељи су због наведених чињеница изражавали забринутост да ће се на такав начин нашој деци „испрати мозак", те постоји могућност да постану „немисаона бића", јефтина радна снага, без икаквих интересовања и сазнања о томе шта су праве вредности.

Тада се отворила и тема слабе заинтересованих младих за свет око њих и генерално слаб активизам у сваком сегменту живота. Ово је повезано и са слабим социјалним статусом родитеља, недовољно опремљеним школама, недовољним бројем фискултурних сала, недовољном опремљеношћу фискултурних сала, скупим чланаринама у спортским клубовима, скупом опремом, великим бројем такмичења која финансирају родитељи. Такође, родитељи су навели да стичу утисак да се деца више не играју као некад, на пример као они који су док су одрастали своју потребу за физичким вежбањем остваривали у игри испред куће или зграде, са својим вршњацима. Данас су за задовољавање тих истих потреба потребни тренер, сала, клуб... Наиме, стиче се утисак да се када се говори о физичком вежбању одмах пређе на терен постизања резултата, а да се занемарује чињеница важности рекреативног вежбања као средства за здрав, дуговечан и квалитетан живот.

Овај утисак се потврђује и кроз разговоре с професорима физичког васпитања, јер када желе да представе школу не наводе да имају ваннаставне спортске активности и велики број ђака укључених у редовно физичке активности, већ одмах почну да причају о резултатима њихових ђака на школским такмичењима. Када се уђе у дубљу анализу структуре тимова који се такмиче за школу, долази се до податка да је само мали број деце укључен у ове активности и да је реч о деци која су већ активни спортисти и која покривају више спортских грана на такмичењима за школу. Тако, ако неко добро игра рукомет, веома често буде ангажован и за одбојку и кошарку, што значи да се може већ говорити о преоптерећености деце спортским активностима. Уколико нека деца наступају за школу у неколико спортова, имају тренинге, у том узрасту већ вежбају сваког дана и викендом играју утакмице, поставља се питање да ли је то добро и здраво за њих.

Такав такмичарски став појединих представника јединица локалних самоуправа, директора школа и професора, заправо је супротстављен стандардима рекреативног вежбања, где постизање резултата није приоритет. У прилог томе да ова тврдња има своје реално упориште, говори истраживање које је спроведено за Сталну конференцију градова и општина, у вези с финансирањем спорта на локалу. Кроз то истраживање се дошло до егзактних података да је приоритет финансирања у јединицама локалних самоуправа, када говоримо о

финансирању програма из области спорта, врхунски спорт, онако како га они разумеју. Ипак, знатна финансијска средства којалокална самоуправа издваја заправо нису усмерена ка врхунском спортском постигнућу. На име, у Закону о спорту (члан 3) јасно је дефинисано да је врхунски спорт област спорта која обухвата спортске активности које за резултат имају изузетне (врхунске) резултате и спортске квалитете, а да је врхунски спортиста онај који је на основу остварених врхунских спортскихрезултата на спортским такмичењима и другим начинима њиховог постизања у складу саспортским правилима надлежног међународног спортског савеза, рангиран у категорију врхунских спортиста, у складу с Националном категоризацијом спортиста. На основу свега наведеног, види се да финансирање неког локалног клуба за чије се активности издвајају знатна буџетска средства не промовишу врхунски спорт него просечност, а истовремено веома мали проценат се издваја за промоцију рекреативног и школског спорта. То, надаље, значи да је веома важноутврдити праве и реалне критеријуме за финансирање спорта у јединицама локалних самоуправа. Када се говори о чињеници да се млади често одлучују за играње видео игрица или да користе социјалне мреже, можемо покушати да ову ситуацију претворимо у вин вин ситуацију. На име, један од предлога може бити да овакву децу окупљамо на камповима или другим формалним или неформалним окупљањима, где би се поред играња игрица организовало и вежбање на неки други начин који је таквој деци ближи (нпр. играње пеинтбола или игара које су сличне игрицама које они играју на рачунарима).

Питање о томе када девојчице и дечаци почињу да се баве организованим физичким вежбањем и како бирају спорт којим желе да се баве, третира се различито у зависности од средине где је спроведен интервју. Показало се да је у малим срединама веома скучен простор, као и да је слаба понуда за бављење физичким активностима, па тако ако деца, нарочито девојчице и дечаци, нису заинтересована да играју фудбал, рукомет, неки од борилачких спортова или нису чланице фолклорне секције, онда и немају других могућности за бављење физичким вежбањем. Када говоримо о девојчицама, али и о дечацима узраста од 11 до 14 година, увиђа се да они који нису физички активни и који себе нису нашли у понуђеним спортовима нису лоши ђаци, већ напротив, реч је о високом проценту одличних ђака.

У другим срединама, где је понуда већа, лакше је и наћи спортску активност која се поклапа са жељама девојчица и дечака, али и ту постоји резерва, јер када су у питању девојчице и дечаци узраста од 7 до 10 година, родитељи су ти који предлажу и уписују дете на неки спорт, вођени неком својом симпатијом према том спорту.

Није редак случај и да пријатељи родитеља воде своје дете на плес, па онда они иду заједно, јер треба сачекати дете после тренинга, што је неко време које родитељи користе за дружење. Стога, веома је дискутабилна изјава која се могла веома често чути: „моје дете је само одабрало спорт којим се бави", јер када је реч о деци од 7 или 8 година, родитељи су ипак ти који бирају спорт, као и, наравно, тренера којем ће поверити своје дете.

Током интервјуа с родитељима, у свим срединама нико није наводио да су им деца лоши ђаци, што говори у прилог чињеници да су они који су бирали саговорнике бирали су оне најбоље, како би представили своју школу или своју средину на најбољи начин, па су и на тај начин показали жељу за „такмичењем". О тој жељи да се питање активности у области спорта прикаже само путем спортског резултата већ смо раније говорили.

Када кажете спорт, код нас се мисли искључиво на такмичење и резултат, а не на рекреацију, дружење, уживање, вежбање због здравља, вежбање у смислу унапређивања менталног и духовног здравља. Управо у тој чињеници треба тражити и моделе будућег решења које би довело до веће активације младих у области спорта и физичког вежбања, а све путем активности које подстичу подизање свести грађана о значају физичког вежбања за здравље нарочито младих.

Када се анализирају подаци добијени од родитеља девојчица које редовно упражњавају физичку активност, види се јасно да су то девојчице које су одлични ђаци у школи, високо мотивисане за физичко вежбање и које поред редовног учешћа на настави физичког васпитања вежбају и у неком од клубова, без обзира на то да ли је реч о сеоској или градској средини. То је био и одговор највише испитаника. Када су њихове жеље у питању, у погледу тога шта би желеледа тренирају и шта тренирају, долазимо до податка да оне заправо тренирају оно што им се нуди, а што често и није њихова жеља. На пример, у једном месту нема атлетског клуба, а већина родитеља изјавила је да је жеља њихове деце да се баве атлетиком. Оваква врста мотивисаности за атлетику произлази из чињенице да је управо из овог региона Србије, односно из Војводине, и наша најпознатија атлетичарка и скакачица у даљ Ивана Шпановић. Очигледно је она мотивациони фактор и девојчице и дечаци се често поистовећују с њом. Често се у коментарима родитеља девојчица наводе како би волели да буду не првенствено врхунски спортиста као ИванаШпановић, већ да буду популарне, лепе, лепо грађене као Ивана Шпановић и да могу да путују и виде свет.

Дакле, њихова перцепција врхунског спортског резултата не огледа се у домену врхунског спортског постигнућа, него у домену забаве, комфора, путовања, гламура. Ова чињеница нас наводи на закључак да је перцепција младих људи, чак и у сегменту врхунског спорта, доста искривљена и да се потенцира то што спортисти лепо живе, имају пуно пара, што су познати и што их људи воле, без критичког осврта на другу чињеницу која говори о томе да за постизање врхунског спортског резултата морате пуно да тренирате, да се одричете, без икакве гаранције да ћете врхунски спортски резултат уопште икада и постићи.

Када говоримо о атлетици, наведен нам је веома интересантан пример из најмање средине коју смо анализирали. Локални јавни тужилац[250] у том малом месту јесте жена која је заљубљеник у рукомет, те ради у неколико оближњих села као рукометни тренер. Међутим, какоје њена ћерка исказивала велико интересовање за атлетику, тачније, за бацање копља, њој није преостало ништа друго, него да се стручно оспособи и лиценцира и у другом спорту, тј. у атлетици, за рад с децом при Атлетском савезу Србије и да почне самостално да тренира своје дете. То је даље привукло још неколико девојчица узраста око 11 година да с рукомета пређу на атлетику, на бацачке дисциплине. Тренутно, ћерка ове госпође има најбољи резултат у свету за њен узраст у бацању копља. Дакле, без икаквих услова, без помоћи националног гранског савеза, локалне самоуправе или било ког другог дела система спорта, ова жена је успела да својом личном иницијативом са својом ћерком оствари врхунски спортски резултат.

Коначно, намеће се још један закључак, а то је да лична иницијатива, енергија и ентузијазам појединаца најчешће буде одговор на то што недостају уређени систем и системска подршка јединице локалне самоуправе и других делова система спорта у АП Војводини за идентификацију талената и за стварање услова за њихов напредак. То, такође, значи да је мотивисаност, стручност и ентузијазам кадрова који се баве унапређивањем система спорта веома важан сегмент у смислу већег активизма младих, нарочито девојчица.

Када су испитаници говорили о настави физичког васпитања и активностима девојчица у спортским клубовима, идентификован је један одређени сет проблема о којима ће бити речи

[250] Ради се о мајци Андријане Вилагош, госпођи Ђерђе Вилагош. Након Истраживања, Покрајински секретаријат за спорт и тадашњи секретар господин Владимира Батеза пружили су велику подршку Андријани и њеној мајци, а касније се укључио Атлетски савез Србије (данас Српски атлетски савез), и данас је њена каријера у великом успону, што говоре њени врхунски резултати које остварује и у тренутку израде Ex ante анализе. Адриана је освојила златну медаљу на Европском првенству за јуниоре у Јерусалиму, бацивши копље у финалу на даљину од 58,38 метара. Заузела је другу позицију у такмичењу за најбољег младог спортисту Европе 2021. у избору Европских олимпијских комитета. Олимпијски комитет Србије доделио јој је награду за најбољу младу спортисткињу 2021. године

у даљем делу текста.

Први проблем јесте то што с децом од I до IV разреда не раде професори физичког васпитања заједно са учитељицама. Будући да је реч о узрасту који је веома осетљив, али и веома битан у сегменту развоја моторике и навика за значај физичког вежбања, стиче се утисак да овај период пролази у веома лошој реализацији наставе физичког вежбања. Ово питање је неколико пута отварано у нашој јавности, али осим дискусије ништа конкретно се није десило у смислу дефинисања системског решења. Министарство омладине и спорта, заједно са Савезом за школски спорт Србије и неким јединицама локалних самоуправа, реализовало је пројекат преко кога су финансирани професори физичке културе који се налазе на евиденцији Националне службе за запошљавање да заједно са учитељицама реализују наставу физичког васпитања за децу од I до IV разреда. Овај пројекат јесте одличан показатељ потребе за системским уређењем ове области, јер је настава која је реализована на такав начин била много квалитетнија и садржајнија него што је то било пре укључивања професора физичке културе. Такође, добро је напоменути и то да су и саме учитељице и учитељи били јако задовољни оваквим видом сарадње.

Када говоримо о периоду када дете треба да се опредељује за одређени спорт, управо овакав начин рада омогућио би професорима физичког васпитања да реално сагледају капацитете и могућности и афинитете деце ка одређеном спорту на који би они могли бити усмеравани. С друге стране, у овом веома сензитивном периоду, сви заједно би имали много више времена да едукују дечаке и девојчице и дечаци о значају редовног физичког вежбања.

Да се о редовном физичком вежбању не би само говорило, већ да би се почело и радити, потребно је решити и други проблем које су, као подједнако важне, идентификовали и родитељи и професори. То је увођење наставе физичког васпитања у основним и средњим школама сваког дана, дакле, пет пута недељно.

Трећи идентификовани проблем јесте недовољан број фискултурних сала за реализацију наставе физичког васпитања и слаба опремљеност постојећих сала опремом и реквизитима за реализацију наставе физичког васпитања. Школе и школске сале за реализацију наставе физичког васпитања углавном нису опремљене по дефинисаним нормативима Министарства просвете, науке и технолошког развоја.

Четврти идентификовани проблем односи се на школу и свлачионице, где ученици немају основне услове за одржавање хигијене. Након вежбања, ученици немају ни услове, нити временада се туширају, већ одмах морају да иду на следећи час. Када тражимо узроке тога зашто девојчице и дечаци не желе да вежбају и учествују на часовима физичког васпитања, један од њих сигурно јесте то што неће „мокри" и ознојени да проведу остатак дана у школи (нарочито ако им је први час физичко васпитање). Чак смо чули од једног родитеља да његов син, који је врхунски фудбалер, петком никада не ради час физичког васпитања јер после наставе остаје с друштвом у граду, па нећеда излази „смрдљив", пошто у школи нема услове да се истушира после наставе физичког васпитања.

Пети идентификовани проблем, према речима родитеља и професора, јесу застарели планови и програми за реализацију наставе, и то не само наставе физичког васпитања, већ наставе уопште. Готово јединствени став јесте да су деца преоптерећена обавезама у школи, радом на градиву после школе, након чега тек треба да следи и бављење неким спортом. Према речима родитеља, све то доводи до тога да деца од којих се очекују да буду одлични у школи и да буду добри спортисти једноставно „изгарају", па онда када треба да почну сами да доносе одлуке, она иду у смеру одустајања од свега. У једном моменту, неколико коментара односило се и на то да деца која су у основној и средњој школи била врло доброг успеха касније лакше завршавају факултете и упорнија су у својој жељи да заврше започето, а и успешнија у спортским каријерама. У неколико наврата, родитељи су били доста огорчени на систем

школовања у којем дете нема слободног времена, да га на квалитетан начин проведе у кругу породице. Деца практично немају слободног времена ни радним, али ни нерадним данима, јер имају обавеза око такмичења, рада на домаћим задацима и слично.

Када говоримо о наставном плану и програму за реализацију наставе физичког васпитања, апсолутно једногласна оцена свих испитаника јесте да се тај програм мора мењати, уз навођење нелогичности. Једна од њих је у вези с часовима на којима се ради програм из гимнастике, где је рад на справама предвиђен за оне најстарије, то јест за ученике седмих и осмих разред. Према мишљењу професора, то је најгори могући моменат за такву активност, и то због неусклађене моторике, те немогућности професора да правилно асистира, јер су ђаци у том периоду већ превисоки и претешки да би то могли и извести. С тога је предложено да се тај део програма ради у нижим разредима, када су деца мања, моторички способнија, лакша.

Друге примедбе у погледу наставе физичког васпитања односе се на чињеницу да су се интересовања деце померила с традиционалних спортова на неке друге облике физичке активности, као што су фитнес, екстремни спортови, вожња ролера, скејтова, плесови... Веома жустре дискусије биле су усмерене ка систему школског спорта, као и систему такмичења уопште. Наиме, једногласно је утврђено да постојећи систем организације школског спорта није добар из неколико разлога. Када погледамо учешће девојчица у систему спорта, он би се могао поделити на два дела. Први део односи се на учешће девојчица и дечака у систему такмичења у спорту за који су они заинтересовани и којим се баве у неком од локалних клубова.

Прва примедба јесте та да те девојчице и дечаци недељно играју и по пет утакмица у неким спортовима (нпр. одбојка) или имају готово сваког викенда такмичење, а сваког дана тренинг у појединачним, нарочито борилачким спортовима. Те исте девојчице и дечаци не учествују у секцијама које би школе требало да организују, а поставља се питање и да ли и имају капацитета да их организују. Дакле, они не тренирају одређени спорт на тим секцијама, већ тренирају у клубу. Коначан производ овакве активности јесте учешће девојчица и дечака на неком општинском, регионалном или републичком такмичењу у тиму школе, односно у тиму састављеном од спортиста које долазе из једног клуба или више њих, те тако освајају неку од медаља на предметним такмичењима. Оваквим начином рада ствара се лажна слика о активностима ових девојчица и дечака у школи, јер вештине у одређеном спорту нису стечене у школи, него у клубовима, па се тако не може говорити о томе да су успеси на школским такмичењима резултат школског спортског система.

Међутим, ово није крај критике постојећег система школског спорта. Те девојчице и дечаци, који су као одлично моторички оспособљене спортисти способни да се такмиче за школу и у другим сродним спортовима сличним матичном спорту којим се баве, заправо су преоптерећене. Стога, поставља се питање да ли је све то здраво и иде ли у корист развоја, унапређивања и мотивисања деце да се баве физичком активношћу или их тако уводимо у опасне зоне повреда, претренираности и презасићености. О овој опасности највише су говорили професори из великих градова, јер се ту школе боре за престиж, пошто имају и конкуренцију у другим школама. Међутим, овај проблем и те како постоји и у мањим срединама, јер и ту постоји ривалство с школама из других средина,.

Анализа података које смо добили од родитеља и професора физичког васпитања, јасно указује на то да је неопходно, када је у питању већи активизам деце у смислу повећане физичке активности, унапредити систем школског спорта, изменом система школовања, планова и програма рада у школама и увођењем другачијег организовања наставе физичког васпитања, као и ваннаставних спортских активности.

Оцена истраживача током дискусије, на основу одговора родитеља на питање које спортове воле њихова деца или да ли воле наставу физичког васпитања, јесте да је мотивација девојчица за бављење физичким вежбањем у ствари жеља да буду као њихови идоли из

одређених спортова и да буду врхунске спортисткиње. Међутим, имамо утисак да је реч о малом проценту девојчица, јер је веома мало спортисткиња које се окупљају у локалним клубовима. Стога, намеће се питање шта се дешава са осталим девојчицама, чиме се оне баве и шта раде у слободно време. У том смислу, уочени су велики ривалитети клубова из истих спортских грана, који у граду од више од 50.000 људи окупљају заједно око 300 девојчица и веома су љути једни на друге што им „отимају" децу. Овакав ривалитет показује колико и менаџменти тих спортских клубова немају одговарајућу визију како би требало унапредити рад клубова, те понудити већем броју девојчица квалитетне програме.

У своју одбрану од овакве констатације, клубови као разлоге наводе то што немају довољно квалитетног кадра, што немају довољно термина за тренинге, што имају мале буџете које добијају од јединица локалних самоуправа, као и слабу платежну моћ родитеља деце коју тренирају. Када се коначно сагледа стање у школама и у систему школског спорта, као и стање у локалним клубовима, јасно се виде разлози за мали активизам девојчица. Ова два система умногоме нису усклађена, нити синхронизована и уочава се одсуство идеја и стратегија заједничког деловања, што би се рефлектовало на побољшање услова и на то да се више младих бави физичким активностима.

Када смо анализирали слабу мотивисаност девојчица, нарочито старијег узраста, оне, према мишљењу професора физичке културе, нису мотивисане да се баве спортом, пре свега, зато што у том периоду више брину о свом изгледу и имају нека друга интересовања која нису у вези са спортом. Анализом и поређењем датих одговора професора, а имајући у виду и одговоре родитеља, види се да се они поклапају, јер и родитељи наводе да девојчице и дечаци узраста од 11 до 14 година често нису мотивисане да учествују у настави физичког васпитања због разних разлога (нпр. понуђени план и програм рада им није одговарајући, тачније није им интересантан, неадекватни су услови за рад, смета им недостатак опреме, реквизита, свлачионице су без тушева). У прилог томе да су услови за обављање физичке активности и те како важни, говори и чињеница да девојчице поменутог узраста у срединама у којима постоје добри услови (конкретно,у фитнес клубовима где имају одговарајући садржај који им одговара), на такву врсту активности одлазе веома радо са својим другарицама. Тамо имају адекватне услове и програме који их мотивишу да вежбају, а након тренинга имају адекватне услове за вођење рачуна о личној хигијени.

Анализирајући проблем слободног времена, оптерећености девојчица и њиховог ангажовања, може се доћи до закључка да је ова појава релативна и да је у корелацији са условима, односно са средином и величином те средине где девојчице и дечаци живе, јер понуде нису исте. Стиче се утисак да оне девојчице и дечаци које немају довољно добрих услова или различитих понуда, више желе и траже могућности да остваре своју потребу за физичким вежбањем него девојчице и дечаци из већих градова, којима је та понуда много већа и разноврснија.

Како у већим градовима постоје и спортски објекти као што су базени, предмет Истраживања био је и став родитеља о томе да се деца у неком периоду од 7 до 9 година баве пливањем. Оно што је одмах било јасно јесте то да у градовима обухваћеним Истраживањем не постоји организована обавезна обука пливања деце узраста од I до IV разреда. У неким градовима и општинама у Војводини постоји оваква могућност и показала се као јако добра и корисна. Међутим, у разговору о томе зашто не воде децу на пливање, родитељи који су се већ изјаснили да имају новчаних средстава за то и да им је то доступно, као проблем су навели веома баналан разлог, сушење косе. Наиме, родитељи, очигледно притиснути великим бројем обавеза, а све ради обезбеђивања квалитетних материјалних услова за опстанак породице, немају довољно слободног времена које би посветили деци, нарочито ако имају двоје или троје деце која имају различите активности. Само „сервисирање" тих активности (одвођење,

довођење, односно у великим градовима одвожење и довожење) односи пуно времена, те родитељи покушавају да буду рационални, као и да то време максимално рационализују.

Додатна непогодност представља и то што су тренинзи у свим спортовима углавном у периоду од 19:30 до 22 часа, па заиста – ако имате два или три детета на три различита спорта – морате бити веома добро организовани како бисте све стигли. Тако, један баналан разлог, као што је сушење дугачке косе девојчица, поставља се као озбиљан разлог за њихово смањено учествовање у једној дивној и здравој физичкој активности као што је пливање.

Када говоримо о физичким активностима девојчица у оквиру наставе физичког васпитања или у раду у спортском клубу, једно од питања о којем се дискутовало јесте била и комуникација између професора или тренера и девојчица и дечака и њиховог дисциплиновања. Било је веома интересантно како дисциплиновање спроводе професори и тренери, а како то раде професорке и женски тренери и како оно делује на дечаке, а како на девојчице.

Путем разговора, дошли смо и до закључака колико им је помогло теоретско знање које су стицали у облику формалног или неформалног образовања, а колико је то вештина која се стиче праксом. Отворили смо и питања кажњавања и начина како се то ради на часовима и на тренинзима, као и учешће родитеља, нарочито у клубовима у смислу подршке (која неретко прерасте у подршку као помоћних тренера, а недуго након тога, неки од њих у својим главама постану и главни тренери).

Генерални закључак јесте то да у пракси и професори и тренери примењују методе које сами развијају, имајући у виду девојчице и дечаке с којима раде. Једна од професорки рекла је да је она на почетку своје каријере „викала по цели дан" и да је била страшно исфрустрирана зато што је ученици нису чули или нису желели да је чују, јер је на факултету учила да није добро примењивати пиштаљку као средство скретања пажње. Није желела да прибегне пиштаљци, те нам је рекла: „Једноставно сам заћутала и ништа нисам радила, већ сам их само гледала." Разред је тада почео полако да се смирује, чак су ђаци сами опомињали оне најнемирније, те су се деца једноставно смирила. Тада је разговарала с њима и објаснила им да неће ништа радити, све док буду галамили. Будући да су жарко желели да вежбају, ова метода је дала резултат. У другим случајевима, професори, али и тренери, користе пиштаљку за скретање пажње ученика и спортиста, као и, наравно, за давање команди када треба почети с реализацијом неке вежбе, а када се вежба завршава.

Када је реч о дисциплиновању односно кажњавању дечака и девојчица на часовима физичког васпитања и на тренинзима, ту постоји значајна разлика. Дечаке углавном дисциплинују додатним вежбама или искључивањем из активности, док девојчице, како кажу и тренери и професори, није потребно уопште кажњавати, јер за то нема потребе. Наиме, оне када желе да вежбају, односно када се определе да тренирају, испуњавају све своје обавезе одговорно, фокусиране су, посвећене и спремне на сарадњу. Дечаци чим заврше своју задату активност воледа раде још нешто обично, нешто што није ни по плану, ни по програму тренера или професора, нити по стандарду те спортске гране. На коментар да је у изради Модел протокола за заштиту деце у спорту и да је ту идентификовано да је кажњавање додатном вежбом један облик злостављања, јер додатна вежба не сме бити казна, ни професори нити тренери нису такав став подржали. Тренери, као и професори, били су става да је добро казнити децу додатном вежбом и да њих то мотивише. Ова тврдња је образложена следећим примером. Поставе се две екипе да раде неку активност и она екипа која прва погреши или која направи мање успешних покушаја ради склекове. Тада се, како они тврде, додатно развија тај такмичарски дух, не зато што они не воле да раде склекове, него зато да би могли, приликом рада склекова поражене екипе, мало да их „зезају". Такав став је проблематизован на констатацију како тиме једно насиље повлачи за собом и друго и треће насиље, те да смо, кренувши од казне као додатне вежбе, завршили с тим да они који су изгубили постају

„губитници”, које још неко има право да „зеза”, а да победници стичу право да понижавају побеђене. Након тако сагледаног примера (за који су били уверени да је одличан), сви актери истраживања запитали су се да ли је њихова првобитна тврдња била исправна.

У другом граду сусрели смо се с другим примером, где је тренер васпитавао своје играчице у духу фер плеја, неговао је праве вредности о важности поштеног и вредног труда и о важности „чисте победе”. А онда је једног дана његова екипа, која је била лидер првенства, отишла на гостовање и играчице су од родитеља њихових вршњакиња с којима су играле чуле такву салву увреда, повика и псовки, да су биле не само затечене, него и уплашене и потпуно изгубљене. Неке од њих су током утакмице и плакале и нису желеле ни да играју. Реакција судије и делегата тог меча није уследила, јер је потпуно „нормално” да људи дају себи „мало одушка”, па се тако тренер нашао пред изазовом како даље да ради са својим тимом и шта да им каже. До тада, родитељима није био дозвољен улазак у салу где се одржава тренинг, нити им је било дозвољено да с трибина дају савете својој деци. Било им је дозвољено да навијају и да бодре своје девојчице, с тим да се не мешају у тренеров посао. Тада је тренер донео другу одлуку, допустио је родитељима да присуствују тренинзима, допустио им је да дају савете својим кћеркама, а оне су имале задатак да само слушају тренера и да се не обазиру на савете и повике родитеља. Тако их је истренирао да на утакмицама чују само свог тренера и да, у општој гужви, буду фокусиране на оно због чега су ту, а то јесте да играју. Реакција тренера могла је, одуше, да буде и другачија, да крене другим путем, да дâ савет родитељима својих играчица да буду и они креатори насиља, да буду и гори од оних који су вређали њихову децу. Тако би се тај ланац насиља ширио унедоглед.

Као и у претходним примерима, једно насиље увек повлачи за собом друго насиље. То никако не мора бити физичко насиље да би било означено као насиље, већ се мора препознати у свим својим облицима и – наравно – мора му се стати на пут, како се не би и даље развијало и ширило.

Тема у којој су наставници, професори и тренери учествовали с посебним жаром, јер је очигледно тема која доста утиче на њихов рад, јесте однос родитељ–професор, односно родитељ– тренер. Наставници и професори су у овој дискусији изнели став да је данас боље бити „добар” са учеником, него, како кажу, „гањати принципе”. „Гањање принципа” заправо је синоним за дословно спровођење наставног плана и програма и система оцењивања ђака, где најчешће дође до спорова између родитеља и професора. Наиме, они тврде да ако сте строг професор или наставник, деца вас неће „волети” и своје незадовољство пренеће родитељима, па ћете имати проблем. Родитељи без пардона нападају и насрћу на наставнике и друге родитеље. Наставници се тада осећају угрожено, јер често немају подршку ни директора школа, будући да је обично реч о родитељима који су „утицајни” људи који могу да им „загорчају живот”, одлукама савета родитеља, утицајем јединице локалне самоуправе која финансира једним делом активности школе и слично.

Током овог истраживања, наведен је пример да је професорка физичког васпитања дала девојчици у својој свеску јединицу, из области коју она није уопште савладала. Та оцена налазила се у свесци зато што је то оријентир професору на чему треба више радити с неком децом. Девојчица је због тога изјавила да „више не воли своју професорку” и да неће више код ње да вежба. Дакле, порука коју је требало да схвати и да добије и од својих родитеља јесте да мора више да вежба и да се више труди, не само да би исправила оцену, него и да би била боља за себе. Нажалост, та порука јој није дата, већ се дискутовало о томе да ли је професорка исправно поступила или не.

Овакве врсте неспоразума с професорима и тренерима често могу да буду и пресудни у одлуци девојчице и дечака да престане с тренирањем или да се мења спорт. Некада на ту одлуку утиче и минутажа коју девојчице и дечаци имају или немају у оквиру тима, или позиције

које играју, или неприхватање самог тима, што се одвија „иза затворених врата, у свлачионици". Када тим игра, он жели и да победи, те се најслабије карике маргинализују и дискредитују, а све с циљем победе. Суров неписани „закон свлачионице" доводи до тога да се дете које није довољно техничко тактички обучене ставља у тежак положај, што често доводи и до ситуације да оно једноставно престане да тренира, јер се не осећа лепо у том тиму. Био је и предочен један такав пример када је девојчица сама рекла родитељима: „Ја ништа не доприносим мом тиму, шта више, само им одмажем и нећу више тамо да идем." Колика је одговорност тренера у том случају и дали тренер ту може да „одигра" на прави начин и да сваком детету у тиму или у клубу нађе одговарајуће место, веома је важно. Да ли њиховим спортским васпитањем може да се утемељи порука да сви имамо право да вежбамо и да сви имамо право да нисмо подједнако предодређени за неки спорт, али да можемо да га волимо и да као такви ипак имамо своје место у клубу? Да ли тренер ако не пошаље такву поруку детету које тренира заправо промовише идеју да је дискриминација дозвољена, чак и пожељна, јер нужно доводи до успеха?Да ли они који немају капацитета морају бити избачени из тима и какав то онда тим праве стручњаци који се школују за то? Да ли је то тим у којем је резултат важнији од човека, тим у којем се промовишу погрешне вредности, тим у којем је дискриминација нормална ствар, тим у којем је само важно победити „без обзира на начин и жртве"? Такође, поставља се и следеће питање. Под претпоставком да имамо свесног тренера и доброг педагога који жели да пружи подршку и могућност да игра детету које није таквог квалитета да игра у првој постави (да би напредовало дете мора и да има прилику да греши), шта се дешава ако тај тренер зависи (а углавном зависи) од управе клуба која га „притиска" да мора да се постигне добар резултат?

Стога, веома је важно да, поред квалитетног спортског стручњака, клуб има и квалитетан менаџмент. Менаџмент сваког клуба требало би да буде квалитетан толико да сервисира тренутне потребе клуба, односно његових спортиста. Како клуб расте, тако би и менаџмент клуба требало да напредује и да се усавршава, а то често није случај. Обично људи који воде клубове, без обзира нато да ли је реч о тренирању дечака или девојчица, немају довољно времена, немају стрпљења да пусте да се деца развијају, да их подржавају и када не иде, да буду стрпљиви да од пионира створе успешне сениоре, техничко-тактички обучене, здраве, неповређене, психички спремне за све врсте изазова. Нажалост, на основу ових наших анализа, али и на основу вишегодишњег искуства, можемо рећи да је мало клубова који имају дугогодишње стратегије развоја, с јасним дугорочним планом. А зашто је то тако? Једноставно зато што се менаџменти клубова праве углавном од родитеља деце која играју у клубовима и који су мотивисани да се клубом баве сведок им дете игра, као и од привредника којима је то занимација и хоби. Дакле, клубове нам воде углавном аматери који немају довољно ни знања ни визије како треба управљати клубом, па отуда нико и нема времена за оне који су нам најважнији, а то су – наша деца. То све даље резултира некаквим спортским резултатима до узраста кадета, осипањем у јуниорском узрасту и готово нестанком у сениорима.

Сениорске екипе су зато, углавном, скупине преосталих сениора из различитих средина. Искуства развијених држава и успешних спортских система сасвим су различита. Њихов систем у периоду пионира и кадета идентификује потенцијалне таленте, у периоду јуниора и млађих сениора их изграђују и у периоду сениора „брусе" њихов таленат и воде их до врхунског спортског постигнућа. Дакле, врхунски резултат тада постаје резултат системског уређења и системског и стручног рада са спортистима, а не случајност. Зато су им врхунски спортски резултати перманентни, а у слабо развијеним спортским системима, они се периодично појављују и често су плод система које успостављају појединци, а не систем.

Претходна разматрања су омогућила да се, начелно, може одговорити на питање зашто девојчице напуштају клубове и спортове које су одабрале да тренирају. Закључака је више, а

један од њих јесте то што у периоду када дођу до 14 године, ако већ нису постигле резултате којесу саме зацртале или које су зацртали њихови родитељи или њихова околина, девојчице се повлаче, јер тада ступа на снагу још једна уврежена реченица „па добро, ако ниси за спорт, барем да си за школу или да се добро удаш." Стога, то зашто девојчице напуштају спорт не треба схватати олако, јер разлози за то често могу емотивно да обележе ту младу женску особу (нпр. као губитницу, као мање вредну, као особу с мањком самопоуздања). Самопоуздање се вежба и тренира и оно је један од најбитнијих фактора за успех особе – у било којој области живота, а нарочито женске особе када је родитељство у питању.

Када се анализира учешће девојчица у раду спортских клубова или њихово учешће у школским спортским секцијама, мотиви за почетак бављења спортом јесу различити, али не битно различити када се пореде мале средине с великим градовима. Како су у интервјуу учествовали углавном родитељи који су имали и мушку и женску децу, било је могуће мало и проширити анализу и упоредити то како се у неким ситуацијама понашају дечаци, а како девојчице и дечаци.

У периоду од I до IV разреда, деца обично бирају спортове и активности на које их упуте родитељи. Нису ретки случајеви да нарочито девојчице и дечаци, након неких презентација које имају спортски клубови током наставе, изразе самостално жељу да се упишу на неки спорт. Утисак је да дечаци обично иду за вођом и да обично вођа „екипе" одређује спорт којим ће се његово окружење бавити. Наиме, када тај, условно речено, вођа крене да се бави неким спортом, за њим крећу и други дечаци, а тако најчешће и прекидају да се баве организованим тренингом у оквиру неког клуба (ако „вођа" престане да се бави тим спортом). Када су у питању девојчице, према подацима које смо добили, то није тако. Није редак случај да и оне иду за девојчицама које су лидери у групи, односно да када једна девојчица, обично доминантна у друштву, почне да се бави неким спортом, почињу и њене другарице. Међутим, када та девојчица која је покренула тренирање престане да се бави тим спортом, друге девојчице у великом проценту ипак настављају с тим спортом.

Друго запажање, нарочито професора и тренера, јесте да девојчице углавном, да не кажемо скоро увек, саме себи бирају спорт и да се ту много разликују од дечака који су поводљивији. Такође, у изабраном спорту задржавају се дуже него дечаци и много су вредније, ревносније, посвећеније и одговорније на тренинзима и одговорније се односе према обавезама које се пред њих постављају. Ова констатација односи се на девојчице које су се определиле за спорт, за физичко вежбање и које су високо мотивисане за физичко вежбање.

Мотиви и разлози за одабир неког спорта код девојчица су веома различити, када гледамо села, општине и градове. Први услов за одабир којим ће се спортом девојчица бавити јесте понуда одређених спортова. Ту се примећује велики недостатак у срединама као што су села, где је понуда јако слаба, па тако девојчице могу да бирају између свега два или три спорта и фолклора. Можда то и јесте разлог за то што се управо у сеоској средини више од 200 девојчица бави фолклором, као једином врстом физичке активности. У великим срединама, где је понуда знатно већа, девојчице могу да бирају не само гране спорта којима се могу бавити, већ и у оквиру исте гране спорта имају већи избор клубова у којима могу вежбати. Тако, у једном од великих градова има неколико одбојкашких клубова који окупљају искључиво женску популацију и где девојчице иду из клуба у клуб и задржавају се тамо где им највише одговара. Када је реч о девојчицама, атмосфера у клубу и њихови унутрашњи односи играју веома значајну улогу када је у питању одлука о томе да ли ћесе задржати у тој средини или не. Ово је јако важно напоменути, јер управо то касније буде и одлучујући фактор за доношење одлуке у погледу тога да ли ће – када пређу у друге средине због наставка школовања – наставити или престати да се баве спортом који су одабрале.

Како смо током истраживања имали прилике да разговарамо с тренерима мушког и

женског пола који воде спортске клубове у којима углавном или искључиво вежбају девојчице, било нам је занимљиво да испитамо има ли везе то што с девојчицама ради мушки или женски тренер односно да ли то представља предност илиману.

Када питате тренере, они су апсолутно мишљења да то нема везе и да је потпуно небитно ко води женску екипу. Наводи се само то да је важно да ли је тренер добар или лош, а не ког је пола. Међутим, када упитате родитеље шта мисле о томе, мишљење је другачије. Они сматрају да је боље када девојчице тренирају жене, и то није само мишљење мајки девојчица које вежбају, него и њихових очева. Наиме, разлог за такав став јесте то што родитељи имају утисак да се девојчице лакше споразумевају са женским тренером или професорком, да су слободније, нарочито када треба да разговарају о темама њиховог биолошког развоја, па и о проблемима које доноси пубертет (у смислу биолошких и физиолошких промена), да имају утисак да их жене тренери или професорке више разумеју, као и проблеме које имају током одрастања, заљубљивања, сагледавања односа унутар свог друштва, односа у породици, нарочито у случајевима када у породици и није баш најбоља ситуација.

Када се говори о позитивним примерима за то како је неко почео и зашто је почео да се бави неким спортом, нема разлике када се посматра величина средине у којој девојчица почиње с тренирањем, али има разлике када се говори о разлозима када девојчица доноси одлуку о томеда престане да се бави спортом.

Када говоримо о мотивационим факторима који учествују у доношењу одлуке девојчица којим ће се спортом бавити, онда један од можда и најважнијих јесу врхунска спортска постигнућа наших репрезентација, нарочито у сегменту женског спорта. Током рада на Истраживању, женска одбојкашка репрезентација Србије постала је првак света и одмах након тога уследио је велики талас девојчица које су показале интересовање за то да почну да се баве одбојком. Како су током Истраживања на интервјуима учествовали и тренери одбојкашких клубова, покушали смо да сазнамо одговор на питање зашто баш одбојка и да ли је само то врхунско спортско постигнуће мотив или постоји и нешто друго. Упоређујући одговоре тренера, професора и родитеља, установили смо да су разлози то што је одбојка спорт који развија тимски дух код девојчица које генерално више уживају у тимском раду, као и то што током вежбања овог спорта нема физичког контакта с противницама. То надаље значи да девојчице које вежбају одбојку нису изложене великом броју повреда којима могу бити изложене у спортовима у којима постоји контакт.

С друге стране, у свим испитаним срединама у клубовима који се баве борилачким спортовима, велики проценат чланства чине управо девојчице, а у многима тај проценат је и знатно већи у поређењу с процентом дечака у клубу.

Оваква врста података наводи нас на закључак да су девојчице веома мотивисане да се баве спортом, без жеље да ову тврдњу поредимо с мотивисаношћу дечака. Овакви закључци и спекулације тренутно су усмерене на сегмент рада спортских клубова, док је у школама другачија ситуација.

Када се говори о активностима у клубовима, потешкоће у раду огледају се у недовољној понуди у малим срединама, у слабим условима за рад клубова, у терминима за одржавање тренинга, који су често непримерени узрасту за који се организују. Овај проблем јесте рефлексија недостатака адекватних спортских објеката у селима, општинама и градовима, недостатка фискултурних сала. Чак и у највећим градовима у Војводини, већина школа (нарочито средњих) нема салу за реализацију наставе физичког васпитања. Други сет проблема у вези је са слабом опремљеношћу постојећих спортских објеката и тешком финансијском ситуацијом клубова.

Тако, ствара се зачарани круг у којем клуб да би опстао мора да има велики број чланова због чланарине коју деца плаћају, како би од тога били плаћени тренери и закуп

простора, па онда ти бројни чланови вежбају у малом простору. Поставља се питање квалитета рада у таквим условима. У великим градовима, због великог броја клубова из исте гране спорта, као и због малобројних термина за вежбање, прибегава се организовању тренинга после 21 час.То никако није у складу с пропагирањем тога да је добро бавити се спортом ради побољшања здравља и правилног психофизичког развоја деце. Коначно, треба поменути и преоптерећеност деце у смислу великог броја активности, не само спортских, већ и свих других(нпр. обавезе у школи, учење страних језика, музичке школе).

Када се говори о разлозима за престанак чланства у спортском клубу у којем девојчица вежба, њих има више. Један и најчешћи разлог јесте прелазак у другу средину, када девојчице из села или мањих општина прелазе у градове у средњу школу. Тада се њихов живот мења буквално из корена, оне постају самосталније, њихове одлуке углавном су у вези са успостављањем приоритета, те школа долази на прво место и веома су мотивисане да је успешно заврше, па зато и нису мотивисане да траже други клуб где би наставиле да се баве спортом којим су се бавиле у свом родном месту. Како су одвојене од породице, трошкови њиховог живота су већи, па тако често немају ни довољно финансијских средстава да плаћају чланарине, учешће на такмичењима, да купују редовно одговарајућу спортску опрему и слично. Коначно, веома често имају предрасуду да им никада неће бити тако лепо и да неће имати тако добре другарице, као што је то био случај у њиховом матичном клубу.

Други разлог за одлазак из спортског клуба јесте слаба комуникација с тренерима, где се у први план истиче преоптерећеност деце, неадекватни тренинзи и груб однос тренера према девојчицама. Овај сегмент има две стране једна је виђење родитеља, док другу страну представља виђење тренера, односно професора. Родитељи неретко имају доста великих амбиција када су питању њихова деца и очекују од њих највиша спортска постигнућа, па се то даље рефлектује и на оптерећеност девојчица (нпр. оптерећеност питањима шта ако разочара родитеље, шта ако изгуби, шта ако ме почну сматрати губитником).

Однос родитељ/дете у спорту и односи родитељ/тренер/професора дете јесу односи који имају своје узрочно последичне везе. Уколико се не поклапају амбиције родитеља, деце и тренера и уколико те амбиције нису у складу с реалним могућностима детета, може доћи до веома великих проблема, а на крају једини губитник јесте дете. Деца која прођу кроз овакву врсту неостварених амбиција често престају потпуно да се баве физичким вежбањем до краја свог живота.

Током Истраживања, утврђена и једна нелогичност у вези са чињеницом коју су углавном родитељи наводили, а реч је о томе да је дете само изабрало спорт и да једноставно обожава тај спорт, али да када је отишло у средњу школу или на факултет, потпуно је престало да се бави тим спортом.

Уважавајући све горе наведено, ипак се мора поставити и питање колико је важно да дете само одабере спорт којим ће се бавити, односно колики је значај и утицај родитеља на одлуку којим ће се спортом њихова деца бавити и, напослетку, да ли тако изненадни престанак бављења спортом (не само у клубу, него потпуно престајање бављења физичким вежбањем, чак и у форми реакције) има везе са тиме.

Једна мајка, која је у исто време и тренер и професор у школи, навела је свој случај, када је њена ћеркица тренирала спорт којим се и она професионално бавила и када је након дужег времена бављења тим спортом и сама увидела да јој дете и није баш талентовано, предложилаје да можда размисле о томе да престане с тренирањем. Коментар њене кћерке био је: „Мама,хвала богу да си коначно схватила.” Дакле, дете није имало снаге да се избори с проблемом, односно није желело да разочара своју мајку и да јој једноставно каже: „ Мама, ја више не желим да тренирам.”

Како девојчице доносе одлуку да се баве спортом и да ли је та одлука донета одједном или се доноси постепено, као и ко утиче на ту одлуку, то су веома интересантна питања. Готовосви испитаници, без обзира на средину из којих девојчице долазе, мишљења су да ту одлуку доносе искључиво деца самостално и то не одједном, него постепено. Наиме, та одлука доноси се управо у периоду од 11. до 14. године, када интересовања девојчица почињу да се мењају и када су свесне да могу саме да доносе некакве одлуке. Међутим, оне су ту врло опрезне и та одлука је често и у вези с другим активностима, па тако се на тренинге све ређе иде због додатнихобавеза у школи или учешћа у другим секцијама које често буду само разлог за избегавање тренинг. То се може поткрепити наводима већине родитеља о томе да су њихове девојчице тако полако престајале с тренинзима, а када су коначно и престале, више нису учествовале у тим додатним активностима и такорећи биле су „слободне" да своје слободно време проводе на социјалним мрежама, а почеле су и са изласцима.

Један од најчешћих фактора за одустајање не само од учешћа у раду у спортским клубовима, него и у физичким активностима у школи, јесте незаинтересованост и потпуна пасивност девојчица. Један од професора изнео је своје размишљање и чуђење у следећем смислу. Запитао се да ли је могуће да девојчица која има између 11 и 14 година током читаве школске године ниједном не осети потребу да се растрчи, игра, да ужива у покрету и, коначно, да вежба на часу. Навео је примере девојчица које нису ослобођене часова физичког васпитања и које уредно доносе опрему за часове, али чија активност на часу је равна нули. Тада је и сам себи поставио питање да ли он, као педагог, није у стању да мотивише девојчице да вежбају или је проблем у нечему другом. Овај млади професор распитао се о томе како је у другим основним школама, те су му колеге рекле да је и тамо исто стање, али да се ништа не брине, јер је у средњим школама још горе.

Дакле, када се отпочело са процесом истраживања и када се контактирало са представницима јединица локалних самоуправа сви су у првим реченицама говорили сличне фразе (нпр. ми смо успешна спортска школа, наше девојчице и дечаци су прве у Војводини у овом спорту, наши дечаци су други у оном спорту, у нашој школи тренира првак државе у каратеу, џудоу). То, заправо, говори о перцепцији људи који воде спорт, као и људи који воде школе, да је само врхунски резултат мерило успешности у смислу физичке активности. Скоро нико није говорио о томе колико је важно подићи свест о значају бављења физичким активностима, у смислу очувања здравља, у смислу очувања унутрашње, али спољашње лепоте, у смислу очувања здравља нације.

Ово је, такође, заједнички именитељ свих интервјуа које смо обавили – јако мало се говорило о томе да се физичким вежбањем може бавити и на улици, с родитељима у шетњи, с друштвом испред зграде. Без скупих реквизита, без организованих тренинга, без лиценцираних и стручних тренера имамо утисак да нам се деца све мање играју. Такво стање, у којем се деца не играју са својим вршњацима, узрокује и осећај да нису срећни у томе што се играју када игра предуго траје, те долази до новог термина, веома прихваћеног међу младом популацијом, а то је да наша деца постају „сморена". Из тог стања смореності, које тако бенигно изгледа и симпатично се повезује с младима, као једна нова тенденција и специфичност нових генерација, ако дуго траје, мислимо да је јако лако склизнути у много тежи облик „смореності", а то је депресија која може имати и далекосежније и опасније последице не само по децу, него и по цело друштво уопште.

Управо зато, сматрамо да је последњи сегмент и сет питања заправо и кључ решавања проблема у којем се налазимо. Ова анализа ће се можда и највише бавити тим питањем, јер сматрамо да деца нису крива за смањено учешће у физичким активностима, него је то искључиво кривица система који није срећен и који мора доживети своје ресетовање уколико желимо да наша деца буду здрава, да расту здраво и да сутра буду здрави студенти, здрави

родитељи здрави чиниоци нашег друштва.

Када говоримо о другим начинима мотивисања девојчица да се баве редовним физичким активностима, требало би размотрити опције веће понуде, у смислу већег ангажовања капацитета којима располаже рекреативни спорт. Девојчице у периоду од 11. до 14. године, а нарочито у средњој школи, све више занимају њихова тела, лепота, њихов статус и позиција у друштву. Зато се овде отвара велики простор за област рекреације која их може мотивисати да уче о исхрани, о утицају вежбања на њихов организам у смислу лепшег и извајанијег тела, о томе д а приликом вежби могу и плесати, слушати своју омиљену музику, дружити се, радовати се и томе слично.

Питање шта би требало да се учини да би се што већи број младих бавио физичким вежбањем и спортом и који су кључни чиниоци у овом процесу јесте веома занимљиво питање које су на крају интервјуа учесници веома радо прихватили. Заправо су интервју схватили као прилику да кажу шта мисле, желећи да њихове предлоге неко пренесе надлежнима како бисе ствари могле променити.

Када се говори о мотивисању девојчица да се баве физичким вежбањем и када се говори о њиховом раном укључивању у систем организованог вежбања и коначно када се говори о целоживотном вежбању, онда су сви сагласни с тим да су у првом кругу најважнији родитељи, тојест породица, па потом професори и тренери.

У другом кругу, који није нимало мање важан него онај први круг, јесу јединица локалне самоуправе, носиоци јавних власти на градском, покрајинском и републичком нивоу. Оно што је можда још важније јесте и њихова жеља да се неки од њихових предлога можда нађе у оквиру десетогодишње стратегије развоја спорта тих јавних власти.

Када је реч о породици, учесници интервјуа били су сагласни с тим да је то сигурно најјача и најважнија карика у смислу формирања личности детета, радних навика и система вредности. Међутим, оно што је важно истаћи јесте то што је генерални утисак да се култ породице у Србији, који је грађен стотинама година, систематски урушава, без јасне идентификације ко и како то ради (дакле, реч је о њиховом личном утиску). Ову тему нису делегирали истраживачи, него се наметнула, као анализа постојећег стања у којем, како углавном родитељи кажу, не постоји системска брига о младима, где је школовање све горе, као и услови за школовање, где су наставни планови и програми превазиђени и где њихову децу у школи не спремају за будућност. Зато су принуђени да додатно плаћају часове и различите програме обука. Наводе да су услови у којима вежбају њихова деца лоши или их уопште нема, да је за бављење спортом потребно издвојити доста новца (нарочито ако неко има више деце и ако живи у већем граду где су чланарине много веће него на селу), да се деци свакодневно путем свих врста медија „сервира" лош неедукативан, чак врло проблематичан садржај. Такође, наводи се да је систем вредности у друштву константно урушаван од почетка деведесетих година, да је све више изазова којима су изложена њихова деца, те да они, као родитељи, губе своје достојанство, јер не могу да зараде довољно да пруже својој деци оно што би желели и оно што можда пружају други родитељи, а то даље утиче на односе у браку, где у патријархалној заједници када отац или „глава" породице не зарађује довољно, онда и његово самопоуздање није више онакво како би требало да буде. Истиче се и то да су услови у којима тренирају њихова деца лоши и да систем финансирања клубова није одговарајући, да нема довољно школских сала, да нема опреме и реквизита у школама, да јединице локалних самоуправа не поклањају довољно пажње младима, који зато не виде своју перспективу ту у њиховој општини, него траже нове шансе негде другде у Србији или све чешће у иностранству, да је због такве политике велики број младих, образованих људи отишао из земље, да се школе „празне", да је све мање ђака првака, да је све мање одељења, односно ученика у одељењима, да деца тренирају у ненормалним терминима (после 21 часа),

да имају често сваког викенда такмичења која родитељи плаћају и да путују дневно некада и по 500км (нпр. крену на такмичење рано ујутро, око 04 часа, а с такмичења се врате увече у 22 часа), да нема спортских секција у школама, да су деца као спортисти интересантни само док родитељи имају пара да плаћају чланарину, а кад направе неки резултат као кадети, тада нема никога да им помогне, јер су у систему финансирања само сениорски резултати, да фудбалски клубови односе највише буџета на нивоу јединица локалних самоуправа, и да се у другим спортовима праве вештачке екипе, где се плаћају слаби играчи из других средина, а запостављају млади играчи из градова и општина где играју ти тзв. странци, да нема инвестиција у отворене спортске терене, да се деца више не играју, итд.

Сви ови бројни наведени разлози који су се могли чути према мишљењу испитаника утичу на то да, управо, прва карика, то јест породица, бива урушавана и да тако „оштећена" деца дођу до друге карике, школе, где се потпуно губе и бивају препуштени изазовима улице и таблоида, који вребају са свих страна.

Други део истраживање на тему баријере која узрокују низак ново физичке активности код девојчица и дечака у Аутономној покрајини Војводини је обухватило више од 1082 испитаника оба пола и спроведена је уз коришћење упитника. Просечна старост деце чији су ставови били истраживани јесте 12 година (11.94), просечна старост само девојчица јесте иста (11.95).

Табела: Број дечака и девојчица који су учествовали у испитивању

Пол	
дечак	525
девојчица	561

На питање да испитаници изаберу пет ствари од следећих, за које мисле да су најважније у спорту, највећи број позитивних одговора је био **таленат, тренинзи и добро друштво**:

1. **таленат;**
2. победа;
3. редовна фискултура;
4. угодна забава;
5. **тренинзи;**
6. осећај успеха;
7. тешко физичко оптерећење;
8. здрав животни стил;
9. **добро друштво;**
10. учешће на утакмицама, турнирима;
11. слава, углед, репутација.

На питање који су разлози што девојчице и дечаци и дечаци иду на тренинге па су давали следеће одговоре, а то су да иду на тренинге да је здраво бавити се спортом, да се на тренинзима добро осећају са својим друштвом и коначно зато што уживају на тренинзима.

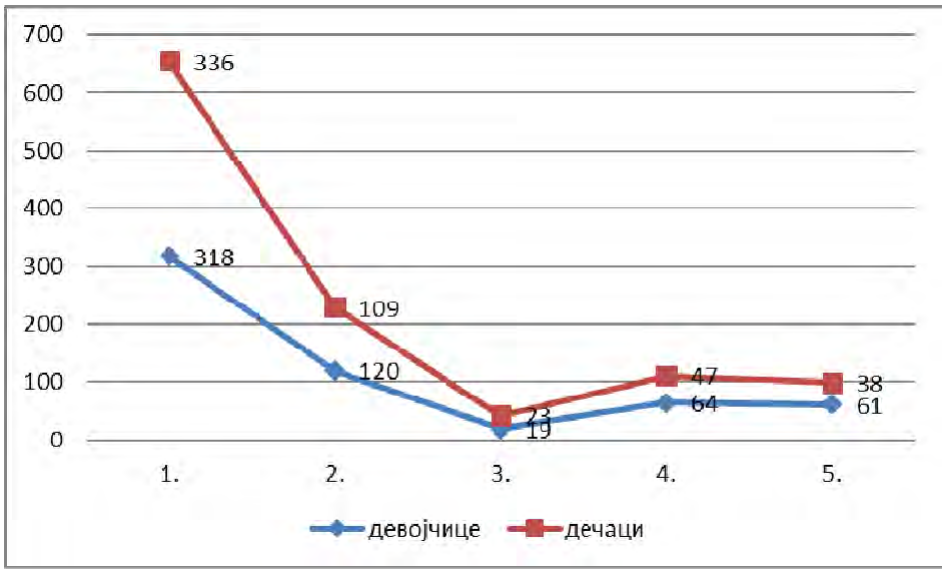
Да би се испитао став на тему кажњавања на тренинзима постављено је питање: „ У току тренинга, тренер је викао на Ивану, јер је лопту бацила на погрешно место. Штамислиш о томе? “

1. **То је исправно, јер ће Ивана на тај начин боље запамтити, где треба да баца лопту.**
2. Било би боље да је похвали онда када лопту баца на добро место.
3. Ивану то уопште не узнемирава.
4. Ивани је то сигурно тешко пало.
5. Ако мислиш да постоји неки други разлог, молим те упиши га (напиши!):

Табела: Табеларни приказ редоследа одговора на питање „У току тренинга, тренер је викао на Ивану, јер је лопту бацила на погрешно место. Штамислиш о томе? “

	1.	2.	3.	4.	5.
девојчице	**318**	120	19	64	61
дечаци	**336**	109	23	47	38

Графикон: Графички приказ редоследа одговора на питање „У току тренинга, тренер је викао на Ивану, јер је лопту бацила на погрешно место. Штамислиш о томе? “

Затим је постављено врло слично питање, али се оно односило на породицу и очекивања деце када дође до неуспеха. Постављено питање је гласило: „Милица је освојила

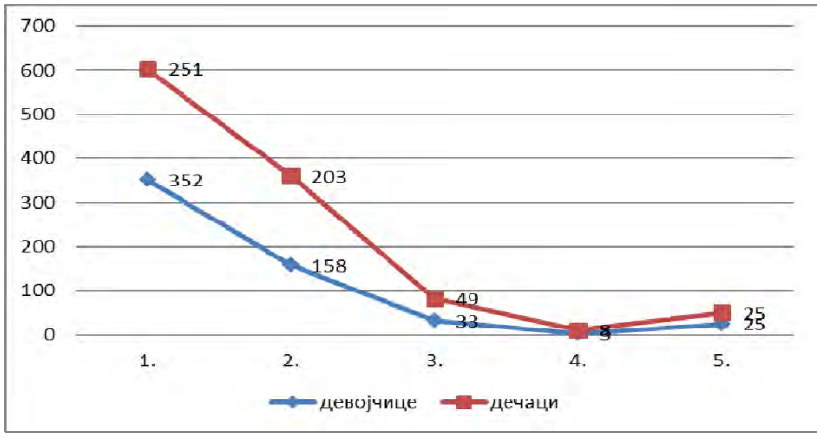
четврто место на такмичењу пливачица. Шта мислиш, шта јој је рекао отац?“

1. **Честитам ти! Била си јако добра!**
2. Било је лепо, али ако би још више трудила, могла би и победити на такмичењу!
3. Потруди се више, да би следећи пут освојила медаљу!
4. Зашто уопште идеш на тренинг, када ниједну медаљу ниси способна да освојиш!
5. Уколико не изабереш ниједан од понуђених одговора од 1 до 4, тј. ако мислиш нештодруго –напиши!

Табела: Табеларни приказ редоследа одговора на питање „Милица је освојила четврто место на такмичењу пливачица. Шта мислиш, шта јој је рекао отац?“

	1.	2.	3.	4.	5.
девојчице	**352**	158	33	3	25
дечаци	**251**	203	49	8	25

Графикон: Графички приказ редоследа одговора на питање „Милица је освојила четврто место на такмичењу пливачица. Шта мислиш, шта јој је рекао отац?“

Уколико анализирамо дате одговоре, можемо доћи до закључка да је забрињавајуће велики проценат одабраних одговора био усмерен на то да је за децу прихватљиво понашање тренера да виче на онога ко погреши, како се та грешка не би понављала. Када упоредимо резултате из квалитативне анализе, где су тренери сматрали да је потпуно оправдано кажњавати дете додатним вежбама, јер сматрају да је то заправо мотивишући фактор, онда можемо рећи да се у клубовима, па и у школи гаји култ „спартанског” приступа, да се грешке сурово кажњавају и да су такви поступци општеприхваћени као добри. Међутим, када је подршка родитеља у питању, очекивања деце

су сасвим супротна, јер је више од 54% деце одговорило да сматра да ће родитељи детету које освоји четврто место на такмичењу рећи: „Честитам ти! Био си јако добар!" Оваква контрадикторност нас наводи на закључак да се деца на тренингу прилагођавају општеприхваћеним стиловима понашања, нарочито тренера, а да заправо и када погреше очекују да им се упуте охрабрење и речи подршке да ће следећи пут бити боље. Управо овај закључак нас наводи на закључак да се десетогодишњом Стратегијом морају наћи алати како да спорт и физичко вежбање учинимо хуманијим, а како не би смо били у ситуацији да велики број деце, нарочито у доба адолесценције , одлази и напушта физичко вежбање као једне од активности коју спроводе током свог слободног времена. Са друге стране, веома је важно перманентно радити на едукацији професора и тренера да стварају у школама и спортским клубовима у којима су ангажовани хуманије и толерантније окружењем.

Да је ова теза оправдана говоре и одговори који су добијени, а на основу следећег постављеног питања: „Шта мислиш, зашто једна девојчица престаје да се бави спортом?"

1. Јер су родитељи забринути што касно увече сама долази кући.
2. **Превелика је месечна чланарина, јако пуно кошта опрема и присуство на такмичењима.**
3. Девојчица није довољно спретна за улазак у прву екипу, због тога је тренер занемарује на тренинзима.
4. Девојчица није довољно спретна за улазак у прву екипу, због тога је њене другарицеомаловажавају.
5. Тренинзи су претешки.
6. Није добра атмосфера на тренинзима.
7. **Њене другарице је исмејавају због тренинга.**
8. **Не воли стил рада тренера, јако пуно виче на њих.**
9. **Изабраће другу спортску дисциплину, нешто друго је више занима.**
10. Превише је викенда када су такмичења и утакмице, више би волела да се мало одмара.
11. **Мора да иде на додатне часове и нема времена за спорт.**
12. Други разлог (напиши).

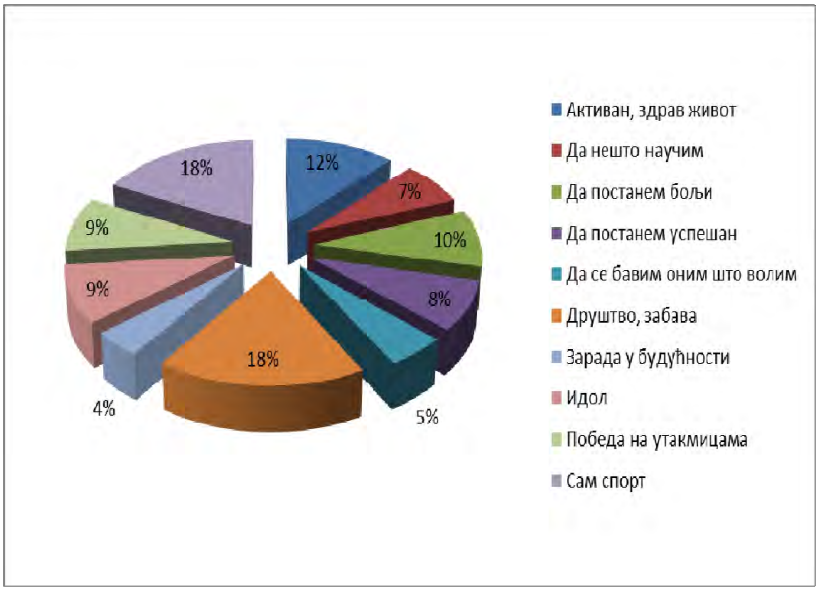
Одговори на ово питање су можда још више потврдили тезу да деца, без обзира на то што су рекла да је потпуно оправдано да тренер виче на дете када погреши, заправо не оправдавају такво понашање тренера. Наиме, као разлог за престајање да се баве спортом, поред скупе чланарине и опреме, д е ц а најчешће наводе и то што њима, заправо, не одговара рад тренера који је агресиван, као ни односи унутар клуба, јер доживљавају непријатне ситуације због својих другара из клуба.

У одговорима на ово питање јасно се могу идентификовати разлози зашто девојчице и дечаци напуштају спорт (нпр. висина цене чланарина, незадовољство радом тренера и лошим односима у клубу). Уколико се пажљиво тумаче резултати тестирања, темељени на одговорима деце у вези с начинима рада тренера, јасно се може видети да је однос наставника или тренера кључан у доношењу одлуке да ли ће девојчице и дечаци наставити да тренирају или не.

На крају ове анализе постављено је и следеће питање: „Који је разлог зашто се бавиш спортом?"

Активан, здрав живот	54
Да нешто научим	31
Да постанем бољи	42
Да постанем успешан	36
Да се бавим оним што волим	22
Друштво, забава	79
Зарада у будућности	18
Идол	40
Победа на утакмицама	40
Сам спорт	76

Графикон: Графички приказ одговора који су дати на питање „ Који је разлог зашто се бавиш спортом?“

Најчешћи одговор на постављено питање јесте да се девојчице и дечаци највише баве спортом због друштва и забаве. Ово нам говори и да друштво у којем се деца крећу и те како може да има пресудну улогу којим ће се спортом бавити (један од резултата квалитативне анализе коју смо спровели). Дакле, деци није приоритет постизање врхунског спортског постигнућа, већ забава и уживање у ономе што раде. Већ смо навели да је веома опасно то што је читав систем спорта, нарочито у школи и у клубовима који се баве малом децом,

фокусиран највише на такмичење. Наиме, управо због те чињенице, многа деца доживљавају разочарање, а амбиције тренера, управе клубова али и родитеља деце не поклапају се са жељама деце. *Сви други желе резултат, а деца желе да вежбају због среће, дружења и радости.* Ову жељу деце треба разумети веома озбиљно јер су она изложена и другим понудама за провођење слободног времена, а то су коришћење модерних технологија, коришћење интернета и коришћење социјалних мрежа.

Каква је ситуација у овој области говоре подаци којима располаже Институт за јавно здравље Србије „ Др. Милан Јовановић – Батут“.[251]

Друштвени медији као што су друштвене мреже (нпр. *Instagram*) и медији за инстант размену порука (нпр. *Snapchat, WhatsApp*) су део свакодневног живота многих адолесцената, а подаци из Међународног истраживања здравственог понашања деце школског узраста из 2017/2018. године показују да 35% младих узраста 11–15 година у Европи и Канади има контакт са вршњацима и другим особама путем друштвених медија скоро све време током дана.

Употреба интернета, компјутера, паметних телефона (енгл. *smartphones*) и других електронских уређаја има значајне предности за кориснике као што су бољи приступ информацијама и олакшавање друштвених контаката, али су документоване и негативне последице по здравље повезане са претераном употребом друштвених медија. Истраживања указују на то да друштвене мреже могу имати позитивне утицаје на различите аспекте психосоцијалног развоја и да су адолесценти најосетљивији на могуће негативне аспекте комуникације путем електронских медија.

Ефекти коришћења медија не зависе само од учесталости коришћења, већ и од индивидуалних карактеристика и друштвеног контекста корисника. Докази из истраживања указују и на то да повезаност употребе медија и добробити корисника није линеарна, односно да је умерено коришћење технологије корисно за младе, док су потпуни недостатак коришћења као и прекомерна употреба штетни. Према овом гледишту, у савременом друштву у коме су друштвени медији интегрисани у свакодневни живот многих младих људи, адолесценти који их користе пропуштају интеракцију са вршњацима, док адолесценти који их претерано користе могу у потпуности да занемаре друге активности које су важне за здравље и развој. Насупрот томе, у садашњем дигитално повезаном свету, сматра се да умерено ангажовање пред екраном није штетно и чак би могло бити корисно за животе младих.

Време проведено пред екраном представља значајан део седентарно проведеног времена код младих током дана. У водичима Светске здравствене организације препорука је да се ограничи седентарно понашање, а посебно време испред екрана, али и даље не постоји довољно доказа за давање јасних смерница о максималном времену проведеном испред екрана за све старосне групе. Превише времена проведеног испред екрана/монитора неког електронског уређаја представља значајан фактор ризика, не само зато што се често не прекида било којом другом активношћу, већ и због навике узимања хране која се често упражњава током гледања телевизије. Ученици значајан део дана проводе у коришћењу електронских медија, а сваки једанаести ученик (8,8%) проводи у коришћењу друштвених мрежа седам или више сати дневно (табела).

[251] Резултати истраживања понашања у вези са здрављем деце школског узраста у Републици Србији 2022. године, Комуникација путем друштвених медија, Прим. др sc. med. Биљана Килибарда, др sc. med. Јелена Гудељ Ракић, Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“. https://www.batut.org.rs/download/publikacije/IstrazivanjeHBSC2022.pdf

Табела: Време које ученици проведу у коришћењу електронских медија према врсти активности, 2022.година, Србија (%)

Време проведено у одређеним активностима	Гледање телевизије %	Играње игрица %	Коришћење друштвених медија %	Претраживање интернета %
У опште не	14,8	32,1	12,7	14,8
Око пола сата дневно	24,2	18,6	17,2	35,0
Око један сат дневно	24,1	14,8	15,6	21,9
Око два сата дневно	16,5	13,8	14,6	9,9
Око три сата дневно	8,0	7,8	11,8	5,9
Око четири сата дневно	4,3	4,8	8,6	3,7
Око пет сати дневно	2,7	2,3	6,1	2,1
Око шест сати дневно	1,8	1,7	4,6	1,5
Ок оседам сати дневног или више	3,7	4,2	8,8	5,2

У претходним годинама све је већи број истраживања о повезаности употребе друштвених медија и здравственог стања младих, која показују да умерено коришћење може имати позитиван, а прекомерно коришћење негативан утицај на здравље и добробит младих. Истраживања такође указују на то да се ефекти на здравље и добробит младих разликују и да могу варирати у односу на начин коришћења друштвених медија (нпр. активно или пасивно), индивидуалне карактеристике младих, као и у односу на окружење у коме млади живе. Поред тога, постоји забринутост због могућег развоја зависности од друштвених медија, а у Међународном истраживању здравственог понашања школске деце спроведеном 2017/2018. године у великом броју земаља у Европи као и у Канади, 7,0% ученика испитиваних разреда је имало знаке проблематичног коришћења друштвених медија, односно навело је постојање више симптома који указују на зависност, као што су недостатак контроле над коришћењем друштвених медија или озбиљни проблеми у породици услед њиховог коришћења. У оквиру истраживања анализиране су две димензије употребе друштвених медија и то: интензитет комуникације и проблематично коришћење друштвених медија. У оквиру истраживања анализирано је време проведено у онлајн комуникацији, под којом се у сврху истраживања подразумевало слање и примање текстуалних порука, емотикона, фотографија, аудио и/или и видео снимак путем апликација, као и време за размену порука путем друштвених мрежа или на неки други начин (нпр. *Zoom*). Време проведено током дана у комуникацији путем електронских медија међу ученицима петог и седмог разреда основне школе и првог разреда средње школе разликује се у односу на особе са којима се комуницира, као и у односу на пол и разред. Скоро стално, током целог дана, са блиским друговима и другарицама комуницира 45,5% девојчица и 31,8% дечака, без већих разлика у односу на 2018. годину.

Неухрањеност, прекомерна ухрањеност и гојазност у детињству и адолесценцији имају негативне здравствене последице не само у овом узрасту, већ и у одраслом животном добу. Неухрањеност, дефинисана као мала телесна маса за узраст, повезана је са заостајањем у расту, каснијим полним сазревањем, већим ризиком настанка различитих микронутритивних

дефицита, поремећајима метаболизма, смањеним когнитивним и физичким способностима, поремећајима менструалног циклуса, као и ризиком настанка различитих инфекција. Истовремено, прекомерна ухрањеност и гојазност повећавају учесталост појаве различитих придружених болести као што су дијабетес, метаболички синдром, хипертензија, дислипидемије, проблеми са скелетним системом. Поред здравствених, не мање значајне су психосоцијалне последице у виду недостатка самопоуздања, депресије и већег ризика за поремећаје понашања у исхрани.

Период адолесценције сматра се ризичним за добијање у телесној маси, с обзиром на хормонске и метаболичке промене које доводе до промене телесног састава, инсулинске осетљивости, али и понашања у вези са начином исхране и физичком активношћу. Прекомерна ухрањеност је код адолесцената чешћа у односу на потхрањеност, при чему постоје разлике међу различитим географским регионима и зависно од степена економског развоја. Потхрањеност је глобално присутна код једног од десет адолесцената, чешће код дечака у односу на девојчице и дечаци. Истовремено, један од пет адолесцената је прекомерно ухрањен без разлика у преваленци међу половима. Студије указују на значајан пораст преваленце прекомерне ухрањености и гојазности код адолесцената протеклих неколико деценија.

Према подацима *Међународног истраживања здравственог понашања школске деце и адолесцената у 2017/2018*. години, сваки пети адолесцент је прекомерно ухрањен или гојазан, док је сваки двадесети недовољно ухрањен или потхрањен. Подаци о степену ухрањености су добијени на основу самопроцењене телесне висине и телесне масе на основу којих је израчунат индекс телесне масе (ИТМ) (тежина у килограмима подељена квадратом телесне масе изражена у метрима, kg/m^2). Категорије ухрањености дефинисане су у складу са међународним стандардом за ИТМ за децу и младе према Међународној радној групи за гојазност (енгл. *International Obesity Task Force,* IOTF). Међу анкетираним ученицима 2022. године у Републици Србији највећи проценат и дечака и девојчица спада у групу нормално ухрањених (69,1%), прекомерну тежину има 15,8% анкетираних ученика, док је три процента адолесцената гојазно.

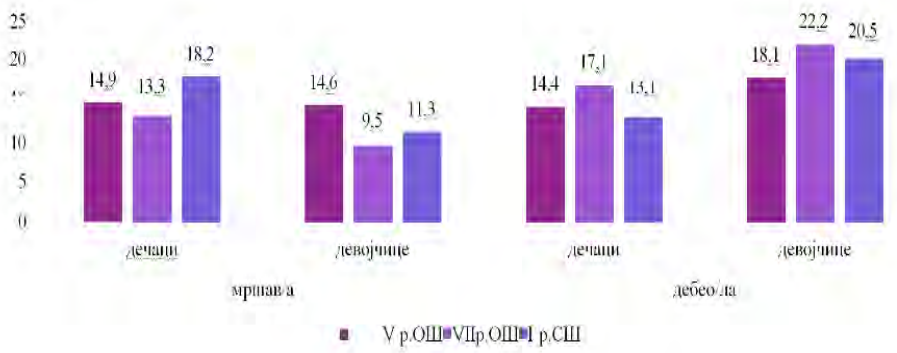
Графикон: Категорије ухрањености, према полу, 2022. година, Србија (%)

Слика сопственог тела или представа о сопственом телесном изгледу (енгл. *body image*) се најчешће дефинише као субјективна слика појединца о свом спољашњем изгледу, односно ментална слика коју појединац има о димензијама сопственог тела, контурама, фигури и осећањима повезаним са овим карактеристикама. Адолесценција је критичан период у развоју слике о телу, а значајне промене телесног изгледа као последица раста и развоја често нису у

складу са очекивањима адолесцената. Бројни фактори утичу на слику о себи односно доживљај тежине и физичког изгледа–пол, узраст, ИТМ, породица, вршњаци, социокултурне норме, медији, физичка активност. Негативна слика о сопственом телесном изгледу може да утиче и на физичко и психолошко здравље: мења обрасце понашања у исхрани, утиче на самопоуздање, расположење, социјалном и функционисање у школи. Протективни фактори за адекватан доживљај сопственог изгледа укључују редовну физичку активност, прихватање од стране породице и вршњачке групе и добре социјалне односе.

Графикон: Представа о сопственом телесном изгледу према полу и разреду, 2022.година, Србија(%)

*наосновуодговора ученика узраста13и15 година

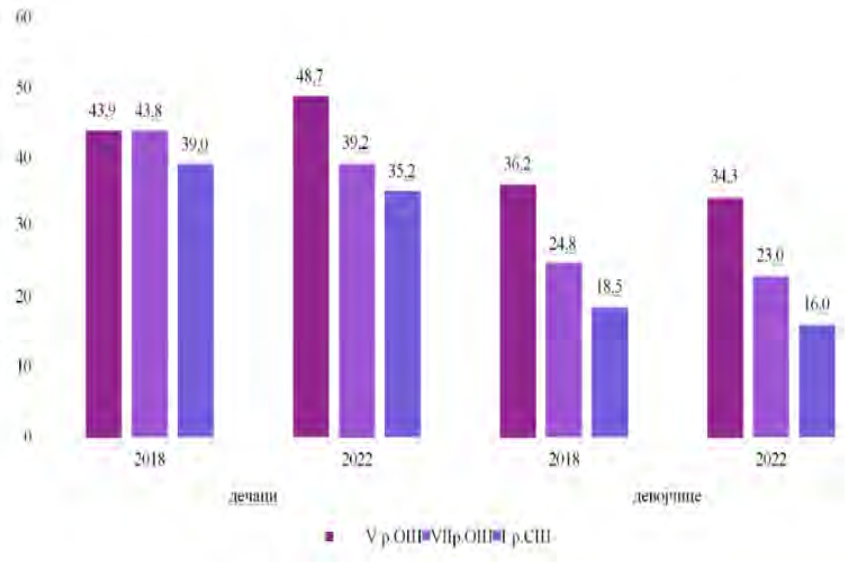
Према сопственом исказу, две трећине ученика седмог разреда основне школе и првог разреда средње школе задовољно је сопственим телесним изгледом (69,6% дечака, 68,0% девојчица), 15,6% дечака и 11,7% девојчица сматра себе мршавим, док 14,8% дечака и 20,3% девојчица сматра себе дебелим. Дечаци себе чешће доживљавају мршавим, а девојчице и дечаци дебелим.

Редовна физичка активност има вишеструке здравствене користи: одржава енергетску равнотежу и помаже смањењу телесне тежине, утиче на изградњу коштаног ткива, има заштитни ефекат за појаву повишеног крвног притиска и повишених вредности холестерола у крви, смањује анксиозност и депресију, доприноси бољој концентрацији и различитим социјалним исходима .

СЗО препоручује најмање 60 минута свакодневне умерене физичке активности. Препоруке наглашавају да свакодневна физичка активност треба да буде већим делом аеробна и да укључи и интензивне вежбе за јачање мишића најмање три пута недељно. Последњих деценија бележи се стални пад учесталости редовне физичке активности и већина адолесцената није физички активна у складу са препорукама.

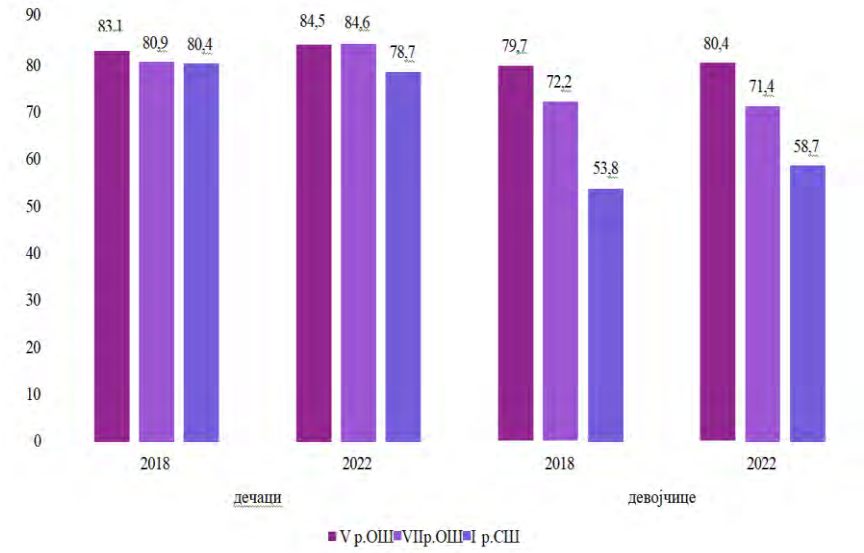
Једна трећина анкетиране школске деце је била физички активна сваког дана током сат времена у недељи која је претходила истраживању (31,5%), при чему су у свим узрасним групама дечаци били значајно физички активнији од девојчица. Са узрастом се запажа смањење броја свакодневно физички активне деце које је посебно изражено код девојчица, па је само16,0% девојчица у првом разреду средње школе свакодневно физички активно у складу са препорукама.

Графикон: Проценат ученика који је сваког дана физички активан 60 минута, према полу и разреду, 2018. и 2022.година, Србија

Када је реч о физичкој активности ван школске наставе, две трећине ученика навело је да три пута недељно и чешће у слободно време интензивно вежбају тако да се задишу или озноје (74,9%). Дечаци су физички активнији од девојчица и у слободном времену, а као и у претходном истраживању код девојчица се уочава пад учесталости физичке активности са узрастом.

Графикон: Проценат ученика који је физички активан ван редовне школске наставе три пута недељно и чешће, према полу и разреду, 2018. и 2022. година, Србија

Ризично понашање младих, које поред осталог укључује и употребу психоактивних супстанци и коцкање, представља јавно здравствени проблем на глобалном нивоу и има последице не само за појединца већ и за породицу и целокупну заједницу. Фактори повезани са ризичним понашањем младих су бројни и укључују факторе на интраперсоналном (нпр. демографски фактори) и интерперсоналном нивоу (у породици, школи, односи са вршњацима), институционалном нивоу (нпр. правила и регулативе у оквиру институција као што су школа и места за спортске и друге организоване активности), као и на нивоу заједнице, и ширег окружења.

Смањење учесталости ризичних понашања младих могло би спречити велики број превремених смрти, а добијање података о учесталости и обрасцима употребе психоактивних супстанци и коцкања је од великог значаја за планирање, имплементацију и праћење ефеката мера за смањење њихове употребе.

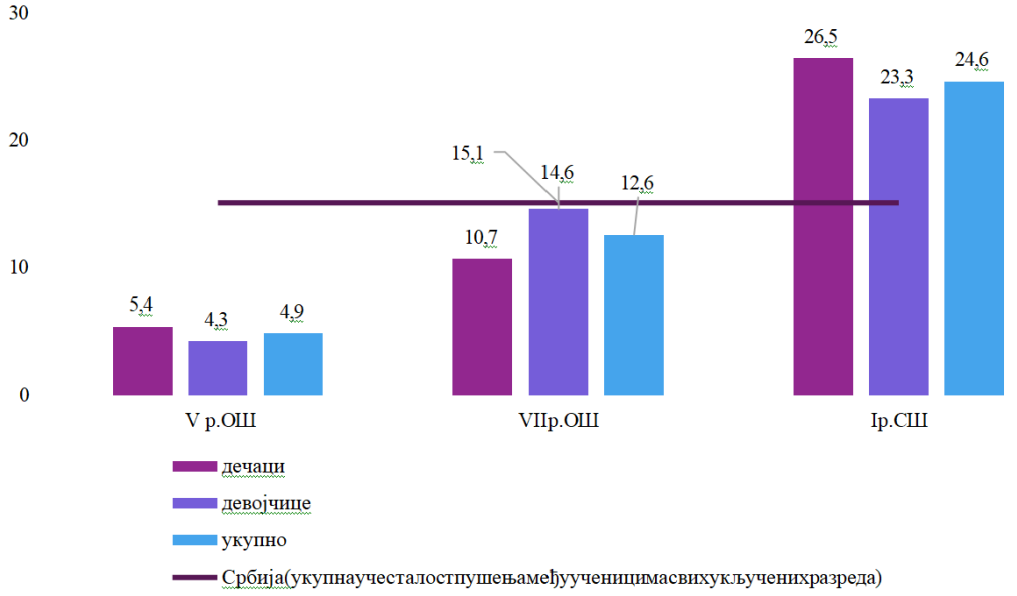
Глобална *епидемија употребе дувана* представља значајну јавно здравствену претњу. Услед употребе дувана, у свету годишње превремено умре преко осам милиона људи, од чега је 1,3 милиона непушача услед изложености дуванском диму. Приближно 80% од 1,3 милијарде корисника дувана живи у земљама ниског и средњег развоја које су уједно и највише погођене последицама епидемије употребе дувана. Упоредо са смањењем учесталости пушења цигарета, у многим земљама света дошло је до пораста употребе дуванских и других производа који садрже никотин. Посебно забрињава пораст употребе електронских цигарета међу младима, као и истовремена употреба различитих дуванских производа, у свету и у Републици Србији.

Највећи број особа које користе дуван почео је са употребом током адолесценције, а рано отпочињање пушења један је од значајнијих предиктора бројних ризичних понашања. Стога је важна не само превенција отпочињања пушења, већ и креирање интервенција за младе који рано отпочну да пуше, а у циљу превенције других ризичних понашања и спречавања да се након експериментисања са цигаретама развије и зависност од никотина.

Цигарете су најчешће коришћени дувански производ у великом броју земаља у свету. Последице пушења цигарета резултата су излагања организма бројним штетним материјама путем употребе дувана и изложености дуванском диму из окружења. Дувански дим из цигарета садржи преко 7000 различитих хемијских једињења међу којима је преко 250 једињења опасних по здравље као што су цијановодоник, угљен-моноксид или амонијак, а више од 70 хемијских супстанци је канцерогено.

У Србији је у 2022. години цигарете бар једном током живота пушило 15,1% ученика (14,5% дечака и 15,6% девојчица) петог и седмог разреда основне школе и првог разреда средње школе, са разликама према узрасту. Дечаци у петом и седмом разреду основне школе чешће пробају да пуше у поређењу са девојчицама, док је учесталост пушења бар једном у току живота у првим разредима средњих школа већа међу девојчицама. Учесталост пушења расте са узрастом. Међу ученицима петог и седмог разреда основних школа проценат оних који су бар једном попушили цигарету (4,9% и 12,6% редом) је значајно мањи у поређењу са ученицима првог разреда средње школе у којима је цигарете пробао сваки четврти ученик (24,6%).

Графикон: Заступљеност пушења цигарета и када током живота, према разреду и полу, 2022. година, Србија (%)

Електронски системи за допремање никотина (у даљем тексту: електронске цигарете) су уређаји који функционишу тако што се тзв. е-течност загрева путем батерије и претвара у аеросол који се потом удише. Од времена појављивања на тржишту изглед и дизајн електронских цигарета се стално мења, што се одражава и на и њихове фармаколошке и токсиколошке карактеристике. У претходној деценији, учесталост употребе електронских цигарета међу младима је значајно порасла, делом и због тога што млади нису у довољној мери свесни ризика повезаних са употребом ових производа. Популарности и потцењивању ризика међу младима значајно доприносе и ароме које повећавају интересовање за коришћење електронских цигарета међу адолесцентима и младим одраслима који не пуше. Истраживања сугеришу да за адолесценте и младе одрасле, електронске цигарете могу послужити као улазни производ ка будућем започињању пушења цигарета. Аеросоли електронских цигарета садрже токсична једињења и могу олакшати зависност од никотина, а један од проблема повезан са употребом ових производа је и то што млади који користе електронске цигарете имају већу вероватноћу да почну да пуше цигарете.

Резултати овог истраживања показују да је употреба електронских цигарета веома заступљена међу ученицима у Србији, и да је овај производ у 2022. години бар једном током живота пробао сваки пети ученик (20,8%) петог и седмог разреда основне школе и првог разреда средње школе (19,7% дечака и 18,4% девојчица), са највећом учесталошћу међу дечацима првог разреда средњих школа (30,6%).

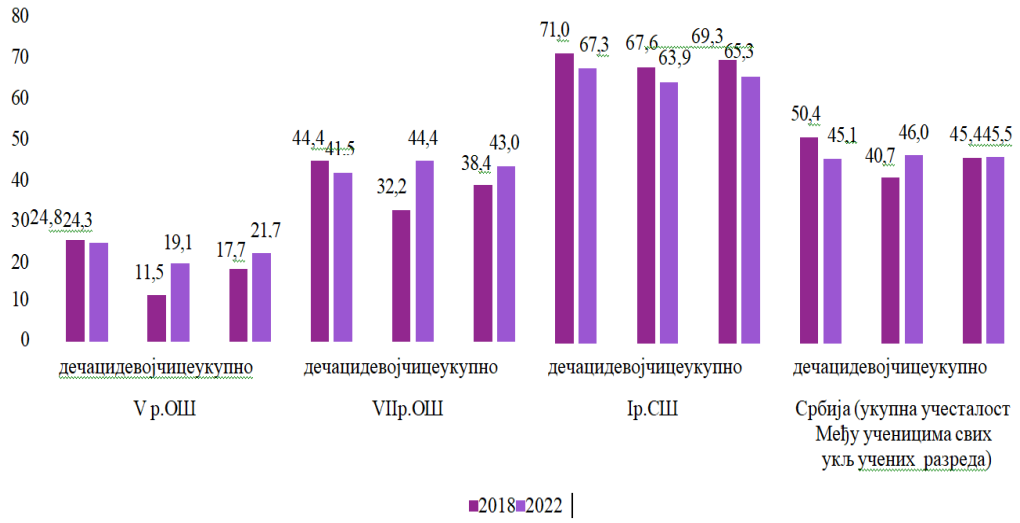
Графикон: Заступљеност употребе електронских цигарета и када током живота, према разреду и полу, 2022. године, Србија (%)

У свету више од четвртине особа старости од 15 до 19 година, односно 155 милиона адолесцената у овој старосној групи, *конзумирају алкохол*, са највећом учесталошћу у Европском региону Светске здравствене организације. Због последица повезаних са употребом алкохола, укључујући и повреде и саобраћајне несреће услед вожње под дејством алкохола, његово конзумирање представља велики јавно-здравствени проблем у многим земљама. Употреба алкохола повезана је са 200 обољења, повредама и другим здравственим проблемима, и поред осталог и са ризиком од менталних обољења и других поремећаја понашања, са ризиком развоја зависности од алкохола, болести срца и крвних судова и неких малигних обољења. Конзумација алкохола узрокује смрт и инвалидитет релативно рано у животу. Код људи старости 20–39 година, отприлике 13,5% укупних смртних случајева може се приписати алкохолу.

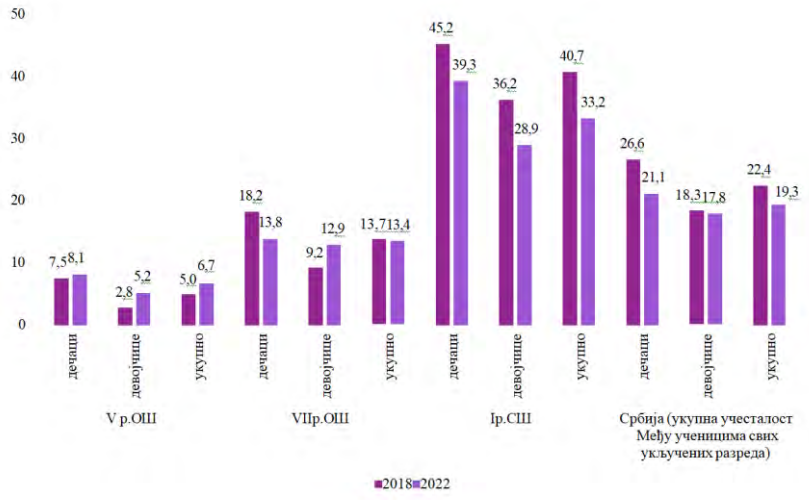
У оквиру истраживања ученицима су постављана питања о учесталости пијења и опијања икада током живота и у претходних 30 дана. У Србији је скоро сваки други ученик (45,5%) петог и седмог разреда основне школе и првог разреда средње школе пробао алкохол, са највећим процентом међу дечацима првог разреда средње школе (67,3%). Иако се проценат ученика посматрано у просеку на нивоу свих разреда није променио у односу на 2018. годину када је износио 45,4%, посматрано према разредима уочава се да се проценат ученика који су пили алкохол бар једном током живота повећао у петом и седмом разреду основне школе, а смањио међу ученицима првог разреда средње школе.

Графикон: Проценат ученика који су бар једном током живота пили алкохол, према полу, разреду и години истраживања, 2018. и 2022. године, Србија

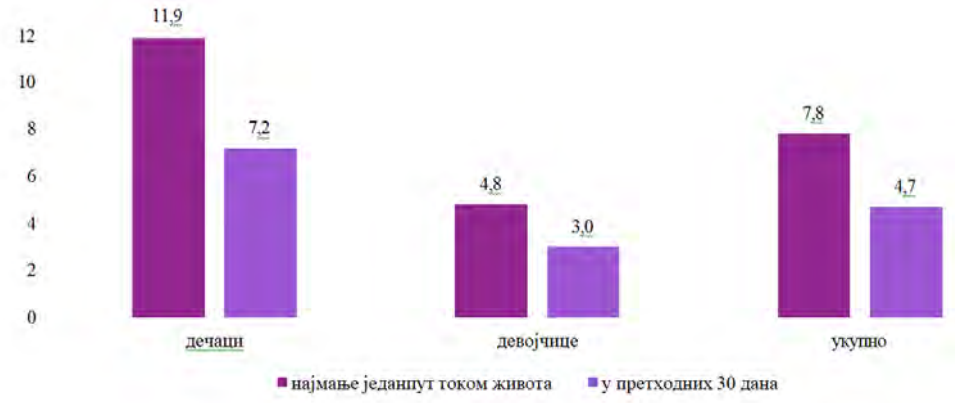
У оквиру истраживања ученици су давали одговоре на учесталост опијања током живота и у претходних 30 дана који су се односили на њихову самопроцену. У Србији је према сопственом исказу у 2022. години 19,3% ученика било пијано бар једном током живота, а 10,7% у претходних 30 дана. У поређењу са 2018. годином, са изузетком девојчица у седмом разреду основне школе, смањен је проценат ученика који наводе да су били пијани бар једном током живота или у претходних 30 дана. Ове резултате треба разматрати у контексту пандемије корона вируса због ограничења радног времена места за излазак на којима млади најчешће конзумирају алкохол.

Графикон: Проценат ученика који су према сопственом исказу били пијани бар једном током живота, према полу, разреду и години истраживања, 2018. и 2022. године, Србија

Канабис је најраспрострањенија дрога међу младима у свету. Према подацима из 2019. године ову дрогу је у Европи најмање једном током живота пробало у просеку 16,0% ученика старости 15–16 година, а 7,1% ученика могу се сматрати и актуелним корисницима, са великим разликама између 35 европских земаља на које се подаци односе. Употреба канабиса током адолесценције нарушава ментално здравље младих, може утицати на развој мозга, повећава ризик од развоја поремећаја узрокованих употребом канабиса касније током живота, а због утицаја на координацију и концентрацију представља посебну опасност током вожње. У оквиру овог истраживања, на питање о употреби канабиса одговарали су само ученици првог разреда средње школе. Подаци показују да је канабис пробало 7,8% ученика ових разреда, са већом учесталошћу међу дечацима у поређењу са девојчицама.

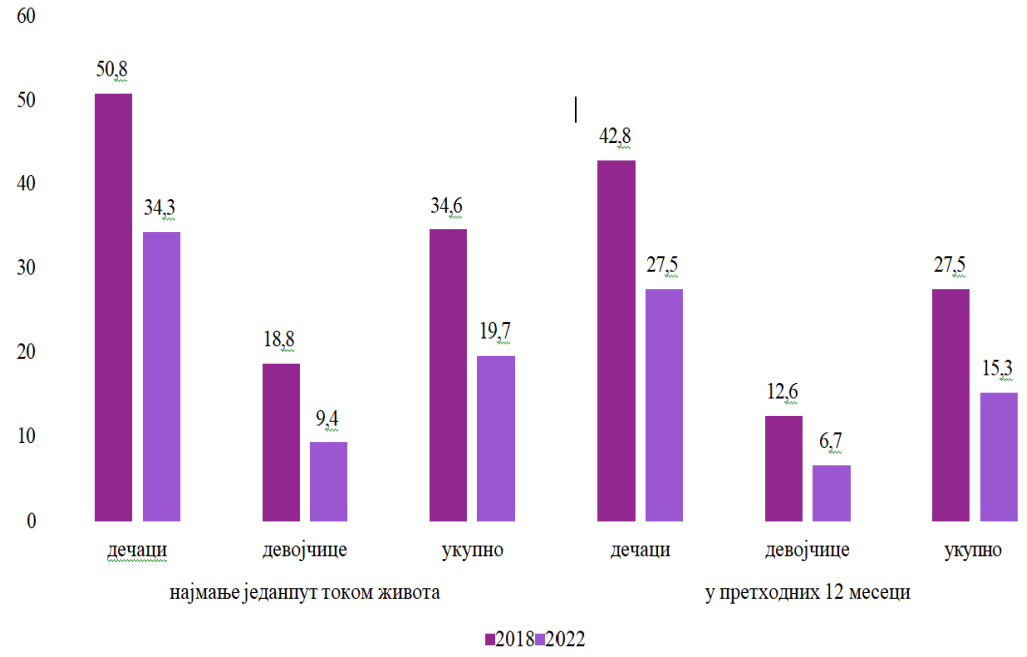
Графикон: Проценат ученика првог разреда средње школе који су користили канабис најмање једанпут током живота и у претходних 30 дана, према полу, 2022. године, Србија

Коцкање је заједнички назив за скуп разноврсних игара, понашања и активности које укључују улагање новца, уз ризик и наду у позитиван исход, односно добитак већи од уложеног. Иако је коцкање забрањено за малолетне особе у великом броју земаља, многи адолесценти имају искуство са неким видом коцкања, а учесталост варира међу земљама, као и у односу на врсту игре на срећу. На подложност младих коцкању, поред незавршеног развоја мозга и когнитивне незрелости, утичу и притисак вршњака и маркетинг. Коцкање, а посебно интензивно коцкање, у раним годинама живота утиче на све аспекте живота, укључујући и ризик од развоја других зависности. Коцкање може бити повремено, али такође може бити патолошко коцкање које је као такво дефинисано и у десетој ревизији Међународне класификације болести, док је овај поремећај у америчкој класификацији болести (DSM V) дефинисан као зависност од коцкања. Истраживања о факторима ризика указују да су фактори ризика за коцкање међу младима бројни и поред осталог укључују биолошке и психолошке и друштвене факторе, али и факторе из ближег и ширег окружења. Истовремено, истраживања указују и на психосоцијалне, економске, интерперсоналне, правне и друге последице коцкања. У оквиру истраживања, питање о коцкању је постављено само ученицима првог разреда средње школе. Под коцкањем се у оквиру овог истраживања сматрало играње игара на срећу или клађење на исход трке или на нешто друго, при чему може да се добије или изгуби новац. Резултати истраживања показују да се икада током живота коцкало 19,7% ученика првог разреда средње школе, а у претходних 12 месеци 15,3% са већом учесталошћу међу дечацима у поређењу са девојчицама. У поређењу

са 2018. годином, смањен је проценат ученика који наводе да су се коцкали током живота и у претходних 12 месеци. Приликом интерпретације ових резултата треба узети у обзир да је прикупљање података рађено у периоду мај–септембар 2022. године, и да су од децембра 2020. године са мањим прекидима и варијацијама на снази била ограничења и одређени услови за рад кладионица/коцкарница.

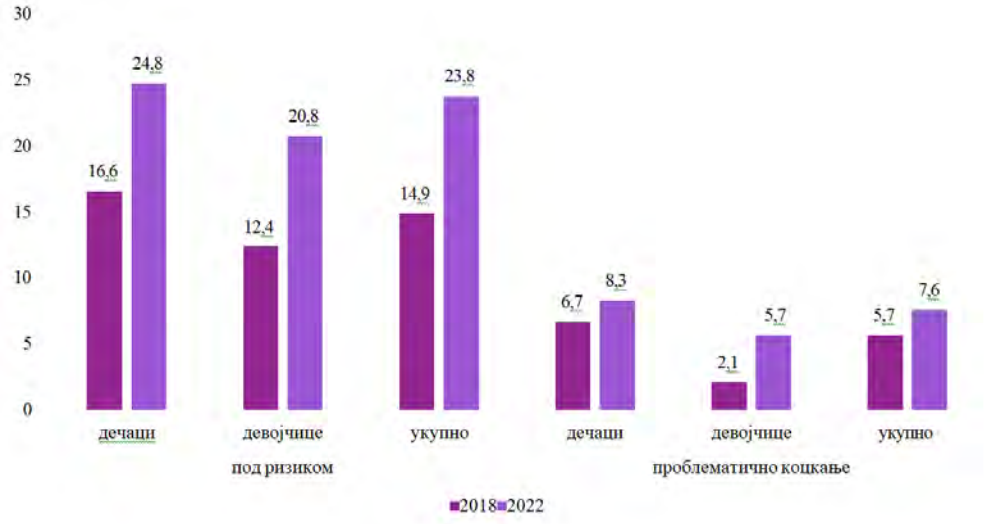
Графикон: Учесталост коцкања икада током живота и у претходних 12 месеци међу ученицима првог разреда средње школе према полу, 2022. године, Србија (%)

Међу ученицима који су имали искуство са коцкањем/клађењем, одређени проценат има позитиван резултат на скрининг тесту који има за циљ да укаже да код особе потенцијално постоји поремећај у вези са коцкањем. За утврђивање процента ученика који већ имају знаке проблематичног коцкања, што указује на потребу консултације са стручним лицима, коришћен је скрининг текст од два питања у вези са коцкањем на која су одговарали ученици који су се коцкали у претходних 12месеци. Питања се односе на лагање у вези са учесталошћу коцкања оних људи који су ученицима важни, као и на потребу да се повећава сума новца на коју су се ученици кладили. Један позитиван одговор је показатељ да је особа под ризиком, док два позитивна одговора указују на проблематично коцкање. Позитиван одговор на једно или оба питања указује да је потребна консултација са стручњацима односно лекарима који дају коначну процену и предлажу даље мере.

Међу ученицима који су се коцкали у претходних 12 месеци, према резултатима скрининг теста 7,6% њих показује знаке проблематичног коцкања, што је већи проценат у поређењу са 2018. годином (5,7%).

Графикон: Проценат ученика првог разреда средње школе који имају позитивне резултате скрининг теста за ризично и проблематично коцкање према полу и години истраживања, 2018. и 2022. године

Подаци о здравственом стању деце се прикупљају рутински у оквиру превентивних прегледа деце, школске деце и омладине. На основу података Института за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“ прикупљених током систематских прегледа у школској 2022/2023 години[252] уочава се да је ВЕЋИНА ДЕЦЕ доброг здравља.

Превентивним прегледом деце пред упис у школу у 6/7 години за школску 2022/2023 годину:

- Прегледано је 93,9 % деце у 6/7 години живота;
- Лоше држање тела постоји код 11,3 % деце у 6/7 години живота;
- Лоша телесна ухрањеност присутна је код 8,6 % деце у 6/7 години живота;
- Код 13,3 % деце у 6/7 години живота уочен је деформитет стопала;
- Деформитет кичменог стуба постоје код 8,6 % деце 6/7 години живота;
- Деформитет грудног коша постоје код 3,2 % деце у 6/7 години живота.

Превентивни прегледи школске деце обавља се према Правилнику о садржају и обиму права на здравствену заштиту из обавезног здравственог осигурања и о партиципацији једанпут у осмој, 10, 12, 14, 16, 18 години живота односно у непарним разредима основне и средње школе.

На систематским прегледима ученика основних школа у 2023. години:

- прегледано је 73,7 % ученика основне школе;
- лоше држање тела имало је 14,4 % прегледаних ученика основне школе;
- лоша телесна ухрањеност била је присутна код 7,3 % прегледаних ученика основне школе;
- деформитети кичменог стуба код 11,4 % прегледаних ученика основне школе;
- деформитети стопала код 12,5 % прегледаних ученика основне школе;

[252] Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“ је Министарству спорта доставио наведене податке 11.09.2024, Бр.10099/1, а за израду Ex ante анализе

- деформитети грудног коша код 2 % прегледаних ученика основне школе.

На систематским прегледима ученика средњих школа у 2023. години регистровано је :
- 67 % прегледаних ученика средњих школа;
- лоше држање тела код 15,1 % прегледаних ученика средњих школа;
- лоша телесна ухрањеност код 7 % прегледаних ученика средњих школа;
- деформитет кичменог стуба код 11,9 % прегледаних ученика средњих школа;
- деформитет стопала код 7,2 % прегледаних ученика средњих школа;
- деформитет грудног коша код 0,9 % прегледаних ученика средњих школа.

Један од изазова са којима се сусрећу млади јесте и коришћење недозвољених допинг средстава. Са допинг средствима се не сусрећу само спортисти већ и рекреативци. Истраживање које је реализовано 2024. године и које су заједно спроводили Антидопинг агенција Србије и Савез за рекреативни спорт је спроведено у 14 градова у Србији у 62 теретане, уз потпуно анонимно попуњавањем анкете, на узорку од 1500 испитаника. Овим истраживањем је била обухваћена популација између 18 и 25 година и то чак њих 40 %. Ако се посматра целокупни удео у старости испитаника највише их је било између 15 и 35 година и то чак 80%, који долазе да тренирају у теретанама.

Коначно, **УНИЦЕФ** - канцеларија у Србије спровео је 2020. године истраживање „***У-Репорт, Твој глас је битан“***, о учешћу младих до 35 година у спортско/рекреативном активностима. Добијено је 1124 одговора, при чему је стопа одговора 94% - 73% девојака (748), 27% мушкараца (276).[253] Највише одговора је добијено у Београду, 277.

На питање: Колико често учествујеш у спортским активностима (укључујући и часове физичког)?, од 1190 анкетираних 1124 је одговорило - 30% вежба сваки дан (мушкарци 37%, жене 26%), 35% 1-3 пута недељно вежба (мушкарци 30%, жене 37%), 11% 1-3 пута месечно (мушкарци 12%, жене 11%9, 6% вежба 1-3 пута годишње (5% мушкарци, 7% жене), а 18% не вежба никада (мушкарци 16%, жене 19%). Свакодневно у физичким активностима највише учествују млади од 15-19 година (35%), с тим да је њихово учешће још веће у категорији бављења спортским активностима 1-3 пута недељно (44%). Деца до 14 година у свакодневном бављењу спортским активностима учествују са 27%, док у бављењу спортом 1-3 пута недељно учествују са 23%.

На питање: У којим прилика се најпре бавиш физичким активностима?, од 1124 анкетираних 1100 је одговорило - 56% самостално или са друштвом (66% мушкарци, 53% жене); 15% са тренером (7% мушкарци, 17% жене)); у11% спортском клубу (12% мушкарци, 10% жене); 16% у школи на часовима (13% мушкарци, 17% жене); 2% у школи на спортској секцији (2% жене, без мушкараца). У свим овим категоријама највеће је учешће младих од 15 до 19 година (41% самостално или са друштвом; 15% са тренером; 12% у спортском клубу, 31% у школи на часовима, 2% у школи на секцијама).

На питање: Уколико ниси физички активан/на, који су разлози за то?, од 1100 анкетираних 1082 је одговорило - 9% нема активности које ме занимају (12% мушкарци, 8% жене); 46% не могу да ускладим све обавезе (43% мушкарци, 48% жене); 15% нема бесплатних програма (13% мушкарци, 15% жене); 30% нешто друго (33%, 29%). Опет, и у свим овим

[253] https://serbia.ureport.in/v2/opinion/1534/

категоријама највеће је учешће младих од 15-19 година (нпр. 44% не могу да ускладим све обавезе).

На питање: Ако тренутно не учествује у спортским активности, шта те спречава?, од 1060 анкетираних 1028 је одговорило - 43% немам довољно времена; 14% превише је скупо бавити се спортом; 12% здравствени проблеми; 7% не одговара ми понуда спортова; 2% не знам где да се пријавим; 5% предалеко ми је спортски клуб; 3% не свиђа ми се приступ тренера; 14% нешто друго.

На питање: Који је главни разлог због кога се бавиш твојим омиљеним спортом?, од 834 анкетираних 818 је одговорило - 35% физичка активност и вежба; 13% рекреација; 1% натерали су ме родитељи; 1% популаран је; 20% да побољшам физички изглед; 10% нешто друго, 0% упознајем друге људе.

На питање: Да ли ти бављење спортом утиче на свакодневни живот, од 816 анкетираних 809 је одговорило - 20% да, све је организовано око спорта; 35% да, спорт је укључен у мој живот; 26% не, само понекад учествујем; 18% не, имам друге приоритете.

На питање: Које окружење више волиш за спортске активности?, од 809 анкетираних 806 је одговорило - 25% унутра; 30% напољу; 45% није ми важно.

На питање: Да ли си некад био члан/чланица школског тима у утакмици или другој врсти такмичења?, од 806 анкетираних 804 је одговорило - 66% да, 34% не.

На питање: Да ли сматраш да си у форми?, од 804 анкетираних 804 је одговорило - 32% не баш, 25% мало, 32% довољно, 11% веома.

На питање: Да ли мислиш да је добро вежбати?, од 804 анкетираних 804 је одговорило - 96% да, 1% не, 3% немам мишљење о томе.

На питање: Колико је за тебе важна физичка активност?, од 804 анкетираних 801 је одговорило - 6% није много битно; 37% битно је, али није приоритет; 57% битно је, уклапам је у свој распоред.

2.8.6. Организоване наставне спортске активности – настава физичког и здравственог васпитања

Основно образовање и васпитање

Свеобухватну реформу образовања и васпитања, између осталог, одликује оријентација ка општим међупредметним компетенцијама и кључним компетенцијама чији је циљ динамичније и ангажованије комбиновање знања, вештина и ставова релевантних за различите реалне контексте који захтевају њихову функционалну примену. У опште међупредметне компетенције спада и одговоран однос према здрављу. Посматрајући школски спорт као део физичког и здравственог васпитања, пре свега истичемо наставу физичког и здравственог васпитања, која је присутна у школама у Републици Србији и реализује се у статусу обавезног предмета, прописаног планом и програмом наставе и учења.

Циљ предмета Физичко и здравствено васпитање је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања у области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима

живота и рада. Концепција физичког и здравственог васпитања заснива се на јединству часовних, ванчасовних и ваншколских организационих облика рада, као основне претпоставке за остваривање циља кроз достизање исхода овог васпитно-образовног подручја које се састоји из три предметне области: физичка способност, моторичка вештина и физичка и здравствена култура.

Програмом наставе и учења за предмет Физичко и здравствено васпитање дефинисани су исходи учења за сваки разред и то у оквиру три предметне области: физичке способности, моторичке вештине (спорт и спортске дисциплине у другом образовном циклусу) и физичка и здравствена култура. Садржаји предмета Физичко и здравствено васпитање дати су за сваки разред и у функцији су остваривања исхода који су дефинисани као функционално знање ученика тако да показују шта ће ученик бити у стању да учини, предузме, изведе, обави захваљујући знањима, ставовима и вештинама које је градио и развијао током једне године изучавања.

Планом наставе и учења предвиђено је да се настава физичког и здравственог васпитања у првом циклусу основног образовања и васпитања (од првог до четвртог разреда) остварује у трајању од 3 школска часа недељно (108 часова на годишњем нивоу). У петом и шестом разреду, у трајању од 2 школска часа, остварује се настава физичког и здравственог васпитања, а обавезне физичке активности у трајању од 1,5 часова недељно (72 +54 часова на годишњем нивоу). Предмет Физичко и здравствено васпитање у седмом и осмом разреду заступљен је са 3 школска часа недељно (108 часова у седмом разреду и 102 часа у осмом разреду на годишњем нивоу).

Средња школа

Настава физичког и здравственог васпитања у средњим школама је обавезни предмет и одржава се кроз 2 часа физичког и здравственог васпитања (1. разред 74 часа годишње; 2. разред 70 часова годишње, 3. разред 72 часа годишње и 4. разред 64 часа годишње). Поред обавезних часова у средњим школама постоји изборни предмет "Здравље и спорт" (одржава се 1 недељно).

Специјализована одељења у гимназијама

Реформа гимназија 2030 подразумева и бригу о ученицима са изузетном мотивацијом и посебним способностима. У складу са тим постоје специјализована одељења у гимназијама широм земље, која обухватају широк спектар различитих области интересовања ученика. Ученици ових одељења, уз опште образовање које пружа различите могућности наставка школовања односно одабира високог образовања, изучавају специфичне предмете одабраних области, чији су планови и програми наставе и учења сачињени за потребе овакве врсте образовања, а предметни наставници, уз ојачане дигиталне компетенције, додатно су обучени за висококвалитетну реализацију наставе и вежби из конкретних области.

Специјализована одељења за ученике са посебним способностима за спорт

Одељења ученика са посебним способностима за спорт треба да омогуће да се унапреди квалитет образовања и васпитања ученика спортиста и будућих студената високошколских установа, а посебно оних које школују будуће тренере, спортске новинаре, наставнике физичког васпитања, спортске менаџере, итд. Захваљујући компетенцијама стеченим током гимназијског школовања, будући студенти ће располагати знањима и вештинама неопходним за критичко сагледавање физичке културе и спорта као друштвене области.

Специфичност овог програма наставе и учења је у томе што ће ученици за четири године имати укупно 1115 часова из области спорта, што је много више него код осталих гимназијских

смерова. Из премета Спорт и здравље, који се у осталим гимназијским смеровима јавља само у облику изборног програма, ученици ће имати 539 часова.

Други предмет специфичан само за ученике ових одељења је Спорт и тренинг који је заступљен са 576 часова у току четири године. Овакав број часова, садржаји који се изучавају, стручни наставници и опремљене школе стварају услове да матуранти постану изузетно ефикасни студенти на одговарајућим факултетима – факултетима спорта и физичког васпитања и других факултета, укључујући и факултете који припадају универзитетима Војске Србије и Полиције Републике Србије, при чему се ученицима не ускраћује проходност и на студијске програме из других области.

Предност образовања у овим специјализованим одељењима је у томе што је број ученика ограничен на 20, што омогућава ефикаснији рад на часовима, а применом савремених технологија ученицима ће бити омогућено да прате наставу на даљину када су на клупским или репрезентативним припремама и такмичењима током школске године.

У плану наставе и учења специјализованих одељења за ученике са посебним способностима за спорт, прецизиран је број теоријских часова и часова вежби који ће бити прилагођени тренажном процесу ученика, у сарадњи са клубом у коме ученик тренира. У остваривању различитих тема и достизању датих исхода осталих општеобразовних предмета, ученицима ће бити доступан широк дијапазон тема и садржаја за израду истраживачких задатака и пројеката, као и коришћење метода који подразумевају активно учествовање ученика и употребу ИКТ-а.

Када говоримо о настави предмета Спорт и тренинг, ученици ће овладати знањима о систему Физичке културе, историји спорта и олимпизма, са посебним освртом на Спорт као друштвену делатност и законитостима и правилима тренажног процеса.

Изучавајући предмет Спорт и здравље ученици ће овладати знањима о утицају правилне исхране и суплемената на постигнућа у спорту, значају спорта и вежбања на репродуктивно здравље и здравље уопште, као и знањима о улози спорта у превенцији коришћења психо-активних супстанци.

Гимназије које уписују одељења која ће похађати ученици са посебним способностима за спорт у школској 2025/2026. години су:

Спортска гимназија, Београд
Гимназија „Јован Јовановић Змај“, Нови Сад
Митровачка гимназија, Сремска Митровица
Ужичка гимназија, Ужице
Гимназија за талентоване ученике „Деже Костолањи“, Суботица, на мађарском језику
Гимназија, Нови Пазар
Гимназија „9. мај“, Ниш
Гимназија, Бечеј
Гимназија, Младеновац
Гимназија, Краљево
Друга крагујевачка гимназија, Крагујевац
Гимназија „Вељко Петровић“, Сомбор
Гимназија „Борислав Петров Браца“, Вршац
Гимназија, Ивањица
Гимназија „Светозар Марковић“, Суботица
Гимназија „Бранислав Петронијевић“, Уб.

Пилот пројекти

Пилот пројекат *„Свако дете има право да одраста здраво“* представља један од првих системских корака ка унапређивању физичке активности и здравља деце у образовном систему Републике Србије, што је од посебног значаја за формулисање будуће Стратегије развоја спорта. Циљ пројекта је да се унапреди физичко васпитање деце и њихово здравствено стање увођењем додатних часова физичког и здравственог васпитања у школама током којих ће наставници физичког и здравственог васпитања радити циљане програме који ће допринети унапређењу моторичких способности ученика. Пројекат се током школских 2023/2024, 2024/2025. и 2025/2026. године спроводи у 95 школа које реализују једносменски рад – 73 основне и 22 средње школе – обухватајући око 5.000 ученика у 194 одељења.

Иницијатива је заснована на међусекторској сарадњи и формализована Меморандумом који су потписали Министарство просвете, Министарство здравља и Министарство спорта. Овакав приступ одражава растућу свест да физичко и здравствено васпитање није само школски предмет, већ и темељ развоја психофизичких способности, здравих стилова живота и позитивних социјалних вредности код деце и младих.

У складу са Стратегијом развоја образовања и васпитања до 2030. године, као и релевантним акционим плановима и законским актима, физичко и здравствено васпитање се у свим школама спроводи као обавезан предмет. Међутим, концепција васпитања у овој области подразумева јединство наставних, ванчасовних и ваншколских активности, што школама омогућава да додатним програмима одговоре на потребе и интересовања ученика. Пилот пројекат управо представља модел таквог интегрисаног приступа.

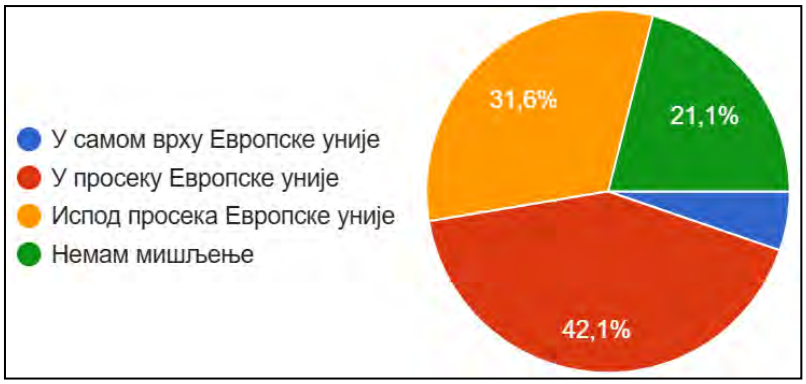
Успостављена је и сарадња са здравственим сектором: домови здравља формирају тимове које чине педијатри, лекари спортске медицине и медицинске сестре, а који спроводе систематске прегледе у школама које учествују у пројекту. На тај начин обезбеђује се континуирано праћење здравственог статуса ученика и благовремена интервенција.

Пројекат има значај физичког и здравственог васпитања као полазне тачке за даљи развој спортских резултата и спортског система у целини. Пројекат, уз подршку образовних и здравствених институција, представља пример интегрисаног јавнополитичког деловања усмереног на стварање оптималних услова за здраво одрастање.

Чланови Четврте подгрупе за унапређење спорта деце и младих, укључујући физичко васпитање деце предшколског узраста, школски и универзитетски спорт, а у оквиру процеса израде Стратегије развоја спорта за период 2026-2035. године попунили су Упитник, кроз који су дали мишљење у вези питања из надлежности Подгрупе. У оквиру полазног оквира за рад подгрупа, четврта подгрупа је кроз одговоре из Упитника омогућила Радној групи не само да утврди одређене посебне циљеве, већ и да формулише друге делове Стратегије из чл. 13. ст. 1. Закона о планском систему и чл. 142. ст. 1. Закона о спорту. Упитник се састојао из 68 питања, која су подељена по областима из надлежности четврте подгрупе, а у оквиру области формулисани су у складу са наведеним корацима из полазног оквира. Чланови четврте подгрупе су се на основу сопственог знања и искуства као и на основу информација којима располаже институција, односно орган који представљају изјаснили како сагледавају постојеће стање, који су главни проблеми и шта су њихови узроци.

На основу достављених одговора, 42,1% испитаника мисли да је недељни фонд часова физичког и здравственог васпитања у Србији у односу на Европску унију - у истом просеку, 31,6% испод просека, 21,1% нема мишљење, док 5,3% сматра да је у самом врху Европске уније.

Графикон: Став испитаника о томе какав је односу на земље Европске уније недељни фонд часова физичког и здравственог васпитања у Србији

У којој мери су наведен одговори тачни може се видети из публикације коју је 2021. године објавила Светска здравствена организација: 2021 PHYSICAL ACTIVITY FACTSHEETS FOR THE EUROPEAN UNION MEMBER STATES IN THE WHO EUROPEAN REGION **(**Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2021). Према подацима из те публикације, стање у погледу обавезне наставе физичког васпитања недељно је у земљама Европске уније следеће:

- Аустрија: Основа школа – обавезна 3 сата физичког васпитања недељно; Средња школа – обавезна 4 сата физичког васпитања недељно;. Промоција физичке активности у школама врши се кроз три подручја: током часова; после школе; при путовању у школу и из школе;
- Белгија: Основа школа – обавезна 2 сата физичког васпитања недељно; Средња школа – обавезна 2 сата физичког васпитања недељно; Промоција физичке активности у школама врши се кроз четири подручја: током пауза у школи; током часова; после школе; при путовању у школу и из школе;
- Бугарска: Основа школа – обавезна 3-3,5 сата недељно; Средња школа – обавезна 3-3,5 сата недељно; Промоција физичке активности у школама врши се кроз подручје: после школе;
- Хрватска: Основа школа – обавезна 3 часа недељно од 1 до 3 разреда и 2 часа недељно од 4 до 8 разреда; Средња школа – обавезна 2 часа недељно у четворогодишњој школи и 1 час недељно у трогодишњој школи; Промоција физичке активности у школама врши се кроз три подручја: током пауза у школи; током часова; после школе;
- Кипар: Основа школа – обавезна 1,5- 2 сата недељно; Средња школа – обавезна 2-2,5 сата недељно; Промоција физичке активности у школама врши се кроз три подручја: током пауза у школи; током часова; после школе.
- Чешка: Основа школа – обавезна 2 сата недељно; Средња школа – обавезна 2 сата недељно;
- Данска: Основа школа – обавезна 1,5 сата недељно; Средња школа – обавезна 1,5 сата недељно; Промоција физичке активности у школама врши се кроз четири подручја: током пауза у школи; током часова; после школе; при путовању у школу и из школе;

- Естонија: Основа школа – обавезна 2-3 часа недељно; Средња школа – обавезна 2 часа недељно; Промоција физичке активности у школама врши се кроз четири подручја: током пауза у школи; током часова; после школе; при путовању у школу и из школе;
- Финска: Основа школа – обавезна 1, 9 сата недељно; Средња школа – обавезна 2 сата недељно; Промоција физичке активности у школама врши се кроз четири подручја: током пауза у школи; током часова; после школе; при путовању у школу и из школе;
- Француска: Основа школа – обавезна 3 сата недељно; Средња школа – обавезна 2-4 сата недељно; Промоција физичке активности у школама врши се кроз два подручја: после школе; при путовању у школу и из школе;
- Немачка: Основа школа – обавезна 3 сата недељно; Средња школа – обавезна 2-4 сата недељно; Промоција физичке активности у школама врши се кроз два подручја: током часова; после школе;.
- Грчка: Основа школа – обавезна 3 сата недељно; Средња школа – обавезна 2-4 сата недељно; Промоција физичке активности у школама врши се кроз три подручја: током школских пауза; после школе; у вези путовања у школу и из школе;
- Мађарска: Основа школа – обавезни 5 часова недељно; Средња школа – обавезни 5 часова недељно; Промоција физичке активности у школама врши се у вези путовања у школу и из школе;
- Ирска: Основа школа – обавезан 1 сат недељно; Средња школа – обавезна 2 сата недељно; Промоција физичке активности у школама врши се кроз четири подручја: током пауза у школи; током часова; после школе; при путовању у школу и из школе;
- Италија: Основа школа – препоручена 2 сата недељно; Средња школа – обавезна 2 сата недељно;
- Летонија: Основа школа – обавезна 2 сата недељно; Средња школа – обавезна 3 сата недељно; Промоција физичке активности у школама врши се кроз два подручја: током часова; после школе.
- Литванија: Основа школа – обавезна 3 сата недељно; Средња школа – обавезна 2-3 сата недељно; Промоција физичке активности у школама врши се кроз три подручја: током школских пауза; током часова; после школе;
- Луксембург: Основа школа – обавезна 3 сата недељно; Средња школа – обавезна 2 сата недељно; Промоција физичке активности у школама врши се кроз четири подручја: током школских пауза; током часова; после школе; у вези путовања у школу и из школе;
- Малта: Основа школа – обавезан 1,5 сат недељно; Средња школа – обавезна 2 сата недељно и опционо 5,25 сати недељно;
- Холандија: Основа школа – обавезан 1,5 сат недељно; Средња школа – обавезна 2 сата недељно;
- Пољска: Основа школа – обавезна 3-4 сата недељно; Средња школа – обавезна 3 сата недељно;
- Португал: Основа школа – обавезна 3 сата недељно; Средња школа – обавезна 2,15 сата недељно;
- Румунија: Основа школа – обавезна 2 сата недељно; Средња школа – обавезна 2 сата недељно; Промоција физичке активности у школама врши се кроз три подручја: током школских пауза; током часова; после школе;
- Словачка: Основа школа – обавезна 3 сата недељно; Средња школа – обавезна 3 сата недељно;
- Словенија: Основа школа – обавезна 1,5-2,25 сата недељно; Средња школа – обавезна 0,75-2,25 сата недељно

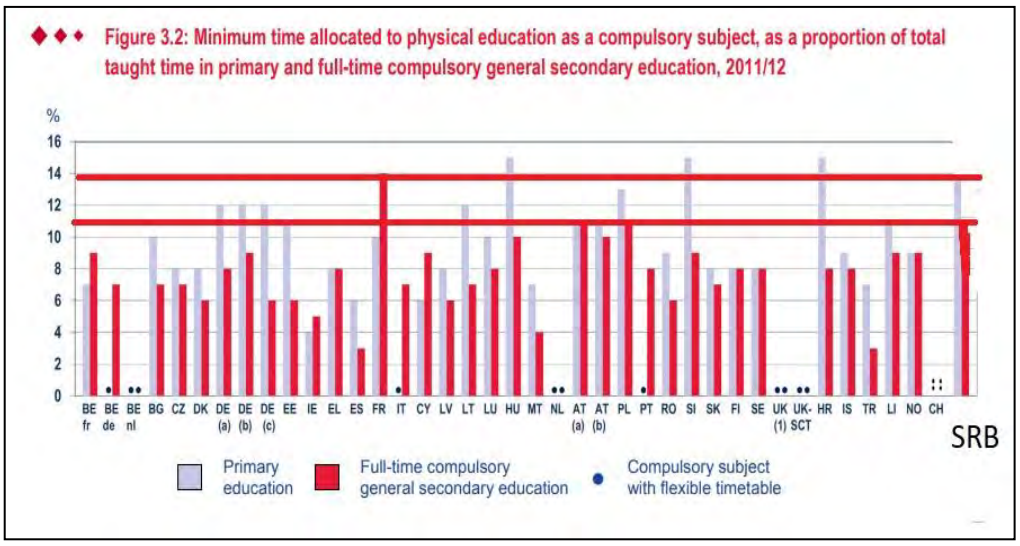
- Шпанија: Основа школа – обавезна 2-3 часа недељно; Средња школа – обавезна 2-3 часа недељно; Промоција физичке активности у школама врши се кроз четири подручја: током школских пауза; током часова; после школе; у вези путовања у школу и из школе;
- Шведска: Основа школа – обавезно 1,7 сати недељно; Средња школа – обавезно 1,3 сати недељно; Промоција физичке активности у школама врши се кроз три подручја: током школских пауза; после школе; у вези путовања у школу и из школе.

Из претходног приказа може се јасно видети да Србија не заостаје за другим европским земљама када је у питању број часова физичког и здравственог васпитања у основним и средњим школама.

Следеће питање на које су одговарали чланови Четврте подгрупе односило се на процентуалну заступљеност часова физичког васпитања у односу на остале наставне предмете. На основу достављених одговора из Упитника, 42,1% мисли да је проценат часова физичког и здравственог васпитања у односу на остале наставне предмете у Србији у односу на Европску унију - у истом просеку, 26,3% испод просека и нема мишљење, док 5,3% сматра да је у самом врху Европске уније.

Приликом поређења са другим предметима, овај је број часова и даље сразмерно мали. Износи мање од 10% укупног броја наставних часова или отприлике половини часова посвећених математици. У великој већини земаља које имају препоруке о часовима наставе физичке и здравствене културе, релативни удео времена које се посвећује овом предмету у односу на укупни број часова наставе је већи у примарном него у секундарном образовању. У примарном образовању у половини земаља физичка и здравствене култура заступљена је са отприлике 9 – 10% укупног броја часова наставе. У Мађарској, Словенији и Хрватској овај удео износи 15% док је у Ирској тек 4%. У Србији овај удео износи: 13.8% у првом циклусу (у прве четири земље – у првих 12%), 10.8% у другом циклусу (у прве четири земље – у првих 12%).

Графикон: Минимално време издвојено за физичко васпитање као обавезан предмет, као део у укупном наставном времену у основном образовању и у обавезном пуновременом општем средњем образовању, 2011/12, у земљама Европске уније и у Србији

Када је реч о часовима физичког васпитања у основним школама, на основу достављених одговора, 47,4% се потпуно слаже да је потребно увести додатне часове физичког

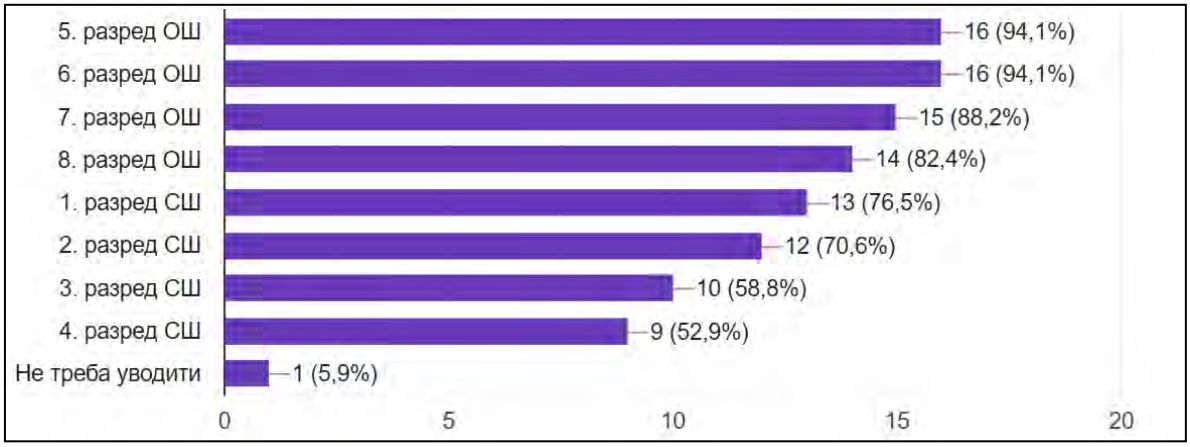
и здравственог васпитања у школски наставни план за ученике ОШ, 42,1% се слаже, док 5,3% нема мишљење и не слаже се.

Графикон: Став испитаника о томе да ли сматрају да је потребно увести додатне часове физичког и здравственог васпитања у школски наставни план за ученике ОШ

Још бољи увид се добија када се претходно питање разматра по разредима основне школе. Упитник је показао да 94,1% мисли да треба увести додатне часове физичког и здравственог васпитања у 5. и 6. разреду основне школе, 88,2% у 7. разреду, а 82,4% у 8. разреду, док 5,3% се не слаже.

Графикон: Став испитаника о томе да наведу у који разред треба увести додатне часове физичког и здравственог васпитања у школски наставни план

Нешто су друкчији одговори када су у питању средње школе. На основу достављених одговора, 47,4% испитаника се потпуно слаже да је потребно увести додатне часове физичког и

здравственог васпитања у школски наставни план за ученике СШ, 26,3% се слаже, док 10,5% нема мишљење и 15,8% се не слаже.

Графикон: Став испитаника о томе да ли сматрају да је потребно увести додатне часове физичког и здравственог васпитања у школски наставни план за ученике СШ

Када се узму у обзир претходно изнети ставови, основно питање које се поставља јесте да ли се они могу реализовати у наредном стратешком периоду. На основу достављених одговора, 36,8% испитаника се слаже да у нашим школама (ОШ и СШ) постоје објективне могућности за увођењем додатних часова физичког и здравственог васпитања, 26,3% се слаже, док 15,8% нема мишљење и потпуно се слаже, 5,3% се уопште не слаже.

Графикон: Став испитаника о томе да ли се слажу да у нашим школама (ОШ и СШ) постоје објективне могућности за увођењем додатних часова физичког и здравственог васпитања

Какав је *став самих наставника физичког васпитања* о програмима овог наставног предмета може да укаже истраживање које је 2017. обављено од стране групе аутора у 70 основних школа из свих региона Републике Србије.[254] Ово истраживање је показало да већина наставника сматра да је програм физичког васпитања са аспекта тежине садржаја сасвим прихватљив за већину ученика (86,44%). Добијени одговори јасно одсликавају мишљење да су програми физичког васпитања од петог до осмог разреда сасвим примерени могућностима ученика. То значи да важећи програми физичког васпитања задовољавају потребе ученика и да садржаји по тежини одговарају могућностима већине ученика. Програмски садржаји могу се реализовати у прописаним стандардним условима. Једно од постављених питања односило се и на то чему из програма наставници дају предност? Да ли дати предност развоју физичких способности или моторичком учењу? Већина одговора – 75,43% – говори да предност треба дати развоју моторичких способности. Само 24,56% наставника сматра да приоритет треба да има моторичко учење. Зато је тражен и одговор на питање: Какав треба да буде програм са аспекта обавезности садржаја? Треба ли да садржи само обавезне садржаје или да има и садржаје које би бирали сами наставници? Већина наставника је становишта да програм мора бити конципиран тако да има обавезне садржаје, али и садржаје које би у оквиру програма и тематских целина бирао сам наставник (75,43%). За искључиво постојање само обавезних садржаја, као што је сада случај, залаже се 10,90% наставника. Овакав однос у мишљењима даје наставницима већу могућност за више креативности у настави, али и постизање резултата у складу са могућностима ученика (диференциран приступ) и условима у којима се настава физичког васпитања изводи. Наставници су питани и да ли би било боље да сами одређују број часова за поједине тематске циклусе и да при планирању сами распоређују циклусе тематских целина? Већина наставника (73,68%) јесте за решење да је боље да сами одређују број часова за тематске целине и распоређивање циклуса. Мањи број (26,31%) јесте за постојеће решење. Већа слобода у планирању омогућила би наставницима да добију жељене исходе наставног процеса јер би планирање било реалније имајући у виду целокупност услова за реализацију наставе и ученике као основне субјекте. Неке од претходних констатација уграђене су у програм предмета физичко и здравствено васпитање за пети разред из 2017. године („Просветни гласник“, бр. 8/2017).

2.8.7. Организоване ваннаставне спортске активности

Основне школе

Настава физичког и здравственог васпитања остварује се у Републици Србији у складу са школским прописима и кроз остале облике образовно-васпитног рада: ваннаставне и слободне активности (секције), недељу школског спорта, активности у природи, школска и ваншколска такмичења.

Програм школског спорта, којим су обухваћени *сви* ученици, а не само они талентовани, школа остварује ради развоја и практиковања здравог начина живота, развоја свести о важности сопственог здравља и безбедности, о потреби неговања и развоја физичких способности, као и превенције насиља, наркоманије, малолетничке делинквенције. Школа је дужна да, у оквиру програма школског спорта, у сарадњи са јединицом локалне самоуправе, организује **недељу школског спорта** најмање једном у току полугодишта. План и програм Недеље школског спорта сачињава Стручно веће Физичког и здравственог васпитања у сарадњи са другим стручним

[254] Драгољуб Бишњић – Мирослав Марковић, Мишљења наставника о програмима физичког васпитања у старијим разредима основне школе као основа за њихово иновирање, у: Иновације у настави, бр. 2/2018, стр. 94-100.

већима (ликовне културе, музичке културе, историје, информатике...) и стручним сарадницима у школи, водећи рачуна да и ученици који су ослобођени од практичног дела наставе Физичког и здравственог васпитања, буду укључени у организацију ових активности.

Недеља школског спорта обухвата: такмичења у спортским дисциплинама прилагођеним узрасту и могућностима ученика; културне манифестације са циљем промоције физичког вежбања, спорта и здравља (ликовне и друге изложбе, фолклор, плес, музичко-спортске радионице, слет...); ђачке трибине и радионице (о здрављу, историји физичке културе, спорту, рекреацији, „фер плеју“, последицама насиља у спорту, технолошка достигнућа у вежбању и спорту и др.).

Сагласно прописима из области образовања, школа је обавезна да за ученике, у оквиру својих капацитета, бесплатно организује спортске секције. У оквиру 40 часовне радне недеље, наставник је дужан да одржи најмање једну секцију. Секције се формирају према интересовању ученика. Наставник сачињава посебан програм узимајући у обзир материјалне и просторне услове рада, узрасне карактеристике и способности ученика. Уколико је неопходно, секције се могу формирати према полу ученика. Ученик се у сваком тренутку може укључити у рад секције.

Из фонда радних дана, предвиђених заједничким планом, школа организује **активности у природи**: пролећни крос (дужину стазе одређује стручно веће); излет са пешачењем (7 km); зимовање – организује се у току зимског периода у трајању од седам дана. Активности на зимовању обухватају обука скијања, клизања, краће излете са пешачењем или на санкама, и друге активности; летовање – организује се за време летњег распуста у трајању од најмање седам дана и обухвата боравак у природи са организованим образовним и физичким активностима.

Школа организује и спроводи обавезна **унутаршколска спортска такмичења**, као интегрални део процеса физичког васпитања према плану Стручног већа и то у: спортској гимнастици (у зимском периоду); атлетици (у пролећном периоду); најмање једној спортској игри (у току године). Школа може планирати такмичења из других спортских грана или игара уколико за то постоје услови и интересовање ученика (плес, оријентиринг, бадминтон, између две или четири ватре, полигони итд.). Ученици могу да учествују и на такмичењима у систему школских спортских такмичења Републике Србије, која су у складу са планом наставе и учења. Како би што већи број ученика био обухваћен системом такмичења, на ваншколским такмичењима један ученик може представљати школу само у једном спорту или спортској дисциплини током школске године.

Министар просвете, науке и технолошког развоја донео је 4. октобра 2021. године Правилник о допунама Правилника о плану наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања, у коме је регулисан „Оквир слободних наставних активности“.

Слободне наставне активности (у даљем тексту СНА), су део плана наставе и учења који школа планира Школским програмом и Годишњим планом рада.[255] Ученици у сваком разреду, од петог до осмог, бирају један од три програма СНА који школа нуди, што значи да ће сваки ученик током другог циклуса основног образовања и васпитања похађати четири различита

[255] Концепт слободне наставне активности Вежбањем до здравља припремљен је у складу са Законом о основама система образовања и васпитања у коме се наводи као један од циљева развијање и практиковање здравих животних стилова, свести о важности сопственог здравља и безбедности, потребе неговања и развоја физичких способности, као и општа међупредметна компетенција одговоран однос према здрављу. Истраживања спроведена на школској популацији показала су да ученици немају довољно физичке активности, посебно на свежем ваздуху и да се често неправилно хране. Ученици у 5. и 6. разреду су у узрасту када формирају однос према вежбању и потребно је да добију шири контекст физичког вежбања које се не повезује само са спортом већ са правом на развој и здравље.

програма. Ученици и њихови родитељи се пре избора упознају са понуђеним програмима на часу одељењског старешине, на родитељском састанку, путем сајта школе, лифлета и др. Одабрани програми СНА су за ученика обавезни а успех се изражава описном оценом и не утиче на општи успех.

Циљ учења слободне наставне активности *Вежбањем до здравља* је да ученик овлада знањима, развије вештине и формира ставове и вредности од значаја за одговоран однос према сопственом здрављу, физичком вежбању и здравим животним навикама. Годишњи фонд часова у петом и шестом разреду је 36 часова. На крају програма ученик ће бити у стању да: дефинише појам здравља, разликује физичко, ментално и социјално здравље и образлаже утицај вежбања на здравље; упореди специфичности вежбања у спорту и ван спорта; разликује правилно од неправилног вежбања и планира сопствене физичке активности у складу са потребама, могућностима и интересовањима; има увид у сопствене разлоге вежбања и истрајава у вежбању; препозна ситуације у којима не сме да вежба; – препозна утицај различитих вежбања на физички изглед и здравље; повеже позитиван и негативан утицај вежбања на имунитет; поштује еколошка правила у средини где вежба; правилно поступа у пружању прве помоћи при повредама у вежбању; критички вреднује идеале физичког изгледа који се намећу као и начине за њихово достизање; користи поуздане изворе информација о утицају исхране и вежбања на здравље и физички изглед; разликује добро од лошег држања тела и коригује сопствено држање тела; препозна ризике гојазности и мршавости; наведе принципе правилне исхране и примењује их у свом свакодневном животу; критички се односи према рекламираним производима животних намирница; аргументовано дискутује о физичким активностима и начину исхране и ризицима неодговарајућих дијета; доведе у везу вежбање са правима детета; аргументује значај вежбања после болести и неких повреда; поштује потребе и могућности различитих учесника у вежбању и наведе примере равноправности и неравноправности у спорту; преферира физичке активности на свежем ваздуху са другом децом у односу на седење код куће за компјутером.[256]

Средња школа

Из фонда радних дана и за извођење редовне наставе, Гимназија у току школске године организује:

- Два целодневна излета са пешачењем: I разред до 12км (укупно у оба правца); II разред до 14км (укупно у оба правца); III разред до 16км (укупно у оба правца);
- Два кроса: јесењи и пролећни.

Стручно веће наставника физичког васпитања утврђује програм и садржај излета, и дужину стазе за кросеве, према узрасту ученика.

Школа организује и спроводи спортска такмичења, као јединствени део процеса наставе физичког васпитања. Спортска такмичења организују се у оквиру радне суботе и у друго време које одреди школа. Међушколска спортска такмичења организују се у оквиру календара које одреди Савез за школски спорт и олимпијско васпитање Србије, који је уједно организатор ових такмичења.

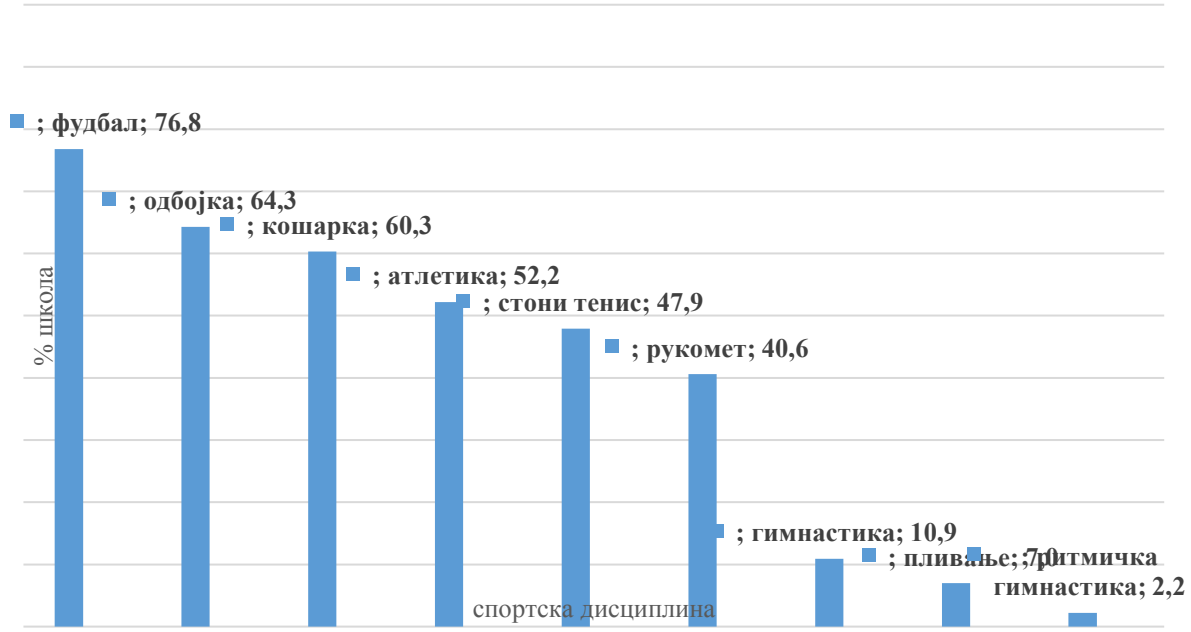
У Спортској гимназији и спортским одељењима гимназија постоји обавезни предмет „Спорт и здравље“, а у Спортској гимназији и „Спорт и тренинг“.

[256] http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/viewdoc?uuid=4bb956bf-8bcd-4f6b-934a-10d44017f91a&actid=979122&doctype=og

2.8.7.1. Школска спортска такмичења

Један део раније наведеног истраживања Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања објављеног 2022. године (Недељковић) тицао се унутаршколских такмичења, при чему је било понуђено девет спортских дисциплина: атлетика, гимнастика, ритмичка гимнастика, кошарка, одбојка, рукомет, фудбал, пливање и стони тенис. Генерално гледано, спортска дисциплина која се најчешће јавља у оквиру унутар школских такмичења је фудбал (у 76.8% школа). Затим следе: одбојка (64.3%), кошарка (60.3%), атлетика (52.2%), стони тенис (47.9%), рукомет (40.6%), гимнастика (10.9%), пливање (7%) и ритмичка гимнастика (2.2%).

Графикон: Проценат школа у којима се одржавају унутаршколска такмичења по спортским дисциплинама

Што се тиче такмичења на општинском нивоу, школе су требале да наведу укупан број ученика, односно ученица. У погледу броја школа које узимају учешће на општинском такмичењу из поменутих спортских дисциплина, добија се следећа ситуација: највећи број школа учествује на општинском такмичењу из фудбала (75%), атлетике (57%) и кошарке (56%) када се ради о дечацима и одбојке (56%) и атлетике (53%) када је реч о девојчицама.

Табела: Број ученика према полу на општинским такмичењима из различитих спортских дисциплина

Спортска дисциплина	Број школа - дечаци	Број дечака	Број школа - девојчице	Број девојчица
атлетика	707	11499	666	8658
гимнастика	120	785	178	1053
ритмичка гимнастика	24	333	42	340

кошарка	705	8826	501	5809
одбојка	621	7913	696	9317
рукомет	506	6746	407	5281
фудбал	935	12605	546	6297
пливање	324	1856	286	1309
стони тенис	565	3210	434	2039

Када је атлетика у питању, у већем броју школа учествују дечаци (707) на општинском такмичењу у односу на девојчице (666). Што се тиче полне структуре, има више дечака: 11499 дечака и 8658 девојчица. У нешто већем броју школа девојчице (178) учествују на општинском такмичењу из гимнастике у односу на дечаке (120), а бројно стање је следеће: 785 дечака и 1053 девојчица. Убедљиво најмањи број школа (24 када се ради о дечацима и 42 о девојчицама) узима учешће на општинском такмичењу из ритмичке гимнастике, а бројно стање по полу је такво да има 333 дечака и 340 девојчица. На општинском такмичењу из кошарке учествује 705 школа када је реч о дечацима (8826 укупан број) и 501 школа у којима учешће узимају девојчице (5809 укупан број).Из одбојке на општинском такмичењу учествује 7913 дечака из 621 школе и 9317 девојчица из 696 школа. На општинском такмичењу из рукомета учествује 6476 ученика (506 школа) и 5281 ученица (407 школа).На општинском такмичењу из фудбала учествује 12605 ученика (935 школа) и 6297ученица (546 школа).На општинском такмичењу из пливања учествује 1856 ученика (324 школа) и 1309 ученица (286 школа). На општинском такмичењу из стоног тениса учествује 3210 ученика (565 школа) и 2039 ученица (434 школа).

Део упитника који се односи на републичка такмичења показао је да највећи број школа учествује на републичком такмичењу из атлетике (26.4%), фудбала (24.9%), пливања (23.1%), стоног тениса (22.6%), кошарке (22%), одбојке (21.7%), рукомета (17.9%), гимнастике (15.8%) и ритмичке гимнастике (9.8%).[257]

Од укупног броја од 1248 школа:

- 329 (26.4%) учествује на републичком такмичењу из атлетике;
- 197 (15.8%) учествује на републичком такмичењу из гимнастике;
- 122 (9.8%) учествује на републичком такмичењу из ритмичке гимнастике;
- 274 (22%) учествује на републичком такмичењу из кошарке;
- 271 (21.7%) учествује на републичком такмичењу из одбојке;
- 223 (17.9%) учествује на републичком такмичењу из рукомета;
- 311 (24.9%) учествује на републичком такмичењу из фудбала;
- 288 (23.1%) учествује на републичком такмичењу из пливања;
- 282 (22.6%) учествује на републичком такмичењу из стоног тениса.

Једно од питања везаних за републичка такмичења односило се на начин на који школа наставницима надокнађује време проведено на такмичењу. С тим у вези долазимо да закључка да 756 школа, односно, 60.5% не практикује да на било који начин надокнађује време наставницима. Од преостале 492 (39.5%) школе: 110 школа није навело на који начин то чини; највећи број школа, чак 320 надокнађује време преко дневница; 10 школа преко дневница и

[257] Гимнастички савез Србије је изразио сумњу у тачност података који се односи на учешће дечака у дисциплини ритмичка гимнастика, јер овај савез не располаже подацима да се дечаци баве ритмичком гимнастиком (нема регистрованих дечака спортиста).

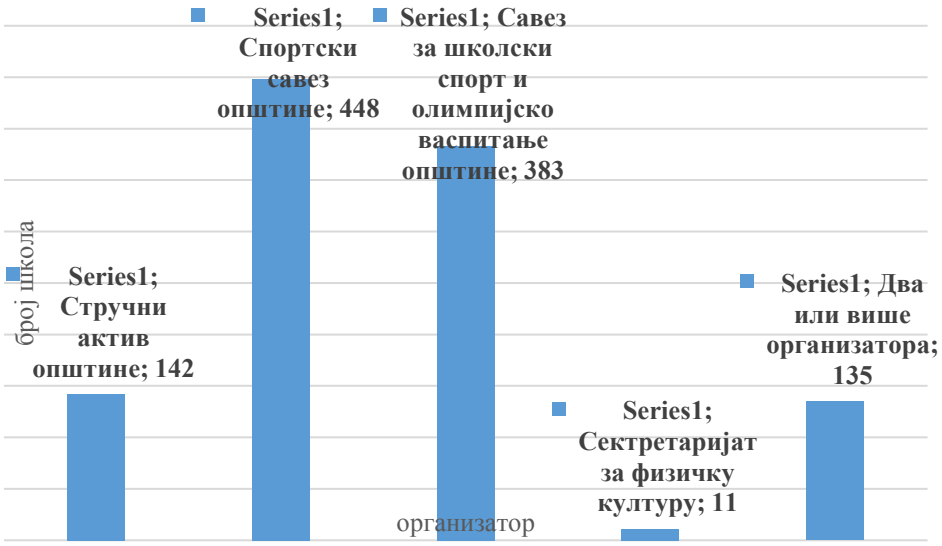
путних трошкова; 11 школа издваја извесне новчане надокнаде; 10 школа исплаћује путне трошкове, док је 31 школа навела нешто друго.

Табела: Број школа у односу на начин на који наставницима надокнађују време проведено на републичком такмичењу

Надокнада времена за републичка такмичења						
Није надокнађено време	Надокнађено време					
	Није наведено	Дневница	Дневница и путни трошкови	Новчана надокнада	Путни трошкови	Нешто друго
756	110	320	10	11	10	11

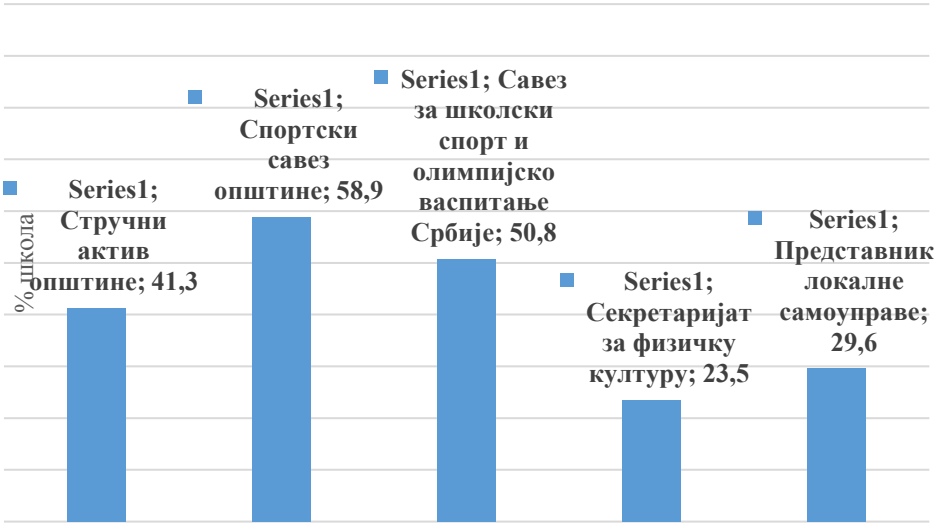
Када је у питању организација такмичења, школе су имале могућност да се определе за једног или више организатора. Највећи број школа (448) је као организатора такмичења навео Спортски савез општине; 383 школа је навело Савез за школски спорт и олимпијско васпитање општине; 135 школа је навело два или више организатора; 142 школа је навело Стручни актив општине и само 11 школа се определило за Секретаријат за физичку културу.

Графикон: Број школа у односу на организаторе општинских такмичења

На питање да ли такмичењем руководи професионално лице, када је организатор Спортски савез општине или Савез за школски спорт, професионално лице руководи у преко 50% случајева. Када је организатор такмичења Стручни актив општине, професионално лице руководи у око 40% случајева, 30% када је представник локалне самоуправе и 23.5% када се ради о Секретаријату за физичку културу.

Графикон: Проценат школа у односу на то да ли такмичењем руководи професионално лице

Какво је стање у области школских спортских такмичења може се видети и из *Извештаја о раду Савеза за школски спорт Србије за школску 2022/2023. годину*.[258] У школским спортским такмичењима у школској 2022/2023. години учествовало је:

– 114.282 ученика и ученица основних и средњих школа;

– 85.532 ученика и ученица основних школа, (47.569 ученика основних школа, 37.963 ученица основних школа);

– 28.750 ученика и ученица средњих школа, (16.713 ученика средњих школа, 12.037 ученица средњих школа);

– 11.127 екипа у категорији ученика и ученица основних и средњих школа од чега:

- 7.871 екипа у категорији основних школа (4.366 у категорији ученика и 3.505 у категорији ученица);
- 3.256 екипа у категорији средњих школа (1.860 у категорији ученика и 1.396 у категорији ученица).

У систем школских спортских такмичења, иако је пропозицијама предвиђен готово исти проценат учешћа девојчица и дечака, дечаци су нешто заинтересованији за школска спортска такмичења и чине 56,2% укупног броја укључене деце у систем (64.282) док девојчице су у 43,8% заступљене (50.000).

На почетку школске 2022/23. године у Републици Србији настава се одвијала у 3206 редовних основних школа, од тога у 1135 матичних школа и 2071 издвојеном одељењу. Наставу је похађало укупно 505.247 ученика, 456.206 у матичним школама и 49.041 у издвојеним одељењима. Када је у питању средњешколско образовање, у 495 редовних средњих школа било је укупно 232.534 ученика (115.184 ученица), а у 27 школа за ученике са сметњама у развоју било је још 1670 ученика (609 ученица). Дакле, у спортским такмичењима у основним школама је учествовало 16,93% ђака од укупног броја ђака, а у спортским такмичењима у средњим школама је учестовало 12,28% ученика од укупног броја ученика.

Податак о учешћу 113.282 ученика у школским спортским такмичењима у школској 22/23 показује увећање броја учесника за скоро 15% у односу на школску 21/22 (100.713), али ако се погледају две школске године пре епидемије КОРОНА вируса, 2017/18 (135.049 учесника)

[258] https://skolskisportsrbije.org.rs/wp-content/uploads/2024/02/IZVESTAJ-O-RADU-SSSS-2022.2023.pdf

и 2018/19 (137.675) видеће се да је учешће у школским такмичењима у школској 22/23 негде на нивоу школске 2015/16 (110.157).

Табела. Број учесника школских спортских такмичења у периоду 2014-2021. године

ТАКМ.	ПИОНИРИ	ПИОНИРКЕ	ОМЛАДИНЦИ	ОМЛАДИНКЕ	СПОРТ+	УКУПНО
2014/2015	30.686	24.266	14.352	7.264	19.704	96.272
2015/2016	34.902	28.417	15.676	8.988	20.621	110.157
2016/2017	39.836	32.317	17.044	9.703	24.434	123.334
2017/2018	56.528	42.661	19.677	14.210	28.099	135.049
2018/2019	56.774	47.435	19.874	13.592	35.197	137.675
2019/2020	27.795	23.077	15.303	11.290	25.078	102.543
2020/2021	23.538	20.281	9.069	5.877	8.355	58.765
2021/2022	41.457	33.499	14.947	10.810	16.282	100.713
2022/2023	47.569	37.963	16.713	12.037	21.586	114.282

Изузетни ученици који су својим радом, дисциплином и талентом остварили значајне резултате на републичким и међународним спортским такмичењима препознају се и промовишу у оквиру платформе „Такмичари генерације“. Њихови успеси представљају пример вредности које спорт развија – истрајности, посвећености, тимског духа и здравих животних навика. Ови млади спортисти показују да континуирани развој спортских програма у школама може да генерише висок ниво постигнућа и да подстакне шире учешће деце и младих у организованим облицима физичке активности.

Спортска такмичења чији се резултати вреднују у процесу избора „такмичара генерације“ у области спорта обухватају систем такмичења ученика основних школа на територији Републике Србије, утврђених програмом и календаром Савеза за школски спорт Србије, као и релевантна међународна такмичења у олимпијским дисциплинама. На листи се налазе финална републичка првенства (Олимпијске спортске игре ученика Републике Србије) и међународна такмичења највишег нивоа.

Вредновање резултата врши се на основу званичних података организатора (Савез за школски спорт Србије) и националних гранских савеза олимпијских спортова, достављених Министарству спорта. Систем платформе врши рангирање ученика према утврђеним критеријумима.

2.8.7.2. Школске спортске секције и друге ваннаставне спортске активности

Када је реч о стању у области ваннаставних спортских активности и оно се може сагледати на основу резултата раније поменутог истраживања Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања објављеног 2022. године (Недељковић).

Део упитника се односи на недељни број тренинга појединих спортских дисциплина који се реализују у школским објектима. Резултати су следећи:

- Од 1248 школа, њих 731, тј. 59% нема атлетику као ваннаставну активност. Од преосталих 517 школа, 429 школа (41%) има атлетику као ваннаставну активност. Од тог броја, 429 школа одржава тренинге једанпут недељно, 66 школа два пута недељно, а 20 школа три и више пута недељно;
- Од 1248 школа, њих 1051, тј. 84% нема спортску гимнастику као ваннаставну активност. Од преосталих 197 школа, 149 школа (16%) има спортску гимнастику као ваннаставну активност. Од тог броја, 149 школа одржава тренинге једанпут недељно, 33 школа два пута недељно, а 13 школа три и више пута недељно;

- Од 1248 школа, њих 526, тј. 42% нема кошарку као ваннаставну активност. Од преосталих 722 школа, 567 школа (58%) има кошарку као ваннаставну активност. Од тог броја, 567 школа одржава тренинге једанпут недељно, 134 школа два пута недељно, а 19 школа три и више пута недељно;
- Од 1248 школа, њих 459, тј. 37% нема одбојку као ваннаставну активност. Од преосталих 789 школа, 631 школа (63%) има одбојку као ваннаставну активност. Од тог броја, 631 школа одржава тренинге једанпут недељно, 132 школа два пута недељно, а 24 школе три и више пута недељно;
- Од 1248 школа, њих 782, тј. 63% нема рукомет као ваннаставну активност. Од преосталих 466 школа, 398 школа (37%) има рукомет као ваннаставну активност. Од тог броја, 398 школа одржава тренинге једанпут недељно, 60 школа два пута недељно, а 6 школа три и више пута недељно;
- Од 1248 школа, њих 412, тј. 33% нема мали фудбал као ваннаставну активност. Од преосталих 836 школа (67%) има мали фудбал као ваннаставну активност. Од тог броја, 667 школа одржава тренинге једанпут недељно, 132 школе два пута недељно, а 35 школа три и више пута недељно;
- Од 1248 школа, 750, тј. 60% нема стони тенис као ваннаставну активност. Од преосталих 498 школа, 407 школа (40%) има стони тенис као ваннаставну активност. Од тог броја, 407 школа одржава тренинге једанпут недељно, 67 школа два пута недељно, а 22 школе три и више пута недељно.

Дакле, најприсутнија ваннаставна активност је мали фудбал.

Последњи сегмент истраживања тицао се питања у вези са спортским секцијама, курсним облицима наставе и предлозима програма школског спорта које је школа поднела. У погледу броја школа које су организовале неке од курсних облика наставе, највећи број њих је организовао скијање (94), следи 55 школа које су организовале клизање, 20 веслање и најмањи број – 11 пливање. Суштински, реализација курсних облика наставе, односно спортске активности од значаја за друштвену средину, занемарена је у свакодневној пракси.

	да	не
пливање	11	1133
скијање	94	1150
клизање	55	1189
веслање	20	1224

Законска регулатива предвиђа да се у свим школама реализује најмање 1 час спортских активности недељно, у склопу рада *школских спортских секција.* Спортске секције намењене су ученицима који испољавају посебне склоности и интересовања за спорт и требало би да наставник приликом израде програма рада секције, узме у обзир карактеристике ученика, материјално-техничке услове рада, као и програм школских спортских такмичења ученика Србије. По правилу, сваки наставник физичког васпитања у школи опредељује се да води једну секцију, а уколико у школи ради само један наставник, да би задовољио интересовања ученика, препоручује се да сезонски планира различите спортске активности. Иако не постоји свеобухватно истраживање о учешћу ђака у спортским секцијама, може се слободно констатовати да је стање у пракси у то погледу веома лоше. Још је у Стратегији развоја школског спорта у Војводини у периоду 2013-2017 (Скупштина АП Војводина, 2013) наглашено:

„Спортске секције у многим школама замиру или раде кампањски, окупљајући ученике пред такмичења из званичног такмичарског календара спортских такмичења ученика Србије. Секције су ретко расадници талената, често окупљају већ афирмисане младе спортисте који се спортом баве ван школе, у спортским клубовима. Талентовани ученици такмиче се за школу у више спортова, што додатно замагљује реалну слику обухвата ученика спортским секцијама. Избор секција је оскудан и често су доступне само најспособнијим ученицима.“ Овакве оцене нису претеране јер је и истраживање (преко фокус група и упитника) које је током 2019. године спровела Стална конференција градова и општина у сарадњи са Министарством омладине и спорта и Спортским савезом Србије, у вези финансирања спорта у јединицама локалне самоуправе, укључујући и школски спорт, показало да се у школском спорту управо у погледу спортских секција најмање одмакло. Као један од кључних елемената за такво стање, испитаници су наводили немотивисаност професора физичког васпитања да се ван радног времена посвете креирању школских спортских секција. Ту свакако треба додати и недостатак школских сала у неким школама, опреме и реквизита, недефинисан простор око издавања фискултурних сала. Од 30 посебно испитаних општина, у 8 општина немамо никаквих активности на тему организације школских секција. Што се тиче самог броја школских секција, истраживање је показало да имамо нешто више од 1 секције по основној школи.

Да је проблем континуиран показују и друга објављена истраживања. Тако је истраживању[259] које је спроведено у току школске 2015/2016. године на основу непосредног увида у документа 22 основне школе града Крагујевца (школски програм и годишњи план рада) показало да је у првом циклусу образовања и васпитања, од 3319 дечака само њих 47 (1,41%) и 37 (1,10%) девојчица, од укупно 3355 укључено у спортске секције. Од укупно 341 наставника у првом циклусу образовања и васпитања само 12 (3,57%) има задужење за рад са спортским секцијама. Иако постоје сви законски предуслови да наставници у првом циклусу основног образовања у структури непосредног рада са ученицима имају и задужења за рад спортских секција, то није усвојена пракса у школама. Ово истраживање је потврдило да сваки пети дечак има прилику у школи да се бави спортом кроз рад спортске секције а да је свака шеста девојчица укључена у неку од спортских секција. Најзаступљенија спортска грана је атлетика у 11 школа у мушкој и женској секцији, кошарка у 12 школа, фудбал у 16 школа, одбојка у 17 школа, ритмичка гимнастика у 5 школа, стони тенис у 6 школа, стрељаштво у 3 школе, рукомет у 1 школи, гимнастика у 1 школи, као и џудо и теквондо, док се шах реализује као спортска секција у 2 школе. Индикативан је податак да у 10 школа постоји пливачка секција, а две школе имају врло мали базен за обуку непливача, где није могуће тренирати пливање за такмичарски наступ.

О стању у погледу школских спортских секција изјаснили су се и чланови Четврте подгрупе Радне групе за израду Националне стратегије развоја спорта у оквиру упитника који су попуњавали. На основу достављених одговора, 63,2% се не слаже да у нашим образовним установама деца редовно похађају школске спортске секције, 21,1% нема мишљење, 10,5% се уопште не слаже, 5,3% се слаже.

[259] Зоран Сретеновић, Спорт у школској пракси, Годишњак Факултета спорта и физичког васпиања, бр. 23/2018, стр. 39-57

Графикон: Став испитаника о томе да ли мисле да се у нашим образовним установама деца редовно похађају школске спортске секције

Једно од питања из упитника за чланове Четврте подгрупе односило се на заједничке спортске активности ученика, родитеља и запослених у школама. На основу достављених одговора, њих 52,6% се слаже да треба прописати обавезност постојања у образовним установама заједничких спортских активности ученика, родитеља и запослених, 21,1% потпуно се слаже, 15,8% нема мишљење и10,5% се не слаже.

Графикон: Став испитаника о томе да ли мисле да треба прописати обавезност постојања у образовним установама заједничких спортских активности ученика, родитеља и запослених (нпр. недеља школског спорта, дан спортског и породичног вежбања, различита спортска такмичења...)

Чланом 40. Закона о основном образовању и васпитању прописано је да је школа дужна да, у оквиру програма школског спорта, у сарадњи са јединицом локалне самоуправе, организује недељу школског спорта најмање једном у току полугодишта. Програм недеље школског спорта обухвата спортско-рекреативне активности свих ученика, као и културно-уметничке манифестације на тему из области физичког и здравственог васпитања, у складу са планом и

програмом наставе и учења. Чланом 18. Закона о средњем образовању и васпитању прописано је да у току школске године школа може да организује недељу школског спорта.

Пример добре праксе је „Европска недеља спорта" чији су координатори за Србију Олимпијски комитет и Министарство спорта. Европску недељу спорта треба искористи као платформа за све институције и образовне установе (вртиће, основне школе, средње школе, гимназије, универзитете), које би својим активним укључивањем допринеле заједничком циљу - промоцији спорта и физичке активности и едукацији грађана о здравом начину живота.

Други пример добре праксе за програме ваннаставних школских активности је пројект „Спорт у школе" који се реализује од 2016. године и има за циљ да деци узраста од 1. до 4. разреда основне школе потпуно бесплатно омогући да у својој школи у склопу ваннаставних активности користе интересантан и мотивишући програм вежбања. Деца су се у пројекат укључивала по слободном избору, а групе су подељене по узрасним карактеристикама на групу за први и други разред – мешовито и трећи и четврти разред –мешовито. Пројекат реализује Савез за школски спорт Србије, кроз подршку министарстава надлежних за спорт и просвету. За спровођење програмских активности су ангажовани наставници, односно професори евидентирани у Националној служби за запошљавање, на основу уговора о вршењу послова спортских стручњака и за обављање посла су добијали месечну накнаду. Реализовање пројекта је подразумевало и опремање спортским реквизитима школа које су укључене у пројекат. Према Извештају о раду Савеза за школски спорт Србије за школску 2022/23, у тој школској години програм „Спорт у Школе" се реализовао у 57 градова/општина широм Србије, у 96 школа, 2 предшколске установе, а 5.479 ученика/ца је апсолутно бесплатно учествовало у програму. Отворено је 188 група, ангажовано 89 професора у 25 округа, које финансира Савез за школски спорт Србије из буџета одобреног од стране Министарства спорта Републике Србије. У програму учествује 2.801 дечака и 2.678 девојчица. У програму учествују 4 школе за децу са сметњама у развоју.

Један од циљева пројекта „Спорт у школе" је и да се што већи број локалних самоуправа укључи у програм. Захваљујући овом програму Подунавски округ и град Смедерево је запослио 32 професора физичког васпитања који су евидентирани у Националној служби за запошљавање и програм се реализује у 19 различитих школа, град Шабац 31 професора. Пиротски округ и општина Пирот ангажовао је 2 професора, Нови Сад је запослио 53 професора. Алексинац је увео пројекат у 4 основне школе, а у Мионици исти пројекат реализују 2 професора. Значај овог програма су препознале и остале општине, као што су у Сремском округу општина Ириг која је ангажовала 2 професора, Пчињски округ, град Врање има 6 професора у 6 различитих школа који су реализатори пројекта. Такође, 4 професора је ангажовано у Рашком округу, град Нови Пазар. Пројекат се успешно реализује и у општини Горњи Милановац, у 3 основне школе. У Сомбору раде 3 професора у предшколској установи. Од ове школске године у општини Лебане је запослен један професор и у Пријепољу један професор и Велика Плана са два професора. Овим програмом је обухваћено 13 округа које финансира локална самоуправа. Од стране локалних самоуправа ангажовано је још 146 професора физичког васпитања и отворено још 292 групе. Број деце који учествују у програму је око 8.760.

На крају, вредно је поменути и резултате *Истраживања о условима одрастања, развоја и неопходним системима подршке деци школског узраста и њиховим родитељима*[260], које је 2019. године подржано од кабинета Министра без портфеља задуженог за демографију и

[260] РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА О УСЛОВИМА ОДРАСТАЊА, РАЗВОЈА И НЕОПХОДНИМ СИСТЕМИМА ПОДРШКЕ ДЕЦИ ШКОЛСКОГ УЗРАСТА И ЊИХОВИМ РОДИТЕЉИМА, Кабинет Министра без портфеља задуженог за демографију и популациону политику – Центар за живот – да нас буде више, Београд, 2019.

популациону политику. У истраживању је учествовало 207 родитеља школске деце, односно родитеља деце узраста од 7 до 10 година. Ради прикупљања информација о томе за које активности родитељи сматрају да су деци најкорисније, понуђена је табела ваншколских активности где је од родитеља захтевано да их рангирају по важности – бројем 1 се означава најважнија активност, бројем 2 мање важна, а бројем 3 још мање важна, али важнија од осталих. У наредној табели је дат приказ њихове оцене активности.

Табела: Оцена важности ваншколских активности за развој детета

Активност	1 (у %)	2 (у %)	3 (у %)
Језици	44,8	40,1	15,1
Спорт	48,4	33,3	18,2
Борилачке вештине	34,5	34,5	31
Математика	11,6	28,4	60
Музика	14	20,9	65,1
Плес	14,8	29,6	55,6
Сликање	12,5	20,8	66,7

На основу претходне табеле можемо закључити да родитељи сматрају да деци спорт највише користи – чак скоро половина испитаника је ово оценила бројем 1, на другом месту би били језици, док је сликање на трећем месту по важности. Међутим, остаје посебно питање доступности ових активности сваком детету. Оно што је, међутим, евидентно да већина школа нема организоване бесплатне активности које би биле доступне за сву децу. Укупно 73% родитеља је то потврдило. Свега 7,7% је изјавило да те активности у школама њихове деце постоје и да су деца у њих укључена. Међу бесплатним активностима које постоје у школама, родитељи су највише наводили спорт, 52,3%, затим шах, 20, 5%, а најмање часове музике 5,7%. Такође је евидентно и да трећина деце, 69,1% одлази на додатне плаћене активности које се одржавају ван школе. Међутим, 12,2% родитеља се изјаснило да нема времена да децу води на те активности, иако можда имају новца да му то приуште, док је 18,6% испитаника рекло да нема материјалних могућности да то детету приушти. Међу активностима које похађају, издваја се спорт са уделом од 58,1%, затим часови страног језика са 21,8%, а најмање њих одлази у школице математике, свега 3,2%. При томе, 62 испитаника је навело да дете, односно деца похађају по две активност, а 18 испитаника да похађа/ју чак три и више активности. Приликом избора додатних активности, родитељима је најважније да је дете заинтересовано, 69,6%, затим процена родитеља да те активности детету користе, 10, 8%, потом да могу детету да их приуште, 9,3%, и на крају да се одржавају близу куће, 5,7%, као и да им одговара термин 4,6%. На ове активности дете у највећем проценту одводи мајка, 44,1%, а у најмањем броју случајева деца одлазе сама, 3,8%, и тада је реч о деци старијег узраста.

Претходно изложено стање и проблеми у области ваннаставних школских спортских активности и не треба да чуди ако се узму у обзир подаци из Истраживања Спортског савеза Србије и Сталне конференције градова и општина из 2021. године о финансирању спорта у Републици Србији из буџета јединица локалне самоуправе у периоду 2017-2020. година, који су обухватили и финансирање програма школског спорта. Према чл. 137. став 1. тачка 6) Закону о спорту, финансирање програма физичког васпитање деце предшколског узраста и школског спорта (унапређење физичког вежбања, рад школских спортских секција и друштава, општинска, градска и међуопштинска спортска такмичења и др.) је искључиво у надлежности јединица

локалних самоуправа и представља приоритетну област за финансирање (чл. 138. став 7. Закона о спорту). Истраживање из 2021. је показало да је стање након пет година од доношења важећег Закона о спорту у погледу финансирања програма школског спорта било следеће:

Година	Просек	2017-2020.
Број ЈЛС према издвојеном буџету	Није издвојен буџет	Буџет већи од нуле
Укупно за спорт	0	142
Школски спорт	62 (43%)	81 (57%)

Година	Број ЈЛС према издвојеном буџету	Укупно за спорт	Школски спорт
2017	Није издвојен буџет	0	68
2017	Буџет већи од нуле	142	74
2018	Није издвојен буџет	0	60
2018	Буџет већи од нуле	142	82
2019	Није издвојен буџет	0	59
2019	Буџет већи од нуле	142	83
2020	Није издвојен буџет	0	59
2020	Буџет већи од нуле	142	83
Просек	Није издвојен буџет	0	62
2017-2020	Буџет већи од нуле	142	81

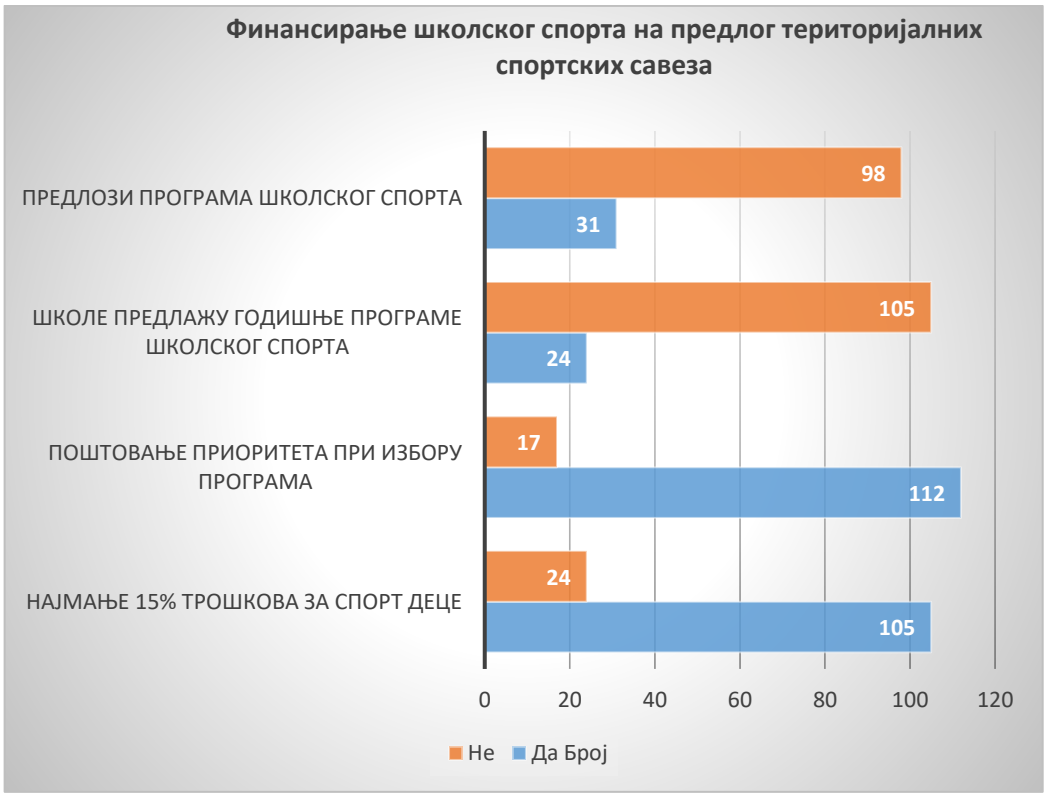
Буџет ЈЛС	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Укупан буџет ЈЛС	302.308.979.305	321.656.503.604	358.765.548.945	373.159.159.421
Укупно за спорт	8.815.150.346	10.383.185.959	11.989.460.718	10.777.383.265
Школски спорт	177.502.634	249.122.080	277.430.419	225.764.889

	2017	**2018**	**2019**	**2020**	**просек**
Удео издвајања за спорт у буџету ЈЛС у %	2,9	3,2	3,3	2,9	3,08
Удео издвајања за школски спорт у укупним издвајањима за спорт у ЈЛС у %	2,0	2,4	2,3	2,1	2,20

Са претходним подацима се поклапају подаци из Истраживања Спортског савеза Србије из 2021. године, у делу који се тицао рада надлежних територијалних спортских савеза. На основу упитника за 129 надлежних територијалних спортских савеза добијени су следећи подаци:

Табела. Упитник за територијалне спортске савезе – број и процентуални удео одговора

Питање	Да	Не	Да	Не
	Број		%	
Да ли се трошкови програма чланица савеза односе најмање 15% на активности повезане са спортом деце?	105	24	81,4	18,6
Да ли општина/град поштује приоритете при избору програма утврђене Законом о спорту (програми спортске рекреације, изградње спортских објеката и школски спорт)?	112	17	86,8	13,2
Да ли основне и средње школе подносе предлоге годишњих програма школског спорта?	24	105	18,6	81,4
Да ли су предлагани програми предшколског спорта?	31	98	24,0	76,0

Питање унапређења школског спорта је било централна тема свих радних група и пратећих подгрупа које су образоване од 2019. године до данас у циљу доношења нове Националне стратегије развоја спорта. Основна дилема на свим расправама је била: ШКОЛСКИ СПОРТ, кога карактерише масовност, здрави стилови, доступност, укљученост свих, *или* СПОРТ У ШКОЛЕ, кога карактерише такмичење, база за врхунски спорт, база за индивидуални спорт. Предлози за унапређење школског спорта, у функцији повећања обухвата бављења деце спортом, могли би се сублимирати на следећи начин:

- Часови физичког васпитања су и даље основ усвајања навике редовног физичког вежбања и зато је изузетно важно инсистирати у наредном стратешком периоду на увећању броја часова физичке културе и васпитања у школама (сада физичко и здравствено васпитање), али и на унапређењу њиховог квалитета;
- Стицање навика редовног физичког вежбања код ученика, примарни је циљ васпитно-образовног подручја физичког васпитања (физичког и здравственог васпитања). Такође, од велике је важности да се омогући деци од првог до четвртог разреда основне школе да имају часове које спроводи наставник физичког васпитања, а који је универзитетски образован и стручан за овај вид наставе;
- Створити навику свакодневног физичког вежбања је задатак целог друштва, а навике се стичу још од предшколског узраста и зато је важно инсистирати у наредном стратешком периоду на увођењу часова физичке културе и васпитања у систем предшколског васпитања. Усвојена знања о значају физичког вежбања, као и усвајање навике редовног физичког вежбања, значајно доприносе квалитету здравља током детињства и представљају основу за формирање правилног држања тела. Нарочито је значајно да се код деце још пре поласка у школу развије позитиван однос према физичком васпитању и здравом начину живота;
- Потребно је наставити са програмом Спорт у школе и инсистирати на укључивању што већег броја локалних самоуправа да подрже овај програм. Поред овог програма, потребно је и на националном и на локалном нивоу подржати и друге програме који имају за циљ креирање услова за укључивање већег броја деце у школски спорт;
- Неопходно је додатно унапређење квалитета али и обухвата деце и младих из осетљивих група у систем школских спортских такмичења;

- Од изузетне је важности заокружити правни оквир и донети све законске и подзаконске акте које ће додатно регулисати ову област. У складу са тим, неопходно је унапредити сарадњу министарства које се кроз своју надлежност баве питањем спорта и министарства која у надлежности имају систем образовања;
- Неопходно је подржати програме који имају за циљ едукацију деце и младих о важности редовне физичке активности и здравих стилова живота. Такође, важно је организовати и програме који имају за циљ дизање свести деце и младих о фер плеју и здравом спортском понашању, као и едуковати младе о навијачкој етици;
- У наредном стратешком периоду у оквиру свих нивоа јавних власти треба подржати програме који имају за циљ организовање широке лепезе бесплатних спортских секција за децу предшколског и школског узраста и на овај начин омогућити да спортске активности буду доступне што већем броју деце и младих из свих социјалних категорија. Важно је радити на развијању нових модела који ће повећати број активности у школским салама и спортским теренима у току викенда, летњег и зимског распуста, школске недеље спорта, развој нових модела спортско рекреативних такмичења и сл.;
- Спорт није равномерно развијен у свим јединицама локалне самоуправе, а квалитет понуде чак није ни у чврстој вези са степеном развијености самих локалних самоуправа, што указује на значај људских капацитета у самој локалној заједници који се баве школским спортом;
- Јединицама локалне самоуправе би требало да спроводе перманентна истраживања у оквиру којих би се мапирао број деце и младих који су укључени у систем спорта, разлог њихове (не)активности, али и детектовати врсте спорта и спортских активности које би им биле занимљиве, а којих можда нема у ЈЛС. Такође, редовна и систематична истраживања треба да спроводе све организације које су препознате као главни носиоци школског спорта у Србији;
- Без обзира на константно улагање државе у школску спортску инфраструктуру, недостатак исте као и неиспуњеност услова највећег броја школа у односу на правилник о условима за реализацију наставе физичког васпитања представља један од највећих проблема за унапређење школског спорта. Још увек постоји велики број школа које немају фискултурну салу, довољан број отворених спортских терена као и довољан број спортских реквизита неопходних за реализацију наставе физичког васпитања и ваннаставних активности. Такође рад у две смене у већини школа онемогућава да се у правом смислу користе спортски капацитети. Уочава се да је претходних година значајно средстава уложено у школску спортску инфраструктуру, али је свакако изузетно важно наставити са даљим улагањима. Приликом изградње, адаптације и реконструкције школске спортске инфраструктуре треба интензивније радити и на опремању школа спортском опремом и реквизитима, јер од квалитета опремљености зависи и квалитет реализације наставе физичког васпитања, али и већа укљученост ученика у ваннаставне физичке активности и у школски спорт. Опремање школа функционалним справама и реквизитима треба да буде обављено према претходно утврђеним приоритетима и спроведеној анализи. Такође, пошто су у питању објекти у којима вежбају деца, посебно је важно водити рачуна о повећању сигурности објекта, а на коју утиче велики број фактора: од избора адекватне стандардизоване опреме и материјала који се уграђују о објекат, преко нивоа опремљености адекватним справама и реквизитима, па до квалитетног управљања објектима. Како би се смањили трошкови одржавања, приликом изградње, адаптације и реконструкције ових објеката, потребно је водити рачуна о енергетској ефикасности;
- Важан услов, за унапређење школског спорта у будућности јесте и јачање капацитета релевантних чинилаца за спровођење школског спорта. У наредном периоду потребно је наставити на јачању капацитета Савеза за школски спорт Србије, Савеза за школски спорт

Војводине, али и интензивније радити на успостављању и јачању мреже локалних савеза за школски спорт.

2.9. Финансирање спорта

Као што је показала анализа броја организација у систему спорта, укључујући и предузетнике, 92,4% свих организација је у статусу удружења, друштва или савеза. Структурне карактеристике таквих организација су: добровољно чланство, оријентација ка интересима чланова, независност од трећих лица (страна), добровољни рад или волонтирање и демократска структура доношења одлука. Основа аутономије ових организација лежи у независности од трећих лица, а она значи да спортска удружења (друштва, савези) остварују своје циљеве самостално, односно да је рад удружења подржан, у принципу, финансијским и другим доприносима својих чланова. Чланови доприносе удружењу својим ресурсима, који нису само новчани у виду чланарина, донација, прилога и сл., већ се значајним делом састоје у волонтерском раду. Финансијска независност спортског удружења јесте основа његове аутономије али је у исто време и њена граница. У складу са тим, сагледавање стања у области финансирања обављања спортских активности и спортских делатности од стране учесника у систему спорта и финансијско стање спортских организација, друштава, савеза и других организација за обављање спортских делатности јесте од суштинског значаја за било какво стратешко планирање развоја спорта у Републици Србији.

Финансирање делатности привредних друштава и предузетника у области спорта нема специфичне карактеристике у односу на друга привредна друштва и предузетнике, и заснива се на приходима од обављања делатности, уз евентуалне додатне субвенције власника. Какво је финансијско стање 454 привредних друштава и 713 предузетника у области спорта (март 2025. године), не постоји истраживање нити јавно објављени подаци. Оно би се могло сагледати, када су у питању привредна друштва, анализом финансијских извештаја објављених у оквиру Регистра финансијских извештаја који води Агенција за привредне регистре, а вероватно и на основу података Пореске управе. Сматрамо да би такво истраживање требало бити спроведено. Како су у питању профитне организације, оне се, по правилу, не могу финансирати путем програма који се финансирају из буџета јавне власти. Једини изузетак који Закон о спорту изричито прописује је финансирање програма организације коју је наменски и привремено основала за техничку организацију међународног спортског такмичења организација у области спорта која има сагласност за организовање међународног спортског такмичења (чл. 118. ст. 6.).

Када су у питању установе (30), њихов оснивач су јавне власти. Према чл. 110. ст. 1, чл. 112. ст. 1. тач. 14), чл. 134. ст. 1. тачка 6) и чл. 137. ст. 1. тач. 7) Закона о спорту, делатност (рад) установа чији је оснивач нека јавна власт (Република Србија, аутономна покрајина, јединица локалне самоуправе) представља општи интерес, односно потребу и интерес грађана у области спорта, за чије остваривање се обезбеђују средства у буџету јавне власти оснивача.

Спортска удружења, друштва и савези могу стицати средства и остваривати приходе од прилога, чланарине, донације и поклона, субвенција, наслеђа, камата на улоге, закупнине, дивиденде, услуга, спонзорства и других комерцијалних, маркетиншких, пословних и привредних делатности и активности, у складу са законом (чл. 70. ст. 1. Закона о спорту). Специфични вид „донације“ јесу приходи из програма којима се остварује општи интерес у области спорта, односно задовољавају потребе и интереси грађана у области спорта, а који се

финансирају из буџета Републике Србије, аутономне покрајине и јединица локалне самоуправе (чл. 112, 134. и 137 Закона о спорту).

У склопу припрема за израду Националне стратегије развоја спорта у Републици Србији спроведено је неколико истраживање од стране министарства надлежног за спорт или за његове потребе, чији резултати су коришћени у изради ове Ex ante анализе. Осим тога, коришћени су и подаци из објављених и доступних извештаја Државне ревизорске институције и Буџетске инспекције Министарства финансија, као и из појединих научних истраживања. Најважнији извори су: Истраживање Сталне конференције градова и општина из 2019. године о капацитетима и финансирању спорта у локалним самоуправама; Истраживање које је спровео 2021. године Спортски савез Србије, за потребе Министарства омладине и спорта и у сарадњи са Сталном конференцијом градова и општина: „Финансирање спорта у Републици Србији“, у оквиру истраживачко-развојног пројекта: „Сагледавање постојећег стања у систему спорта у Републици Србији и идентификовање проблема и промена које би требало предузети, у функцији припреме ex ante анализе ефеката за доношење Националне стратегије развоја спорта и припреме Нацрта закона о изменама и допунама Закона о спорту“.[261] Истраживањем је обухваћено више области: Истраживање о финансирању спорта у јединицама локалне самоуправе у периоду 2017-2020. година према извештајима јединица локалне самоуправе; Истраживање о финансирању спорта у јединицама локалне самоуправе на основу Упитника за надлежне територијалне спортске савезе; Финансирање спорта из буџета Аутономне покрајине Војводине у периоду 2017 – 2020; Финансирање спорта из буџета Републике Србије у периоду 2017- 2020. година; Анализа утрошка средстава за реализацију редовних годишњих програма надлежних националних спортских савеза од стране носилаца програма према завршним извештајима за 2017- 2020. годину; Анализа утрошка средстава за реализацију програма организације великог међународног спортског такмичења од стране носилаца програма према завршним извештајима за 2017- 2020. годину; Анализа утрошка средстава за реализацију програма организације спортских кампова од стране носилаца програма према завршним извештајима за 2017- 2020. годину; Анализа финансијских извештаја надлежних националних спортских савеза предатих Агенцији за привредне регистре за 2017 - 2019. годину; Финансијски показатељи пословања најбољих српских спортских клубова према финансијским извештајима за 2017 -2019. годину (221 спортска организација у пет колективних спортова и 12 индивидуалних спортова – мушкарци и жене); Истраживање Министарства спорта о финансирању спорта из буџета Републике Србије у периоду 2021 – 2024. година; Истраживање Министарства спорта о финансирању спорта у јединицама локалне самоуправе у периоду 2021-2023, на основу извештаја јединица локалне самоуправе; Извештај о ревизији сврсисходности пословања: Финансирање спортских савеза из буџета Републике Србије, Државна ревизорска институција, 2025.[262]

2.9.1. Финансирања спорта у земљама Европске уније

Од спортских организација се данас очекује да највећи део потребних средстава обезбеде из „сопствених извора“, као што су: приходи од медија, чланарине, улазнице, спонзори

[261] Руководилац истраживања је био проф. др Ненад Ђурђевић.

[262] Извештај бр.: 400-253/2025-03/37 од 26. септембра 2025. године, https://www.dri.rs/storage/newaudits/2025_%D0%A1%D0%95%D0%9A%D0%A2%D0%9E%D0%A0%201_IZV_%D0%9A%D0%BE%D1%88%D0%B0%D1%80%D0%BA%D0%B0%D1%88%D0%BA%D0%B8%20%D1%81%D0%B0%D0%B2%D0%B5%D0%B7%20%D0%A1%D1%80%D0%B1%D0%B8%D1%98%D0%B5,%20%D0%91%D0%B5%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%B4_S_84B47200-79BF-4EE5-B6E0-FE1E309FFE4F.pdf

и донатори, производи са клупским обележјима, спортске услуге, волонтерске услуге. За европски модел спорта је карактеристично да се спорт мањим делом финансира из јавних средстава, а у оквиру тих средстава већи део, углавном, отпада на локалне заједнице. Тек када се саберу издвајања из јавних средстава и сопствени приходи организација у области спорта, добија се реална слика издвајања за спорт.

Због разлика у величини, развијености и броју становника између држава, издвајања за спорт се мере и упоређују према бруто друштвеном производу поједине земље. За упоређење се користи и издвајање буџетских средстава за спорт по глави становника.

Према подацима које је почетком 2025. године објавио EUROSTAT[263], у 2023. години општи државни расходи широм ЕУ за рекреацију, културу и религију (COFOG одељак 08) чинили су 2,4% укупних државних расхода, док су расходи за рекреативне и спортске услуге - подскуп расхода за рекреацију, културу и религију - чинили 0,8% укупних државних расхода. Овај проценат је остао прилично стабилан у односу на раније периоде, флуктуирајући само између 0,7% и 0,8% укупних расхода. На нивоу ЕУ, општи државни расходи за рекреативне и спортске услуге као удео БДП-а износили су 0,4% у 2023. години, непромењени у односу на 2022. годину. Однос је остао стабилан у већини земаља ЕУ. У 2023. години, највећи удео општих државних расхода за рекреативне и спортске услуге као проценат БДП-а забележен је у Мађарској, Финској и Шведској (свака по 0,7%), а међу земљама ЕФТА, на Исланду (1,5%). Најнижи удео у укупним расходима забележен је у Ирској и Бугарској (0,1%). У апсолутном износу, општи државни расходи у земљама ЕУ за рекреативне и спортске услуге износили су 67,6 милијарди евра у 2023. години, што је повећање са 60,9 милијарди евра у 2022. години.

General government total expenditure on recreational and sporting services, 2022 and 2023

	€ million		% of total expenditure	
	2022	2023	2022	2023
EU*	60 867	67 616	0.8	0.8
euro area 20*	49 726	54 822	0.7	0.8
Belgium*	2 141	2 309	0.7	0.7
Bulgaria	101	132	0.3	0.4
Czechia	1 318	1 425	1.1	1.0
Denmark	1 186	1 265	0.7	0.7
Germany*	10 192	11 016	0.5	0.5
	195	228	1.3	1.4
Ireland	404	459	0.4	0.4
Greece	1 084	1 246	1.0	1.1
Spain*	6 112	6 939	1.0	1.0
France*	14 805	15 804	1.0	1.0
Croatia	258	324	0.8	0.9
Italy	5 419	6 144	0.5	0.5
Cyprus	61	55	0.5	0.4
Latvia	101	88	0.6	0.5
Lithuania	210	221	0.9	0.8
Luxembourg	398	459	1.2	1.2
Hungary	1 425	1 474	1.7	1.5
Malta	75	71	1.1	0.9
Netherlands	4 511	4 903	1.0	1.1
Austria	1 356	1 571	0.6	0.6
Poland	2 477	3 551	0.9	1.0
Portugal*	769	890	0.7	0.8
Romania	863	1 043	0.8	0.8
Slovenia	224	250	0.8	0.8
Slovakia*	320	316	0.7	0.5
Finland	1 349	1 853	1.0	1.2
Sweden	3 513	3 580	1.3	1.3
Iceland	420	439	3.3	3.3
Norway	1 950	1 873	0.9	0.9
Switzerland	2 693	2 829	1.0	1.0

Source: Eurostat (gov_10a_exp)
* provisional

eurostat

[263] Government expenditure on recreational and sporting services, EUROSTAT, 21. March 2025, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Government_expenditure_on_recreational_and_sporting_services

Рекреативне и спортске услуге обухваћене COFOG групом 08.1 укључују: управљање спортским и рекреативним пословима; надзор и регулисање спортских објеката; рад или подршка објеката за активне спортске активности или догађаје (игралишта, тениски терени, терени за сквош, атлетске стазе, терени за голф, боксерски рингови, клизалишта, теретане итд.); рад или подршка објеката за пасивне спортске активности или догађаје (углавном посебно опремљена места за играње карата, друштвене игре итд.); рад или подршка објеката за рекреативне активности (паркови, плаже, кампови и припадајући смештајни објекти опремљени на некомерцијалној основи, базени, јавна купатила итд.); грантови, кредити или субвенције за подршку тимовима или појединачним такмичарима или играчима.

Главни токови финансирања спорта у Европској унији показују да се потребе аматерског спорта (посебно масовних спортских организација) финансирају углавном из јавних средстава. Ова средства се генерално користе за финансирање развоја инфраструктуре (стадиони, спортске хале, итд.), док се остале потребе финансирају путем волонтерског рада и потрошње домаћинстава. Професионални спорт добија средства из различитих приватних извора, као што су спонзори и медији, али и из потрошње домаћинстава, тј. људи који купују карте, плаћају чланарине итд. Са становишта расподеле јавних средстава за спорт по глави становника, просек у ЕУ је 130 евра (са популацијом од приближно 15,89 милиона). Овај просек одговара укупним расходима 27 земаља ЕУ до 2021. године. У том смислу, земље попут Луксембурга (друге најмање земље у ЕУ), Шведске, Холандије и Финске издвајају највише средстава за спорт у овом прорачуну. Супротни случајеви су земље Бугарска, Летонија, Румунија и Словачка, где је издвајање 34 евра по глави становника. Ако се издаци за спорт гледају у односу на БДП земаља ЕУ, просек ЕУ је дуго био на нивоу од 0,4%. Овај проценат је достигло 15 земаља ЕУ 2021. године. Од земаља ЕУ, само је Ирска (0,1%) остварила лошију позицију на ранг листи. Мађарска, с друге стране, континуирано пружа највећу подршку спорту, јер су јавни расходи за спорт око 1% БДП-а. У основи, то је једина земља која активно и континуирано прелази границу од једног процента.[264]

Поред финансирања из јавних прихода и сопствених средстава, европски модел финансирања спорта карактерише и значајно издвајање средстава из посебних фондова, који средства прикупљају из игара на срећу. Решење садржано у Закону о спорту било је резултат анализе позитивних искустава великог броја европских земаља, које су својим законима о играма на срећу предвиделе механизам директног издвајања средстава за потребе спорта из прихода које остварују приређивачи игара на срећу (Француска, Аустрија, Немачка, Холандија, Италија, Кипар, Норвешка, Швајцарска). Средства се најчешће издвајају у посебан национални фонда за развој спорта. Фондови имају, углавном, статус посебне невладине организације која средства расподељује на законом утврђене спортске потребе. Нешто је другачије у Италији где се средства директно дозначују Националном олимпијском комитету - CONI, који добијена средства може користити искључиво за законом предвиђене намене и уз строгу државну контролу наменског коришћења средстава. Или, још један европски пример: немачка лутријска фирма Toto-Lotto GmbH, која има концесију за приређивање одређених игара на срећу добијену од покрајине Баден-Витемберг, издвојила је у 2021. години укупно 132 милиона евра за финансирање спорта, уметности, културе и социјалних установа. Око 11.000 спортских удружења у покрајини Баден Витемберг добијају, директно или индиректно, средства од Lotto Baden-Wuerttemberg. Тежиште финансирања је на изградњи спортских објеката,

[264] Наведено према, Varmus Michal, Kubina Milan, Mičiak Martin, Šarlak Michal, Greguška Ivan, Sustainable Management of the Public Financial Model for Sports Support in Slovakia, Sustainability 2023, 15(14), 11310; https://doi.org/10.3390/su151411310

подршци рекреативном спорту, обуци спортских тренера, инструктора и судија, спорт особа са инвалидитетом и ваннаставна школска такмичења.[265]

Када је у питању финансирања спорта из јавних средстава, европски модел се темељи на децентрализацији. Основни однос између издвајања из државног буџета и буџета локалних заједница просечно износи 1:3,8, као што је то у Португалији, Шпанији, Италији, Француској, Белгији, Словенији. У неким другим државама тај однос је још већи у корист локалних заједница: Немачка, Швајцарска, Данска, Финска, Шведска.

Са становишта европских стандарда, финансирање организација у области спорта из јавних средстава требало би , начелно, да се врши на основу следећих начела:

– Финансијска помоћ може (сме) да уследи само онда када постоје знатни интереси који се без финансијске потпоре заједнице не могу у довољној мери задовољити (одређени спортски програм уопште не може да започне или да се оконча без средстава из буџета) и ако надлежни орган процени да је помоћ потребна и оправдана, и према основу и према висини (принцип супсидијаритета);

– Да би надлежни орган могао да процени да ли је одређена активност од интереса за заједницу и да ли је помоћ заиста потребна, нужно је доношење акта (правилника) којим се конкретизују општа начела, критеријуми за одобрење и поједина подручја помоћи;

– Одлука о одобравању помоћи, нарочито када има више захтева (код јавних конкурса то је редовно случај) врши се у пет корака: утврђивање постојећег стања; проучавање различитих алтернатива (алтернативних предлога) и њихово вредновање; одлучивање о најпримеренијој алтернативи. Након доношења одлуке и давања помоћи, надлежни орган јавне власти треба стално да прати спровођење програма и да након реализације програма, на основу повратних информација, изврши анализу учинка, односно постигнутих резултата;

– Непостојање правног захтева за финансијску помоћ. Околност да је законом предвиђено шта су потребе грађана које се задовољавају на локалном нивоу и да општина има, на пример, правилник о финансирању спорта, не значи да постоји и правна обавеза општине да финансира рад спортских удружења и других организација у области спорта са своје територије;

– Суфинансирање;

– Детаљан и образложен програм, са одговарајућом пропратном документацијом. Сматра се корисним постојање формулара на којима се подносе захтеви, односно предлози програма;

– Помоћ се начелно може пружити само појединцима и правним лицима (организацијама) која послују на непрофитној основи (аматерски спорт), а изузетно и организацијама из области професионалног спорта (пре свега неновчане природе – општина може, на пример, да обезбеди субвенције за коришћење од стране грађана спортских капацитета комерцијалног клуба који су стратешки лоцирани);

– Приоритет имају програми који су структурне и развојне природе. Активности и мере морају, по правилу, бити у границама ширег (вишегодишњег) плана развоја спорта (планирање као процес);

– Помоћ треба да добију само оне организације са унутрашњом демократском структуром (поштовање принципа добре управе у спорту), које су дуготрајним радом и сопственим активностима показали значајне резултате и који своју имовину користи само за остваривање опште-друштвено корисних спортских циљева;

[265] https://www.lotto-bw.de/presse/foerderprojekte?etcc_hft=SubSite&etcc_med_onsite=Navigation&pos_onsite=Seitennavigation&cms_onsite=Wir%20f%C3%B6rdern&etcc_cmp_onsite=Presse&etcc_jph=0&etcc_cu=onsite

– Не сме да постоји никаква основана сумња у могућност реализовања програма (испуњеност просторних, кадровских, организационих и других услова);

– Завршени програм, односно активности могу да се финансирају само ако је реч о трошковима које носилац програма, односно активности не може да намири и које није могао да предвиди;

– Пре одобравања средстава мора се утврдити да ли се дотични програм финансира или ће се финансирати из других јавних средстава, како на државном тако и на другим нивоима;

– Зајам за финансирање одређеног програма може да се да само ако је осигурано његово враћање;

– Програма се финансирају у таквим износима и под таквим условима који обезбеђују, односно који су подобни да уз најмањи утрошак средстава из буџета постигну намеравани резултат;

– Од примаоца средстава, односно од носиоца програма може се захтевати да за реализацију програма обезбеди део личних средстава и средстава од давања других лица, уколико из реализације програма за њих настају очигледне израчунљиве користи;

– Од примаоца средстава се може тражити одређена противуслуга, као, на пример, бесплатни термина, бесплатне улазнице, бесплатни курсеви и сл.;

– Средства се обезбеђују или као неповратна средства или као отплата ануитета, камата или кредитних трошкова за узети кредит или као зајмови. Бесповратна помоћ може да уследи само ако није могуће финансирање путем отплата кредита или давањем зајма;

– Давање средстава може се уговором учинити зависним од гарантовања (обезбеђења) овлашћеним лицима даваоца средстава неометаног увида стања на лицу места и провере реализовања пројекта, као и достављање одговарајућих извештаја и доказа у утврђеним роковима;

– Помоћ која се састоји у већим сумама даје се, по правилу, у ратама;

– Уговором треба обезбедити обавезу враћања, са припадајућом каматом, ненаменски утрошених средстава;

– Финансијска подршка невладиним организацијама у области спорта из јавних средстава подлеже правилима о државној помоћи.

С друге стране, према европским стандардима за одобравање средстава из буџета невладиним организацијама, прималац средстава обавезан је да:

– средства употреби искључиво за одобрене сврхе и са одговарајућом пажњом;

– приступи реализовању програма сходно утврђеном плану и оконча га у предвиђеном року и под утврђеним условима;

– даваоца средстава обавести без одлагања о свим околностима које угрожавају или онемогућавају реализовање програма или захтевају измену утврђених циљева програма и уговорених обавеза;

– даваоца средстава обавести о реализовању програма у утврђеним роковима;

– даваоцу средстава у уговором утврђеним роковима, а у сваком случају на крају реализације програма, достави оригинал документацију о утрошку средстава, која ће му бити враћена након провере;

– води све потребне евиденције које омогућавају даваоцу спровођење контроле и да их, заједно са документацијом о утрошку средстава и реализацијом програма, чува до истека 10 година од добијања средстава (реализације програма);

– омогући даваоцу средстава, односно надлежним лицима увид у целокупну документацију и сва места везана за реализацију одобреног програма, и у поступку контроле пружи му сва потребна обавештења;

– омогући даваоцу (да му сагласност) увид у податке које воде трећа лица, а у вези су са коришћењем одобрених јавних средстава и реализацијом програма.

Како у пракси изгледа финансирање спорта на нивоу локалних заједница према претходно наведеним стандардима можемо приказати на примеру града Бона (СР Немачка). Више од 75.000 становника града Бона организовано је у скоро 400 спортских удружења (клубова). Клубови имају на располагању укупно 100 фискултурних сала и спортских хала, као и више од 50 отворених спортских објеката на градском подручју. Понуда је широка и укључује око 70 спортова. Најраспрострањенији су фудбал, гимнастика, пливање, тенис, мачевање, кошарка, хокеј, бадминтон, јахање, роњење, аикидо, рагби, шах, крикет. Поред популарних спортова, у Бону су веома важни и врхунски спортски резултати.[266] Спорт у граду Бону се финансира према Правилнику о финансирању спорта у граду Бону, који је донет 12. 12. 2019. године. Тим Правилником су регулисана начела и поступак на којима се темељи подршка спорту из јавних средстава у граду Бону. Нека од најважнијих правила су:

- Правилник важи за сва аматерска спортска удружења, којима управљају чланови (волонтерско управљање), са територије града Бона. Спортски објекти удружења требају, начелно, да се налазе на територији града Бона;
- Претпоставке за финансијску подршку неком спортском удружењу су: да је спортско удружење регистровано са седиштем у Бону; да је спортско удружење учлањено у Спортски савез града Бона; да се спортски и клупски живот претежно одвија на подручју града Бона; да је најмање 50% чланова из Бона; да је спортско удружење исцрпело све могућности за самопомоћ и помоћ трећих лица; да је пореска управа признала спортско удружење за опште корисно; да спортско удружење одобрава власницима посебне градске карте (Bonn Id) повластицу на улазнице за спортске приредбе од најмање 20%;
- Финансијска средства су добровољна чинидба града и не постоји правни захтев за добијање средстава. Средства се додељују на молбу (предлог) у оквиру средстава која су на располагању према годишњем буџету града;
- Градски спортски објекти (са изузетком купалишта) стављају се на располагање у сврхе тренинга, обуке и за спортске приредбе. Појединачна лица могу спортске терене да користе изван термина за вежбање и такмичење. Спортске хале са вишеструком наменом могу се дати на коришћење и за сврхе које нису спортске. Накнада за коришћење се плаћа: на аматерским спортским приредбама на којима се наплаћује улазница у вредности вишој од 5 евра; код сваког комерцијалног искоришћавања и код намена које нису спортске. Распоред, односно време коришћења градских спортских објеката се регулише посебном одлуком. У свим спортским објектима је начелно допуштено рекламирање за време вежбања и такмичења (ближе се регулише уговором);
- Градски спортски објекти се додељују на коришћење према следећим принципима: Коришћење спортских објеката од стране бонских клубова који уживају финансијску подршку града Бона има приоритет над осталим корисничким групама; Спортови који се у спортском објекту тренирају током целе године, имају предност над осталим спортовима; Спортски објекти који су првенствено погодни за одређене врсте спорта, првенствено користе за те спортове;
- Уколико град не може да спортском удружењу стави на располагање одговарајући градски спортски објекат, спортско удружење може затражити субвенцију за изнајмљивање одговарајућег простора, која може износити до 70% плаћене закупнине, а максимално 2.000 евра годишње;

[266] https://www.bonn.de/bonn-erleben/aktiv-und-unterwegs/sport.php

- Спортско удружење може да добије помоћ за изградњу, доградњу, реконструкцију и санирање сопственог спортског објекта под условом: да је објекат у власништву или у минимално десетогодишњем закупу удружења; да се спортски објекат користи у спортске сврхе или за смештај сопствене спортске опреме клуба (повремена и изузетна употреба у не-спортске сврхе није штетна за финансирање); да се спортски објект налази се у градском подручју Бона; да је спортско удружење обавезно да спортски објекат користи на одговарајући начин и у складу са наменом за период који се посебно утврђује од стране града Бона. Помоћ се додељује у висини 50% трошкова који су од стране града Бона процењена као неопходни и сврсисходни;
- За одржавање сопственог спортског објекта спортском удружењу се признаје одређени годишњи паушали износ према qm простора (у зависности од врсте простора – Травњаци и тениски терени који се користе за спортске активности 0,40 ЕУР; Подлоге за вештачку траву 0,20 ЕУР; Тениски терени, гумно 0,70 ЕУР; Тениски терени, пластика 0,30 ЕУР; цетови (спортови на води) 7,00 ЕУР; Водене површине (спортски риболовци) 0,10 ЕУР; Остали спортски терени на отвореном (коњички спортови, стрељачки спортови) 0,25 ЕУР; Теретане и спортске дворане, гимнастичке сале 8,00 ЕУР; Дворане за тенис, стрељаштво и јахање 6,00 ЕУР; Веслачки базени / вежбаонице са теговима 9,00 ЕУР; Омладинске собе (мак. 60 м²) 8,00 ЕУР; Свлачионице и санитарије 10,00 ЕУР; хангари за чамце / авионе, стаје за властите коње клуба 3,00 ЕУР; Остале просторије (канцеларије и функционалне просторије) 2,50 ЕУР);
- Град Бон може да пренесе на одређено спортско удружење права и обавезе у погледу коришћења градског спорског објекта, при чему се међусобни односи регулишу уговором (укључујући и расподелу трошкова);
- За набавку спортских реквизита који су потребни за упражњавање одређене врсте спорта или за одржавање спортских такмичења може се спортском удружењу признати субвенција до 30% набавних трошкова, а када су у питању врхунски спортисти и до 50%. Максимална подршка је 3000 евра по спортском реквизиту (уређају);
- Спортска удружења са најмање 10 младих чланова добија за сваког младог члана до његове 18 године посебан годишњи додатак од 15 евра;
- Спортска удружења добијају за своје спортисте до 19 година који учествују на најзначајнијим врхунским спортским такмичењима (немачка, европска и светска првенства и купови) паушалну накнаду за путовања, и то 500 евра за спортисте појединце и 1000 евра за екипе.
- Спортско удружење добија за своје чланове који су завршили стручно оспособљавање за тренере или инструкторе једнократну накнаду од 300 евра;
- Спортско удружење добија за своје категорисане врхунске спортисте и за учешће у националних спортским лигама годишњу паушалну подршку, у зависности у коју од три група удружење спада (категорија 1 - олимпијски спортови, категорија 2 - спортови признати на светском нивоу, категорија 3 - остали спортови). Новчана подршка за врхунске спортисте (Kaderathleten) признате од надлежних националних спортских савеза износи: спортови прве категорије – 1000 евра за А кадар (олимпијски кандидати), 750 евра за Б кадар (перспективни спортисти), 500 евра Ц кадар (талентовани на националном нивоу), 250 евра Д кадар (талентовани на покрајинском нивоу); спортови друге категорије – 750 евра за А кадар, 500 евра за Б кадар, 250 евра за Ц кадар и 100 евра за Д кадар; спортови треће категорије – 500 евра за А кадар, 250 евра за Б кадар и 100 евра за Ц кадар. Подршка спортском удружењу за учешће сениорске екипе у првој или другој националној лиги износи годишње по екипи: спортови прве категорије – 3000 евра за прву лигу и 1500 евра за другу лигу; спортови друге категорије – 2000 евра за прву лигу и 1000 евра за другу лигу; спотови треће категорије – 1000 евра за прву лигу и 500 евра за другу лигу. Спортска удружења у врхунском споту која су обухваћена подршком на државном нивоу могу бити финансијски подржана и изван наведених критеријума;

- Град подржава и финансира пројекте који су од посебног значаја за спорт и развој спорта у граду Бону, на предлог носиоца пројекта или Спортског савеза града Бона или неког члана градске управе из области спорта;
- Град подржава спортска удружења у спровођењу спортских приредби, организационо и материјално. Спортски реквизити, опрема, материјали и друга средства (столице, столови и др.) којима градска управа располаже стављају се бесплатно на располагање;
- Школски спорт ужива посебну организациону и финансијску подршку. На школска спортска удружења се примењују наведена правила о помоћи која важи за друга спортска удружења. Школске спортске манифестације се организационо и материјално бесплатно помажу. Организовање и спровођење школских спортских такмичења се реализује преко Одбора за школски спорт града Бона. Затворени и отворени базени се школама стављају бесплатно на располагање за обуку пливања;
- Спортске активности грађана који нису организовани у клубове подржавају се различитом организационом помоћу као и омогућавањем бесплатног коришћења одговарајућих терена и реквизита. Град организује бесплатне курсеве и спортске акције. Спортска удружења добијају организациону и стручну помоћ код припрема и спровођења акција везаних за рекреативни спорт;
- Град додељује посебне плакете и признања истакнутим спортистима и спортским радницима (учесницима Олимпијских и Параолимпијских игара; освајање једног од првих осам места на европским и светским првенствима, освајање једног од прва три места у укупном поретку европског или светског купа, освајање једног од прва три места на такмичењу за националног првака);
- Молба за доделу средстава са свом потребном документацијом и уз поштовање утврђених рокова, доставља се у писменој форми Служби за спорт града Бона;
- Добијена средства се могу употребити само за одобрене сврхе, а у случају ненаменског трошења добијена средства се морају вратити.

Када се разматра финансирање спорта из јавних средстава у земљама Европске уније сматрамо корисним указати и на резултате истраживања групе словачких истраживача које се односило на компаративну анализу ефикасности политика јавног финансирања спорта у земљама Европске уније.[267] Циљ истраживања је био да се идентификује ефикасност европских земаља у постизању два циља јавне политике за спорт кроз финансирање: подржавање спортских активности становништва и промоција националне спортске репрезентације, што се изражава међународним спортским успехом. Основно полазиште истраживања се огледало у два става: Без јавних средстава, функционисање организованог спорта тешко би било могуће; Један од главних задатака у финансирању спорта коришћењем јавних средстава је ефикасно трошење тих средстава, а да би се то постигло потребно је да је јавни ресурси расподеле транспарентно у складу са јавним интересом. Резултати спроведене анализе података прибављених током истраживања показали су следеће:

- Према Пирсоновом коефицијенту корелације, постоји јака позитивна корелација између броја становника земље и количине јавних средстава издвојених за спорт. Овај налаз је у складу са логичном претпоставком да веће и многољудније земље више улажу у спорт. Такође, постоји значајна позитивна корелација између броја становника земље и броја медаља; земље са већом популацијом имају потенцијал за већи број спортских талената, што омогућава

[267] Jozef Kučera, Emília Zimková, Juraj Nemec, & Miroslav Nemec, A comparative analysis of the efficiency of public funding policies for sports in the European Union, Cogent Social Sciences. Volume 9, 2023 - Issue 2, https://doi.org/10.1080/23311886.2023.2280335

учешће у ширем спектру спортова. Значајна позитивна корелација је такође откривена између количине јавних средстава издвојених за спорт и броја медаља;

- Постоји низак ниво позитивне корелације између износа јавних средстава издвојених за спорт и спортских активности становништва.[268] Ово сугерише да спортске активности међу становништвом не зависе од износа јавних средстава издвојених за спорт и да други фактори значајније утичу на индикатор спортске активности;
- Постоји низак ниво позитивне корелације између спортских активности становништва и броја медаља. Већа спортски активна популација не мора нужно резултирати већом могућношћу освајања медаља и обрнуто;
- Владе би требало да усвоје приступ спортским расходима који је више заснован на доказима;
- Користећи податке о улазима и излазима, земље се могу груписати у пет кластера. Први кластер чине земље (Естонија, Летонија, Литванија, Луксембург, Словенија, Словачка, Белгија, Чешка, Аустрија, Мађарска, Ирска, Хрватска, Кипар) са релативно високим учешћем становника у спортским активностима (просечно 58,81%), али не тако високим као у другој групи (просечно 81,5%). Други кластер чине Данска, Финска, Шведска и Холандија, а њихова јединствена карактеристика је највеће учешће становника у спортским активностима и бољи учинак у погледу освојених медаља на Олимпијским играма у поређењу са првом групом. Трећи кластер чине земље са најнижим нивоом учешћа становника у спортским активностима (Бугарска, Грчка, Румунија, Малта, Португал) и лошим учинком током Олимпијских игара. Четврту групу чине три велике земље (Шпанија, Италија, Пољска) са релативно ниским учешћем становника у спортским активностима и солидним учинком током Олимпијских игара. Последњи, пети кластер чине Немачка и Француска, са не тако високим нивоом учешћа својих становника у спортским активностима, али са најбољим резултатима током Олимпијских игара;
- Технички најефикаснију политику јавног финансирања спорта (са константним ефектима) у земљама Европске уније имају Летонија, Луксембург, Малта и Словенија. Следе Данска, Немачка, Естонија, Мађарска, Холандија, Словачка и Финска (са променљивим ефектима). Португал има најмање ефикасно јавно финансирање спорта, а следе Шпанија и Грчка.

2.9.2. Законски оквир у Републици Србији за финансирање спорта из јавних средстава и проблеми у пракси

Спорт, као општи интерес (јавна служба), има виталан значај за сваку заједницу и због тога су јавне власти свих нивоа дужне да обезбеде развој спорта на својој територији и поспеше учешће становништва у спортским активностима. Закон о спорту Републике Србије из 2016. године то у потпуности прихвата прописујући да је спорт делатност од посебног значаја за Републику Србију, која обухвата сваки облик организованог и неорганизованог обављања спортских активности и спортских делатности од стране физичких и правних лица у систему спорта. За обављање те делатности, односно обављање спортских активности и спортских делатности организација у

[268] У раду се указује и на истраживања која показују да број регистрованих спортиста, као индикатор развоја спорта, не зависи од обима уложених јавних средстава.

области спорта средства обезбеђују како сами учесници у систему спорта тако и сваки од нивоа јавних власти (Република Србија, аутономна покрајина, јединица локалне самоуправе). Јавни извори финансирања могу потицати од стране државе, региона/локалних самоуправа и од игара на срећу, с тим да у индиректно финансирање спорта спадају и порески подстицаји.[269] То, међутим, не значи да учесници у систему спорта имају право да њихове спортске активности и делатности буду финансиране из јавних средстава. Република Србија, аутономна покрајина и јединице локалне самоуправе финансирају остваривање општег интереса и задовољавање потреба и интереса грађана у области спорта искључиво путем закључења са носиоцима програма уговора о реализацији одређених програма. Изузетак су само организације којима је оснивач одређена јавна власт.

Закон о спорту Републике Србије установио је јединствени систем финансирања спорта из буџета Републике Србије, аутономне покрајине и јединица локалне самоуправе, у смислу да су утврђена одређена заједничка правила која се примењују подједнако на све нивое јавних власти, уз уважавање одређених специфичности финансирања спорта са нивоа аутономне покрајине и јединица локалне самоуправе. Због тога се и проблем финансирања спорта у Републици Србији из јавних средстава мора разматрати на јединствен начин.

Шта се тачно у области спорта финансира из јавних прихода и са ког нивоа јавних власти прецизирано је чл. 112, 134. и 137. Закона о спорту (ЗС). Република Србија финансира остваривање општег интереса у области спорта (чл. 112. ЗС), а аутономна покрајина и јединице локалне самоуправе задовољавање потреба и интереса грађана на својој територији (чл. 134 и 137. ЗС). Оно што је, међутим, битно то је да је Закон о спорту установио програмско финансирање задовољавања општег интереса и потреба и интереса грађана у области спорта, на свим нивоима јавних власти. Из буџета јавних власти могу се искључиво финансирати одређени програми, односно пројекти којим се у текућој години задовољавају законом утврђен општи интерес и потребе и интереси грађана у области спорта. Те програме јавним властима предлажу („нуде“) организације у области спорта, а на јавним властима је да одлуче да ли ће предлог прихватити. Правни основ за доделу средстава из буџета Републике Србије, аутономне покрајине или јединице локалне самоуправе је уговор о реализовању одређеног програма који закључује организација у области спорта, носилац програма, и орган јавне власти која финансира или суфинансира реализацију програма, односно пројекта.[270] Реализација одређеног програма је, самим тим, предмет таквог уговора.

Програми и пројекти се, у суштини, могу схватити као средство организовања међусобно повезаних активности у одређени редослед како би се остварили унапред одређени циљеви у одређеном временском оквиру и у оквиру расположивих средстава. *Пројекат* се може дефинисати као група активности у циљу реализације сврхе пројекта у одређеном временском оквиру. *Програм* се може схватити и као серија пројеката чији циљеви заједно доприносе одређеном заједничком општем циљу. На пример, финансирање активности спортске организације од посебног значаја за јединицу локалне самоуправе може да се прикаже као програм унапређења одређеног спорта у јединици локалне самоуправе. Те активности могу, међутим, да се групишу у поједине пројекте: организовање кампа за перспективне спортисте, припреме, такмичења и др.[271] Сврха програма, односно пројекта је да произведе одређену жељену промену. Карактеристично је за програм да се бави одређеним проблемима или специфичним потребама људи. И програми и пројекти (у даљем тексту: програм) дефинисани су циљевима које желе да остваре и активностима које је потребно спровести да би се постигли ти циљеви, обично унутар дефинисаног временског оквира и расположивих финансијских средстава.

---

[269] Анализа фискалне политике земаља ЕУ у области спорта и израда препорука за унапређење финансирања спорта у Републици Србији, Економски институт, Београд, 2011, стр. 11.

[270] Видети чл. 113. и 122. Закона о спорту

[271] Ђурђевић Н. – Дукић И., Приручник за финансирање програма у области спорта у јединицама локалне самоуправе, Београд 2016, стр. 97.

Иако Закон о спорту утврђује да је спорт делатност од посебног значаја за Републику Србију, аутономну покрајину у сваку општину и град, за коју се у буџетима свих тих јавних влати обезбеђују потребна средства, јавне власти се не баве непосредном реализацијом активности којима би се задовољио општи интерес и потребе и интереси грађана у области спорта. Целокупно задовољавање општег интереса и потреба и интереса грађана у области спорта препуштено је организацијама у области спорта које одређеној јавној власти „нуде" одређени програм за финансирање, који јавна власт одобрава или не одобрава, а ако програм одобри онда његову реализацију омогућава закључењем уговора са носиоцем програма. Једини изузетак постоји у случају финансирања делатности организација у области спорта чији је оснивач одређена јавна власт (нпр. финансирање делатности Антидопинг агенције Републике Србије, Завода за спорт и медицину спорта Републике Србије).

У финансијским извештајима организација у области спорта који се предају Агенцији за привредне регистре добијена средства из буџета за реализацију програма воде се као „приходи од донације, дотација, субвенције и сл." (мала и микро правна лица), односно у оквиру „остали пословни приходи." (средња и велика правна лица). У Закону о буџету Републике Србије за 2021. годину[272], финансирање програма националних спортских савеза и програма међународних и националних спортских такмичења води се као „дотације невладиним организацијама", док се финансирање програма организатора одређених међународних спортских такмичења води као „субвенције јавним нефинансијским предузећима и организацијама". Разлика између дотација и субвенција је у томе што су дотације бесповратне средства која се дају као подршка (новчана помоћ) одређеним организацијама од јавног интереса ради обављања делатности, а субвенције су облик финансијске помоћи, односно бесповратна финансијска средства која се дају одређеним корисницима за утврђене намене.[273] Дакле, и у једном и другом случају је реч о државним (јавним) давањима која представљају помоћ државе у облику преноса ресурса (најчешће новчаних средстава) привредним друштвима и другим организацијама по основу испуњења одређених услова у прошлости и будућности који се односе на пословне активности организација. Сврха такве помоћи може бити и подстицање организације да предузме одређене активности које иначе не би предузела да није обезбеђена помоћ. У литератури се оваква државна давања различито карактеришу. По једнима, државна давања у виду дотација и субвенција су инструмент финансирања код кога се не очекује никакав повраћај давања, а таква давања нису зарађена већ представљају подстицај од стране државе без повезаних трошкова. Други, пак, сматрају да су и дотације и субвенције приходи организације који су ретко бесплатни јер се за њихово добијање захтева испуњење одређених услова и поштовање одређених обавеза, а такви приходи су повезани са трошковима за чије покриће је давање и намењено.[274]

Када организација у области спорта добије средства из буџета јавних власти за реализацију одређеног програма она се уноси у Евиденцију корисника јавних средстава код Управе за трезор Министарства финансија (Тип корисника 8 – друга правна лица и субјекти који не припадају јавном сектору), и обавезна је да отвори трезорски рачун преко којег се врши промет средстава за реализацију програма.[275] Управа за трезор у пракси евидентира сваку организацију у области спорта која добија средства из буџета Републике Србије, аутономне покрајине или јединице локалне

[272] „Сл. гласник РС", бр. 149/2020.

[273] Видети, Речник буџетских појмова, Београд, 2016, стр. 17. и 49 (http://pbk.rs/wp-content/uploads/2016/10/Recnik_budzetskih_pojmova_PBK.pdf)

[274] Рачуноводствено евидентирање државних давања у финансијским извештајима за 2020. годину, https://www.paragraf.rs/edokumenti/poreski/racunovodstveno-evidentiranje-drzavnih-davanja-u-finansijskim-izvestajima-za-2020-godinu.html

[275] https://kjs.trezor.gov.rs

самоуправе, без обзира на висину средстава. Према Закону о буџетском систему[276], Министар финансија посебним актом, на основу предлога Управе за трезор, утврђује списак корисника јавних средстава који су укључени у систем консолидованог рачуна трезора, као и корисника који нису укључени у систем консолидованог рачуна трезора а припадају јавном сектору. Тај списак се објављује у „Службеном гласнику Републике Србије" и на интернет страници Министарства финансија. Сви корисници јавних средстава дужни су да на својој интернет страници објављују своје финансијске планове за наредну годину, информатор о раду, као и завршне рачуне и финансијске извештаје.[277] Под корисницима јавних средстава (средства на располагању и под контролом Републике Србије, локалне власти и организација за обавезно социјално осигурање) Закон о буџетском систему подразумева и друга правна лица у којима јавна средства чине више од 50% укупних прихода остварених у претходној пословној години (чл. 2. ст. 1. тач. 5).

Закон о спорту прави битну разлику између тзв. годишњих и посебних програма. Ти програми не разлику се по својој суштини, већ према областима на које се односе, лицима који могу да их предложе, начину предлагања и према динамици подношења предлога.

Када ће неки програм да има статус годишњег програма а када посебног, прописано је чл. 113. став 1, чл. 136. став 4. и чл. 138. став 5. Закона о спорту. Статус годишњих програма имају они програми који се односе на : области општег интереса у области спора из члана 112. став 1. тач. 1)-8) Закона о спорту; области потреба и интереса грађана у аутономној покрајини из члана 134. став 1. тач. 2), 4), 5), 7), 8), 11, 12), 13) и 14) Закона о спорту; области потреба и интереса грађана у јединици локалне самоуправе из члана 137. став 5. тач. 1), 2), 3), 5), 6), 8), 10), 12), 13) 14) и 16) Закона о спорту. У посебне програме спадају сви други програми из чл. 112, 134. и 137 Закона о спорту који не спадају у годишње програме. У пракси се годишњи програми називају и редовни годишњи програми из разлога што обухватају (покривају) оне активности организација у области спорта које постоје сваке године, трају, по правилу, током целе године и сржсу саме делатности тих организација (па и разлога њиховог постојања). Насупрот томе, посебни програми су једнократне акције које трају краће време (најдуже пар месеци) и не понављају се сваке године. Суштинска разлика између годишњих и посебних програма је и у томе што код годишњих програма носиоци програма „не конкуришу" један другоме предлажући своје програме (осим у вези ограничења везаних за обим средстава која су буџетом предвиђена за финансирање програма у области спорта у одређеној години), док код посебних програма та конкуренција постоји, између осталог и чињеницом да се јавним позивима за достављање предлога посебних програма најчешће предвиђају ограничења у броју програма који ће бити одобрени.

Друга разлика између годишњих и посебних програма постоји у односу на гране спорта у којима се програм може реализовати. Иако је Законом о спорту утврђено да је целокупни спорт делатност од посебног значаја за Републику Србији, у исто време је прописано и да се, по правилу, из буџета јавних власти могу финансирати само програми који су у спортским гранама које су од посебног значаја за Републику Србију (чл. 118. ст. 3. ЗС). Другачије је, међутим, када су у питању програми које одобравају јединице локалне самоуправе јер оне могу да одобре програм у свакој од признатих грани и области спорта (чл. 138. ст. 8. ЗС).

Трећа разлика између годишњих и посебних програма тиче се лица која подносе предлог програма и која ће касније бити уговорна страна јавној власти. Када су у питању посебни програми, њихов предлог могу, начелно, поднети све организације у области спорта са одређене територије (Републике Србије, аутономне покрајине, јединице локалне самоуправе), ако самим Законом о спорту или јавним позивом за достављање предлога програма нису утврђена одређена ограничења.

[276] "Службени гласник РС", бр. 54/09, 73/10, 101/10, 101/11, 93/12, 62/13, 63/13 - исправка, 108/13, 142/14, 68/15 - др. закон, 103/15, 99/16, 113/17, 95/18, 31/19, 72/19, 149/20, 118/2021, 138/22, 92/23 и 94/24.
[277] Члан 8. ст. 4. Закона о буџетском систему.

Такво ограничење постоји када су у питању предлози посебних програма који би се финансирали из буџета Републике Србије и аутономне покрајине, јер њих не могу да предложе организације које су у некој од грана спорта које нису од посебног значаја за Републику Србију.[278] Такође, када су у питању посебни програми надлежних националних спортских савеза који су чланови Олимпијског комитета Србије, Параолимпијског комитета Србије и Спортског савеза Србије њих могу да поднесу само ти кровни спорски савези.[279] Другачије је када су у питању програми који се финансирају из буџета јединице локалне самоуправе јер њих могу да поднесу све организације у области спорта са територије јединице локалне самоуправе из сваке од грана и области спорта утврђених чланом 120. став 2. тачка 2) Закона о спорту.[280]

Потпуно је другачије када су у питању годишњи програми. Њих могу да поднесу, односно предложе само одређене организације утврђене Законом о спорту, и то како своје програме тако и програме других организација у области спорта. У аутономној покрајини то је надлежни територијални спортски савез за аутономну покрајину, а у јединици локалне самоуправе то је надлежни територијални спортски савез за јединицу локалне самоуправе. Чланом 138. сав 6. Закона о спорту је прописано да се под надлежним територијалним спорским савезом у јединици локалне самоуправе сматра онај територијални спортски савез који је учлањен у Спортски савез Србије. Уколико би се десило да у јединици локалне самоуправе није образован територијални спорски савез или да он не функционише у складу са Законом о спорту онда Спортски савез Србије привремено остварује надлежности територијалног спортског савеза јединице локалне самоуправе, на основу решења Министарства омладине и спорта.[281] Нешто је шири круг савеза који могу поднети предлоге годишњих програма када је у питању финансирање програма из буџета Републике Србије. Годишње програме из члана 112. став 1. тач. 1), 2), 7) и 8) Закона о спорту могу предложити Олимпијски комитет Србије за олимпијске гране спора, Параолимпијски комитет Србије за параолимпијске гране спорта и Спортски савез Србије за неолимпијске гране спорта и области спорта.[282] Ови кровни спортски савези прикупљају програме од надлежних националних гранских спортских савеза преко којих се остварује општи интерес у одређеним спортовима, односно од надлежних националних спортских савеза преко који се остварује општи интерес у одређеним областима спорта и територијалних спортских савеза и *у њихове име* предлажу годишње и посебне програме којима се остварује општи интерес у области спорта. Другачије је када су у питању годишњи програми из члана 113. став 1. тач. 3-6. Закона о спорту, јер њихове предлоге непосредно подносе носиоци програма.[283]

Коначно, када су у питању рокови за подношење предлога програма, Закон о спорту је прописао програмски календар за подношења годишњих програма и одлучивање о поднетим предлозима. Годишњи програм извршава се према следећој динамици:

- 1. јун – носиоци програма достављају своје предлоге годишњих програма овлашћеном органу јавних власти;

- 1. јул – надлежни орган јавне власти образује стручну комисију за избор програма и пројеката која анализира и оцењује поднете предлоге годишњих програма;

- 15. јул – надлежни орган јавне власти утврђује обједињени предлог годишњих програма реализације задовољавања потреба и интереса грађана у области спорта, на предлог стручне комисије, за наредну буџетску годину;

---

[278] Члан 118. став 3. и члан 136. став 1 Закона о спорту.
[279] Члан 116. став 4. Закона о спорту.
[280] Члан 138. став 8. Закона о спорту.
[281] Члан 102. став 1. тачка 10) Закона о спорту. У тренутку писања овог рада такво решење је донето за општину Кула.
[282] Чл. 102. став 3. тачка 4), чл. 103. став 2. тачка 3) и став 9. и чл. 116. ст. 1, 2. и 4. Закона о спорту
[283] Члан 116. став 3, 5. и 6. Закона о спорту.

- 15. децембар – надлежни орган јавне власти ревидира предлоге годишњих програма и усклађује их са средствима утврђеним у буџету за наредну годину;

- 30. децембар – надлежни орган јавне власти обавештава носиоце програма о висини одобрених средстава по програмима.[284]

Наведени рокови за годишње програме су крајњи рокови у Програмском календару. Закон о спорту није прописао рокове за објављивање јавног позива за предлагање посебних програма и њихово објављивање. Такво законско решење се у пракси показало као лоше јер велики број јавних власти или не објављује јавне позиве за достављање посебних програма или то чини веома рестриктивно.

Одређени програм којим се реализује задовољавање општег интереса, односно потреба и интереса грађана у области спорта, а који би спадао у годишње програме, може се изузетно одобрити и на основу поднетог предлога програма у току године, без јавног позива, у случају када је у питању програм од посебног значаја за остваривање потреба и интереса грађана у јединици локалне самоуправе, а подносе га овлашћене организације у области спорта и када је у питању програм који није из објективних разлога могао бити поднет у складу са Програмским календаром, а предмет и садржај програма је такав да може бити успешно реализован само од стране одређеног носиоца програма.[285]

Када су у питању приходи организација у области спорта на основу уговора о реализовању програма којима се задовољава општи интерес, односно потребе и интереси грађана у области спорта, може се констатовати да је реч о бесповратним, бесплатним и бескаматним новчана средствима, које носилац програма може добити само ако испуни одређене законом прописане услове, која се могу користити (трошити) само за посебне намене утврђене програмом због чијег реализовања је и уговор закључен, али која се могу и вратити даваоцу у случајевима утврђеним Законом о спорту и самим уговором. У одређени ситуацијама су државна давања повезана и са средствима, односно носиоцу програма се намеће услов обавезне набавке одређених средстава.

Међутим, носилац програма коме је одређени програм одобрен и који је закључио уговор о реализацији програма који се финансира из буџета јавне власти не пружа реализацијом уговора јавној власти никакву „услугу“. И ако се носилац програма уговором обавезује да ће обавити одређени рад, односно одређене активности које су од интереса за јавну власт која даје средства, тај рад се, с једне стране, не обавља да би се пружила услуга јавној власти која тај рад не може сама да обави или то не жели, а, с друге стране, јавна власт која дају средства за реализацију програма не плаћа носиоцу програма цену за учињену услугу. Јавна власт не одређује садржину активности које су обухваћене програмом већ то ради носилац програма према својим потребама и интересима, а јавна власт једино оцењује да ли су те активности добро планиране и одговарајуће „буџетиране“ да се може сматрати да се њиховом реализацијом остварује општи интерес или задовољавају потребе и интереси грађана у области спорта. При том, програм се најчешће само суфинансира, односно носилац програма се дотира за део буџета програма. То се најбоље види када се погледају програми учешћа спортских организација у домаћим и европским клупским такмичењима или учешћа националних репрезентација на великим међународним спортским такмичењима. Једину дилему могли би да створе посебни програми са програмским задатком у ситуацији ако би програмски задатак могла непосредно да реализује и сама јавна власт.

Уколико надлежни орган јавне власти одобри одређени програм онда се са носиоцем програма закључује уговор о реализовању програма. Када су у питању годишњи програми, уговор се

---

[284] Члан 117. Закона о спорту

[285] Члан 114. став 3. Закона о спорту. Овим изузетком се, суштински уводи поред годишњих и посебних програма и трећа врста програма – ванредни програми, за које не важи ни буџетски календар, ни процедура предлагања ни обавеза објављивања јавног позива.

закључује за сваку од области општег интереса, односно потреба и интереса грађана у области спорта из чл. 112. став 1, чл. 134. став 1. и 137. став 1. Закона о спорту.[286]

Уговором о реализовању програма обавезно се уређује: назив и седиште носиоца програма, односно пројекта; врста и садржина програма, односно пројекта; време реализације програма, односно пројекта, односно обављања активности; циљеви и очекивани резултати; висина додељених средстава; временски план употребе средстава; начин надзора над одвијањем реализације програма, односно пројекта обавезе носиоца програма у погледу подношења извештаја о реализацији програма, односно пројекта; доказивање реализације програма, односно пројекта, наменског коришћења средстава, медијског представљања програма, односно пројекта и учешћа јавне власти у његовом финансирању.[287] То значи да иста организација у области спорта може имати више различитих уговора о реализацији програма са истом јавном влашћу.

Иако Закон о спорту употребљава назив „уговор о реализовању програма“, у пракси се уговори којима се из буџета јавних власти финансирају програми организација у области спорта различито називају. Тако се користе, на пример, називи: уговор о реализацији програма спорске организације (Чачак), уговор (Краљево, Смедеревска Паланка), уговор о суфинансирању програма спорске организације (Ниш), уговор о додели новчаних средстава из буџета за суфинансирање програма из области спорта (Житиште), уговор о реализацији програма у области спорта и физичке културе који се финансира из буџета (Лесковац), уговор о реализовању програма у области спорта који се финансира из буџета (Бор), уговор о реализацији програма у области спорта (Суботица), уговор о реализацији програма (Пријепоље), уговор о додели средстава за суфинансирање програмских активности у области спорта (Зрењанин), уговор о додели средстава за подстицање програма или недостајућег дела средстава за финансирање програма од јавног интереса које реализују спортска удружења (Врбас), уговор о финансирању и суфинансирању пројекта/програма спортских организација (Бачка Топола), уговор о финансирању програма у области спорта (Ариље, Крагујевац), уговор о додели средстава за реализацију програма спортске организације (Нови Сад), уговор о суфинансирању реализације програма (Љубовија).

Уговор о реализацији годишњег програма којим се финансира из буџета организација неког великог међународног спортског такмичења од значаја за Републику Србију може се закључити тек након што носилац програма достави Министарству спорта преведен уговор закључен са надлежним међународним спортским савезом или други акт надлежног међународног спортског савеза којим су регулисана права и обавезе носиоца програма у погледу организације међународног спортског такмичења.[288]

За закључивање уговора са носиоцем програма и пренос средстава за реализацију годишњег програма услови су да:

1) не постоје препреке прописане чланом 118. став 5. и чланом 133. став 5. Закона о спорту за добијање буџетских средстава од стране носиоца програма;

2) је носилац програма извршио повраћај добијених буџетских средства у случајевима из члана 133. ст. 1–3. Закона о спорту;

3) су поднети од стране носиоца програма завршни (кончани) извештај о реализацији програма из претходне године, са извештајем ревизора (ревизија испуњења уговорних обавеза);

---

[286] Члан 32. ст. 1. и 2. Правилника о одобравању и финансирању програма којима се остварује општи интерес у области спорта.
[287] Члан 122. став 1. Закона о спорту.
[288] Члан 32. сав 3. Правилника о одобравању и финансирању програма којима се остварује општи интерес у области спорта.

4) је носилац програма извршио повраћај неутрошених средстава добијених за годишњи програм који је реализован у претходној години.[289]

Сам Закон о спорту не садржи одредбе о форми уговора о реализацији програма. Међутим, чланом 56. став 2. Закона о буџетском систему прописано је да корисници буџетских средстава преузимају обавезе на основу писаног уговора или другог правног акта, уколико законом није друкчије прописано.[290]

Када је реч о аутономној покрајини или јединици локалне самоуправе, Законом о спорту није утврђено који орган закључује у њено име уговор о реализовању програма, већ се то одређује актом из члана 136. став2. и члана 138. став 2. Закона о спорту. Оно што је, међутим, посебно специфично код изјаве надлежног органа јавне власти да прихвата предлог програма, јесте околност да је Законом о спорту и Правилником о одобравању и финансирању програма којима се остварује општи интерес у области спорта прописан детаљан поступак у коме се доноси одлука да се предлог програма прихвати, као и критеријуми и услови који морају да буду испуњени да би се донела позитивна одлука.[291] У том поступку је надлежни орган јавне власти обавезан и да образује посебну стручну комисију која ће да оцени поднети програм и да утврди предлог да се програм прихвати или не прихвати. Непоштовање процедуре и прописаних услова и критеријума за доношење одлуке о прихватању предлога програма води ка ништавости целокупног уговора о реализовању програма (члан 122. став 3. Закона о спорту).

Као један од правних проблема који се поставља у вези одобрења предлога програма јесте и питање када се може сматрати да је надлежни орган јавне влати дао недвосмислену и коначну изјаву (донео коначну одлуку) да прихвата предложени програм. Ово поготову када су у питању годишњи програми. На име, чл.117. став 1. ал. 3-5. и чл. 121. став 3. Закона о спорту прописано је да Министарство спорта до 15. јула „доноси прелиминарну одлуку на предлог стручне комисије о додели средстава за наредну буџетску годину за реализацију годишњих програма којима се остварује општи интерес у области спорта“, затим до 15. децембра „ревидира предлоге годишњих програма и усклађује их са средствима утврђеним у буџету Републике Србије за наредну годину“, да би, коначно, до 30. децембра донело одлуку о одобрењу програма, у виду појединачних решења, и обавестило носиоце програма о висини одобрених средстава по програмима. Као што се може видети, Министарство спорт три пута даје различите (мада могу бити и истоветне) „изјаве“ у вези одобрења предложених програма. Код прве две се, по нашем мишљењу, неспорно не ради о коначном одобрењу програма, јер су у питању прелиминарне, интерне одлуке Министарства, које се не саопштавају посебно подносиоцима предлога програма и у функцији су планирања буџета Републике Србије за наредну годину, у складу са Законом о буџетском систему. И сама законска терминологија посебно ствара забуну какве су то изјаве, по својој садржини. Прва „прелиминарна“ одлука се доноси „о додели средстава“, међутим ту није реч о додели средстава, односно одобрењу конкретног програма већ о утврђивању колико се свим предложним програмима „додељују“ средства из буџета за наредну буџетску годину (па се та средства и стављају у предлог буџета). Како се, међутим, у јулу месецу не зна какав ће у ствари бити буџет за наредну годину, сасвим је логично што се у децембру месецу, након доношења буџета за наредну годину, ревидира првобитна прелиминарна одлука. То „ревидирање“ се неминовно односи на конкретне предлоге програма, али је спорно шта је његова садржина. Закон

[289] Члан 35. став 3. Правилника о одобравању и финансирању програма којима се остварује општи интерес у области спорта.

[290] Према чл. 59. ст. 1. Закона о буџетском систему, у случају да за извршење одређеног плаћања није постојао правни основ у складу са законом, директни, односно индиректни корисник буџетских средстава обавезан је да одмах затражи повраћај средстава у буџет.

[291] Видети чл. 118-121. Закона о спорту.

о спорту користи израз „ревидира предлоге годишњих програма и усклађује их са средствима утврђеним у буџету... за наредну годину“. То може једино да значи да Министарство спорта одређује колико ће којем прелиминарно одобреном програму бити додељено средстава, усклађујући, при том, финансијске планове тих програма са укупним средствима буџета Републике Србије предвиђених за финансирање (дотације) програма у области спорта, што би, нужно, морало да доведе и до садржинског ревидирања програма (планираних активности) у ситуацији када су одређеним програмима додељена мања средства него што су утврђена финансијским планом предлога програма, што је, иначе и најчешће у пракси. Код треће изјаве, у виду одлуке (решења) о одобрењу програма, могло би се, начелно, радити о коначном одобрењу програма у ситуацији када је предлог програма прихваћен у потпуности (и садржински и финансијски). Закон о спорту, међутим, по нашем мишљењу, не дозвољава такав закључак. На име, чланом 122. став 2. Закона о спорту је прописано да Министарство спорта након доношења одлуке о одобрењу програма позива носиоца одобреног програма да у року од осам дана од дана пријема позива приступи закључењу уговора, иначе ће се сматрати да је одустао од предлога програма. Осим тога, чланом 35. став 3. Правилника о одобравању и финансирању програма којима се остварује општи интерес у области спорта је прописано да се уговор о реализацији програма не може закључити све док се не поднесе завршни извештај о реализацији годишњег програма из претходне године. Тај извешај се подноси до 15. јануара текуће године, што значи да се тек после тог датума може упутити позив за закључење уговора. Самим тим, позив за закључење уговора на основу одлуке о одобрењу програма представља, правно гледано, понуду овлашћеног органа јавне власти упућену носиоцу програма за закључење уговора о реализацији одобреног програма. Ако се носилац програма одазове том позиву и приступи закључењу уговора онда је и прихватио понуду. Другачије је, међутим, у случају да су носиоцу програма за реализацију одобреног програма додељена мања средства од средстава наведених у финансијском плану програма. У том случају је носилац програма обавезан да пре закључења уговора о реализовању програма усклади финансијски план програма и план реализације програмских активности са висином додељених средстава и одобреним активностима на реализацији програма, и да достави Министарству спорта (надлежном органу јавне власти) допуну, односно измену предложеног програма усаглашену са висином одобрених средстава.[292] Код ове ситуације обавештавање носиоца програма о одобрењу програма представља позив да се учини понуда, а достављање ревидираног предлога програма понуду за закључење уговора.[293] Све претходно изнето у вези одлука Министарства спорта сходно се примењује и на одлуке надлежних органа аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе (чл. 136. став 1. и чл. 138. ст. 1. Закона о спорту

[292] Члан 32. став 6. Правилника о одобравању и финансирању програма којима се остварује општи интерес у области спорта.

[293] Одредбе члана 117. став 1. Закона о спорту нису усаглашене са одредбама чл. 121. ст. 1-3. Закона о спорту којима је утврђено да Министарство спорта доноси коначну одлуку о одобрењу поднетих програма на предлог посебне стручне комисије. Из члана 117. ст. 1. Закона о спорту произилази, а тако је углавном и у пракси, да комисија учествује само у доношењу прелиминарне одлуке о додели средстава за наредну буџетску годину али не и у каснијем одлучивању о коначном одобрењу сваког појединачног програма. Ова неусаглашеност је покушана да се отклони одредбама члана 27. Правилника о одобравању и финансирању програма којима се остварује општи интерес у области спорта којима је утврђено да стручна комисија спроводи другу фазу поступка одобрења програма у којој се вреднује квалитет програма и даје предлог за сваки предлог програма да се прихвати или не прихвати, док Министарство спорта у трећој фази доноси коначну одлуку „на основу предлога Комисије“, Проблем, међутим, и даље постоји у односу на одобравање ревидираног предлога програма из члана 32. став 6. Правилника, пошто се о тим предлозима комисија не изјашњава.

У пракси се као спорно поставило питање да ли је надлежни орган јавне власти дужан да одобри одређени предлог програма, па самим тим и да закључи уговор о његовом реализовању, уколико предлог програма испуњава услове и критеријуме који су прописани Законом о спорту и Правилником о одобравању и финансирању програма којима се остварује општи интерес у области спорта. Како закључењу уговора претходи доношење решења о одобрењу програма, поједини носиоци програма којима предложени програм није одобрен покушавали су да управним или судским путем издејствују финансирање свог програма.

Управни пут за постизање жељеног одобрења предложеног програма темељио се на одредбама Закона о спорту о надзору над коришћењем буџетских средстава за финансирање програма у области спорта. Према члану 169. став 5. Закона о спорту, надзор над наменским и законитим коришћењем буџетских средстава којима се у складу са Законом о спорту финансирају програми којима се задовољава општи интерес и потребе и интереси грађана у Републици Србији, аутономној покрајини и јединици локалне самоуправе врши надлежна буџетска инспекција у складу са законом. Надзор над коришћењем буџетских средстава од стране надлежних органа Републике Србије, аутономне покрајине и јединица локалних самоуправа врши Буџетска инспекција Министарства финансија, у складу са Законом о буџетском систему[294] и Уредбом о раду, овлашћењима и обележјима буџетске инспекције[295]. У појединим случајевима носиоци предлога програма који нису одобрени, а нарочито територијални спортски савези, подносили су пријаве против своје јединице локалне самоуправе која није одобрила програм, позивајући се на то да обављају делатност и остварују надлежности у складу са Законом о спорту. Суштински, како се територијални спортски савези јединица локалне самоуправе скоро искључиво финансирају средствима које добију од општине/града, то у случају да им годишњи програм не буде одобрен долазе у ситуацију да не могу исплаћивати зараде запосленим лицима. У једном од тих случајева, Одељење за буџетску инспекцију Министарства финансија је извршило контролу расподеле средстава за финансирање спорта у Општини Кула за 2014. годину и закључило је да су неосновани приговори Спортског савеза општине Кула да је општина Кула била дужна да финансира програм и зараде запослених у том савезу. Без упуштања у све детаље тог случаја, у записнику о извршеној контроли констатовано је: „*Закон о спорту је установио програмско финансирање задовољавања потреба и интереса грађана у јединици локалне самоуправе, што значи да никоме унапред није загарантовано добијање средстава из буџета јединице локалне самоуправе само зато што постоји и обавља одређену спортску активност, при чему стари начин финансирања спорта, код кога је владао аутоматизам у додели финансијских средстава и даље оптерећује актуелну праксу, а такође се увећава и број регистрованих спортских организација због продора нових спортова у локалне средине (карате, боди билдинг, тенис и др.), чиме се увећава број аспираната на буџетска средства, чија висина годинама стагнира... Јединица локалне самоуправе је у обавези прописаној законом да искључиво из свог буџета финансира одређени програм којим се у текућој години задовољавају законом утврђене потребе и интереси грађана у области спорта на њеној територији, при чему није дозвољено финансирање од других нивоа власти.“*[296] *Овакав став буџетске инспекције потврђен је и у каснијем судском поступку који је вођен по тужби Спортског савеза општине Кула против општине Кула. У поступку по ревизији, потврђујући пресуде нижестепених судова којима је одбијен тужбени захтев, Врховни касациони суд је, између осталог, констатовао да „територијални спортски савез не представља спортско*

[294] “Службени гласник РС”, бр. 54/09, 73/10, 101/10, 101/11, 93/12, 62/13, 63/13 - исправка, 108/13, 142/14, 68/15 - др. закон, 103/15, 99/16, 113/17, 95/18, 31/19, 72/19, 149/20

[295] "Службени гласник РС", број 93 од 16. октобра 2017.

[296] Број 401-00-01800/2015-37 од 26.11.2015.

удружење преко кога се из буџета јединице локалне самоуправе обезбеђују средства за финансирање спортских организација са територије те општине, већ може бити само подносилац програма тих организација (носилаца програма), а да је за реализацију осталих потреба у вези задовољења потреба и интереса грађана у области спорта... дужан доставити свој годишњи програм..."[297]

Други приступ се састоји у подношењу тужбе управном суду против решења надлежног органа јавне власти о одобрењу програма у одређеној години. Према члану 121. став 3. Закона о спорту, о одобрењу годишњег и посебног програма, односно пројекта надлежни орган јавне власти одлучује појединачним решењем. Та решења су коначна и против њих се може водити управни спор, с тим да предмет управног спора не може бити износ добијених средстава по основу годишњих и посебних програма.[298] Овде, најпре, треба уочити да је законодавац употребио термин „одобрењу", а не „одобравању", као што није утврдио да се решењем одлучује о поднетом предлогу програма. У пракси су одредбе члана 121. став 3. Закона о спорту протумачене тако да надлежни органи јавних власти доносе решења за програме који се „одобре" али не и за програме који се „не одобре". Носилац програма који је одобрен нема никакав интерес да покреће управни спор против таквог решења, поготову што предмет спора не може бити висина додељених средстава. Он, једноставно, ако није задовољан добијеним средствима има могућност да се не одазове позиву на закључење уговора о реализацији одобреног програма. Због тога, опет у пракси, тужбу за поништај донетих решења управном суду подносе искључиво организације којима предлози програма нису одобрени. Те тужбе, међутим, до сада нису имале успеха, односно одбациване су, јер је Управни суд заузето становиште да је одредбама члана 3. став 1. Закона о управним споровима прописано да суд у правном спору одлучује о законитости коначних управних аката, а да су коначна решења о одобрењу програма у области спорта, односно решења о расподели средстава буџета јединице локалне самоуправе за рад организација у области спорта „акти спроведбеног карактера" којима се расподељују средства утврђена буџетом јединице локалне самоуправе.[299] Осим тога, Управни суд је заузео и да одлука надлежног органа јединице локалне самоуправе којом се одобравају средства из буџета намењена дотацијама организацијама у области спорта „*по својој садржини и правној природи не представља коначни управни акт, нити коначни појединачни акт ... (у смислу чл. 3. и 4. Закона о управним споровима), јер се њиме не одлучује о одређеном праву или обавези физичког или правног лица, већ представља акт којим се располаже средствима буџетског корисника, па ни решење којим је одбачен приговор тужиоца изјављен против наведеног закључка нема карактер акта о чијој се законитости одлучује у управном спорту.*"[300] Овакво становиште је, ипак, спорно. Исправно Управни суд наводи да решење о одобрењу програма у области спорта није управни акт у смислу чл. 4. Закона о управним споровима јер нити предлагач нити носилац програма немају право на добијање средстава из буџета јавне власти за обављање своје делатности, па ни у виду одређеног програма. У упоредном праву је, иначе, неспорно да се против одлука којима се одлучује о дотирању, односно финансирању неког програма невладиних организација није могуће водити судски спор. Међутим, према члану 3. став 3. Закона о управним споровима, суд у управном спору одлучује и о законитости других коначних појединачних аката када је то законом предвиђено. Претходно је већ наведено да је према члану 121. став 4. Закона о спорту против решења о одобрењу годишњег и посебног програма могуће водити управни спор. Додуше, у том члану се не каже шта је предмет тог управног спора, али то, по нашем

[297] Пресуда Врховног касационог суда, Рев 1703/2016 од 14. 09. 2017. године.
[298] Члан 121. ст. 4. и 5. Закона о спорту
[299] Видети, решење Управног суда, Одељење у Новом Саду III 26 У 3099/14 од 29.05.2014. године.
[300] Управни суд, Одељење у Крагујевцу, I-2 У 9131/14 од 26.09.2014. године.

мишљењу, није ни било потребно јер је чланом 3. став 2. Закона о управним споровима прописано да у управном спору суд одлучује и о законитости коначних појединачних аката којима се решава не само о праву или обавези већ и о на законом заснованом интересу. Како је поступак одобрења предложених програма и касније закључење уговор о њиховој реализацији у потпуности уређен Законом о спорту и пратећим подзаконским актом, то предлагач и носиоци предложених програма имају на законом засновани интерес да појединачни акт о одобрењу предложених програма буде донет на законит начин.

У судској пракси се поставило и питање да ли је могуће финансирати активности одређене, или одређених организација у области спорта преко програма неке друге организације. Тачније, да ли је могуће да јавна власт путем одобреног програма и закљученог уговора дозначи средства одређеној организацији у области спорта (нпр. територијалном спортском савезу или некој установи) која су делом намењена и за друге организације у области спорта, а онда би та организација вршила даљу дистрибуцију средстава. Одговор је, сасвим исправно, негативан. Тако је Виши суд у Сомбору у својој пресуди утврдио: „*Са подносиоцем одобреног програм општина закључује уговор о његовој реализацији. Програми организација у области спорта не могу се финансирати преко посебне спортске установе (нпр. раније СОФКа) коју би основала општина, која може да финансира само њихову делатност... али не може да преко њих финансира делатност других организација у области спорта, односно као у конкретном случају, не може да преко рачуна тужиоца да финансира његове чланице... Спортски савез може у име својих чланица сачињавати и предлагати годишње програме у оквиру којих може предлагати и потребна средства истицањем висине и намене, али не може одлучивати о висини средстава по корисницима, нити вршити дистрибуцију средстава својим финансијским планом... Он није надлежан да врши распоред буџетских средстава за финансирање спорских организација нити да утврђује критеријуме за њихову расподелу, већ му се надлежност односи искључиво на то да утврђује програме својих чланица и кандидује их код општине за прихватање програма и доделу средстава за реализацију спортских програма. Одлуку о финансирању спортских организација – клубова на територији општине доноси надлежни орган општине, закључује са носиоцем програма уговор о његовој реализацији и преноси директно средства из буџета на рачун клуба из уговора.*“[301]

Поред проблема на које је указано у претходним разматрањима, постоје и *други проблеми у примени Закона о спорту* који су заједнички свим нивоима јавних власти и процесу одобравања и финансирања програма у области спорта:

- Према члану 119. Закона о спорту, организације у области спорта могу да подносе предлоге програма самостално или удружене са другим организацијама. Међутим, у случају партнерских програма, само једна организација биће директно одговорна за управљање одобреним финансијским средствима свих партнерских организација у програму, тако да мора имати унутрашњу организацију која ће омогућити такво финансијско пословање. Иако у Закону о спорту то није изричито речено, логично је да код партнерских програма (више носилаца програма), партнери организација које учествују у реализацији програма, и њихови трошкови, прихватају се ако испуњавају исте услове који се примењују и за кориснике додељених средстава. Међутим, овакве одредбе Закона о спорту се у пракси злоупотребљавају на начин да се као носилац програма појављује само једна организација у области спорта а да се поједини учесници означавају као партнери у реализацији програма. Тиме се избегава да се у односу на те „партнере“ проверава испуњеност свих услова и критеријума прописаних чл. 118. Закона о

[301] Пресуда Вишег суда у Сомбору, П. 37/2015 од 4. 02. 2016. године, потврђена пресудом Апелационог суда у Новом саду Гж. 1886/16 од 7. 06. 2016. године и пресудом Врховног касационог суда Рев 1703/2016 од 14. 09. 20176. године.

спорту и претећим подзаконским актима. Закон о спорту, додуше, допушта да у реализацији одређеног програма учествују и други учесници у систему спорта, поред носиоца програма, али је то могуће ако су испуњена два услова утврђена чл. 116. ст. 7. Закона о спорту: да је реч о активностима учесника у систему спорта које су само део укупних планираних активности носиоца програма и да је у питању члан носиоца програма. И кад су ти услови испуњени, ту није реч о „партнерима“ носиоца програма већ о неким од реализатора програма носиоца програма. Разлога зашто се прибегава оваквим „изигравањима“ Закона о спорту лежи у омогућавању посредног финансирања активности организација у области спорта које не могу да добијају средства из јавних прихода због постојања неке од препрека из чл. 118. Закона о спорту за одобравање годишњих и посебних програма, или омогућавања финансирања активности организације у области спорта којој из неког другог разлога вероватно не би био одобрен „самостални“ програм. На претходно стање се надовезују и додатни проблеми, који постају очигледни у фази подношења извештаја о реализацији програма и правдања трошења добијених средстава. И када су прихваћени овакви „партнери“ и „реализатори“ програма, све њихове активности су у ствари активности носиоца програма и носилац програма је једини овлашћен да плаћа трошкове спровођења активности. Чак и када су у питању прави партнерски програми код којих је више носилаца програма, само један носилац може да управља одобреним финансијским средствима свих партнерских организација (чл. 119. ст. 2). Међутим, широко је распрострањена пракса да носилац програма пребацује са свог рачуна добијена буџетска средства за реализацију програма на „партнере“ и „реализаторе“, овлашћујући их да они самостално троше та средства, уз касније правдање. Тиме и сам носилац програма долази у проблем у ситуацији када онај коме су средства пребачена та средства потроши ненаменски или незаконито, пошто је носилац тај који подноси периодичне и завршне извештаје и ко одговара за реализацију програма. Ово постаје додатно проблематично када је за одређени „трошак“ требало спровести јавну набавку, гледано било појединачно или на нивоу целог програма. Очигледно су неки схватили одређење из чл. 119. ст. 2. Закона о спорту да носилац програма „управља“ одобреним финансијским средствима на најшири могући начин;

- Предлог програма треба да садржи детаљан опис активности којима ће се програм реализовати, што обухвата означење и опис програмских целина (на пример, код програма припрема и учешћа на спортским такмичењима посебно се приказују припреме, а посебно учешће на такмичењу, и то посебно за свако такмичење у коме се учествује), укључујући и самосталне програмске целине које се састоје из активности повезаних са спортом деце, и све активности на реализацији програма (које би требале бити хронолошки наведене и детаљно описане са једним или два пасуса у којима се наводе подактивности, које ће циљне групе бити обухваћене, како ће се реализовати, шта ће бити улога сваког од учесника и партнера). Суштински то значи обавезу да се образац предлога програма утврђен Правилником о одобравању и финансирању програма којима се остварује општи интерес у области спорта (или одговарајући образац у јединицама локалне самоуправе) у потпуности и детаљно попуни, без изостављања било које тачке (чл. 15. и 16. Правилника). У пракси ту постоје озбиљни проблеми јер многи носиоци програма веома штуро попуњавају образац предлога програма, често изостављајући и поједине ставке предлога. То је посебно изражено код редовних годишњих програма организација у области спорта које и даље многи схватају као „редовно“ финансирање делатности тих организација. Јавне власти, углавном, не користе овлашћење из чл. 27. ст. 2. и 3. Правилника о одобравању и финансирању програма којима се остварује општи интерес у области спорта да се предлог програма одбаци већ у првој фази поступка одобравања програма у којој се врши административна провера и оцена испуњености услова и критеријама у погледу носиоца програма и форме предлога програма. Проблем, међутим, исплива свом тежину у фази контроле реализације програма када надлежни орган јавне власти треба да изврши анализу реализације

програма и оцени да ли су реализованим активностима постигнути планирани ефекти програма (чл. 133. ст. 2-4. Закона о спорту);

- У предлогу програма се наводе сви релевантни подаци у вези вредности програма, извора и висине прихода и врсте и висине трошкова. У предлогу програма се обавезно наводи укупна вредност програма, укључујући и нефинансијско учешће носиоца програма. Када су у питању потребна средства за реализацију програма, наводе се планирана средства по свим планираним изворима прихода. Када је реч о трошковима за реализацију програма, наводе се како директни оправдани трошкови, тако и индиректни оправдани трошкова, по врстама трошкова (уз означење јединице мере, бројем јединице и цене по јединици, као и укупне цене трошка), који су наведени у обрасцима предлога годишњих и посебних програма одштампаним уз Правилник о одобравању и финансирању програма којима се остварује општи интерес у области спорта. Тим обрасцима је утврђено да сваку врсту трошкова треба у финансијском плану програма поделити на подврсте (нпр. 1. на 1.1., 1.2, 1.3), у зависности од природе трошка. На пример: трошкове путовања разделити према виду превоза и да ли је у земљи или иностранству; бруто зараде лица запослених на реализацији програма разделити према називима радних места, односно улози у реализацији програма; набавку спортске опреме разделити на врсту опреме (патике, дресови, шортсеви, тренерке, мајице, јакне, лопте, торбе), итд. У пракси то веома често није тако: наводе се само средства која се траже од јавних власти а не приказују се сва средства из других извора нити се наводи вредност нефинансијских учешћа, трошкови се приказују „у глобалу“, односно у укупној суми и без цена по јединици мере, и без додатних прецизирања, итд.). То је, добрим делом, последица околности да јавне власти немају капацитете, или образоване стручне комисије за оцену предлога програма не схватају свој посао на тај начин, за вршење дубинске анализе предложених програма и њихових буџета. У много случајева се одобравање програма, нарочито годишњих, и даље своди, због ограничених буџетских средстава, на „одређење“ колико се, од укупних буџетских средстава предвиђених за финансирање програма у области спорта, новца додељује одређеној организацији и њеном програму, а на организације је након тога да „ревидира“ предлог програма на одобрена средства и тим средствима прилагоди планиране активности (или пронађе додатни извор финансирања). Када јавна власт, у пракси, обавести носиоца програма да му се за реализацију предложеног програма одобрава одређени износ, она не саопштава, у исто време, за које то програмске активности је програм одобрен, већ се носиоцу програма препушта да сам изабере шта ће реализовати из првобитно планираних активности;

- Према чл. 18. ст. 12 и 13, чл. 136. ст. 3 и чл. 138. ст. 4. Закона о спорту, једној организацији у области спорта не може се одобрити више од 20% средстава од укупне суме средстава буџета јавне власти предвиђених за финансирање програма из области спорта, с тим да се трошкови програма којима се остварује општи интерес, односно задовољавају потребе и интереси грађана морају односити, по правилу, најмање 15% на активности повезане са спортом деце. Први део ограничења се, у највећој мери, поштује, док је праћење испуњења другог ограничења везаног за спорт деце проблематичан. На име, предлогом програма мора у описном делу активности бити предвиђена и програмска целина повезана са спортом деце. Међутим, у финансијском плану (буџету) програма, онако како је он предвиђен обрасцем из Правилника о одобравању и финансирању програма којима се остварује општи интерес у области спорта, није предвиђено посебно приказивање трошкова повезаних за активности на реализацији програма којима су обухваћена деца, па није приликом контроле завршног извешта могуће на прави начин оценити да ли је испуњен услов да ли се направљени трошкови најмање 15% односе на спорт деце;

- Надлежни орган јавне влати о „одобрењу“ програма одлучује појединачним решењем, у складу са чланом 121. став 3. Закона о спорту. То је и логично, с обзиром да се и

предлози програма подносе одвојено за сваког носиоца програма. Против коначних решења о одобрењу програма може се водити управни спор (чл. 121. ст. 4. Закона о спорту). При томе, предмет управног спора не може бити износ добијених средстава по основу годишњих и посебних програма (чл. 121. ст. 5. Закона о спорту). Очигледно је била намера законодавца да омогући и судску контролу законитог трошења буџетских средстава намењених финансирању програма у области спорта. У пракси су, међутим, одредбе члана 121. Закона о спорту протумачене тако да обавеза доношења решења против кога се може водити управни спор постоји само у случају да се програм „одобри“, али не и када се „не одобрава“. Носилац програма, односно предлагач програма коме је програм одобрен нема интерес да оспорава донето решење пред управним судом, поготову што предмет спора не може бити износ добијених средстава. Организације којима предлози програма нису одобрени тиме остају без судске заштите, јер је Управни суд, како смо раније изнели, заузео становиште да се против акта којим неки предлог програма није одобрен не може водити управни спорт јер тај акт нема карактер управног акта. Додуше, раније је указано да је у упоредном праву доминантан став да није могуће вођење судског спора у вези поднетих предлога програма невладиних организације за финансирање из буџета јавне власти, пошто су у питању „доброчина“ средства“, у односу на које не постоји правни захтев. Само, онда би требало изоставити из Закона о спорту одредбе чл. 121. ст. 3-5;

- Закон о спорту је, како је већ раније указано, прихватио систем овлашћених предлагача годишњих програма (чл. 116. ст. 1, чл. 136. ст. 4. и чл. 138. ст. 5). То су, углавном, надлежни територијални спортски савези, уз додатака Олимпијског комитета Србије, Параолимпијског комитета Србије и појединих других организација у области спорта за специфичне врсте програма (нпр. изградња спортских објекта, организација међународног такмичења). У пракси се показало као спорно разумевање шта је права улога територијалних спортских савеза, Олимпијског комитета Србије и Параолимпијског комитета Србије када предлажу не своје програме већ програме других организација у области спорт. У чл. 116. ст. 1, чл. 136. ст. 4. и чл. 138. ст. 5. Закона о спорту је наведено да је реч о подношењу предлога програма. Међутим, у члану 116. став 2. Закона о спорту је наведено да овлашћени носиоци програма предлоге своји годишњих програма подносе обједињено преко овлашћених предлагача (ОКС; ПОК; ССС). Коначно, чл. 102. став 3. тач. 4) и чл. 103. ст. 2. тач. 3) и ст. 10. Закона о спорту је прописано да ССС, ОКС и ПОКС прикупљају од овлашћених носилаца програма и у њихово име предлажу годишње програме министарству надлежном за спорт. Јасно је да је потпуно различита ситуација када се неки предлог подноси у своје име, када се подноси у туђе име и када се само прослеђује трећем лицу. Право предлагања програма би подразумева поштовање читаве процедуре прикупљања иницијалних предлога програма од потенцијалних носилаца програма, анализу тих предлога и одлучивање да ли ће се одређени програм у опште и поднети, и у којој садржини, надлежном органу јавне власти. То отвара и питање поштовања одредбе чл. 51. став 2. Закона о спорту о праву члана спортског удружења/савеза на жалбу на одлуку удружења којом је одлучивано о правима и обавезама чланова удружења. Како се предлози годишњих програма морају поднети надлежном органу јавних власти најкасније до 1. јуна, процедура утврђивања предлога програма би морала почети барем три месеца раније, али то онда отвара и проблеме са спортског становишта јер почетком године већина организација у области спорта не може јасно сагледа све своје активности у наредној години (нпр. у току је пролећни део првенства и не зна се пласман у следећој такмичарској сезони). Због тога се у пракси улога овлашћених предлагача свела, најчешће, на прикупљање предлога програма од носилаца програма и њихову „трансмисију“ надлежном органу јавних власти, уз евентуално давање „предлога“ висине средстава које би требало одобрити по појединим програмима (без прецизирања за које делове програма или за које ставке финансијског плана програма). Улога овлашћених предлагача се касније додатно обесмишљава кроз то да се ревидирани предлози програма од стране носилаца

програма више не подносе преко овлашћених предлагача већ директно надлежном органу јавне власти.

Претходно наведеним проблемима треба додати и оне који су констатовани у раније наведеном *Извештају о ревизији сврсисходности пословања: „Финансирање спортских савеза из буџета Републике Србије“, Државне ревизорске институције (ДРИ)*, који је објављен 29. септембра 2025. године. Неки од проблема на које смо указали и на које указује ДРИ се преклапају. Циљ ревизије је био да се оцени начин финансирања спортских савеза ради унапређења ефикасности и транспарентности у додели средстава. Ефикасност је, према мишљењу Државне ревизорске институције, важна јер подразумева добијање највише из расположивих ресурса, док транспарентност утиче на јачање одговорности у раду органа јавне власти. Да би се наведени циљ ревизије остварио, формулисана су три ревизијска питања: На који начин се врши финансирање спортских савеза?, Да ли су адекватно оправдани трошкови за реализацију програма спортских савеза?, У којој мери се спроводи надзор и извештава о финансирању спортских савеза?. За посматрање је узет период 2022-2024. година. У том периоду спортски савези (87) су од Министарства спорта добили укупно 9.857.000.000 динара, од којих за редовне годишње програме 7.667.000.000 динара (77,78% - 86 савеза), за програме међународних такмичења 2.013.000.000 динара (20,42% - 43 савеза), за програме кампова 142.000.000 динара (1,44% - 64 савеза) и за посебне програме 35.000.000 динара (0,36% - 1 савез). Поред средстава Министарства спорта, десет надлежних националних спортских савеза је добило око седам милијарди динара из текуће буџетске резерве, од којих око четири милијарде у 2024. години, углавном за реализацију редовних активности.

Општи закључак у Извештају Државне ревизорске институције је био да у посматраном периоду „финансирање спортских савеза из буџета Републике Србије није довољно ефикасно и транспарентно, јер се средства додељују без стратешких циљева, делом мимо процедуре, уз неадекватну контролу и извештавање о утрошеним средствима“. Главни разлози за овакав закључак се темеље на следећим налазима:

- У поступку ревизије утврђено је да је у ревидираном периоду 6,3 милијарде динара додељено спортским савезима, мимо процедуре прописане Законом о спорту јер средства нису додељена одлуком Министарства спорта већ решењима Владе Републике Србије о употреби текуће буџетске резерве, директно спортским савезима. Недовољан износ средстава за реализацију редовних програма спортских савеза која одобрава Министарство спорта утицало је на то да се финансирање спортских савеза врши из текуће буџетске резерве буџета Републике Србије јер Министарство спорта финансира око 50% исказаних потреба за редовне годишње програме спортских савеза. Међутим, на овај начин ствара се ризик од тога да се неће остварити општи интерес у области спорта по критеријумима и на начин како је предвиђено за финансирање спортских савеза. Средства одобрена на овај начин не подлежу праћењу реализације и вредновању активности које је предвиђено за годишње програме финансиране преко Министарства спорта, што умањује транспарентност трошења средстава;
- У поступку ревизије утврђено је да комисија за оцену програма спортских савеза није на адекватан начин вредновала редовне годишње програме јер приликом одређивања висине средстава није у довољној мери узимала у обзир број бодова који изражава квалитет програма, није благовремено доставила предлоге за расподелу средстава и по захтевима спортских савеза за додатним средствима није једнако поступала. Министарство спорта је у поступку ревизије изнело мишљење да није потребно да постоји веза између броја бодова који изражавају квалитет програма и висине додељених средстава, као и да је из разлога хитности одступало у редоследу разматрања захтева спортских савеза. Међутим, услед наведеног поступања није омогућен приоритет финансирања програма чији је квалитет боље оцењен, изостало је доношење прелиминарних одлука о додели средстава, а захтеви спортских савеза за додатним средствима

решавани су у различитим роковима. Уз бројне измене одлука Министарства спорта о додели средстава спортским савезима, 15% укупних средстава додељено је у децембру за реализацију програма до чијег краја реализације је остало мање од месец дана, што сужава простор за реализацију нових активности. Такође, ствара се ризик од тога да се одобре измене програма како би се утрошила расположива средства без стварног доприноса циљевима програма;

- Министарство спорта није одобравало програме у складу са стратегијом развоја спорта јер је претходно донета стратегија истекла, а нова није донета због тога што Министарство спорта није израдило предлог стратегије развоја спорта ни шест година од истека претходне. На овај начин, изостали су циљеви и принципи на којима треба да се темељи развој спорта;
- Министарство спорта је одобравало измене програма спортских савеза који садрже индиректне трошкове програма, а да није проверило да ли су спортски савези добили из буџета Републике Србије одговарајућа средства за свој рад по другом основу јер није прибавило све потребне податке, чиме се нарушава економичност располагања ограниченим буџетским средствима;
- У поступку ревизије утврђено је да су спортски савези исказали трошкове у завршним извештајима за 2023. и 2024. годину на начин који није адекватан јер спецификација трошкова не садржи потребне елементе, док се поједини трошкови не могу довести у везу са реализацијом програма. Министарство спорта није прецизно уредило начин правдања трошкова за програме које реализују спортски савези, због чега се јављају разлике код спортских савеза у начину исказивања појединих трошкова за реализацију програма. На овај начин, поступак контроле завршних извештаја је тежи јер завршни извештај не даје потпуне и тачне информације о реализацији програма, што не доприноси бољој ефикасности у раду министарства;
- У ревидираном периоду, Министарство спорта је спроводило контролу реализације годишњих програма у роковима који не омогућавају комисији за оцену програма информацију да ли је претходно завршени програм реализован успешно, што не може да се сматра благовременим надзором, док инспекцијски надзор није вршило у области финансирања спортских савеза. Недостатак кадровских капацитета и информациони систем који не функционише, као и преклапање надлежности за инспекцијски надзор, утицали су на наведени начин контроле. На овај начин, комисија је давала предлоге за финансирање програма, без информације о томе да ли је претходно завршени програм реализован успешно, што ствара ризик од тога да се програм одобри савезу који није реализовао претходне програме успешно. Услед необављања инспекцијског надзора, пропуштена је прилика да се превентивно или налагањем мера делује у циљу адекватног пословања надзираних субјеката;
- У ревидираном периоду субјекти ревизије нису извештавали на адекватан начин јер Министарство спорта није објавило потребне извештаје и све одлуке о финансирању спортских савеза на свом сајту, није извештавало Владу Републике Србије и није омогућило јавну доступност јединствене евиденције у области спорта, док Одбојкашки савез Србије и Кошаркашки савез Србије нису објавили јавности извештај о свом раду и о обиму и начину стицања и коришћења средстава. Непостојање техничких и организационих услова за размену података о организацијама у области спорта, ранија пракса која је успостављена због одсуства капацитета Министарства спорта, као и непостојање подзаконског акта који би ближе уредио форму, садржину и рокове за објављивање извештаја, утицали су на наведено стање. На овај начин, изостала је транспарентност у трошењу јавних средстава која се додељују спортским савезима за реализацију редовних годишњих програма као и подаци о организацијама у области спорта.

Министарству спорта су дате следеће препоруке за отклањање наведених недостатака: Да у сарадњи са органом надлежним за предлагање решења о употреби текуће буџетске резерве предузме активности како би се средства за финансирање спортских савеза додељивала по

процедури прописаној Законом о спорту; Да расподелу расположивих средстава спортским савезима врши у складу са програмским календаром; Да обезбеди да се додела средстава спортским савезима врши у складу са квалитетом програма; Да уреди рокове за поступање комисије по захтевима спортских савеза за додатним средствима; Да изради предлог стратегије развоја спорта; Да, приликом одлучивања о прихватању индиректних трошкова спортским савезима прибави податке и узима у обзир да ли су спортски савези добили из буџета Републике Србије одговарајућа средства за свој рад по другом основу; Да адекватно уреди начин одобравања и исказивања трошкова у завршном извештају о реализацији програма спортских савеза и упозна спортске савезе са начином правдања трошкова; Да благовремено обавља контролу реализације програма спортских савеза; Да предузме мере ради спровођења инспекцијског надзора у области финансирања спортских савеза; Да извештавање у области финансирања спортских савеза врши на адекватан начин, односно да објављује потребне извештаје на интернет сајту и извештава Владу Републике Србије; Да предузме мере и активности на успостављању јединствене евиденције у области спорта. Одбојкашком савезу Србије и Кошаркашком савезу Србије, који су као изабрани савези такође били обухваћени предметном ревизијом, препоручено је да трошкове реализације годишњих програма исказују на јасан начин и у складу са смерницама Министарства спорта и да извештавају јавност о свом раду и о обиму и начину стицања и коришћења средстава за финансирање програма од општег интереса у области спорта.

Претходно наведени налази и препоруке су од значаја не само за Владу и Министарство спорта Републике Србије већ и за органе аутономне покрајине и јединица локалне самоуправе, јер у складу са чланом 136. став 1. и чланом 138. став 1. Закона о спорту одредбе Закона о спорту које се односе на финансирање спорта из буџета Републике Србије сходно важе (примењују се) и за аутономну покрајину и јединице локалне самоуправе.

Не доводећи у питање тачност чињеничних налаза у Извештају и оправданост већег дела налаза и закључака Државне ревизорске институције, најпре бисмо констатовали да се најважнији „проблеми“ на које се указује темеље на постојећим законским и подзаконским прописима и да је за њихово „отклањање“ потребна измена прописа. Да је тога свесна и Државна ревизорска институција проистиче и из чињенице да је Министарству спорта остављен рок и до три године за примену датих препорука. Оно што је, међутим, према нашем мишљењу, важније јесте да поступање по датим препорукама не само да захтева измену прописа него и системске и стратешке промене у вођењу спортске политике и измене дугогодишње праксе (још од Закона о спорту из 1996. године) у одобравању програма који се финансирају из јавних средстава. Посебан проблем је што је за суштинско поштовање препорука Државне ревизорске институције потребно или значајније издвајање средстава за спорт у буџету Републике Србије него што је сада случај или суштинска измена у приступу одобравања програма. На пример, финансирање програма који су поднети од стране надлежних националних спортских савеза искључиво према њиховом „квалитету“ израженом бројем бодова који програм добије на оцењивању, и то свих поднетих програма а не само 85, у ситуацији када средства предвиђена буџетом за програме савеза покривају у најбољем случају око 60% тражених средстава, тражи потпуно другачији приступ одобравању програма. Или, инсистирање да се финансијска „помоћ“ клубовима (преко савеза)[302] не може вршити директно од стране Владе из текуће буџетске резерве већ да се мора вршити преко Министарства спорта кроз редовно одобравање програма надлежних националних

[302] Према Извештају ДРИ, Од средстава која су из текуће буџетске резерве додељена Кошаркашком савезу Србије у 2024. и 2024. години највећи део средстава утрошен је за потребе кошаркашких клубова 79% (КК Партизан 22%, КК Црвена Звезда 55%, КК Црвена Звезда женски 2%), док је мањи део од 9% утрошен за потребе рада Кошаркашког савеза Србије, а остатак средстава од 12% искоришћен је за плаћање ФИБА Basketball Champions League котизације.

спортских савеза захтева измену целог концепта финансирања спорта из јавних прихода. Овим не тврдимо да такве промене не би биле оправдане већ да то није питање само за Министарство спорта већ, управо, питање за стратешка опредељења у дефинисању циљева Стратегије развоја спорта у Републици Србији за период 2026-2035. године.

Према члану 112. став 3. Закона о спорту из 2016. године, средства која се у буџету Републике Србије остваре *приређивање игара на срећу*, у складу са законом, користе се за остваривање општег интереса из члана 112. став 1. Закона о спорту. Само, пак, финансирање спорта у Републици Србији из игара на срећу било је у периоду након доношења Закона о спорту који је обухваћен Истраживањем (2016-2020) регулисано Законом о играма на срећу из 2011. године, са каснијим изменама.[303] Од средине 2020. године примењује се нови Закон о играма на срећу.[304] Према члану 5. став 2. Закона о играма на срећу из 2011. године, део средстава који је приход буџета Републике Србије у износу од 40% (наменска примања буџета), користи се за финансирање Црвеног крста Србије, организација особа са инвалидитетом и других удружења чији је циљ унапређење социјално-економског и друштвеног положаја особа са инвалидитетом и других лица у стању социјалне потребе, установа социјалне заштите, **спорта** и омладине, локалне самоуправе и лечења ретких болести. Наменска примања буџета из игара на срећу водила су се одвојено у оквиру главне књиге трезора на повезаним евиденционим контима (Буџетски фондови). Буџетски фондови оснивани су одлуком надлежног органа на неодређено време и њима, у оквиру своје надлежности, управљају министарства надлежна за послове: социјалне заштите, спорта и омладине, локалне самоуправе и здравља. Извори финансирања Буџетских фондова су били: 1) апропријације обезбеђене у буџету за текућу годину; 2) накнаде за приређивање игара на срећу; 3) накнада за дозволу и накнада за добијено одобрење за приређивање посебних игара на срећу, односно сагласност за приређивање наградне игре у роби и услугама; 4) други извори (чл. 17. Закона о играма на срећу). Средства која су се сливала у Буџетске фондове као наменска примања буџета Републике Србије, требала су се распоређивати од по 19% за финансирање: 1) Црвеног крста Србије; 2) организација особа са инвалидитетом и других удружења чији је циљ унапређење социјално-економског и друштвеног положаја особа са инвалидитетом; 3) установа социјалне заштите и других удружења чији је циљ унапређење социјално-економског и друштвеног положаја лица у стању социјалне потребе; 4) спорта и омладине; 5) јединица локалне самоуправе. Преосталих 5% било је намењено за финансирање лечења ретких болести чл. 18. Закона о играма на срећу).

Према подацима Министарства спорта, претходно наведене одредбе Закона о спорту и Закона о играма на срећу из 2011. године нису се примењивале у периоду 2016-2020. година и није било финансирања програма у области спорта из игара на срећу.[305]

---

[303] „Сл. гласник РС“, бр. 88/11, 93/12 – др. закон, 30/18, 95/18 и 91/19).

[304] „Сл. гласник РС“, бр. 18/20.

[305] У исто време, према чл. 24. Закона о играма на срећу, приређивач игара на срећу имао је право да за приређивање игара на срећу, користи спортске активности (спортске догађаје из спортских грана, које обухвата Олимпијски комитет Србије, односно које су заступљене у Спортском савезу Србије), без накнаде и на неодређено време. Ово овлашћење је садржано и у члану 22. Закона о играма на срећу из 2020. године. Овде је интересантно указати на одредбу члана 84. став 3. Закона о играма на срећу из 2020. године према којој се период трајања сезоне коњичких трка које се обухватају клађењима утврђује пропозицијама такмичења које су оверене од стране „Савеза за коњички спорт Србије“. Само што такав савез не постоји, односно постоји „Савез за коњички спорт Србије за олимпијске и ФЕИ дисциплине“, али тај савез није надлежни национални грански спортски савез за галопске и касачке трке у Републици Србији, у складу са Правилником о надлежним националним спортским савезима за гране и области спорта, који је донео Министар омладине и спорта на основу члана 120. став 2. тачка 1) Закона о спорту.

Закон о играма на срећу из 2020. године објављен је у Службеном гласнику РС 3. марта 2020. године и у примени је од 11. априла 2020. године.[306] Он не доноси суштинске новине када је у питању финансирање спорта из игара на срећу, па су у члану 5. задржане одредбе које су постојале у претходно цитираним одредбама чл. 5. и 18. Закона о играма на срећу из 2011.године. Чланом 5. став 5. Закона о играма на срећу прописао је да начин и критеријуме за расподелу средстава намењених финансирању спорта утврђује министар надлежан за спорт. Овај подзаконски акт није донео, и ако је истекао рок из члана 136. Закона о играма на срећу, јер су у међувремену укинути сви буџетски фондови. У исто време није основан ни Национални фонд за развој спорта из члана 111. ст. 3. Закона о спорту, чији је циљ требао да буде подршка унапређењу спортске рекреације, промоција и подстицање бављења спортом свих грађана Републике Србије, а нарочито деце, жена, омладине и особа са инвалидитетом.

Уколико се анализира обрачун накнада и ефективног опорезивања игара на срећу у Републици Србији, на основу Закона о играма на срећу („Службени гласник РС“ бр. 18/2020, 94/2024) који важи од 2025. године, нпр. за кладионице износи 15%, игре на аутоматима и слот машинама 15%, игре у казинима 15%, док се игре које организује Државна лутрија Србије опорезује 60%. Уједначавањем пореског система, а у односу на опорезивање Државне лутрије Србије, Фонд за спорт би приходовао значајно већи део средстава која би била усмерена у програме у области спорта.

Када су у питању јединице локалне самоуправе, према Закону о спорту, јединица локалне самоуправе преко својих надлежних органа уређује ближе услове, критеријуме и начин и поступак доделе средстава из буџета јединице локалне самоуправе, односно одобрење програма за задовољавање потреба грађана у области спорта на територији јединице локалне самоуправе и начин јавног објављивања података о предложеним програмима за финансирање, одобреним програмима и реализацији одобрених програма (члан 138. став 2. Закона о спорту). Не доношење правилника представља прекршај за који се јединици локалне самоуправе изриче новчана казна од 500.000 до 2.000.000 динара, а председнику општине/градоначелнику новчана казна од 50.000 до 150.000 динара (члан 175. став 1. тачка 39) и став 2. Закона о спорту). Одобравање програма без постојања правилника представља одобравање програм супротно Закону о спорту на основу чега је надлежни спортски инспектор овлашћен да привремено забранити извршење појединачног акта којим се одобрава програм којим се задовољавају потребе и интереси грађана у области спорта у јединици локалне самоуправе (члан 173. став 1. тачка 14) Закона о спорту). Жалба на решење спортског инспектора изјављује се Министарству спорта у року од 15 дана од дана доставе решења, а Министарство о жалби одлучује у року од 15 дана од дана пријема жалбе (члан 173. ст. 2. и 3. Закона о спорту). Коначно, уговор о одобравању програма (пројекта) којим се задовољавају потребе и интереси грађана у јединици локалне самоуправе који је закључен без постојања правилника ништав је (члан 138. став 8. Закона о спорту).

Јединице локалне самоуправе нису слободне приликом уређења финансирања спорта на својој територији јер се према члану 138. став 1. Закона о спорту, одредбе тог закона и подзаконских аката донетих на основу тог закона, које се односе на услове, критеријуме и начин одобравања програма и пројеката, односно финансирање делатности којима се остварује општи интерес у области спорта, закључење уговора, подношење извештаја, контролу реализације и обавезу враћања добијених средстава, сходно примењују и на програме, односно делатности којима се задовољавају потребе грађана у области спорта у јединицама локалне самоуправе. То значи и да све оно што смо изнели као општа правила за финансирање спорта из буџета

[306] „Сл. гласник РС“, бр. 18/2020 и 94/2024.

Републике Србије важи и за јединице локалне самоуправе, осим ако то не би одговарало самој природи организованости спорта и програма који се реализују у јединицама локалне самоуправе. Разуме се, укључујући и проблеме на које је претходно указано.

Због тога, овде ћемо указати само на прописана специфична правила за финансирање спорта у јединицама локалне самоуправе и на проблеме у пракси који нису анализирани:

- Према чл. 138. став 7. Закона о спорту, потребе и интереси грађана из члана 137. став 1. тач. 1), 2) и 6) Закона о спорту имају приоритет при избору програма којима се задовољавају потребе грађана у области спорта у јединицама локалне самоуправе. У питању су програми везани за спортску рекреацију, предшколски и школски спорт и изградњу, одржавање и опремање спортских објеката. У пракси се ова обавеза у опште не поштује и првенствено се финансирају програми такмичарских клубова;[307]
- Иако је Законом о спорту прописано да је спорт делатност од посебног значаја за Републику Србију, истим тим законом су поједине гране спорта издвојене у групу гране *спорта од посебног значаја за Републику Србију*. Тачније, министар спорта обавезан је да утврди те спортске гране. За разлику од Републике Србије која из буџета може да финансира само програме у гранама спорта које су од посебног значаја за Републику Србију, јединице локалне самоуправе могу на основу члана 138. став 8. Закона о спорту да одобравају годишње и посебне програме у свим гранама и областима спорта утврђеним Правилник о спортским гранама и областима спорта у Републици Србији и спортским дисциплинама у оквиру спортских грана и области спорта („Службени гласник РС”, број 51/16). Међутим, спортска организација која је носилац годишњег програма мора бити члан одговарајућег надлежног националног гранског спортског савеза преко кога се остварује општи интерес у области спорта, у складу са чланом 137. став 4. Закона о спорту. У пракси су то надлежни национални грански спортски савези у гранама спорта које су од посебног значаја за Републику Србију. Посебан је проблем што значајан број организација у појединима гранама спорта није члан надлежног националног гранског спортског савеза (нпр. карате, фитнес и др.);[308]
- Према Закону о спорту, подносилац програма којим се обезбеђује остваривање потреба и интереса грађана у јединици локалне самоуправе не може за финансирање истих активности да подноси програме и за средства од другог нивоа власти у Републици Србији (члан 137. став 3. Закона о спорту). Ограничење, међутим, важи за финансирање *истих активности*, што значи да се код других нивоа власти у Републици Србији може поднети програм за финансирање оних активности у оквиру истог програма које нису финансиране из буџета јединице локалне самоуправе. Проблем је, међутим, што не постоји, односно не функцинише јединствена евиденција свих одобрених програма са свих нивоа јавних власти у одређено години;
- Поред тога што мора бити регистрована у складу са законом, да би обављала спортске активности и спортске делатности спортска организација мора да испуни услове прописане чланом 33. Закона о спорту, који су ближе разрађени Правилником о ближим условима за обављање спортских активности и спортских делатности („Службени гласник РС”, број 17/13). Спортској организацији која не испуњава те прописане услове не могу бити финансирани програми из буџета јединице локалне самоуправе. Испуњеност прописаних услова утврђује спортски инспектор јединице локалне самоуправе (осим за спортске организације које се такмиче у професионалним спортским лигама. Проблем је, међутим, што спортска инспекција у јединицама локалне самоуправе највећим делом не функционише, па се финансирају програми

[307] О наведеним областима више видети: Ћировић Г. и др., Спорт у јединицама локалне самоуправе – Имплементација програма развоја спорта, приручник,, Београд, 2018.
[308] Видети одговарајући део Истраживања о организованости спорта у Републици Србији.

и организација за које нема доказа да у опште испуњавају услове да обављају спортске активности и спортске делатности које су предвиђене програмом;

- Надлежни градски, односно општински спортски савез једини је овлашћен да подносе предлог свог годишњег програма и годишњих програма организација у области спорта са седиштем на територији јединице локалне самоуправе за остваривање потреба и интереса грађана из члана 137. став 1. тач. 1), 2), 3), 5), 6), 8), 10), 12), 13), 14) и 16) Закона о спорту. За ово законско овлашћење градског/општинског спортског савеза у опште није битно да ли је организација у области спорта члан спортског савеза. У пракси, међутим, многи територијални спортски савези и даље „привилегују“ своје чланове, односно предлажу само њихове програме;

- Градски/општински спортски савез предлоге годишњих програма организација у области спорта са седиштем на територији општине/града подноси у име тих организација. Раније је указано на проблем разумевања улоге градског/општинског спортског савеза у предлагању програма (да ли је примарни предлагач или је само „дистрибутер“ туђих програма, који посредује између носилаца програма и надлежних органа јавне власти). У јединицама локалне самоуправе је овај проблем нарочито изражен, посебно имајући у виду кадровске и материјалне услове рада већине територијалних спортских савеза (довољно је погледати анализу њихових финансијских извештаја поднетих АПРу у периоду 2017-2019. година);

- Према чл. 102. став 3. тач. 10) Закона о спорту, у случају да у јединици локалне самоуправе не постоји територијални спортски савез или он не функционише у складу са Законом о спорту надлежности за предлагање годишњих програма преузима привремено Спортски савез Србије. За преузимање надлежности потребно је да министар омладине и спорта донесе решење о преношењу надлежности на Спортски савез Србије. Против решења министра надлежног за спорт може се покренути управни спор, у складу са Законом о управним споровима. Привремено остваривање надлежности територијалног спортског савеза за одређену јединицу локалне самоуправе од стране Спортског савеза Србије траје док се не измени решење (укини) министра омладине и спорта. У пракси је наведено законско решење примењено само три пута, у односу на Спортски савез општине Кула, Спортски савез града Врања и Спортски савез Владичин Хан, иако и даље постоје јединице локалне самоуправе у којима не постоји територијални спортски савез, као што постоје и јединице локалне самоуправе у којима основани територијални спортски савез или постоји „на папиру“ или не функционише онако како је то прописано Законом о спорту;

- Према члану 137. став 1. тачка 2) Закона о спорту, изградња, одржавање и опремање спортских објеката на територији јединице локалне самоуправе, а посебно јавних спортских терена у стамбеним насељима или у њиховој близини и школских спортских објеката, спада у потребе и интересе грађана у области спорта које се финансирају преко годишњих програма које надлежном органу јединице локалне самоуправе подносе градски/општински спортски савези. У пракси ова законска одредба се, углавном, не спроводи, па се финансирање изградње и одржавања спортских објеката врши као посебна категорија, изван финансирања годишњих и посебних програма организација у области спорта са седиштем на територији јединице локалне самоуправе;

- За оцену годишњих и посебних програма надлежни орган јединице локалне самоуправе треба да формира *стручну комисију* у којој би учествовали и представници надлежног спортског савеза јединице локалне самоуправе, сходно одредбама чл. 138. ст. 1, а у вези чл. 121. ст. 1. и 2. Закона о спорту. Комисија би требала да се састоји од лица која имају искуство у управљању организацијама у области спорта и програмима у области спорта. У пракси је често спорно учешће представника градског/општинског спортског савеза у раду комисија за оцену предлога програма у области спорта. Некада су у питању „персонални разлози“ а некада се појављује и проблем „сукоба интереса“. Проблем делом лежи у самој законској

формулацији из чл. 121. Закона о спорту. С једне стране се говори о „представнику“ спортског савеза, што би значило да спорски савез има право на одређење барем једног члана комисије, а, с друге стране, се говори да комисију „формира“ надлежни орган јавне власти, што би значило да он и именује све чланове комисије, а други могу само да предложе чланове. Остао је нејасан и критеријум „стручности“ чланова комисије. Такође је нејасно како се и поступа у случају сукоба интереса (да ли се тада именује заменик члана комисије или се члан комисије само изузима приликом гласања), поготову што је састав и број чланова комисије посебно важан са становишта оцене квалитета предложеног програма у складу са критеријумима из прописане Табеле вредновања квалитета програма. Посебан је проблем што је у појединим јединицама локалне самоуправе препуштено комисији да доноси првостепену одлуку о одобрењу програма, и ако је према чл. 121. став 2. Закона о спорту једино овлашћење комисије да оцени поднете предлоге и предложи одобрење одређених програма (право предлагања али не и одлучивања).

Према члану 169. став 5. Закона о спорту, надзор над наменским и законитим коришћењем буџетских средстава којима се у складу са законом о спорту финансирају програми којима се задовољава општи интерес и потребе и интереси грађана у области спорта у Републици Србији, аутономној покрајини и јединици локалне самоуправе, врши надлежна буџетска инспекција у складу са законом. У пракси је Буџетска инспекција Министарства финансира у више случајева спровела контролу расподеле средстава намењених за финансирање спорта у појединим општинама. Током вршења надзора надлежним органима јединице локалне самоуправе предлагане су и одређене мере које су требале да обезбеде законито финансирање спорта у јединици локалне самоуправе. Као пример могу послужити мере које су предложене надлежним органима општине Кула у Записнику о извршеној контроли расподеле средства намењених за финансирање спорта у Општини Кула за 2014. годину (бр. 401-00-01800/2015-37 од 26.11.2015), пошто су оне начелне природе и односе се и на друге јединице локалне самоуправе. Мере се, додуше, темеље на Закону о спорту из 2011. године, али како нема суштинске разлике између одредби тог закона и Закона о спорту из 2016. године које се тичу предложених мера, онда су предложене мере и даље актуелне. Уопштено дефинисане те мере би биле:

- Да јединица локалне самоуправе приликом доношења одлуке о финансирању организација у области спорта на територији јединице локалне самоуправе доделом средстава из буџета јединице локалне самоуправе (годишњи програми) примењује мерила и критеријуме утврђене општим актом у складу са Законом о спорту и решења доноси и уговоре закључује једнократно за буџетску годину, са организацијама које испуњавају све законске услове и које имају важећу регистрацију код АПР-а, о чему се морају доставити докази;
- Да градско/општинско веће, као другостепени орган који одлучује по жалбама на расподелу средстава намењених спорту, не доноси првостепена решења о располагању буџетским средствима у делу финансирања спортских програма;
- Да јединица локалне самоуправе поступак доношења одлуке о финансирању годишњих и посебних програма спроводи у складу са програмским календаром прописаним одредбама Закона о спорту и да у току године не доноси нова решења и додаје нове кориснике који нису прошли процедуру и нису регистровани у складу за законом код надлежног органа;
- Да приликом избора програма за финансирање буџетским средствима, којима се задовољавају потребе грађана у области спорта у јединици локалне самоуправе, приоритет имају програми утврђени чл. 137. став 1. тач. 1), 2) и 6) Закона о спорту, како је то прописано и у члану 138. став 7. Закона о спорту, уместо да се за исте издвајају из буџета симболична средства, без посебне намене;
- Да преузима обавезе и врши плаћања у вези финансирања спортских програма организација у области спорта са територије јединице локалне самоуправе на основу валидне

документације о пословној промени – закључених уговор ао реализацији спортског програма на годишњем нивоу.

- Да врши редовну контролу спровођења закључених уговора о реализацији спортских програма у делу наменског трошења финансијских средстава и да о томе устроји евиденцију у помоћни књигама и на субаналитичким контима, те да против организације у области спорта које нису оправдале пренета финансијска средства на уговорени начин, покрене поступак за повраћај средстава преко јавног правобраниоца и обустави даљи пренос средстава по уговору, односно да не одобрава даље програме и да не закључује уговоре о финансирању носилаца програма који нису извршили правдање наменског трошења пренетих средстава.
- Да за оцену поднетих предлога за финансирање програма организација у области спорта формира Стручну комисију, чији члан треба да буде и представник спортског савеза јединице локалне самоуправе, као представник предлагача;
- Приликом одобрења средстава текуће буџетске резерве за финансирање програма организација у области спорта мора се водити рачуна о сврси додељених средстава и наменском утрошку средстава из ТБР-а, по решењима о додели истих и закљученим уговорима са корисницима.

Надзор над законитошћу и сврсисходношћу трошења буџетских средстава, укључујући и она намењена финансирању спорту, врши и Државна ревизорска институција. У децембру месецу 2024. године Државна ревизорска институција је објавила Извештај о ревизији сврсисходности пословања: „Ефикасност и ефективност финансирања спорта у локалним самоуправама“.[309] Спроведеном ревизијом су биле посебно обухваћене три јединице локалне самоуправе као субјекти ревизије: Град Нови Сад, Општина Стара Пазова и Општина Сурдулица. Генерални закључак објављеног Извештаје је: „За ефикасно и ефективно финансирање спорта у локалним самоуправама потребно је обезбедити планирање и доделу средстава на основу утврђених циљева и приоритета уз континуирано праћење остварених резултата у циљу утврђивања ефеката и информисања“. Закључци и препоруке дате и Извештају су у највећем делу применљиви и на друге јединице локалне самоуправе јер сви подаци са којима располаже Министарство спорта указују да је ситуације слична у већини јединица локалне самоуправе.

Основни налази из Извештаја су:

- За финансирање спорта из буџета градова и општина у периоду од 2021. до 2023. године у просеку је годишње утрошено 17,4 милијарде динара. Посматрано по структури програмских активности и пројеката буџета, 27,1% средстава издвојено је за финансирање рада установа у области спорта чији је оснивач јединица локалне самоуправе, 4,1% издвојено је за финансирање програмских активности буџета које се односе на предшколски и школски спорт, а највећи део средстава, односно 53,5%, утрошен је за подршку локалним удружењима и савезима у области спорта. Преостали износ односи се на финансирање текућих и капиталних пројеката у области спорта; [310]
- Према подацима Управе за трезор, у периоду од 2021. до 2023. године за финансирање спорта из буџета локалних самоуправа утрошене су 52,2 милијарде динара. Учешће расхода и издатака за спорт за 2021. и 2022. годину у укупно извршеним расходима и издацима буџета локалних самоуправа износило је 4,13%, док се на нивоу јединица локалне самоуправе кретало у распону од 0,43% до 14,34% извршеног буџета;
- Приликом доношења одлуке о одобреном износу средстава за реализацију годишњих програма и обавештавања корисника средстава о одобреном износу више до половине,

[309] Број: 400-186/2024-04/34 од 13. децембра 2024. године. https://www.dri.rs/storage/newaudits/2024-2-SV%20Efikasnost%20i%20efektivnost%20finansiranja%20sporta%20u%20lokalnim%20samoupravama.pdf

[310] Анализа расхода по економској класификацији показала је да се део ових расхода не односи на дотације за финансирање годишњих и посебних програма, због чега подаци Управе за трезор не пружају адекватне информације о структури расхода за финансирање годишњих и посебних програма у области спорта.

односно 74 градова и општина, каснило је више од месец дана, при чему је просечно кашњење у односу на прописани рок износило 71 дан;

- Иако је програмско финансирање у области спорта присутно још од 2011. године, подаци о структури утрошка према областима које су утврђене Законом о спорту нису познати јер је прописане извештаје о одобреним, односно реализованим средствима према областима достављало мање од 5%, односно укупно седам градова и општина, при чему ни њихово достављање није било редовно и континуирано;
- Послове у надлежности локалне самоуправе у вези са спортом, осим у већим општинама и градовима, по правилу обавља мали број запослених, при чему у већини градова, општина и градских општина не постоји спортски инспектор. Према подацима које смо прикупили од градова, општина и градских општина у фази планирања у 25 градова и општина постоји спортски инспектор. Укупан број спортских инспектора у јединицама локалне самоуправе је 28, док се њихов број у односу на број организација у области спорта креће од 14 па до 350, уз изузетак Града Београда који има једног спортског инспектора а скоро 4000 организација;
- Јединице локалне самоуправе углавном не спроводе анализе постигнутих ефеката и не објављују извештаје о реализованим програмима којима се задовољавају потребе и интереси грађана у области спорта, због чега грађани нису адекватно информисани какви су резултати остварени утрошком средстава буџета јединица локалне самоуправе;
- Спроведеном анализом према организационој, програмској и економској класификацији утврђено је да су средства утрошена за финансирање делатности установа чији је оснивач јединица локалне самоуправе, за текуће и капиталне пројекте у вези са спортским објектима и за финансирање програмских активности подршке спорту;
- Дотације у оквиру програмске активности подршке предшколском и школском спорту планира релативно мали број локалних самоуправа, што указује на недовољно развијено програмско финансирање потреба и интереса грађана у области спорта;
- У Републици Србији од 2019. године не постоји актуелна Национална стратегија развоја спорта, што је утицало и на континуитет у утврђивању циљева развоја спорта у локалним самоуправама. У периоду 2021–2023. године важећи плански акт у коме су утврђени циљеви у области спорта није имало најмање 15 градова и 68 општина, док је у 11 градова и 42 општине постојао општији плански акт где је спорт једна од обухваћених области;
- Појединe јединици локалне самоуправе (укључујући и субјекте ревизије) нису ажурирали своја општа акта у области спорта са донетим и измењеним подзаконским актима и нису јасно одредили обавезе свих носилаца активности, што је утицало на умањење ефикасности приликом спровођења активности у вези са одобравањем програма и средстава буџета за њихову реализацију, праћењем и контролом реализације одобрених активности;
- У периоду 2022–2024. године није било обезбеђено да се средства планирају према областима потреба и интереса грађана које су утврђене Законом о спорту, а сам поступак доделе средстава није био благовремен, усмерен на приоритетне области потреба и интереса грађана у области спорта и довољно транспарентан;
- Контрола реализације одобрених програма била је ограничена на наменски утрошак одобрених средстава буџета након реализације, а услед непотпуних или неадекватних података изостало је континуирано праћење и анализа остварених резултата и адекватно информисање грађана. Анализе реализације програма и остварених ефеката се не спроводе, због чега није познато какви су ефекти утрошка средстава буџета локалних самоуправа на задовољавање потреба и интереса грађана у области спорта;
- Законом о спорту прописано је да се коначно решење о одобравању средстава за реализацију годишњих програма у области спорта доноси након усвајања одлуке о буџету, а најкасније до 31. децембра текуће године за наредну годину. Анализа података који су прикупљени

од јединица локалних самоуправа у фази планирања указала је на постојање значајних одступања од ових рокова, што указује на умањену ефикасност поступка. Приликом доношења одлуке о одобравању годишњих програма за 2023. годину и обавештавања корисника средстава о одобреном износу, 108 градова и општина каснило је у односу на прописане рокове, док је њих 74 каснило више од месец дана;

- У периоду 2021–2023. године свега седам јединица локалних самоуправа испуњавало је своју обавезу достављања извештаја министарству надлежном за спорт у складу са Законом о спорту и Правилником о подношењу извештаја о одобреним и реализованим програмима којима се задовољавају потребе и интереси грађана у области спорта, због чега не постоје поуздани подаци о структури одобрених годишњих и посебних програма према областима потреба и интереса грађана у јединицама локалне самоуправе. На градове и општине који су достављали извештаје о одобреним и реализованим програмима којима се задовољавају потребе и интереси грађана у области спорта односи се 5% од укупног износа извршених расхода јединица локалне самоуправе за дотације у области спорта у периоду 2021–2023. године;
- Од укупног броја градова, општина и градских општина радно место спортског инспектора систематизовано је у 15 градова и 16 општина. На крају 2023. године 13 градова и 12 општина имало је укупно 28 спортских инспектора. Мали број спортских инспектора утиче и на могућност потврђивања испуњености услова за обављање спортских делатности и активности спортских организација;
- Капацитети ЈЛС – субјеката ревизије за спровођење прописаних активности периоду 2022–2024. године се нису значајно разликовали и поред значајних разлика у броју носиоца реализације одобрених програма (у Новом Саду је било 6 запослених на пословима у области спорта, у Старој Пазови 2, а у Сурдулици ни једно. У исто време у Новом Саду је било 1084 организација у области спорта, у Старој Пазови 137 и у Сурдулици 28);
- Недовољна попуњеност радних места на којима се обављају послови у области спорта, изостанак интерних процедура којима се ближе уређују пословни процеси у вези са одобравањем, праћењем, контролом и извештавањем о реализацији одобрених програма у области спорта и недовољно прецизно уређене или разграничене обавезе у којима учествује стручна комисија и надлежни територијални спортски савез, умањују ефикасност координације активности учесника у систему спорта;
- Одобрени програми надлежних територијалних спортских савеза не садрже детаљан опис њихових активности, а посебно активности које се односе на праћење реализације одобрених програма и подношење извештаја о проблемима у реализацији, односно остваривању циљева и ефеката програма надлежном органу јединице локалне самоуправе . Обавезе које надлежни територијални спортски савез има према Закону о спорту, подзаконским актима и правилником којим је уређено одобравање и финансирање програма којима се остварују потребе и интереси грађана у области спорта на територији јединице локалне самоуправе, обим и начин комуникације са надлежним органом јединице локалне самоуправе нису наведени у одредбама уговора на основу којих су финансиране активности из средстава буџета јединице локалне самоуправе и нису ближе уређене другим актима. Одобреним програмом се не исказују засебно средства потребна за реализацију активности надлежног територијалног спортског савеза које су прописане Законом о спорту и општим актима јединице локалне самоуправе. Ови недостаци су утврђени и код субјеката ревизије;
- Због тога што су општим актима ЈЛС – субјекти ревизије утврдиле другачију динамику активности у вези са одобравањем годишњих програма у односу на програмски календар прописан Законом о спорту или нису обезбедиле спровођење поступака у складу са роковима који су прописани, део прописаних активности у периоду 2022–2024. године није био спроведен благовремено. Приликом одобравања годишњих програма у периоду 2022–2024. године ЈЛС –

субјекти ревизије су каснили приликом спровођења активности утврђивања коначних предлога годишњих програма и анализе и оцене поднетих предлога, што је утицало на то да утврђивање прелиминарног прегледа програма чије се одобравање предлаже не буде благовремено или у потпуности изостане, као и на пробијање рокова приликом доношења коначне одлуке о одобравању програма и обавештавања носиоца програма о висини одобрених средстава по годишњим програмима, док је поштовање рокова за закључивање уговора зависило од начина примене услова за њихово закључивање;

- Законом о спорту прописане су области потреба и интереса грађана за које се обезбеђују средства у буџету јединице локалне самоуправе, услови под којима се одређени програм може одобрити, као и одређена ограничења. Од тога који је обим података у вези са предложеним програмима обезбеђен и какав је квалитет тих података зависи и квалитет донетих одлука о њиховом одобравању. У поступку одобравања програма у области спорта, ЈЛС – субјекти ревизије нису обезбедиле све потребне информације, а део прикупљених информација није адекватан, зато што: део предлога програма не садржи адекватне податке о томе на коју се област потреба и интереса грађана у области спорта односи; нису прикупљени подаци и адекватни докази о испуњености услова носилаца програма у погледу уписа у националну евиденцију спортских организација и испуњавању услова за обављање спортских активности и делатности; планирани циљеви програма и показатељи за њихово праћење у предлозима програма наведени су уопштено или потпуно изостају; - нису обезбеђени подаци о висини и учешћу трошкова повезаних са активностима које се односе на спорт деце, иако је то једно од значајнијих ограничења која су прописана Законом о спорту. Осим тога, у обрасцима које су прописали за достављање предлога програма ЈЛС – субјекти ревизије нису предвиделе достављање дела података, а у достављеним предлозима годишњих програма спортских организација део података није наведен, док је део података унет само са циљем формалног испуњавања захтева обрасца. Недостатак података или неадекватни подаци о носиоцима реализације, циљевима, конкретним показатељима за њихово праћење и структури трошкова умањују ефикасност оцене квалитета предложених програма, као и ефикасност праћења њихове реализације и могућност анализе остварених резултата и постизања планираних ефеката;

- Јединице локалне самоуправе субјекти ревизије нису средства за финансирање годишњих и посебних програма планирале према областима потреба и интереса грађана и програмима који се односе на приоритетне области није дат адекватан значај, њихова заступљеност и учешће у укупно одобреним средствима је мало, док недовољно селективно одобравање програма у осталим областима и поред издвојених значајних средстава буџета може утицати на изостанак очекиваних, односно планираних резултата.[311] У пракси, сви предлози програма који су испуњавали минимум прописаних услова углавном су одобрени, што је утицало на то да износ средства који је одобрен по појединачном програму више зависи од броја достављених предлога и укупно расположивог износа него од реалне процене потребног учешћа средстава буџета у његовој реализацији. ЈЛС – субјекти ревизије су само изузетно одбијали предлоге програма који су испуњавали формалне услове, што је утицало и на то да учешће одобреног броја програма и однос тражених и одобрених средстава из буџета знатно одступају. Приоритетним областима потреба и

[311] Примена програмског модела буџета за јединице локалне самоуправе обавезна је од доношења одлуке о буџету за 2015. годину. Приликом израде програмског буџета обавезно је поштовање прописане униформне програмске структуре буџета јединице локалне самоуправе са циљевима програма и програмских активности и листом униформних индикатора. Листом униформних програма и програмских активности јединица локалне самоуправе утврђен је програм: „Развој спорта и омладине“ који садржи три програмске активности у области спорта, и то: Подршка локалним спортским организацијама, удружењима и савезима; Подршка предшколском и школском спорту; Функционисање локалних спортских установа.

интереса грађана није дат потребан значај, због чега је и њихова заступљеност и учешће у укупно одобреним средствима за реализацију годишњих и посебних програма релативно мало или потпуно изостају. Усклађивање програма са одобреним средствима буџета углавном је имало за последицу да се умањују и укупна средства за реализацију програма, чиме је умањиван и њихов обухват, али и могућност постизања планираних резултата и ефеката одобрених програма;

- Јединица локалне самоуправе је обавезна да објављује податке о поднетим предлозима програма са траженим износом средстава, одобреним програмима са износом одобрених средстава, као и да министарству надлежном за спорт достави обједињене извештаје о одобреним програмима у области спорта. ЈЛС – субјекти ревизије су својим општим актима уредиле да се извештаји о програмима у области спорта стављају на увид јавности објављивањем на интернет страници локалне самоуправе, али нису утврдиле рокове за спровођење ових активности, садржај тих извештаја и обавезу извештавања министарства надлежног за спорт. Недовољна уређеност носиоца активности, рокова и начина за њихово спровођење допринели су да јавност и надлежни органи немају или имају ограничени увид у податке који се односе на планиране и спроведене активности у вези са одобравањем програма у области спорта за које се средства обезбеђују у буџету јединице локалне самоуправе. Због тога што одређене активности у вези са доступношћу и објављивањем података нису уређене општим актима ЈЛС – субјеката ревизије или нису спроведене на начин предвиђен тим актима, умањена је и транспарентност поступка доделе средстава буџета за финансирање програма у области спорта које реализују спортске организације;

- Законом о спорту и подзаконским актима прописана је обавеза носилаца одобрених програма да достављају периодичне и завршне извештаје о реализацији програма и рокови за њихово достављање. Спровођење контроле да би се утврдило да ли су оправдана средства реализована у складу са наменом и циљевима одобрених програма у надлежности је јединице локалне самоуправе, док обавезе у вези са праћењем реализације програма чији су предлагачи имају и територијално надлежни спортски савези. ЈЛС – субјекти ревизије нису користиле расположиве механизме за унапређење благовременог достављања извештаја и нису уредиле рокове за спровођење контроле наменског коришћења средстава, што је уз недовољну уређеност носиоца и обухвата контроле утицало на то да се контроле не спроводе систематски и уз адекватно документовање спроведених активности и њихових резултата. Због тога што обавезе надлежних територијалних спортских савеза нису детаљније уређене програмима који су им одобрени и уговорима који су са њима закључени изостало је и њихово праћење реализације годишњих програма. ЈЛС – субјекти ревизије су спроводиле контролу наменског коришћења одобрених средстава након реализације одобрених програма у области спорта, али нису обезбедили адекватно праћење у току реализације одобрених активности;

- У финансијским плановима одобрених програма исказују се укупна средства из свих извора финансирања, укључујући и средства из буџета јединице локалне самоуправе. Приликом достављања завршних извештаја носиоци програма достављају документацију којом се правдају трошкови програма у износу који је одобрен из средстава буџета, али доста њих не доставило податке о остварeним средствима из осталих извора, због чега код ових програма није могуће утврдити да ли су средства буџета искоришћена за реализацију одобрених програма сразмерно њиховом планираном учешћу у укупној вредности одобреног програма. С друге стране, код програма за које су обезбеђени и подаци о остварeним средствима из других извора остварена укупна средства за реализацију програма су била већа од исказаних у усаглашеном предлогу одобреног програма, али није познато да ли је утрошак средстава из других извора такође био једнак планираном, односно да ли је задржано планирано учешће средстава буџета у реализацији тих програма. Недостатак ових података онемогућава оцену да ли су, односно у којој су мери, искоришћена средстава буџета за реализацију програма сразмерна њиховом планираном учешћу у укупној вредности одобреног програма;

- Јединице локалне самоуправе су у обавези да по завршетку програма и подношењу извештаја носилаца реализације одобрених програма спроведу анализу реализације програма и постизања планираних ефеката. Такође, имају обавезу да ставе на увид јавности годишњи извештај о реализовању свих одобрених програма и да годишњи извештај о реализацији програма доставе министарству надлежном за спорт. У завршним извештајима које су доставили носиоци реализације програма нису наведени потпуни подаци о броју учесника, њиховој структури и конкретним односно мерљивим резултатима реализације програма, при чему упоредиви подаци о очекиваним резултатима програма нису обезбеђени или су обезбеђени за мали број програма. Нису обезбеђени потпуни и упоредиви подаци о планираним и остваренима циљевима програма и очекиваним и остваренима резултатима, што је уз недостатак анализа реализације допринело да ефекти реализованих програма нису познати, а доступни подаци не указују у ком обиму су задовољене потребе и интереси грађана у области спорта. ЈЛС – субјекти ревизије нису утврдили својим општим актима у области спорта рокове за спровођење анализе и објављивање извештаја о реализацији свих одобрених програма, као ни обавезу достављања извештаја о реализацији програма министарству надлежном за спорт. Због тога што ЈЛС – субјекти ревизије нису спроводиле анализе, а постигнути циљеви буџета не указују у ком обиму су задовољене потребе и интереси грађана у области спорта, нису обезбеђене информације о реализацији и постизању планираних ефеката програма у области спорта, што додатно умањује транспарентност трошења средстава буџета за финансирање спорта.

На основу анализе података и документације достављених од стране субјеката ревизије, анализе додатних информација и објашњења представника субјеката ревизије и након спроведених поступака и процедура ревизије, Државна ревизорска институција је донела следеће закључке:

1. Правни и институционални предуслови за ефикасно и ефективно финансирање спорта нису у потпуности обезбеђени, јер није обезбеђен континуитет утврђивања циљева развоја спорта и њихово коришћење за планирање буџета, ажурирање општих аката у области спорта и јасна одређеност обавеза свих носилаца активности;

2. Поступак доделе средстава за финансирање програма у области спорта је неблаговремен, недовољно транспарентан и није усмерен на приоритетне области, услед непотпуне или неефикасне примене програмског финансирања потреба и интереса грађана у области спорта;

3. Иако су средства из буџета утрошена за планиране намене, због изостанка континуираног праћења, контроле и анализе остварених резултата, недостају подаци за оцену ефективности реализованих програма и информисање јавности о задовољавању потреба и интереса грађана у области спорта.

Полазећи од утврђених налаза и закључака, Државна ревизорска институција је дала и неколико препорука јединицама локалне самоуправе, субјектима ревизије, који су применљиве и на све друге јединице локалне самоуправе:

- да активности, циљеве и средстава буџета планирају у складу са циљевима спорта и њиховим показатељима утврђеним у планским актима;
- да ажурирају и допуне своја општа акта у области спорта и предузму мере за унапређење координације учесника у спорту;
- да утврђују расположиве износе за финансирање програма по областима потреба и интереса грађана у области спорта, у циљу усмеравања активности спортских организација;
- да друге програме одобравају тек након што се задовоље потребе грађана у приоритетним областима;
- да обезбеде адекватно праћење тока реализације одобрених програма и документовање контроле и оцене завршних извештаја;

- да благовремено и потпуно извештавају надлежне органе и информишу грађане, у циљу унапређења транспарентности финансирања програма у области спорта.

2.9.3. Издвајања јавних власти за финансирање спорта у Републици Србији у периоду 2017 - 2024. година

2.9.3.1. Финансирање спорта из буџета Републике Србије

Како је изгледало финансирање спорта из буџета Републике Србије у изабраном периоду најпре треба навести податке из раније наведеног истраживање Спортског савеза Србије из 2021. године. Оно је обухватило период од 2017. до 2020. године, јер је у том периоду финансирање вршено у складу са Законом о спорту из 2016. године. И ако је Закон о спорту донет у фебруару месецу 2016. године, финансирање спорта из буџета Републике Србије је вршено у складу са уговорима и одобреним финансијским плановима организација у области спорта у 2015. години и јануару месецу 2016. године, како је то било прописано програмским календаром из Закона о спорту из 2011. године.

Табела: Издвајања из буџета Републике Србије за финансирање програма и делатности организација у области спорта у периоду 2017-2020.

МИНИСТАРСТВО ОМЛАДИНЕ И СПОРТА				
ФИНАНСИРАЊЕ СПОРТА 2017-2020. ПРЕМА ЗАВРШНИМ БУЏЕТИМА				
	2017.	**2018.**	**2019.**	**2020.**
ПРОГРАМСКЕ АКТИВНОСТИ	**3.395.348.341**	**3.714.178.477**	**4.059.534.146**	**3.887.016.518**
Годишњи програми	***3.323.348.341***	***3.664.178.477***	***4.004.534.146***	***3.828.516.518***
Програми гранских спортских савеза	1.419.549.000	1.549.097.000	1.802.339.000	1.414.889.000
Програм Олимпијског комитета Србије	165.000.000	280.000.000	360.000.000	179.090.995
Програм Спортског савеза Србије	100.000.000	114.000.000	170.600.000	153.000.000
Програм Параолимпијског комитета Србије	40.000.000	55.500.000	55.000.000	61.500.000
Међународна и национална спортска такмичења	108.500.000	160.100.000	140.000.000	189.750.744
Програм спортских кампова	38.612.195	39.995.618	49.765.471	49.766.556

Награде	257.108.773	327.694.927	233.554.809	32.921.597
Национална спортска признања	766.338.048	794.299.123	769.392.687	871.482.696
Спортске стипендије	285.086.325	293.491.809	287.882.179	317.939.930
Организација Светског атлетског првенства 2022	0	0	0	367.700.000
Организација Светског првенства у веслању 2023	0	0	0	35.475.000
Организација Светског купа у рвању	0	0	0	155.000.000
Европско првенство у кошарци за жене	0	0	136.000.000	0
Организација Европских универзитетских игара 2020	143.154.000	50.000.000	0	0
Посебни програми	***72.000.000***	***50.000.000***	***55.000.000***	***58.500.000***
ОРГАНИЗАЦИЈЕ КОЈИМА ЈЕ СРБИЈА ОСНИВАЧ	**337.398.139**	**343.872.039**	**691.358.796**	**647.092.871**
Антидопинг Агенција Републике Србије	30.033.750	29.843.295	30.238.412	25.894.891
Републички завод за спорт и медицину спорта	183.948.000	174.458.744	229.120.384	227.404.242
ОСЦ Карараш у Кладову	64.999.999	0	0	9.290.726
Спољна такмичарска стена	0	139.570.000	0	0
Реконструкција трим стазе у Кошутњаку	31.416.390	0	0	0
Пројектна документација Завод	27.000.000	0	0	0
17.1 Мултифункционална дворана Кошутњак	0	0	432.000.000	384.503.012
ИЗГРАДЊА СПОРТСКИХ ОБЈЕКАТА	**73.853.853**	**309.699.405**	**31.436.633**	**2.864.762**
Купалишни комплекс Житорађа	0	116.740.650	0	0
Дом партизана у Лесковцу	0	56.592.316	0	0
Реконструкција ергеле у Љубичеву	0	35.957.040	0	0
Атлетска стаза на стадиону Суботица	0	67.040.000	0	0

Заврши започето МОС	28.990.748	19.268.006	19.023.383	2.864.762
Доступност објеката инвалидима МОС	0	0	3.339.996	0
Спортски објекти у ЈЛС	44.863.105	14.101.393	9.073.254	0
ПРОГРАМ ПОМОЋИ КЛУБОВИМА	0	0	0	**1.100.000.000**
СПОРТ УКУПНО	**3.806.600.333**	**4.367.749.921**	**4.782.329.575**	**5.636.974.151**
	2017.	**2018.**	**2019.**	**2020.**
Буџет Републике Србије	1.161.983.504.000	1.206.848.355.000	1.269.091.337.000	1.774.411.334.000
СПОРТ УКУПНО	3.806.600.333	4.367.749.921	4.782.329.575	5.636.974.151
Спорт % у односу на буџет РС	**0,32%**	**0,36%**	**0,38%**	**0,32%**

Табела. Издвојени буџети за спорт у односу на укупни буџет Републике Србије – проценат

Спорт у буџету РС	**2017.**	**2018.**	**2019.**	**2020.**
Издвајања за спорт у односу на укупан буџет	0.33%	0.36%	0.38%	0.32%
Финансирање организација које је основала РС у односу на укупан буџет за спорт	8.86	7.87	14.46	11.48
Издвајања за програме у односу на укупан буџет за спорт	89.20	85.04	84.89	68.96
Издвајања за годишње програме у односу на укупан буџет за спорт	87.30	83.89	83.74	67.92
Издвајања за посебне програме у односу на укупан буџет за спорт	1.89	1.14	1.15	1.04
Издвајања за спортске објекте у односу на укупан буџет за спорт	1.94	7.09	0.66	0.05
Годишњи програми у односу на финансирање свих програма	97.88	98.65	98.65	98.49
Посебни програми у односу на финансирање свих програма	2.12	1.35	1.35	1.51

Претходно изнети подаци могу се приказати и по појединим целинама (издацима) и међусобно упоредити.

	2017.	**2018.**	**2019.**	**2020.**
УКУПНО ЗА СПОРТ	3.806.600.333	4.367.749.921	4.782.329.575	5.636.974.151
Програми	3.395.348.341 89,20%	3.714.178.477 85,04%	4.059.534.146 84,89%	3.887.016.518 68,96%
Организације којима је РС оснивач	337.398.139 8,86%	343.872.039 7,87%	691.358.796 14,48%	647.092.871 11,48%
Спортски објекти	73.853.853 1,94%	309.699.405 7,09%	31.436.633 0,63%	2.864.762 0,05%

Програм помоћи клубовима	0	0	0	1.100.000.000 19,51%

Претходно наведени подаци о финансирању програма изградње, опремања и одржавања спортских објеката могу да заварају јер у ова средства би требало урачунати и средства која су дата преко Завода за спорт и медицину спорта Републике Србије за спортске објекте којима управља ова републичка установа. До почетка 2021. године је за изградњу Националног тренинг центра за шест спортова – Мултифункционална дворана у Кошутњаку плаћено преко Републичког завода укупно 816.503.011,57 са ПДВ-ом. Ако би се спојила средства издвојена за спортске објекте у Републичком заводу са спорт и медицину спорта и средства издвојена за друге спорске објекте, добили би се следећи показатељи:

	2017.	**2018.**	**2019.**	**2020.**
УКУПНО ЗА СПОРТ	3.806.600.333	4.367.749.921	4.782.329.575	5.636.974.151
Спортски објекти	197.270.242 5,18%	449.269.405 10,29%	463.436.633 9,69%	396.658.500 7,04%

Када су у питању међусобни односи појединих програмских целина, подаци показују следеће:

	2017.	**2018.**	**2019.**	**2020.**
УКУПНО ПРОГРАМИ	3.395.348.341	3.714.178.477	4.059.534.146	3.887.016.518
Годишњи програми	3.323.348.341 97,88%	3.664.178.477 98,65%	4.004.534.146 98,65%	3.828.516.518 98,50%
Посебни програми	72.000.000 2,12%	50.000.000 1,35%	55.000.000 1,35%	58.500.000 1,50%

	2017.	**2018.**	**2019.**	**2020.**
УКУПНО ПРОГРАМИ	3.395.348.341	3.714.178.477	4.059.534.146	3.887.016.518
Награде[312]	257.108.773 7,57%	327.694.927 8,82%	233.554.809 5,75%	32.921.597 0,85%
Национална спортска признања[313]	766.338.048 22,57% (554 спортиста)	794.299.123 21,39% (570 спортиста)	769.392.687 18,95% (567 спортиста)	871.482.696 22,42% (571 спортиста)

[312] У периоду 2017-2020. година укупно је за новчане награде за постигнуте резултате на великим међународним спортским такмичењима исплаћено 7.035.000 евра, у динарској противвредности.

[313] Висина новчаног давања за национално признање на месечном нивоу у 2020. години је износила за златну медаљу: за злато на ОИ, ПОИ и ШО нето 179.316,00 динара, за злато на светском првенству нето 149,430,00 динара и за злато на европском првенству 119.544,00 динара.

Спортске стипендије[314]	285.086.325 8,40% (406 спортиста)	293.491.809 7,90% (410 спортиста)	287.882.179 7,09% (418 спортиста)	317.939.930 8,18% (406 спортиста)[315]

	2017.	**2018.**	**2019.**	**2020.**
УКУПНО ПРОГРАМИ	3.395.348.341	3.714.178.477	4.059.534.146	3.887.016.518
Програми националних спортских савеза	1.724.549.000 50,79%	1.998.597.000 53,81%	2.387.939.000 58,82%	1.808.479.995 46,53%

	2017.	**2018.**	**2019.**	**2020.**
УКУПНО ПРОГРАМИ	3.395.348.341	3.714.178.477	4.059.534.146	3.887.016.518
Програм спортских кампова	38.612.195 1,14%	39.995.618 1,08%	49.765.471 1,23%	49.766.556 1,28%

	2017.	**2018.**	**2019.**	**2020.**
УКУПНО ПРОГРАМИ	3.395.348.341	3.714.178.477	4.059.534.146	3.887.016.518
Спорска такмичења	251.654.000 7,41%	210.100.000 5,66%	276.000.000 6,80%	747.925.744 19,24%

[314] Укупно је било могуће дати 588 стипендија, али поједини савези нису имали довољна број категорисаних врхунских спортиста аматера. Висина стипендија у 2020. години износила је у нето износу на месечном нивоу: заслужни спортиста 89.658,00 динара, спортиста међународног ранга 59.772,00 динара и спортиста националног ранга 41.840,00 динара. Број стипендиста варира током године и већи је на почетку године него на крају години, што је последица престанка испуњавања услова прописаних за добијање стипендија за спортско усавршавање врхунских спортиста. Овакви показатељи се могу тумачити и на начин да надлежни национални гански спортски савези као предлагачи стипендиста не воде довољно рачуна о испуњености услова током целе године од стране предложених стипендиста.

[315] Из прибављених података током Истраживања није се могао утврдити број стипендиста по годиштима. Према члану 2. Правилника о ближим условима и критеријумима за стипендирање врхунских спортиста аматера за спортско усавршавање и за доделу новчане помоћи врхунским спортистима са посебним заслугама, услови за добијање стипендисте у погледу година живота спортисте су: да има од 15 до 26 година – врхунски спортиста – национални ранг, а до 30 година – спортиста у параолимпијским спортовима; да није навршио 30 година – врхунски спортиста – међународни ранг, а до 40 година – спортиста у параолимпијским спортовима; да није навршио 45 година – врхунски спортиста – заслужни спортиста. Поставља се питање оправданости тако утврђених горњих година живота спортисте, са становишта саме сврхе давања стипендије, а то је „спортско усавршавање“ а не накнада за бављење спортовом. Имајући у виду лошије спортске резултате репрезентативних селекција у млађим категоријама последњих година у односу на неке раније године, требало би размотрити законске услове за доделу стипендија са становишта омогућавања надлежним националним спортским савезима да у складу са програмима развоја спорске гране коју представљају предлажу за стипендирање и перспективне спортисте.

	2017.	2018.	2019.	2020.
УКУПНО ЗА СПОРТ	3.806.600.333	4.367.749.921	4.782.329.575	5.636.974.151
Организације којима је РС оснивач	337.398.139 8,86%	343.872.039 7,87%	691.358.796 14,46%	647.092.871 11,48%

	2017.	2018.	2019.	2020.
Организације којима је РС оснивач	337.398.139	343.872.039	691.358.796	647.092.871
Антидопинг Агенција Републике Србије	30.033.750 8,90%	29.843.295 8,68%	30.238.412 4,37%	25.894.891 4%
Завод за спорт и медицину спорта РС	307.364.389 91,10%	314.028.744 91,32%	661.120.384 95,63	621.197.980 96%

	2017.	2018.	2019.	2020.
ПРОГРАМИ НАЦИОН. СПОРТСКИХ САВЕЗА	1.724.549.000	1.998.597.000	2.387.939.000	1.808.479.995
Програми гранских спортских савеза	1.419.549.000 82,31	1.549.097.000 77,51%	1.802.339.000 75,48%	1.414.889.000 78,24%
Програм Олимпијског комитета Србије	165.000.000 9,57%	280.000.000 14,01%	360.000.000 15,08%	179.090.995 9,90%
Програм Спортског савеза Србије	100.000.000 5,80%	114.000.000 5,70%	170.600.000 7,14%	153.000.000 8,46%
Програм Параолимпијског комитета Србије	40.000.000 2,32%	55.500.000 2,78%	55.000.000 2,30%	61.500.000 3,40%

У посматраном периоду од одређених носилаца програма је захтеван повраћај средстава у буџет Републике Србије због ненаменског трошења средстава.

ЗАХТЕВАН ПОВРАЋАЈ	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Редовни програми	22.194.384,17	16.500.500,59	56.004.789,01	18.500.541,04
Кампови	863.010,69	630.931,95	515.332,59	6.307.283,92
Међународна такмичења	111.903,56	43.467,83	201.594,78	109.448.843,6
Посебни програми	0	2.500.000,00	2.460.368,95	246.257,13

Предузећа	0	0	757.721,61	16.889.652,8
УКУПНО ЗАХЕВАН ПОВРАЋАЈ	**23.169.298,42**	**19.674.900,37**	**59.939.806,94**	**151.392.578,4**

Претходно изнетим подацима треба додати податке добијене од Министарства спорта о финансирању спорта у буџету Републике Србије у периоду **2021 – 2024.** година (завршни буџети), уз коришћење исте методологије из Истраживања Спортског савеза Србије о финансирању у периоду 2017-2020. година.

СПОРТ У БУЏЕТУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	**2021.**	**2022.**	**2023.**	**2024.**
ГОДИШЊИ И ПОСЕБНИ ПРОГРАМИ	**6.463.930.963**	**5.337.810.544**	**5.518.917.212**	**8.001.979.027**
Годишњи програми	***6.428.930.963***	***5.302.810.544***	***5.518.917.212***	***7.966.979.027***
Програми гранских спортских савеза и савеза за области спорта	1.718.871.314	1.856.400.000	1.916.814.000	2.197.291.000
Програм Олимпијског комитета Србије	398.000.000	290.000.000	260.000.000	265.000.000
Програм Спортског савеза Србије	213.500.000	171.545.000	192.500.000	165.200.000
Програм Параолимпијског комитета Србије	95.000.000	90.000.000	86.000.000	92.000.000
Међународна и национална спортска такмичења	518.513.950	493.339.458	923.995.858	587.779.792
Програм спортских кампова	49.372.360	43.652.000	47.884.474	48.307.220
Награде	536.104.267	230.064.598	231.460.095	884.219.356
Национална спортска признања	958.601.927	1.065.372.677	1.206.836.054	1.371.651.637
Спортске стипендије	354.540.265	377.436.811	473.426.731	544.802.197
Организација Светског првенства у веслању 2023	4.702.000	150.000.000		44.727.825
Организација Светског купа у рвању	565.000.000	535.000.000	30.000.000	
Организација Светског атлетског првенства у дворани 2022	546.000.000			

Организација Европског првенства у одбојци за жене 2021	206.734.880			
Организација квалификационог турнира у кошарци за мушкарце	100.000.000			
Организација Светског првенства у боксу 2021. године	84.000.000			
Организација кошаркашког квалификационог турнира	79.990.000			
Одржавање Београдског маратона			30.000.000	30.000.000
Организација Светског дворанског првенства у атлетици			20.000.000	
Организација Европског првенства у боксу 2024			100.000.000	
Организација Светског атлетског првенства у кросу 2024				280.000.000
Организација Европског првенства у ватерполу 2026				236.000.000
Организација Европског првенства у одбојци 2024 јуниори				100.000.000
Организација Европског првенства у пливачким спортовима 2024				1.000.000.000
Организација Светског првенства у рвању У23				120.000.000
Посебни програми	***35.000.000***	***35.000.000***	***0***	***35.000.000***
ОРГАНИЗАЦИЈЕ КОЈИМА ЈЕ РЕПУБЛИКА ОСНИВАЧ	**1.598.364.357**	**364.232.657**	**1.007.970.360**	**858.994.211**
Антидопинг Агенција Републике Србије	29.935.797	34.333.385	35.776.099	39.251.234
Републички завод за спорт и медицину спорта	331.092.414	329.899.272	972.194.261	819.742.977

ОСЦ Карагаш у Кладову	13.538.999			
Хотел Трим и Мали Трим	7.992.074			
Мултифункционална дворана Кошутњак	1.215.805.073			
ИЗГРАДЊА СПОРТСКИХ ОБЈЕКАТА	**53.210.373**	**52.192.065**	**54.734.733**	**22.960.559**
Заврши започето МОС	31.495.381	25.308.460	26.849.115	11.680.000
Спортски објекти у ЈЛС	21.714.992	26.883.605	27.885.618	11.280.559
ПРОГРАМ ПОМОЋИ КЛУБОВИМА - ковид	**1.200.000.000**			
СПОРТ УКУПНО	**9.315.505.693**	**5.754.235.266**	**6.581.622.305**	**8.883.933.797**

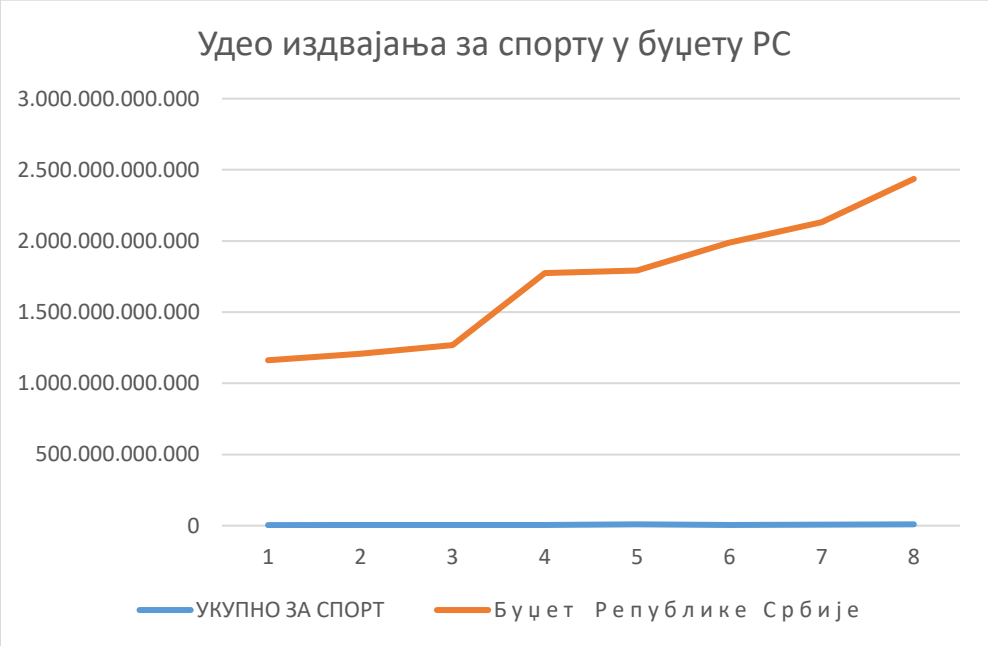
Још је бољи увид у структуру издвајања из следеће табеле, из које се види и процентуално учешће спорта у буџету Републике Србије и међусобно процентуално учешће појединих давања.

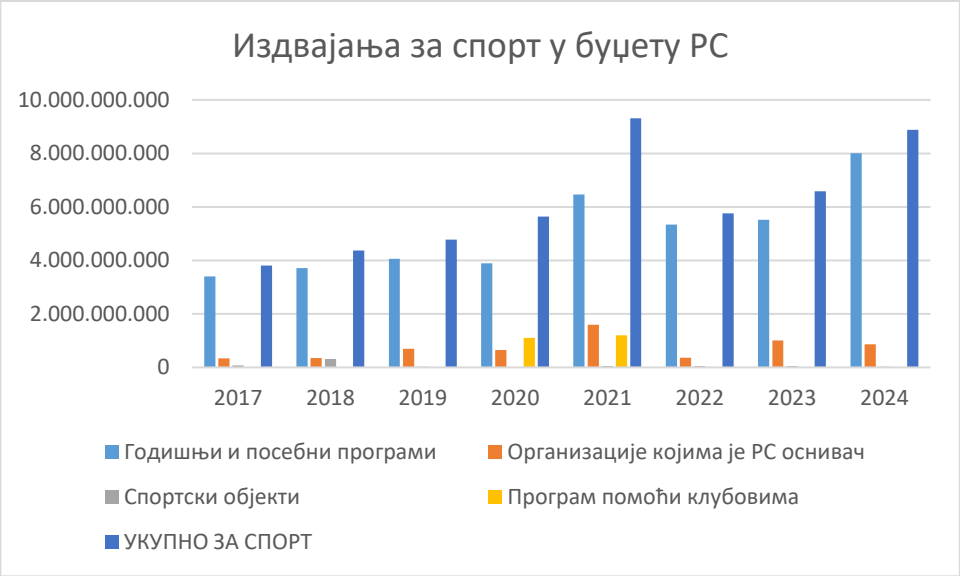
СПОРТ У БУЏЕТУ РС	**2021.**	**2022.**	**2023.**	**2024.**
1. Годишњи и посебни програми	**6.463.930.963 69,93%**	**5.337.810.544 92,76%**	**5.518.917.212 83,85%**	**8.001.979.077 90,07%**
1.1. Редовни програми националних спортских савеза	2.425.371.314 37,52%	2.407.945.000 45,11%	2.455.314.000 44,49%	2.719.491.000 33,99%
1.2. Организација вел. међ. такмичења	1.586.426.880 24,54%	685.000.000 12,83%	180.000.000 3,26%	1.810.727.825 22,63%
1.3. Међународна и национална такмичења	518.513.950 8,02%	493.339.458 9,24%	923.995.858 16,74%	587.779.792 7,35%
1.4. Награде	536.104.267 8,29%	230.064.598 4,31%	231.460.095 4,19%	884.219.356 11,05%
1.5. Спорске стипендије	354.540.265 5,48%	377.436.811 7,07%	473.426.731 8,58%	544.802.197 6,81%
1.6. Национална признања	958.601.927 14,83%	1.055.372.677 19,77%	1.206.836.054 21,87%	1.371.651.637 17,14%
1.7. Кампови	49.372.360 0,76%	43.552.000 0,82%	47.884.474 0,87%	48.307.220 0,60%
1.8. Посебни програми	35000000 0,54%	35000000 0,66%	0	35000000 0,44%
2. Организације којима је РС оснивач	**1.598.364.357 17,6%**	**364.232.657 6,33%**	**1.007.970.360 15,31%**	**858.994.211 9,67%**
2.1. Републички завод за спорт	1.568.428.560 98,13%	329.899.272 90,57%	972.194.261 96,45%	819.742.977 95,43%

2.2. Антидопинг агенција РС	29.935.797 1,87%	34333385 9,43%	35776099 3,55%	39251234 4,57%
3. Спортски објекти	**53.210.373** **0,57%**	**52.192.065** **0,91%**	**54.734.733** **0,83%**	**22.960.559** **0,26%**
4. Програм помоћи клубовима	**1.200.000.000** **12,88%**			
УКУПНО ЗА СПОРТ	**9.315.505.693** **(79.213.484 евра)**	**5.754.235.266** **(49.055.714 евра)**	**6.581.622.305** **(56.205.144 евра)**	**8.883.933.847** **(75.931.058 евра)**
Буџет Републике Србије	1.792.952.656.000	1.988.643.207.000	2.131.465.063.000	2.436.349.194.000
Спорт % у односу на републички буџет	**0,52%**	**0,29%**	**0,31%**	**0,36%**

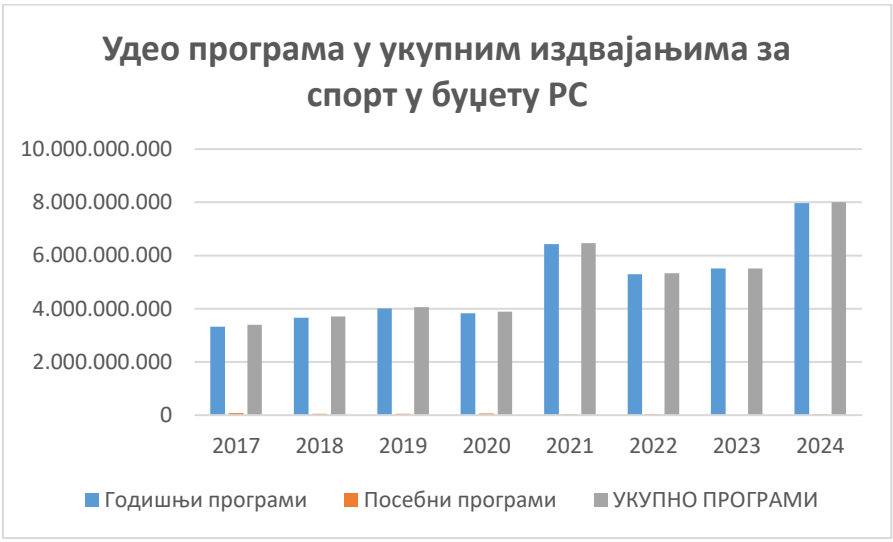
Нешто другачији подаци за 2023. и 2024. годину о % издвајању за спорт у односу на Републички буџет се добијају ако се средствима додељеним из буџета преко Министарства спорта додају и средства која су додељена спортским савезима из текуће буџетске резерве преко Генералног секретаријата Владе и средства која су у буџету обезбеђена за спортску инфраструктуру преко Министарства за јавна улагања . У том случају се добија да је за спорт у буџету Републике Србије издвојено у 2023. години укупно 14.400.089.305 динара (**0,68%** - 122.846.692 евра) и у 2024. години 18.609.933.797 динара (**0,76%** - 158.991.318 евра).

Како су се кретала издвајања за спорт у буџету Републике Србије преко Министарства спорта у периоду 2017-2024. година може се можда најбоље видети кроз графички приказ.

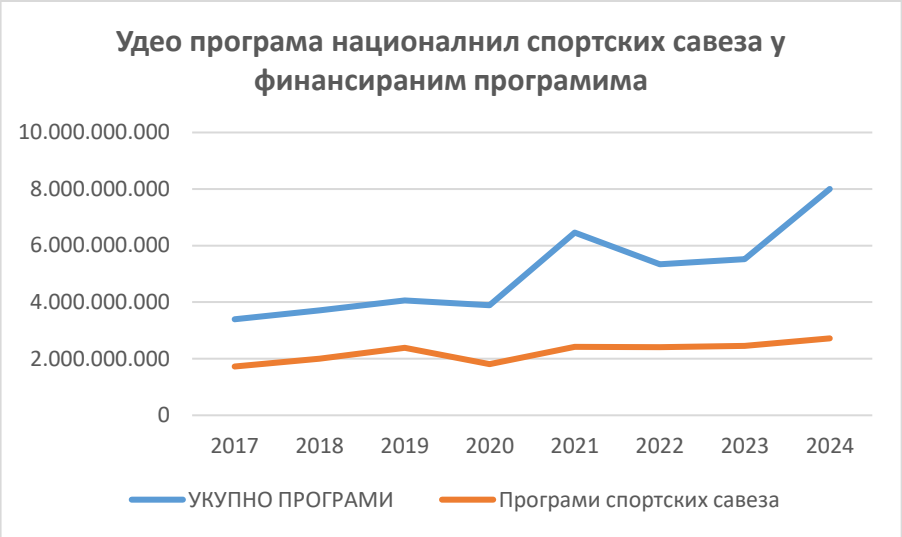

Још је кориснији увид у кретање међусобних односа појединих издвајања за спорт у буџету Републике Србије у посматраном периоду 2017-2024. година.

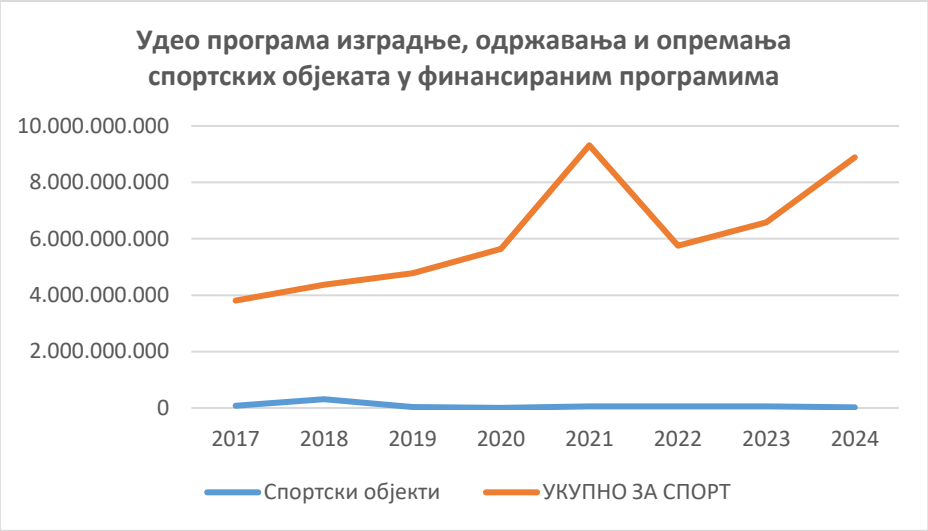

Удео програма националнил спортских савеза у финансираним програмима
10.000.000.000
8.000.000.000
6.000.000.000
4.000.000.000
2.000.000.000
0
2017
2018
2019
2020
2021
2022
2023
2024
УКУПНО ПРОГРАМИ
Програми спортских савеза

Удео програма организације кампова за перспективне спортисте у финансираним програмима
10.000.000.000
8.000.000.000
6.000.000.000
4.000.000.000
2.000.000.000
0
2017
2018
2019
2020
2021
2022
2023
2024
УКУПНО ПРОГРАМИ
Програм спортских кампова

Удео програма учешћа или организације међународних спортских такмичења у финансираним програмима
10.000.000.000
8.000.000.000
6.000.000.000
4.000.000.000
2.000.000.000
0
2017
2018
2019
2020
2021
2022
2023
2024
УКУПНО ПРОГРАМИ
Спорска такмичења (учешће и организација)

Када су у питању спортски објекти треба водити рачуна да су укупна издвајања за програме изградње, одржавања и опремања спортских објеката у периоду 2017 – 2021. година била већа него што то претходни графикон показује јер је део средстава издвојен кроз финансирање делатности Завода за спорт и медицину спорта Републике Србије за спортске објекте у овој републичкој установи (пре свега за Мултифинкционалну дворану). Треба, такође, водити рачуна да су и у односу на та укупна издвајања за спортске објекте преко министарстава надлежних за спорт, издвајања буџета Републике Србије била још знатно већа преко Министарства за јавна улагања и Министарства финансија. Тако је према подацима које је објавио Савет за борбу против корупције у свом Извештају о финансирању спорта и спортске инфраструктуре у Републици Србији[316], укупна вредност радова везаних за изградњу градских стадиона у Лесковцу, Зајечару и Лозници износила је након реализације 11.782.692.838 динара са ПДВом (око 100 милиона евра).

[316] Извештај од 24. октобра 2024. године, http://www.antikorupcija-savet.gov.rs/Storage/Global/Documents/Izve%C5%A1taj%20o%20finansiranju%20sporta%20u%20RS.docx

Из претходних података се може видети да од 2017. до 2024. године постоји константно номинално увећање издвајање средстава буџета Републике Србије за спорт, која су издвајана преко министарства надлежног за спорт, али да у исто време процентуално учешће тих средстава у буџету Републике остаје константно исто, у просеку 0,35% (ако се изузме 2021 година и издвајања због КОВУД епидемије). Ако се погледа у којој мери су већа **издвајања у 2024. години у односу на 2017. годину**, у процентуалном износу, добијају се следећи показатељи:

- Издвајање за годишње програме надлежних националних спортских савеза је веће за 57,69%, док када су у питању програми надлежних националних гранских спортских савеза и савеза за области спорта то увећање је 54,79%. Треба напоменути да је ово увећање било ниже у годинама када у Републици Србији није било организације великих међународних спортских такмичења која су финансирана из буџета Републике Србије (тако је, на пример, увећање у 2022. годину у односу на 2017 годину за програме националних спортских савеза било 30,77%;
- Издвајање за програме учешћа на великим међународним спортским такмичењима је веће за 441,73%;
- Издвајање за програме спортских кампова за перспективне спортисте је веће за 25,11%;
- Издвајање за програме новчаних награда за постигнуте спортске резултате на великим међународним спортским такмичењима је веће за 91,10%;
- Издвајање за програме доделе националних спортских признања је веће за 78,89%;
- Издвајање за програме давања стипендија врхунским спортистима за спортско усавршавање је веће за 52,33%;
- Издвајање за посебне програме је мање за 51% (-51%);
- Укупно издвајање за све годишње и посебне програме је веће за 135,87%;
- Издвајање за делатност Завода за спорт и медицину спорта Републике Србије је веће за 154,59%;
- Издвајање за делатност Антидопинг агенције Републике Србије је веће за 30,69%;
- Издвајање (преко Министарства спорта) за изградњу, одржавање и опремање спортских објеката је мање за 68,91% (-68,91%).

Када се пажљивије погледа међусобан однос појединих наведених категорија издвајања (за програме, за спортске објекте, за делатност организација којима је Република Србија оснивач) може се видети да је он углавном константан (у процентуалном износу), а да су одступања постојала само у годинама када су се одржавала велика међународна спортска такмичења или када је финансирана изградња објеката у Заводу за спорт и медицину спорта РС.

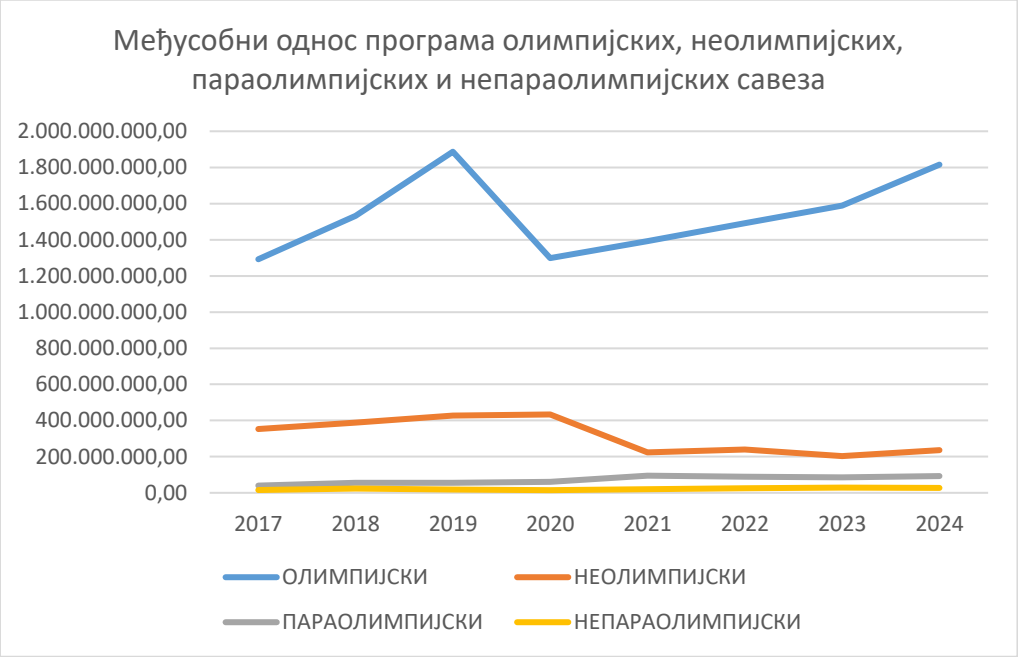
Једно од значајнијих питања у вези финансирања програма надлежних националних спортских савеза у периоду 2017 – 2024. година јесте о броју савеза чији су програми финансирани. Према члану 118. став 3. Закона о спорту, грана спорта у оквиру које се реализује програм треба да је од посебног значаја за Републику Србију, и њих је почетком 2025. године било 117. Подаци Министарства спорта показују:[317]

[317] Када је реч о финансирању надлежних националних спортских савеза, укључујући и финансирање спортске клубове преко савеза, треба констатовати да у изнетим анализама нису укључени подаци (нисмо са њима располагали) о средствима која су савези у неколико претходних година добили из текуће буџетске резерве директно од Владе (Генералног секретаријата Владе). Тако је, на пример, Кошаркашки савез Србије крајем маја 2025. године објавио да су женским кошаркашким клубовима Прве и Друге женске лиге подељена средства добије од Владе Републике Србије за помоћ женском спорту (11.800.000 клубовима Прве лиге и 5.900.000 клубови Друге лиге) - https://www.novosti.rs/sport/kosarka/1495348/vazna-odluka-kss-znacajna-novcana-pomoc-zenskim-klubovima.

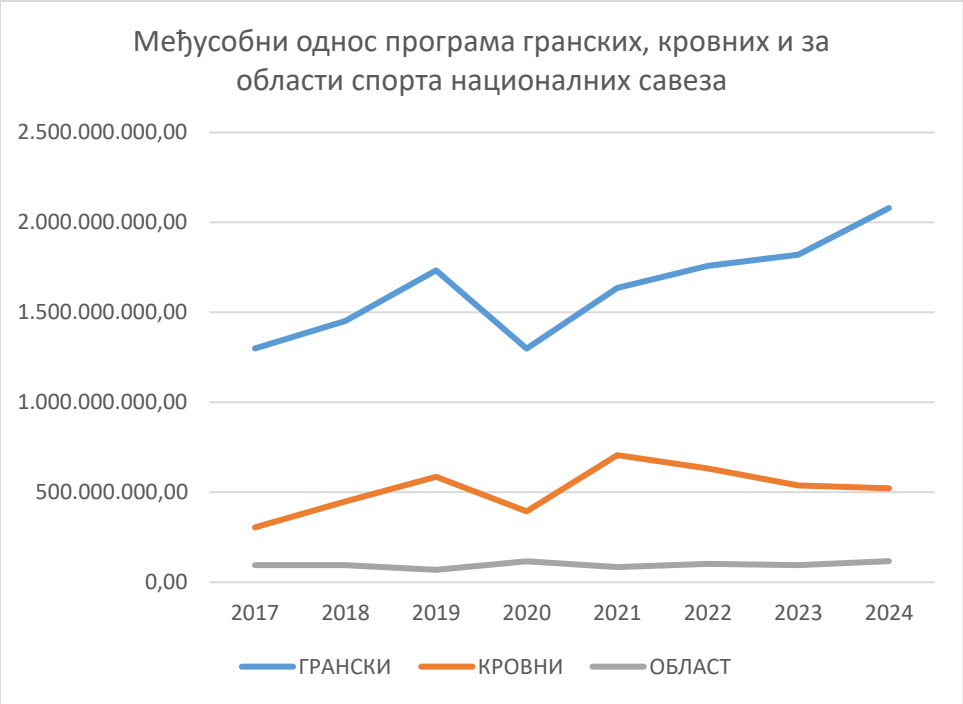
- Када су у питању надлежни национални грански спортски савези број савеза чији програми су финансирани у појединим годинама је био мање-више константан: 2017 – 74 савеза; 2018 – 74 савеза; 2019 – 73 савеза; 2020 – 74 савеза; 2021 – 79 савеза; 2022 – 78 савеза; 2023 – 77 савеза; 2024 – 74 савеза. Укупно су у периоду 2017-2020 година финансирани програми истих 80 националних гранских савеза (42 олимпијска, 35 неолимпијска и 3 непараолимпијска), а одступања у појединим годинама су последица нефинансирања програма појединих савеза који су имали „проблеме“ са правдањем раније одобрених средства.

- Када су у питању надлежни национални спортски савези за области спорта финансирани су програми истих 7 националних спортских савеза, с тим до се у периоду 2019-2024. година два савеза не финансирају (Универзитетски спортски савез Србије и Свебор савез Србије).

За програме надлежних националних спортских савеза у олимпијским, неолимпијским, параолимпијским (програм ПОКСа) и непараолимпијским спортовима укупно је у периоду 2017-2024. године издвојено 15.552.132.858 динара, уз међусобни однос: олимпијски 79,07%, неолимпијски 16,10%, параолимпијски 3,70% и непараолимпијски 1,13%.

За програме надлежних националних гранских спортских савеза, националних спортских савеза за области спорта и кровних спортских савеза у периоду 2017 – 2024. године укупно је издвојено 17.987.554.858 динара, уз међусобни однос: грански савези 72,71%, кровни свези 22,97% и савези за области спорта 4,32%.

Претходно наведени подаци могу у одређеној мери да заварају када се разматра питање колико је Министарство омладине и спорта, односно Министарство спорта издвојило за програме надлежних националних гранских спортских савеза у посматраном периоду јер су у пракси поједини национални грански спортски савези добијали средства од кровних спортских савеза (ОКС, ССС) за реализацију својих активности у виду „рефундације средстава“, „подршке“, „помоћи“ и то из средстава која су ти кровни савези добијали од Министарства за свој редовни годишњи програм. Тако је, на пример, Олимпијски комитет појединим надлежним националним гранским спортским савезима олимпијских спортова вршио рефундацију средстава за поједине трошкове, на основу одлука Извршног одбора ОКС, након „идентификације квалитетних развојних пројеката“ и као подршку у циљу унапређења спортских резултата. У 2022. години ОКС је 18 савезима рефундирао средства у висини која је чинила 48,59% од укупно средстава које је ОКС добио од Министарства за свој програм, у 2023. години ОКС је рефундирао средства 17 савезима у висини која је чинила 47,19% од укупно средстава које је ОКС добио од Министарства за свој програм и у 2024. години је 17 савеза добило рефундацију средстава у висини која је чинило 48,77% од укупно средстава које је ОКС добио од Министарства за свој програм. Или, Спортски савез Србије је у 2024. години подржао активности 35 територијалних и националних спортских савеза у висини која је чинила 14,73% од укупно средстава које је ССС добио од Министарства. Током расправа на подгрупама за израду Националне стратегије развоја спорта РС за период 2026-2035. године чуло се и мишљење из круга представника надлежних националних гранских спортских савеза да финансирање спортских програма који су у надлежности националних гранских спортских савеза треба искључиво да иде директно преко националних гранских спортских савеза. Када се ово питање разматра треба водити рачуна да у складу са чланом 116. став 7. Закона о спорту програми кровних спортских савеза „могу садржати активности учесника у систему спорта који су чланови носиоца програма“.

За програме надлежних националних гранских спортских савеза од прве до пете категорије спорта у периоду 2017 – 2024. година укупно је издвојено 12.072.614.864 динара, уз

међусобни однос: прва категорија спорта 77,28%, друга категорија спорта 10,99%, трећа категорија спорта 7,67%, четврта категорија спорта 2,92% и пета категорија спорта 1,09%.

Коначно, мора се констатовати да се од епидемије КОВИД вируса један део средстава буџета Републике Србије за финансирање спорта издвајао и из текуће буџетске резерве и додељивао директно одлукама Владе Републике Србије (преко Генералног секретаријата Владе), а не преко Министарства спорта. Тако је у периоду 2023-2024. година девет надлежних националних спортских савеза добило средства у износу од 6.242.000.000 динара, у виду дотације.[318] Већи део ових средстава је био опредељен за редован рад савеза (83%), за 15,94% додељених средстава није била дефинисана намена, за међународне кампове је одобрено 0,22% средстава и за међународна такмичења 0,80%. Највећи део средстава који је био опредељен за редован рад савеза утрошен је за потребе клубова (око 80%). Када се средства дата из текуће буџетске резерве додају онима која су дата од стране Министарства спорта добија се да је за програме надлежних националних гранских спортских савеза, националних спортских савеза за области спорта и кровних спортских савеза у периоду 2017 – 2024. година укупно издвојено 24.229.554.858 динара (око 206 милиона евра)

Сви претходно наведени подаци о финансирању програма надлежних националних гранских спортских савеза из буџета Републике Србије у периоду 2017-2024. године показује да је више од две трећине средстава издвојено за програме надлежних националних гранских спортских савеза прве категорије. Истраживање спроведено у оквиру мастер рада „Финансирање програма надлежних националних гранских спортских савеза прве категорије из јавних средстава“[319], које је управо обухватило период 2017-2024. године, показало је да је укупна

[318] Дотације у 2023. години су дате: Фудбалски савез Србије 1.284.000.000; Кошаркашки савез Србије 621.000.000; Олимпијски комитет Србије 150.000.000, Српски атлетски савез 100.000.000, ММА савез Србије 50.000.000, Национални спортски савез слепих и слабовидих 15.000.000, Шаховски савез Србије 12.000.000 динара. Дотације у 2024. години су дате: Кошаркашки савез Србије 1.940.000.000, Фудбалски савез Србије 1.732.000.000, Тениски савез Србије 308.000.000, Ватерполо савез Србије 55.000.000 динара.

[319] Катарина Лазовић Ђурђевић, Финансирање програма надлежних националних гранских спротских савеза прве категорије из јавних средстава, мастер рад, Факултет спорта Универзитета „Унион – Никола Тесла“, Београд, 2026, стр. 164-165.

структура финансирања програма надлежних националних гранских спортских савеза прве категорије била вишеслојна:

- Редовни годишњи програми чине основни, стабилни извор финансирања, спортски кампови представљају маргинални развојни сегмент (0,43%), међународна такмичења генеришу високо вредне буџетске трансфере, а текућа буџетска резерва се користи као дискрециони и спортско-политички, корективни инструмент финансирања. Оваква структура указује да формални систем финансирања преко Министарства спорта представља само део укупног буџетског тока, док значајан део средстава долази кроз додатне, мање транспарентне канале. Међународна такмичења представљају кључни канал за трансфер великих буџетских средстава, често у износима који премашују редовне годишње програме појединих савеза. Буџетска резерва, са друге стране, функционише као инструмент спортско-политичке интервенције и механизам финансирања спортова од посебног значаја (нпр. фудбал, кошарка). Ова два канала значајно утичу на коначну расподелу средстава и мењају хијерархију савеза.
- Укупна расподела средстава показује висок степен концентрације. Три савеза заједно (Кошаркашки савез Србије, Фудбалски савез Србије и Рвачки савез Србије) апсорбују скоро половину укупних средстава. Истовремено, постоји дугачак низ савеза са знатно мањим уделима у финансирању, што указује на хијерархијски организован систем са неформално утврђеним приоритетима.
- Могуће је уочити и одређене обрасце финансирања. На макро нивоу постоји стабилност. Финансирање редовних годишњих програма показују континуитет и релативно мале осцилације, што обезбеђује институционалну стабилност савеза. На микро нивоу, односно на нивоу појединачних савеза присутне су значајне флуктуације, нарочито у вези са финансирањем организације међународних такмичења и коришћењем средстава текуће буџетске резерве. Међутим, на оба нивоа повећање финансирање често следи након остварених спортских резултата (реактивни приступ), што указује на одсуство проактивног стратешког планирања.
- Посебно је проблематично што упоређење односа укупног финансирања и спортских резултата на највећим међународним спортским такмичењима показује да постоји значајна неусклађеност између улагања и резултата. Савеза са највишим повраћајем на улагање (РОИ), остварују вишеструко више медаља по уложеном динару у односу на високо финансиране савезе (нпр. Рвачки савез Србије и Стрељачки савез Србије). Насупрот томе, поједини савези са великим буџетским средствима (нпр. Фудбалски савез Србије и Рукометни савез Србије) остварују низак или занемарљив повраћај у смислу међународних спортских резултата. То показује да систем финансирања није оптимизован према критеријуму ефикасности.
- Позитивна страна оствареног система финансирања програма надлежних националних гранских спортских савеза прве категорије је стабилност и континуитет финансирања, очување међународне спортске присутности и подршка кључним репрезентативним савезима и спортовима. Недостаци, међутим, нису ништа мање значајни: алокативна неефикасност; недовољна транспарентност; маргинализација развојних програма; одсуство дугорочног стратешког планирања, дискреционо и ad hoc одлучивање о томе који програми ће се финансирати.

Према одлукама[320] које је Министарство спорта објавило у децембру месецу 2024. године на свом интернет сајту у вези финансирања програма у области спорта у 2025. години, из буџета Републике Србије се у 2025. години финансирају:

- програми спортских кампова 47 надлежних националних гранских спортских савеза у висини од 44.320.000 динара. Остало је нераспоређено 5.680.000 динара;
- програми међународних такмичења која су од интереса за Републику Србију 2 надлежна национална гранска спортска савеза (Стонотениски савез Србије и Кошаркашки савез Србије) у висини од 124.260.000 динара. Остало је нераспоређено 175.740.000 динара;
- редовни годишњи програми 85 надлежних националних спортских савеза (3 кровна национална спортска савеза, 77 националних гранских спортских савеза и 5 националних спортских савеза за области спорта) у висини од 2.430.712.000 динара.[321]

Већ у априли месецу 2025. године ситуација са одобреним програмима и средствима је била другачија. Према Информатору о раду[322] Министарства спорта који је објављен крајем априла месеца 2025. године, у периоду од 1. јануара 2025. до 30. априла 2025. године потписано је 82 уговора са надлежним националним спортским савезима за редовне годишње програме[323], 13 уговора за програме организације међународних спортских такмичења,[324] 13 уговора за учешће на међународним спортским такмичењима[325] и 51 уговор за програме спортских кампова.

Министарство спорта је у мају месецу 2025. године доделило 434 стипендија за спортско усавршавање врхунским спортистима и спортискињама.[326] Република Србије пружа, у складу са Законом о спорту, преко Министарство спорта, системску подршку врхунским спортистима аматерима на основу Правилника о ближим условима и критеријумима за стипендирање врхунских спортиста аматера за спортско усавршавање и за доделу новчане помоћи врхунским спортистима са посебним заслугама[327]. Овако успостављена системска подршка врхунским спортистима аматерима заправо служи као решење већ до сада утврђене аномалије, а то је да наши најбољи спортисти живе и раде у статусу спортиста аматера, а не професионалаца и да углавном немају никакав финансијска примања нити од свог матичног клуба нити од надлежних националних гранских спортских савеза. У 2024. години Министарство спорта је финансирало стипендије за укупно 408 стипендиста од чега њих 159 жена и 249 мушкараца. Када говоримо о родној заступљености можемо рећи да је она у овом случају реализована у релативно високом проценту и она износи 39% жена и 61% мушкараца. У 2025. години број стипендија је повећан на рекордних 434 врхунских спортиста аматера који су остварило право на добијање стипендије, од чега је 139 заслужних спортиста, 130 спортиста међународног разреда и 165 спортиста националног разреда. За потребе исплате стипендија Министарство спорта је за 2025. годину определило укупно 655.649.820.00 динара.Како је изгледало то издвајању у 2025. години може се видети из следећих табела:

---

[320] https://www.mos.gov.rs/dokumenta/sport/odluke

[321] У питању су мања средства него што су то била у 2023. и 2024. години према завршним буџетима Републике Србије.

[322] https://www.mos.gov.rs/informator-o-radu

[323] До 30 априла 2025. године исплаћено је 1.019.892.000 динара.

[324] До 30 априла 2025. године исплаћеноје 1.100.000.000 динара.

[325] До 30. априла 2025. године исплаћеноје 401.390.000 динара

[326] https://www.mos.gov.rs/vest/ministarstvo-sporta-nastavlja-sa-snaznom-podrskom-vrhunskim-mladim-sportistima-dodeljene-stipendije-za-2025-godinu

[327] Правилник о стипендирању врхунских спортиста аматера за спортско усавршавање и додели новчане помоћи врхунским спортистима са посебним заслугама , *("Сл. гласник РС", бр. 45/2022)*

РАНГ	БРОЈ СТИПЕНД.	БРУТО ИЗНОС	НЕТО ИЗНОС	БРУТО ИЗНОС ГОДИШЊЕ	НЕТО ИЗНОС ГОДИШЊЕ
Заслужни спортиста	139	25,092,280.00	22,583,052.00	301,107,360.00	270,996,624.00
Међународни ранг	130	15,645,110.00	14,080,560.00	187,741,320.00	168,966,720.00
Национални ранг	165	13,900,095.00	12,510,036.00	166,801,140.00	150,120,432.00

Стипендисти Министарства спорта за 2024. годину по рангу и роду					
Заслужни спортисти		**Међународни ранг**		**Национални ранг**	
Жене	**Мушкарци**	**Жене**	**Мушкарци**	**Жене**	**Мушкарци**
28	76	58	79	73	94
104		**137**		**167**	
408 стипендиста					

Уколико се број стипендиста упореди са укупним бројем од 1411 категорисаних спортиста у 2024. години (следећа табела), одмах се може уочити да је број стипендиста и број категорисаних спортиста у диспропорцији јер се стипендирање врхунских спортиста аматера реализује искључиво на Републичком нивоу док се на нивоу јединица локалних самоуправа ова врста активности готово и не реализује, што није у складу са Законом о спорту.

Укупан број категорисаних спортиста за 2024. годину					
Заслужни спортисти		**Међународни ранг**		**Национални ранг**	
Жене	**Мушкарци**	**Жене**	**Мушкарци**	**Жене**	**Мушкарци**
97	170	116	202	231	595
267		**318**		**826**	
1.411 категорисаних					

Током панел дискусија, које је крајем 2024. године организовало Министарство спорта у сарадњи са Спортским савезом Србије и Сталном конференцијом градова и општина, пре него се кренуло са процесом израде Ex ante анализе, веома често се дискутовало на тему да ли је за једну малу државу као што је Република Србија оправдано и сврсисходно да финансира из буџета тако велики број надлежних националних гранских спортских савеза. Како се Закон о спорту сходно примењује и на ниже нивое власти оваква „слика“ се пресликава и на покрајине али и на јединице локалних самоуправа, што значи да реално имамо велики број финансираних програма, а да се поставља суштинско питање оправданости вођења овакве јавне политике.

Остаје дилема да ли размишљања да се смањи број финансираних спортских субјеката може да доведе до тога да ће се у будућности у Републици Србији финансирати само мали број надлежних националних гранских савеза што би теоретски могло довести до „гушења“ рада тзв. „малих спортских савеза“ и да тако дефинисана јавна политика донесе само штету целокупном систему спорта. Ово поготову када се има у виду да је чланом 2. став 1. Закона о спорту утврђено да је целокупни спорт делатност од посебног значаја за Републику Србију.

Често се током панел дискусија као добар пример наводила Мађарска која се, како су дискутанти говорили, одлучила да финансира свега неколико гранских приоритетних савеза. Мађарска Влада се определила да дефинише приоритетне спортске гране које се финансирају нарочито са позиције јавних власти и у почетку примене њихове јавне политике у области спорта Мађарска се определила да финансира програме 16 традиционално успешних спортова, као што су атлетика, бокс, кану-кајак, бициклизам, веслање, џудо, модерни пентатлон, стрељаштво, гимнастика, пливање, тенис, стони тенис, одбојка, рвање и клизање. Међутим, од 2023. године, број финансијски подржаних спортских савеза је повећан на 43 олимпијска спорта, укључујући и зимске и летње дисциплине. Ова промена је део новог Националног програма за развој такмичарског спорта, који је уведен како би се осигурала равномернија подршка различитим спортовима у земљи. Финансијска подршка спортским организацијама у Мађарској укључује различите аспекте, као што су: рад савеза и организација; припреме за Олимпијске игре; рад са младим спортистима; плате тренера; набавку опреме. Од 2011. године, изменама одређених законских решења мађарске компаније могу усмерити део свог пореза на добит на спортске клубове и савезе, уместо да га уплате у државну касу. Овај систем је омогућио да клубови и савези добију значајна средства без директног буџетског финансирања. Током последњих десет година, спортски клубови и савези су добили укупно 923 милијарде форинти (око 2,49 милијарде евра). Највећи прималац ових средстава је Фондација за развој младих фудбалера у Фелчуту, која је добила 36,3 милијарде форинти (око 98 милиона евра) у периоду од 2011. до 2021. године.

Из свега горе наведеног се јасно види да је потребно преиспитати досадашњу праксу када говоримо о финансијској подршци програмима надлежних националних гранских спортских савеза у Републици Србији. Важно је извршити квалитетну анализу како бисмо се одлучили за модел финансијске подршке систему спорта који мора уважавати економско и политичко стање у нашој земљи, наш менталитет, нашу спортску традицију и коначно уважити реалност колики су капацитет нашег система спорта. Морамо напоменути да је систем финансирања спорта у Републици Србији заснован на финансирању програма, а није усмерен на финансирање савеза, што опет доводи до дилеме да ли и у овом сегменту треба интервенисати, а нарочито када се зна да наша држава има дугу традицију категорисања спортских резултата спортисткиња и спортиста надлежних националних гранских спортских савеза. Проблем је што све претходне анализе показују да велики број надлежних националних спортских савеза у овом тренутку не располажу довољно снажним капацитетима за самостално функционисање без финансијске подршке из јавних средстава. С друге стране, константно јавно финансирање ствара код тих савеза и код њиховог чланства уверење да и не морају да се мењају, да не морају да проналазе своје унутрашње снаге и да не морају да промене приступ својој укупној организацији и раду. Стиче се, не ретко, утисак да је за исправно и одрживо функционисање одређеног надлежног националног спортског савеза више заинтересована држава нега сами чланови тог савеза. Да проблем буде још сложенији, све што је претходно речено одговарајуће важи и за финансирање клубова из буџета јединица локалне самоуправе. Дилема је, дакле, шок терапија или одржавање у животу, па макар и на апаратима.

2.9.3.2. Финансирање спорта из буџета јединица локалне самоуправе

Спортски савез Србије је уз подршку Министарства омладине и спорта и Сталне конференција градова и општина Србије, као партнера, спровео почетком 2021. године истраживање о финансирању спорта у јединицама локалне самоуправе у периоду 2017-2020.

године, на основу упитника који је достављен свим јединицама локалне самоуправе. Податке је доставило 142 јединице локалне самоуправе, а није доставило неколико малих општина. Достављени подаци су упоређивани са буџетима и завршним рачунима буџета појединих јединица локалне самоуправе у случају када се „рачун“ није слагао или је недостајао неки податак. Истраживањем нису обухваћене јединице локалне самоуправе на територији АП Косово и Метохија.

Табела. Сума свих буџета ЈЛС, укупан буџет и издвајања за спорт

	2017.	2018.	2019.	2020.
Укупан буџет општине/града	302,308,979,305.32	321,656,503,603.90	358,765,548,944.75	373,159,159,420.64
Укупно за спорт	8,815,150,346.99	10,383,185,959.43	11,989,460,717.81	10,777,383,264.66
Организације којима је оснивач ЈЛС	2,303,545,594.49	3,083,537,093.13	3,436,446,374.07	3,131,142,416.66
Годишњи и посебни програми	5,064,523,273.77	5,794,701,022.18	6,647,955,964.12	6,090,975,726.51
Годишњи програми	4,358,100,758.77	4,908,136,198.89	5,607,984,417.61	5,269,988,459.07
Посебни програми	409,472,437.50	555,841,343.39	665,140,954.86	491,198,538.44
Спортски објекти	1,334,913,966.47	1,347,151,906.99	1,949,407,856.06	1,494,857,978.48
Школски спорт	177,502,634.65	249,122,080.45	277,430,418.95	225,764,889.04
Спортска рекреација	157,230,507.56	162,836,571.14	169,471,484.70	164,143,785.05
Организације од посебног значаја за ЈЛС	804,161,865.02	914,072,739.13	1,087,234,558.40	1,023,837,583.28
Стипендирање спортиста	19,887,557.40	37,176,846.17	36,504,383.00	27,564,752.05
Повратна средства	11,669,948.87	10,125,480.19	17,648,336.10	20,182,625.84

У наведеним укупним издвајањима за спорт Град Београд је учествовао: 2017 – 9,57%; 2018 – 11,64%; 2019 – 16,73%; 2020 – 11,34%.

Табела. Проценат издвајања у односу на укупан буџет свих ЈЛС

Издвајања у односу на укупан буџет, %	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Издвајања за спорт у односу на укупан буџет	2,9	3.2	3.3	2.9
Финансирање организација у односу на укупан буџет за спорт	26.1	29.7	28.7	29.1
Издвајања за програме у односу на укупан буџет за спорт	57.5	55.8	55.4	56.5
Издвајања за годишње програме у односу на укупан буџет за спорт	49.4	47.3	46.8	48.9

Издвајања за посебне програме у односу на укупан буџет за спорт	4.6	5.4	5.5	4.6
Издвајања за спортске објекте у односу на укупан буџет за спорт	15.1	13.0	16.3	13.9
Издвајања за школски спорт у односу на укупан буџет за спорт	2.0	2.4	2.3	2.1
Издвајања за спортску рекреацију у односу на укупан буџет за спорт	1.8	1.6	1.4	1.5
Издвајања за организације од посебног значаја у односу на ук. буџет за спорт	9.1	8.8	9.1	9.5
Издвајања за стипендирање спортиста у односу на укупан буџет за спорт	0.2	0.4	0.3	0.3
Повратна средства по захтеву у односу на укупан буџет за спорт	0.1	0.1	0.1	0.2
Годишњи програми у односу на финансирање свих програма	86.1	84.7	84.4	86.5
Посебни програми у односу на финансирање свих програма	8.1	9.6	10.0	8.1

На основу прикупљених података извршена је и корелациона анализа (на просеку издвајања 2017-2020.). На основу Пирсоновог коефицијента корелације, за степен слободе 1 и праг значајности p=0,05 (95%), утврђено је да постоји: јака позитивна корелациона веза између буџета за спорт и процењеног броја становника; слаба негативна корелациона веза између буџета за спорт и степена развијености ЈЛС; изузетно слаба веза између буџета за спорт и неразвијених ЈЛС која није статистички значајна.

Министарство спорта је у припреми ове Ex ante анализе затражило средином 2024. године од јединица локалне самоуправе да за потребе израде Националне стратегије развоја спорта у РС 2026-2035. година доставе податке о финансирању спорта из буџета у периоду 2021-2024.[328] година, уз коришћење истог упитника који је коришћен у истраживању Спортског савеза Србије из 2021. године. Попуњен упитник је доставило само 109 јединица локалне самоуправе, с тим да 12 градова (укључујући и Београд) и општина нису доставили податак о укупном буџету, тако да се не могу упоредити издвајања за спорт са укупним средствима буџета. Укупно 37 јединица локалне самоуправе се није одазвало позиву Министарства спорта: Ада, Аранђеловац, Бајина Башта, Бач, Бела Паланка, Бела Црква, Бојник, Бор, Бујановац, Варварин, Владимирци, Врбас, Ивањица, Инђија, Ириг, Кнић, Књажевац, Крупањ, Љиг, Мајданпек, Мали Зворник, Нови Пазар, Параћин, Пећинци, Пожаревац, Прешево, Прибој на Лиму, Пријепоље, Рековац, Сврљиг, Сента, Сјеница, Смедеревска Паланка, Србобран, Стара Пазова, Тител. Овакав однос појединих локалних самоуправа према учешћу у припреми Националне стратегије развоја спорта, са којом ће морати да усагласе своје развојне програме (чл. 142. ст. 3. Закона о спорту) не треба да чуди када се зна да највећи број јединица локалне самоуправе у опште не поштује своју обавезу из члана 130. став 10. Закона о спорту да достављају једном годишње Министарству спорта

[328] За 2024. годину суштински је требало доставити податке о планираним средствима буџета за спорт у тој години. Искуство показује да се средства која се планирају буџетом за спорт разликују од реализованих средстава по завршним буџетима (ребаланси буџета и др.).

извештаје о одобреним и реализованим програмима и пројектима којима се задовољавају потребе и интереси грађана у области спорта. Следеће подаци о укупном броју јединица локалне самоуправе које су доставиле извештај о одобреним програмима то најбоље показују:

- 2019 (5): Смедерево, Крагујевац, Сурдулица, Ћуприја, Инђија;
- 2020 (3): Инђија, Ћуприја, Сурдулица;
- 2021 (6): Сурдулица, Ћуприја, Инђија, Крагујевац, Земун, Велика Плана;
- 2022 (3): Крагујевац, Ћуприја, Инђија;
- 2023 (4): Крагујевац, Ћичевац, Сурдулица, Земун;
- 2024 (5) Крагујевац, Ћићевацв, Сурдулица, Звездара и Крушевац;
- 2025 (3): Крагујевац, Нови Сад, Сурдулиц.

Иако фале подаци за значајан број јединица локалне самоуправе, од користи је да се сагледају „тенденције“ у издвајањима средстава буџета за спорт у оним градовима и општинама (109) који су доставили податке. Изабрали смо податке за 2022. и 2023. годину (2021. година је година КОРОНА вируса, а 2024. је била у току када су подаци прибављани).

Издвајања за спорт у 109 ЈЛС	**2022.**	**2023.**
Укупни буџети ЈЛС (98)[329]	**392.141.000.000**	**448.665.000.000**
Укупна средства буџета за спорт	13.936.141.540 3,55%	15.013.703.057 3,35%
Организације којима је ЈЛС оснивач	4.160.297.884 (29,92%)	4.206.986.494 (28,02%)
Програми организација у области спорта	7.202.657.331 (51,68%)	8.895.190.543 (59,25%)529
Редовни програми	6.173.974.550 (44,30%)	7.498.748.529 (49,95%)
Посебни програми	987.544.934 (7,09%)	1.336.177.745 (8,90%)
Спортски објекти	3.849.627.651 (27,62%)	3.615.301.611 (24,08%)
Школски спорт	311.493.218 (2,24%)	307.483.780 (2,05%)
Спортска рекреација	542.291.607 (3,89%)	523.490.143 (3,49%)
Организације од посебног значаја за ЈЛС	1.029.883.030 (7,39%)	1.553.881.406 (10,35%)
Стипендије перспективним спортистима	24.714.305 (0,18%)	27.096.028 (0,18%)

Учешће Града Београда у претходно наведеним средствима за спорт је значајно, што се може видети из следеће табеле:

[329] Дванаест јединица локалне самоуправе није доставило податке о својим укупним буџетима, па је овај податак непотпун. У наведене укупне суме буџета додати су подаци о укупном буџету Града Београда за 2022 и 2023. годину онако како су објављени у медијима, јер без тога рачуница о процентуалном учешћу издвајања за спорт у укупним буџетима ЈЛС не би била не би била ни приближно тачна (без Града Београда удео издвајања за спорт у укупним буџетима осталих ЈЛС је у 2022 години 4,44% а у 2023. години 5,78%.

Издвајања за спорт у Београду	**2022.**	**2023.**
Укупна средства буџета за спорт	2.740.149.048	3.459.408.538
Организације којима је ЈЛС оснивач	815.017.500	538.539.100
Програми организација у области спорта	1.846.130.546	2.739.750.473
Редовни програми	1.791.861.446	2.541.367.538
Посебни програми	54.269.100	198.382.935
Спортски објекти	0	0
Школски спорт	155.710.000	142.350.000
Спортска рекреација	9.000.000	15.118.000
Организације од посебног значаја за ЈЛС	237.901.400	562.596.125
Стипендије перспективним спортистима	3.567.667	3.144.000

Преко 300 милиона динара за спорт је у 2023. години издвојено у 11 градова:

- Београд: 3.459.408.538;
- Нови Сад: 1.428.501.384;
- Панчево: 561.817.000;
- Сремска Митровица: 549.984.936;
- Ниш: 489.788.000;
- Крагујевац: 458.399.000;
- Горњи Милановац: 393.430.259;
- Чачак: 349.174.941;
- Зрењанин: 341.127.433;
- Суботица: 334.104.068;
- Лесковац: 311.759.419.

Из достављених података види се и да:

- 58 ЈЛС није финансирало организације којима је оснивач;
- 3 ЈЛС није финансирало програме организација у области спорта;
- 63 ЈЛС није финансирало посебне програме организација у области спорта;
- 47 ЈЛС није финансирало програме изградње, одржавања и опремања спортских објеката;
- 50 ЈЛС није финансирало програме школског спорта;
- 70 ЈЛС није финансирало програме спортске рекреације;
- 75 ЈЛС није финансирало програме организација од посебног значаја за ЈЛС;
- 70 ЈЛС није стипендирало перспективне спортисте;
- 15 ЈЛС је тражило повраћај ненаменски утрошених средстава.

Ако се претходно изнети подаци о финансирању спорта у јединицама локалне самоуправе у 2022. и 2023. години упореде са подацима о финансирању у периоду 2017-2020. година види се да постоји „континуитет“ у процентуалном међусобном учешћу наведених девет врста (намена) издвајања: делатност организација у области спорта којима је ЈЛС оснивач, финансирање програма организација у области спорта, финансирање редовних годишњих програма организација у области спорта; финансирање посебних програма организација у области спорта, финансирање изградње, опремања и одржавања спортских објеката; финансирање програма школског спорта; финансирање програма спортске рекреације, финансирање програма организација у области спорта које су од посебног значаја за ЈЛС, финансирање стипендија за спортско усавршавање перспективних спортиста, у укупним

средствима издвојеним за финансирање спорта. На пример, довољно је упоредити 2018. и 2022. годину. Једина одступања се бележе у нешто повећаном учешћу издвајања за спортске објекте и спортску рекреацију и смањеном, и онако малом, учешћу издвајања за стипендије за перспективне спортисте (са 0,4% на 0,18%). Очигледан је и континуитет у значајном броју јединица локалне самоуправе у нефинансирању појединих врста програма (на пример, програма школског спорта или програма спортске рекреације иако ови програми имају приоритет при финансирању према члану 138. став 7. Закона о спорту).

Суштинских промена нема ни у односу укупних издвајања за спорт у односу на укупне буџете јединица локалне самоуправе. *Просечно издвајање за спорт у буџетима јединица локалне самоуправе у периоду 2017-2020 било је 3,07%, док је у периоду 2022-2023. година просечно било 3,44%.* Детаљнијим увидом у достављене податке може се уочити да су издвајања у градовима, по правилу, знатно виша него у општинама, што се може видети и из следеће табеле о процентуалном учешћу издвајања за спорт у односу на укупан буџет у неколико изабраних градова и општина:

Удео издвајања за спорт у укупном буџету ЈЛС у %	**2022.**	**2023.**
Крагујевац	4,84	4,11
Крушевац	4,62	5,03
Јагодина	7,86	8,08
Краљево	2,60	2,80
Зрењанин	9,47	5,97
Ниш	3,15	3,36
Нови Сад	4,79	2,99
Суботица	3,21	3,44
Лесковац	4,38	4,70
Смедерево	6,19	4,86
Чачак	5,43	4,01
Свилајнац	1,23	1,33
Топола	2,99	3,05
Рашка	1,48	1,46
Нови Бечеј	2,63	2,59
Љубовија	2,02	5,55
Врњачка Бања	1,64	1,71
Бачка Топола	1,66	2,31
Београд	1,71	1,83

Министарство спорта и Спортски савез Србије су у септембру месецу 2024. године спровели и истраживање, путем упитника, о учешћу надлежних територијалних спортских савеза јединица локалне самоуправе (укључујући и градске општине), чланица ССС, у финансирању спорта у јединицама локалне самоуправе. Упитник се састојао од 22 питања која су се односила на различите аспекте финансирања спорта у јединицама локалне самоуправе, укључујући и програме самих територијалних спортских савеза. Упитнике је попунило укупно 123 надлежна територијална спортска савеза (упитнике није попунио мањи број иначе слабо активних спортских савеза). На највећи део питања се одговарало са ДА или НЕ, а конкретни подаци су давани у односу на средства која су издвојена за финансирање програма надлежног територијалног спортског савеза.

	2021.	2022.	2023.
Укупна средства добијена из буџета општине/града за реализацију програма територијалних савеза	1.395.663.156,67	1.594.273.985,18	2.100.829.168,49

Реалнија слика о овим издвајањима се добија када се погледа висина појединачних издвајања за програме територијални спортских савеза у 2023. години:

- 6 савеза нема финансиран програм из буџета ЈЛС;
- 12 савеза је добило до 1 милион динара:
- 7 савеза је добило између 1 и 2 милиона динара;
- 13 свеза је добило између 2 и 3 милиона динара;
- 13 савеза је добило између 3 и 4 милиона динара;
- 5 савеза је добило између 4 и 5 милиона динара;
- 21 савез је добио између 5 и 10 милиона динара;
- 19 савеза је добило између 10 и 20 милиона динара;
- 4 савеза је добило између 20 и 30 милиона динара;
- 18 савеза је добило више од 30 милиона динара.

Укупно је 18 јединица локалне самоуправе у некој од година у периоду 2021-2023. године издвојило више од 30 милиона динара за програм надлежног територијалног спортског савеза.[330] У 2023. години издвајања тих јединица локалне самоуправе за програме њихових надлежних територијалних спортских савеза чинила су 72,19% издвајања свих 123 јединица локалне самоуправе за програме надлежних територијалних спортских савеза.

ЈЛС	2021.	2022.	2023.
БЕОГРАД	33.000.000	28.000.000	312.774.650
НИШ	7.400.366	43.607.098	34.530.000
НОВИ САД	77.996.400	121.924.536	130.521.177
БОСИЛЕГРАД	32.299.315	35.233.205	36.785.131
ЈАГОДИНА	251.915.478	278.274.017	339.127.433
МЛАДЕНОВАЦ	32.500.000	36.940.000	30.575.330
НОВИ ПАЗАР	91.000.000	112.000.000	134.000.000
ПЕТРОВАЦ НА МЛАВИ	60.000.000	60.000.000	60.000.000
СРЕМСКА МИТРОВИЦА	77.850.000	80.331.000	102.000.000
СУБОТИЦА	47.492.231	47.425.000	63.522.000
УЖИЦЕ	53.000.000	75.425.000	104.600.000
ИНЂИЈА	27.892.000	43.392.000	54.492.000
ПРИБОЈ	17.602.000	30.775.000	37.249.000
СВИЛАЈНАЦ	27.950.000	32.360.000	38.492.000
АПАТИН	17.236.000	32.076.000	39.092.000

[330] Код свих ових спортских савеза приходи од програма финансираног из буџета чине између 95-100% свих прихода савеза, осим код Јагодинског спортског савеза који има и 49,03 других прихода.

ПАНЧЕВО	21.200.000	22.772.152	30.438.618
СТАРИ ГРАД (БГ)	1.109.871	10.399.831	32.116.738
РАШКА	17.700.000	20.000.000	30.000.000
укупно	895.333.663	1.111.069.839	1.610.811.079

Уколико би се упоредила раније наведена издвајања за спорт у појединим јединицама локалне самоуправе са издвајањима за програме надлежног територијалног спортског савеза видело би се да у много случајева не постоји корелација између тих издвајања. Тако, на пример: Град Крагујевац је за програме Спортског савеза Града Крагујевца издвојио у 2023. години 9.840.000 динара, а укупно издвајање за спорт је износило 458.399.000 динара; Град Лесковац је за програм Лесковачког савеза спортова издвојио 2.750.000 динара а укупно издвајање за спорт је износило 311.759.419 динара; Град Чачак је за програм Чачанског спортског савеза издвојио 4.500.000 динара а укупно издвајање за спорт је износило 349.174.941; Град Зрењанин је за програм а укупно издвајање за спорт је износило 341.127.433 динара. Насупрот томе, може се рећи да су у одређеној корелацији укупна издвајања за спорт и издвајања за програм надлежног територијалног спортског савеза у Београду, Нишу, Новом Саду, Панчеву, Сремској Митровици, и Суботици. Треба, међутим, констатовати да издвајања која су наведена у претходној табели за 18 територијалних спортских савеза нису код свих тих савеза везана искључиво за програм самог савеза већ су, у ствари, и средства за програме чланица савеза. Суштински, поједине јединице локалне самоуправе финансирају активности одређених спортских организација преко територијалног спортског савеза, што је спорно са становишта Закона о спорту.

Највећи број питања из упитника за територијалне спортске савезе се односио на њихова сазнања о самом процесу одобравања и праћења реализације програма организација у области спорта који су финансирани из буџета јединице локалне самоуправе. Добијени одговори су показали стање „на терену“, које је дато у следећој табели:

ПИТАЊА	**ДА**	**НЕ**
Да ли општина/град поштује право Савеза да предлаже годишње програме свих организација у области спорта са територије општине/града за финансирање?	117	6
Да ли се програми предлажу у складу са програмским календаром из члана 117. Закона о спорту (до 1. јуна за наредну годину)?	98	25
Да ли Савез има представника у комисији општине/града која оцењује предлоге програма за финансирање?	106	17
Да ли општина/град обавештава носиоце програма до 30. 12. о висини одобрених средстава за реализацију програма у наредној години?	89	34
Да ли општина/град ставља на увид јавност: извештај о поднетим предлозима програма са траженим износом средстава, извештај о одобреним програмима са износом одобрених средстава и годишњи извештај о реализовању свих одобрених програма?	106	17
Да ли носиоци одобрених програма достављају Савезу периодичне и завршни извештаје о реализацији програма у исто време кад и општини/граду?	83	40

Да ли општина/град поштује ограничење да се једном носиоцу програма не може одобрити више од 20% средстава од укупне суме средстава буџета за финансирање програма у спорту?	122	1
Да ли се трошкови програма чланица савеза односе најмање 15% на активности повезане са спортом деце?	99	24
Да ли општина/град поштује приоритете при избору програма утврђене Законом о спорту (програми спортске рекреације, изградње спортских објеката и школски спорт)?	107	16
Да ли основне и средње школе подносе предлоге годишњих програма школског спорта?	21	102
Да ли су предлагани програми предшколског спорта?	37	86
Да ли је у општини/граду извршена категоризација спортских организација?	82	41
Да ли су искључиво финансирани годишњи програми спортских организација које су чланице надлежног националног гранског спортског савеза?	113	10

Једно од постављених питање се односило и на то која 3 спорта су добила највише средстава из буџета за финансирање програма. Према одговорима:

- *спорт бр. 1* – фудбал у 101 ЈЛС, одбојка у 6 ЈЛС, кошарка у 6 ЈЛС, рукомет у 4 ЈЛС, ватерполо у 1 ЈЛС (Београд), кајак-кану у 1 ЈЛС (Бачка Паланка); рвање у 1 ЈЛС (Сента), рекреативни спорт у 1 ЈЛС (Жабаљ);
- *спорт бр. 2* – кошарка у 55 ЈЛС, рукомет у 23 ЈЛС, одбојка у 13 ЈЛС, фудбал у 16 ЈЛС; борилачки спортови (укључујући и карате) у 6 ЈЛС, атлетика у 3 ЈЛС, шах у 3 ЈЛС, стони тенис у 3 ЈЛС, ватерполо у 2 ЈЛС, рвање у 2 ЈЛС, аутомобилизам у 2 ЈЛС, док се коњички спорт, билијар, једриличарски спорт, стрељаштво и оријентиринг појављују као други спорт у 4 ЈЛС;
- *спорт бр. 3* – одбојка у 30 ЈЛС, рукомет у 23 ЈЛС, фудбал у 11 ЈЛС; карате у 6 ЈЛС, стрељаштво у 5 ЈЛС, шах у 3 ЈЛС, атлетика, бокс и џудо у по 2 ЈЛС, кошарка, ватерполо, дизање тегова, боди билдинг, бокс, кајак-кану, футсал, пливање, скијање, спортски риболов, тенис и теквондо у по 1 ЈЛС.

Из претходно изнетих анализа очигледно је да највећи део средстава буџета јединица локалне самоуправе намењених спорту иде на финансирање спортских клубова. Парадокс је, да су на свим јавним расправама о финансирању спорта у јединицама локалне самоуправе најнезадовољнији постојећим стањем управо спортски клубови, односно спортске организације које учествују у такмичењима. На панел дискусијама велики број дискутаната је изнео констатацију да се финансирање програма из области спорта само декларативно одвија на основу оцене квалитета програма и програмског финансирања. У стварном животу, како они кажу, ово финансирање се реализује тако што се буџетски новац у највећем делу расподели на неколико клубова и то на основу одлуке само неколико људи који обично воде политику града, а онда се остатак новца расподели тако да сви добију „по мало“. Спортски клубови су, несумњиво, основна ћелија система спорта Републике Србије али се у овом тренутку налазе у доста тешком финансијском положају. Постоји потреба за успостављање модернијег система организације спортских клубова и дефинисања приоритета у финансирању у јединицама локалних самоуправа. Није реално нити сврсисходно да се финансијска средства одобрена од јединица локалних самоуправа усмеравају на неколико клубова који се такмиче у истој грани спорта, а често и у

истом рангу такмичења. Стиче се утисак да се унутар система спорта у Републици Србији спортски клубови често „цепају“ и одмах након тога региструју се нови клубови уз очекивања да одмах морају бити препознати од стране јединице локалне самоуправе и да се њихови програми финансирају од буџетских средстава.

У готово свим јединицама локалних самоуправа највише буџетских средстава се издваја за финансирање програма фудбалских клубова без обзира што велика већина не постижу резултате који припадају корпусу врхунских спортских постигнућа, а тако се третирају, па се њихови „резултати“ пореде са резултатима спортских клубова који стварно доносе нашој држави медаље са европских, светских првенстава и Олимпијских игара.

Као пример можемо узети издвајања за програме спорта у 2025. години у једном од градова који је издвојио 250 милиона за спорт. Анализом смо утврдили да је за програме фудбалских клубова издвојено укупно 94.965.000,00 динара што је 37,9 % од укупног буџета за програме спортских клубова. Од 103 организације чији су програми одобрени за финансирање, њих 34 је из фудбала. Највише новца, 50 милиона је добио фудбалски клуб који се такмичи у другом рангу такмичења, тј. у Првој лиги Србије, са скромном посетом гледалаца утакмицама. Уколико би сада упоредили висину одобреног програма за такмичење у Првој лиги Србије са буџетима надлежних националних гранских спортски савеза који су надлежни за све програме како домаће тако и међународне, које финансира Министарство спорта, можемо видети да је овај износ упоредив са висином финансирања програма за 2025. годину следећих надлежних гранских спортских савеза: Стрељачки савез Србије 63.000.000,00 динара ; Рвачки савез Србије 60.000.000,00 динара; Теквондо савез Србије 55.000.000,00 динара; Карате федерација Србије 30.000.000,00 динара. Веома јасно се види да се ради о надлежним гранским спортским савезима чије су спортисткиње и спортисти за Републику Србију на Олимпијским играма у Токију и Паризу освојили значајан број медаља.

Дакле, овде се поставља суштинско питање сврсисходности инвестирања буџетских средстава у финансирање програма спортских организација по нејасним критеријумима. Док се на Републичком нивоу финансирају програми припрема за такмичења, транспорт, смештај, опрема, суплементација, дотле се на локалном нивоу буџетска средства, поред наведених ставки, највише користе за исплату хонорара играчима. Овакав начин финансирања спортски клубова је уобичајен у готово свим јединицама локалних самоуправа без суштинске анализе о оправданости овакве врсте инвестиције.

Проблеми у моделу финансирања клубова из буџета јединица локалне самоуправе истицани су као један од најважнијих ограничавајућих фактора за развој врхунског спорта у изјашњењима чланова Подгрупе за унапређење система спорта, посебно такмичарског и стварање услова за постизање врхунских спортских резултата. По мишљењу појединих чланова Подгрупе, Законом о спорту су клубови препуштени локалним самоуправама али се тамо средства из буџета углавном деле на основу политичке припадности и средства највише иду на фудбал који ничим то не заслужује. Имамо потпуно невероватну ситуацију да освајачи златних олимпијских медаља и њихови тренери не добијају примања од општине/града, али су истим буџетским новцем плаћени фудбалери који не живе у граду у којем играју и коначно својим резултатом не заслужују да добију било какваа примања јер се не баве врхунским спортом. Играти у „бетон лиги“ није врхунски спорт, али са друге стане играчи који наступају у таквим лигама су плаћени од више стотина до неколико хиљада евра што је потпуни апсурд. Са друге стране наш Олимпијски тим већ неколико олимпијских циклуса има свега око стотинак спортиста који се квалификују за учешће на Олимпијским играма. Па се поставља питање шта је онда важније - финансирање „као врхунског спорта“ учешће у веома слабим лигама или

финансирање врхунских спортских постигнућа уз јасно дефинисане критеријуме. На локалном нивоу о буџетима градова и општинама за спорт располаже обично једна особа која веома често онако „одокативно“ расподели средства из буџета, а онда касније, про форме, комисије које формира Општинско веће за спорт све то покушавају да уклопе у некакве програмске активности и формуларе који се као оцењују, а све само да би се испунила законска форма да постоје процедуре и критеријуми. Како би у будућности могли да постижемо врхунске спортске резултате, клубови који стварно припадају корпусу врхунског спорта требали би, по мишљењу чланова Подгрупе, да се финансирају из буџета Републике Србије или из посебног Фонда за развој спорта, али само уз поштовање јасно дефинисаних критеријума који су засновани пре свега на постигнутим резултатима. Под плаштом и изговором да се морају оцењивати квалитети поднетих програма заправо се крије жеља за финансирање без критеријума. Јер ако се погледају програме свих спортских организација у Републици Србији видеће се да је структура трошкова идентична, па самим тим и сваки програм је готово идентичан и разликују се само по висини средстава која су потребна за његову реализацију. Резултат треба да буде један од основних критеријума за финансирање врхунског спорта. „Бетон лиге“ и ниже разредне лиге не смеју да оптерећују буџете намењени за врхунски спорт нити се могу тако сагледавати. Неприродно је, на пример, да сеоски фудбалски клубови ангажују играче из других градова, плаћају им хонораре, плаћају станове, храну, а резултат који постижу је светлосним годинама далеко од врхунског спортског постигнућа. При томе исти клубови не развијају своје спорске школе нити спортисте из свог града, села. Данас је тренд у спорту Србије куповина, а не стварање спортисте или играча. За стварање играча, спортиста клубови немају времена јер је то дуг и неизвестан процес. Зато се одлучују на „куповину“, јер је она лакша. Потребно је само бити на „правој страни“, најахати на талас буџета и ето „успеха“. А тај успех доводи до тога да клубови немају подмлатке, да деца врло рано престају да се баве спортом, да је обухват бављења децом веома мали и да такви клубови трају само док имају подршку општинских или градских власти. Наиме, престанак деце да се баве спортом је везан и за период када родитељи више не могу да финансирају њихово бављење спортом, напуштају спорт јер више у њему не уживају. Када се свему овоме дода и притисак на клубове у виду разних обавеза према националним гранским спортским савезима и нове обавезе у виду фискалних каса, постаје јасно да ако желимо врхунски спорт, финансирање клубова који постижу врхунске спортске резултате мора бити постављено на потпуно другим основама.

2.9.3.3. Финансирање спорта из буџета АП Војводине

Истраживање Спортског савеза Србије из 2021. године је обухватило и издвајање средстава за спорт у буџету Аутономне покрајине Војводине у периоду 2017-2020. године. Подаци су добијени од Покрајинског секретаријата за омладину и спорт.

Табела: Спорт у буџету АП Војводине у периоду 2017-2020. године

	2017.	**2018.**	**2019.**	**2020.**
Укупан буџет АП	67.403.065.313,70	73.086.011.865,45	74.896.468.654,83	73.577.683.185,40
Укупно за спорт	423.160.135,65	452.083.564,06	483.755.500,89	363.342.825,70

Организације којима је оснивач АП	**98.298.620,30**	**63.598.338,37**	**64.265.724,50**	**58.147.407,04**
Годишњи и посебни програми	**248.501.806,46**	**294.200.397,13**	**293.998.271,41**	**233.810.007,20**
Годишњи програми	225.202.155,26	264.154.581,48	254.042.241,41	207.370.007,20
Посебни програми	23.299.651,20	30.045.815,65	39.956.030,00	26.440.000,00
Спортски објекти	**85.253.700,50**	**115.191.982,00**	**105.540.891,83**	**87.742.693,20**
Школски спорт (у оквиру годишњих програма)	**64.843.772,76**	**75.600.970,81**	**78.172.169,00**	**57.622.346,00**
Спорт у % у односу на буџет АП	**0,63%**	**0,62%**	**0,65%**	**0,49%**

Табела: Међусобни однос појединих издвајања за финансирање спорта (%)

Спорт у буџету АП Војводине у %	2017.	2018.	2019.	2020.
Издвајања за спорт у односу на укупан буџет	**0.63**	**0.62**	**0.65**	**0.49**
Финансирање организација у односу на укупан буџет за спорт	23.23	14.07	13.28	16.00
Издвајања за програме у односу на укупан буџет за спорт	58.73	65.08	60.77	64.35
Издвајања за годишње програме у односу на укупан буџет за спорт	53.22	58.43	52.51	57.07
Издвајања за посебне програме у односу на укупан буџет за спорт	5.51	6.65	8.26	7.28
Издвајања за спортске објекте у односу на укупан буџет за спорт	20.15	25.48	21.82	24.15
Годишњи програми у односу на финансирање свих програма	90.62	89.79	86.41	88.69
Посебни програми у односу на финансирање свих програма	9.38	10.21	13.59	11.31

Према објављеним Одлукама о буџету АП Војводине за 2023. и 2024. годину, за спорт је укупно издвојено:

- **2023**: 708.485.340 динара од укупног буџета од 108.509.779.218,10 динара, или **0,65%**. Средства за спорт су подељена на три велике целине: развој система спорта – 386.260.795,93 (122.000.000 активности покрајинских спортских савеза; 158.760.000 посебни програми; 8.000.000 афирмација школског и универзитетског спорта; 21.719.300 КРОСБОКС; 2.961.495,93 Параинспирисани); развој спортске инфраструктуре – 225.000.000; Покрајински завод за спорт и медицину спорта – 97.224.544 динара.
- **2024**: 757.855.527 динара од укупног буџета од 108.441.955.670,69 динара или **0,70%**. Средства за спорт су подељена на три велике целине: развој система спорта – 406.041.527

(121.000.000 активности покрајинских спортских савеза; 175.150.000 посебни програми; 8.000.000 афирмација школског и универзитетског спорта; 4.956.000 КРОСБОКС; 21.527 Параинспирисани); развој спортске инфраструктуре – 250.000.000; Покрајински завод за спорт и медицину спорта – 101.814.000 динара.

2.9.3.4. Укупна издвајања за спорт у буџетима свих јавних власти

Ова издвајања су први пут анализирана у Истраживању Спортског савеза Србије из 2021. године, и то у односу на број становника и БДП . Укупна издвајања за спорт у буџетима свих јавних власти у периоду 2017-2020. године добијена су тако што су сабрана сва издвајања за спорт у буџетима Републике Србије, АП Војводине и јединица локалне самоуправе, и дата су у следећој табели:

Спорт у буџету свих јавних власти, ЕУР	**2017.**	**2018.**	**2019.**	**2020.**
Укупан буџет свих јавних власти	12,623,503,074.71	13,541,627,590.19	14,448,180,234.41	18,890,895,850.43
Укупно за спорт	107,509,923.85	128,543,207.48	146,416,528.85	142,694,571.76
Организације којима је оснивач јавна власт	22,575,527.04	29,516,853.49	35,570,504.49	32,628,487.69
Годишњи и посебни програми	71,770,254.05	82,886,122.57	93,349,683.65	86,851,518.87
Годишњи програми	65,162,842.92	74,713,322.92	83,719,611.19	79,146,594.98
Посебни програми	4,160,090.44	5,376,496.12	6,449,564.88	4,900,066.21
Спортски објекти	12,313,011.73	14,982,821.65	17,703,369.63	13,484,405.36

Република Србија	2017.	2018.	2019.	2020.
Процењен број становника почетком године	7 040 272	7 001 444	6 963 764	6 926 705
БДП, у РСД	4,760,686,000,000.00	5,072,932,000,000.00	5,417,724,000,000.00	5,463,542,000,000.00
БДП, у ЕУР	39,235,300,000.00	42,892,200,000.00	45,970,400,000.00	46,467,500,000.00
Просечан курс ЕУР	121.34	118.27	117.85	117.58

Буџет РС (ЕУР)	**2017.**	**2018.**	**2019.**	**2020.**
Укупно за спорт	31.351.355	36.930.328	40.579.801	47.941.607
Организације којима је РС оснивач	2.780.601	2.949.793	5.866.430	5.503.426
Програми	27.982.103	31.404.231	34.446.620	33.058.484
Спортски објекти	608.652	2.618.579	265.804	24.364
Издвајања за спорт по становнику	4,42	5,27	5,82	6,92

Буџет свих јавних власти (ЕУР), по становнику	**2017.**	**2018.**	**2019.**	**2020.**
Укупан буџет свих јавних власти	1,793.04	1,934.12	2,074.77	2,727.26
Укупно за спорт	**15.27**	**18.36**	**21.03**	**20.60**
Организације којима је оснивач јавна власт	3.21	4.22	5.11	4.71
Годишњи и посебни програми	10.19	11.84	13.41	12.54
Годишњи програми	9.26	10.67	12.02	11.43
Посебни програми	0.59	0.77	0.93	0.71
Спортски објекти	1.75	2.14	2.54	1.95
Буџет свих јавних власти (ЕУР), % према БДП	**2017.**	**2018.**	**2019.**	**2020.**
Укупан буџет свих јавних власти	32.17	31.57	31.43	40.65
Укупно за спорт	**0.27**	**0.30**	**0.32**	**0.31**
Организације којима је оснивач јавна власт	0.06	0.07	0.08	0.07
Годишњи и посебни програми	0.18	0.19	0.20	0.19
Годишњи програми	0.17	0.17	0.18	0.17
Посебни програми	0.01	0.01	0.01	0.01
Спортски објекти	0.03	0.03	0.04	0.03

	2017.	**2018.**	**2019.**	**2020.**
Издвајања за спорт на нивоу државе наспрам нивоа издвајања ЈЛС	1 : 2,5	1 : 2,5	1 : 2,5	1 : 2

Ако се као референтна година узме 2023. година, онда најпре треба констатовати да је бруто домаћи производ (БДП) у 2023. години износио у Републици Србији 8.817.763 милиона динара. За спорт су све јавне власти из буџета збирно издвојиле око 31 милијарду динара (Република Србија 46,45% и ЈЛС 51,61%), или **0,35%** БДПа. У земљама ЕУ и EFTA просек издвајања за спорт је 0,40% БДПа (у распону од 0,10% до 1,50%).[331] Ако би упоредили укупна издвајања за спорт у буџетима свих јавних власти са укупним буџетима свих јавних власти, добило би се да је за спорт издвојено око **1,15%** свих буџетских средстава. Просек издвајања у ЕУ и EFTA у 2024. години износио је 0,8% (у распону од 0,4% до 3,3%).

У Србији је 2023. године било 6.623.000 становника. Када се издвајања за спорт свих јавних власти поделе са овим бројем становника добија се да је по становнику издвојено 4680 динара (2174 динара из буџета РС), или **40 евра**.[332]

Однос издвајања на нивоу Републике Србије наспрам издвајања за спорт у јединицама локалне самоуправе је такав да јединице локалне самоуправе издвајају само 5% више средстава него Република. Ако додамо и средства АП Војводине онда су резултати још поразнији и у значајном су раскораку са европским стандардима.

[331] https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Government_expenditure_on_recreational_and_sporting_services

[332] Са становишта расподеле јавних средстава за спорт по глави становника, просек у ЕУ је 130 евра (са популацијом од приближно 15,89 милиона) у 2021. години (у распону од 21 евро до 763 евра). https://www.researchgate.net/publication/372554254_Sustainable_Management_of_the_Public_Financial_Model_for_Sports_Support_in_Slovakia

2.9.3.5. Утрошак средстава за реализацију програма финансираних из буџета

Редовни годишњи програми надлежних националних спортских савеза

У оквиру Истраживања које је 2021. године спровео Спортски савез Србије за потребе Министарства омладине и спорта, спроведена је и анализа утрошка средстава добијених за реализацију редовних годишњих програма надлежних националних спортских савеза. У сарадњи са Министарством омладине и спорта достављен је упитник надлежним националним спортским савезима, који одговара обрасцу финансијског плана из обрасца предлога годишњих програма. Од савеза је затражено да упитник попуне у складу са подацима из финансијских завршних извештаја које су поднели за 2017-2020. годину. Расходи су анализирани према дозвољеним категоријама трошкова, прописаних Законом о спорту и Правилником о одобравању и финансирању програма којима се остварује општи интерес у области спорта. Анализом је обухваћено укупно 85 националних спортских савеза: 3 кровна и 82 савеза за гране и области спорта, који су доставили тражене податке.

У чл. 12. ст. 1. Правилника о одобравању и финансирању програма којима се остварује општи интерес у области спорта, дефинисана је структура финансијског плана: „Финансијски план за реализацију програма састоји се из непосредних трошкова реализације програма у вези зарада и хонорара лица ангажованих на непосредној реализацији програма, материјалних трошкова и административних трошкова реализације програма (оправдани директни трошкови) и додатних оправданих трошкова носиоца програма (оправдани индиректни трошкови) који не могу бити већи од 15% од оправданих директних трошкова". Финансијски план за реализацију програма се састоји од 38 директних трошкова и 2 индиректна трошка.

У следећој табели је дат међусобан однос директних и индиректних трошкова на реализацији програма надлежних националних гранских спортских савеза и савеза за области спорта

	Укупан буџет програма	Директни трошкови	%	Индиректни трошкови	%
2017	1.360.093.956,25	1.279.665.250,97	**94,09%**	73.963.912,14	**5,44%**
2018	1.521.644.477,81	1.412.610.897,14	**92,83%**	78.733.934,13	**5,17%**
2019	1.790.241.531,52	1.699.181.124,05	**94,91%**	89.006.328,05	**4,97%**
2020	1.406.169.794,78	1.313.303.213,17	**93,40%**	86.914.124,42	**6,18%**
∑	6.078.149.760,36	5.704.760.485,33	**93,86%**	328.618.298,74	**5,41%**

Из табела се може видети да су индиректни трошкови били у границама дозвољених распона утврђених Законом о спорту (15%). Може се, такође, утврдити и да је у свим посматраним годинама збир директних и индиректних трошкова нешто испод укупног буџета програма, збирно посматрано, што значи да је у свакој години било носилаца програма који нису у потпуности реализовали одобрени буџет програма. Трошкови који прелазе 1% у директним трошковимадати су у следећој табели:

Трошак	Година	%
Трошкови путовања (превоз) за спортисте и спорске стручњаке који непосредно учествују у реализацији програма	2017.	11,23
	2018.	12,27
	2019.	9,26
	2020.	5,88
	Просек	**9,67**
Трошкови куповине спортске опреме (дресови, тренерке, торбе, лопте и др.) и реквизита	2017.	2,97
	2018.	2,80
	2019.	2,46
	2020.	4,33
	Просек	**3,09**
Трошкови куповине остале основне опреме потребне за непосредну реализацију програма (струњаче, чамци, једрилице, гимнастичке справе, кошеви, голови, и др.)	2017.	8,87
	2018.	2,48
	2019.	1,87
	2020.	5,88
	Просек	**4,52**
Трошкови смештаја и исхране	2017.	22,72
	2018.	21,34
	2019.	17,76
	2020.	14,05
	Просек	**18,91**
Трошкови изнајмљивања простора	2017.	4,48
	2018.	4,22
	2019.	3,26
	2020.	6,29
	Просек	**4,47**
Хонорари лица која учествују у реализацији програма	2017.	13,19
	2018.	13,33
	2019.	13,34
	2020.	17,09
	Просек	**14,17**
Маркетинг и набавка пропагандног материјала	2017.	1,04
	2018.	1,07
	2019.	0,92
	2020.	1,81
	Просек	**1,19**
Трошкови зараде лица запослених на реализацији програма (бруто зарада)	2017.	7,99
	2018.	7,63
	2019.	6,36
	2020.	9,27

	Просек	**7,71**
Трошкови котизације за учешће на такмичењу	2017.	5,99
	2018.	5,68
	2019.	22,95
	2020.	5,30
	Просек	**10,75**
Чланске обавезе према међународној федерацији	2017.	1,22
	2018.	5,50
	2019.	2,96
	2020.	3,79
	Просек	**3,40**
Дневнице спортиста и спортских стручњака који учествују на припремама, односно међународном такмичењу	2017.	1,59
	2018.	2,08
	2019.	1,96
	2020.	0,61
	Просек	**1,60**
Лекови, суплементи и медицинска помагала	2017.	1,03
	2018.	1,70
	2019.	0,73
	2020.	1,32
	Просек	**1,18**

Наведених 12 трошкова чини 80,66% укупних директних трошкова реализације програма.

Укупно 26 трошкова су испод 1% директних трошкова носилаца програма. Тако, на пример, трошкови школарине и стручног оспособљавање, као и котизације за учешће у стручном усавршавању спортских стручњака и стручњака у спорту чини просечно само 0,38% укупних директних трошкова програма, мање него што су просечни трошкови за ширење информације и комуникације 0,99%, куповину и изнајмљивање возила 0,75%, спровођење екстерне ревизије реализације програма 0,49%, или набавке пехара, медаља и диплома 0,84%. Трошкови унапређења стручног рада у савезу су у рангу трошкова набавке канцеларијског материјала – 0,35%.

Првих пет трошкова по просечној величини у посматраном периоду су:

- Трошкови смештаја и исхране: 18,91%;
- Хонорари лица која учествују у реализацији програма: 14,17%;
- Трошкови котизације за учешће на такмичењу: 10,75%;
- Трошкови путовања (превоз) за друга лица која непосредно учествују у реализацији програма: 9,67%;
- Трошкови зараде лица запослених на реализацији програма (бруто зарада): 7,71%.

Слика је нешто другачија, али не суштински, када се анализирају програми три кровна национална кровна спортска савеза: Олимпијског комитета Србије, Параолимпијског комитета

Србије и Спортског савеза Србије за период 2017-2019. Однос директних и индиректних трошкова на реализацији програма је био:

Табела: Учешће директних и индиректних трошкова у укупном буџету програма ОКС, ССС, ПОКС

Година	Укуп. буџет	**Директ. трош.**	%	**Индирект. трош.**	%
2017.	305.000.000,00	289.279.067,19	94,85%	15.673.443,94	5,14%
2018.	449.500.000,00	431.123.138,82	95,91%	18.079.853,24	4,02%
2019.	586.100.000,00	570.725.013,87	97,38%	14.661.896,47	2,50%
2020.	393.590.994,58	367.210.588,07	93,30%	19.401.178,86	4,93%
∑	1.734.190.994,58	1.658.337.807,96	95,63%	67.816.372,52	3,91%

Од укупно 38 дозвољених директних трошкова, 13 трошкова је просечно за посматрани период преко 1% укупних трошкова а 25 трошкова су испод 1%. Трошкови који просечно прелазе 1% свих директних трошкова у периоду 2017-2020. године и чине 82,96% свих трошкова су: Трошкови смештаја и исхране: 30,65%; Хонорари лица која учествују у реализацији програма:14,70%; Трошкови путовања спортиста и спортских стручњака: 13,17%; Трошкови куповине спортске опреме: 5,50%; Трошкови зарада лица која учествују у реализацији програма: 4,60%; Трошкови ширења информација и комуникације: 3,70%; Трошкови куповине остале основне опреме: 2,97%; Котизација за учешће на такмичењима: 2,84%; Трошкови маркетинга и пропагандног материјала: 2,45%; Трошкови лекова и мед. суплемената: 1,35%; Трошкови путовања других лица: 1,03%; Трошкови штампања публикација: 1,02%.

Када се упореде наведени трошкови са онима који су садржани у трошковима програма надлежних националних гранских спорских савеза и савеза за области спорта може се уочити да су издаци кровних спортских савеза већи у делу трошкова смештаја и исхране и путовања спортиста, а приближно једнаки када су у питању издаци за хонораре и зараде лица која учествују у реализацији програма. Значајна разлика постоји у односну на трошкове везане за маркетинг, пропаганду и ширење информација, где кровни спортски савези за те намене троше више од 9%, док гранси спорски савези и савези за области спорта троше око 2%.

Министарство спорта је у децембру месецу 2024. године у оквиру ***„Финансијске анализе редовних годишњих програма надлежних националних гранских спортских савеза за 2023. годину“*** извршило и евалуацију финансијског плана редовних годишњих програма за 2023. годину надлежних националних спортских савеза. Министарство спорта Републике Србије је у 2023. години финансирало Редовне годишње програме 85 савеза, у укупном износу од 2.454.737.000,00 динара. Савеза који су финансирани износима до 5.000.000,00 динара је укупно 33 и опредељено им је 88.850.000,00 динара за редовне годишње активности (3,62% од укупно опредељених средстава за редовне годишње програме савеза). Уколико посматрамо надлежне националне спортске савезе за олимпијске спортове, можемо констатовати да их је у овој групи 8 савеза, а за неолимпијске спортове можемо констатовати да их је у овој групи 25 савеза. За редовне годишње активности у 2023. години, финансијска средства од 5.000.000,00 динара до 10.000.000,00 динара, Министарство спорта је определило за укупно 17 савеза, којима је исплаћено 121.987.000,00 динара (4,97% од укупно опредељених средстава). Уколико

посматрамо надлежне националне спортске савезе за олимпијске спортове, можемо констатовати да их је у овој групи 10 савеза, а за неолимпијске спортове можемо констатовати да их је у овој групи 7 савеза. За редовне годишње активности у 2023. години, финансијска средства од 10.000.000,00 динара до 50.000.000,00 динара, Министарство спорта је определило за укупно 21 савеза и исплаћено им је 456.827.000,00 динара. (18,61% од укупно опредељених средстава) Уколико посматрамо надлежне националне спортске савезе за олимпијске спортове, можемо констатовати да их је у овој групи 12 савеза, а за неолимпијске спортове можемо констатовати да их је у овој групи 9 савеза. За редовне годишње активности у 2023. години, финансијска средства од 50.000.000,00 динара до 100.000.000,00 динара, Министарство спорта је определило за укупно 8 савеза и исплаћено им је 532.450.000,00 динара (21,69% од укупно опредељених средстава за програме). Уколико посматрамо надлежне националне спортске савезе за олимпијске и параолимпијске спортове, можемо констатовати да их је у овој групи 7 савеза, а за неолимпијске спортове можемо констатовати да их је у овој групи 1 савез. За редовне годишње активности у 2023. години, финансијска средства преко 100.000.000,00 динара, Министарство спорта је определило за укупно 6 савеза (51,13% од укупно опредељених средстава), рачунајући и Олимпијски комитет Србије, и исплаћено им је 1.245.200.000,00 динара. Уколико посматрамо надлежне националне спортске савезе за олимпијске спортове, можемо констатовати да их је у овој групи 4 савеза.

Анализом наведених података за 2023. годину, долази се до закључка да је процентуално највише финансијских средстава добила група савеза којима је опредељено преко 100.000.000,00 динара и то 51,13% целокупног буџета. Преко половине буџета опредељеног за редовне годишње програме добили су следећи савези: Рукометни савез Србије (4,54%), Олимпијски комитет Србије (10,59%), Одбојкашки савез Србије (10,55%), Ватерполо савез Србије (6,90%), Спортски савез Србије (7,84%) и Кошаркашки савез Србије (10,71%).

Посматрајући просечну потрошњу у процентима за сваки појединачни трошак у односу на све финансиране Надлежне националне спортске савезе, може се закључити да су трошкови за које се највише средстава издваја од стране свих носилаца редовних годишњих програма у 2023. години, гледано према Обрасцу финансијског плана програма, следећих пет трошкова:

- трошак 5 - трошкови смештаја и исхране (19,63%);
- трошак 9 - хонорари лица која учествују у реализацији програма (13,41%);
- трошак 6 - трошкови изнајмљивања простора (11,65%);
- трошак 1 - трошкови путовања (превоз) за спортисте и спортске стручњаке који непосредно учествују у реализацији програма (9,80%);
- трошак 23 - трошкови зараде лица запослених на реализацији програма (бруто зарада) (7,51%).[333]

За наведених пет трошкова, надлежни национални спортски савези утрошили су у 2023. години 62% укупно опредељених средстава за редовне годишње програме. Када претходно изнете податке упоредимо са оним за период 2017-2020. године види се да нема значајних промена. Од наведених пет трошкова четири су задржала своје место и једино су трошкове

[333] Идентичан редослед и скоро идентичне проценте показала је и Финансијска анализа редовних годишњих програма за 2022. годину. Трошкови за које се највише средстава издвајало су: трошак под бројем 5. трошкови смештаја и исхране 19,63%, трошак 9. хонорари лица која учествују у реализацији програма 13,41%, трошак 6. трошкови изнајмљивања простора 13,32%, трошак 1. трошкови путовања (превоз) за спортисте и спортске стручњаке који непосредно учествују у реализацији програма 9,80% и трошак 23. трошкови зараде лица запослених на реализацији програма (бруто зарада) 7,51%. За наведених пет трошкова, надлежни национални спортски савези утрошили су 63,67% укупно опредељених средстава за редовне годишње програме у 2022. години.

котизације за учешће на такмичењима (који су са 11,65% спали на 5,94%) „истисли“ трошкови изнајмљивања простора.

Нешто другачија редослед трошкова се добија када се анализа прави према укупној висини средстава који су добили поједини савези. Анализа је направљена према пет група: до 5 милиона динара; од 5 до 10 милиона динара; од 10 до 50 милиона динара; од 50 до 100 милиона динара и преко 100 милиона динара

Ако се посматра просечна потрошњу у процентима за сваки појединачни трошак у групи савеза којима је опредељено до 5.000.000,00 динара, може се закључити да су трошкови за које се највише средстава издваја: трошак под бројем 5. трошкови смештаја и исхране 17,97%; трошак 6 трошкови изнајмљивања простора 15,23%; трошак 9. хонорари лица која учествују у реализацији програма 8,54%; трошак 1. трошкови путовања (превоз) за спортисте и спортске стручњаке који непосредно учествују у реализацији програма 11,07%; и трошак 23. трошкови зараде лица запослених на реализацији програма (бруто зарада) 7,87%. За наведених пет трошкова, надлежни национални спортски савези утрошили су 60,68% укупно опредељених средстава за редовне годишње програме у 2023. години.

Посматрајући просечну потрошњу у процентима за сваки појединачни трошак у групи савеза којима је опредељено од 5.000.000,00 динара до 10.000.000,00 динара, може се закључити да су трошкови за које се највише средстава издваја: трошак под бројем 5. трошкови смештаја и исхране 18,07%; трошак 9. хонорари лица која учествују у реализацији програма 14,27%; трошак 1 путовања (превоз) за спортисте и спортске стручњаке који непосредно учествују у реализацији програма 10,35%; трошак 23. трошкови зараде лица запослених на реализацији програма (бруто зарада) 11,72%; и трошак 6. трошкови изнајмљивања простора 6,63%. За наведених пет трошкова надлежни национални спортски савези утрошили су 61,04% укупно опредељених средстава за редовне годишње програме у 2023. години. Од овог просека одступају следећи савези: Савез за скокове у воду Србије утрошио је 83,84% целокупног буџета за пет наведених трошкова, Спортски савез глувих Србије 89,94%, Рагби савез Србије 78,72%, Савез за синхроно пливање Србије 82,06%, Српска скејтборд-ролер федерација 68,63%, Мачевалачки савез Србије 83,72%, Кјокушинкаи савез Србије 74,74%, Рагби 13 федерација Србије 73,44% и Национални спортски савез слепих и слабовидих 87,14%.

Посматрајући просечну потрошњу у процентима за сваки појединачни трошак у групи 21 савеза којима је опредељено од 10.000.000,00 динара до 50.000.000,00 динара, може се закључити да су трошкови за које се највише средстава издваја: трошак под бројем 5. трошкови смештаја и исхране 22,79%; трошак 9. хонорари лица која учествују у реализацији програма 14,36%; трошак 23. трошкови зараде лица запослених на реализацији програма (бруто зарада) 11,28%; трошак 6. трошкови изнајмљивања простора 7,09%; и трошак 1. трошкови путовања (превоз) за спортисте и спортске стручњаке који непосредно учествују у реализацији програма 8,85%, За наведених пет трошкова надлежни национални спортски савези утрошили су 64,37% укупно опредељених средстава за редовне годишње програме у 2023. години. Ово је просек, а издвајају се: Карате федерација Србије утрошила је 76,29% целокупног буџета за пет наведених трошкова, Стонотениски савез Србије 83,81%, Боксерски савез Србије 80,97%, Пливачки савез Србије 83,95%, Џудо савез Србије 83,37%, Веслачки савез Србије 75,62% и Рвачки савез Србије 86,49%, Савез Србије за дизање тегова 71,77%, Гимнастички савез Србије 72,13%, Куглашки савез Србије 76,69%.

Посматрајући просечну потрошњу у процентима за сваки појединачни трошак у групи 8 савеза којима је опредељено од 50.000.000,00 динара до 100.000.000,00 динара, може се закључити да су трошкови за које се највише средстава издваја: трошак под бројем 5. трошкови смештаја и исхране 28,00%; трошак 9. хонорари лица која учествују у реализацији програма 15,90%;, трошак 1. трошкови путовања (превоз) за спортисте и спортске стручњаке који

непосредно учествују у реализацији програма 12,39%; трошак 23. трошкови зараде лица запослених на реализацији програма (бруто зарада) 7,81%; и трошак 6. трошкови изнајмљивања простора 4,79% . За наведених пет трошкова надлежни национални спортски савези утрошили су 68,89% укупно опредељених средстава за редовне годишње програме у 2023. години. Од овог просека одступили су: Фудбалски савез Србије утрошио је 72,30% целокупног буџета за пет наведених трошкова; Кајакашки савез Србије 78,68%; Теквондо асоцијација Србије 75,43%; Српски атлетски савез 72,46%; Тениски савез Србије 81,10%.

Коначно, посматрајући просечну потрошњу у процентима за сваки појединачни трошак у групи 6 савеза којима је опредељено преко 100.000.000,00 динара, може се закључити да су трошкови за које се највише средстава издваја: трошак 5. трошкови смештаја и исхране 28,93%; трошак 9. хонорари лица која учествују у реализацији програма 12,25%; трошак 1. трошкови путовања (превоз) за спортисте и спортске стручњаке који непосредно учествују у реализацији програма 16,13%; трошак 23. трошкови зараде лица запослених на реализацији програма (бруто зарада) 6,59%; и трошак 6. трошкови изнајмљивања простора 2,16% (графикон 23). За наведених пет трошкова надлежни национални спортски савези утрошили су 66,06% укупно опредељених средстава за редовне годишње програме у 2023. години. Од тог просека издвајају се три савеза: Ватерполо савез Србије утрошио је 87,70% целокупног буџета за пет наведених трошкова; Олимпијски комитет Србије 80,51%; и Одбојкашки савез Србије 71,23% целокупног буџета за пет наведених трошкова

Програми организације великих међународних спортских такмичења финансирани из буџета Републике Србије

У оквиру Истраживања Спортског савеза Србије из 2021. године спроведена је и анализа утрошка средстава добијених за реализацију програма организације међународних спортских такмичења (тзв. међународни програм). У сарадњи са Министарством омладине и спорта достављен је упитник надлежним националним спортским савезима, који одговара обрасцу финансијског плана из обрасца предлога програма. Од савеза је затражено да упитник попуне у складу са подацима из финансијских завршних извештаја које су поднели за 2017-2020. године. Расходи су анализирани према дозвољеним категоријама трошкова, прописаних Законом о спорту и Правилником о одобравању и финансирању програма којима се остварује општи интерес у области спорта. Анализом је обухваћено укупно 47 националних спортских савеза.

Табела: Трошкови на реализацији програма организације међународног спортског такмичења

	Укупан буџет	**Директни трошкови**	**%**	**Индиректни трошкови**	**%**
2017	156.186.000,50	138.079.481,93	88,41%	1.570.731,88	1,01%
2018	189.500.150,53	167.136.284,61	88,20%	1.387.393,27	0,73%
2019	306.948.786,94	299.333.866,29	97,52%	766.968,97	0,25%
2020	451.830.958,06	373.341.765,42	82,63%	1.790.668,04	0,40%
∑	1.104.465.896,03	977.891.398,26	88,54%	5.515.762,17	0,50%

Од укупно 28 дозвољених директних трошкова, 12 трошкова је просечно за посматрани период преко 1% укупних трошкова а 16 трошкова су испод 1%. Трошкови који просечно прелазе 1% свих директних трошкова у периоду 2017-2020. године и чине 70,77% свих трошкова су:

Трошкови смештаја и исхране и воде током такмичења - 22,33%; Трошкови изнајмљивања опреме и реквизита - 11,57%; Трошкови котизације за организацију такмичења - 10,58%; Хонорари лица која учествују у реализацији програма - 5,34%; Ширење информација и комуникације - 4,98%; Трошкови изнајмљивања спортских објеката и других простора - 3,36%; Трошкови куповине спортске опреме и реквизита - 2,66%; Набавка пропагандног материјала и маркетинг - 2,55%; Трошкови обезбеђења и лекарске службе на такмичењу - 2,39%; Трошкови куповине остале основне опреме - 1,97%; Штампање публикација и материјала - 1,90%; Транспорт опреме и реквизита - 1,14%.

Програми финансирани из буџета јединица локалне самоуправе

У оквиру Истраживања Спортског савеза Србије анализирани су и трошкови носилаца одобрених програм у 2019. и 2020. години у 14 изабраних градова и општина. Како је изгледао просечан удео трошкова у укупном расходу за изабране ЈЛС, у периоду 2019-2020. године, дато је у следећој табели:

Просечан удео трошкова у укупном расходу	**%**
Укупни оправдани директни трошкови	97.2
Укупни индиректни трошкови	2.5
Трошкови са највећим процентним уделом у укупном расходу	
Трошкови зараде	***16.9***
Трошкови путовања	***13.1***
Трошкови смештаја и исхране	***11.3***
Трошкови куповине спортске опреме и реквизита	8.8
Трошкови котизације за организацију спортског такмичења	7.5
Хонорари лица која учествују у реализацији програма	6.4
Трошкови котизација за учешће на такмичењу	4.9
Трошкови куповине остале основне опреме	3.7
Дневнице спортиста и спортских стручњака	3.7
Дневнице других лица који учествују у реализацији програма	3.6

2.9.4. Финансијски показатељи пословања надлежних националних спортских савеза у периоду 2017 – 2019. година

У Истраживању Спортског свеза Србије из 2021. године анализирани су и финансијски извештаји надлежних националних спорских савеза предати Агенцији за привредне регистре за 2017, 2018, и 2019. годину. У време када је приступљено прикупљању финансијских извештаја, још није почела предаја тих извештаја за 2020. годину. Прегледом базе АПРа утврђено је да у анализираном периоди одређени савези (8) у појединим годинама нису предали финансијске извештаје. Укупно су анализирани Биланси успеха и Биланси стања 113. надлежних националних

спортских савеза, од којих 102 гранска савеза, 8 савеза за области спорта и 3 кровна савеза (ОКС; ПОКС и ССС).[334]

Оно што је извршена анализа показала као основну карактеристику јесте да укупни резултати, као и резултати који се посматрају у категоријама које укључују гранске спортске савезе суштински зависи, односно дају различите показатељ, у зависности од тога да ли је у анализу укључен Фудбалски савез Србије, како на укупном нивоу тако и када се посебно анализирају грански савези, олимпијски савези и савези по категоријама спортова. Због тога је код анализе Биланса успеха направљен преглед показатеља који укључује Фудбалски савез Србије и који изоставља овај савез.

Увидом у поднете финансијске извештаје утврђено је и да су 113 надлежних националних спортских савеза разврстани у 2019. години према величини на следећи начин: 103 - микро правно лице; 9 - мало правно лице (Атлетски савез Србије, Ватерполо савез Србије, Кајакашки савез Србије, Кошаркашки савез Србије, Одбојкашки савез Србије, Рукометни савез Србије, Тениски савез Србије, Олимпијски комитет Србије и Спортски савез Србије); 1 - средње правно лице (ФСС)

Увид у поднете финансијске извештаје је показао и да је просечна запосленост у надлежним националним спортским савезима била следећа: укупно запослених 287; 56 савеза немају запослене; 25 савеза има једног запосленог; 10 савеза имају два запослена лица; 9 савеза имају десет и више запослених (највише ФСС 63).

Укупни показатељи из финансијских извештаја (биланса успеха и биланса стања) за период 2017-2019. година су показали следеће „финансијске капацитете“ наших надлежних националних савеза (подаци су дати у хиљадама):

БИЛАНС СТАЊА СВИХ НАЦИОНАЛНИХ СПОРСКИХ САВЕЗА			
	2017.	***2018.***	***2019.***
Стална имовина	1.705.161	1.733.515	1,789.934
Пословна имовина	4.032.478	3.568.218	5.120.379
Потраживања по основу продаје	279.907	203.132	437.298
Друга потраживања	166.373.	193.334	479.307
Готовински еквивалент и готовина	1.493.279	1.195.941	1.962.587
Вишак расхода над приходим	268.408	270.447	277.397
Дугорочна резервисања и обавезе	825.275	767.332	1.252.707
Вишак расхода над приходима изнад висине улога	139.740	140.685	128.806

Када се анализирају претходно изнети подаци о сталној имовини (непокретности, земљиште) надлежних националних спортских савеза могу се извести два закључка: 1) стална имовина Фудбалског савеза Србије чини 2/3 укупне сталне имовине свих надлежних националних спортских савеза; 2) стална имовина свих надлежних националних спорских савеза

[334] Увидом у финансијске извештаје и упоређењем са подацима који су прибављени од надлежних националних спорских савеза о њиховој организованости, закључено је да из коначне анализе треба изоставити Црвени крст Србије (надлежан за лајфсејвинг и категорисан у 5 групу спортова), јер стање прихода и расхода и имовине тог савеза нема у посматраном периоду никакве везе са обављањем спортских активности и спортских делатности, или ако и има то је у безначајној мери. Ако би се Црвени крст укључио у анализу показатељи за гранске спортске савезе, а посебно за савезе из спортова пете категорије би били у потпуности погрешни и водили би погрешним закључцима. То се најбоље може видети на следећим подацима.

када се изузме ФСС вредела је 2019. године књиговодствено 444.575.000,00 милиона динара, или **3.772.380 евра**. Са Фудбалским савезом Србије стална имовина свих националних спортских савеза вредела је **15.188.239** евра. Укупно 44 савеза није у 2019. години имало никакву сталну имовину.

Претходно наведени подаци су од значаја како са становишта сагледавања реалних укупних капацитета надлежних националних спортских савеза да остварују своје надлежности онако како су утврђене Законом о спорту, реалних могућности да функционишу без финансијске помоћи државе у виду финансирања њихових програма, као и са становишта питања везаних за доношење закона из члана 179. став 1. Закона о спорту (приватизација имовине и капитала у друштвеној и јавној својини у организацијама у области спорта).

Потпуна слика се добија када се сталној имовини савеза дода и њихова пословна имовина. **Укупна пословна имовина** свих савеза износила је у 2019. години **43.448.237** евра, с тим да ако се изузме Фудбалски савез Србије онда је пословна имовина износила **14.916.309** евра.

Укупно гледано, када се сабере стална и пословна имовина, наши национални спорски савези су рачуноводствено у 2019. години имали имовину у вредности (без вредности бренда) **58.626.476** евра, а без ФСС **18.688.689** евра.

БИЛАНС УСПЕХА СВИХ НАЦИОНАЛНИХ СПОРСКИХ САВЕЗА (у хиљ.)			
	2017.	***2018.***	***2019.***
Пословни приходи	5.378.817	7.302.705	6.906.909
Пословни расходи	5.112.132	6.446.554	6.642.227
Нето вишак прихода над расходима	201.755	962.956	299.413
Нето вишак расхода над приходима	100.370	76.071	89.150
Приходи од продаје робе, производа и услуга	1.213.486	1.617.943	1.636.979
Приходи од донација, дотација и субвенција	2.703.842	3.280.443	3.821.018
Трошкови зарада и других личних примања	2.216.819	2.836.017	2.442.965
Трошкови производних услуга	898.795	991.763	1.146.790
Нематеријални трошкови	1.269.157	1.712.880	2.195.306

Пословни приход свих надлежних националних спортских савеза износио је у 2019. години **58.607.628 евра,** а ако се изузме ФСС онда **38**.**481.739** евра. Учешће ФСС у укупним пословним приходима свих националних спортских савеза износило је у 2019. години 29,93%, а у пословним расходима 27,94%. **ФСС** је имао у све три посматране године и вишак прихода над расходима: 2019 – 205.734.000,00 динара; 2018 – 820.579.000,00 динара; 2017 – 121.506.000,00 динара.

Приходи од донација, дотација, субвенција и сл. износили су у 2019. години **55,32%** од укупних пословних прихода свих надлежних националних спортских савеза. Међутим, када се из рачунице изостави Фудбалски савез Србије онда се добија да приходи од донација, дотација и субвенција чине **78,83%** пословних прихода свих других надлежних националних спорских савеза.

Трошкови зарада и други лични расходи чинили су у 2019. години **36,78%** укупних расхода свих надлежних националних спортских савеза. Ако се из рачунице изузме Фудбалски

савез Србије онда се добија да трошкови зарада и других личних примања чине **44,08%** укупних расхода свих надлежних националних спортских савеза.

Имајући у виду да је према Закону о спорту чланарина основни извор прихода спортских удружења, друштава и савеза (чл. 70. ст. 1) од посебног значаја је и податак из Истраживања о учешћу прихода од чланарине у укупним приходима националних гранских спортских савеза прве и друге категорије. У 2018. години национални гранси спортски савези прве категорије су приходовали од чланарине 2,3% (117.265.000 динара), док је код националних гранских спортски савези друге категорије удео чланарине у укупним приходима износио 23,65% (110.032.000 динара). У 2019. години национални гранси спортски савези прве категорије су приходовали од чланарине 1,03% (46.835.000 динара), док је код националних гранских спортски савези друге категорије удео чланарине у укупним приходима износио 19,12% (85.306.000 динара). Када су у питању кровни национални спортски савези (ОКС, ПОКС и ССС), приходи од чланарине су чинили само 0,68% у 2018. години и 0,54% у 2019. години, у односу на укупне приходе. Насупрот приходима од чланарине, код кровних спортских савеза, приходи од донација, дотација и субвенција у 2018 години су износили 85,75% од укупног пословног прихода, а у 2019 су износили и више - 89,42%.

БИЛАНС СТАЊА СВИХ НАЦИОНАЛНИХ ГРАНСКИХ СПОРТСКИХ САВЕЗА (у хиљ.)			
	2017.	***2018.***	***2019.***
Стална имовина	1484529	1500836	1563289
Пословна имовина	3559302	3124048	4534393
Потраживања по основу продаје	266848	153601	382633
Друга потраживања	63861	89795	374059
Готовински еквивалент и готовина	1454355	1179428	1836428
Вишак расхода над приходим	204750	232425	233069
Дугорочна резервисања и обавезе	667140	633391	970106
Вишак расхода над приходима изнад висине улога	109571	108648	91901

БИЛАНС СТАЊА ОЛИМПИЈСКИХ ГРАНСКИХ СПОРТСКИХ САВЕЗА (у хиљ.)			
	2017.	***2018.***	***2019.***
Стална имовина	1418057	1345335	1497421
Пословна имовина	3438635	2559418	4340645
Потраживања по основу продаје	257376	58536	369926
Друга потраживања	52491	42763	349710
Готовински еквивалент и готовина	1433664	1008887	1775529
Вишак расхода над приходим	188589	125957	205309
Дугорочна резервисања и обавезе	613549	305327	868407
Вишак расхода над приходима изнад висине улога	105452	83369	81858

БИЛАНС СТАЊА СВИХ НАЦИОНАЛНИХ СПОРТСКИХ САВЕЗА ЗА ОБЛАСТИ СПОРТА (у хиљ.)			
	2017	***2018***	***2019***
Стална имовина	3480	3098	5009
Пословна имовина	101784	50306	56075
Потраживања по основу продаје	6409	11388	13146
Друга потраживања	27198	27765	29235
Готовински еквивалент и готовина	3615	3431	4523
Вишак расхода над приходим	63658	35861	40417
Дугорочна резервисања и обавезе	126084	77420	86442
Вишак расхода над приходима изнад висине улога	30169	32037	36905

БИЛАНС УСПЕХА СВИХ НАЦИОНАЛНИХ ГРАНСКИХ СПОРСКИХ САВЕЗА (у хиљ.)			
	2017.	***2018.***	***2019.***
Пословни приходи	4391663	3991777	5642950
Пословни расходи	4200073	3177757	5269325
Нето вишак прихода над расходима	196692	874744	297323
Нето вишак расхода над приходима	38524	50501	80214
Приходи од продаје робе, производа и услуга	1142602	1158036	1534882
Приходи од донација, дотација и субвенција	2161682	1026199	2988085
Трошкови зарада и других личних примања	1964087	1380657	2131346
Трошкови производних услуга	799070	492356	1031786
Нематеријални трошкови	990517	1036849	1663872

Од укупно 102 анализирана надлежна национална гранска спортска савеза, у 2017. години 51 савез је имао пословни добитак, у 2018. години 44 савеза је имало пословни добитак и у 2019. години пословни добитак је имало 58 савеза.

БИЛАНС УСПЕХА СВИХ ОЛИМПИЈСКИХ ГРАНСКИХ НАЦИОНАЛНИХ СПОРСКИХ САВЕЗА (у хиљ.)			
	2017.	***2018.***	***2019.***
Пословни приходи	4030352	5681995	5167930
Пословни расходи	3845186	4828161	4802113
Нето вишак прихода над расходима	182403	932648	279434
Нето вишак расхода над приходима	28758	66851	61636
Приходи од продаје робе, производа и услуга	1129818	1487361	1510315

Приходи од донација, дотација и субвенција	1892153	2200412	2629676
Трошкови зарада и других личних примања	1831577	2392596	1990085
Трошкови производних услуга	714746	784480	895429
Нематеријални трошкови	888680	1265524	1518436

Од 43 савеза у 2019. години је 25 савеза имало послови добитак, у 2018. године је 20 савеза имало пословни добитак и у 2017. године је 26 савеза имало пословни добитак.

БИЛАНС УСПЕХА СВИХ НАЦИОНАЛНИХ СПОРСКИХ САВЕЗА ЗА ОБЛАСТИ СПОРТА (у хиљ.)			
	2017.	***2018.***	***2019.***
Пословни приходи	149057	251184	173023
Пословни расходи	207044	252650	174424
Нето вишак прихода над расходима	2106	171	1769
Нето вишак расхода над приходима	61846	2987	5025
Приходи од продаје робе, производа и услуга	27195	27644	24526
Приходи од донација, дотација и субвенција	101650	209025	129537
Трошкови зарада и других личних примања	63237	71444	60752
Трошкови производних услуга	38786	43234	40054
Нематеријални трошкови	89871	30854	30043

Од укупно 8 савеза, у 2019. години је 5 савеза имало послови добитак, у 2018. године је 3 савеза имало пословни добитак и у 2017. године је 5 савеза имало пословни добитак.

Да би се видело да ли има значајнијих промена у финансијском стању наших националних спортских савеза остварен је увид у поједине податке из објављених финансијских извештаја (билансе стања и билансе успеха) за 2023. годину. Од Агенције за привредне регистре добијени су подаци за 102 надлежна национална спортска савеза: 3 кровна национална савеза, 91 национална гранска спортска савеза, 8 национална спортска савеза за области спорта који су предали финансијске извештаје. Два савеза су дала изјаву о неактивности (Свебор савез Србије и Спид бадминтон савез Србије). Пошто је истраживање о финансијским кретањима у периоду 2017-2019. године показало да је за прави увид потребно раздвојити податке посебно за Фудбалски савез Србије у односу на друге савезе, то ћемо тако и учинити у следеће две табеле које показују неке од најважнијих података из Биланса успеха и Биланса стања у 2023. години. Иначе, из Регистра финансијски извештаја се види да је у 102 надлежна национална спортска савеза у 2023. години било укупно запослено 307 лица (двадесет и више запослених је имало само 4 савеза: ФСС је имао 76 запослених, КСС 32 запослена, ОКС 22 запослена и ССС 20 запослених), с тим да у 51 савезу није било запослених лица. У 17 савеза је било запослено само 1 лице, а у 15 савеза 2 лица.

БИЛАНС СТАЊА СВИХ НАЦИОНАЛНИХ СПОРСКИХ САВЕЗА У 2023. ГОДИНИ		
	101 САВЕЗ	***ФСС***
СТАЛНА ИМОВИНА	680.989.000	1.795.323.000
Нематеријална имовина	16.258.000	0
Некретнине, постројења и опрема	639.786.000	1.795.276.000
ОБРТНА ИМОВИНА	1.211.132.000	1.796.723.000
Готовински еквивалент и готовина	497.947.000	614.571.000
ВИШАК РАСХОДА НАД ПРИХОДИМА ИЗНАД ВИСИНЕ УЛОГА	375.366.000	0

БИЛАНС УСПЕХА СВИХ НАЦИОНАЛНИХ СПОРСКИХ САВЕЗА У 2023. ГОДИНИ		
	101 САВЕЗ	***ФСС***
Укупни приходи	5.754.001.000	2.913.850.000
Укупни расходи	5.953.342.000	2.881.547.000
Нето вишак прихода над расходима (нето добитак)	78.694.000	28.146.000
Нето вишак расхода над приходима (нето губитак)	309.919.000	0
Приходи од продаје робе, производа и услуга	954.931.000	2.169.306.000
Приходи од донација, дотација и субвенција	4.314.493.000	-
Приходи од чланарине	113.817.000	-
Остали пословни приходи	248.201.000	688.580.000[335]
Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи	2.705.580.000	746.412.000
Трошкови производних услуга	1.593.397.000	240.242.000
Трошкови материјала и енергије	389.267.000	69.874.000
Нематеријални трошкови	1.087.575.000	1.697.003.000
Пословни губитак	332.419.000	0
Пословни добитак	121.959.000	10.500.000

Из објављених финансијских извештаја за 2023. годину види се и:

- 3 савеза није имало пословни приход;
- 53 савеза није имало приходе од продаје робе, производа и услуга;
- 36 савеза није имало приходе од чланарине;
- 11 савеза није имало приходе од донација, дотација и субвенција;
- 9 савеза није имало трошкове зарада, накнада зарада и осталих личних расхода,
- 12 савеза је имало трошкове донација другим организацијама,
- 54 савеза је имало вишак прихода над расходима,
- 60 савеза је имало вишак расхода над приходима.

[335] У овај приход улазе и приходи о чланарине чланова ФСС и приходи од донација, дотација и субвенција.

Ако се упореде финансијски извештаји за 2019. годину и за 2023. години може се видети да је дошло до значајног повећања укупних прихода и расхода (приходи су са 6.906.909.000 динара скочили на 8.667.851.000 динара, док су се расходи са 6.642.227.000 динара повећали на 8.834.889.000 динара). Основни извор тог повећања лежи у приходима Фудбалског савеза Србије од продаје роба, производа и услуга (у земљи и иностранству). Оно што је, међутим, забрињавајуће је да је нето вишак расхода над приходима (губитак) повећан са 89.150.000 динара у 2019. на 309.919.000 динара у 2023. години, док се нето вишак прихода смањен са 299.413.000 динара на 106.840.000 динара.

2.9.5. Финансијски показатељи пословања надлежних територијалних спортских савеза у периоду 2017 – 2019. године

У оквиру Истраживања Спортског савеза Србије из 2021. године извршена је и анализа финансијског пословања надлежних територијалних спорских савеза јединица локалне самоуправе (150), ради сагледавања капацитета тих савеза да остварују своје надлежности утврђене Законом о спорту. Анализа је извршена на основу података из Биланса стања и Биланса успеха за период 2017-2019. године који су предати Агенцији за привредне регистре. Како нема значајних разлика између анализираних година, изнеће се неки основни подаци за 2019. годину.

Према Билансима стања, у 2019. години 56 територијалних савеза је имало сталну имовину а 96 није (62,7%). Знатно су бољи показатељи када је у питању пословна имовина јер је њу имао 130 савез а 20 савеза није (13%). Изразит проблем је што 20 савеза није имало ни сталну ни пословну имовину. Укупна књиговодствена вредност сталне имовине је износила 151.964.000 динара а пословне имовине 276.274.000 динара. Укупно 123 савеза је имало готовински еквивалент и готовину (29.098.000 динара) а 27 није. Веома забрињавајући податак је да је 61 савез имао вишак расхода над приходима од којих 19 изнад висине улога, а 91 савез је имао дугорочна резервисања и обавезе.

Према Билансима успеха, у 2019. години 140 савеза је остварило пословни приход а 10 није. У односу на поједине приходе, 136 савеза је имало приходе од донација док 14 није, за разлику од прихода од продаје робе које је остварило само 13 савеза. Укупан пословни приход свих територијалних савеза је износио 1.302.190.000 динара, од којих су приходи од донације износили 1.169.211.000 динара (92,4%). Када су у питању расходи, они су укупно износили 1.168.648.000 динара, у које улазе и трошкови зарада 424.838.000 динара (41,6%), нематеријални трошкови 333.483.000 динара (26,1%), трошкови производних услуга 218.222.000 динара и трошкови донација 63.644.000 динара. Изузетно забрињавајући податак је да је 45 територијалних свеза изразило пословни губитак (у висини од 13.952.000 динара), да је само половина савеза (75) имала нето вишак прихода над расходима и да је 40 савеза остварило нето вишак расхода над приходима (у висини од 15.402.000 динара).

На основу Пирсоновог коефицијента корелације, за степен слободе 1 и праг значајности p=0,05 (95%), утврђено је да постоји слаба негативна корелациона веза између пословних прихода спортских савеза и степена развијености ЈЛС (за 2015. год), за посматрани временски период од 2017-2019. године. Пирсонов коефицијент корелације, је показао и да постоји изузетно јака позитивна корелациона веза између трошкова зарада, накнада зарада, личних расхода и броја запослених у спортским савезима, за 2019. годину. Коначно, на основу Пирсоновог коефицијента корелације утврђено је и да постоји изузетно јака позитивна корелациона веза између прихода од донација, пословних расхода и трошкова зарада у односу на пословне приходе, која је статистички значајна. Умерена корелациона зависност постоји између прихода од продаје и

нематеријалних трошкова у односу на пословне приходе. Нето вишак расхода над приходима има умерену корелациону повезаност са пословним расходима.

2.9.6. Финансијски показатељи пословања најбољих српских спортских клубова према финансијским извештајима за 2017 – 2019. годину

У оквиру Истраживања Спортског савеза Србије из 2021. године спроведена је анализа финансијског пословања најбољих домаћих спортских организација (клубова) на основу финансијских извештаја (биланса стања и биланса успеха) који су поднети Агенцији за привредне регистре за период 2017-2019. године. Коришћење изабраних података из наведених финансијских извештаја омогућила је Агенција за привредне регистре достављајући тражене податке у форми ексел извештаја. У тренутку прибављања података спортске организације још нису биле предале финансијске извештаје за 2020. годину, тако да та година није узета у обзир. Имајући у виду сва ограничења у пословању која су пратила епидемију КОРОНа вируса, питање је у којој мери би подаци за 2020. били и прави показатељи трендова у пословању изабраних клубова. Суштински гледано, период 2017-2019. године је био базни, претпандемијски период, док су 2020-2021. представљале COVID шок.

Приликом избора клубова који ће се анализирати пошло се од списка клубова који су добили помоћ и буџета Републике Србије на основу Уредбе о утврђивању Програма финансијске подршке спортским организацијама у отежаним економским условима услед пандемије COVID-19 изазване вирусом SARS-CoV-2 ("Службени гласник РС", број 144 од 27. новембра 2021). Списку клубова који су добили помоћ, додати су клубови највиших националних фудбалских лига за мушкарце и жене, а изостављени су клубови других лига у колективним спортовима. Ипак, додатно су анализирани одређени показатељи финансијског пословања женских клубова других лига, да би се сагледало какво је финансијско стање женског клупског спорта на националном нивоу.

Анализа је предузета са циљем сагледавања у којој мери су постојећа решења Закона о спорту која се односе на финансирање спортских организација из јавних средстава дала резултате у односу на финансијско пословање наших најбољих спортских клубова, као и да би се, с друге стране, сагледало финансијско стање најбољих спортских организација у контексту припрема за доношење закона из члана 179. став 1. Закона о спорту којим би се требала уредити приватизација имовине и капитала у друштвеној, односно јавној својини у организацијама у области спорта. У јавности се уобичајено мисли да у нашим најбољим клубовима постоји „имовина велике вредности“ коју би требало приватизовати. Према Закону о спорту, финансирање спортских организација није у надлежности Републике Србије, већ се оне могу финансирати из јавних средстава јединица локалне самоуправе преко годишњих и посебних програма, уз ограничење да финансијску подршку могу да добију, по правилу, само аматерске спорске организације. Већ дуже време се у спортској јавности истиче потреба да се омогући финансирање одређених спортских организација и из буџет Републике Србије, с тим да је спорно које би то организације биле. Коначно, кроз сагледавање финансијског стања наших најбољих клубова може се сагледати и у којој мери они могу бити „конкурентни“ на међународној спортској сцени, имајући у виду да савремени врхунски спорт и врхунски спортски резултати у многоме зависе од „висине клупских буџета“.

Анализом је обухваћено наших најбољих 221 спортских организација (клубова), у пет колективних спортова (мушкарци и жене), и то фудбал, кошарка, одбојка, рукомет и ватерполо (125 клубова првих националних лига), и у 12 индивидуалних спортова (атлетика, теквондо,

карате, рвање, џудо, стрељаштво, кајак-кану, тенис, пливање, стони тенис, веслање, спорт особа са инвалидитетом), по осам клубова (96). Скоро сви изабани спортови су спортови прве категорије, уз неке спортове друге категорије.

Анализиране спортске организације (221) разврстане су у Регистру финансијских извештаја у 2019. години као:

- микро правна лица: 207
- мала правна лица: 12
- средња правна лица: 1 (ФК Партизан)
- велика правна лица: 1 (ФК Црвена Звезда)

Просечан број запослених у 2019. години био је у свим клубовима 1560, с тим да 110 спортских клубова није имало запослене, 46 су имали само 1 запосленог, а укупно 86 клубова су имали до 10 запослених. Три клуба са највећим бројем запослени су: ФК Црвена Звезда 253, ФК Партизан 218 и ФК Војводина 106. Од укупних 1560 запослених лица, 1090 су у мушким фудбалским клубовима Супер лиге.

Анализа Биланса стања свих клубова

Табела: Стална имовина свих клубова (у хиљадама)

Спорт	**2017.**	**2018.**	**2019.**
Атлетика	20.576	19.984	18.992
Теквондо	3.833	5.077	4.257
Карате	7.218	10.419	14.133
Рвање	4.098	3.176	3.585
Џудо	665	954	1.297
Стрељаштво	3.453	2.832	2.480
Kajak-кану	15.004	18.092	13.484
Тенис	12.074	12.116	11.813
Пливање	6.010	5.815	5.681
Стони тенис	862	1.787	2.098
Веслање	111.517	110.785	111.700
Кошарка - Мушкарци	90.496	537.090	315.237
Рукомет - Мушкарци	17.121	18.434	18.949
Ватерполо - Мушкарци	1.571.070	1.570.376	1.570.607
Одбојка - Мушкарци	6.200	10.523	16.563
Фудбал (са ЦЗ и Партизан) – мушкарци	10.374.071	11.667.589	8.983.968
Кошарка - Жене	69	60	131
Рукомет - Жене	97	742	1.531
Ватерполо - Жене	1.719	1.641	2.152
Одбојка - Жене	665	259	354
Фудбал - Жене	15.750	15.652	16.637
Укупно	**12.262.568**	**14.013.403**	**11.115.649**

У којој мери се укупно стање мења ако се из фудбала (Супер лиге) изоставе ФК Црвена Звезда и ФК Партизан може се видети из следеће табеле:

Спорт	**2017.**	**2018.**	**2019.**
Атлетика	20.576	19.984	18.992
Теквондо	3.833	5.077	4.257
Карате	7.218	10.419	14.133
Рвање	4.098	3.176	3.585
Џудо	665	954	1.297
Стрељаштво	3.453	2.832	2.480
Кајак-кану	15.004	18.092	13.484
Тенис	12.074	12.116	11.813
Пливање	6.010	5.815	5.681
Стони тенис	862	1.787	2.098
Веслање	111.517	110.785	111.700
Кошарка - Мушкарци	90.496	537.090	315.237
Рукомет - Мушкарци	17.121	18.434	18.949
Ватерполо - Мушкарци	1.571.070	1.570.376	1.570.607
Одбојка - Мушкарци	6.200	10.523	16.563
Фудбал (без ЦЗ и Парт.) - Мушкарци	1.039.094	1.678.986	2.578.356
Кошарка - Жене	69	60	131
Рукомет - Жене	97	742	1.531
Ватерполо - Жене	1.719	1.641	2.152
Одбојка - Жене	665	259	354
Фудбал - Жене	15.750	15.652	16.637
Укупно	**2.927.591**	**4.024.800**	**4.710.037**

Табела: Послова имовина свих клубова (у хиљадама)

Спорт	**2017.**	**2018.**	**2019.**
Атлетика	37.247	36.647	30.369
Теквондо	6.543	7.490	8.406
Карате	22.752	26.321	44.174
Рвање	11.628	10.979	12.383
Џудо	9.614	8.527	8.918
Стрељаштво	10.585	10.665	12.472
Кајак-кану	17.519	20.799	19.746
Тенис	19.228	20.334	18.506
Пливање	10.870	10.275	11.283
Стони тенис	6.164	4.933	5.524
Веслање	138.755	138.865	151.047
Кошарка - Мушкарци	1.374.138	1.754.799	1.857.141
Рукомет - Мушкарци	36.991	59.748	65.421

Ватерполо - Мушкарци	1.651.187	2.113.077	2.147.360
Одбојка - Мушкарци	47.716	34.868	44.369
Фудбал (са ЦЗ и Партизан) - Мушкарци	12.399.015	14.267.923	11.467.983
Кошарка - Жене	5.176	3.966	5.714
Рукомет - Жене	6.319	9.885	7.960
Ватерполо - Жене	11.144	14.378	14.539
Одбојка - Жене	8.584	9.969	15.240
Фудбал - Жене	36.895	42.512	54.193
Укупно	**15.868.070**	**18.606.960**	**16.002.748**

Табела: Пословна имовина свих клубова без ФК Црвена звезда и ФК Партизан (у хиљадама)

Спорт	**2017.**	**2018.**	**2019.**
Атлетика	37.247	36.647	30.369
Теквондо	6.543	7.490	8.406
Карате	22.752	26.321	44.174
Рвање	11.628	10.979	12.383
Џудо	9.614	8.527	8.918
Стрељаштво	10.585	10.665	12.472
Кајак-кану	17.519	20.799	19.746
Тенис	19.228	20.334	18.506
Пливање	10.870	10.275	11.283
Стони тенис	6.164	4.933	5.524
Веслање	138.755	138.865	151.047
Кошарка - Мушкарци	1.374.138	1.754.799	1.857.141
Рукомет - Мушкарци	36.991	59.748	65.421
Ватерполо - Мушкарци	1.651.187	2.113.077	2.147.360
Одбојка - Мушкарци	47.716	34.868	44.369
Фудбал (без ЦЗ и Парт.) - Мушкарци	1.914.534	3.416.403	3.736.135
Кошарка - Жене	5.176	3.966	5.714
Рукомет - Жене	6.319	9.885	7.960
Ватерполо - Жене	11.144	14.378	14.539
Одбојка - Жене	8.584	9.969	15.240
Фудбал - Жене	36.895	42.512	54.193
Укупно	**5.383.589**	**7.755.440**	**8.270.900**

Табела: Потраживања свих клубова по основу продаје (у хиљадама)

Спорт	**2017.**	**2018.**	**2019.**
Атлетика	55	19	9
Теквондо	41	41	41
Карате	873	1.330	1.222
Рвање	854	1.284	1.049
Џудо	1.146	3.140	4.079
Стрељаштво	1.807	1.809	2.538
Кајак-кану	23	0	66
Тенис	611	485	668
Пливање	613	135	293
Стони тенис	1.245	708	1.398
Веслање	7.269	6.272	10.447
Кошарка - Мушкарци	50.175	63.900	109.225
Рукомет - Мушкарци	8.806	11.698	16.470
Ватерполо - Мушкарци	47.656	505.032	541.790
Одбојка - Мушкарци	4.881	9.988	3.997
Фудбал (са ЦЗ и Парт.) - Мушкарци	1.038.238	682.254	774.946
Кошарка - Жене	2.197	133	2.729
Рукомет - Жене	315	292	1.377
Ватерполо - Жене	3.211	2.691	2.983
Одбојка - Жене	1.179	317	1.504
Фудбал - Жене	11.101	13.684	17.256
Укупно	**1.182.296**	**1.305.212**	**1.494.087**

Табела: Потраживања по основу продаје свих клубова без ФК Црвена Звезда и ФК Партизан (у хиљадама)

Спорт	**2017.**	**2018.**	**2019.**
Атлетика	55	19	9
Теквондо	41	41	41
Карате	873	1.330	1.222
Рвање	854	1.284	1.049
Џудо	1.146	3.140	4.079
Стрељаштво	1.807	1.809	2.538
Кајак-кану	23	0	66
Тенис	611	485	668
Пливање	613	135	293

Стони тенис	1.245	708	1.398
Веслање	7.269	6.272	10.447
Кошарка - Мушкарци	50.175	63.900	109.225
Рукомет - Мушкарци	8.806	11.698	16.470
Ватерполо - Мушкарци	47.656	505.032	541.790
Одбојка - Мушкарци	4.881	9.988	3.997
Фудбал (без ЦЗ и Партизан) - Мушкарци	279.447	316.450	379.263
Кошарка - Жене	2.197	133	2.729
Рукомет - Жене	315	292	1.377
Ватерполо - Жене	3.211	2.691	2.983
Одбојка - Жене	1.179	317	1.504
Фудбал - Жене	11.101	13.684	17.256
Укупно	**423.505**	**939.408**	**1.098.404**

Табела: Готовина и готовински еквивалент свих клубова (у хиљадама)

Спорт	**2017.**	**2018.**	**2019.**
Атлетика	2.137	3.412	3.659
Теквондо	1.867	1.233	2.985
Карате	12.352	8.858	5.536
Рвање	1.363	661	1.594
Џудо	1.679	2.321	3.212
Стрељаштво	2.277	3.799	4.946
Kajak-кану	1.746	1.380	4.761
Тенис	2.103	1.929	1.548
Пливање	3.325	2.399	4.141
Стони тенис	3.321	1.407	1.287
Веслање	5.817	8.169	6.183
Кошарка - Мушкарци	31.828	49.438	91.377
Рукомет - Мушкарци	3.392	5.474	1.796
Ватерполо - Мушкарци	9.525	11.193	16.085
Одбојка - Мушкарци	28.760	3.952	5.504
Фудбал (са ЦЗ и Партизан) - Мушкарци	309.711	994.665	288.897
Кошарка - Жене	802	2.016	1.192
Рукомет - Жене	1.912	2.483	2.269
Ватерполо - Жене	417	4.174	3.813
Одбојка - Жене	602	3.100	6.087

Фудбал - Жене	583	2.540	5.536
Укупно	**425.519**	**1.114.603**	**462.408**

Табела: Готовина и готовински еквивалент сви клубови без ФК Црвена Звезда и ФК Партизан (у хиљадама)

Спорт	**2017.**	**2018.**	**2019.**
Атлетика	2.137	3.412	3.659
Теквондо	1.867	1.233	2.985
Карате	12.352	8.858	5.536
Рвање	1.363	661	1.594
Џудо	1.679	2.321	3.212
Стрељаштво	2.277	3.799	4.946
Кајак-кану	1.746	1.380	4.761
Тенис	2.103	1.929	1.548
Пливање	3.325	2.399	4.141
Стони тенис	3.321	1.407	1.287
Веслање	5.817	8.169	6.183
Кошарка - Мушкарци	31.828	49.438	91.377
Рукомет - Мушкарци	3.392	5.474	1.796
Ватерполо - Мушкарци	9.525	11.193	16.085
Одбојка - Мушкарци	28.760	3.952	5.504
Фудбал (без и Партизан) - Мушкарци	259.061	994.236	197.828
Кошарка - Жене	802	2.016	1.192
Рукомет - Жене	1.912	2.483	2.269
Ватерполо - Жене	417	4.174	3.813
Одбојка - Жене	602	3.100	6.087
Фудбал - Жене	583	2.540	5.536
Укупно	**374.869**	**1.114.174**	**371.339**

Табела: Вишак расхода над приходима свих клубова (у хиљадама)

Спорт	**2017.**	**2018.**	**2019.**
Атлетика	14.750	15.580	15.206
Теквондо	3.321	3.375	4.461
Карате	793	680	1.210
Рвање	16.015	11.308	10.227
Џудо	14.455	8.214	18.470
Стрељаштво	2.911	3.056	2.888

Кајак-кану	652	910	1.068
Тенис	10.779	7.309	12.525
Пливање	2.815	3.845	4.603
Стони тенис	5.577	8.843	9.453
Веслање	8.053	8.395	9.113
Кошарка - Мушкарци	1.417.058	1.455.962	1.745.236
Рукомет - Мушкарци	62.217	67.599	70.218
Ватерполо - Мушкарци	342.783	354.376	485.106
Одбојка - Мушкарци	66.833	69.814	85.652
Фудбал (са ЦЗ и Партизан) - Мушкарци	8.223.768	9.438.737	9.703.072
Кошарка - Жене	8.840	8.834	9.226
Рукомет - Жене	41.620	35.634	41.212
Ватерполо - Жене	10.238	10.075	14.622
Одбојка - Жене	11.344	20.376	20.162
Фудбал - Жене	13.410	22.089	23.645
Укупно	**10.278.232**	**11.555.011**	**12.287.375**

Табела: Вишак прихода над расходима свих клубова без ФК Црвена Звезда и ФК Партизан (у хиљадама)

Спорт	**2017.**	**2018.**	**2019.**
Атлетика	14.750	15.580	15.206
Теквондо	3.321	3.375	4.461
Карате	793	680	1.210
Рвање	16.015	11.308	10.227
Џудо	14.455	8.214	18.470
Стрељаштво	2.911	3.056	2.888
Кајак-кану	652	910	1.068
Тенис	10.779	7.309	12.525
Пливање	2.815	3.845	4.603
Стони тенис	5.577	8.843	9.453
Веслање	8.053	8.395	9.113
Кошарка - Мушкарци	1.417.058	1.455.962	1.745.236
Рукомет - Мушкарци	62.217	67.599	70.218
Ватерполо - Мушкарци	342.783	354.376	485.106
Одбојка - Мушкарци	66.833	69.814	85.652

Фудбал (без ЦЗ и Партизан) - Мушкарци	1.392.852	1.705.654	1.643.952
Кошарка - Жене	8.840	8.834	9.226
Рукомет - Жене	41.620	35.634	41.212
Ватерполо - Жене	10.238	10.075	14.622
Одбојка - Жене	11.344	20.376	20.162
Фудбал - Жене	13.410	22.089	23.645
Укупно	**3.447.316**	**3.821.928**	**4.228.255**

Табела: Дугорочна резервисања и обавезе свих клубова (у хиљадама)

Спорт	**2017.**	**2018.**	**2019.**
Атлетика	18.145	16.760	9.797
Теквондо	8.871	8.585	10.729
Карате	6.739	6.723	22.451
Рвање	9.915	9.839	12.231
Џудо	14.825	11.618	13.083
Стрељаштво	5.246	5.238	6.630
Кајак-кану	8.051	10.811	9.888
Тенис	18.084	19.218	22.232
Пливање	3.950	3.334	4.106
Стони тенис	7.055	8.793	9.879
Веслање	26.311	23.826	33.337
Кошарка - Мушкарци	2.398.459	2.956.147	3.231.710
Рукомет - Мушкарци	78.128	105.994	111.142
Ватерполо - Мушкарци	416.244	630.595	756.739
Одбојка - Мушкарци	45.587	55.721	58.807
Фудбал (са ЦЗ и Партизан) - Мушкарци	1.560.330	3.026.238	3.392.206
Кошарка - Жене	11.218	11.064	11.865
Рукомет - Жене	35.552	38.369	38.986
Ватерполо - Жене	19.634	22.841	21.135
Одбојка - Жене	15.819	23.558	22.838
Фудбал - Жене	45.226	59.503	72.176
Укупно	**4.753.389**	**7.054.775**	**7.871.967**

Табела: Дугорочне обавезе и резервисања сви клубови без ФК Црвена Звезда и ФК Партизан (у хиљадама)

Спорт	**2017.**	**2018.**	**2019.**
Атлетика	18.145	16.760	9.797
Теквондо	8.871	8.585	10.729
Карате	6.739	6.723	22.451
Рвање	9.915	9.839	12.231
Џудо	14.825	11.618	13.083

Стрељаштво	5.246	5.238	6.630
Кајак-кану	8.051	10.811	9.888
Тенис	18.084	19.218	22.232
Пливање	3.950	3.334	4.106
Стони тенис	7.055	8.793	9.879
Веслање	26.311	23.826	33.337
Кошарка - Мушкарци	2.398.459	2.956.147	3.231.710
Рукомет - Мушкарци	78.128	105.994	111.142
Ватерполо - Мушкарци	416.244	630.595	756.739
Одбојка - Мушкарци	45.587	55.721	58.807
Фудбал (без ЦЗ и Партизан) - Мушкарци	1.043.969	2.737.916	2.641.166
Кошарка - Жене	11.218	11.064	11.865
Рукомет - Жене	35.552	38.369	38.986
Ватерполо - Жене	19.634	22.841	21.135
Одбојка - Жене	15.819	23.558	22.838
Фудбал - Жене	45.226	59.503	72.176
Укупно	**4.237.028**	**6.766.453**	**7.120.927**

Табела: Вишак расхода над приходима изнад висине улога/капитала свих клубова (у хиљадама)

Спорт	**2017.**	**2018.**	**2019.**
Атлетика	1.174	2.029	1.720
Теквондо	2.831	3.099	3.579
Карате	137	192	260
Рвање	6.905	5.672	5.976
Џудо	6.972	4.826	6.332
Стрељаштво	498	531	551
Kajak-кану	0	128	0
Тенис	3.508	4.165	7.082
Пливање	895	767	1.175
Стони тенис	5.362	6.530	6.960
Веслање	0	0	0
Кошарка - Мушкарци	1.221.186	1.363.780	1.659.934
Рукомет - Мушкарци	44.007	52.465	51.565
Ватерполо - Мушкарци	25.730	35.025	11.507
Одбојка - Мушкарци	50.338	27.124	62.566
Фудбал (са ЦЗ и Партизан) - Мушкарци	1.403.167	2.340.719	2.709.063
Кошарка - Жене	6.375	7.747	7.308
Рукомет - Жене	29.447	30.726	32.738
Ватерполо - Жене	8.612	8.540	7.272
Одбојка - Жене	9.600	17.493	12.953

Фудбал - Жене	10.109	18.728	19.506
Укупно	**2.836.853**	**3.930.286**	**4.608.047**

Табела: Вишак расхода над приходима изнад висине улога/капитала свих клубова без ФК Црвена Звезда и ФК Партизан (у хиљадама)

Спорт	**2017.**	**2018.**	**2019.**
Атлетика	1.174	2.029	1.720
Теквондо	2.831	3.099	3.579
Карате	137	192	260
Рвање	6.905	5.672	5.976
Џудо	6.972	4.826	6.332
Стрељаштво	498	531	551
Кајак-кану	0	128	0
Тенис	3.508	4.165	7.082
Пливање	895	767	1.175
Стони тенис	5.362	6.530	6.960
Веслање	0	0	0
Кошарка - Мушкарци	1.221.186	1.363.780	1.659.934
Рукомет - Мушкарци	44.007	52.465	51.565
Ватерполо - Мушкарци	25.730	35.025	11.507
Одбојка - Мушкарци	50.338	27.124	62.566
Фудбал (без ЦЗ и Партизан) - Мушкарци	1.195.620	1.231.005	1.402.720
Кошарка - Жене	6.375	7.747	7.308
Рукомет - Жене	29.447	30.726	32.738
Ватерполо - Жене	8.612	8.540	7.272
Одбојка - Жене	9.600	17.493	12.953
Фудбал - Жене	10.109	18.728	19.506
Укупно	**2.629.306**	**2.820.572**	**3.301.704**

Из претходне анализе вишка расхода над приходима изнад висине улога/капитала може се видети да је укупни дуг који се не може покрити вредношћу имовине свих клубова износио на крају 2019. године 39.100.950 евра. Ако се из рачунице изоставе ФК Црвена Звезда и ФК Партизан добија се износ од 28.016.156 евра.

Анализа Биланса успеха свих клубова

Табела: Пословни приходи свих клубова (у хиљадама)

Спорт	**2017.**	**2018.**	**2019.**
Атлетика	42.497	46.278	53.321
Теквондо	53.283	57.095	62.771
Карате	45.274	43.030	44.841
Рвање	42.064	46.981	42.130

Џудо	49.806	63.520	75.332
Стрељаштво	24.631	23.166	25.387
Кајак-кану	29.452	28.971	36.946
Тенис	30.831	29.186	27.940
Пливање	74.312	76.094	80.672
Стони тенис	25.151	27.173	33.703
Веслање	85.142	55.834	55.837
Кошарка - Мушкарци	1.622.621	1.473.005	1.779.196
Рукомет - Мушкарци	235.039	280.162	517.143
Ватерполо - Мушкарци	247.765	577.959	324.382
Одбојка - Мушкарци	246.097	243.215	342.640
Фудбал (са ЦЗ и Партизан) - Мушкарци	6.601.103	7.695.803	9.940.570
Кошарка - Жене	65.527	72.505	92.340
Рукомет - Жене	103.895	134.533	302.552
Ватерполо - Жене	65.198	69.783	74.925
Одбојка - Жене	50.368	73.900	97.063
Фудбал - Жене	40.800	79.755	94.094
Укупно	**9.780.856**	**11.197.948**	**14.103.785**

Табела: Пословни приходи свих клубова без ФК Црвена Звезда и ФК Партизан (у хиљадама)

Спорт	**2017.**	**2018.**	**2019.**
Атлетика	42.497	46.278	53.321
Теквондо	53.283	57.095	62.771
Карате	45.274	43.030	44.841
Рвање	42.064	46.981	42.130
Џудо	49.806	63.520	75.332
Стрељаштво	24.631	23.166	25.387
Kajak-кану	29.452	28.971	36.946
Тенис	30.831	29.186	27.940
Пливање	74.312	76.094	80.672
Стони тенис	25.151	27.173	33.703
Веслање	85.142	55.834	55.837
Кошарка - Мушкарци	1.622.621	1.473.005	1.779.196
Рукомет - Мушкарци	235.039	280.162	517.143
Ватерполо - Мушкарци	247.765	577.959	324.382
Одбојка - Мушкарци	246.097	243.215	342.640
Фудбал (без ЦЗ и Партизан) - Мушкарци	1.863.575	2.429.754	2.844.013

Кошарка - Жене	65.527	72.505	92.340
Рукомет - Жене	103.895	134.533	302.552
Ватерполо - Жене	65.198	69.783	74.925
Одбојка - Жене	50.368	73.900	97.063
Фудбал - Жене	40.800	79.755	94.094
Укупно	**5.043.328**	**5.931.899**	**7.007.228**

Пословни приход свих анализираних 221 клубова (клубови највишег ранга националних такмичења) износио је у 2019. години **119.675.732** евра. Међутим, пословни приход свих клубова без ФК Црвена Звезда и ФК Партизан износио је 2019. године **59.458.871** евра или 49,68% од укупног пословног прихода свих клубова са ова два клуба.

Табела: Приходи од продаје робе, производа и услуга свих клубова (у хиљадама)

Спорт	**2017.**	**2018.**	**2019.**
Атлетика	40	140	1.582
Теквондо	6.042	5.982	475
Карате	1.273	1.070	2.028
Рвање	3.144	4.335	1.663
Џудо	1.932	1.382	3.812
Стрељаштво	4.297	2.820	5.609
Кајак-кану	1.024	1.140	1.657
Тенис	434	133	271
Пливање	240	400	161
Стони тенис	9.785	7.807	7.587
Веслање	31.830	5.820	4.950
Кошарка - Мушкарци	1.043.285	905.340	1.029.343
Рукомет - Мушкарци	18.013	18.812	35.656
Ватерполо - Мушкарци	35.771	33.582	46.674
Одбојка - Мушкарци	37.962	61.049	30.917
Фудбал (са ЦЗ и Партизан) - Мушкарци	3.796.290	3.243.436	4.314.914
Кошарка - Жене	11.977	8.043	24.940
Рукомет - Жене	1.067	1.097	19.054
Ватерполо - Жене	11.982	12.574	12.209
Одбојка - Жене	4.093	6.611	6.344
Фудбал - Жене	1.250	544	209
Укупно	**5.021.731**	**4.322.117**	**5.550.055**

Табела: Учешће прихода од продаје производа, робе и услуга у укупном пословном приходу свих клубова (у хиљадама)

Спорт	**% у односу на укупан пословни приход 2017.**	**% у односу на укупан пословни приход 2018.**	**% у односу на укупан пословни приход 2019.**
Атлетика	0%	0%	3%
Теквондо	11%	10%	1%
Карате	3%	2%	5%
Рвање	7%	9%	4%
Џудо	4%	2%	5%
Стрељаштво	17%	12%	22%
Кајак-кану	3%	4%	4%
Тенис	1%	0%	1%
Пливање	0%	1%	0%
Стони тенис	39%	29%	23%
Веслање	37%	10%	9%
Кошарка - Мушкарци	64%	61%	58%
Рукомет - Мушкарци	8%	7%	7%
Ватерполо - Мушкарци	14%	6%	14%
Одбојка - Мушкарци	15%	25%	9%
Фудбал (са ЦЗ и Партизан) - Мушкарци	58%	42%	43%
Кошарка - Жене	18%	11%	27%
Рукомет - Жене	1%	1%	6%
Ватерполо - Жене	18%	18%	16%
Одбојка - Жене	8%	9%	7%
Фудбал - Жене	3%	1%	0%
Укупно	**51,34%**	**38,60%**	**39,35%**

Табела: Приходи од продаје робе, производа и услуга свих клубова без ФК Црвена Звезда и ФК Партизан (у хиљадама)

Спорт	**2017.**	**2018.**	**2019.**
Атлетика	40	140	1.582
Теквондо	6.042	5.982	475
Карате	1.273	1.070	2.028
Рвање	3.144	4.335	1.663

Џудо	1.932	1.382	3.812
Стрељаштво	4.297	2.820	5.609
Кајак-кану	1.024	1.140	1.657
Тенис	434	133	271
Пливање	240	400	161
Стони тенис	9.785	7.807	7.587
Веслање	31.830	5.820	4.950
Кошарка - Мушкарци	1.043.285	905.340	1.029.343
Рукомет - Мушкарци	18.013	18.812	35.656
Ватерполо - Мушкарци	35.771	33.582	46.674
Одбојка - Мушкарци	37.962	61.049	30.917
Фудбал (без ЦЗ и Партизан)- Мушкарци	578.431	1.129.877	1.062.867
Кошарка - Жене	11.977	8.043	24.940
Рукомет - Жене	1.067	1.097	19.054
Ватерполо - Жене	11.982	12.574	12.209
Одбојка - Жене	4.093	6.611	6.344
Фудбал - Жене	1.250	544	209
Укупно	**1.803.872**	**2.208.558**	**2.298.008**

Табела: Приходи од донација, дотација и субвенција и сл. свих клубова (у хиљадама)

Спорт	**2017.**	**2018.**	**2019.**
Атлетика	25.633	28.664	34.390
Теквондо	19.624	23.504	35.631
Карате	29.248	29.460	26.840
Рвање	32.819	36.612	40.136
Џудо	40.960	55.218	59.164
Стрељаштво	14.009	15.063	10.545
Кајак-кану	20.040	22.477	30.636
Тенис	20.240	21.184	21.056
Пливање	24.692	26.380	29.515
Стони тенис	14.432	16.255	23.757
Веслање	29.072	28.381	27.374
Кошарка - Мушкарци	496.293	523.507	626.972
Рукомет - Мушкарци	203.019	243.029	454.160

Ватерполо - Мушкарци	127.294	131.668	198.840
Одбојка - Мушкарци	194.335	151.027	272.972
Фудбал (са ЦЗ и Партизан) - Мушкарци	1.056.361	823.634	1.294.195
Кошарка - Жене	45.181	55.911	53.495
Рукомет - Жене	93.124	122.895	251.835
Ватерполо - Жене	37.020	43.358	49.461
Одбојка - Жене	36.871	52.784	69.620
Фудбал - Жене	38.812	79.197	93.660
Укупно	**2.599.079**	**2.530.208**	**3.704.254**

Табела: Процентуално учешће прихода од донација, дотација и субвенција у пословном приходу свих клубова (у хиљадама)

Спорт	**% у односу на укупан пословни приход 2017.**	**% у односу на укупан пословни приход 2018.**	**% у односу на укупан пословни приход 2019.**
Атлетика	60,32%	61,94%	64,50%
Теквондо	36,83%	41,17%	56,76%
Карате	64,60%	68,46%	59,86%
Рвање	78,02%	77,93%	95,27%
Џудо	82,24%	86,93%	78,54%
Стрељаштво	56,88%	65,02%	41,54%
Kajak-кану	68,04%	77,58%	82,92%
Тенис	65,65%	72,58%	75,36%
Пливање	33,23%	34,67%	36,59%
Стони тенис	57,38%	59,82%	70,49%
Веслање	34,15%	50,83%	49,02%
Кошарка - Мушкарци	30,59%	35,54%	35,24%
Рукомет - Мушкарци	86,38%	86,75%	87,82%
Ватерполо - Мушкарци	51,38%	22,78%	61,30%
Одбојка - Мушкарци	78,97%	62,10%	79,67%
Фудбал (са ЦЗ и Партизан) - Мушкарци	16,00%	10,70%	13,02%
Кошарка - Жене	68,95%	77,11%	57,93%
Рукомет - Жене	89,63%	91,35%	83,24%
Ватерполо - Жене	56,78%	62,13%	66,01%
Одбојка - Жене	73,20%	71,43%	71,73%
Фудбал - Жене	95,13%	99,30%	99,54%

Укупно	**26,57%**	**22,60%**	**26,26%**

Табела: Приходи од донација, дотација и субвенција свих клубова без ФК Црвена Звезда и ФК Партизан (у хиљадама)

Спорт	**2017.**	**2018.**	**2019.**
Атлетика	25.633	28.664	34.390
Теквондо	19.624	23.504	35.631
Карате	29.248	29.460	26.840
Рвање	32.819	36.612	40.136
Џудо	40.960	55.218	59.164
Стрељаштво	14.009	15.063	10.545
Кајак-кану	20.040	22.477	30.636
Тенис	20.240	21.184	21.056
Пливање	24.692	26.380	29.515
Стони тенис	14.432	16.255	23.757
Веслање	29.072	28.381	27.374
Кошарка - Мушкарци	496.293	523.507	626.972
Рукомет - Мушкарци	203.019	243.029	454.160
Ватерполо - Мушкарци	127.294	131.668	198.840
Одбојка - Мушкарци	194.335	151.027	272.972
Фудбал (без ЦЗ и Партизан) - Мушкарци	1.008.790	781.061	1.135.579
Кошарка - Жене	45.181	55.911	53.495
Рукомет - Жене	93.124	122.895	251.835
Ватерполо - Жене	37.020	43.358	49.461
Одбојка - Жене	36.871	52.784	69.620
Фудбал - Жене	38.812	79.197	93.660
Укупно	**2.551.508**	**2.487.635**	**3.545.638**

Табела: Процентуално учешће прихода од донација, дотација и субвенција у пословном приходу свих клубова без ФК Црвена Звезда и ФК Партизан

Спорт	**% у односу на Укупан пословни приход 2017.**	**% у односу на Укупан пословни приход 2018.**	**% у односу на Укупан пословни приход .2019**
Атлетика	60,32%	61,94%	64,50%
Теквондо	36,83%	41,17%	56,76%
Карате	64,60%	68,46%	59,86%
Рвање	78,02%	77,93%	95,27%
Џудо	82,24%	86,93%	78,54%
Стрељаштво	56,88%	65,02%	41,54%
Кајак-кану	68,04%	77,58%	82,92%
Тенис	65,65%	72,58%	75,36%
Пливање	33,23%	34,67%	36,59%
Стони тенис	57,38%	59,82%	70,49%
Веслање	34,15%	50,83%	49,02%
Кошарка - Мушкарци	30,59%	35,54%	35,24%
Рукомет - Мушкарци	86,38%	86,75%	87,82%
Ватерполо - Мушкарци	51,38%	22,78%	61,30%
Одбојка - Мушкарци	78,97%	62,10%	79,67%
Фудбал (без ЦЗ и Партизан) - Мушкарци	54,13%	32,15%	39,93%
Кошарка - Жене	68,95%	77,11%	57,93%
Рукомет - Жене	89,63%	91,35%	83,24%
Ватерполо - Жене	56,78%	62,13%	66,01%
Одбојка - Жене	73,20%	71,43%	71,73%
Фудбал - Жене	95,13%	99,30%	99,54%
Укупно	**50,59%**	**41,94%**	**50,60%**

Табела: Пословни расходи свих клубова

Спорт	2017	2018	2019
Атлетика	40.573	44.837	51.251
Теквондо	52.020	55.830	60.766
Карате	34.688	36.721	40.274
Рвање	48.672	47.556	43.013
Џудо	44.157	63.014	74.359
Стрељаштво	27.585	26.452	28.102
Kajak-кану	28.219	28.290	33.752
Тенис	29.508	29.684	34.344
Пливање	72.490	76.065	80.195
Стони тенис	25.012	29.932	34.860
Веслање	83.023	54.521	55.470
Кошарка - Мушкарци	1.535.923	1.637.490	2.010.979
Рукомет - Мушкарци	247.888	282.660	533.511
Ватерполо - Мушкарци	279.755	335.336	411.214
Одбојка - Мушкарци	237.317	250.816	362.915
Фудбал (са ЦЗ и Партизан) - Мушкарци	6.872.932	10.767.771	11.035.259
Кошарка - Жене	67.783	71.522	91.048
Рукомет - Жене	109.050	139.377	321.647
Ватерполо - Жене	64.982	68.937	70.737
Одбојка - Жене	51.348	71.772	92.808
Фудбал - Жене	72.369	91.010	95.809
Укупно	**10.025.294**	**14.209.593**	**15.562.313**

Табела: Пословни расходи свих клубова без ФК Црвена Звезда и ФК Партизан

Спорт	2017.	2018.	2019.
Атлетика	40.573	44.837	51.251
Теквондо	52.020	55.830	60.766
Карате	34.688	36.721	40.274
Рвање	48.672	47.556	43.013
Џудо	44.157	63.014	74.359
Стрељаштво	27.585	26.452	28.102
Кајак-кану	28.219	28.290	33.752
Тенис	29.508	29.684	34.344
Пливање	72.490	76.065	80.195

Стони тенис	25.012	29.932	34.860
Веслање	83.023	54.521	55.470
Кошарка - Мушкарци	1.535.923	1.637.490	2.010.979
Рукомет - Мушкарци	247.888	282.660	533.511
Ватерполо - Мушкарци	279.755	335.336	411.214
Одбојка - Мушкарци	237.317	250.816	362.915
Фудбал (без ЦЗ и Партизан) – муш.	1.763.318	2.634.432	2.970.755
Кошарка - Жене	67.783	71.522	91.048
Рукомет - Жене	109.050	139.377	321.647
Ватерполо - Жене	64.982	68.937	70.737
Одбојка - Жене	51.348	71.772	92.808
Фудбал - Жене	72.369	91.010	95.809
Укупно	**4.915.680**	**6.076.254**	**7.497.809**

Табела: Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи свих клубова

Спорт	**2017.**	**2018.**	**2019.**
Атлетика	18.037	19.432	23.222
Теквондо	20.865	29.403	31.636
Карате	10.322	10.376	9.677
Рвање	28.449	26.385	21.974
Џудо	20.925	33.344	38.923
Стрељаштво	7.731	8.717	11.682
Кајак-кану	9.308	9.875	11.011
Тенис	7.940	7.839	8.926
Пливање	28.919	31.860	33.373
Стони тенис	7.559	9.524	11.882
Веслање	30.692	23.674	26.773
Кошарка - Мушкарци	861.637	972.013	1.234.112
Рукомет - Мушкарци	127.150	148.444	298.693
Ватерполо - Мушкарци	140.375	153.227	193.780
Одбојка - Мушкарци	108.881	107.417	254.674
Фудбал (са ЦЗ и Партизан) - Мушкарци	4.297.944	6.669.040	6.490.680

Кошарка - Жене	35.381	35.031	44.528
Рукомет - Жене	70.961	89.378	212.252
Ватерполо - Жене	25.067	25.439	21.451
Одбојка - Жене	14.591	25.493	33.732
Фудбал - Жене	20.967	30.124	44.458
Укупно	**5.893.701**	**8.466.035**	**9.057.439**

Табела: Процентуално учешће трошкова за зараде, накнаде зарада и остале личне расходе у пословним расходима свих клубова

Спорт	**% у односу на Укупан пословни расход 2017.**	**% у односу на Укупан пословни расход 2018.**	**% у односу на Укупан пословни расход 2019.**
Атлетика	44,46%	43,34%	45,31%
Теквондо	40,11%	52,67%	52,06%
Карате	29,76%	28,26%	24,03%
Рвање	58,45%	55,48%	51,09%
Џудо	47,39%	52,92%	52,34%
Стрељаштво	28,03%	32,95%	41,57%
Kajak-кану	32,98%	34,91%	32,62%
Тенис	26,91%	26,41%	25,99%
Пливање	39,89%	41,89%	41,61%
Стони тенис	30,22%	31,82%	34,08%
Веслање	36,97%	43,42%	48,27%
Кошарка - Мушкарци	56,10%	59,36%	61,37%
Рукомет - Мушкарци	51,29%	52,52%	55,99%
Ватерполо - Мушкарци	50,18%	45,69%	47,12%
Одбојка - Мушкарци	45,88%	42,83%	70,17%
Фудбал (са ЦЗ и Партизан) - Мушкарци	62,53%	61,94%	58,82%
Кошарка - Жене	52,20%	48,98%	48,91%
Рукомет - Жене	65,07%	64,13%	65,99%
Ватерполо - Жене	38,58%	36,90%	30,33%
Одбојка - Жене	28,42%	35,52%	36,35%
Фудбал - Жене	28,97%	33,10%	46,40%
Укупно	**58,79%**	**59,58%**	**58,20%**

Табела: Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи свих клубова без ФК Црвена Звезда и ФК Партизан

Спорт	2017.	2018.	2019.
Атлетика	18.037	19.432	23.222
Теквондо	20.865	29.403	31.636
Карате	10.322	10.376	9.677
Рвање	28.449	26.385	21.974
Џудо	20.925	33.344	38.923
Стрељаштво	7.731	8.717	11.682
Кајак-кану	9.308	9.875	11.011
Тенис	7.940	7.839	8.926
Пливање	28.919	31.860	33.373
Стони тенис	7.559	9.524	11.882
Веслање	30.692	23.674	26.773
Кошарка - Мушкарци	861.637	972.013	1.234.112
Рукомет - Мушкарци	127.150	148.444	298.693
Ватерполо - Мушкарци	140.375	153.227	193.780
Одбојка - Мушкарци	108.881	107.417	254.674
Фудбал (без ЦЗ и Партизан) - Мушкарци	1.099.678	1.375.885	1.653.078
Кошарка - Жене	35.381	35.031	44.528
Рукомет - Жене	70.961	89.378	212.252
Ватерполо - Жене	25.067	25.439	21.451
Одбојка - Жене	14.591	25.493	33.732
Фудбал - Жене	20.967	30.124	44.458
Укупно	**2.695.435**	**3.172.880**	**4.219.837**

Укупно процентуално учешће трошкова за зараде, накнаде зарада и остале личне расходе у пословним расходима свих клубова без ФК Црвена Звезда и ФК Партизан износило је у 2017. години 54,83%, у 2018. години 52,22% и у 2019. години 56,28%.

Када су у питању други трошкови, процентуално учешће је износило:

- трошкови производних услуга у пословном расходу свих клубова: у 2017. години 13,78%, у 2018. години 17,85% и у 2019. години 15,08%. Када се изузму ФК Партизан и ФК Црвена Звезда добија је: у 2017. години 14,95%, у 2018. години 16,97% и у 2019. години 17,21%.
- нематеријални трошкови у пословном расходу свих клубова: у 2017. години 17,88%, у 2018. години 13,19% и у 2019. години 16,93%. Када се изузму ФК Партизан и ФК Црвена Звезда добија је: у 2017. години 20,05%, у 2018. години 21,11% и у 2019. години 18,28%.

Табела: Пословни добитак свих клубова

Спорт	2017	2018	2019
Атлетика	1.979	2.259	2.194
Теквондо	1.816	1.752	2.846
Карате	11.076	6.910	4.975
Рвање	1.687	2.009	817
Џудо	7.053	2.423	2.012
Стрељаштво	945	529	674
Кајак-кану	1.393	939	3.194
Тенис	3.784	440	448
Пливање	2.437	1.455	2.447
Стони тенис	1.988	359	786
Веслање	3.061	2.614	1.523
Кошарка - Мушкарци	120.721	62.775	18.571
Рукомет - Мушкарци	3.411	6.393	6.719
Ватерполо - Мушкарци	5.025	255.206	24.588
Одбојка - Мушкарци	11.271	12.420	2.170
Фудбал (са ЦЗ и Партизан) - Мушкарци	1.944.140	471.718	2.335.565
Кошарка - Жене	885	2.097	2.622
Рукомет - Жене	551	4.000	2.783
Ватерполо - Жене	1.611	1.696	5.276
Одбојка - Жене	958	3.222	4.695
Фудбал - Жене	351	688	646
Укупно	**2.126.143**	**841.904**	**2.425.551**

Табела: Пословни добитак свих клубова без ФК Црвена звезда и ФК Партизан

Спорт	2017.	2018.	2019.
Атлетика	1.979	2.259	2.194
Теквондо	1.816	1.752	2.846
Карате	11.076	6.910	4.975
Рвање	1.687	2.009	817
Џудо	7.053	2.423	2.012
Стрељаштво	945	529	674
Кајак-кану	1.393	939	3.194
Тенис	3.784	440	448
Пливање	2.437	1.455	2.447

Стони тенис	1.988	359	786
Веслање	3.061	2.614	1.523
Кошарка - Мушкарци	120.721	62.775	18.571
Рукомет - Мушкарци	3.411	6.393	6.719
Ватерполо - Мушкарци	5.025	255.206	24.588
Одбојка - Мушкарци	11.271	12.420	2.170
Фудбал (без ЦЗ и Партизан) - Мушкарци	637.418	145.470	274.881
Кошарка - Жене	885	2.097	2.622
Рукомет - Жене	551	4.000	2.783
Ватерполо - Жене	1.611	1.696	5.276
Одбојка - Жене	958	3.222	4.695
Фудбал - Жене	351	688	646
Укупно	**819.421**	**515.656**	**364.867**

Табела: Пословни губитак свих клубова (у хиљадама)

Спорт	**2017.**	**2018.**	**2019.**
Атлетика	55	818	124
Теквондо	553	487	841
Карате	490	601	408
Рвање	8.295	2.584	1.700
Џудо	1.404	1.917	1.039
Стрељаштво	3.899	3.815	3.389
Кајак-кану	160	258	0
Тенис	2.461	938	6.852
Пливање	615	1.426	1.970
Стони тенис	1.849	3.118	1.943
Веслање	942	1.301	1.156
Кошарка - Мушкарци	39.675	227.881	254.134
Рукомет - Мушкарци	17.568	8.947	23.087
Ватерполо - Мушкарци	37.015	12.583	111.420
Одбојка - Мушкарци	2.491	5.843	22.445
Фудбал (са ЦЗ и Партизан) – Мушк.	232.373	1.324.661	468.287
Кошарка - Жене	3.141	1.114	1.330

Рукомет - Жене	7.014	8.900	21.878
Ватерполо - Жене	1.395	850	1.088
Одбојка - Жене	1.938	1.094	440
Фудбал - Жене	31.920	11.943	2.361
Укупно	**395.253**	**1.621.079**	**925.892**

Табела: Пословни губитак свих клубова без ФК Црвена Звезда и ФК Партизан (у хиљадама)

Спорт	**2017.**	**2018.**	**2019.**
Атлетика	55	818	124
Теквондо	553	487	841
Карате	490	601	408
Рвање	8.295	2.584	1.700
Џудо	1.404	1.917	1.039
Стрељаштво	3.899	3.815	3.389
Кајак-кану	160	258	0
Тенис	2.461	938	6.852
Пливање	615	1.426	1.970
Стони тенис	1.849	3.118	1.943
Веслање	942	1.301	1.156
Кошарка - Мушкарци	39.675	227.881	254.134
Рукомет - Мушкарци	17.568	8.947	23.087
Ватерполо - Мушк.	37.015	12.583	111.420
Одбојка - Мушкарци	2.491	5.843	22.445
Фудбал (без ЦЗ и Партизан) - Мушкарци	232.373	387.502	129.261
Кошарка - Жене	3.141	1.114	1.330
Рукомет - Жене	7.014	8.900	21.878
Ватерполо - Жене	1.395	850	1.088
Одбојка - Жене	1.938	1.094	440
Фудбал - Жене	31.920	11.943	2.361
Укупно	**395.253**	**683.920**	**586.866**

Табела: Нето вишак прихода над расходима свих клубова

Спорт	2017.	2018.	2019.
Атлетика	1.889	2.033	1.010
Теквондо	1.740	1.568	2.765
Карате	9.477	4.387	2.889
Рвање	1.699	2.123	674
Џудо	7.179	2.379	728
Стрељаштво	859	373	490
Кајак-кану	1.345	940	3.605
Тенис	3.820	523	467
Пливање	2.432	1.455	2.159
Стони тенис	1.611	140	849
Веслање	2.665	3.434	3.542
Кошарка - Мушкарци	132.347	31.179	10.119
Рукомет – Мушк.	2.964	2.439	4.083
Ватерполо – Мушк.	3.520	259.102	27.422
Одбојка - Мушкарци	9.165	14.919	5.094
Фудбал (са ЦЗ и Партизан) - Мушкарци	1.874.767	408.757	2.317.756
Кошарка - Жене	705	720	2.230
Рукомет - Жене	7.891	2.697	3.666
Ватерполо - Жене	775	842	2.824
Одбојка - Жене	558	3.088	5.588
Фудбал - Жене	337	622	1.076
Укупно	**2.067.745**	**743.720**	**2.399.036**

Табела: Нето вишак прихода над расходима без ФК Црвена Звезда и ФК Партизан

Спорт	2017	2018	2019
Атлетика	1.889	2.033	1.010
Теквондо	1.740	1.568	2.765
Карате	9.477	4.387	2.889
Рвање	1.699	2.123	674
Џудо	7.179	2.379	728
Стрељаштво	859	373	490
Кајак-кану	1.345	940	3.605
Тенис	3.820	523	467
Пливање	2.432	1.455	2.159
Стони тенис	1.611	140	849
Веслање	2.665	3.434	3.542
Кошарка – Мушк.	132.347	31.179	10.119

Рукомет - Мушкарци	2.964	2.439	4.083
Ватерполо - Мушкарци	3.520	259.102	27.422
Одбојка - Мушкарци	9.165	14.919	5.094
Фудбал (без ЦЗ и Партизан) – Мушк.	603.143	136.127	257.072
Кошарка - Жене	705	720	2.230
Рукомет - Жене	7.891	2.697	3.666
Ватерполо - Жене	775	842	2.824
Одбојка - Жене	558	3.088	5.588
Фудбал - Жене	337	622	1.076
Укупно	**796.121**	**471.090**	**338.352**

Табела: Нето вишак расхода над приходима

Спорт	**2017.**	**2018.**	**2019.**
Атлетика	2	1.215	103
Теквондо	553	332	841
Карате	9.477	319	796
Рвање	8.325	2.695	1.658
Џудо	80	91	1.778
Стрељаштво	409	286	77
Кајак-кану	16	258	0
Тенис	1.799	688	5.307
Пливање	604	1.433	1.923
Стони тенис	692	2.939	1.248
Веслање	124	468	933
Кошарка - Мушкарци	37.368	229.815	307.581
Рукомет - Мушкарци	6.441	9.881	26.999
Ватерполо - Мушкарци	36.773	12.390	123.391
Одбојка - Мушкарци	2.852	3.437	29.552
Фудбал (са ЦЗ и Партизан) - Мушкарци	198.924	1.297.254	443.905
Кошарка - Жене	3.439	1.761	1.029
Рукомет - Жене	6.188	4.843	28.809
Ватерполо - Жене	1.051	513	957
Одбојка - Жене	1.915	599	0
Фудбал - Жене	303	9.237	1.248

Укупно	**317.335**	**1.580.454**	**978.135**

Табела: Нето вишак расхода над приходима свих клубова без ФК Црвена Звезда и ФК Партизан

Спорт	2017.	2018.	2019.
Атлетика	2	1.215	103
Теквондо	553	332	841
Карате	9.477	319	796
Рвање	8.325	2.695	1.658
Џудо	80	91	1.778
Стрељаштво	409	286	77
Кајак-кану	16	258	0
Тенис	1.799	688	5.307
Пливање	604	1.433	1.923
Стони тенис	692	2.939	1.248
Веслање	124	468	933
Кошарка - Мушкарци	37.368	229.815	307.581
Рукомет - Мушкарци	6.441	9.881	26.999
Ватерполо - Мушкарци	36.773	12.390	123.391
Одбојка - Мушкарци	2.852	3.437	29.552
Фудбал (без ЦЗ и Партизан) - Мушкарци	198.924	368.447	117.868
Кошарка - Жене	3.439	1.761	1.029
Рукомет - Жене	6.188	4.843	28.809
Ватерполо - Жене	1.051	513	957
Одбојка - Жене	1.915	599	0
Фудбал - Жене	303	9.237	1.248
Укупно	**317.335**	**651.647**	**652.098**

Приходи клубова других националних женских лига у кошарци, одбојци и рукомету према Билансима успеха за 2019. годину (у хиљадама)

СПОРТ	ПОСЛ. ПРИХ.	ПРИХ. ОД ЧЛАНАР.	ДОНАЦ. И СУБВ.	ПРИХ. ОД НЕФИНАНС. ИМОВИНЕ	ПОСЛ. РАСХОДИ	НЕТО ВИШАК ПРИХОДА НАД РАСХОД.	НЕТО ВИШАК РАСХОДА НАД ПРИХОД.
ОДБОЈКА	**75.394**	**26.983**	**48.005**	**181**	**75.016**	**1.282**	**601**
РУКОМ.	**37.385**	**1.108**	**28.420**	**240**	**34.799**	**516**	**384**
КОШАР.	**31.944**	**1.263**	**29.732**	**6.285**	**45.367**	**357**	**3.286**

Сви кошаркашки клубови су у 2019. години за женске екипе обезбедили 24.000.000 динара што је око 204.000 евра, од којих око 178.000 евра је обезбеђено из буџета јединица локалне самоуправе и мањег броја донатора. Наведеним сумама треба додати и вредност бесплатних термина за тренирање и одигравање утакмица у спортским објектима, и још неке бесплатне услуге клубовима. Према Пропозицијама такмичења Кошаркашког савеза Србије, клубови учесници „2ЖКЛ Србије“ требају да имају обезбеђена средства у висини од 2.500.000 динара за покриће трошкова учешћа у такмичарској сезони, што за целу Другу женску кошаркашку лигу Србије износи 30.000.000 динара или 255.000 евра. У исто време, за играње у Првој женској кошаркашкој лиги клубу је потребно 6 милион динара.

Пословни приход свих 12 клубова Супер Б рукометне лиге Србије за жене у 2019. години био је око 318.000 евра.

Укупан приход клубова учесника Прве одбојкашке лиге је износио 641.000 евра (без ЖОК Врање који није подносио финансијске извештаје за 2017, 2018 и 2019. годину), од којих је 408.000 евра обезбеђено из буџета ЈЛС и појединих донатора.

Према претходно изнетим подацима, у три наша најважнија колективна тимска спорта (кошарка, одбојка, рукомет) укупан пословни приход свих клубова у другим женским националним лигама износио је у 2019. години 1.263.000 евра. Када се томе дода и пословни приход клубова највиших националних лига у ова три спорта од 4.183.290 евра (рукомет 2.572.721, одбојка 825.365 и кошарка 785.204 евра) добија се да сви женски клубови прва два највиша национална ранга у кошарци, одбојци и рукомету приходовали у 2019. години укупно 5.446.290 евра и са тим новцем одиграли првенства. Главни извор прихода су донација и то у највећем делу из буџета јединица локалне самоуправе и укупно су износиле за све клубове 4.091.216 евра (75,12%). У исто време, само мушки клубови највиших националних лига у кошарци, одбојци и рукомету су у 2019. години приходовали укупно 22.440.297 евра (кошарка 15.129.2018 евра, одбојка 2.913.605 евра и рукомет 4.397.474 евра).

Анализа финансијског пословања 221 најбољих српских спортских клубова у периоду 2017-2019. године била је довољно широка да се из ње могу извести не само рачуноводствени него и важни системски закључци о економском моделу српског клупског спорта. Главни закључак који се из спроведене анализе може извући је следећи: Српски клупски спорт у посматраном периоду показује раст обима активности, али не и одговарајуће јачање финансијске одрживости. Систем је изразито концентрисан, велики део клубова има веома малу економску и организациону базу, значајан део прихода није тржишно генерисан, а акумулирани губици и обавезе указују на структурну поткапитализованост. Проблем српског клупског спорта 2017–2019. није превасходно био недостатак раста прихода, већ недостатак финансијске одрживости: приходи расту, али истовремено расту обавезе и непокривени губици, док велики део система остаје зависан од екстерних извора финансирања.

Претходно изнети глави закључак можемо рашчланити да на следећи начин:

1. У Анализи се формално говори о о „најбољим клубовима“, али економски гледано већина њих представља микроорганизације. Ово је можда и најважнија полазна чињеница. Од 221 анализираног клуба, чак 207 су микро правна лица, 12 су мала, само ФК Партизан је средње, а ФК Црвена звезда велико правно лице. Још упечатљивији су подаци да: од 1.560 запослених, 1.090 је било у мушким фудбалским клубовима Суперлиге; 110 клубова није имало ниједног запосленог, а 46 је имало само једног. То значи да спортска успешност и статус клуба у највишем националном рангу не подразумевају истовремено развијену економску организацију. Код великог броја клубова постоји очигледан раскорак између спортске делатности коју обављају и њиховог институционалног и финансијског капацитета.

2. Постоји изузетно висок степен концентрације финансијске моћи у неколико клубова. ФК Црвена звезда и ФК Партизан толико утичу на агрегатне показатеље да је оправдано практично говорити о два различита система: о финансијском пословању ова два клуба и финансијском пословању остатка српског клупског спорта. Најбољи пример су пословни приходи. Свих 221 клубова су 2019. остварила око 119,68 милиона евра пословних прихода, док су сви клубови без ФК Црвене звезде и ФК Партизана остварили само 59,46 милиона евра, односно 49,68% укупног износа. Другим речима, два клуба генеришу нешто више од половине пословних прихода целокупног анализираног узорка од 221 клуба. То је екстремна концентрација и упозорава да просечни агрегатни показатељи могу створити погрешну слику о стварној економској снази српских клубова.

3. Приходи клубова јесу значајно расли — али то само по себи не значи да је систем постао финансијски здравији. Укупни пословни приходи су расли са око 9,78 милијарди динара 2017. на 11,20 милијарди 2018. и 14,10 милијарди 2019. године. Дакле, између 2017. и 2019. раст износи приближно 44%. Међутим, структура прихода открива проблем: приходи од продаје робе, производа и услуга чинили су 51,34% пословних прихода 2017, али само 38,60% 2018. и 39,35% 2019. То значи да раст прихода није праћен јачањем релативног значаја сопствених комерцијалних прихода.

4. Велики део српског клупског спорта има модел зависности од дотација, донација и субвенција. На нивоу свих клубова приходи од донација, дотација и субвенција порасли су са око 2,60 милијарди динара 2017. на 3,70 милијарди 2019. године. Али је још важније шта се дешава када се изузму ФК Црвена звезда и ФК Партизан. Тада су донације, дотације и субвенције 2019. чиниле чак 50,60% пословних прихода осталих клубова. Код појединих спортова зависност је изузетна. У 2019. та категорија прихода чини: рвање — 95,27%; мушки рукомет — 87,82%; кајак-кану — 82,92%; мушку одбојку — 79,67%; џудо — 78,54%; тенис — 75,36%; женску одбојку — 71,73%; женски фудбал — чак 99,54% пословних прихода. Јасно је, дакле, да постоји „финансијске зависности клупског спорта“: значајан број клубова не функционише као тржишно одржива спортска организација, већ као организација чији континуитет зависи од екстерних трансфера.

5. Фудбал и мушка кошарка представљају суштински другачији економски модел. Док је код многих спортова доминантан трансферни модел, мушка кошарка је 2019. остваривала око 58% пословних прихода од продаје робе, производа и услуга, а фудбал са ФК Црвеном звездом и ФК Партизаном око 43%. Истовремено, донације, дотације и субвенције чиниле су 2019. само 13,02% прихода мушког фудбала са ФК Црвена звезда и ФК Партизан, док су код мушке кошарке чиниле 35,24%. То показује да у нашој земљи заправо не постоји јединствен модел финансирања спортских клубова. Постоји неколико економски битно различитих модела.

6. Постоји акумулирана финансијска неравнотежа. Анализа садржи посебно значајан показатељ — „вишак расхода над приходима изнад висине улога/капитала“. На крају 2019. тај износ је за све клубове био 39,10 милиона евра, а чак и када се изузму ФК Црвена звезда и ФК Партизан остаје 28,02 милиона евра. Проблем, дакле, није ограничен на два највећа фудбалска клуба. И без њих постоји значајан структурни финансијски дефицит. Посебно је забрињавајуће што тај показатељ расте: за све клубове са 2,837 милијарди динара 2017. на 4,608 милијарди 2019, а без фк Црвена звезда и ФК Партизана са 2,629 на 3,302 милијарде. Другим речима, раст пословних прихода није решио акумулиране билансне проблеме.

7. Раст задужености је додатни сигнал структурног ризика. Дугорочна резервисања и обавезе свих клубова расту са приближно 4,75 милијарди динара 2017. на 7,87 милијарди 2019., односно за око 66%. Још је занимљивије да проблем није последица само два највећа клуба: без ФК Црвене звезде и ФК Партизана ове обавезе расту са 4,24 на 7,12 милијарди динара. Из тога

се може закључити да је задуженост системска карактеристика ширег клупског сектора, а не само проблем великих професионалних фудбалских клубова.

8. Расходна страна показује високу радну интензивност српског клупског спорта. Када се изузму ФК Црвена звезда и ФК Партизан, зараде, накнаде и остали лични расходи чине 54,83% пословних расхода 2017, 52,22% 2018. и 56,28% 2019. године. То је логично за спорт, али има важну последицу: клубови имају релативно ригидну структуру расхода. Када приходи падну, трошкове није једноставно пропорционално смањити без директног удара на спортски погон — играче, тренере и друга стручна лица.

9. Женски клупски спорт је економски посебно слаб и изразито зависан од екстерног финансирања . Женски фудбал је 2019. чак 99,54% пословних прихода обезбеђивао из донација, дотација и субвенција; код женског рукомета тај удео је 83,24%, женске одбојке 71,73%, а женског ватерпола 66,01%. Економска база нижих женских националних лига је још мања. Анализа је показала да је укупан пословни приход свих клубова других женских националних лига у кошарци, одбојци и рукомету 2019. био свега око 1,263 милиона евра. То указује да се женски клупски спорт у том периоду није могао ослањати на тржишни модел финансирања у мери која би омогућила самосталну одрживост.

10. Постоји и проблем ликвидности и нестабилности новчаних токова. Укупна готовина и готовински еквиваленти свих клубова износили су 425,5 милиона динара 2017, нагло порасли на 1,115 милијарди 2018, а затим пали на 462,4 милиона 2019. Без ФК Црвене звезде и ФК Партизана кретање је готово исто — 374,9 милиона, 1,114 милијарди и 371,3 милиона динара. Таква осцилација је индикативна за систем у којем су новчани токови неравномерни и у значајној мери зависни од појединачних великих прилива.

За потпунију слику економског пословања наших најбољих клубова било би још значајније да је по истој методологији извршено прикупљање података и њихова анализа за период 2020-2025. године, јер би ти подаци били од значаја не само за одређење циљева Стратегије него и за сагледавање праваца будућих измена Закона о спорту и за доношење закона којим би се уредила тзв. приватизација у спорту. Несумњиво би период 2020-2025. био посебно аналитички занимљив. Краткоћа времена и рокови за припрему Стратегији онемогућили су такву анализу, али би њу, по нашем мишљењу, требало спровести током првог акционог плана и у склопу припрема за израду наведених закона (на истом или приближно сличном узорку клубова, имајући у виду промене у састану националних лига). При том, период 2017-2025. не треба посматрати као један хомоген период, већ га треба подлети на: 2017–2019. — базни, претпандемијски период; 2020–2021. — COVID шок; 2022–2023. — нормализација и инфлаторни шок; 2024–2025. — ново структурно стање. Осим тога, нова анализа не би требало само да дода шест колона старим табелама, већ би требала да обухвати, у мери колико је то могуће, и анализу финансијске одрживости. То значи да би за сваки клуб и сваку годину требало израчунати најмање: структуру прихода; стопу сопствених прихода; зависност од донација, дотација и субвенција; оперативни резултат и маржу; учешће трошкова рада; ликвидност; задуженост; однос капитала и имовине; акумулирани губитак; покриће краткорочних обавеза; кретање готовине; потраживања; и концентрацију извора прихода. Подаци за период 2017-2019. већ показују зашто је то важно. Без ФК Црвене звезде и ФК Партизана, расходи анализираних клубова порасли су са око 4,92 милијарде динара 2017. на 7,50 милијарди 2019. године. Истовремено су трошкови зарада, накнада и остали лични расходи порасли са 2,70 на 4,22 милијарде динара и чинили 56,28% пословних расхода 2019. године. Уколико анализа покаже, што је могућа полазна хипотеза, да је у периоду 2017-2025. године дошло до номиналног раста економског обима пословања водећих спортских клубова, али без одговарајућег структурног повећања њихове финансијске одрживости и способности самофинансирања, односно ако се покаже да су реални приходи стагнирали, да учешће сопствених прихода није значајно порасло,

да зависност од јавних и других екстерних извора остаје висока, да капитал није ојачан, а обавезе и акумулирани губици нису смањени, онда бисмо имали прилично снажан доказ да проблем није цикличан него структурни.

Уколико се оваква анализа за период 2017-2025. године буде вршила за потребе доношења закона о приватизацији, односно о утврђивању статуса друштвене и јавне имовине у организацијама у области спорта, онда би она требала да изађе изван оквира класичних финансијских извештаја. За најважније клубове који потенцијално могу бити предмет приватизације требало би направити својеврсни финансијско-имовински due diligence. За сваки такав клуб требало би утврдити: ко је власник капитала → ко је власник непокретности које клуб користи → која имовина је заиста имовина клуба → која имовина је друштвена, односно јавна → која права коришћења постоје → колике су обавезе → према коме постоје → колика су пореска дуговања → постоје ли судски спорови → постоје ли гаранције и обезбеђења → колики је акумулирани губитак → колика је реална способност генерисања прихода. То је кључно зато што књиговодствена вредност имовине клуба није исто што и вредност клуба. Још мање је оправдано вредност клуба извести из стадиона, хале или друге непокретности коју клуб користи ако та непокретност није његова својина.

Без анализе коју смо претходно скицирали неће бити могуће на прави начин сагледати моделе којим би се извршила трансформација, нарочито професионалних, спортских клубова који су у највећој мери регистровани као удружења грађана у спортска привредна друштва. Од ове теме се годинама бежало и никада се није дошло до политичке воље да се реши проблем приватизације у спорту јер је то био, а и данас је, озбиљан „врућ кромпир“. Међутим сматрамо да у пракси постоји довољан број добрих и лоших примера приватизације у спорту, и да је уз адекватне анализе и добру припрему јавности неопходно и могуће извршити овакву врсту трансформације. Питања приватизације у спорту је одувек изазивало огромну пажњу јавности у Србији нарочито када се говорило о Црвеној Звезди и Партизану (посебно у фудбалу и кошарци). Различита гледишта о томе на који начин би се извршила приватизација, дилеме да ли би нови власник угрозио бренд ова два клуба и какву би политику водио, константно су слала поруку да није добро време за приватизацију. Ову поруку су веома пажљиво слушали и политичари па се зато тема приватизације у спорту склањала са агенде надлежних министарстава за спорт. Међутим сигурни смо да ће у време имплементације нове Стратегија развоја спорта за период 2026-2035. године ова тема морати да буде решена уколико желимо да у српски спорт укључимо здрав капитал који ће наћи свој интерес да инвестира у српске клубове.

Коначно, када се говори о финансирању спортских клубова треба водити рачуна да њихово финансирање из јавних прихода неће бити могуће по постојећем моделу у недоглед, због потребе усаглашавања наших прописа са прописима Европске уније о државној помоћи. Искуства Републике Хрватске из процеса придруживања то најбоље показују. Простор за буџетско финансирање ће бити све суженији због докумената, процедура и правила која су веома стриктна када говоримо о оваквој врсти финансијске подршке спортским организацијама.

2.10. Жене у спорту

На почетку 21. века, свест о самосвојним проблемима и правима жена прерасла је уске границе женског покрета и постала је глобални проблем целокупног човечанства. Упркос огромним променама у начину живота, у већини савремених друштава, изразита доминација мушкараца над женама још је увек битна карактеристика положаја данашње жене[336].

[336] Ђурђевић, Н. (2007) Јавне власти и спорт, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу

Спорт, као саставни део друштва, није поштеђен неоправдане дискриминације жена, ма колико се изговори тражили у одређеним специфичним карактеристикама појединих спортских дисциплина. Чак иако се одређена „повлашћеност“ мушкараца може разумети у погледу самог одвијања појединих спортских активности (физичког вежбања и такмичења), дискриминација жена у погледу учешћа у одлучивању у управним органима организација у области спорта нема никакво оправдање.

Различите активности и анализе које су вршене од стране бројних међународних организација (међудржавних и невладиних) показале су да спорт може осигурати широк спектар користи женама (свих узраста) и да може послужити као моћно средство за унапређење положаја жена и постизање полне равноправности.

У том погледу спорт посебно може:

– допринети ширењу полне равноправности путем доприношења поштовању људских права и омогућавања женама приступа јавним просторима и објектима, на којима се могу окупљати у циљу побољшања властитих вештина у комуникацијама, тимском раду, лидерству, преговарању и уживању у слободи изражавања и кретања;

– омогућити женама да постану укљученије у школским оквирима и животу у заједници;

– значајно допринети стању здравља жена, нарочито побољшању стања здравља у току материнства, смањењу смртности новорођенчади и ублажавању последица остеопорозе;

– развити код жена осећај да су саме господари свога тела и повећати њихово самопоуздање;

– послужити, преко своје моћи окупљања, као тачка преко које се жене укључују и у друге активности;

– представљати ослонац за приступ раду са женама на многим социјалним питањима, посебно онда када је социјална интеграција изван породице ограничена;

– допринети женама да се не упуштају у везе обележене насиљем, да не пате од депресије, да избегну нежељене трудноће и да не постану пушачи;

– утицати на разбијање полних стереотипа;

– смањити полну дискриминацију, довести до бољег образовања и повећања броја жена које завршавају школе, укључујући и стварање могућности за нетрадиционалне облике образовања током читавог животног века.

Да би жене извукле максималну корист из бављења спортом, највећи могући значај треба придати укључењу жена у различите програме „спорта за све“. То није нимало случајно јер су међународна искуства показала да програми „спорта за све“: обезбеђују једнакост полова; смањују дискриминације и маргинализације; унапређују индивидуалну здравствену заштиту, посебно борбу против растућег проблема гојазности; доприносе кохерентнијем и одрживијем развоју друштва; јачају одрживост за очување животне средине; спречавају антисоцијално понашање и злочине; омогућавају младим људима најбоље могуће стартне позиције за даљи живот; омогућавају дужу радну ангажованост и развој радних способности; повећавају индивидуалне и колективне способности; смањују дискриминацију припадника других етничких група; подстичу друштвену интеграцију; стварају повољније услове за рехабилитацију и реинтеграцију; подстичу сарадњу и друштвену покретљивост; унапређују заштиту људских права.

Према чл. 1. **Европске спортске повеље**, владе држава чланица Савета Европе обавезне су да, у циљу промоције спорта као значајног чиниоца људског развоја, предузму неопходне кораке ради примене одредаба Повеље, у складу са принципима из Кодекса спортске етике. Резултат предузетих мера треба да буде: 1) омогућавање *сваком* појединцу да учествује у спорту, а посебно: како би сви млади људи имали могућност физичког васпитања, обучавања и шансу да стекну основне спортске вештине; како би *свакоме* биле осигуране могућности да се бави спортом и физичком

рекреацијом у безбедној и здравој околини; како би у сарадњи са одговарајућим спортским организацијама, било обезбеђено да *свако* ко жели и може добије шансу да побољша своје спортске резултате и досегне сопствене границе и/или доспе до јавно признатог нивоа савршености; 2) заштита и развој моралних и етичких основа спорта, као и људског достојанства и безбедности оних који су укључени у спорт – заштитом спорта, спортиста и *спортисткиња* од експлоатације ради политичке, комерцијалне и финансијске користи, као и поступака који представљају злоупотребу или понижавање, укључујући и злоупотребу дрога и сексуалног злостављања и злоупотребе, посебно деце, младих и *жена*.

Према чл. 8. Европске спортске повеље, владе држава чланица дужне су и да развију, у сарадњи са спортским организацијама, методе пружања одговарајуће непосредне или посредне подршке спортистима и *спортисткињама* који показују изузетне спортске квалитете. Циљ је да се спортистима и *спортисткињама* омогући пун развој њихових спортских и људских капацитета, уз пуно поштовање њихове личности и физичког и моралног интегритета. Таква подршка подразумева елементе везане за препознавање талента, уравнотежено образовање за време боравка у институцијама које се баве тренингом, и лаку интеграцију у друштво кроз развој могућности за запошљавање током и након спортског врхунца. Посебно, лица која се професионално баве спортом морају имати одговарајући друштвени статус и заштиту, као и етичку одбрану од свих облика искоришћавања.

Европска спортска повеља упућује на поштовање принципа **Кодекса спортске етике** Савета Европе. У односу на жене спортисте, из Кодекса спортске етике посебно су значајне следеће одредбе:

„ Савет министара, на основу члана 15. б Статута Савета Европе, ...

Уверен у неопходност потребе да спортистима и *спортисткињама* обезбеди систем вредности који ће их оспособити за доношење одговорних одлука у ситуацијама када су суочени са таквим притисцима (притисци којима савремено друштво излаже спорт, попут трке за успехом, потребе за „звездама“ и изложености мас-медијима – Н. Ђ),...

Фер плеј се дефинише као пуно више од играња по правилима. Он обухвата концепте пријатељства, поштовања за друге и сталног играња у добром духу. Фер плеј се дефинише као начин размишљања, не само начин понашања. Обухвата питања везана за укидање варања, некоректне колегијалности, допинга, насиља (физичког и вербалног), сексуалног злостављања и злоупотребе деце, младих људи и *жена*, искоришћавања, неравноправних шанси, претеране комерцијализације и корупције...

Спортске и са спортом повезане организације имају следеће одговорности: ...

Да обезбеде мере заштите, у контексту свеукупног оквира подршке и заштите деце, младих и *жена*, како за заштиту наведених група од сексуалног злостављања и злоупотребе, тако и за спречавање искоришћавања деце, посебно оне која показују изразите способности.“

Савет министара Савета Европе усвојио је 1995. године Препоруку бр. Р (95) 16, „*Европски манифест – млади и спорт*“. Савет министара је ову Препоруку донео признајући важност равномерног развоја физичких и интелектуалних компоненти сваке личности и верујући да свако друштво треба да обезбеди младима услове за бављење физичким активностима које обезбеђују конструктивно коришћење слободног времена, али и помаже у решавању многих друштвених проблема. У члану 3. став. 1. Европског манифеста – млади и спорт, утврђено је да спорт у свим облицима треба да буде подједнако доступан свим младима без дискриминације, чиме ће се омогућити једнаке могућности дечацима и *девојчицама*, уз уважавање посебних потреба сваког старосног узраста.

За проблем већег учешћа жена у спорту нарочито је важна Резолуција бр. 3/81 – „*О већем учешћу жена у спорту*“, која је усвојена на Трећој конференцији европских министара надлежних за спорт, одржаној у Палма де Мајорци, од 8. до 10. априла 1981. године. Конференција је усвојила

наведену Резолуцију полазећи од следећих ставова: неравномерно учешће оба пола више је резултат социолошких образаца и традиционалних ставова него физиолошких фактора; спорт може да понуди богатије облике слободног времена оним женама које су изложене проблемима двоструке одговорности – за породицу и посао, и стресовима урбаног живота; потребно је подржати напоре наставника и родитеља да допринесу свести девојчица, кроз детињство и адолесценцију, о непрестаној користи и вредности бављења спортом у свим старосним добима; у неким државама постоје спортски клубови који одбијају да пруже, макар ограничено, чланство женама, у супротности са идејом и духом спорта и фер плеја. Од држава чланица Савета Европе, Резолуција бр. 3/81 тражи да предузму све потребне мере активне политике са циљем да подрже веће укључивање жена у спорт, посебно помоћу: охрабривања јавних власти (свих нивоа), спортских организација и других заинтересованих страна да препознају и прихвате појединачну одговорност у стварању радикалних промена у ставу према учешћу жена у спорту; промовисања већег коришћења од стране жена свих могућности које су им на располагању за укључење у спорт; омогућавања доступности и додатним спортским ресурсима, или, где то није могуће, давањем приоритета у коришћењу постојећих ресурса, са циљем да се унапреде објекти намењени за оне спортове у којима жене посебно желе да учествују; разматрања улоге жена у промоцији и спортској администрацији као јавним услугама, на националном, регионалном и локалном нивоу, укључујући и презентирање активне политике ангажовања жена на пословима који носе одговорност; подршком постојања у јавним спортским објектима просторија за чување деце; подршком организовања програма у оним објектима који омогућавају читавим породицама да заједно упражњавају спортске активности; разматрањем могућих мера да се елиминише сексизам у спорту и физичком васпитању, у школама, али и ван њих.

У Резолуцији се посебно позивају масовни медији, полазећи од њихове уређивачке слободе, да анализирају начин на који се баве спортским темама и пажњу која се поклања мушкарцима у односу на жене.

Женама спортистима бави се и Препорука бр. (99) 9 – „*О улози спорта у продубљивању социјалне кохезије*“, коју је Савет министара Савета Европе усвојио 22. априла 1999. године. У Препоруци је препоручено владама држава чланица да по питању жена: предузму мере да се охрабре да одвоје време у својим животима за спортске активности и да се супротставе предрасудама да је спорт мушка област; обезбеде да могућности за свакодневни рекреативни спорт буду доступне свим женама; обезбеде посебне мере за оне које имају посебне потребе које могу изнићи из њиховог друштвеног миљеа, мањка спортских објеката, или чињенице да нису запослене и не примају плату за свој рад.

Жене у спорту биле су предмет разматрања и посебне радионице у оквиру семинара „*Допринос спорта на јачању демократског друштва*“, који је у оквиру Савета Европе одржан у Лисабону (Португал) од 24. до 26. октобра 1997. године. У усвојеним Закључцима Семинара истакнути су следећи ставови: широм Европе постоји мали број жена лидера у спорту; како у активном спорту тако и у администрацији постоје баријере за жене које обухватају факторе као што су доминантан утицај идеје о јасно подељеним улогама мушкараца и жена и културолошка преоптерећеност са којом се суочавају жене, а која им оставља мало времена и слободе; друштво које је истрајно у ставу да подигне ниво партиципације жена у спорту треба да обезбеди капацитете за прихват деце у близини спортских објеката, као приоритет; за побољшање положаја жена у спорту могућа је употреба решења, појединачно и заједно, еволуције (што се више жена укључи у спорт и спортску администрацију то је више помака набоље и позитивнијег деловања) и позитивне дискриминације (коришћење афирмативних мера, као што је кворум у комитетима); циљ сваке акције треба да буде дати женама могућност избора и дозволити амбициозним талентованим женама спортисткињама исте могућности у којима уживају мушкарци спортисти.

Полазећи од тога да спорт омогућује друштвени развој сваког појединца, уз неопходно уважавање заштите околине, дечака и девојчица, мушкараца и жена, Савет министара Савета Европе

усвојио је 1995. године и општу Препоруку бр. P (95) 17 – „*О значају спорта за друштво*“. У овој Препоруци се препоручује владама држава чланица да заједно са другим јавним властима и аутономним спортским савезима, и у складу са Европском спортском повељом, дефинишу оквир националних политика и стратегија (национални програм развоја спорта), којима ће се стимулисати развој спорта и мотивисати људи свих узраста да се редовно баве физичким активностима и дефинише улога спорта као фактора друштвеног развоја. Национална стратегија је потребна јер највећу здравствену корист од редовних физичких активности има *цела популација*, а то је могуће уколико се укаже на важност бављења физичким активностима свих старосних категорија људи, и то на свакодневном нивоу (сваког дана минимално пола сата вежби умереног интензитета). Посебно девојчицама треба обезбедити више могућности да се баве спортом и остану у спорту, с тим да ниво и интензитет тренинга и такмичења треба да буде адекватан њиховом узрасту и физичком и менталном стању. Примарна одговорност на стварању и одржавању услова за развој спорта, како је то дефинисано у Европској спортској повељи, лежи на јавним властима свих нивоа.

Брига о већем учешћу жена у спорту представља задатак не само за владе држава чланица Савета Европе него и за све локалне и регионалне власти. Конгрес локалних и регионалних власти Европе (Савет Европе) истакао је у Резолуцији бр. 27 (1996) 1 – „*Спорт и локалне власти*“ да спорт чини интегрални део локалних културних активности и да је стога од виталног значаја да локалне власти имају активан, свестран став и приступ о томе од које је важности интеграција спорта у локалну политику уопште. У тачки 5 Резолуције посебно су позване локалне и регионалне власти да предузму све одговарајуће мере за веће бављење жена спортским активностима.

Учешћем жена у спорту бавила се и Европска конференција о спорту и локалним властима, која је одржана на иницијативу Савета Европе 1996. године у Мађарској (Godollo). На конференцији је усвојена Декларација – „*Спорт за све: улога и одговорности локалне власти*“. Сматрајући да спортске и физичке активности не смеју да буду искључиво право људи одређеног узраста и да треба поспешити да оне буду доступне широј јавности у оквиру концепта „Спорт за све“, учесници Конференције су у тач. 25. и 26. Декларације позвали локалне власти да обезбеде адекватне мере како би се поспешило веће бављење жена спортом. Позиција жена на промоцији и раду у спортској администрацији треба да буде преиспитана, као што би се требали организовати и програми којима ће се омогућити целој фамилији да се бави спортом. Нарочито треба обезбедити да спортски савези признају свој део одговорности за учешће жена у спорту. Они треба да промовишу такву политику која ће обезбедити женама бављење спортом.

У наставку текста приказани су материјали које је припремила „Подгрупа за унапређење положаја жена у спорту (повећање обухвата бављења спортом, унапређење положаја женских спортских клубова, родно одговорно буџетирање, повећање учешћа у органима организација у области спорта, спречавање дискриминације и др.)“ Радне групе за израду Националне стратегије развоја спорта у Републици Србији за период 2026-2035.

Правни оквир који дефинише положај жена у спорту у Републици Србији је садржан у неколико области:

Уставом Републике Србије утврђено је да држава јемчи равноправност жена и мушкараца и развија политику једнаких могућности (чл. 15). У складу са овом гаранцијом је и забрана дискриминације, непосредне или посредне, по било ком основу, а нарочито по основу расе, *пола*, националне припадности, друштвеног порекла, рођења, вероисповести, политичког или другог уверења, имовног стања, културе, језика, старости и психичког или физичког инвалидитета (чл. 21. ст. 3. Устава). С друге стране, не сматрају се дискриминацијом посебне мере које Република Србија може увести ради постизања пуне равноправности лица или групе лица која су суштински у неједнаком положају са осталим грађанима (чл. 21. ст. 4. Устава).

Закон о забрани дискриминације („Службени гласник РС”, број 22/09 и 52/21) у чл. 20. прописује да дискриминација постоји ако се поступа противно начелу родне равноправности,

односно начелу поштовања једнаких права и слобода жена и мушкараца у политичком, економском, културном и другом аспекту јавног, професионалног, приватног и породичног живота. Ставом 2. истог члана забрањено је ускраћивање права или јавно или прикривено признавање погодности у односу на пол, односно род и родни идентитет или због промене пола, односно прилагођавања пола родном идентитету, као и због трудноће, породиљског одсуства, одсуства ради неге детета или посебне неге детета. Забрањено је и физичко и друго насиље, експлоатација, изражавање мржње, омаловажавање, уцењивање и узнемиравање с обзиром на пол, односно род и родни идентитет, као и јавно заговарање, подржавање и поступање у складу са предрасудама, обичајима и другим друштвеним обрасцима понашања који су засновани на идеји подређености или надређености полова, односно стереотипних улога полова.

Закон о родној равноправности („Службени гласник РС”, број 52/21) члану 45. утврђује да родна равноправност у области спорта обухвата:

1) промовисање спорта, рекреације и здравих стилова живота који одржавају и унапређују здравље жена и мушкараца, девојчица и дечака;

2) обезбеђење уравнотежене заступљености полова и једнаких могућности за бављење спортским активностима, као и спровођење поступка уродњавања приликом финансирања ових активности.

Ставом 2. истог члана прописано је да посебне мере које се спроводе у области спорта обухватају:

1) подршку спортским програмима који се финансирају из јавних средстава који доприносе промовисању родне равноправности и деконструкцији родних стереотипа;

2) успостављање уравнотежене заступљености полова у органима управљања и надзора у области спорта који те органе имају;

3) обезбеђење уравнотежене заступљености полова на положајима у организацијама у области спорта.

Органи јавне власти у области спорта обавезни су да предузимају посебне мере ради обезбеђивања уравнотежене заступљености полова у органима управљања и на положајима у организацијама у области спорта, уз уважавање специфичности које произлазе из ове области друштвеног живота (чл. 45. ст. 3). Органи јавне власти су, осим тога, дужни да као оснивачи установа у области спорта да предузимају посебне мере када у органима управљања и надзора, као и у њиховим телима постоји осетно неуравнотежена заступљеност полова. Ове мере се предузимају од стране органа надлежног за избор и именовање органа управљања и надзора и њихових тела (чл. 46).

Ради остваривања циљева родне равноправности, органи јавне власти и организације су дужни да прате, евидентирају и извештавају податке разврстане по полу (чл. 65).

У важећем *Закону о спорту* посебна брига о женама у спорту садржана је у члану 4. Према том члану, свако има право да се бави спортом и бављење спортом мора бити хумано, слободно и добровољно, здраво и безбедно, у складу са природном средином и друштвеним окружењем, фер, толерантно, етички прихватљиво, одговорно, независно од злоупотреба и циљева који су супротни спортском духу и доступно свим грађанима под једнаким условима, без обзира на узраст, ниво физичких способности, степен евентуалне инвалидности, пол и друго лично својство. У спорту је забрањена свака непосредна и посредна дискриминација, укључујући и говор мржње, по било ком основу, спортиста, спортских стручњака, спортских организација и других лица учесника у систему спорта, на отворен или прикривен начин, а која се заснива на неком стварном или претпостављеном личном својству. Посебно је забрањена дискриминација професионалних спортиста и спортиста који желе то да постану у погледу запошљавања, зараде или услова рада, осим када се прављење разлике, односно стављање спортисте у неповољнији положај у односу на друге спортисте у истој или сличној ситуацији темељи на самој природи или

стварним и одлучујућим условима обављања одређене спортске активности, а циљеви који се тиме желе постићи јесу оправдани. Република Србија, аутономна покрајина, јединица локалне самоуправе и организације у области спорта обавезне су да предузимају активности на повећању учешћа деце, младих, *жена* и особа са инвалидитетом у спортским активностима, омасовљавању женских спортских организација и давању равноправног значаја женама и особама са инвалидитетом у спорту.

Тренутно једини национални стратешки документ који се бави положајем жена у спорту је раније поменута Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године ("Службени гласник РС", број 103/2021). Та Стратегија предвиђа меру унапређења капацитета за креирање родно одговорних ресорних јавних политика, анализу и праћење ефеката јавних политика на остваривање родне равноправности. Наведена мера има за циљ да осигура препознавање и описивање родног јаза у свим ресорним политикама и родне аспекте у надлежностима органа јавне власти, те створи претпоставке за креирање родно одговорних мера у тим ресорима. Активности предвиђене овом мером су родно осетљиве анализе потреба, ex-пост и ex-ante родне анализе мера, активности, политика и/или надлежности органа јавне власти; обуке за израду ex-пост и ex-ante родне анализе, израде приручника и смерница; израда родно одговорних докумената јавних политика у свим ресорним политикама, а нарочито у онима које нису обухваћене овом стратегијом, као што је област спорта.

За правни положај жена у спорту од значаја су, разуме се, и међународне конвенције и документа Уједињених нација:

1) Конвенција о укидању свих облика дискриминације жена (1979);[337]

2) Међународна повеља о физичком васпитању и спорту УНЕСКО;

3) Резолуција Генералне скупштине Уједињених нација 58/5 „Спорт као средство за промоцију образовања, здравља, развоја и мира";

4) Пекиншка декларација и платформа за акцију (1995);[338]

Како је чланом 3. ст. 1. тач. 20) и чл. 103. ст. 1. Закона о спорту признат значај и улога Међународног олимпијског комитета за српски спорт, када се говори о положају жена у спорту посебно се мора водити рачуна о препоруци Међународног олимпијског комитета (МОК) „*Жене у олимпијском покрету*" у којој је указано да МОК препознаје да је родна равноправност критична компонента ефикасне спортске администрације и да МОК подржава промоцију жена и девојчица у спорту на свим нивоима и у свим структурама изван терена за игру. У складу са тим, у оквиру МОКа је остварен велики напредак у именовању жена на кључне позиције за доношење одлука, како у администрацији МОК-а тако и у његовим управним телима. Комисија МОК-а за жене у спорту је 2022. године преименована у МОК-ову Комисију за родну равноправност, разноликост и инклузију, како би одражавала фокус Комисије на унапређењу родне равноправности и инклузије жена у свој њиховој различитости. МОК је, како би подржао имплементацију Олимпијске агенде 2020+5, у мају 2021. године усвојио 21 циљ родне равноправности и инклузије за период 2021-2024. година. Пројекат ревизије равноправности

[337] Члан 13: Државе чланице предузимају све одговарајуће мере ради елиминисања дискриминације жена у другим областима привредног и друштвеног живота да би им се, на основу равноправности жена и мушкараца, обезбедила једнака права, а посебно право на учешће у рекреативним активностима, спорту и свим облицима културног живота.

[338] Област – Образовање и обука жена: Обезбедити приступачне рекреационе и спортске објекте и установити и јачати оријентисане програме за жене и женску децу свих животних доби у образовним и институцијама заједнице, подржавати напредак жена у свим областима спорта и физичке активности, укључујући тренерске активности, вежбање и управљање те као учесница на државном, регионалном и међународном нивоу.

жена је поставио мапу пута за будући напредак у пет фокусних области (учешће, лидерство, сигуран спорт, приказивање и расподела ресурса) и три области одговорности МОК-а: МОК као организација, МОК као власник Олимпијских игара и МОК као лидер Олимпијског покрета.

Када се разматра постојеће стање у односу на положај жена у нашем спорту, најпре треба констатовати да Стратегија развоја спорта за период од 2014-2018. године са пратећим акционим планом, није имала посебан циљ нити структурно засебан део посвећен унапређењу положаја жена у спорту. То би требало да чуди јер налази представљени у оквиру студије Републичког завода за статистику „Жене и мушкарци у Републици Србији“ (2017)[339] показују да је у периоду важења ове Стратегије мање од 20% жена слободно време проводило бавећи се спортским и активностима на отвореном, док се удео мушкараца у датим активностима кретао око 30%. Налази другог истраживања спроведеног за потребе израде Индекса родне равноправности у Републици Србији (2018)[340] су дошли до закључка да су активности из области такозване економије бриге (репродуктивни рад у домаћинству, брига о деци, старијима и другим зависним члановима породице) несразмерно распоређене на жене, док су мушкарци у могућности да више времена посвете активностима које су повезане са личним развојем и благостањем, попут рекреације, учешћа у спортским и културним активностима. Посебно су жене са инвалидитетом ређе укључене у спортске активности (1%) у односу на мушкарце, па би, том смислу, програме укључивања особа са инвалидитетом у спортске активности требало осмислити на такав начин да у обзир узму и родни аспект, односно подстицање учешћа жена са инвалидитетом. У посматраном периоду уочена је и разлика у учешћу жена волонтера у систему спорта у општинама и у градовима, што указује на потребу за циљаним напорима како би се жене мотивисале да се бројније укључе у својству волонтера.

У претходном периоду положајем жена у спорту се континуирано бавио и Повереник за заштиту равноправности. Један од познатијих случајева је онај из 2011. године када је Повереник за заштиту равноправности поднео тужбу против Фудбалског савеза Србије због дискриминације женских фудбалских клубова у односу на мушке фудбалске клубове. Наиме, чланом 79. Правилника о регистрацији, статусу и трансферу играча Фудбалског савеза Србије (Службени лист „Фудбал” од 20. јуна 2011. године) било је прописано да накнада трошкова уложених за обуку и развој фудбалске играчице, коју исплаћује клуб женског фудбала за прелазак фудбалске играчице, износи 15% од накнаде коју исплаћује клуб мушког фудбала за прелазак фудбалера. Након судског поступка, ФСС је одлуком од 10. јула 2013. године укинуо одредбу чл. 79, а Повереник је повукао тужбени захтев. Други случај који се може поменути као индикативан је везан за поступак по притужби женских селекција једног Кошаркашког клуба против једне Установе културе и управника хале због дискриминације по основу пола. Повереник је утврдио повреде права из Закона о забрани дискриминације и указао да женским селекцијама пионирки, млађих пионирки и мини баскеташица није омогућено одржавање тренинга и утакмица у хали која је под управом Установе културе, док је то омогућено мушким селекцијама. Полазећи од важности бављења спортом како одраслих тако и деце, као и одредаба Закона о спорту, Повереник је Установи културе и управнику хале упутио препоруку мера за унапређење равноправности.

У свом годишњем извештају о раду за 2023. годину поднетом Народној скупштини у марту месецу 2024. године, *Повереник за заштиту равноправности* је у оквиру одељка посвећеном дискриминацији по основу пола навео и следеће: „Културни контекст, приступ

[339] Индекс родне равноправности у Републици Србији, Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва Владе Републике Србије, 2018, https://www.rodnaravnopravnost.gov.rs/sites/default/files/2018-07/%C5%BDene%20i%20mu%C5%A1karci%20u%20Srbiji_2017_0.pdf

[340] http://www.rodnaravnopravnost.gov.rs/sr/akademski-kutak/publikacije/indeks-rodne-ravnopravnosti-za-republiku-srbiji-2018

ресурсима и животне прилике често играју кључну улогу у укључивању жена и у спортске активности. Недостатак подршке, инфраструктуре или сексуално насиље у спорту може ограничити женско интересовање за спорт. То потврђују и притужбе Повереника које се односе на област културе, уметности и спорта. Крајем године обратило нам се удружење „Жене, спорт, друштво“ наводећи да су од 128.000 сениора регистрованих у 96 спортских савеза који се финансирају из буџета РС, тек 14% или 18.000 жена. Жене освајају скоро 50% олимпијских медаља за Србију, што је глобално мерило спортске успешности, али истовремено ствара заблуду да је женски спорт равноправан, што није случај. Одсуство кампања за подизање свести, менторских програма, као и мера које би олакшале усклађивање приватног живота са спортским обавезама додатно наглашавају потребу за свеобухватним променама како би се постигла истинска родна равноправност у спортском сектору о којима је потребно подизати свест и на чијем решавању морају бити укључени сви актери у друштву“.[341]

У складу са претходно изнетим ставовима, Повереник за заштиту равноправности је 21. маја 2024. године (бр. 021-01-979/2024-02) препоручио Министарству спорта предузимање мера за остваривање равноправности жена у спорту и заштите од дискриминације, која подразумевају да се у припреми предлога стратешког документа за развоја спорта посебно дефинише област, односно циљ који се односи на развој женског спорта и његову промоцију на свим нивоима, водећи рачуна о различитим личним својствима жена у спорту (попут старосног доба, здравственог стања, инвалидности и сл.) у циљу омасовљавања и унапређења женског спорта, остваривања родне равноправности и спречавања и сузбијања родно заснованог насиља у спорту. Такође, препоручено је да се приликом креирања мера и активности за реализацију овог циља води рачуна о потреби повећања улагања у женски спорт, обезбеђивању и расподели средстава за ове намене. У образложењу је наведено да се препоруке дају из следећих разлога: „На основу обраћања грађана, различитих спортских удружења, као и на основу спроведених истраживања може се закључити да се жене у области спорта суочавају са бројним препрекама и проблемима. Као кључни проблеми са којима се суочавају жене у спорту су: недовољно улагање у женски спорт, недовољна афирмација женског спорта, мањак жена на позицијама одлучивања у спорту, сексуализација спортискиња у медијима, као и недовољан број жена у одређеним спортовима за које се и даље потенцира да су „мушки“ спортови.“

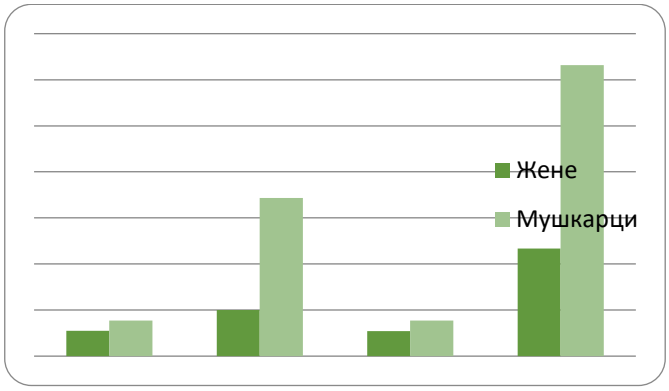
Министарство спорта је током 2024. године за потребу израде Ex ante анализе извршило истраживање у вези анализе постојећег стања систему спорта кроз упитник који су попунили надлежни национални савези и то њих 91. Упитник је израђен по методологији која је установљена за истраживање које је Министарство омладине и спорта спроводило заједно са Спортским савезом Србије 2021. године. Овакав приступ нам омогућава да поредимо податке из ове две анализе. Зато ће у наставку текста бити приказани резултати истраживања које је спровело Министарство спорта у 2024. години како би се створила јасна слика о позицији жена у систему спорта Републике Србије. Део података који следе је већ изнет у оквиру дела посвећеног учесницима у систему спорта, али због прегледности и потенцирања уочених проблема они ће се овде поновити.

[341] Редован годишњи извештај Повереника за заштиту равноправности за 2023. годину, Повереним за заштиту равноправности, Београд, март 2024,
http://www.parlament.rs/upload/archive/files/cir/pdf/izvestaji/14_saziv/02-781_24.pdf

Табела: Број запослених и хонорарно ангажованих лица у националним савезима у 2021. и 2024. години

2021. година				**2024. година**			
ЗАПОСЛЕНИ У САВЕЗИМА		**ХОНОРАРНО АНГАЖОВАНИ**		**ЗАПОСЛЕНИ У САВЕЗИМА**		**ХОНОРАРНО АНГАЖОВАНИ**	
Жене	Мушкарци	Жене	Мушкарци	Жене	Мушкарци	Жене	Мушкарци
110	155	200	687	109	154	467	1264
265		887		263		1.731	
1152				**1.994**			

Графикон: Компаративни приказ броја запослених и хонорарно ангажованих лица у 2021 и 2024. години

Графикон: Компарација података о броју хонорарно ангажованих жена у Савезима за 2021. и 2024.годину

Уколико се погледају претходне табеле и графикони може се приметити да је број запослених лица у надлежним националним гранским савезима готово идентичан у 2021. и 2024. години, тачније у 2024. години у односу на 2021. годину заправо имамо два мање запослена лица, тј. једну жену и једног мушкарца. Међутим у делу хонорарно ангажованих лица у надлежним националним гранским спортским савезима у 2024. години је дошло до драстичног скока у броју ангажованих лица. Број хонорарно ангажованих жена се значајно повећао у 2024. години, а у односу на 2021. годину, и то за читавих 70 % док је код мушкараца ово повећање износило 65% у 2024. годину у односу на 2021. годину.

Нешто реалнија слика се добија ако се број запослених и хонорарно ангажованих лица посматра по савезима.

Табела: Број запослених и хонорарно ангажованих жена и мушкараца у периоду 2021-2024.године по савезима

	Број Савеза у 2021. години	**Број Савеза у 2024. години**
Нема запослену ни једну жену	55	55
Има запослену 1 жену	9	20
Има више од 10 запослених жена	2	2
Нема запослених мушкараца	53	53
Има запосленог 1 мушкарца	16	20
Има преко 10 запослених мушкараца	3	3
Нема ни једно запослено лице	**41**	**39**
Нема хонорарно ангажованих жена	45	33
Има 1 хонорарно ангажовану жену	25	16
Има преко 10 хонорарно ангажованих жена	5	14
Нема хонорарно ангажованих мушкараца	37	24
Има 1 хонорарно ангажованог мушкарца	10	18
Има преко 10 хонорарно ангажованих мушкараца	14	10
Нема хонорарно ангажована лица мушкараца	28	20

Из претходне Табеле може се уочити да су се између 2021. и 2024. године десиле одређене промене у корист повећања броја запослених и хонорарно ангажованих жена и мушкараца у 2024.години. Уочено је да су неки надлежни национални гранси савези вршили рационализацију у делу људских ресурса у смислу смањења броја запослених. Као добар пример јесте Фудбалски савез Србије који је у 2021. години имао запослене 31 жену и 53 мушкарца док је у 2024. години било запослених 31 жена и 44 мушкарца. Дакле, Фудбалски савез Србије током своје рационализације није отпуштао жене већ су смањили број стално ангажованих мушкараца.

Следеће питање које је важно за положај жена у систему нашег спорта је број и организација *такмичења за жене*.

Табела: Број нивоа такмичења у Савезима за сениорке за 2021. и 2024. годину

СЕНИОРКЕ	Број Савеза у 2021. години	Број Савеза у 2024. години
Нема такмичења за жене	11	11
Има 1 ниво такмичења за жене	29	29
Има 2 нивоа такмичења за жене	23	21
Има 3 нивоа такмичења за жене	12	11
Има 4 нивоа такмичења за жене	5	4
Има 5 нивоа такмичења за жене	4	4
Има више од 5 нивоа такмичења за жене	5	7

Уколико се погледа претходна Табела може се уочити да у чак 11 надлежних националних гранских спортских савеза нема нити један ниво такмичења за сениорке. Још су лошији подаци за такмичења у млађим категоријама.

Табела: Број нивоа такмичења у савезима за жене млађих узрасних категорија за 2021. и 2024. годину

МЛАЂЕ КАТЕГОРИЈЕ ЖЕНА	Број Савеза у 2021.години	Број Савеза у 2024.години
Нема такмичења за жене	20	23
Има 1 ниво такмичења за жене	25	20
Има 2 нивоа такмичења за жене	12	17
Има 3 нивоа такмичења за жене	14	12
Има 4 нивоа такмичења за жене	8	6
Има 5 нивоа такмичења за жене	3	5
Има више од 5 нивоа такмичења за жене	7	6

Из Табеле се види да је број надлежних националних гранских савеза који немају такмичења за жене у млађим узрасним категоријама у 2021. години износио 20, док се у 2024. години тај број повећао на 23. Ово је веома забрињавајућа информација, нарочито када се јасно види да постоји потреба за омасовљавањем спорта жена у свим узрасним категоријама.

Претходно изнети подаци унеколико не чуде када се има у виду број *регистрованих спортискиња* у 2024. години у односу на број регистрованих мушкараца.

Табела: Број регистрованих спортиста у 2024. години на основу родне припадности

Број регистрованих спортиста аматера 2024	
Жене	**Мушкарци**
81.652 25,35%	240.413
322.065	

Процентуално учешће жена у такмичарском спорту је још лошије ако се узму само сениори: укупно 168.406 – жена 28.029 (19,97%).

Када говоримо о учешћу наших спортисткиња и спортиста на Олимпијским играма види се да је у Лондону 2012 учествовало 116 спортиста (80 жена и 36 мушкараца у 15 спортова), у Рио де Жанеиру 2016 учествовало је 103 спортиста (58 жена и 45 мушкараца у 14 спортова), у Токију 2021 (42 жене и 44 мушкарца у 15 спортова) и коначно у Паризу 2024 (70 жена и 43 мушкарца у 15 спортова). Дакле, без обзира што је значајно мањи број регистрованих спортисткиња, резултате које су постигле на Олимпијским играма готово да су идентични са резултатима које су постигли спортисти.

Једна од важних мера подршке врхунским спортистима у Републици Србије јесте *стипендирање за спортско усавршавање*. Ову меру спроводи Министарство спорта на основу чл. 126-129. Закона о спорту и Правилника о ближим условима и критеријумима за стипендирање врхунских спортиста аматера за спортско усавршавање и за доделу новчане помоћи врхунским спортистима са посебним заслугама[342]. Овако успостављена системска подршка врхунским спортистима аматерима заправо служи као решење већ до сада утврђене аномалије, а то је да наши најбољи спортисти у највећем делу живе и раде у статусу спортиста аматера, а не професионалаца. Из следеће Табеле се може види да је у 2024. години Министарство спорта финансирало стипендије за укупно 408 стипендиста, од чега 159 жена и 249 мушкараца. Када говоримо о родној заступљености можемо рећи да је она у овом случају реализована у релативно високом проценту и он износи 39% жена и 61% мушкараца.

Табела: Број стипендиста Министарства спорта у 2024. години на основу ранга/категоризације и на основу родне припадности

Стипендисти Министарства спорта за 2024. годину					
Заслужни спортисти		**Међународни ранг**		**Национални ранг**	
Жене	**Мушкарци**	**Жене**	**Мушкарци**	**Жене**	**Мушкарци**
28	76	58	79	73	94
104		**137**		**167**	
408					

[342] Правилник о стипендирању врхунских спортиста аматера за спортско усавршавање и додели новчане помоћи врхунским спортистима са посебним заслугама *(„Сл. гласник РС“, бр. 45/2022)*

Законом о спорту је прописана обавезна категоризација спортиста и стицање одређеног ранга – спортског статуса (статус врхунског спортисте, статус перспективног спортисте, статус талентованог спортисте и др.). У пракси се врши само категорисање врхунских спортиста.

Табела: Укупан број категорисаних спортиста у 2024. години на основу ранга/категоризације и на основу родне припадности

Укупан број категорисаних спортиста за 2024. годину					
Заслужни спортисти		**Међународни ранг**		**Национални ранг**	
Жене	**Мушкарци**	**Жене**	**Мушкарци**	**Жене**	**Мушкарци**
97	170	116	202	231	595
267		**318**		**826**	
1.411					

Графикон: Укупан број категорисаних спортиста у 2024. години на основу ранга/категоризације и на основу родне припадности

Када се претходни подаци о броју категорисаних спортиста доведе у везу са бројем стипендија које додељује Министарство спорта, одмах се може уочити да је број стипендиста и број категорисаних спортиста у диспропорцији јер се стипендирање спортиста реализује искључиво на Републичком нивоу док се на нивоу јединица локалних самоуправа ова врста активности готово и не реализује, што је супротно Закону о спорту. Један од разлога лежи у чињеници да још није донет подзаконских акт којим би се утврдила категоризација перспективних и талентованих спортиста. Током израде Ex ante анализе установљено је да постојећа категоризација спортова, спортиста и спортских стручњака не одговара постојећем систему спорта и одредбама Закона о спорту (садржи само категоризацију врхунских спортиста), па се указује потреба за измене и допуне ових докумената јавне политике.

Значај тренера за развој спортиста је неспоран. Када говоримо о родној равноправности, и у овом случају се примећује несразмерност у односу тренери жене и мушкарци.

Табела: Укупан број спортских тренера са издатом тренерском лиценцом/дозволом за рад у 2024.години

Укупан број спортских тренера са издатом тренерском лиценцом/дозволом за рад у 2024. години	
Жене	**Мушкарци**
2.418 27,02%	6.531
8.949	

Када се анализира позиција жена у систему спорта у Републици Србији незаобилазно питање је и број жена у сегменту управљања системом спорта. Према подацима које су дали надлежни национални гранси спортски савези, у 2024. години 134 жене су биле чланице Управних одбора савеза (19,01%), а у односу на 571 мушкараца. Наведени подаци одступају од оних датих у Истраживању из 2021. године када је број чланова управних одбора био 659, од којих 112 жена (17%). Уколико се погледа структура састава Надзорних одбора јасно ће се видети да је и у овом сегменту у 2024. години ангажовано значајан мањи број жена, јер је од укупно 250 чланова надзорних одбора њих 51 жена (20,40%). У односу на податке из 2021. године нема значајније разлике јер је тада у надзорним одборима укупно било 244 чланова од који 51 жене (21,31%).

Табела: Број чланова Управних одбора надлежних националних гранских спортских савеза у 2024.години

Број чланова Управног одбора Савеза у 2024. години	
Жене	**Мушкарци**
134	571
705	

Табела: Број чланова Надзорних одбора надлежних националних гранских спортских савеза у 2024. години

Број чланова Надзорног одбора Савеза у 2024. години	
Жене	**Мушкарци**
51	199
250	

Претходно наведени подаци показују да наши надлежни национални спортски савези у опште не функционишу у складу са принципима добре управе у спорту утврђеним у Основним универзалним начелима (принципима) доброг управљања у оквиру Олимпијског покрета, која су део имплементационих одредби Етичког кодекса МОКа. У складу са Преамбулом ових Основних начела: „Сви чланови Олимпијског покрета ће усвојити ова Основна универзална начела доброг управљања и одражаваће ове стандарде у својим правилима, прописима, политикама и операцијама.“. У члану 2.3. (Начело 2 – Институционално управљање) овим Принципа утврђено је: „Организација ће утврдити јасне, отворене, одговарајуће и објективне критеријуме подобности, који ће, истовремено укључити потребне вештине и стручност и фер, инклузивну и разнолику заступљеност главних компоненти у њеним органима управљања, укључујући посебно: Уравнотежену заступљеност полова међу члановима органа *(са најмање 30% сваког пола*); Заступљеност спортиста са активним учешћем у процесима доношења одлука; Посебан фокус на разноликост и укључивање.“ Осим тога, у члану 5.2. утврђено је и: „Биће установљена Комисија спортиста у оквиру сваке спортске организације, са родно уравнотеженом заступљеношћу. Чланове Спортиста комисија треба да бирају њихови вршњаци, а услови у погледу њих треба да буду у складу са МОК смерницама.“

Веома важан сегмент система спорта у Републици Србији јесу и активности представника надлежних националних гранских савеза у Међународним спортским савезима. У овом тренутку Република Србија има значајан број својих представника у руководећим органима у Међународним спортским савезима и то чак њих 123. Ово је капацитет који веома успешно представља Републику Србију у међународним спортским институцијама где се врше различити видови лобирања и утицаја приликом доношења одлука. Један од показатеља да наши представници добро раде у руководећим органима надлежног међународног спортског савеза јесте и велики број међународних такмичења која се одржавају у Републици Србији. Процес од номинација државе кандидата за организацију неког великог међународног спортског такмичења до добијања организације је дуг и мукотрпан пут. Велика такмичења се добијају на гласањима која се организују унутар структура међународних спортских организација тако да се у том процесу врши изузетно велика дипломатска офанзива како би се изборили да Србија буде организатор неког великог међународног спортског догађаја који су изузетно значајни за сваку земљу. И овде је мањи број жена које нашу земљу представљају у органима међународних спортских савеза и то њих 22 док је мушкараца 101.

Намеће се закључак да се и у међународним спортским организацијама појављује дискриминација у односу на жене и ово је тема многих конференција које су се бавиле питањем равноправности жена у спорту. Често се може чути да је спорт „Man`s World“, али се ипак дешавају велике промене и то нарочито у олимпијском покрету где је на Олимпијским играма у Паризу 2024. године био изједначен број спортисткиња и спортиста и где су се појавиле спортске дисциплине које су комбиноване и где наступају заједно у тиму жене и мушкарци, као нпр. Микс тим у џудоу, Микс штафете у пливању и атлетици. Микс тим у стрељаштву где су на последње одржаним Олимпијским играма у Паризу златну медаљу за Републику Србију освојили стрелци Зорана Аруновић и Дамир Микец управо у микс тиму наступајући и борећи се раме уз раме.

Табела: Број представника Савеза у руководећим органима надлежног међународног спортског савеза у 2024. години

Број представника Савеза у руководећим органима надлежног међународног спортског савеза у 2024. години	
Жене	**Мушкарци**
22	101

Генерално подређен положај женског спорта у односу на мушки у нашој земљи, није у складу са бројем медаља које освајају наше спортискиње на великим међународним спортским такмичењима. То се најбоље види из следећих табела и графикона:

Табела: Укупан број медаља које су спортисти Савеза освојили у периоду 2012-2024. на Олимпијским играма

Укупан број медаља које су спортисти Савеза освојили у периоду 2012-2024. на Олимпијским играма	
Жене	**Мушкарци**
11	15
26	

Табела: Укупан број медаља које су спортисти сениори Савеза освојили у периоду 2010-2024. на светским и европским првенствима и великим међународним такмичењима

Укупан број медаља које су спортисти сениори Савеза освојили у периоду 2010 -2024. на светским и европским првенствима и великим међународним такмичењима					
Укупан број медаља на светским првенствима		**Укупан број медаља на европским првенствима**		**Укупан број медаља на другим великим међународним спортским такмичењима**	
Жене	**Мушкарци**	**Жене**	**Мушкарци**	**Жене**	**Мушкарци**
205	450	254	434	1.100	2.267
655		**686**		**3.367**	
4.708					

Табела: Укупан број медаља које су спортисти млађих узрасних категорија Савеза освојили у периоду 2010-2024. на светским и европским првенствима и великим међународним такмичењима

Укупан број медаља које су спортисти млађих узрасних категорија Савеза освојили у периоду 2010-2024. на светским и европским првенствима и великим међународним такмичењима					
Укупан број медаља на светским првенствима		**Укупан број медаља на европским првенствима**		**Укупан број медаља на другим великим међународним спортским такмичењима**	
Жене	**Мушкарци**	**Жене**	**Мушкарци**	**Жене**	**Мушкарци**
233	344	72	522	1.050	1.801
577		**894**		**2.851**	
4.322					

Већ је разматрана чињеница да је *организација међународних спортских приредби* веома значајан чинилац у процесу подизања капацитета спортских организација али и у смислу повећања бруто друштвеног производа сваке земље организатора. Ово подручје је једно од ретких где женски спорт није потцењен, што се може видети из следеће табеле и графикона.

Табела: Број великих међународних спортских такмичења сениора које су национални спортски савези организовали у периоду 2010-2024.

Број великих међународних спортских такмичења сениора које је Савез организовао у периоду 2010-2024	
Жене	**Мушкарци**
512	651
1.163	

Табела: Број великих међународних спортских такмичења млађих узрасних категорија које су национални спортски савези организовали у периоду 2010-2024.

Број великих међународних спортских такмичења млађих узрасних категорија које је Савез организовао у периоду 2010-2024	
Жене	**Мушкарци**
445	510
955	

Када је у питању медијска видљивост женског спорта, у објављеном истраживању из децембра месеца 2023. године наведи се да се у штампаним медијима у Србији објави 3,5% текстова о женском спорту и 96,5% текстова о мушком спорту, а на 70 фотографија спортиста, иде 1 фотографија спортисткиња[343].

На основу свих претходно изнетих података могу се препознати следећи проблеми везани за положај жена у српском спорту:

1) родно несензитиван, неравноправан и вишеструко дискриминисан положај жена у спорту као спортискиња, стручњакиња, предузетница и лидерки;
2) непотпун и неадекватан законски и стратешки оквир;
3) родно неравноправно и нетранспарентно финансирање;
4) недостатак прецизних и тачних, свежих информација из релевантних извора података;
5) неприлагођена спортска инфраструктура потребама девојчица и жена;
6) спорт као несигурна област за жене и девојчице;
7) неадекватно медијско извештавање и недовољна медијска видљивост жена у спорту.

Узроци који су довели до идентификованих проблема су :

1) патријархалан, родно искључујући систем спорта са родно утемељеним стереотипима;
2) непостојање увремењеног, поузданог, редовног, родно сензитивног система извештавања на свим нивоима;
3) недостатак контроле и надзора, нарочито стручног и финансијског;
4) комплексност појаве и изложености насиљу жена и девојчица у области спорта (вршњачко - клупско, однос тренер-спортискиња; породица - дете; итд.); непостојање заједничког наратива о свим аспектима насиља, нарочито родно заснованог и сексуалног насиља у спорту;
5) недостатак институционалне подршке (психолошке, стручне, едукативне, правне, образовне, каријерне, економске) женама у области спорта;
6) непостојање едукација свих чиниоца спорта у Републици Србији о томе шта је тачно родна једнакост у спорту, шта је тачно родно-засновано, посебно сексуално насиље у спорту и шта је све насиље у спорту;

[343] Пантовић. С. Јухас. И. "Медијска видљивост женског спорта и медијски јавни наступ спортисткиња", научна међународна конференција „Улога спорта у друштву: Жене, спорт и друштвене промјене" , Загреб, 15. и 16. 12. 2023.

7) изостанак подизања стручног капацитета унутар националних спортских савеза и спортских организација, посебно у области мирног решавања конфликата и идентификацији насиља у спорту, заштити жртве и одстрањивању насилника из спорта;

8) недостатак одговорности за изградњу спортске инфраструктуре и услова за рад и тренинг женског спорта, који су у незадовољавајућем стању;

9) недовољно имплементирање и консултовање научних и високостручних образовних институција у вези система и организације спорта;

10) непостојање или недовољно видљива активност комисија „Жене и спорт“ при националним спортским савезима последњих 10 година.

Сви наведени узроци и проблема у положају жена у спорту доводе до следећих последица:

1) недовољан број конкурса за посебне програме развоја женског спорта;

2) све мањи број врхунских спортисткиња и ограничена медијска видљивост (тачније скоро невидљивост) женског спорта сто доводи до недостатка узорка;

3) умањен број маркетиншких уговора и спонзорстава за женски спорт;

4) смањено учешће жена у спорту због немогућности и неједнаких прилика да се баве спортом јер, можда, у свом месту немају женски клуб у одређеном спорту;

5) недостатак мотивације и самопоуздања да девојчице остану у спорту због стереотипа и негативних перцепција о женама, посебно оним у тзв. „мушким” спортовима;

6) родна неједнакост у више аспеката живота девојчица и жена;

7) губитак потенцијала за хармонију шире друштвене заједнице због мање жена у спортским активностима;

8) неравноправно третирање жена у областима спорта;

9) већи број случајева насиља и сексуалног узнемиравања и злостављања над девојчицама и девојкама у спорту од стране мушких тренера, које нико из спорта није санкционисао.

Из свега претходно изнетог може се извести општи закључак да Србија и српски спорт озбиљно заостају за имплементацијом свих препорука МОК, UN WOMEN, Савета Европе, о женама у спорту, у свих 5 ставки:

1) учешће у спорту, масовност (стереотипи о женама у спорту, посебно тзв. “мушким” спортовима, неразумевање или подршка породице и заједнице, и недостатак услова за рад и финансирање, су главне препреке за бројније учешће жена у спорту);

2) лидерство;

3) сигуран спорт (заступљени су сви видови и облици насиља за чију контролу и каналисање нема формално-правних решења, због чега велики број девојчица и жена напушта спорт;

4) медијска видљивост (медијска видљивост женског спорта у Србији није пропорционална успеху које наше спортисткиње остварују. Управо због тог успеха, имамо привид да су жене у спорту равноправне, а нису);

5) расподела ресурса, тј. финансирање и транспарентност (нетранспарентни, ограничени маркетиншки уговори и огромна диспропорција у финансирању женских и мушких клубова).

Како би решили све идентификоване проблеме у области учешћа жена у спорту, у свим улогама, у Стратегији развоја спорта у Републици Србији за период 2026-2035. године, женском спорту и учешћу жена у спорту морали би се посветити посебна пажња, кроз дефинисање посебних мера усмерених на унапређење положаја жена у спорту, ослобођеног родно заснованих стереотипа, као основе за развијање једнакости шанси, с посебним акцентом на:

1) доступност и учешће жена и девојчица у спорту - масовност;
2) лидерство;
3) јачање капацитета жена у спорту као спортискиња, стручњакиња, предузетница и лидерки;
4) сигуран спорт;
5) одговорно и информисано медијско извештавање и видљивост;
6) родно одговорно, транспарентно финансирање и расподела ресурса.

Један од примера добре праксе унапређења положаја жена у спорту јесте програм који Министарство просвете спроводи у сарадњи са Институтом за женски спорт. Овај програм од 2020. године представља једну од највидљивијих мера које доприносе повећању учешћа девојчица школског узраста у организованим спортским активностима. Програм има двоструки циљ: 1) Развој здравих животних навика и повећање нивоа физичке активности код девојчица, што је кључно за јавно здравље и правилан раст и развој; 2) Препознавање и подршка талентованих девојчица, којима се кроз ранију спортску селекцију стварају услови за потенцијалан врхунски спортски резултат. Министарство просвете обезбеђује институционалну подршку програму већ пет година, кроз сарадњу са школама и локалним самоуправама. Програм је отворен за нове учеснице, а информације о локацијама и терминима тренинга доступне су на сајту Института за женски спорт.

У 2024. години девојчицама је омогућено бесплатно бављење спортом у 20 различитих дисциплина, на 48 локација у 25 градова. Тиме је знатно проширена доступност спортских програма и унапређене могућности за равноправно укључивање девојчица у физичке активности. У првих пет година спровођења програма, у тренинге и радионице било је укључено више од 7.000 девојчица, уз континуирани раст интересовања. Стратегија развоја образовања и васпитања до 2030. године препознаје потребу за популаризацијом женског спорта и развијањем здравих животних навика код деце и младих.

Према подацима Института за женски спорт, програм недељно ангажује више од 50 стручњака – тренера, лекара, психолога и физиотерапеута – који реализују преко 100 бесплатних тренинга недељно. Родитељи и локалне заједнице показали су висок степен подршке, док програм ужива и међународно интересовање као пример добре праксе који многе институције желе да реплицирају.

2.11. Спорт у војсци и полицији

Закон о спорту и пратећа подзаконска акта третирају спорт у војсци и спорт у полицији као посебне области спорта, за које Спортски савез Србије обавља послове надлежног националног спортског савеза. Према члану 38. ст. 3-5. Закона о спорту, при министарствима надлежним за одбрану и за унутрашње послове могу се од стране војних лица, односно припадника полиције и уз сагласност министра надлежног за послове одбране, односно унутрашње послове, основати војна, односно полицијска спортска удружења. Министар надлежан за послове одбране, односно министар надлежан за унутрашње послове ближе уређују рад и делатност ових спортских удружења. Поред припадника војске, односно полиције, чланови војних, односно полицијских спортских удружења могу бити и лица изван војске, односно полиције. Рад војних спортских удружења ближе је регулисан Правилником о уређивању организације, задатака, начина и посебних услова вршења спортске делатности за потребе

Министарства одбране и Војске Србије, а рад полицијских спортских удружења Правилником о раду и делатности полицијских спортских удружења („Сл. гласник РС“, бр. 111/2017).

У припреми ове Ex ante анализе, питањем спорта у војсци и полицији бавила се Четврта подгрупа Радне групе за израду Националне стратегије 2026-2035. године, која је и анализирала кључне проблеме из ових области, идентификовала узроке и последице. Анализа се свела на спорт у војсци, на основу изјашњења чланова Подгрупе из реда Војске Србије. Према њиховом мишљењу, кључни проблем је да разумевање и примена спорта у војном окружењу није на одговарајућем нивоу, јер се сам појам још увек схвата у свом рудименту „disportare“ (забава-диколица) и претежно се примењује као форма која доприноси физичкој обучености (углавном кроз обавезно физичко везбање, часове физичке обуке и ваннаставне активности – рад спортских секција и учешће и организација спортских такмичења до нивоа првенства Војске Србије, којима се у претходних пет година нису остварили жељени ефекти и квалитет). Основни узроци који су довели до наведених кључних проблема су осредњи ниво поступања по важећем пропису којим се регулише обављање спортске делатности за потребе Министарства одбране и Војске Србије, и то што формацијски није у Војсци уређено кровно тело за спорт у Министарству одбране и Војсци Србије. Последица је да припреме и реализација активности и тежишних задатака у организационим јединицама Војске често се спроводе и у време које је опредељено за реализацију часова физичке обуке, у оквиру којих се спроводе физичко вежбање и спортске активности. Мада је побољшана спортска култура, одзив војних спортиста који учествују на такмичењима из програма националних гранских спортских савеза је умерен. Формално-правно спорт се третира као део обуке, а не као делатност која је најделотворнија у изграђивању изузетне физичке припремљености, оптималног здравља, продуктивистичког карактера војних лица и др.

Чланови Подгрупе из редова Војске Србије су изнели и оцену да се физичко вежбање професионалних припадника Министарства одбране и Војске Србије спроводи плански и организовано, те сви припадају одређеној групи спортиста, сагласно законским прописима који регулишу спорт у Републици Србији. Такмичарским спортом се бави око 12% припадника Војске Србије (заступљеност жена на спортским такмичењима је око 10%). Војни спортисти највише учествују на такмичењима у атлетици (40%), а затим следе спортови као што су оријентиринг (17%), стрељаштво (12%) и војни пентатлон (11%), скијање (7%), падобранство (6%), колективни спортови (3%), борилачки спортови (2%) и пливање (2%). Рад спортских секција, војних спортских удружења и клубова је на осредњем нивоу, а национални војни спортски савез, као кровно тело у систему војног спорта, није формиран, те је и даље за спорт у војсци надлежан Спортски савез Србије, са којим сарадња није доведена на административно-технички прихватљиву меру.

Спортски савез Србије је надлежан за спорт у војсци и спорт у полицији од 2016. године, и при овом савезу су формирана два посебна одбора: Одбор за спорт у војсци и Одбор за спорт у полицији, у којима своје представнике имају и Министарство одбране и Министарство унутрашњих послова. За обим и ефикасност рада ових одбора од суштинског је значаја обим и садржај сарадње између Спортског савеза Србије и Министарства одбране, јер без тога Спортски савез Србије не може реализовати било какве активности. Искуство показује да је и обим и садржај те сарадње зависио од тога ко је био на челу ових министарстава у појединим периодима.

Према подацима добијеним од Спортског савеза Србије, најинтензивнија сарадња између Спортског савеза Србије и Министарства одбране била је у 2019. години када је Спортски савез Србије помогао одлазак репрезентативаца Србије на 7. ЦИСМ светске војне игре 2019. године које је током 10 дана, од 18. до 27. октобра 2019. године, било одржано у Кини, у граду Вухану. Августа 2019. године министар одбране Александар Вулин и амбасадорка Народне Републике Кине Чен Бо, као и председник Спортског савеза Србије Давор Штефанек и генерални

секретар Горан Маринковић, присуствовали су свечаном представљању Спортске јединице Војске Србије и репрезентације Војске Србије која је учествовала на 7. ЦИСМ светским војним играма у НР Кини у хотелу „Гранд“ на Копаонику. У знак захвалности због подршке војном спорту, бригадни генерал Радовић уручио је плакете и захвалнице ЦИСМ министру Вулину, амбасадорки Чен Бо, као и председнику Спортског савеза Србије Давору Штефанеку. Октобра месеца 2019. године у спортском центру Војне академије спроведене су завршне припреме екипа Министарства одбране и Војске Србије, које ће учествовати на 7. Светским војним играма у Кини. Стрелце, триатлонце и такмичаре у борилачким спортовима –џудо, рвање, теквондо и бокс, обишао је министар одбране Александар Вулин и председник ССС Давор Штефанек. Спортски савез Србије је спортистима обезбедио: спортску опрему са обележјима Војске републике Србије и авионске карте за читаву репрезентацију. На самом такмичењу учествовало је укупно 9.308 војних спортиста из 109 држава чланица Међународног савета за војне спортове – ЦИСМ у 27 дисциплина на рекордних 329 спортских догађаја. Освојене су три бронзане медаље (у рвању грчко-римским стилом и гађању из пушке на 50 метара. У договору са министром одбране Александром Вулином Спортски савез Србије је био и предлагач који спортисти би требали да се прикључе оформљеној „спортској чети“. Први предлог који је дат након ЦИСМ светског војног првенства 2019. године (пет спортиста), није прихваћен од стране Министарства одбране, а сарадња у погледу образовања „спортске чете“ није настављена ни у наредном периоду, иако је било покушаја кроз разговоре са Министром одбране Небојшом Стефановићем. Од 2020. године сарадња између Спортског савеза Србије и Министарства одбране се своди на учешће Министарства одбране на Сајму спорта и на протоколарне сусрете при различитим спортским дешавањима при Војсци Србије.

Када је у питању спорту у полицији, сарадња између Спортског савеза Србије и Министарства за унутрашње послове била је интензивнија и садржајнија него са Министарством одбране али је и она варирала по годинама. Најинтензивније активности су биле 2021. и 2022. године, да би се обновиле у 2024. години, али опет без активности у 2025. години. У 2021. години одржана су спортска такмичења у одбојци, футсалу, баскету 3 на 3, џудоу и атлетици (Куперов тест и штафета 4 х 100 м), и то на три нивоа: на нивоу 27 полицијских управа, на шест регионалних нивоа и завршно Републичко такмичење. Интересовање на ова такмичења међу припадницима Полиције је било велико. У првом кругу такмичења учествовало је 2867 полицијских службеника (2601 мушкарац и 266 жена) организованих у 342 екипе. У оквиру регионалних такмичења (у Суботици, Краљеву, Ужицу, Смедереву, Београду и Власотинцу) учествовали су победници са првог нивоа 27 Полицијских управа. Финално Републичко такмичење у џудоу одржано је у Београду уз учешће 65 такмичара. У осталим спортовима финална такмичења одржана су у Врњачкој Бањи уз учешће 188 полицијских службеника. Спортски савез Србије је у сарадњи са територијалним спортским савезима својим чланицама помогао у обезбеђењу услова за тренирање и такмичење (терени, спортске сале, правила такмичења, суђење, спортска опрема) као и наградни фонд. Успешна сарадња из 2021. године настављена је и у 2022. години, када је на такмичењима додато и стрељаштво. Такмичења су одржана на три нивоа осим џудо-а у коме је комплетно обједињено такмичење одржано у Београду. Од укупног броја запослених у Министарству унутрашњих послова, за активност „Спорт у полицији“ у 2022. години, пријавило се укупно 3203 полицијских службеника (2887 мушког пола и 316 женског пола), односно 432 екипе за такмичење у екипним спортовима или 2620 полицијска службеника (2383 мушког пола и 237 женског пола) и 583 полицијска службеника (504 мушког и 79 женског пола) за такмичење у појединачним спортовима. На завршно такмичење које је одржано у Врњачкој Бањи пласирало се укупно 213 полицијских службеника (159 мушкараца и 54 жена) у 24 екипе. Претходни модел спортских активности и

спортских такмичења за полицијске службенике није настављен 2023. године, иако је показао веома успешним у претходним годинама. Програм Спортског савеза Србије „Спорт у полицији“ настављен је у 2024. години, али у измењеном концепту и смањеном обиму. Реализована су такмичења за студенте Криминалистичко-полицијске академије и полазнике Центра за основну полицијску обуку, у три спорта: мали фудбал (мушкарци), баскет 3 на 3 и одбојка (мушкарци и жене). У договору са Министарство унутрашњих послова планиран је пун обим активности у 2026. години.

2.12. Медији и спорт

Медији су артерије савременог спорта. Без њих, спорт би био далеко мање глобалан, мање профитабилан и мање доступан. Они су трансформисали спорт из обичног такмичења у глобални културни и економски феномен. С друге стране, без спорта, медији би изгубили један од најважнијих стубова свог садржаја и програма. У савременом друштву спорт и медији чине нераздвојиву целину. Развој технологије, експанзија телевизије, интернета и друштвених мрежа утицали су на то да спорт постане глобални феномен који превазилази границе физичког такмичења. Медији преносе ток спортских догађаја, извештавају о резултатима и дају коментаре самог тока спортског догађаја, одређују који спортови и спортски догађаји ће добити највећу пажњу, обликују перцепцију јавности и промовишу спортисте и спортске догађаје, одређују тон и фокус медијског извештавања о спортистима и спортским догађајима и промовишу позитивне вредности спорта и бенефите спортских активности по здравље човека.[344] Медији су постали неизоставан и симбиотичан део спортске индустрије, утичући на готово сваки аспект – од самог спорта, до навијача и привреде. У Србији, као и у свету, медији имају кључну улогу у изградњи спортске културе, промоцији спортиста и обликовању јавног мишљења о спорту.

Улога медија у савременом спорту је вишеструка. Основна, традиционална улога медија је информисање и праћење спортских догађаја. Медији (новине, портали, ТВ вести) обавештавају јавност о резултатима, трансферима, повредама, распоредима такмичења и свим другим релевантним дешавањима. ТВ станице, стреаминг платформе и радио омогућавају милионима људи широм света да у реалном времену прате утакмице и такмичења на којима нису физички присутни. Медији, међутим, стварају од спортских догађаја и забавни спектакл. Они граде наратив око утакмица – стварају ривалства, причу о "херојима" и "лошим момцима", користе музику, снимке у успореном кретању (slow motion), понављају кључне моменте и уводе аналитичке студије. Све је усмерено на повећање узбуђења и гледаности. Пратећи личне животе спортиста, њихове ставове и активности ван терена (кроз интервује, документарце, дружвене мреже), медији стварају дубљу емоционалну везу са публиком. Медији су и кључни економски актер у спорту. Највећи извор прихода за многе спортске организације, лиге и савезе су телевизијска права. Континуирано медијско извештавање подиже препознатљивост и вредност бренда појединих спортиста, клубова и лига. Висока гледаност спорта привлачи оглашаваче. Брендови плаћају велике своте како би се њихови реклами приказали током преноса, на дресовима (спонзорство) или по стадионима. Медији, коначно, не само да извештавају већ и обликују начин на који публика перципира спорт. Наглашавањем одређених тема (нпр. допинг, корупција, друштвено ангажовање спортиста) могу да утичу на то шта ће јавност сматрати важним, као што могу да промовишу позитивне вредности попут тимског рада, поштења и

[344] Deveci A., Sanverdi M. (2023). The Power of Sports Media: The Influential Role Played by Sports Media in the Rise of Sports and the Prominence of Athletes, European Journal of Physical Education, 11(1), 15-30.

вредности, или да осветле друштвене проблеме као што су расизам, ксенофобија и насиље на стадионима (DeepSeek AI).

Посебно треба нагласили значај *специјализованих спортских медија* (спортски ТВ канали, спортски портали, спортски подкасти, спортске рубрике са самосталном редакцијом, спортски магазини) за данашњи спорт. Они представљају главне посреднике између спортских организација и јавности, шире видљивост и вредност спортског производа и омогућавају стратешко позиционирање спортских организација на тржишту, кроз промоцију, репутацију и интеракцију са публиком. На данашњем спортском тржишту они су ти који обезбеђују дубљу и континуирану повезаност са спортском публиком и обликују начин на који се спорт доживљава, промовише и конзумира, те самим тим директно утичу на вредност спортског производа и тржишне стратегије спортских организација. Њихова предност лежи у циљаној комуникацији и креирању специфичних садржаја намењених спортским ентузијастима, омогућавајући спортским организацијама и спонзорима да пласирају прецизно сегментиране маркетиншке поруке, чиме се повећава ефикасност промоције и јача лојалност потрошача. Специјализовани спортски медији су главни инструмент који повећава вредности целог спортског система, подижући потражњу, продубљујући ангажман, професионализујући употребу података и пружајући најефикаснију платформу за контекстуално оглашавање. Посебно емитовање спортских догађаја у медијима испуњава важну функцију у смислу пружања економског доприноса свим заинтересованим странама на спортском тржишту, док истовремено подржава спортисте у смислу да буду лица оглашавања и генеришу приход кроз рекламне кампање и кроз уговоре о спонзорству. Утицај медија је толики да диктирају чак и правила такмичења и игре како би се побољшала медијска покривеност или маркетиншки потенцијал (нпр. увођење ТВ тајм аута у кошарци), укључујући и диктирање изгледа спортске опреме и реквизита како би одражавали интересовање медија. [345]

Не треба, међутим, заборавити, у савременом контексту, посебно важну улогу коју имају ***друштвене мреже (медији).*** Неки их не сматрају медијима, али оне увелико функционише као информативни и медијски простор. Друштвене мреже су револуционисале однос између спорта, навијача и играча, стварајући динамичну и директну везу која је истовремено и моћан алат и извор нових изазова. Оне омогућавају спортским организацијама директну комуникацију са навијачима, изградњу заједница и пласирање персонализованог садржаја. Медијски простор је из једностраног емитовања поруке прешао на интерактивни модел, где потрошачи активно учествују у креирању и ширењу спортског садржаја. Не треба онда да чуди што већ сада на великим међународним спортским такмичењима у стручним штабовима појединих репрезентација део тима је и менаџер за друштвене мреже (менаџер за садржаје на друштвеним мрежама). Напредак технологије и интернет услуга значајно је побољшао могућности платформи друштвених медија, као што су Facebook, X (раније Twitter) и LinkedIn, омогућавајући им да досегну глобалну публику у било које време и са било које локације. Према извештају Digital 2024 Global Overview Report, број активних корисника друштвених медија премашио је у јануару месецу 2024. године 5 милијарди појединаца широм света (5,036), достижући 62,3% светске популације, при чему је „типични“ корисник друштвених медија проводио 2 сата и 23 минута дневно користећи друштвене медије.[346] Ово широко распрострањено усвајање друштвених медија фундаментално је променила начин на који се спортски садржај испоручује и конзумира, јер гледаоци и навијачи све више фаворизују дигиталне платформе у односу на традиционалне медијске изворе (93% навијача генерације З конзумира спортски садржај дигитално). Друштвене

[345] Лазовић Ђурђевић Катарина (2025). Маркетинг менаџмент Спортског савеза Србије, семинарски рад на мастер студијама Факултета за спорт у Београду (необјављен)
[346] https://indd.adobe.com/view/8892459e-f0f4-4cfd-bf47-f5da5728a5b5

мреже су савршене за highlight снимке и спектакуларне моменте који постају вирални за неколико минута. Многи више не гледају целу утакмицу, већ кратке, најбоље моменте на платформама као што је ТикТок или YouTube. Друштвене мреже су постале подједнако важне и за клубове и за спортисте. Клубови користе друштвене мреже да граде глобалну заједницу навијача, промовишу продају мајица, објављују вести и стварају ексклузиван садржај (нпр. "behind-the-scenes" снимке тренинга). Спортистима друштвене мреже омогућавају да заобиђу традиционалне медије и директно комуницирају са својим фановима. Они више нису само играчи - они су лични брендови (инфлуенсери). Платформе као што су YouTube или Twitch омогућавају спортистима да монетизују свој садржај директно, кроз личне канале, емисије и подкасте. Додуше, то мења и динамику моћи између клубова и спортиста. Највеће спортске звезде сада имају више пратилаца него сами клубови или спортске организације које представљају. Ово им даје невероватну моћ да утичу на јавно мњење, преговарају о уговорима и контролишу свој наратив. То води ка губитку контроле од стране клубова. Традиционални медијски односи и контролисане конференције за новинаре постају мање релевантни. Важна порука може бити послата објављеним твитом спортисте, заобилазећи службене канале клуба.

Значај спортских медија и спортских новинара признат је и од стране Међународног олимпијског комитета. Они се сматрају кључним партнерима у промоцији олимпијских и спортских вредности, спортског духа и глобалне доступности спорта. МОК наглашава да спортски новинари нису само преносници информација, већ и носиоци едукативне и друштвене мисије – „они обликују перцепцију спорта у јавности, стварају узоре и инспиришу генерације да се баве спортом“. Кроз своје инструменте, спортски медији: промовишу олимпијске вредности (пријатељство, поштовање, част, солидарност, поштење и толеранција); шире олимпијске поруке; образују и информишу публику; штите интегритет спорта; унапређују слободе изражавања и транспарентности; унапређују улогу спорта у друштву[347]. Оваква улога медија подразумева одговорно извештавање, односно да је извештавање поштено, без дискриминације, родне пристрасности, стереотипа и сензационализма. Да би се таква улога остварила потребна је и једнака затупљеност жена у спортском новинарству.[348]

Не треба, међутим, изгубити из вида да улога медија није увек само позитивна: трагање за скандалом и сензационалним причама може да наруши приватност спортиста и да скрене пажњу са самог спорта; понекад медији створе толико велика очекивања око једне утакмице или ривалства да сам догађај тешко може да испуни очекивања; због ТВ права, утакмице се померају на непопуларне термине (нпр. касно увече или радним даном) како би одговарале ТВ програму, што отежава навијачима присуствовање; пристрасност коментатора или аналитичара може да изобличи перцепцију утакмице код гледалаца; константно оглашавање и прекиди због реклама могу да наруше доживљај гледања; комерцијализација спорта понекад доводи до тога да профит буде важнији од спортских вредности, јер се одређени садржаји прилагођавају медијској атрактивности, а не спортском квалитету или развоју младих талената; медији имају моћ да одређене спортове учине изузетно популарнима, док друге гурају у други план, не водећи рачуна да неравномерна медијска заступљеност утиче и на број деце која се опредељују за одређене спортове, јер млади углавном желе да се баве спортовима о којима највише слушају и које највише гледају; медији стварају превелики притисак на спортисте, нарочито на младе таленте који тек улазе у професионални спорт; медији често дају превелики значај скандалима, сукобима

[347] The Olympic Movement and the Mass Media/International Olympic Committee, 1996, https://library.olympics.com/Default/doc/SYRACUSE/51522/the-olympic-movement-and-the-mass-media-international-olympic-committee?_lg=en-GB

[348] Portrayal Guidelines: Gender-Equal, Fair and Inclusive Representation in Sport, IOC, 2024 Edition, https://stillmed.olympics.com/media/Documents/Beyond-the-Games/Gender-Equality-in-Sport/IOC-Portrayal-Guidelines.pdf

и сензационалистичким причама, занемарујући праве спортске вредности; преплављеност са клађењем и присутност кладионичарских компанија као главних спонзора спортских програма изазива етичка питања о објективности и утицају на рањиву публику (ChatGpt 5.0, DeepSeek AI).

Нарочито огромне изазове и проблеме спорту стварају друштвене мреже. Дигитално узнемиравање и мржња је један од наочитијих и највећих проблема. Играчи, судије, а чак и навијачи су изложени токсичном таласу увреда, расизма и претњи анонимних корисника, посебно након лоших перформанси или контроверзних догађаја. Ширење дезинформација ништа мање није проблематично. Лажни вести о трансферима, повредама или изјавама играча шире се попут пожара друштвеним мрежама, оштећујући углед и стварајући лажне скандале и контраверзе. Нарочито су спортисти под ударом лоших страна друштвених мрежа: константно коришћење друштвених мрежа током припрема или чак на дан спортског догађаја омета фокус и припрему спортиста; константна изложеност и потреба за одржавањем имица на друштвеним мрежама је исцрпљујућа за спортисте, док лоши коментари често погађају самопоуздање и психичко стање спортиста.

Важно је схватити да будућност односа медија и спорта неће бити иста. И традиционални медији и спорт се више не такмиче за пажњу младе публике само међусобно, већ и са видео играма, еспортом и друштвеним мрежама. Блиска будућност коришћења Streaming платформе и вештачке интелигенције ће омогућити навијачима да гледају персонализоване преносе, односно да имају персонализовано искуство (бирају коментаторе и начине коментарисања, углове камере, хајлајтове омиљеног играча, истицање статистике уживо у реалном времену, и др.). Гигенти технологија (Амазон, Apple, YouTube) улазе у трку за спортска права, што води ка преплављености преносима и фрагментацији: навијачи ће морати да плаћају више претплата да би пратили све утакмице свог тима. Стреаминг сервиси ће нудити кратке клипове са головима, најбољим акцијама и реакцијама, аутоматизоване "highlight" пакете креиране помоћу АИ технологије, интерактивне видео садржаје налик ТикТоку или YouTube Shorts. Клубови и лиге ће, с друге стране, морати да прилагоде своје садржаје и такмичења, јер ће дуготрајни преноси губити популарност код младих. Генреација З нема стрпљења за 90-минутне преносе. И не само то, већ ће клубови и лиге морати да пронађу нове пословне моделе: директан однос са навијачима (нпр. уместо да зависе од ТВ кућа, клубови и лиге могу директно понудити своје стриминг сервисе и тиме задржати већи део прихода; понудити навијачима различите врсте претплате за стриминг догађаја, попут претплате само за кључне мечеве, претплате само за омиљени клуб или чај једног спортисту и др.); промену структуре прихода (како традиционална ТВ права буду губила вредност мораће се створити различити приходи из стриминг садржаја, као што су претплата, плаћање за додатне функције, циљани огласи, виртуални производи); приступ глобалној публици (стриминг платформе уклањају географске баријере, па и мање лиге и спортови добијају шансу да привуку публику из других земаља); укључивање публике као активног учесника спортског догађаја (нпр. гледаоци интерактивно гласају током преноса о МВП играчу утакмице, омогућавања навијачима да паралелно са стварном утакмицом играју и виртуални меч, омогућавање live chat и директне комуникације са навијачима током утакмице). Процена вештачке интелигенције данас је да ће време реализације за изнете трендове износити: персонализовани преноси са избором камера – 2 до 3 године; стадиони са виртуелом и проширеном реалношћу у пуној функцији – 5 година; клубови са сопственим стриминг платформама – 5 до 7 година; потпуни пад ТВ модела у већини лига – 8 до 10 година (Chat Gpt, Deep Seek, Google AI).

Спортски новинари су незаобилазни када се говори о спортским медијима. Они имају јединствену позицију да буду мост између спорта и друштва, не само кроз информисање, већ и кроз едукацију, критичко промишљање и промоцију вредности које спорт носи. Њихова реч има моћ да подстакне младе на бављење спортом, да афирмише здраве стилове живота и да допринесе

стварању позитивног јавног мњења о спорту као друштвено корисној делатности. Спортски новинари својим радом обезбеђују и континуитет спортске традиције. Они чувају сећања на највеће успехе и спортске легенде, бележе историју и преносе је будућим генерацијама. Тиме спортско новинарство постаје не само професија, већ и културна мисија – јер спорт, кроз медије, постаје део колективног идентитета и националне свести српског народа.

У Републици Србији постоји већи број специјализованих спортских медија, укључујући и спортске портале: Спортски журнал, Спорт, Арена спорт, СОС Плус канал, Sportissimo.rs, sportske.net, sportal.rs, mozzartsport.com, madžbetsprot.rs, srbijasport.net, meridiansport.rs, hotsport.rs. У исто време, сви главни новински и телевизијски медији имају и спортске редакције и на њиховим интернет порталима посебно место заузима спорт.

Према подацима који су добијени од Удружења спортских новинара Србије, на ранг листи најгледанијих телевзијских емисија у Србији у последње 23 године *прва три места* заузимају преноси спортских догађаја (предњаче тенис, ватерполо, фудбал и кошарка). Потпуно је парадоксално да су код таквог стања ствари спортски новинари у Србији потпуно самоуки, што је за једну спортску нацију каква је Србија велики проблем. Такво стање ствари није ни у складу са Законом о спорту. Према номенклатури спортских занимања и звања, спортски новинари и спортски репортери су спортски стручњаци. Спортски новинар је занимање лица која се баве писањем информативних и аналитичких чланака, као и другим новинарским пословима у средствима јавног информисања за област спорта (чл. 64. Правилника). Звање у оквиру занимања новинар у спорту јесте спортски новинар, а за стицање звања спортски новинар неопходни су следећи услови: 1) завршен програм одговарајућег стручног оспособљавања III нивоа; 2) завршене најмање основне струковне студије, односно основне студије за стицање вишег образовања и завршен одговарајући програм стручног оспособљавања II нивоа; 3) завршене најмање основне струковне студије, односно основне студије за стицање вишег образовања из области спортског новинарства (чл. 65. и 66. Правилника). Спортски репортер је занимање лица која се баве извештавањем са спортских приредаба на радију, телевизији и другим медијима (чл. 67. Правилника). Звање у оквиру занимања спортски репортер јесте спортски репортер, а за стицање овог звања неопходни су следећи услови: 1) завршен одговарајући програм стручног оспособљавања III нивоа; 2) завршене најмање основне струковне студије, односно основне студије за стицање вишег образовања и завршен одговарајући програм стручног оспособљавања II нивоа; 3) завршене најмање основне струковне студије, односно основне студије за стицање вишег образовања из области спортског новинарства (чл. 68. и 69. Правилника). Овакав положај спортских новинара и спортских репортера је у складу са чл. 27. Закона о спорту којом је утврђено да је извештавање са спортских приредби и писање информативних и аналитичких новинских чланака у области спорта, стручни рад у спорту.

Осим тога, као спортски стручњаци, спортски новинари и спортски репортери би поред наведених „стручнх услова“ требали да поседују и дозволу за рад предвиђену спортским правилима надлежног националног спортског савеза (чл. 27. ст. 2. Закона о спорту). Проблем је, међутим, што се наведене одредбе Закона о спорту и Правилника о номенклатури спортских занимања у звања у пракси не поштују. Разлога је више, али кључна су три: спортски новинари и спортски репортери скоро искључиво раде у медијима а не у организацијама у области спорта тако да се у пракси њихов рад од стране медија третира као медијски рад а не стручни рад у спорту; не постоји, односно није утврђен надлежни национални спортски савез који би издавао дозволе за рад спортским новинарама и спортским репортерима; не постоји стручни и инспекцијски надзор над радом спортских новинара и спортских репортера. Последице су да се медијски рад спортских новинара и спортских репортера у пракси не врши као стручни рад у спорту, услед чега спортски новинари и спортски репортери не подлежу ни обавези перманентног стручног усавршавања (чл. 28. ст. 3. Закона о спорту). Разуме се, такво стање не

доприноси квалитету стручног рада спортских новинара и спортских репортера. Да би се овакво стање изменило, потребне су измене одредби Закона о спорту, које би уважиле и улогу националног струковног удружења спортских новинара и спортских репортера у погледу издавања дозвола за рад.

Медији могу да дају изузетан допринос реализацији циљева Стратегије развоја спорта у Републици Србији за период 2026-2035. године. Да би се то постигло, сарадња између спорта и спортских медија мора бити темељена на поверењу, узајамном поштовању, транспарентности и етици. Однос између медија и спорта неопходно је градити на одговорности, објективности и промоцији правих спортских вредности. Медији би требало да буду партнери спорту, не само у стварању успеха, већ и у неговању фер-плеја, здравих навика и спортског духа у друштву. Само такав приступ може допринети да спорт остане оно што би у својој суштини требало да буде – симбол здравља, поштовања и заједништва. Спорт треба да прихвати медије као партнера у промоцији позитивних вредности, док медији морају да извештавају одговорно и у духу правичности. Без ове сарадње, спорт губи свој друштвени значај, а медији губе приступ истинитим и инспиративним причама. Професионални спортски новинари су у том погледу незамењиви, јер штите интегритет, тачност и етику у извештавању о спортским дешавањима. Друштвене мреже су корисне за брзу комуникацију и укључивање публике, али немају дубину, одговорност ни етичке оквире које имају професионални медији. Професионални спортски новинари имају кључну улогу у савременом спорту, и иако друштвене мреже играју све већу улогу у ширењу информација, спорт не може да се ослони искључиво на њих.

Начини на које наши медији могу да допринесу реализацији визије и циљева Стратегије развоја спорта у Републици Србији за период 2026-2035. година су многоструки. Неки од тих начина су:

- Медији могу редовно извештавати о програмима подршке спорту из јавних средстава – колико је средстава обезбеђено, колико спортских савеза и спортских организација је укључених, који резултати се постижу, који су ефекти. Медији могу промовисати доступност података, анализирати трошкове и користи улагања у спорт, и тиме допринети како транспарентности и ефикасности политике спорта тако и механизму праћења и евалуације спровођења Стратегије. Транспарентност ствара поверење;
- Медији могу допринети да локални спорт добије већу пажњу, што повећава мотивацију за укључивање. Када медији истакну приче успешних спортиста из мањих средина, или клубова из мањих места, то може инспирисати младе и показати да развој спорта није само за урбане центре. Један од модлаитета је, на пример, развити серије прича које представљају спортисте из мањих места, примере развоја спорта у малим срединама – медијска пажња подстиче локалне иницијативе и може помоћи да политика развоја спорта буде равномернија;
- Модији могу да посебну пажњу поклоне кампањама усмереним на повећање обухвата бављења грађана спортом,у свим сегментима становништва (промовисање физичке активност, превенција гојазности, здравље младих), у складу са Стратегијом;
- Медији могу сарађивати са државним органима и организацијама да покрену дебатске емисије, истраживачке текстове о улози спорта, инфраструктурним потребама, финансирању, и тиме допринесу да циљеви Стратегије доспеју до јавности и буду јавно подржана. Медији могу широко да информишу грађане о националним циљевима развоја спорта, како би јавност разумела и прихватила да спорт није само такмичење, већ и допринос друштву (здравље, заједништво, образовање);
- Посебно спортовима који нису „у првом плану“ а од изузетног су значаја за физички и здравствени развој грађана, медији могу посветити пажњу како би се диверсификовао спортски крајолик и политика развоја спорта не би била усмерена само на највеће и најпопуларније спортове;

- Медији могу да учине видљивим циљеве Стратегије усмерене на повећање учествовања жена, деце и младих, особа са инвалидитетом, старих, мањинских група, који се у стварности често запостављају.

Као закључак, допринос медија у остваривању Стратегије може бити **кључан** — од информисања и мобилизације јавности, преко подршке инклузији и једнакости, па до надзора и евалуације спровођења спортске политике.

2.13. Обим и природа проблема у систему спорта Републике Србије

У претходним поглављима изнето је стање у систему спорта Републике Србије, онако како то постојећи и расположиви подаци показују. Лако је уочити да Република Србија има развијен спортски систем, са дугом традицијом организовања (вертикално и хоризонтално) и спортским резултатима. Организација спорта је постављена према европском пирамидалном моделу и базира се на законом гарантованој аутономији спортског покрета, уз законску и институционалну интервенцију државе само у питањима за које је процењено да су од јавног интереса. Држава Србија третира спорт као делатност од општег интереса и представља главног подржаваоца и финансијера његовог развоја. Само у 2023. години из буџетских средстава свих јавних власти у Републици Србији за спорт је издвојено око 260 милиона евра.

У извршеној анализи постојећег стања у појединим сегментима спорта и у односу на учеснике у систему спорта уочени су бројни проблеми, њихови узроци и последице. Они су дугогодишњи и ако би се у неколико реченица покушали сублимирати и описати, може се констатовати да иако систем спорта у Републици Србији постоји, нормативно је развијен и институционално разуђен, он је истовремено и функционално неуједначен и развојно неуравнотежен. Систем је претежно усмерен ка такмичарском и врхунском спорту и формалним структурама (клубови и савези), док су спортска рекреација (спорт за све), школски спорт, дугорочни развој деце и целоживотно бављење грађана спортом системски потцењени. Ex ante анализа постојећег стања је јасно указала на главне системске проблеме у спорту Србије: демографско старење; слабо укључивање целокупног становништва, посебно деце и младих; недостатак инфраструктуре; недовољно и непропорционално финансирање; организационе и управљачке слабости; неодговарајући обим и квалитет стручног рада, недовољна заштита интегритета спорта.

Иако је Законом о спорту утврђено да је спорт делатност од посебног значаја за Републику Србији (чл. 2. став 1) и постоји традиција спортских успеха, слаба повезаност свих учесника у систему спорта, недостатак поузданих података и неусклађено финансирање ограничавају укупну ефикасност система. У целини гледано, спорт у Србији више почива на појединачним успесима и ad-hoc интервенцијама него на одрживом, на спортисте усмереном и развојно оријентисаном моделу. Он је претежно резултатски оријентисан, фрагментисан и вођен краткорочним циљевима, уместо да буде усмерен на дугорочни развој деце, спортиста и целоживотног бављења спортом. Фокус је на видљивом, уз занемаривање темеља (базе). Самим тим, систем спорта у Србији нема јасно постављену развојну логику. Другим речима, кључни проблем није недостатак правног оквира, институција или новца, већ чињеница да врх спорта функционише без стабилне и широке базе, да масовни спорт и школе нису темељ система, да финансирање, управљање и стручни рад нису усклађени са јасно дефинисаним развојним циљем и да систем мери успех медаљама, а не обухватом бављења грађана спортом, у свим сегментима, здрављем становништва, бројем деце која остају у спорту и одрживошћу спортских каријера.

Основни узроци леже у историјском моделу спорта усмереном на резултат и медаље, финансирању из јавних средстава које фаворизује такмичарске структуре, финансијској недоступности спорта (за велики број грађана учешће у спорту је прескупо), и недостатку јасне одговорности за развој масовне физичке активности. Последица је да велики део популације остаје изван спорта јер не препознаје себе у постојећем спортском систему, да добри резултати зависе од појединаца и генерација и да спортисти нису главни и заштићени носиоци система. Закључак је: *Србија нема лош спорт, већ има лоше повезан, функционално слаб, неуједначен и недовољно ефикасан систем спорта. Проблем спорта у Србији није одсуство закона или институција већ недостатак доследне примене прописа, поузданих података, координације и дугорочне визије усмерене ка грађанима, а не само ка резултатима*.

Претходно изнете глобалне оцене о стању у систему спорта могу се систематизовале према неколико кључних проблемима, и они ће у даљем тексту бити нешто детаљније описани.

Одсуство адекватног стратешког и оперативног планирање

Анализа Стратегије развоја спорта у Републици Србији за период 2014-2018. година је показала да очекивани исходи нису ни приближно постигнути, а значајан број активности и мера није реализован. Ову Стратегију није пратило адекватно оперативно планирање, са јасним носиоцима одговорности и евалуацијом учинка. Идентично се може констатовати и за програме развоја грана спорта, које многи надлежни национални спортски савези нису ни донели, као и за програме развоја спорта јединица локалне самоуправе. Претходне стратегије и планови су суштински били „списак лепих жеља“ без реалне примене. Последице су да спортски систем „троши стратешке циклусе“ без опипљивих промена (ресурси се троше на мере и активности које не доводе до планираних исхода), док истовремено поверење у јавну спортску политику слаби (учесници у систему спорта се прилагођавају минималном испуњавању форме, а не суштине).

Негативни утицаји демографских кретања

Демографски развој има значајан утицаја на кључне факторе у спорту: чланство у спортским организацијама; понуду спортских садржаја; организациони развој; циљне групе. При том, ефекти демографских промена на систем спорта су веома различити у односу на поједине спортове или поједине регионе и заједнице. Четири области демографског развоја ће, без икакве сумње, битно одредити будућност српског спорта у наредним деценијама, укључујући и период 2026-35: 1) становништво ће се бројчано смањити; 2) број деце и младих ће се знатно смањити; 3) знатно ће се повећати број старих људи; 4) пад броја становника неће једнако погодити све регионе и области Србије. Те демографске промене већ погађају спорт у свим његовим аспектима: обим учешћа, организација такмичења и лига, промоција талената, прилагођавање услуга, планирање спортских објеката, финансирање. У односу на типове клубова, демографски развој ће знатно више погодити мале и средње спортске организације, у односу на велике спортске организације. У сваком случају, на основу демографских процена кретања становништва у Републици Србији до 2052. године, основно полазиште свих разматрања мера којима би се минимизирао утицај негативних демографских кретања на српски спорт у периоду важења Стратегије и након тога, требало би бити да ће се наставити опадање броја становништва. Оно што се никако не сме занемарити јесу јасне тенденције ка старењу становништва, односно да се удео млађих од 65 година стално смањује, а удео старијих преко 65 година стално расте. Разлози за то леже у комбинацији ниског наталитета и повећања очекиваног животног века, уз константну миграцију становништва. Пад броја деце и адолесцената и старење становништва имаће, несумњиво, највише негативан утицај на наш спорт: криза младих спортских талената (мањи број деце директно значи мањи извор талената за све

спортове), пад чланства и финансијска нестабилност клубова (мање деце = мање чланова = мањи приходи од чланарина), организациони проблеми (смањење броја деце и младих отежава формирање тимова и лига по старосним категоријама), промена потреба корисника (старије становништво има потпуно другачије захтев од спортских организација од младих – они траже садржаје усмерене на здравље, социјализацију, приступачност и рекреативни карактер), губитак волонтерског потенцијала, неадекватност понуде спорттских садржаја. Не сме се, такође, превидети да спортски клубови и спортски савези имају тенденцију да потцењују демографске промене и њихове ефекте, посебно са становишта смањења броја деце и адолесцената и повећања броја старих. Као резултат, ризикују да се не припреме на одговарајући начин за ову централну друштвену промену.

До 2035. године млађе категорије спортиста ће долазити из генерације Алфа и З, уз промене у доминантности како се буде ближио крај важења Стратегије (у млађим пионирима ће се појавити и генерација Бета), док ће се код сениора за време примене Стратегије појављивати све три генерације, уз доминантност генерације З. Како су млађе категорије „залог за будућност", укључујући и будућност националних спортских репрезентација, очигледно је да се у стратешком планирању развоја спорта до 2035. године морају посебно узети у обзир карактеристике генерације Алфа и генерације З. Ове генерације ће, у сваком случају, имати у следеће две деценије највећи утицај на друштво и спортску индустрију. Због тога сви учесници у области спорта морају да пронађу одговоре на неке важне трендове који су се већ појавили и биће све израженији, а на које неће бити могуће адекватно реаговати ако се озбиљно не узму у обзир карактеристике генерација Алфа и З: Технологија ће бити саставни и битни део спорта; Учење и подучавање нових спортова ће се суштински променити; Традиционални спортови постају све незанимљивији; Е-спорт ће наставити да расте; Спортисти Ген. Алфа ће се током живота бавити са неколико спортова; Спорт је постао глобалан; Спорт ће постати део зелене агенде; Спортски медијски пејзаж ће се драматично променити; Равнотежа снага ће се померити према спортистима; Женски спортови ће све више добијати на популарности; Биће теже привући и задржати спортисте у организацији; Спортским стручњацима и стручњацима у спорту биће потребне другачије стручне вештине.

Незаокружен правни оквир

На нормативном нивоу, правни оквир је функционално „довољно добар" и може се оценити као модеран, опсежан, слојевит, у великој мери усклађен са међународним стандардима и теоретски свеобухватан. Закон о спорту и пратећи прописи препознају спорт као делатност од јавног интереса, јасно дефинишу и уређују учеснике у систему спорта и улогу јавних власти и усклађени су са основним европским принципима (аутономија спорта, јавни интерес, пирамидална структура организације спорта). Утолико, правни оквир не ствара проблеме директно, али отвара простор да се они системски јављају јер је практична делотворност озбиљно нарушена због комбинације недовршености, системске инертности и непоштовања правила од стране самих актера у систему и хроничног недостатка институционалних капацитета за надзор и спровођење.

Ex ante анализа постојећег стања је показала да се сви проблеми који постоје у постојећем правном оквиру за област спорта могу се поделити у две велике групе: 1) проблеми везани за недоношење прописаних правних аката; 2) проблеми везани за неспровођење донетих прописа и неуједначену примену. Кључна грешка система је, ипак, то што се доношење закона третира као решење, а не као почетак процеса. Прописи постоје, али систем нема снаге да их спроведе. Када је у питању законско уређење спорта може се констатовати да је оно заокружено и да обухвата све сегменте спортског организовања, али се мора констатовати да је поред великог броја донетих подзаконских аката ипак остало још пет који нису донети, а шест правилника (донетих на основу Закона о спорту из 2011) нису усаглашени са Законом о спорту из 2016.

године. Једини озбиљни недостатак се односи на недоношење закона којим би се уредио статус имовине и капитала у друштвеној, односно јавној својини у организацијама у области спорта (чл. 179. ст. 1. Закона о спорту), односно којим би се, боље рећи, уредио статус друштвене имовине којом су располагале организације у области спорта које су постојале у тренутку ступања на снагу Закона о спорту из 1996. године. Недоношење овог закона има огромне последице по национални спорт: организације у области спорта са друштвеним, односно јавним капиталом и имовином не могу вршити статусне промене, промене правног облика и промене власничке структуре капитала (чл. 179. ст. 3. ЗС); организације у области спорта са друштвеним, односно јавним капиталом и имовином подлежу значајним ограничењима у погледу располагања непокретностима у друштвеној, односно јавној својим на којима имају право коришћења и у односу на другу имовину (чл. 179. ст. 4. ЗС); до доношења закона није могуће успоставити професионалне спортске лиге на начин који је утврђен Законом о спорту (чл. 3. ст. 1. тач. 26) ЗС); док се не донесе закон није могуће регулисати модел промене правног облика спортског удружења у спортско привредно друштво, чак и за она спортска удружења која не располажу друштвеном или јавном својином.

Закони и подзаконска акта којима је уређена област спорта су или у потпуности или у највећој мери усклађени са релевантним међународно-правним оквиром и приликом њиховог усвајања спровођене су широке консултације са релевантним учесницима у систему спорта. Уз то, законски прописи су приликом доношења имали најширу могућу подршку у Народној скупштини скоро свих посланичких група. Парадокс је да се већ одмах након ступања на снагу прописа могу уочити изражене тенденције од стране учесника у систему спорта да се у пракси избегне примена оних законских решења која су изискивала промене у постојећој организацији и начину рада, којима је у значајној мери доприносила неактивност јавних власти да кроз надзорне и казнене механизме спрече такве тенденције. Тако се дошло до тога да се након девет година примене Закона спорту неке од кључних законских одредби не спроводе у пракси или се спроводе у минималном делу, како од стране учесника у систему спорта тако и од стране јавних власти. Примери нефункционалних „јавних сервиса“ су: фактичко непостојање прописаних националних евиденција; надзор над стручним радом се не спроводи на прописан начин; у највећем броју јединица локалне самоуправе није образована спортска инспекција, односно није именован спортски инспектор (средином 2025. године само 22 јединице локалне самоуправе је имало спортског инспектора), због чега се над највећим бројем учесника у систему спорта и не врши надзор у складу са чланом 169. Закона о спорту. Примери непоштовања обавеза од стране надлежних спортских савеза су: недостављање обавезних извештаја и документа Министарству спорта (о трансферима, спортским правилима, програмима развоја); нетражење претходне сагласности Министарства спорта за кључна спортска правила (нпр. о трансферима малолетника, дозволама за рад спортских стручњака).

Општи закључак је да правни оквир спорта у Републици Србији не представља примарни узрок системских проблема, већ је реч о оквиру који је нормативно адекватан, али недовољно операционализован, диференциран и праћен ефикасним механизмима примене, контроле и евалуације. Проблеми настају пре свега у сфери управљања, финансирања и институционалних капацитета, а не у самим законским решењима. Закони не генеришу проблеме већ их производи систем који треба да спроводе законе.

Структурни проблеми система спорта

Систем спорта је неповезан и фрагментисан. Постоји велики број актера (министарства, аутономна покрајина, локалне самоуправе, клубови, школе, савези и др.), са формално јаком хијерархијом али слабом оперативном сарадњом, уз нејасну координацију и преклапање

надлежности. Вертикална координација је слаба и не постоје јасни механизми одговорности и праћења учинка. Последице су да програми спорта у највећој мери зависе од локалне воље и капацитета, не од реалних потреба становништва, да су присутне велике регионалне разлике у доступности спорта и да систем не реагује брзо на промене (демографија, нове потребе, развој технологије). Суштински, у Републици Србије нема премало државе (јавних власти) у спорту, већ премало конзистентног и доследног управљања системом спорта (постављања правила, мерење учина, утврђивање одговорности).

Постоји велики број регистрованих организација у систему спорта и нема јединице локалне самоуправе која нема неку такву организацију. Спорт је, самим тим, дубоко институционално присутан у друштву. Проблем је што значајан део организација постоји само формално (ради стицања статуса правног лица, финансирања, или традиције), без стабилних програма и чланства. У пракси је тешко разликовати активне и неактивне организације, што подстиче финансирања на нивоу локалних заједница широке мреже организација, које у одсуству мерљиве евалуације учинака не доприносе развоју спорта у јавном интересу већ служе парцијалним интересима. Нарочито изражен проблем је да велики број тих организација и не испуњава прописане услове за обављање спортских активности и спортских делатности, иако реч о минималним условима без којих ни једна од ових организација не би требала ни да постоји, а камоли да обавља спортске активности и спортске делатности. Закон о спорту је прихватио систем слободног оснивања било које организације у области спорта и почетка рада, а да ли одређена организација испуњава прописане услове за обављање спортских активности и спортских делатности утврдиће спортски инспектор када буде предузео инспекцијски надзор у том циљу (на захтев организације или на основу плана инспекцијског надзора). Услед занемарљиво малог броја спортских инспектора у односу на потребан број у односу на укупан број учесника у систему спорта, дошло се у ситуацију да за огромну већину организација у области спорта није ни након девет година од доношења Закона о спорту утврђена испуњеност услова да обављају спортске активности и спортске делатности. Та ситуација се у пракси у великој мери злоупотребљава од учесника у систему спорта, у смислу непоштовања законских обавеза у погледу испуњености услова за обављање спортских активности и спортских делатности. Те „злоупотребе“ постоје на сваком од нивоа пирамидалне организације нашег спорта.

Већину регистрованих организација чине мала спортска удружења, док је број професионално организованих спортских привредних друштава занемарљив. Основни узроци леже у традиционалном моделу спорта заснованом на аматеризму и ентузијазму, слабој професионализацији управљања спортом, ограниченим финансијским ресурсима и недостатку стручног менаџмента, маркетинга и дугорочног планирања. Већина спортских клубова зависи готово искључиво од јавних средстава и поседују слабу отпорност на кризе. Немогућност трансформације спортских удружења у привредна друштва, „школице спорта“ које делују у сивој зони, немогућност успостављања правих професионалних лига, претерана зависност клубова од локалних буџета, само су неки од структурних проблема нашег клупског спорта.

Спортски систем „на папиру“ изгледа стабилно, али је у пракси крхак. Организације у области спорта често непоштују или неразумеју своје законске обавезе. Регистрација не гарантује њихово законито и функционално пословање.

Недостатак поузданих података и евиденција

Иако је Република Србија била међу првим земљама у Европи када је 1996. године законски уредила постојање националног спортско-информационог система (националне матичне евиденције), и после тридесет година не постоји јединствена, поуздана и ажурна база

података о спорту у Србији. Важни подаци не постоје, а они који су прикупљени на различите начине често су непотпуни или се морају узимати „са резервом“. Управљање спортским системом зависи од самопријављених и непроверених информација, што слаби управљање спортом како на националном тако и на локалном нивоу. Деценијско занемаривање статистике у спорту и непоштовање законских обавеза евидентирања прописаних података довело је до тога да је немогуће реално планирати развој спорта, да се стратегије и оперативне одлуке заснивају више на проценама него на доказима и да се јавна средства расподељују без јасних критеријума учинка. Самим тим, планирање спортских политика постаје „гађање у мраку“ и тешко је одредити реалне приоритете и мерити напредак. Разуме се, ако се не зна тачно шта се финансира и какав ефекат производи, расту ризици злоупотреба и неефикасности.

Неуравнотежен однос масовног и врхунског спорта

Упоредна искуства показују да континуирани и трајни врхунски спортски успех долази из система у коме је врхунски спорт резултат масовности, квалитета стручног рада и јасне поделе одговорност, а не њихов супституит. Ex ante анализа постојећег стања је показала да у Републици Србији постоји фокус на такмичарски и врхунски спорт, уз запостављање масовног спорта (спортске рекреације). Основни узроци леже у политичкој и медијског атрактивности врхунског спорта, недовољно развијеним програмима унапређења физичке активности грађана и спортске рекреације и у систему финансирања који фаворизује такмичарски спорт. Последице су да уски круг спортиста има подршку, док већина грађана остаје ван система, да спорт не остварује пуни друштвени и здравствени потенцијал и да се дугорочно угрожава и сам врхунски спорт због слабе базе. Врхунски спорт је у пракси (не и нормативно) постављен као централни циљ система, док су масовни спорт, школски спорт и дугорочни развој спортиста секундарни. То производи краткорочне успехе, али слаби одрживост

Врхунски спорт у Србији није оптимално постављен у систему спорта. Он остварује резултате захваљујући традицији, таленту и појединачним острвима изврсности, али је системски пренаглашен у односу на базу, слабо повезан са масовним спортом и недовољно професионално управљан. Последице су да имамо сужавање базе спортских талената (мање деце улази и остаје у спорту), таленти „пребрзо сагоревају“ (рана специјализација, рани резултатски притисак и нереална очекивања, изложеност неадекватним тренинзима и повредама) и резултати зависе од „спортског квалитета“ генерације, не од система.

Посебно је проблематично што је нејасно и неконзистентно одређење шта је „врхунски спорт“. Веома мали број спортиста достиже олимпијски и врхунски ниво, велики број савеза је без иједне медаље у дугом временском периоду, и не постоји корелација између успеха младих и врхунских спортских резултата. Услед притисака на задржавање „статуса“ ради финансијских бенефита (што је више „врхунских спортиста“ то је више средстава, стипендија и статуса клубова и савеза), коришћења врхунског спорта као симбола националног успеха без стварне селекције, и страха националних спортских савеза да ће испасти из система врхунског спорта ако се критеријуми пооштре, дефинисање врхунског спорта је прешироко постављено (националне лиге се третирају као врхунски спорт, као што се и пласман ван медаља или барем пласмана у финалне фазе такмичења третира као „врхунски спортски резултат“). Готово сви спортови се третирају као врхунски, без обзира на домет, број учесника и реалну конкуренцију. Критеријуми категорисања врхунских спортиста нису уједначени по спортовима, формирани су на основу предлога самих националних спортских савеза који имају директан финансијски интерес и у великом броју спортова су блажи него код спортова који нису експлицитно регулисани Правилником о националној категоризацији врхунских спортиста. Самим тим, обим врхунског спорта је вишеструко прецењен (само је 2,80% спортиста од укупног броја регистрованих

спортиста освајало медаље на великим међународним спортским такмичењима у период 2010-2024. и само је 0,03% спортиста учествовало на Олимпијским играма у Паризу 2024, што указује да врхунски спорт не чини више од 1-3% укупног српског спорта). Упркос томе, финансијски, статусно и реторички се наш врхунски спорт третира као да је знатно шири. Последице су да постоји разводњавање ресурса (финансијских, кадровских, инфраструктурних), одсуство фокуса на сениорски олимпијски (укључујући и параолимпијски), светски и европски врх, непостојање јасне линије „уласка" и линије „изласка" из врхунског спорта и јасног раздвајање националног, развојног и елитног нивоа спорта, и нереална очекивања од система који је по дефиницији мали. Наш спортски систем тешко прихвата да врхунски спорт није „врх пирамиде свих", већ уски врт малобројних, и да је одређење шта ће се сматрати врхунским спортом јавнополитичка одлука а не вредносни суд о спортистима. Држава не финансира „спорт" већ јавни интерес у спорту, а он је када је реч о врхунском спорту међународно репрезентовање државе, национални престиж и дугорочни ефекти. Закључно речено, проблем српског спорта није што превише ограничава врхунски спорт, већ што га уопште не ограничава, а систем који нема границе, нема ни врх.

Средства државног буџета су доминантно усмерена ка врхунским спортистима, репрезентативним селекцијама и великим спортским такмичењима, уз релативно слабо и нестабилно финансирање развојних програма и стручног рада. Последице су да се недовољно улаже у транзиционе фазе (кадети → јуниори → сениори) и да је изражена „празнина" између талентованих младих спортиста и врхунског нивоа, коју прати кратка спортска каријера и велики одлив потенцијала. Стабилно финансирање сваке фазе развојног ланца спортиста у пракси не постоји (идентификовање талента → развој → врх), јер новац уместо да прати пут развоја усмерен је само на крајњи резултат.

Врхунски спорт је високо ризична „инвестиција" и захтева професионално управљање. Српски врхунски спорт се, међутим, доминантно води кроз волонтерске структуре, са слабим спортским менаџментом и без озбиљне евалуације учинка. Као резултат имамо неефикасно коришћење ресурса, доношење одлука засновано на традицији и ауторитетима а не на подацима, и зависност од појединаца уместо од институција.

Иако постоје институције спортске медицине и спортских наука, оне нису системски интегрисане у свакодневни рад врхунског спорта. Наш врхунски спорт не карактерише холистички приступ у коме је спортиста дугорочни пројекат, а не потрошна категорија, и који полази од тога да је заштита спортиста услов одрживог врхунског спортског резултата. Повреде и прерани прекиди каријера, недовољна посткаријерна заштита спортиста и фокус на медаљу „по сваку цену", само се неке од последица неадекватног приступа.

Суштински гледано, врхунски спорт у Републици Србији није погрешно замишљен, али је погрешно позициониран јер је превише издвојен из базе, превише зависан од државе и недовољно професионално управљан.

Један од важних сегмената врхунског спорта у Републици Србији јесте и организација великих међународних спортских такмичења. Она се углавном оперативно успешно спроводе, али се тешко може рећи да се организација реализује на системски исправан начин. Проблем није у способности да се такмичење организује и спроведе, већ у томе како се оно уклапа у систем спорта и јавне политике. Јавне власти и организатори су способни да обезбеде инфраструктуру, испуне захтеве надлежних међународних спортских савеза и гарантују безбедност учесника. Кључни проблем је што стратешки гледано, велика међународна спортска такмичења нису део дугорочне спортске политике и јасно дефинисане стратегије развоја спорта, већ се реализују ad-hoc, опортунистички и често из појединачних а не општег интереса. Последице су да не постоји дугорочни календар кандидатура, јасни критеријуми зашто баш „то" такмичење, веза са развојем домаћег спорта и дугорочним системским циљевима, нити се остављају трајни развојни ефекти. Организација великог међународног спортског такмичења постаје циљ сам по себи и изоловани

спектакл, а не средство и полуга за масовност и развој одређене гране спорта и друштва уз целини. У таквом систему не постоје јавно доступне, независне анализе трошкова, дугорочних спортских и друштвених користи и алтернативних улагања, док се јавна средства улажу у организацију, у привремену инфраструктуру и оперативне трошкове. По завршетку такмичења систем не зна да ли је добио вредност (мерљиво и трајно наслеђе и директно јачање домаћег спорта и безе) за уложени новац и ресурсе.

Финансирање из јавних средстава је нормативно уређено, али нефункционално у пракси

Република Србије је у последњој деценији повећала издвајања за спорт у буџетима јавних власти. Главни недостаци су: издвајања за спорт су ниска у односу на друштвени значај спорта и европске праксе, углавном услед ограничених фискалних капацитета државе и локалних самоуправа, али и због ниске приоритизације спорта у односу на друге јавне политике на нивоу значајног броја јединица локалних самоуправа; финансирање програма спорта из јавних средстава је у значајном делу нетранспарентно и неефикасно у делу реализације, а веза између нивоа финансирања и стварног обухвата бављења становништва спортом је слаба (више новца не производи масовност); разлика између правног оквира и стварне праксе је значајна; законом утврђени приоритети се не поштују и највећи део средстава иде такмичарском и врхунском спорту преко спортских клубова и савеза, док грађани који се баве спортом ван спортских организација нису обухваћени финансијском подршком система; финансирају се програми и организације, али без јасне обавезе постизања одређених ефеката (финансира се постојање система, а не његов учинак); финансирање се не заснива на стандардизованом приступу и уједначеној пракси; скоро искључиво се финансирају краткорочни програми финансирања (годишњи и краћи) уместо дугорочних развојних програма; контрола трошења средстава и евалуација програма је слаба; алтернативни извори финансирања су недовољно развијени (приватни сектор, фондови); квалитет спортских програма и пројеката је неуједначен; очигледна је неусклађеност између „амбиција“ (поднетих програма – како у погледу броја програма тако и тражених буџетских средстава) и буџетске реалности која су у пракси решава тако што се мањак средстава „развуче“ на све; ризик од ненаменског трошења средстава је изражен; квалитет менаџмента управљања поднетим и одобрени програмима је недовољан; ефекти реализације финансираних програма са становишта постизања развојних циљева су већином непознати. Последице су да се јавна средства не усмеравају на јасне приоритете и мерљиве исходе већ се „дисперзују“ (свима по мало, или изабраним већина средстава), третман упоредивих спортских програма је неуједначен и нестандардизован у различитим локалним срединама, и повећава се простор за ad-hoc интервенције и неуједначен третман учесника у систему спорта и појединих подручја општег интереса и потреба грађана у области спорта.

Ex ante анализа постојећег стања је показала да кључни проблем финансирања спорта из јавних средстава у Републици Србији није количина новца сама по себи, већ начин на који се средства расподељују, коме иду и које ефекте производе. Финансирање спорта у Србији је функционално, али структурно неефикасно. Систем омогућава опстанак и повремене врхунске резултате, али не обезбеђује одржив развој спорта као масовне, здравствене и образовне делатности.

Мањак адекватне спортске инфраструктуре

Какво је реално стање спортске инфраструктуре у Републици Србији тешко је рећи јер не постоји потпуна и поуздана евиденција спортске инфраструктуре, нити је она мапирана у простору. На основу Ex ante анализа постојећег стања може се генерално закључити да постоји

релативно велики укупна број спортских објеката који престављају солидну основу за развој спорта, али да је спортска инфраструктура већином дотрајала, неуједначено територијално распоређена и неадекватно искоришћена, да су спортски објекти углавном без употребних дозвола и испуњености савремених безбедносних стандарда, да недостају специјализовани и стратешки спортски објекти (изузетно је мали број објеката за водене спортове, спорт особа са инвалидитетом и националних тренинг центар), да школска спортска инфраструктура не може да задовољни стандарде и потребе школског спорта, да је слаба повезаност спорта, туризма и локалног развоја на бази мултифункционалне спортске инфраструктуре, да доминира јавна својина у структури власништва над спортским објектима и да су спортски објекти неприступачни особама са инвалидитетом. Узроци леже у недостатку дугорочног и стратешког планирања инвестиција и одлагању системске реконструкције и техничког усклађивања, недовољној, неселективној и неуједначеној инвестиционој политици која није заснована на подацима, неадекватном управљању и слабом одржавању постојећих објеката, недовољном надзору над поштовањем стандарда и неадекватном коришћењу школских и јавних простора за спорт. Последице су ограничен и отежан приступ грађана спорту, посебно особа са инвалидитетом, немогућност равномерног спортског развоја по територијама, високи трошкови одржавања без пропорционалне користи, слаба повезаност спорта са урбаним и просторним планирањем, ограничен развој такмичарског и врхунског спорта, немогућност реализације наставних планова у пуном обиму, неискоришћен потенцијал спортског туризма, пропуштене прилике за локални економски развој и запошљавање, ограничене способности Србије да буде домаћин појединих великих међународних спортских догађаја. Закључак је да се спортска инфраструктура, упркос значајним улагањима у њу последњих година, и даље карактерише неадекватним управљањем које је оптерећено ниским зарадама запослених у спортским центрима, непоузданом евиденцијом, правном и техничком неуређеношћу, великим регионалним неједнакостима и недовољном повезаношћу са образовањем, јавним здрављем и туризмом, што дугорочно ограничава развој спорта и друштва у целини.

Низак обухват бављења грађана спортом

Постојање великог броја регистрованих организација у области спорта не прати пропорционално велики обухват бављења грађана спортом. Систем производи „организације без масе корисника“. Све анализе показују да обухват бављења спортом расте споро и недовољно. Већина грађана се не бави организованом физичком активношћу, док код одраслих и старијих доминира седентаран начин живота. Физичка активност се најчешће своди на ходање (често кратких деоница), повремене вежбе ниског интезитета, без континуитета и стручног надзора. Често иста мала група спортиста циркулише кроз више система. Константно се сужава база будућих спортиста и рекреативаца, што дугорочно слаби и врхунски спорт. Расту здравствени и социјални трошкови (мања физичка активност популације), а спорт губи ширу јавно-здравствену и друштвену функцију. Спорт остаје фокусиран на такмичарски сегмент, а не на масовну физичку активност. Физичка активност није интегрисана у свакодневни живот грађана, већ се доживљава као луксуз, додатна обавеза или активност резервисана за младе и такмичаре.

Грешке су структурне и међусобно повезане и воде губицима који су много већи него што се на први поглед види. Низак обухват бављења спортом није последица једног фактора, већ резултат кумулативног дејства институционалних слабости (предшколски и школски спорт, финансирање, инфраструктура), социјално-економских баријера, неадекватне педагошке праксе и промена животних навика грађана. Губици таквог стања нису само спортски, већ и здравствени, образовни, економски и друштвени: 1) губитак здраве и физички активне популације – физичка активност се концентрише на мањи број деце у спортским клубовима, док већина деце не развије

трајне навике кретања и физичког вежбања, што за последицу има повећане трошкове здравственог система, мању радну продуктивност у будућности, генерације са лошијим физичким и менталним здрављем и негативан утицај на остваривање концепта тоталне одбране државе; 2) губитак образовне и васпитне функције спорта – спорт престаје да буде васпитни простор, док је нагласак на победи а не на вредностима; 3) губитак одрживог врхунског спорта – систем усмерен „ка врху“ исцрпљује таленте прерано, не обезбеђује стабилан развојни пут и зависи од изузетака и ентузијазма појединица, што за последицу има да Србија губи дугорочну конкурентност у међународном спорту и спортисте са дужим и здравијим каријерама; 4) губитак поверења у систем спорта – родитељи и деца виде спорт као скуп, стресан и несигуран пут, што доводи у питање друштвени легитимитет спорта као јавног добра; 5) губитак економског потенцијала спорта – спорт се посматра као трошак, а не као инвестиција, док су масовни спорт и рекреација потцењени, чиме Србија губи на развоју спортске индустрије, услуга и туризма, нових радних места и могућности да спорт буде озбиљна привредна грана.

Посебно угрожена категорија становништва су жене. Иако су нам спортискиње на Олимпијским играма од 2012. до 2024. године донеле 42% од укупно освојених меда (11 од 26), проблеми са учешћем жена у спорту Србије су вишеструки и системски: недовољна понуда такмичења, неуједначена спортска понуда, низак број регистрованих спортискиња (25,35%), мањак девојчица у спорту, дискриминаторно финансирање, мање спонзорстава и маркетиншких уговора, мало жена на руководећим позицијама и недовољна заступљеност у међународним спортским организацијама, сексизам и родни стереотипи, недовољна медијска покривеност.

Закључак је да моделом спорта који продукује низак обухват бављења грађана спортом, у свим сегментима становништва, Србија губи ширину – ширину спортских талената, ширину здраве популације, ширину друштвених и економских користи, а на крају и сам врх спорта који покушава да заштити.

Нестабилан обухват и одлазак деце из система спорта

На основу Ex ante анализе постојећег стања у спорту Србије може се јасно закључити да положај деце у систему спорта није одговарајући, не зато што деца формално нису „препозната“ у јавним политикама, већ зато што систем не функционише у складу са развојним, педагошким и здравственим потребама детета.

Иако сви документи јавних политика наглашавају значај физичког васпитања и спорта за развој деце, у пракси је спортски систем усмерен ка раном такмичењу и селекцији, фокусиран на резултат уместо на развој и под снажним утицајем клупског и репрезентативног спорта. У таквом систему деца се прерано излажу притиску, преоптерећењу и специјализацији, па они који не „испуне критеријуме“ врло рано испадају из система спорта , а развој моторичких, социјалних и емоционалних вештина постаје секундарна категорија. Последице су да се сужава база деце у спорту и спорт престаје да буде средство здравог дечјег развоја и постаје филтер за мали број „успешних“. Велики број деце никада не уђе у систем спрота, или из њега испадне веома рано. Селекција је рана и уска и систем „види“ само мали проценат деце. Србија тиме губи потенцијалне врхунске спортисте који се никада не открију, континуитет генерација (резултати постају генерацијска случајност) и могућност да врхунски спорт буде стабилан , а не таласаст.

Школски спорт и физичко васпитање деце су нормативно уређени и формално постоје, али нису системски повезани са локалним спортом, не функционишу као механизам укључивања све деце и често се своде на такмичења за већ активне спортисте. Школски спорт функционише као “такмичарски додатак” за већ спортски активну децу, уместо као инклузивни механизам укључивања шире популације ученика. Школски спортски програми постоје, али њихов дизајн и имплементација нису довољни да задрже децу која није већ у клубовима. Последице су да

школе не обухватају децу која није већ спортски активна и губи се кључни канал за масовно укључивање и задржавање деце у физичкој активности. Узроци таквог стања су бројни и дугогодишњи, и укључују: недовољан фонд часова и неодговарајући квалитет програма и реализације наставе физичког васпитања, недостатак спортске инфраструктруре и савремене опреме у школама, недостатак системског улагања, слабо коришћење школских и јавних простора за спорт деце, слаба сарадња школа, локалних самоуправа и спортских организација. Ex ante анализа је показала да проблем није у формалном постојању школског спорта, већ у томе што је недовољно искоришћена карика система и не обавља ону системску улогу коју би морао да има у савременом спортском моделу. Школски спорт је у Србији формално препознат као важан део система спорта, али у пракси не обавља кључну улогу базе и масовног укључивања деце. Школе не функционишу као темељ спортског система који обезбеђује масовност, равноправан приступ, рано препознавање интересовања и талената, развој здравих навика и позитиван однос према физичкој активности, већ као његов периферни део, потчињен клупском и такмичарском спорту.

Квалитет стручног рада са децом који није уједначен по регионима и спортовима, који је оптерећен резултатима и селекцијом и не укључује довољно педагошке и развојне компетенције, представља један од кључних ограничавајућих фактора за веће „задржавање“ деце у спорту. Када квалитет стручног рада није добар, деца доживљавају спорт као стрес, а не као позитиван развојни простор, и расту ризици одустајања и негативног односа према физичкој активности. Ограничавајући фактори за унапређење таквог стања леже у недовољној професионализацији спортских стручњака који раде са децом, одсуству континуираног усавршавања и неадекватним радним условима (нестабилни ангажмани и ниска примања).

Закључак је да положај деце у систему спорта Србије није одговарајући јер је систем пројектован према потребама такмичарског спорта, а не према развојним, педагошким и здравственим потребама деце. Грешке су у раном такмичарском притиску, слабој инклузивности школског спорта, неуједначеном стручном раду, неадекватној инфраструктури и изостанку системског праћења спортског развоја деце.

Надлежни национални спортски савези имају јак формални положај, али не и увек реалну базу и капацитете да обављају поверене јавне функције

Подаци о надлежним националним спортским савезима и њиховом чланству показују да је систем спорта у Србији формално централизован око ових савеза, али да ти савези често немају довољно широку, активну и репрезентативну базу нити капацитете који би оправдали њихову кључну улогу у развоју спорта.

Закон о спорту је гарантовао признатим надлежним националним спортским савезима монополску и централну улогу у систему спорта, али њихово чланство често не одражава стварни обухват бављења спортом у одређеног грани спорта. Разлике између спортова су значајне: неки савези имају широку мрежу спортских организација, док су други „савези са уском базом“ (окупљају мали број спортских организација или активних спортиста). Последица је да одређени национални спортски савези одлучују о спорту који је у пракси маргинално присутан, као и да је тешко оправдати исти ниво јавне подршке за савезе са драстично различитим обухватом бављења спортом.

Чланство у надлежним националним спортским савезима је структурално неуједначено и разликује се по броју клубова, територијалног распрострањености и степену активности чланица. Узроци су различити, али углавном потичу из разлика у традицији и популарности спортских грана, демографском паду и концентрацији спорта у урбаним срединама и постојању спортских организација које су формални чланови савеза али са минималном или повременом

активношћу. Последице су да поједини надлежни национални спортски савез често представљају „административну мрежу“, а не реално активну спортску заједницу, и да се добија лажна слика о њиховим капацитетима, заснована само на броју чланица, а не на квалитативним показатељима

Према Правилнику о спортским гранама и областима спорта и спортским дисциплинама у оквиру спортских грана и области спорта, свака грана спорта обухвата и дисциплину рекреативног бављења одговарајућом граном спорта. Прикупљени подаци показују да чланство у надлежним националним спортским савезима у опште није у директној корелацији са масовношћу бављења спортом, као што често није ни у вези са бројем регистрованих организација у одређеној грани спорта. С једне стране, постоје спортови са великим бројем формално регистрованих спортских организација, али са малим бројем активних спортиста, док се, с друге стране, значајан део грађана бави физичком активношћу и спортским активностима (рекреативно, неформално, комерцијално) изван система надлежних националних спортских савеза. Последица је да надлежни национални спортски савези не представљају увек реалне потребе грађана који се баве спортом, због чега јавна политика која се искључиво ослања на њих занемарује рекреативни и неформални спорт.

Организациони, кадровски, стручни и финансијски капацитети многих надлежних националних спортских савеза нису довољни да ефикасно спроводе широка јавна (законска) овлашћења. Већина савеза се ослања на мали број професионалаца и волонтерски рад, уз недостатак квалификованих спортских стручњака са одговарајућом дозволом за рад. Евиденције (регистри) о спортским организацијама, спортистима, спортским стручњацима и другим члановима се слабо воде, а прописана спортска правила се или не доносе или неуједначено спроводе. Непоштовање и неразумевање Закона о спорту и подзаконских аката је широко распострањено. Узроци леже у недовољној стручности запослених и функционера у савезима, недостатку јасне контроле и надзора на радом савеза, финансијској слабости савеза која директно утиче на кадрове и организацију и у одсуству јединственог националног спортско-информационог система. Последице су да многи надлежни национални спортски савези постоје као „стуб система“, али оперативно функционишу ограничено и самодовољно, да је изражен ризик од неуједначеног развоја спортских грана, да су системи такмичења застарели и неприлагођени савременим условима, да не постоји стратешко планирање, да се дуплирају надлежности и да се од државе очекује да интервенише више него што је уобичајено у развијеним спортским системима.

Сама чињеница да надлежни национални спортски савез окупља у свом чланству највећи број регистрованих спортских организације аутоматски не значи и да савез функционише демократски, инклузивно и развојно. Савези су често више усмерени на такмичарски и репрезентативни ниво него на развој базе и у том систему мале и слабо развијене спортске организације имају ограничен утицај а мала група организација (клубова) или појединаца имају одлучујућу реч у одлучивању. Национални принципи добре управе у надлежним националним спортским савезима нису дефинисани, а они утврђени правилима Међународног олимпијског комитета се у пракси занемарују и неспроводе. Последице су да се слаби улога националних спортских савеза као кохезивних фактора развоја спорта, повећава се јаз између „центра“ и периферије спортског система и одлуке савеза често не одражавају потребе већине чланица.

Неодговарајући ниво квалитета стручног рада у спорту

На основу Ex ante анализе постојећег стања може се основано рећи да је квалитет стручног рада једно од кључних „уских грла“ система спорта у Србији, али не као изолован проблем већ као тачко у којој се преламају готово сви други системски недостаци. Он није једини проблем, али је најкритичнија тачка у којој се преламају проблеми финансирања, организације,

стратегије, инфраструктуре и обухвата бављења спортом. Овај сегмент спортског система је нормативно уређен и надлежне институције постоје, али је функционално неуједначен и слаб у пракси. Без обзира на то колико имамо регистрованих спортских организација, која је висина улагања и каква је спортска инфраструктура, квалитет српског спорта се у пракси остварује кроз стручни рад на терену. Наш спортски систем има довољно спортских организација, има правила и има финансирање, али исходи (обухват, задржавање деце, квалитет тренинга, развој базе, па и спортски резултати) нису задовољавајући. Велики број деце нам „испада из система спорта“, у спорту остају често само она деца која су већ у клубовима, а школски спорт не успева да задржи и укључи ширу популацију. Неквалитетан или неадекватан стручни рад (преоптерећење, прерана селекција, фокус на резултат уместо на развој, недостатак педагошких компетенција) је, несумњиво, један од главних разлога за то. Јасно је да је лош стручни рад = губитак базе = дугорочна штета за цео систем.

Није успостављена системска финансијска подршка спортским стручњацима на свим нивоима, укључујући и могућност стицања националног спортског признања од стране спортских тренера који постижу врхунске спортске резултате.

Ex ante анализа показује да не постоје поуздани и обједињени подаци о броју и структури спортских стручњака, да се стандарди рада различито тумаче и примењују, да значајан део спортских стручњака ради без потребне дозволе за рад и без континуираног стручног усавршавања и да надзор над квалитетом стручног рада скоро и да не постоји. Последица је неуједначен квалитет стручног рада по спортовима и регионима и велике развојне неједнакости. Спортиста у једној спортској организацији и локалној заједници добија квалитетан развојни тренинг, док је спортиста у другом спорту или средини изложен формалном или чак штетном стручном раду. Разлике постоје, разуме се, и унутар појединог спорта.

Последице неодговарајућег финансирања и слабе професионализације нашег спорта су можда најизраженије управо код стручног рада. Спортске организације и савези често немају капацитет да запосле спортске стручњаке професионално, па се стручни рад ослања на волонтеризам, ниско плаћени рад и нестабилне ангажмане. Последице су да стручни кадар одлази из спорта или се додатно „растеже“ на више организација и група, без могућности развоја. Суштински, квалитет стручног рада опада чак и тамо где постоји потребно знање.

Положај спортиста је амбивалентан

Статус и положај спортиста у систему спорта Србије је противуречан – врхунски спортисти су релативно видљиви и релативно добро подржани, док је већина других спортиста (деца, млади, спортисти аматери) системски недовољно заштићена и слабо подржана. Непоштовање права спортиста (уговори, трансфери, накнаде за развој), посебна угроженост малолетних спортиста, прекомерно ангажовање страних спортиста на уштрб домаћих, недостатак контроле и санкција, само су неки од проблема са којима се спортисти суочавају. Систем је више усмерен на резултат спортисте, него на спортисту као особу и носиоца права.

Спортисти су препознати у Закону о спорту и њихов правни положај је, у основи, адекватно регулисан (здравствена заштита, безбедност, статус, забрана дискриминације, уговорни односи са клубом и др.). Проблем је што је он оперативно слаб јер су права спортиста фрагментисана, тешко остварива и често зависна од воље клуба или савеза. Систем је дубоко неједнак гледано по вертикали, јер је огромна разлика између малог врха и широке базе. Врхунски спортисти имају институционалну подршку, стипендије, награде, видљивост, али и даље зависе од ad-hoc одлука и немају дугорочне гаранције. Насупрот томе, већина спортиста нема стабилан статус, сигуран приход, социјалну заштиту и често комбинују спорт, школу и рад – без системске подршке. У таквом систему млади спортисти у транзицији су посебно угрожена

група. Прелаз из статуса јуниора у сениора, аматера у професионалца, из спорта на тржиште рада, критичне су тачке система. Недостају програми дуалних каријера, каријерно саветовање, системска подршка образовању. Последице су да велики број талентованих спортиста одустаје од бављења спортом и остаје „између“ (без спорта и без каријере).

Систем је резултатски а не спортиста центричан. Спортиста се у систему посматра као средство за резултат (медаља, пласман), а не као субјекат са дугорочним потребама. Последица је да је у пракси фокус на краткорочне циљеве, спортисти су преоптерећени и изложени повредама и сагоревању, а ментално здравље, образовање и посткаријерна транзиција спортиста су занемарене категорије. Не чуди онда што спортисти имају минималну и симболичну улогу у управљању и раду клубова и савеза, доношењу одлука и дефинисању политика. Одлуке се доносе „о спортистима – без спортиста“ и систем не рефлектује реалне потребе оних који носе спорт.

Посебно рањива група су спортисти са инвалидитетом. Мали број особа с инвалидитетом која учествују у редовним физичким активностима, недовољно развијени капацитети спортских организација које се баве спортом особа са инвалидитетом, недостатак довољног броја спортских стручњака едукованих за рад са спортистима особама са инвалидитетом, недовољно развијена свест о могућностима и позитивним утицајима редовног бављења физичким активностима на особе са инвалидитетом, само су неки од најважнијих проблема са којима се спортисти са инвалидитетом сусрећу у пракси.

Интегритет спорта није у довољној мери заштићен

Република Србија има развијен нормативни оквир у области спречавања негативних појава у спорту, ратификоване су кључне међународне конвенције Савета Европе и УНЕСКА, постоје специјализоване институције и тела (Национални савет за спречавање негативних појава у спорту, АДАС), а антидопинг систем представља пример добре праксе чак и у међународним оквирима. Међутим, упркос нормативној уређености, примена прописа је неуједначена, фрагментисана и често реактивна, са изузетком спречавања допинга у спорту. Терет спровођења мера је диспропорционално пребачен на полицију, док други актери (спортски савези, клубови, организатори, медији) често изостају из активног деловања. Превентивни механизми су слабо развијени у односу на репресивне, а поједине области (заштита деце и жена у спорту) су системски запостављене, без функционалних протокола, централе евиденције и независних механизама заштите. Организовани криминал има све већу улогу у појединим негативним појавама (нелегална клађења, намештање спортских резултата, дистрибуција забрањених допинг средстава). Кодекси професионалне етике за рад спортских стручњака нису донети иако су законска обавеза.

Насиље на спортским приредбама је и даље присутно. У најважније проблеме који су идентификовани током израде Ex ante анализе постојећег стања спадају: недостатак протокола о сарадњи на националном и локалном нивоу између субјеката надлежних за успостављање интегрисаног приступа безбедности, сигурности и услугама на спортској приредби; недостатак комуникације и сарадње са медијима и медијским удружењима у циљу онемогућавања промовисања негативног понашања на спортским приредбама; недовољно унапређени капацитети органа државне управе и спортских организација на успостављању система интегрисане обуке полицијских и правосудних службеника и лица организатора која се брину о безбедности на спортском објекту, укључујући и специјалистичке обуке за запослене у спортским организацијама; недостатак проактивне и редовне комуникације са представницима навијача и локалне заједнице засноване на средњорочним и дугорочним мерама, кроз адекватне друштвене и образовне пројекте; недостатак превенције насиља и недоличног понашања на спортским приредбама; делимична усклађеност законских решења са одредбама Конвенцију бр.

218 и Препоруке (2015) 1, заједно са пратећим Анексима; недовољно поштовање обавеза од стране надлежних националних гранских спортских савеза; проблеми у раду редарских служби организатора спортских приредби.

Закључак је да је Ex ante анализе постојећег стања јасно показала да Република Србија поседује нормативне и институционалне основе за заштиту интегритета спорта, али да је кључни дефицит у доследној примени, координацији и превенцији. Највећи изазов није недостатак прописа, већ недостатак функционалног система одговорности, сарадње и заштите интегритета спорта (интегрисаног, мултиагенцијског приступа), нарочито у осетљивим областима као што су манипулације, безбедност деце и сексуално насиље над женама.

Подељена одговорност за стање у систему спорта између учесника у спорту и јавних власти

Када се претходно изнета оцена природе и обима проблема у систему спорта Србије размотри са становишта „одговорних" за идентификоване проблеме, закључак је да је одговорност подељена између учесника у спорту и јавних влати. Сами учесници у спорту (спортске организације, савези, спортски стручњаци...) су у великом мери одговорни за постојеће стање, али не као једини нити примарни узрок, већ као кључни копроизвођач система какав данас постоји, јер су се прилагодили његовим слабостима и тиме их учинили трајним. Њихова одговорност је значајна, али диференцирана и мора се посматрати у односу на подстицаје које систем шаље. Они нису само жртва система, већ његови активни одржаваоци, јер су се током времена прилагодили постојећим правилима и често их репродукују, уместо да их активно развојно мењају: клубови реагују рационално на недостатке система, али тиме постају његов продужетак; национални спортски савези, имају највећи капацитет за промене, али га ретко користе, чиме сносе и највећу институционалну одговорност; значајан део струке активно брани застареле моделе рада. Учесници у спорту нису приморани да производе лоше исходе, али су навикли на систем у коме се такво понашање толерише и награђује.

Насупрот учесницима у спорту који су одговорни оперативно, држава је одговорна стратешки. Без државе као „архитекте спортског система", понашање осталих актера у систему спорта се не може суштински променити. Одговорност државе (јавних власти) је највећа јер она: поставља логику система (ако јавне власти награђују резултате и медаље, финансирају врх и не мере масовност, онда систем рационално иде ка врху, без обзира на другачије прокламације); има моћ да повеже делове система; једина може да промени подстицаје, а ко мења подстицаје мења и систем (промена понашања не долази из апела већ из критеријума финансирања, евалуације, дугорочних уговора и других подстицаја). Ако би се сумарно констатовало у чему је одговорност државе Србије за постојеће стање у систему спорта које се успоставља од распада Југославије, онда је то што није доследно спроводила развоју логику, није користила инструменте које већ има и често је бирала ad-hoc уместо стратешких решења. Ако се жели суштинска и успешна реформа система спорта, која ће одговорити изазовима у наредним деценијама, онда држава мора да промени „правила игре" и преузме улогу одговорног управљања системом (доследно поставља правила, спроводи их и мери учинак). Питање није да ли држава треба да се меша у систем спорта, већ једино „како" и „у које сврхе".

Имајући у виду природу и обим свих претходно наведених проблема у систему спорта Републике Србије јасно је да су потребне трајне и темељне промене, и да ће стање бити све лошије ако се настави са импровизацијама и привременим решењима.

3. Међународна кретања и упоредна искуства у погледу стратешког планирања развоја спорта

3.1. Хрватска

Хрватски сабор донео је 12. јула 2019. године ***Национални програм спорта Хрватске за период 2019. – 2026.*** („Народне новине“, бр. 69/2019). Националним програмом спорта прописано је 6 општих и 19 посебних циљева, који укључују 63 мере и 148 активности, којима би се у раздобљу од 2019. до 2026. године требало омогућити смањивање недостатака у хрватском спорту, као и искоришћавање пружених прилика.

ВИЗИЈА: Хрватска је земља спорта као начина живота свих њених грађана и земља препознатљива по постизању врхунских спортских резултата.

МИСИЈА: Транспарентно и делотворно управљање системом спорта како би сви учесници континуирано стварали предуслове за развој свих појавних / организационих облика спорта.

За реализацију Стратегије постављено је 6 општих циљева и 19 посебних циљева:

Општи циљ 1 – Осигурати предуслове за развој спорта:

Посебни циљ 1.1. Јасно дефинисати критерије вредновања програма јавних потреба у спорту и успоставити категоризацију спортова;

Посебни циљ 1.2. Јасно дефинирати намену средстава за јавне потребе у спорту, начин доделе те контролу трошења средстава;

Посебни циљ 1.3. Анализирати и утврдити могућност повећања пореских олакшица за спорт.

Општи циљ 2 – Унапредити здравствено усмерено физичко вежбање и повећати промотивне вредности спорта:

Посебни циљ 2.1. Подстицати здравствено усмерено физичко вежбање;

Посебни циљ 2.2. Подстицати програме универзалних спортских школа и осигурати спровођење обуке физичких активности с високим учинком:

Посебни циљ 2.3. Повећати број прилика за здравствено усмерено физичко вежбање у оквиру система образовања.

Општи циљ 3 – Унапредити бригу о спортистима

Посебни циљ 3.1. Подстицати дуалну каријеру спортиста;

Посебни циљ 3.2. Осигурати стабилан систем стипендирања те бриге о врхунским спортистима;

Посебни циљ 3.3. Побољшати статус мање заступљених скупина у систему спорта;

Посебни циљ 3.4. Повећати примену научних метода у подручју бриге о спортистима и врхунским спортским резултатима.

Општи циљ 4 - Успоставити систем и рационалан приступ управљања одрживом спортском инфраструктуром:

Посебни циљ 4.1. Успоставити мрежу одрживих спортских грађевина;

Посебни циљ 4.2. Прилагодити број и опремљеност спортских грађевина стварним потребама у спорту;

Посебни циљ 4.3. Повећати број спортских грађевина и обновити постојећу спортску инфраструктуру.

Општи циљ 5 – Унапредити бригу о стручним кадровима у спорту:

Посебни циљ 5.1. Прилагодити законодавни оквир везан уз стручне кадрове;

Посебни циљ 5.2. Осигурати школовање и оспособљавање стручних кадрова у спорту у складу да потребама спорта;

Посебни циљ 5.3. Ускладити образовне програме са стварним образовним потребама спорта и подстицати усавршавање.

Општи циљ 6 – Унапредити систем управљања у спорту:

Посебни циљ 6.1. Јасније дефинисати улоге и задатке појединих учесника у систему спорта;

Посебни циљ 6.2. Ускладити и повезати јавне регистре у спорту;

Посебни циљ 6.3. Јачати управљачке и административне капацитете учесника у систему спорта.

Утврђеним општим циљевима жели се успоставити транспарентан и делотворан систем спорта у Хрватској, осигурати стабилно финансирање, које ће одговорити свим јавним потребама спорта и омогућити напредовање и задржавање у спорту спортиста и свих спортских актера, као и повећати број грађана укључених у здравствено усмерено физичко вежбање, а самим тиме створиће се потицајно окружење које ће допринети демографској обнови. Хрватска тежи постати земља у којој није важно само остваривање врхунског спортског резултата, већ је важно оспособити систем како би сваки појединац могао бити укључен у неку од спортских активности током целог живота. На тај начин спорт би постао знатно важнији чинилац здравог стила живота и стварања здравије нације, него је то случај данас. У спровођењу општих циљева као припадајућих мера и активности поштоваће се начела равноправности полова и подстицати стварање једнаких услова за спортисткиње и спортисте.

3.2. Аустралија

Током следеће деценије, Аустралија ће бити домаћин неких од највећих светских спортских догађаја који ће кулминирати Олимпијским и Параолимпијским играма у Бризбејну 2032. Полазећи од те околности, Влада Аустралије је донела ***„Националну спортску стратегију 2024 – 2034 – Спортски хоризонт***“, којом су постављени приоритети за спорт у Аустралији и пружен оквир за усклађивање фокуса, напора и ресурса свих учесника у систему спорта, како би се остварила заједничка визија здравих, активних, повезаних заједница и успешног спортског система.

Стратегија је донета са тежњом да се промовише инклузија кроз безбедна и пријатна окружења, инспирише и мотивише учешће, подрже спортисти да се такмиче са интегритетом и дају најбоље резултате, повећа присуство аустралијских спортиста на међународном нивоу и постигну позитивни економски, друштвени и еколошки резултати. Да би се та тежња искористила, мора се разумети како се спортски пејзаж и начини на које се људи баве спортом трансформишу новим технологијама, променама друштвених вредности и очекивања и променљивим окружењем. Такође се мора бити прилагодљив и дати одговор на изазове које ове промене представљају, да би се у потпуности схватиле предности спорта, као што су побољшање здравља и благостања, јачање друштвених веза и повећана продуктивност.

ВИЗИЈА СТРАТЕГИЈЕ

Инспиративни спортски хоризонт - Изградња здравих, активних, повезаних заједница и напредног спортског система. Деценија великих спортских догађаја која претходи Олимпијским и Параолимпијским играма у Бризбејну 2032., укључујући и саме Олимпијске игре у Бризбејну 2032, ствара прилику да се поново замисли аустралијски спорт и доведе до сарадње и

усклађивања спортског сектора без преседана. Радећи заједно, искористићемо снагу спорта за здраве, активне и повезане заједнице, како бисмо створили позитивне, значајне промене.

ПРИОРИТЕТИ СТРАТЕГИЈЕ

Стратегија је утврдила шест приоритета које треба постићи реализацијом Стратегије, као области фокуса, усклађене са непосредним приоритетима спортског сектора:

- Инклузија - Промовисати инклузивне праксе и окружења која су безбедна и подстичу учешће, укључивање и лидерство у различитим групама. Свако треба да има прилику да буде активан и да се бави спортом и да се осећа безбедно да то чини. Морају се уградити инклузивне праксе како би се људима дали избор и контрола, променили стереотипи, изгрдиле везе, славила различитост, подигла свест о друштвеним питањима, превазишле културне баријере и створила места припадности;
- Учешће - Повећати стопе учешћа и укључености у спорт и максимизирати приступ и квалитет спортским искуствима. Учешће је много више од учешћа у игри. Да би се максимално повећало учешће, потребни су људи, програми, партнери, места и простори како би се оптимизовала искуства и обезбедило да су могућности доступне људима свих узраста;
- Високе перформансе - Побољшати репутацију Аустралије као поштене, успешне и водеће спортске нације, са могућностима и путевима развоја за напредовање спортиста, тренера и званичника високих перформанси. Аустралијски спортисти и тимови ће инспирисати Аустралијанце и поносно отелотворити аустралијски дух такмичећи се поштено, страствено и жестоко. Кроз аустралијски спортски систем високих перформанси и у професионалном спорту, биће подржавани путеви развоја спортиста, од основних вештина до идентификације талената и мајсторства;
- Безбедност - Изградити безбедно спортско окружење кроз истинску културу поштовања и интегритета на свим нивоима спорта. Безбедност у спорту и физичкој активности је најважнија. Мора се активно спречити и одговорити на појединачне претње у различитим димензијама безбедности, укључујући физичку, психолошку, културну и он лајн безбедност. Мора се заштитити здравље, благостање и права свих укључених. Одређивање приоритета безбедности заједно са ефикасним механизмима за решавање жалби, независно решавање спорова и дисциплинске мере, од суштинског је значаја за заштиту људи који се баве спортом и спортским екосистемом од злоупотребе, малтретирања, застрашивања, дискриминације или узнемиравања, неправилне употребе лекова и суплемената и манипулације спортским такмичењима;
- Међународни ангажман - Искористити моћ спорта да окупи људе, пројектује вредности и идентитет Аустралије и промовише међународне приоритете Аустралије. Спорт представља платформу за унапређење националних интереса на глобалној сцени и може да изгради мреже које подстичу пословне, економске и инвестиционе могућности;
- Економија и животна средина - Омогућити просперитет спортског сектора на свим нивоима. Искористити значајна улагања у спорт, укључујући инфраструктуру и објекте. Промовисати одрживе праксе и вођство у области животне средине. Спорт има невероватан потенцијал да стимулише трговину, инвестиције и могућности запошљавања, и да би се максимално искористиле ове могућности потребан је координиран приступ и партнерства да би се мудро користили ресурсе и повећало учешће. Да би се подржала колективна акција за решавање нових изазова, укључујући и оне који су резултат промене климе, потребна су прилагодљива, иновативна и отпорна решења која промовишу одрживост и лидерство у животној средини и разматрају утицаје спорта на животну средину и животне средине на спорт.

МЕРЕЊЕ УСПЕХА

Мерење успеха захтева приступ поузданим, висококвалитетним подацима и доследност и интегритет у прикупљању података. Напредак ће се мерити и извештавати у четири групе исхода које се ослањају на мере које се односе на међусобно повезане принципе и приоритете Спортског хоризонта:

- Свако има своје место у спорту - Учешће у спорту (учесници, тренери, званичници, администратори и волонтери, разврстани према групама различитости, као што су људи из првих нација; Ефекти на здравља и добробити (нпр. спортске повреде, смањење физичке неактивности); Перцепције заједнице о спорту, укључујући искуство учесника; Заједничка спортска инфраструктура и објекти; Претње безбедности и интегритета у спорту и независно решавање спорова;
- Добро побеђујемо (We win well) да бисмо инспирисали Аустралијанце - Наступ на великим међународним спортским такмичењима; Мере добробити у свим окружењима спортских система високих перформанси; Разноликост и укљученост у високе перформансе; Перцепције аустралијске заједнице; Стопе емитовања и ангажовања на спортским догађајима;
- Одржив аустралијски спортски систем - Организациони резултати, као што су финансијска одрживост, регистрација учесника, управљање и филантропија; Могућности запошљавања и радне снаге; Принципи и стандарди управљања, укључујући разноликост у лидерству и родну равноправност; Економске користи повезане са великим спортским догађајима; Економски утицаји спорта на здравље; Аустралија остаје глобални лидер у спорту; Успешно одржавање великих спортских догађаја; Међународни утицај, посебно у региону.
- Аустралијски напредак у иновацијама и технологији у спорту - Објекти прилагођени сврси; Водство у области животне средине постигнуто кроз спорт.

ВОДЕЋИ ПРИНЦИПИ

Стратегија се води са пет принципа који одражавају посвећеност постизању позитивних, значајних промена у спортском сектору, како би се осигурало да Спортски хоризонт остане агилан и да постигне своје циљеве:

- Лидерство - Способан спортски сектор посвећен унапређењу управљања и стварању разноликог, инклузивног, етичког и родно избалансираног лидерства у спортском сектору које одражава заједницу.
- Разноликост, једнакост, инклузија - Спортски сектор који обухвата све и слави различитост, тако да се сви осећају цењеним и имају прилику да учествују, допринесу и достигну свој пуни потенцијал.
- Интегритет - Праведан и поштен спортски сектор који гради поверење заједнице у спорт, демонстрирајући етику и вредности које промовишу безбедно окружење и унапређују спорт у целини.
- Образовање и развој - Спорт и физичка активност доприносе личном расту, физичкој и здравственој писмености и развоју вештина током живота.
- Одрживост - Иновативни, отпорни и одрживи спортски сектор који изграђује капацитете и способности и ради заједно на постизању стратешких резултата, као што је осигурање ефикасног коришћења ресурса за одржавање и повећање укључености у спорт на свим нивоима и локацијама.

Национална спортска стратегија 2024 – 2034 – Спортски хоризонт представља основни, оквирни стратешки документ за вођење политике развоја аустралијског спорта до краја 2034. године, чија реализација је допуњена са још неколико пратећих планских докумената:

- Аустралијска национална стратегија учешћа у спорту – Играјте добро;
- Аустралијска 2032+ спортска стратегија високих перформанси – добро победите;
- Спортска дипломатија 2030;
- Велики спортски догађаји Legacі оквир;
- Акциони план коалиције за спортске волонтере;
- Принципи управљања спортом;
- Национални оквир интегритета;
- Државни и територијални планови спорта и рекреације.

Аустралијска национална стратегија учешћа у спорту – Играј добро[349], донета је 2023. године, за период 2024-2032. година. Основни мото стратегије је: „Свако има место у спорту“. Изграђена је јасним циљем да обезбеди мапу пута за пружање великих спортских искустава за све који су укључени у спорт, стварајући сигуран, гостољубиво, инклузивно, и пријатно спортско окружење. Кључне акције и пројекти се додају сваке године како би се осигурало да остану флексибилни и да се прилагоде променљивим потребама спортске индустрије.

ВИЗИЈА – Свако има место у спорту

МИСИЈА – Ми ћемо створити сигурно, инклузивно и забавно спортско искуство

Постављена визија и мисија Стратегије постићи ће се кроз шест приоритетних области, са двадесет пет активности:

1. Оснаживање људи и организација - Изградња способности људи и организација да задовоље потребе свих инволвираних у спорт. Ово ће се постићи кроз реализацију следећих циљева: Створити способну радну снагу развојем људи, ресурса и коришћењем технологије; Ојачати оперативну ефективност, ефикасност и одрживост спортских организација; Неговати аустралијску спортску радну снагу која одражава заједницу; Неговати привлачно, подржавајуће и безбедно окружење које подстиче раст, сарадњу и награђивање искуства за све који раде у спорту;
2. Обезеђење доживотне укључености - Неговање спортског окружења које омогућава позитивно доживотно бављење спортом. Циљеви ове приоритетне области су: Подржати људе да стекну вештине и самопоуздање да се ангажују у разним спортским активностима и улогама; Креирати савремене моделе испоруке спорта како би се обезбедио већи избор могућности за укључивање; Повећати број људи укључених у све улоге у спорту, са повећаним фокусом на задржавање, поновно ангажовање и пружање искуства и уживање у пружању услуга.
3. Активирање места и простора - Креирање, побољшање, активирање и боље управљање местима и просторима како би се осигурало да свако може имати безбедна и пријатна спортска искуства. Циљеви ове приоритетне области су: Обезбедити једнак приступ местима и просторима у заједници и њихово коришћење, обезбеђујући да су доступни и добродошли за све људе да се баве спортом; Ослободите вишенаменски потенцијал постојећих места и простора и максимизирајте њихову свестраност и одрживост кроз иновативна партнерства и сарадњу; Успоставити процесе за постизање оптималних пракси управљања, укључујући стратешко планирање, ангажовање заједнице, промену циљева приоритетне области политике и праведнију расподелу ресурса; Подстицати инклузивна спортска партнерства која се баве потражњом за спортским могућностима у локалним заједницама; Спровести усклађене, координисане и

[349] Australia’s National Sport Participation Strategy – Play Wel, https://www.ausport.gov.au/playwell

кооперативне стратегије за пројектовање, надоградњу, пренамену и изградњу активних места и простора који су одрживи и отпорни.

4. Градња везе - Стварање повезаног и колаборативног спортског екосистема који подржава све организације да пруже висококвалитетна спортска искуства. Циљеви ове приоритетне области су: Изградити вредносну понуду спорта кроз боље разумевање његових утицаја; Промовисати доследност деловања, усклађивањем стратегија учешћа и инвестиција са приоритетним областима; Подстицати сарадњу између широког спектра организација како би се максимизирала ефикасност и колективни утицај; Успоставити јасне улоге и одговорности у целом сектору омогућавањем координације и сарадње; Развити национално одобрене мере учешћа за сектор, са поједностављеним повезивањем података и презентацијом.

5. Правичан приступ - Давање приоритета правичности и избору како би се осигурало да сви аустралијанци имају приступ спорту. Циљеви ове приоритетне области су: Давање приоритета приступу за оне са највише препрека у спорту; Побољшати задржавање људи у спорту кроз флексибилну понуду и безбедно окружење које прихвата разноликост и инклузију; Ојачати партнерства са стручњацима за разноликост, једнакост и инклузију, непрофитним организацијама, групама у заједници и онима који имају највише препрека за учешће у спорту у оквиру циљева приоритетне области, како би се усмеравао рад сектора у обезбеђивању једнаког приступа; Обезбедити импресивна искуства, ресурсе и образовање о једнакости, инклузији и културној безбедности, како би се обезбедио већи приступ спорту.

6. Трансформација културе - Промена културе спорта у Аустралији како би се створило окружење у коме сви могу да приступе сигурним, инклузивним, пријатним и забавним искуствима. Циљеви ове приоритетне области су: Истражити улогу коју култура игра у изградњи темеља квалитетних спортских искустава; Промовисати културу безбедности и интегритета како би се неговало окружење поштовања и припадности; Развити заједничко разумевање и приступ за уграђивање позитивне културе и решавање негативне културе у спорту у заједници; Подићи свест, утицати на политику и инспирисати културну промену у свим елементима спортског екосистема кроз усклађивање мисија, стратешка партнерства и образовне програме.

У Стратегији су наведени и проблеми које треба решити реализацијом Стратегије:

1. Доступност спорта у заједници постаје све теже услед недостатака ресурса који су очајнички потребни. Аустралијска спортска радна снага треба да повећа своју способност, капацитет и разноликост како би испунила променљива очекивања и захтеве заједнице;

2. Многим људима недостају самопоуздање и вештине када је у питању бављење спортом. Традиционалне структуре спортске организованости све више не испуњавају очекивања данашњег друштва и због тога је људима тешко да пронађу могућности које задовољавају њихове потребе и преференције као играча, волонтера или запослених;

3. Како се демографија и становништво заједнице настављају мењати, доступност отвореног простора, потенцијалних извора финансирања и оптималне праксе управљања све је већи изазов. Изазови око раста становништва и урбанизације, недостатак координисаних принципа планирања и управљања, промене у преференцијама за учешће, трошкови изградње и управљања објектима, одрживост животне средине и отпорност на климу, као и потражња која превазилази понуду, врше притисак на постојеће објекте и спортску инфраструктуру;

4. Тренутни спортски екосистем се суочава са изазовима координације, што доводи до дуплих напора и често конфузије у погледу улога и одговорности. Постоји потреба за већом доследношћу у приступима и усвајањем транспарентног доношења одлука заснованог на доказима како би се побољшала ефикасност и одговорност;

5. Тренутни спортски систем је превише ригидан у својим структурама и уграђеним праксама. Потребне су сталне акције како би се повећала разноликост и инклузија и како би се осигурали праведни резултати за све који се баве спортом;

6. Позитивна култура подстиче људе да буду укључени и стекну многе индивидуалне и друштвене предности спорта. Међутим, када се њиме не управља добро, спорт може постати несигурно, ексклузивно, застрашујуће и нездраво окружење. Сходно томе, појединци и заједнице пропуштају користи које спорт може да пружи.

Аустралијска 2032+ спортска стратегија високих перформанси – Добро победи[350] (стратегија врхунског спорта) фокусирана је на оптимизацију исхода и одрживог успеха за олимпијске, параолимпијске и Комонвелтске игре. Стратегија је дизајнирана од стране аустралијског спортског система врхунског спорта, са циљем да уједини, инспирише и изгради Аустралију кроз спорт високих перформанси. Вођена перформансама, али фокусирана на људе, стратегија представља уравнотежен, холистички приступ за подршку аустралијским спортистима да победе у свим областима живота.

ВИЗИЈА: Добро побеђујемо да бисмо инспирисали Аустралијанце.

МИСИЈА: Јединствени смо у настојању да изградимо инклузивни + одрживи спортски систем који је вођен учинком, фокусиран на спортисте, изузетно вођен и сарађујући.

ОСНОВНЕ ВРЕДНОСТИ: изврсност, припадност, храброст, повезаност.

ПРИОРИТЕТНЕ ОБЛАСТИ:

– Испорука учинка (перформанси) - Омогућавање врхунским спортистима да наступе када је то важно: Договорити, тестирати и имплементирати процес планирања, праћења и прегледа који омогућава спорту да подржи спортисте да наступе када је то важно; Успоставити и имплементирати робустан и интегрисан спортски инвестициони оквир са јасним принципима улагања и основним стратегијама; Повећана ширина спортова, дисциплина и класа који освајају медаље на највећим међународним спортским догађајима;

– Путеви перформанси спортиста - Идентификовање, развој и подршка спортистима високих перформанси да напредују ка победничком подијуму и даље[351]: Разумети препреке уласку и напредовању кроз путеве високих перформанси за талентоване спортисте из недовољно заступљене популације; Ангажовати се са параспортистима и Параолимпијским играма Аустралије, да би се разумеле препреке уласку и напредовању кроз путеве високих перформанси за параспортисте и креирао акциони план за читав систем; Повећати заступљеност на свим параолимпијским догађајима; Истражити опције за директну подршку спортиста у целом систему (финансијске и друге бенефиције); Повећати задржавање најбољих спортиста на дуже време; Прегледати и ажурирати релевантне инструменте и процесе у целом систему (тј. категоризација спортиста, прикупљање података) како би се осигурало да могу да се подрже циљеви ХП2032+ Спортске стратегије; Побољшати заступљеност у раније недовољно заступљеној популацији;

– Водеће светско знање + пракса - Коришћење водећег светског знања, иновација и праксе како би се обезбедило да спортисти, тренери и људи за подршку раде као тимови са високим перформансама: Развити иницијативе за развој чланова тима за спортске перформансе како би се осигурао фокус на најбољу праксу и системски оријентисано понашање; Развити јасне принципе управљања за истраживања и иновације фокусиране на перформансе широм Спортског система врхунских перформанси; Уградити системску методологију за развој чланова тима за спортске перформансе, уз сталну евалуацију и прилагођавање; Пружити подршку структурама

[350] Australia's 2032+ High Performance Sport Strategy – Win Well, https://www.winwell2032.au/

[351] Под путевима високих спортских перформанси подразумеа се начин на који систем врхунског спорта идентификује, развија и подржава спортисте да напредују ка победничком подијуму и даље. Ово почиње идентификацијом талената, потврђивањем потенцијала спортисте и напредовањем кроз нивое категоризација, са сталним фокусом на обезбеђивању подршке спортистима који прелазе у своје будуће животне аспирације.

широм спортског система како би се омогућило превођење и имплементација истраживања и иновација како би се развила свакодневна пракса; Стално пратити и евалуирати тимове за спортске перформансе, истраживања и програме;

– Изванредни људи + организације - Изградња високо способних организација које привлаче, развијају и задржавају различите таленте и максимизирају људски потенцијал широм радне снаге високих перформанси: Успоставити способан организациони оквир (укључујући нивое зрелости и разматрање организационих капацитета) и дијагностички процес који се може прилагодити свакој организацији; Успоставити референтну разноликост и податке о припадности у низу области (нпр. пол, културно порекло, вештине, искуство, старост); Спровести процену способности организација, акционих планова и развојних процеса; Обезбедити да су организационе културе инклузивне и вођене од стране лидера; Критичне, кључне и лидерске улоге ефикасно и на одговарајући начин проценити и попунити (укључујући развојне планове који се сматрају релевантним); Обезбедити системску сарадњу на кључним приоритетима; Осигурати да су организације укључене у континуирани процес учења, повезан са идентификовањем, проценом и развојем способности на нивоу појединаца, тимова и организација.

У Стратегији је констатовано и да се инвестиције и тренутни ново улагања морају повећати како би се испунила мисија и циљеви Спортске стратегије високих перформански 2032+. Укупан ниво ресурса доступних врхунском спорту и извесност финансирања у дугорочним временским хоризонтима, утицаће на примену Стратегије. Да би се максимизирали расположиви ресурси, свака инвестиција за спортисте и спорт мора бити оптимално распоређена, кроз стратешка подручја улагања која су фокусирана на ток перформанси.

3.3. Енглеска

Стратегија развоја спорта од 2021-2031. године, коју је донео SPORT ENGLAND**,** носи наслов *Уједињење покрета (Uniting the Movement).*[352] Ова Стратегија донета је после избијања пандемије вируса Ковид-19 и за основну идеју има наставак инсистирања на физичкој активности, односно даљи развој у правцу који је узет претходном Стратегијом развоја спорта за период од 2016-2021. године („Ка активној нацији“[353]).

У Стратегије је наведено да је активни начин живота заслужан за 30 милиона мање посета лекару опште праксе у Енглеској и за 375.000 људи мање са дијагнозом депресије сваке године, што би све заједно коштало енглески здравствени систем око пола милијарде фунти (£ 0.5бн), односно доноси толику уштеду на годишњем нивоу. Такође је констатовано да £1 потрошена на спорт у заједници и физичку активност генерише скоро £4 за енглеску економију и друштво, те да вођење активног начина живота спречава 900.000 случајева дијабетеса и 93.000 случајева деменције (водећи узроци смрти у Великој Британији), чиме се свим заједно остварује комбинована уштеда од 7,1 милијарди фунти за британску економију.

[352] https://www.sportengland.org/about-us/uniting-movement

[353] Жељени исходи ове Стратегије су били: физичко благостање, ментално благостање, индивидуални развој, социјални развој и развој заједнице, као и економски развој. Идеја стратегије је била да се јавно финансирање усмери на постизање ових резултата и да се успех стратегије мери на основу побољшања сваког од њих, а са крајњим циљем да се испуни амбиција истински активне нације. У Стратегији је изражена жеља да се грађани као “корисници” ставе на прво место, да се Стратегија фокусира на оне најмање активне и да трансформише начин на који се спорт испоручује у целој земљи. Визија је била да се сви, без обзира на године, порекло или ниво способности, осећају способним да се баве спортом и физичком активношћу.

Стратегије је конципирана у 3 јасне целине: 1) Шта ћемо урадити ?; 2) Како ћемо урадити?; 3) Како ћемо знати да ли смо успели?

У оквиру прве целине – Шта ћемо урадити, истакнута су три циља:

Циљ 1: Залагање за кретање, спорт и физичку активност.

За реализацију овог циља потребно је:

- наставити са изградњом, успостављањем и јачањем партнерстава и заједничке сврхе у влади и сектору спорта ради повезивања политика, стратегија и приступа;

- наставити са развијањем и спровођењем кампања за промену понашања – развој физичке активности. Потребно је покрет, спорт и физичку активност ставити у први план националних разговора;

- наставити са истицањем јасних показатеља постојања везе између питања до којих је стало целој нацији и вредности кретања, спорта и физичке активности као дела решења;

- повећати степен комуникације, како са људима тако и са организацијама, у циљу јачања јавног консензуса о важности физичке активности.

Циљ 2: Удруживање снага по пет великих питања.

- Опоравак и нови почетак: Све активности су важне, али за десетине милиона људи, активност зависи од организованог спорта и физичке активности. Идеја је да се предузму активности које ће допринети опоравку на ниво пре пандемије и омогућити нови почетак по питању физичке активности. Како се наводи, циљ је опоравак од највеће кризе у овој генерацији и проналазак лако прилагодљиве, релевантне и одрживе мреже организација које пружају могућности за спорт и физичке активности које задовољавају потребе различитих људи;

- Повезивање заједница: Потребно је фокусирати се на способност спорта и физичке активности да направе боља места за живот и зближе људе. Потребно је заговарати вредности спорта и физичке активности не само као основног оруђа за побољшање живота и јачање заједница, решавање неједнакости и стварање одличних места за живот, већ и као средства помоћу којег се и национални и локални лидери могу суочити са другим питањима. Потребно је комуницирати са заједницама и одговорити на њихове потребе;

- Позитивна искуства за децу и младе: Потребан је непрестани фокус на позитивна искуства за сву децу и младе, која доносе спорт и физичка активност, јер та позитивна искуства представљају темеље дугог и здравог живота. Према доступним подацима: 36% је вероватноћа да ће деца азијског порекла бити мање активна , а 40% је вероватноћа да ће црначка деца бити мање активна. Такође, 43% девојчица је физички активно, наспрам 47% дечака. Утврђено је да је 9 од 10 деце задовољно искуствима након 3 месеца од укључивања у одређене физичке активности и спорт;

- Повезивање са здрављем и благостањем: Потребно је јачање веза између спорта, физичке активности, здравља и благостања, указивање на исте и развој истих, тако да више људи може да осети предности активног живота и почне да се залаже за њега;

- Активна окружења: Стварање и заштита места и простора који олакшавају људима активност.

Циљ 3: Стварање катализатора промене.

- Ефективни модели улагања: Праве врсте инвестиција, које се благовремено и вешто испоручују, могу стимулисати потражњу, пружити могућности за активирање, омогућити иновације, подстаћи сарадњу, смањити неједнакости и омогућити већу одрживост;

- Спознавање моћи људи и лидера: Људи који троше своје време помажући другима да буду активни су најдрагоценији ресурс, а њихов потенцијал је неограничен. Они су кључ за усвајање и постизање циљева у овој Стратегији;

- Примена иновација и дигиталних технологија: Времена се мењају, па тако и очекивања људи. Имајући у виду значајне могућности и промене, кључно је да се иновације и дигитална технологија примене у решавању питања која спречавају људе да буду више активни;

- Висококвалитетни подаци, увиди и учење: Кључ заједничке акције је заједничко разумевање могућности и изазова са којима се друштво заједнички суочава;

- Добро управљање: Добро управљање и посвећеност позитивном, ефикасном и сигурном пружању могућности на сваком нивоу је оно како су намере и циљеви уграђени у начине рада.

У оквиру друге целине – *Како ћемо то урадити*, дата су три водећа принципа:

Принцип 1: Инвестирати највише у оно што је највише потребно;

Принцип 2: Пронаћи прави баланс између националних и локалних активности;

Принцип 3: Једноставност као стандард – потребно је развити систем који омогућава брзо и једноставно давање и примање информација, смерница и подршке.

Четири су вредности које треба уградити у све активности које воде испуњењу циљева Стратегије: Сарадња, Инклузија, Амбиција, Иновација

У оквиру треће целине – *Како ћако ћемо знати да ли смо успели*, наводи се да ће се успешност Стратегије пратити кроз неколико показатеља.

Први је број физички активних људи. У претходној стратегији циљ је био пораст тог броја за пола милиона људи, а број физички активних људи пре избијања пандемије порастао је за милион. Затим, пратиће се детаљни показатељи о спорту и физичкој активности читаве популације, одраслих и деце, кроз анкете Active Lives. Ове анкете ће показати да ли колективно деловање свих појединаца, организација и државних институција које деле сврху ове стратегије имају жељени утицај: повећање нивоа активности у читавој популацији, побољшање искуства људи у спорту и физичкој активности и сузбијање јасно дефинисаних неједнакости у нивоима активности.

За свако конкретно подручје деловања, биће развијени кључни показатељи учинка (кроз периодичне акционе планове) који могу дати сигурност онима који спроводе стратегију и онима са којима се ради да се напредује, да се ствари чија се промена очекује, заиста и промене и, најважније – да се свима заједно омогући учење, прилагођавање и усавршавање.

3.4. Ирска

Ирска Национална спортска политика 2018–2027.[354] развијена је кроз опсежан процес јавних консултација и сарадњу са спортским сектором[355] и другим заинтересованим странама. Високи циљеви националне спортске политике су: повећано учешће; више изврсности; побољшани капацитети.

[354] National Sports Policy 2018 – 2027, Govermennt of Ireland, https://assets.gov.ie/15979/04e0f52cee5f47ee9c01003cf559e98d.pdf

[355] У Ирској је у 2018. години постојало, поред мреже локалних спортских савеза (локалних партнерстава), преко 60 националних спортских савеза са 12.000 придружених спортских клубова који управљају и администрирају организованим спортом за око 1,7 милиона чланова (од укупно 5.308.000 становника Ирске).

Кључни циљеви Националне спортске политике 2018–2027. укључују:

• Укупно учешће у спорту ће порасти са 43% на 50% становништва до 2027. (еквивалентно додатних 260.000 људи који се баве спортом);[356]

• Боље циљано финансирање врхунског спорта за постизање више олимпијских/параолимпијских медаља (од постигнутих 13 медаља у 2016. до циља од 20 у 2028.);

• Сва финансирана спортска тела, која су усвојила Кодекс управљања за заједнице, волонтерски и добротворни сектор.

ВИЗИЈА: „Људи ће бити инспирисани, њихови животи обогаћени, њихово задовољство побољшано, а квалитет њиховог живота побољшан као резултат њиховог активног или друштвеног учешћа у спорту, и као резултат успеха наших врхунских спортиста на такмичењима. Сви субјекти у нашој спортској заједници биће високо цењени због квалитета свог особља и волонтера, њихових стандарда управљања, етике и одговорност, као и њиховог духа сарадње, укључујући партнере изван спортског сектора.“

Према Националној спортској политици, она је заснована на скупу основних вредности које се сматрају водећим принципима у спровођењу Политике:

- *Политика је вођена доказима и фокусирана је на исходе* - Политике, програми и финансирање засновани су на најбољим доступним доказима и фокусирани су на постизање договорених резултата Политике;
- *Политика има јасан оквир одговорности* - Постојаће јасна структура имплементације која укључује праћење, евалуацију и механизме и линије одговорности за постизање резултата специфичних активности;
- *Политика промовише инклузију* - Спорт мора бити добродошао и инклузиван, нудећи одговарајуће могућности за учешће и побољшање за све. Промовисаће се инклузија да би се постигли жељене резултате, са фокусом на решавање социјалних, инвалидских, родних, етничких и других питања;
- *Политика негује сарадњу* – Подстиче се и стимулише сарадња унутар и изван сектора спорта као основа имплементације Политике;
- *Политика наглашава високе етичке стандарде* – Промовише се и негује фер плеј, поштовање, етика, интегритет и безбедност широм спортског система;
- *Политика усваја перспективу животног тока у учешћу* - Активно и друштвено учешће у спорту током живота доноси огромне користи. Политика ће подржати филозофију доживотног бављења спортом и физичким активностима, укључујући и развој физичке писмености у детињству;
- *Политика подстиче иновације* – Подстичу се и стимулишу иновативна решења за изазове које треба решити.

У Националној спортској политици Ирске утврђени су и циљеви високог нивоа (са индикаторима учинка и циљаним вредностима) и утврђена Листа активности на реализацији Политике.

[356] Према Закону о спорту Ирске из 2015. године спорт се дели на рекреативни спорт и такмичарски спорт. „Рекреативни спорт“ подразумева „све облике физичке активности који, кроз повремено или редовно учешће, имају за циљ — (а) изражавање или побољшање физичке спремности и менталног благостања и (б) формирање друштвених односа;“ док „такмичарски спорт“ значи „све облике физичке активности који, кроз организовано учешће, имају за циљ — (а) изражавање или побољшање физичке спремности и (б) постизање побољшаних резултата на такмичењима на свим нивоима“.

Циљеви високог нивоа, кључни индикатори учинка и циљане вредности

Циљеви високог нивоа	Кључни индикатори учинка	Полазне вредности 2017.	Циљане вредности	Временски оквир
Повећано учешће: Знатно већи удео ирске деце и одраслих, из свих сектора друштва, редовно је укључен у све облике активности и друштвеног учешће у спорту.	Редовно се повећава број одраслих који се баве спортом (искључујући рекреативно ходање)	43%	50%	Двогод.
	Укинута разлика у активном бављењу спортом између мушкараца и жена	4,5%	%	Двогод.
	Смањен ниво седентаризма код одраслих	22%	15%	Двогод.
	Повећава се број деце која се редовно баве спортом	(2018. се утврђују подаци)	Није утврђен	Двого.
	Повећава се број одраслих који су друштвено укључени у спорт кроз волонтирање, чланство у клубу и/или присутност (учешће)	45%	55%	Двогод.
Више изврсности: Има више Ираца спортиста и екипа који систематски и на фер начин постижу резултате светске класе на највишем нивоу међународне конкуренције.	Повећава се броја медаља на Олимпијским и Параолимпијским играма	13 (2016)	20 (2028)	Четворог.
	Повећан је ранг земље на Листи олимпијских медаља	62 (2016)	Топ 50 (2028)	Четворог.
	Побољшан је ранг земље на Листи параолимпијских медаља	28 (2016)	Топ 20 (2028)	Четворог.
	Повећан је број медаља на сениорским и јуниорским	255 (циклус 2013-2016)	290 (циклус 2025-2028)	Четворог.

	европским и светским првенствима			
Побољшани капацитети: Имаћемо ирска спортска тела (НГБ, ЛСП и клубови) која „испуњавају сврху“, са јаким вођством, етиком и управљањем на свим нивоима, професионалце и волонтере који су одговарајуће обучени и развијени, и модернизоване радне методе и системе. Биће већи ниво сарадње у оквиру спорта, и између спорта и других сектора, приватних и јавних.	Повећан је број НГБ-ова и ЛСП-ова који су усвојили Кодекса управљања за заједнице, волонтерски и добротворни сектор	8 (НГБ) 2 (ЛСП)	Свих 65 НГБ Сва 29 ЛСП	Сваке године
	Повећан је број свих осталих финансираних спортских тела који су усвојили Кодекс управљања за заједнице, волонтерски и добротворни сектор	1	сви	Двогод.
	Остварен је напредак у већој равнотежи полова у чланству у одборима финансираних спортских тела	Није утврђен	Минимум 30% у сваком телу	Двогод.
	Побољшан је капацитет радне снаге у спортском сектору.	Није утврђен	Није утврђен	Двогод.
	Унапређен квалитет спортске инфраструктуре	Није утврђен	Није утврђен	Није утврђено

НГБ – Национална управна тела (крвни спортски савези); ЛСП - Локална спортска партнерства

Остваривање наведене визије и постављених кључних циљева разрађено је у Националној спортској политици Ирске кроз осам поглавља: учешће (у спортским активности); спортски објекти; врхунски спорт; Национални спортски кампус Ирске; изградња капацитета (организација у области спорта); спорт у међусекторском и међународном контексту; интегритет спорта; финансирање ирског спорта. У оквиру наведених осам области дефинисано је укупно 56 мера.

Имајући у виду да је Ирска Национална спортска политика обиман документ, изабрали смо да укажемо на неке кључне делове ове Политике (пето поглавље) када је у питању *врхунски спорт,* јер су бројни закључци од суштинског значаја и за српски спорт:

- Иако је повећана подршка врхунском спорту од 2001. године допринела знатном напретку врхунског спорта у Ирској, евидентни су и изазови, посебно у вези са финансирањем, управљањем и спортским интегритетом. Међународни докази показују да је тренутни ниво финансирања високих перформанси у Ирској значајно иза нивоа упоредних земаља. Постоји и извесна забринутост због релативно великог броја спортова који добијају подршку. Ограничена

комерцијална улагања у врхунски спорт значе да се спорт превише ослања на оскудне расположиве јавне ресурсе;

- Иако ће увек бити у игри низ фактора, међународно истраживање су показала да су високи резултати снажно повезани са нивоима инвестиција. Када се посматрају земље са величином становништва сличном Ирској (тј. мање од 10 милиона), од те групе, током циклуса Рио 2013-2016, Нови Зеланд је инвестирао 152,1 милион евра у врхунски спорт, Данска је инвестирала 74,9 милиона евра, док је Ирска инвестирала само 37,6 милиона евра. Примећујемо да је Данска инвестирала скоро двоструко више него што је инвестирала Ирска и освојила седам пута више медаља у Ију. Чини се јасним да би се за постизање више медаља морало пронаћи више средстава за врхунски спорт;

- Поред потребе за повећаним нивоом финансирања од стране владе, прилика за корпоративну Ирску да инвестира у високе перформансе остаје у великој мери неискоришћена. Можда би било корисно да државне организације и релевантне националне управне организације регрутују стручњаке који би се ангажовали са пословном и потенцијалном донаторском заједницом како би успоставили иновативније и атрактивније механизме који ће им омогућити значајнији допринос. Треба размотрити моделе сарадње попут оног који се примењује у Данској, где се ТВ и спонзорска права продају као пакет за више спортова, а фонд тада користи свим тим спортовима, укључујући и оне који би нормално остварили велике приносе од таквих права, а подједнако и онима који би у нормалном току имали мање шансе за то. Шира ангажованост са пословним субјектима или филантропима такође би могла да донесе нове приступе у том погледу. Доступно финансирање је веома лоше распоређено. Ирска је током Рио циклуса 2013-2016. уложила укупно 37,6 милиона евра у врхунски спорт и та средства су распоређена у 21 спорт без стратешког приступа рангирању, а највећи годишњи грант је мањи од 900.000 евра. Истовремено, улагања у врхунски спорт на Новом Зеланду су била усмерена ка циљаним спортовима, од којих су три у највишој класи, док је Данска циљала 11 спортова у својој највишој класи. Ако Ирска жели да оствари бољи повраћај својих улагања у врхунски спорт, мораће се донети тешке одлуке како би се наше финансирање усмерило на мањи број спортова, циљајући оне са највећим потенцијалом за победнички подијум.

- Док олимпијски и параолимпијски свет функционишу у четворогодишњим циклусима, финансирање врхунског спорта у Ирској до сада је одобравано на годишњем нивоу. Ово ствара значајну неизвесност и представља изазов за националне руководеће организације - савезе (НУО) који желе да планирају за периоде од 4-8 година како би се припремиле за узастопне Игре. Због тога би поред повећања обима финансирања врхунског спорта требало прећи на вишегодишње финансирање за сваку четворогодишњицу, што би омогућило националним спортским управним телима (савезима) да: стратешки развијају своје програме током периода од 4-8 година; идентификују могућности за медаље и иду ка њима на планиран начин; обезбеде врхунским спортистима стабилно окружење у којем могу да тренирају и развијају побољшане перформансе, где се може применити холистички приступ развоја њихове каријере унутар и ван спорта; привуку светски познате стручњаке и обезбеде квалификованим тренерима јасан каријерни пут, пружајући веће награде за успех и помажући у решавању проблема одлива талената; побољшају своју способност да се ангажују са потенцијалним партнерима како би привукли додатна средства као допуну државним грантовима; побољшају укупни програм како би се осигурао одржив и побољшан успех националног тима Ирске;

- Потребна је већа интеграција државних органа и НУО. Добро управљање је темељ на којем НУО могу да напредују. Сходно томе, све НУО које примају државно финансирање су дужне да усвоје Кодекс управљања за организације, заједнице, волонтерске и добротворне организације. Питање одговарајуће обуке за чланове Управног одбора, укључујући и оне о

врхунским спортским перформансама и примену најбоље праксе, заслужује да се посебно размотри. Потребно је размотрити потребу за повећањем количине услуга које Ирски институт спорта пружа спортистима, уз боље прилагођавање локација и времена услуга згуснутом распореду спортиста. Опцијама попут спортских стипендија треба подстицати задржавање најбољих спортиста у Ирској након што напуне 18 година.

Биће развијена посебна Стратегија врхунског спорта која ће дефинисати правац за најмање 12 година и која ће се преиспитати сваке четири године на континуираној основи. Елементи те Стратегије ће бити:

- Стратегија ће поставити јасне и амбициозне циљеве за медаље током три олимпијска/параолимпијска циклуса. Ови циљеви ће бити широко саопштени јавности. За њихово постизање биће потребно улагање од 20 милиона евра годишње на континуираној основи, уз јасну посвећеност Владе да ће обезбедити вишегодишње финансирање за сваку четворогодишњу годину.
- У складу са успешним међународним моделима, Стратегија ће се заснивати на вишеслојном спортском систему. Спортови ће бити рангирани на основу чврстих доказа и користећи критеријуме усклађене са тим где Ирска има природну предност (географску, инфраструктурну или другу), критичну масу спортиста и ефикасне структуре управљања. Докази ће се заснивати на будућем потенцијалу. Подршку ће добити највише 12 спортова. Биће највише шест спортова и у спортовима медаља/Група 1 и у спортовима у развоју/Група 2. Један или више тимских спортова могли би се појавити као кандидати за Групу 1 или Групу 2. Иако то не би био пресудни фактор, јасно је да би договорени ниво годишњих инвестиција подржао мањи број спортова Групе 1, ако би један или више њих били тимски спортови. Иако ће постојати одређени број спортова Групе 1 и Групе 2, постојаће и изузетан механизам за подршку изузецима тамо где се идентификује специфичан потенцијал за олимпијске или параолимпијске медаље. Пошто су ресурси ограничени, биће постављено ограничење броја изузетака који ће бити подржани у датом циклусу Игара. Очекује се највише три изузетка.
- Пошто је број спортова који добијају подршку за врхунске спортске перформансе ограничен, може се развити национални програм за идентификацију талената како би се идентификовали спортисти са потенцијалом за прелазак између спортова и за изградњу канала у више спортова.
- Сва спортска тела укључена у врхунски спорт морају да поштују највише стандарде корпоративног управљања. Стратегија ће прецизирати акције у том погледу, укључујући опције око обуке за чланове Одбора, питање независних чланова Одбора и ограничене мандате.
- Стратегија ће преиспитати како решити све изазове, укључујући обезбеђење ресурса, за подршку врхунским спортистима који су у средњем или високом образовању. Иницијативе, било финансијске или нефинансијске природе, које имају за циљ побољшање добробити спортиста, током њихове спортске каријере или у преласку са такмичара са пуним радним временом на тражиоца запослења, биће пажљиво размотрене.
- Врхунски спортисти који примају државна средства биће обавезни да учествују у програму догађаја договореном са Владом, са посебним фокусом на догађаје који се одржавају у периоду непосредно након Олимпијских или Параолимпијских игара. Такви догађаји могу бити усмерени на подстицање учешћа у спорту или промоцију других националних циљева у области здравља и благостања, на пример, промоцију менталног здравља или упозоравање на опасности од злоупотребе алкохола или супстанци.

3.5. Канада

Влада Канаде је 2019. године донела ***Стратегију развоја врхунског спорта (спорта врхунских перформанси)***[357], која је заменила претходну из 2012. године. Као финални циљ Стратегије постављено је да Канада има водећи светски систем врхунског спорта заснован на вредностима, док истовремено остварује одрживе (константне) и побољшане перформансе на олимпијским играма, параолимпијским играма и другим мулти-спортским такмичењима и унапред идентификованим сениорским светским првенствима.

Циљ развоја врхунског спорта је да: „Канађани систематски постижу спортске резултате светске класе на највишим нивоима међународне конкуренције на фер и етички исправан начин ". Да би се постигао овај циљ и као резултат извештаја "Targeted Excelence Review" (Циљана анализа изврсности), сврха Канадске стратегије развоја врхунског спорта је да артикулише жељено стање за одређена стратешка подручја фокуса и њихове исходе. Ову стратегију је развила национална спортска заједница и осмишљена је да води политике и приоритете националних актера у подршци остваривању 13 циљева Стратегије за развој врхунског спорта. То су следећи циљеви:

1) Сви учесници канадског такмичарског спорта придржавају се етичког кодекса и кодекса понашања;
2) Канађани су међународни лидери у промоцији позитивних вредности, етике и борбе против допинга у спорту ;
3) Најновија научна пракса и знање интегрисани су у развој спортиста и тренера;
4) Водећи стручњаци планирају и стварају програме остваривања високих перформанси светске класе у спорту;
5) Спортска такмичења воде компетентни званичници који имају знање, вештине и способност доношења одлука на нивоу који осигурава фер и безбедно такмичење;
6) Везе и партнерства између и међу спортским организацијама, општинама / локалним самоуправама и образовним институцијама усклађују и подржавају развој спортиста, тренера и званичника и максимално користе објекте;
7) Сви партнери који су домаћини такмичења, придржавају се координисане националне стратегије за одржавање великих националних и међународних спортских догађаја како би максимизирали свој допринос циљевима спорта и изградњи заједнице;
8) Стратегије за систематску идентификацију и развој потенцијалних врхунских спортиста су успостављене и спроведене;
9) Циљане перформансе за велике међународне догађаје служе као водич за очекивања и помажу у евалуацији перформанси и ефикасности спортског система;
10) Кључни актери имају организационе капацитете, односно управљачке, људске и финансијске ресурсе, за постизање системских циљева;
11) Улоге и одговорности у систему врхунског спорта јасно су дефинисане у контексту организационих капацитета за постизање циљева система;
12) Нови приступи изградњи одрживе и разноврсне базе јавних и приватних ресурса истражују се и имплементирају за текући развој спорта;
13) Повећан је број канадских спортских лидера који су на високим положајима у међународним спортским савезима и међународним мулти-спортским организацијама.

Према преамбули Стратегије, она се заснива на три основна стуба:

---

[357] The Canadian High Performance Sport Strategy, https://www.canada.ca/en/canadian-heritage/services/sport-policies-acts-regulations/high-performance-strategy.html

- Људи - Спортисти, тренери и стручњаци су холистички подржани и имају алате за системско побољшање ради постизања резултата светске класе у систему врхунског спорта заснованом на вредностима;
- Систем – Систем врхунског спорта је принципијелан, прилагодљив и иновативан како би побољшао могућности за остваривање високих перформанси и резултата;
- Култура - Постоји култура врхунског спорта у којој интегритет, поверење и инклузивност подстичу сарадњу у целом систему, на оба службена језика како би се смањиле језичке баријере.

Стратегија је издвојила низ стратешких области на које се треба фокусирати у врхунском спорту. Свака од ових стратешких области које су у фокусу има „жељено стање“. Ово жељено стање описује дугорочну визију на чије ће остварење бити усмерене активности заинтересованих страна. „Исходи“ имају за циљ да идентификују и покрену усклађивање система врхунског спорта према дефинисаном жељеном стању. Овај документ не даје приоритет „жељеним стањима“ или „исходима“. Одређени временски оквири за њихово остваривање идентификовани су кроз акциони план.

Стратешке области које су у фокусу су: спортисти; тренери; спортски стручњаци; спортски званичници; спортска наука, спортска медицина и спортске иновације; пут до медаље; окружење у коме се тренира; окружење у коме се такмичи; планирање у врхунском спорту; интегритет спорта; и добро управљање.

СПОРТИСТИ

Канада холистички подржава своје спортисте током њихове спортске каријере у врхунском спорту уз повећање и одржавање броја спортиста који потенцијално могу освојити медаље. Жељени исходи: Број спортиста који потенцијално могу освојити медаљу се повећао; Полна, етничка и културна разноликост спортиста репрезентује канадско становништво; Спортисти су припремљени за свој пут врхунских спортиста кроз обавезно усавршавање и личне развојне планове; Спортисти испуњавају утврђена мерила перформанси у свакој фази “пута ка медаљи”; Спортисти је пружен свеобухватан и приступачан програм добробити спортиста; Спортисти остају у својој спортској дисциплини како је планирано на њиховом путу врхунских спортиста; Спортисти су припремљени и подржани у транзиционом периоду који настаје током престанка њихових каријера у врхунском спорту; Прелазак спортиста на водеће улоге у канадском спортском систему.

ТРЕНЕРИ

Канадски спортски систем регрутовао је, развио и задржао компетентне водеће светске тренере за све националне спортске организације (NSO). Жељени исходи: Тренери улазе у NCCP (национални програм сертификације тренера) - Напредна оцена и такмичење, Систем сертификације у врхунском спорту; Полна, етничка и културна разноликост ангажованих тренера репрезентативна је за канадско становништво; Тренери завршавају своју сертификацију у развоју такмичења - Напредна градација и конкуренција, Сертификација високих перформанси NCCP-а; Тренери се професионално усавршавају како би побољшали своје вештине и задржали своју сертификацију; Тренери се оцењују као водећи у свету; Тренери су холистички подржани током своје каријере; Тренери остају у својим улогама у оптималном периоду како би постигли стабилност, континуитет и успех у свом спорту.

СПОРТСКИ СТРУЧЊАЦИ

Канадски спортски систем регрутовао је, развио и задржао компетентне водеће светске спортске стручњаке за све националне спортске организације (NSO). Мисли се на водеће спортске стручњаке: директоре, лидере, саветнике за врхунски спорт, стручњаке који воде на путу до медаље и друге стручњаке који су као такви препознати од стране националних спортских организација. Жељени исходи: Спортски стручњаци су ушли у систем врхунског

спорта; Полна, етничка и културна разноликост ангажованих спортских стручњака репрезентативна је за канадско становништво; Националне спортске организације које имају параолимпијске спортске дисциплине имају ангажоване спортске стручњаке параолимпијце са пуним радним временом; Спортски стручњаци се професионално развијају и побољшавају своје вештине; Спортски стручњаци имају приступ планираном путу каријере; Спортски стручњаци имају могућности да учествују у техничким комитетима међународних спортских савеза; Спортски стручњаци остају у својим улогама у оптималном периоду како би постигли стабилност, континуитет и успех у свом спорту; Спортски стручњаци су холистички подржани током своје каријере у врхунском спорту.

СПОРТСКИ ЗВАНИЧНИЦИ

Канадски спортски систем запослио је, развио и задржао водеће светске спортске званичнике у врхунском спорту. Жељени исходи: Спортски званичници улазе у систем врхунског спорта и имају знање, вештине и процену да подрже фер и безбедно такмичење; Полна, етничка и културна разноликост ангажованих спортских званичника репрезентативна је за канадско становништво; Националне спортске организације са параолимпијском спортском дисциплином имају параолимпијске класификаторе и спортске званичнике који подржавају њихов домаћи систем такмичења; Спортски званичници се професионално развијају и побољшавају своје вештине; Спортски званичници имају могућности да учествују у техничким комитетима међународних спортских савеза; Спортски званичници остају у својим улогама у оптималном периоду како би постигли стабилност, континуитет и успех у свом спорту.

СПОРТСКА НАУКА, СПОРТСКА МЕДИЦИНА И СПОРТСКЕ ИНОВАЦИЈЕ (СССМи)

Канада има одржив скуп водећих светских спортских научника који испоручују доследну спортску науку, спортску медицину и технологију свим спортистима идентификованим да су на Podium Pathway (путу ка медаљи) и њиховим тренерима. Спортске организације имају способност и капацитет да доносе одлуке засноване на доказима које покрећу иновације. Жељени исходи: Оптималан број акредитованог СССМи особља подржава дневно окружење у коме се тренира и окружење у коме се такмичи; Полна, етничка и културна разноликост ангажованог и акредитованог СССМи особља репрезентативна је за канадско становништво; Развија се и обезбеђује довољан број квалитетног особља у свакој СССМи дисциплини; СССМи особље остаје у својим улогама оптималне периоде времена како би постигли стабилност, континуитет и успех у свом спорту; Испорука СССМи услуга заснована је на свеобухватном плану остваривања високих перформанси вођеном од стране тренера који укључује интегрисани план тима за подршку и анализу разлика у перформансама појединачних спортиста; Спортисти и тренери добијају доследан ниво услуга широм и изван COPSIN-a (Canadian Sport Institute Pacific), укључујући и дневно окружење у коме се тренира и окружење у коме се такмичи на великим међународним играма; Заједничка стратегија Националних спортских истраживања и иновација (НСРИ) подржава постизање перформанси које воде ка медаљи; Спортисти, тренери, администратори и СССМи особље имају приступ примењеним истраживачким и иновативним решењима за повећање успеха на спортским борилиштима.

ПУТ ДО МЕДАЉЕ (PODIUM PATHWAY)

Националне спортске организације (НСО) прате развој спортиста током њиховог пута ка медаљи, укључујући ту победнички низ резултата или победнички стил игре и профил за златну медаљу, и тај пут је у потпуности усклађен са њиховом усвојеном матрицом развоја спортиста. Жељени исходи: НСО имају "пут ка медаљи", укључујући ту победнички низ резултата или победнички стил игре и профил за златну медаљу или еквивалент; НСО повезују своју матрицу развоја спортиста са својим профилом за златну медаљу или еквивалентом; НСО

прате своје спортисте на њиховом путу ка медаљи користећи аналитику података засновану на доказима.

ОКРУЖЕЊЕ У КОМЕ СЕ ТРЕНИРА

Спортисти и тренери су подржани у оптималном времену тренинга кроз специфичне програме, ресурсе и услуге у оквиру одговарајућих објеката за тренинг врхунских спортиста. Жељени исходи: Спортисти, тренери, спортски стручњаци и СССМи особље имају приступ, у потребно време, одговарајућим објектима за тренинг врхунских спортиста; Спортисти имају квалитетно, гостољубиво, здраво, инклузивно и сигурно окружење у коме се тренира, које подстиче фер плеј и спорт без допинга; Постоји усклађивање окружења у коме се тренира кроз систем врхунског спорта (клуб/ПСО - особе задужене за избор кадрова/национална спортска организација).

ОКРУЖЕЊЕ У КОМЕ СЕ ТАКМИЧИ

Спортисти имају стални приступ одговарајућим такмичењима која су усклађена са њиховим индивидуалним планом развоја перформанси како би се побољшао њихов напредак на "путу ка медаљи". Жељени исходи: План такмичења националних спортских организација је кохерентан и усклађен са њиховим годишњим планом развоја високих перформанси, и истовремено подржава напредак спортиста на "путу ка медаљи"; Спортисти и тренери имају приступ одговарајућој и доследној IST (интегрисани тимови за подршку у спорту) подршци током такмичења; Спортисти и тренери имају квалитетно, гостољубиво, здраво, инклузивно и сигурно окружење у коме се такмичи, које подстиче фер плеј и спорт без допинга.

ПЛАНИРАЊЕ ВРХУНСКИХ ПЕРФОРМАНСИ

Спортисти имају стални приступ одговарајућим такмичењима која су усклађена са њиховим индивидуалним планом развоја перформанси како би се побољшао њихов напредак на "путу ка медаљи". Националне спортске организације (NSO) имају јасно дефинисан и свеобухватан четворогодишњи план врхунских перформанси који води до одрживих међународних наступа. У канадском спортском систему врхунских перформанси постоји усклађивање политике и сарадње. Жељени исходи: Планови врхунских перформанси (врхунског спортског резултата) NSO -а се прате и редовно прилагођавају на основу идентификованих недостатака у перформансама у вези са њиховим планом за Светско првенство за сениоре/Олимпијске игре/Параолимпијске игре; Планови врхунских перформанси NSO-а повезани су и/или уграђени у њихов општи стратешки план, план такмичења и Podium Pathway; Канадски спортски систем врхунских перформанси идентификовао је области које захтевају усклађивање.

ИНТЕГРИТЕТ СПОРТА

Канадски спортски систем има алате, ресурсе и стручност да осигура да се канадски врхунски спорт заснива на вредностима. Канадски систем врхунског спорта има нулту толеранцију на злоупотребу, узнемиравање, дискриминацију и допинг у спорту. Жељени исходи: Канадски учесници у врхунском спорту имају алате, ресурсе и подршку да осигурају да је врхунски спорт заснован на вредностима; Канадски врхунски спорт не садржи злоупотребе, узнемиравање и дискриминацију; Канадски врхунски спорт је поштен, сигуран и инклузиван; Канадски учесници у врхунском спорту имају приступ неопходним ресурсима и процесима за решавање њихових притужби на злостављање, узнемиравање, дискриминацију, неправедна или несигурна спортска искуства; Сви канадски резултати у врхунском спорту су чисти од допинга; На међународном нивоу, канадски спортски лидери у врхунском спорту се залажу и заговарају интегритет спорта; Међународне спортске организације, националне спортске организације и њихове одговарајуће територијалне спортске организације су усвојили "Responsible Coaching Movement" (Покрет одговорног тренера).

ДОБРО УПРАВЉАЊЕ

Сви актери у канадском систему врхунског спорта придржавају се транспарентног управљања и најбоље пословне праксе као средства за развој и заштиту интегритета система врхунског спорта. Спортисти се осећају пријатно да говоре о питањима управљања и спорта и приступају својој спортској или другој организацији у систему врхунског спорта са пажњом и бригом. Жељени исходи: Канадски спортски систем је развио и усвојио Канадски кодекс за добро управљање (Canadian Code for Good Governance); Спортски стручњаци у врхунском спорту имају јасна овлашћења и доносе одлуке засноване на јасно дефинисаним улогама и одговорностима у управљачкој структури њиховог спорта; Националне организације у врхунском спорту узимају у обзир став/глас спортиста приликом доношења одлука; Канадску декларацију о правима и одговорностима спортиста (Canadian Declaration of Athlete Rights and Responsibilities) подржавају спортисти, Ф/П-Т јурисдикције, NSO и MSO.

Коначно, као Додатак Е Стратегије, наведени су Стубови (кључни фактори) успешног система спорта врхунских перформанси (врхунског спорта). У питању су следећи стубова:

1. Финансијска подршка се бави мерењем финансирања од стране нација у спорту уопште, а посебно у елитном спорту. Финансијски ресурси представљају основу за обим у којем се преосталих осам „процесних“ стубова може имплементирати..

2. Развој политике бави се организацијом и структуром спорта унутар нација. На стратешком нивоу сматра се да би нације имале реалне шансе за елитни спортски успех, владе морају да дају одговарајуће вођство.

3. Спортско учешће и такмичарски стандарди повезани су жељом да се створи дубоки базен спортских талената из којих се може развити језгро елитних такмичара. Иако је однос између спорта за све и елитног спорта често недоследан, већина врхунских спортиста има своје корене у спорту за све. Перспектива је да широка база спортског учешћа није увек услов за успех, али може утицати на успех кроз континуирано снабдевање младим талентима и висок квалитет обуке.

4. Идентификација талената односи се на два аспекта развоја елитног спорта: прво, идентификација талента и друго, развој талента.

5. Спортска подршка и подршка након каријере испитује индивидуалну подршку у животном стилу која је доступна спортистима и тренирање које им се пружа. Спортско пензионисање је постало типична област проучавања и неколико нација је успоставило програме за подршку преласку из спорта.

6. Тренинг објекти се баве елитним спортским објектима и инфраструктуром. Ови фактори су идентификовани као важни. Поред спортских објеката за обуку, елитни спортски институти такође имају административно седиште и блиске везе са образовним и спортским медицинским/научним установама.

7. Пружање тренирања и развој тренера се фокусирају на различите области развоја каријере за тренере и постојање, или иначе, могућности високог нивоа за тренере да развију све аспекте своје елитне тренерске каријере. Овај стуб се бави и статусом запослења тренера и правилима за тренере.

8. Национална и међународна такмичења се баве организацијом такмичења на националном и међународном нивоу, јер су оба идентификована као важни фактори у развоју спортиста. Организовањем такмичења код куће, нација може повећати могућности за своје спортисте јер настоје да доследно наступају на елитном нивоу.

9. Подршка научном истраживању и спортској медицини бави се научним доприносом елитном спорту и настоји да испита у којој мери земље имају координисан приступ организацији и ширењу истраживања и научних информација.

10. Спортско окружење.

Све до 2023. године Канада је поред Стратегије развоја врхунског спорта имала и општу *Канадску спортску политику за период 2012 – 2022. година*.[358] Такође, 2018. године је Канадска агенција за јавно здравље објавила Заједничку визију за повећање физичке активности и смањење седентарног начина живота у Канади – Покренимо се.[359] У фебруару 2021. години је објављена евалуација реализације ове Спортске политике, са препорукама за нову спортску политику[360]. У 2021. години је почела припрема нове канадске спортске политике за период 2023-2033. година, међутим она још није донета. У децембру 2022. године су објављени налази Владиних консултација и националних истраживања везаних за доношење нове Спортске политике.[361]

Канадска спортска политика 2012 2022. година дизајнирана је да буде „мапа пута која утврђује правац и жељене резултате" и имала је пет кључних циљева: помагање људима да се укључе у спорт, подстицање рекреативне и такмичарске игре, подршка врхунским спортистима и коришћење спорта за промовисање развоја и здравог живота. Вредности Канадске спортске политике 2012-2022. укључивале су: забаву, безбедност, изврсност, посвећеност, лични развој, инклузију и приступачност, као и поштовање, фер плеј и етичко понашање. Ове вредности је требало да се подржавају у пет кључних спортских контекста: увод у спорт, рекреативни спорт, такмичарски спорт, спорт високих перформанси и спорт за развој. Евалуација канадске спортске политике 2012-2022, утврдила је да је та политика у великој мери подржала и унапредила спортску културу у Канади, али као и код политике из 2002. године, учешће је остало подручје слабости.

У процесу припреме новог Спортске политике 2023-2033. година, канађани су изразили да желе да се следећа спортска политика фокусира на повећање приступа спорту за све, обезбеђивање безбедности и благостања и промовисање инклузивности и једнакости, посебно за жене, аутохтоне заједнице и особе са инвалидитетом. Они су, такође, нагласили потребу за бољим развојем спортиста, већим фокусом на ментално и физичко здравље и посвећеност помирењу са домородачким народима, очекујући да спорт подстакне целоживотно учешће и допринесе здравим заједницама широм земље.

У објављеним налазима Владиних консултација и националних истраживања у вези доношења Спортске политике 2023-2033. наведена су очекивања учесника у консултацијама шта та политика треба да доносе канадском спорту и канадском друштву. С обзиром да су та очекивања везана за период за који треба да се донесе и нова Стратегија развоја спорта Републике Србије од значаја је погледати њихову садржину и природу.

Према учесницима у консултацијама, Канадска спортска политика мора бити јасна, једноставна, изводљива и мерљива. Потребне су јасне, једноставне дефиниције за сваку компоненту политике, укључујући вредности, принципе и контекст. Политика, такође, мора јасно описати односе који постоје између ових компоненти. На пример, како су вредности и принципи повезани и како би њихова примена требало да изгледа у сваком контексту учешћа? Како циљеви и задаци политике доприносе постизању ових вредности и принципа у сваком контексту? Једноставност је потребна како би се осигурало да је политика разумљива за све који

[358] Пре ове Спортске политике, у примени је била Спортска политика за период 2002-2012, која се фокусирала на четири кључна питања: побољшано учешће, побољшану изврсност, побољшани капацитет и побољшану интеракцију. Евалуација из 2010. године утврдила је да је политика постигла три од четири циља политике, али није успела побољшати учешће.

[359] A Common Vision for increasing physical activity and reducing sedentary living in Canada: Let's Get Moving, https://www.canada.ca/en/public-health/services/publications/healthy-living/lets-get-moving.html#ex

[360] Evaluation of the Canadian Sport Policy 2012, https://sirc.ca/wp-content/uploads/2021/09/CSP-2012-evaluation-Summary-Report-Final-Feb12-21.pdf

[361] WHAT WE HEARD: Findings of government consultations and a national survey to inform the Canadian Sport Policy 2023-2033, https://sirc.ca/wp-content/uploads/2023/01/SIRC-What-We-Heard-Report-FINAL-1.pdf

раде у спорту, што укључује велики контингент волонтера који испоручују програме на основном нивоу. Спортска политика посебно мора бити смислена и мерљива, да би се оценио њен напредак у постизању постављених циљева и задатака у наредних 10 година. Учесници су изразили жељу да помере мере успеха са учинка на учешће (квантитет и квалитет) и шире социјалне и здравствене резултате. Уместо да се фокусирају на изврсност на врху, учесници би желели да одлуке о финансирању буду вођене успехом на локалном нивоу. Јасна порука је била да је потребно да се фокусира на квалитет спортског искуства, осигуравајући да оно буде позитивно, безбедно и инклузивно за све у спорту, укључујући али не ограничавајући се на спортисте, тренере, званичнике и волонтере.

Учесници у консултацијама су имали следећу визију будућности спорта у Канади:

- Спорт је интегрална компонента здравља и културе у Канади. Спорт треба да буде позициониран као средство за постизање позитивних резултата у системима широм Канаде, укључујући здравствену заштиту, образовање, правосуђе и имиграцију;[362] Интегрисање спорта и здравог, активног живота у културно ткиво канадског друштва је циљ;
- Спорт је безбедан, позитиван и заснован на вредностима. Сви људи у Канади требају да имају безбедна, позитивна, заснована на вредностима, правична, разноврсна, инклузивна, приступачна и доступна спортска искуства и спортске прилике, у безбедном, пријатном и инклузивном спортском окружењу;[363]
- Спорт је правичан, разноврстан, инклузиван, приступачан и доступан. Канада је земља у којој се сви становници активно баве спортом током читавог живота, од детињства до старости. Путеви у и кроз спорт, укључујући и ниво високих перформанси, морају бити флексибилни и отворени за све који желе да учествују;[364]
- Активно ангажовање у спорту током читавог животног века. Спортски систем треба да буде вођен потребама основних учесника и програма, изграђујући чврсту основу за спорт на свим нивоима. Учешће у спорту на основном нивоу треба да буде приоритет. Ово укључује организовани спортски програм фокусиран на упознавање са спортом и рекреативним спортом, као и неструктурирано учешће, физичку писменост и игру;[365]
- Холистичка изврсност кроз перформансе, учешће и програмирање усредсређено на особу. Спорт је важан као средства за холистички развој — оног који промовише физичко, ментално, социјално и емоционално благостање, подучава животним вештинама, доприноси друштвеном и економском развоју и на крају гради здраве људе и заједнице. Изузетност не може, међутим, да стоји сама, већ се мора подржавати и промовисати у тандему са другим исходима, укључујући здравље и добробит. Поред перформанси, учешће је кључни резултат успешног система спорта;
- Спортски систем који је усклађен, ефикасан и одржив. Организације и појединци у свим контекстима и на свим нивоима спорта морају бити усклађени и уједињени око заједничке

[362] Учесници у консултацијама верују да у Владиним секторима постоји недовољно искоришћена прилика да се промовише вредност спорта, што отвара нове путеве за међусекторску сарадњу и улагања.

[363] Учесници у консултацијама су посебно наглашавали да национални спортски савези морају бити одговорни за јавна средства добијена од Владе. Учесници су рутински указивали на потребу за јасним механизмима извештавања, документације и одговорности, као и транспарентним мерама надзора.

[364] Да би се постигла ова визија, учесници у консултацијама су сугерисали да нова спортска политика треба да критички испита и одговори на препреке за учешће у спорту за Канађане, а посебно за жене и девојке, ЛГБТ појединце, особе са инвалидитетом, обојене особе, староседеоце у Канади, придошлице у Канади, старије одрасле особе, породице са ниским примањима и људе из свих култура, вера и порекла.

[365] Према становишту учесника у консултацијама, тренутну спортска култура и модели финансирања у Канади сугеришу да је систем превише оријентисан на перформансе, чиме се поткопавају крајњи циљеви дугорочног развоја, односно, широко учешће и развој током целог животног века, који покрећу успех у врхунском спорту.

мисије и поруке. Усклађивање циљева, вредности, принципа и политика хоризонтално (у оквиру свих јавних власти) и вертикално (од спортских удружења до националних спортских савеза) максимизираће ресурсе и утицај на сектор, и обезбедиће доследну поруку спортистима, родитељима, тренерима и званичницима. Сарадња унутар сектора спорта, као и са другим секторима, укључујући образовање и здравство, од кључне је важности.

Спортска политика мора да узме у обзир контекст учешћа у спорту:

- Спорт у заједници, укључујући увод у спорт и рекреативни спорт - Током процеса обнављања канадске спортске политике, повратне информације учесника у свим контекстима (укључујући такмичарски и спорт високих перформанси) изразиле су жељу да спортска политика буде вођена грађанима. Учесници су говорили о важности „изградње базе“ како би се осигурала здравија популација и повећао број спортиста који су на располагању за кретање кроз такмичарске путеве и путеве високих перформанси. Учесници су такође показали забринутост због става „победа по сваку цену“ који се провлачи у омладински спорт, јер родитељи гурају децу да се рано специјализују. Учесници су идентификовали: вредности и етику (53%), објекте и просторе (46%), физичку писменост (43%), развој тренера, званичника и лидера (41%) и ресурсе и капацитет (34%), као своје главне приоритете у овом контексту;[366]
- Такмичарски спорт и спорт високих перформанси, укључујући организовање спортских догађаја – Учесници су идентификовали потребу да се фокус одмакне од „победа по сваку цену” ка дугорочном развоју спортиста, који је фокусиран на особу. Спортисти и друге заинтересоване стране тренутно схватају да се финансирање ослања искључиво на резултате учинка и осећају огроман притисак да докажу своју „вредност“. Изразили су жељу да у новој спортској политици дају приоритет здрављу и добробити спортиста у односу на победничка постоља. Учесници су идентификовали: развој спортиста (68%), развој тренера (56%), вредности и етику (43%) и дизајн и реализацију програма (40%), као своје главне приоритете у овом контексту; [367]
- Спорт за развој - Спорт за развој се односи на коришћење спорта као инструмента друштвеног и економског развоја, што подразумева и коришћење спорта за промовисање позитивних вредности изван спорта Усклађујући се са позивима за холистичкијим приступима у спорту који су усмерени на особу, 68% учесника у консултацијама је навело да спорт за развој

[366] Многи учесници у консултацијама су изразили мишљење да су највеће препреке за учешће у спорту на основном нивоу у Канади приуштивост и доступност (програма, објеката, опреме). Потребна је финансијска подршка за програме на основном нивоу и механизми за смањење трошкова учешћа у спорту да би се створио правичан, инклузиван програм за све Канађане. Спорт у заједници се у великој мери ослања на волонтерски рад и потребна је већа подршка волонтерских мрежа како би се подстакло регрутовање, обука и задржавање волонтера (укључујући тренерске, службене и руководеће улоге). Осим приступа програмирању, испитаници су идентификовали потребу да се дају приоритет сигурним спортским искуствима за све учеснике. Физичка писменост и позитивна рана спортска искуства су кључни за изградњу пута ка доживотном спортском ангажовању.

[367] Учесници у консултацијама су сматрали да тренутни организациони капацитети ограничавају перформансе система. Усклађивање спортског система је потребно да би се изградила одржива такмичарска структура и пут за спортисте. Да би избегли систем „плати за игру“, учесници су истакли да конкурентске могућности морају бити доступне и приступачне за све. Трошкови учешћа (на пример, путовања, опрема, објекти) били су константно навођена препрека такмичарском спорту и спорту високих перформанси широм Канаде. Финансијске и географске (урбане наспрам руралних) неједнакости и приступ обуци и објектима су широко распрострањено питање које указује на потребу за већим капацитетима и инвестицијама у руралном региону. На националном нивоу, учесници су истакли потребу да се побољша обука и развој тренера и званичника. Потребно је јаче вођство и развој тренера да би се испоручило квалитетно спортско програмирање засновано на вредностима, на нивоу такмичења и високих перформанси. Када је у питању организовање великих међународних спортских догађаја, учесници су истакли да планови организовања морају да имају јасно дефинисане циљеве за дугорочно наслеђе догађаја (економски, друштвени и културни утицај) и да подрже путеве за развој спортиста.

треба да буде интегрисан у друге контексте учешћа у спорту, а не да буде самостални контекст у новој спортској политици;

- Школски спорт - Учесници су идентификовали школски спорт као кључни приоритет у подстицању целоживотног учешћа у спорту и суочавању са изазовима приступа спорту и његове реализације. Школски систем треба да нуди приступачне и доступне могућности за децу и омладину да развију физичку писменост, буду изложени разним фитнес и спортским активностима и искусе конкуренцију. Изложеност разним спортовима кроз школски систем може помоћи у решавању забринутости око ране специјализације. Јачање школске спортске опреме и инфраструктуре за употребу у заједници такође може повећати приступ спорту у недовољно покривеним областима. Све у свему, успешан школски спортски систем је начин за решавање питања неједнакости, приступа, физичке писмености, као и развоја тренера и службених лица. Да би се то десило, физичка писменост, физичко васпитање и спорт морају бити приоритет у образовном систему. Сарадња и усклађивање између сектора спорта и образовања је од кључног значаја.

Да би се очекивања нове спортске политике могла реализовати, потребно је савладати постојеће изазове и искористити постојеће могућности или створити нове. Учесници у консултацијама су посебан акценат ставили на следеће изазове и могућности који требају бити обрађени у новој Спортској политици:

- У сржи ових изазова и могућности је потреба за адекватним, флексибилним финансирањем за подршку спортском сектору. Финансирање је најхитније питање за испоруку спортских програма у свим контекстима, не мислећи при том само на износ финансирања, већ и на трајање услова финансирања и услове за финансирање. Потребно је више финансирања да би се обезбедили адекватни ресурси и капацитети за пружање приступачних, доступних, инклузивних и безбедних спортских искустава на свим нивоима спорта. Код финансирањем са метрике засноване на учинку морају пребацити на мере учешћа, развоја и ангажовања (укључујући здравствене и социјалне резултате);
- Канадски спортски систем функционише под културом „победа по сваку цену“. Давање приоритета „људи испред победничког подијума“, од спортске заједнице и омладине до спорта високих перформанси, сматра се неопходним за промовисање безбедних спортских искустава. У Спортској политици треба дати приоритет разноликости, правичности, инклузији;
- Ограничења ресурса и капацитета у спортском сектору (укључујући финансирање, објекте и просторе, путовања и превоз, тренере, званичнике и волонтере) чине доступност приступачних спортских програма критичним питањем, што утиче не само на количину програма, већ и на њихов квалитет. Нека од могућих решења су: подстицање дељења ресурса између спортских организација, општина, школа и других организација у заједници; повећање могућности обуке за тренере и спортске званичнике из различитих спортова кроз заједничку обуку; централизација ресурса за спортске организације свих врста и нивоа (нпр. ресурса за тренирање);
- Канадски спортски систем пати од недостатка квалификованих појединаца који ће служити као тренери, спортски званичници (попут судија) и програмски лидери, на свим нивоима спорта. Нека од могућих решења обухватају: запошљавање и адекватно плаћене компензације; надокнада трошкова обуке; програми менторства који подржавају младе и спортисте да пређу у улогу тренера, званичника и лидера; обезбеђење обуке на даљину; поједностављење захтева за обуком за тренере и спортске званичнике; створити или финансирати национална управна тела која представљају тренере и званичнике у спорту; подржавање програме запошљавања жена у тренерским, службеним и руководећим улогама;

- Ако се жели да спорт одражава разноликост која постоји у Канади, потребне су комуникацијске стратегије и подршке које ће достићи све Канађане. Потребно је да се осигура да сви у Канади, укључујући придошлице и старије одрасле, имају приступ информацијама о спортским програмима. На пример, информације о томе који програми постоје, како да им се приступи и које су доступне подршке. Потребне су и кампање за подизање свести о предностима спорта;
- Многим областима спортског сектора недостају ресурси за прикупљање података за тачне информације о политикама и програмским одлукама. Постојање централизованог портала или комуникационог система за прикупљање података, знања и ресурсе, партнерстава између организација и сектора која олакшавају дељење ресурса (укључујући опрему, објекте и особље), финансирање истраживања или истраживачких партнерства фокусираних на приоритетна питања за канадски спортски сектор, неке су од могућности да се ови изазови превазиђу;
- Све су већи проблеми повезани са регрутовањем и задржавањем волонтера.

Приоритетне вредности које треба постићи реализацијом Спортске политике су : Квантитет учешћа; Квалитет учешћа; Разноликост и инклузија; Приступачност; Здравље и добробит; Безбедан спорт; Високи учинак.

Као мерила успеха реализације Спортске политике, учесници у консултацијама су навели следеће критеријуме:

- Повећане стопе учешћа за све узрасте и демографске категорије;
- Повећани број сати у којима се Канађани баве спортом, рекреацијом и физичком активношћу;
- Учешће се сматра позитивним, задовољавајућим и пријатним у свим контекстима
- Људи повезују спорт са предностима које он пружа, а не само са победом;
- Популација укључена у спорт на свим нивоима је разноликија;
- Спортски лидери на свим нивоима представљају разноврснију популацију;
- Спровођење последица за организације које нису инклузивне;
- Родна равноправност на свим нивоима спорта и приступ породиљском одсуству;
- Финансијски трошкови учешћа опадају;
- Повећана географска доступност спортским објектима за све Канађане;
- Повећан број обучених тренера и званичника;
- Побољшани резултати физичког и менталног здравља за Канађане;
- Нижи трошкови здравственог система;
- Мање пријава злостављања и узнемиравања у спорту;
- Већа стопа задовољства спортиста током и након каријере;
- Тренери, званичници, спортисти и родитељи добијају безбедну спортску обуку;
- Повећан број канадских спортиста који се квалификују за велика спортска такмичења;
- Повећан број канадских спортиста на победничком подијуму.

3.6. Индија

Влада Индије је 1. јула 2025. године усвојила Националну спортску политику 2025, која је заменила постојећу из 2001. године, са циљем да се постави визионарска и стратешка

мапа пута за успостављање Индије као глобалне спортске силе, преобликовање спортског пејзажа земље и оснаживање грађана кроз спорт.[368]

ВИЗИЈА Националне спортске политике је: „Спорт за изградњу нације – Искористити моћ спорта за холистички развој нације“. Ова политика има за циљ јачање спортске културе и екосистема од локалног до националног нивоа, постижући на крају изврсност у спорту на глобалној сцени, користећи спорт за економски развој, користећи спорт као средство за друштвени развој и претварајући спорт у народни покрет за здравље и благостање.“

Остваривање постављене визије се темељи на пет стубова: 1) Изврсност на глобалној сцени; 2) Спорт за економски развој; 3) Спорт за друштвени развој; 4) Спорт као народни покрет; 5) Интеграција спорта са образовањем.

Изврсност на глобалној сцени

Кључни фокус Националне спортске политике (Политика) је јачање спортске културе и екосистема од локалног нивоа до националног нивоа. Овај свеобухватни приступ има за циљ да дубоко интегрише спорт у ткиво индијског друштва, осигуравајући приступ и могућности за све, почевши од нивоа локалне заједнице, и укључује низ иницијатива усмерених на јачање спортских програма, лига и такмичења, уз истовремено неговање физичке писмености, информисања и свести:

- Спортски програми: Политика заговара спровођење инклузивних спортских програма у свим групама учешћа. Ово подразумева развој структурираних спортских програма који су намењени различитим старосним групама и нивоима вештина, осигуравајући да свака особа има приступ спортским могућностима. Националне спортске федерације (НСФ) ће олакшати стварање робусних програмских оквира на различитим нивоима пирамиде развоја спорта, промовишући напредак од локалног до елитног нивоа.
- Спортске лиге и такмичења: Политика наглашава успостављање спортских такмичења и лига на нивоу заједнице, образовних институција и округа. Омогућавањем НСФ-овима да развију одрживи оквир за ова такмичења, Политика има за циљ да негује такмичарски дух и пружи редовне прилике спортистима да покажу своје вештине. Овај оквир ће бити развијен у сарадњи са свим заинтересованим странама како би се осигурала кохезивна и ефикасна структура такмичења.
- Физичка писменост: Акциони план за стицање физичке писмености од раног детињства је централна компонента Политике. У складу са Националном образовном политиком 2020, спорт и физичка писменост биће развијени као главни предмети у образовним институцијама, осигуравајући да ученици развију целоживотно поштовање физичке активности и благостања.
- Информације и свест: Редовни програми информисања јавности биће организовани како би се ангажовала шира јавност и пружиле могућности за интеракцију са познатим националним/међународним спортским звездама. Кампање за подизање свести и сесије знања биће спроведене како би се подстакло активно учешће у спорту и промовисале предности физички активног начина живота међу масама.
- Велики спортски догађаји: Биће припремљен план за организовање великих спортских догађаја, који укључује различите заинтересоване стране као што су Индијско олимпијско удружење (IOA), НСФ, владе држава и приватне организације. Ово укључује

[368] https://www.pmindia.gov.in/en/news_updates/cabinet-approves-national-sports-policy-2025/; Draft National Sports Policy 2024 “Sports for Nation Building to Harness the Power of Sports for Nation’s Holistic Development in Amrit Kaal”, https://yas.gov.in/sites/default/files/NSP%202024%20Draft%20Policy_v3.pdf

стварање одрживог оквира како би се осигурало да се ови догађаји ефикасно спроводе и генеришу опипљиве користи за побољшање друштва.

- Јаке институције за промоцију спорта: Институције за промоцију спорта у земљи, укључујући НСФ, биће ојачане фокусирањем на оперативну ефикасност, професионално управљање, транспарентност и финансијску одрживост. Ово ће захтевати јачање агенција за праћење на националном нивоу како би се осигурало беспрекорно функционисање и ефикасни механизми за решавање проблема.
- Развој спорта усмерен на спортисте: Биће успостављен оквир за стварање приступачног и ефикасног екосистема спортске подршке за спортисте. Ово укључује свеобухватни тренинг, научну подршку и поједностављене механизме за решавање проблема спортиста. Политика такође предлаже поједностављени оквир финансирања за подршку потенцијалним и елитним спортистима, заједно са механизмима за помоћ спортистима у различитим фазама њихове каријере, укључујући подршку након пензионисања.
- Спортско особље: Екосистем спортског особља биће ојачан кроз ефикасне програме развоја и подстицање оснивања институција за обуку и развој.
- Безбедност, етика и професионализам: Јачање институција усмерених на безбедност у спорту, етику и професионализам биће приоритет. Ово ће укључивати развој програма за антидопинг, суђење и пара-класификацију, као и подстицање истраживања у овим областима. Биће формиране националне агенције како би се обезбедило безбедно и етичко спортско окружење.
- Истраживање и иновације у спорту: Промовисаће се истраживање и иновације у спортској науци, медицини и технологији. Образовне институције биће подстакнуте да се укључе у истраживања везана за спорт, уз иницијативе као што су истраживачки грантови који подржавају иновације и идеје. Биће основана Радна група за иновације у спорту која ће надгледати циљане иновативне напоре.
- Награде и признања за спортисте шампионе: Биће успостављен оквир за награђивање и препознавање спортиста шампиона и пензионисаних спортиста, заједно са јединственим механизмом регрутовања за запошљавање спортиста у владиним службама.
- Образовне институције у развоју спорта: Образовне институције ће бити усмерене да делују као институције за развој спорта, са оквирима за неговање спортске културе и рану идентификацију талената. НСФ и друге агенције за промоцију спорта биће подстакнуте да организују спортске активности за студенте.
- Јачање механизма финансирања за развој спорта: Политика предлаже редизајниран механизам финансирања, укључујући иницијативе као што су „Усвојите спортисту“, „Усвојите окружни спортски програм“ и „Усвојите место одржавања“. Биће формирано независно тело за стратешко осмишљавање, извршавање и надгледање финансираних активности, обезбеђујући колаборативни приступ развоју спорта.
- Потрага и развој талената: Политика има за циљ проширење активности потраге и развоја спортских талената, укључујући важне заинтересоване стране као што су НСФ, државе, образовне институције, приватне организације. Такође ће бити развијена Национална платформа која олакшава идентификацију, развој и праћење талената и која ће деловати као јединствени шалтер. Интеграција са образовним институцијама и механизам глатког преласка за спортисте биће кључне компоненте.
- Спортска инфраструктура: Политика наглашава равноправан приступ спортским објектима, са фокусом на развој инфраструктуре од локалног нивоа до нивоа државе, без обзира на економске, социјалне и географске разлике. Усвојиће се циљани приступ за решавање потреба за високим учинком на основу регионалних података као што су демографски подаци, особље,

претходни резултати итд., а Одбор за развој инфраструктуре ће надгледати планирање и напредак пројекта.

- Окрузи и државе: Државе и окрузи ће бити подстакнути да јачају своје спортске екосистеме, уз иницијативе као што су програми Модел спортске државе и Модел округа осмишљени да унапреде локалне спортске капацитете.
- Изврсност у пара-спортовима: Путеви и програми за спортисте биће формулисани и спроведени ради изврсности у пара-спортовима. Главни фокус ће обухватити физичку писменост за особе са инвалидитетом, развој локалних спортова у пара-спортовима, развој елитних пара-спортова, спортску инфраструктуру за жалбе у пара-спортовима итд.

Спорт за економски развој

Спорт игра кључну улогу у покретању економског развоја, а неколико иницијативе за промоцију економског развоја кроз спорт обухватају различите мере, укључујући туризам, предузетништво, производњу, итд.:

- Спортски туризам кроз велике спортске догађаје: Да би се Индија позиционирала као глобални центар спортског туризма, неопходно је искористити велике спортске догађаје. Привлачењем међународних учесника и гледалаца, Индија може значајно да подстакне свој туристички сектор, створи радна места и стимулише локалне економије. Да би се постигао овај циљ, у Индији ће се одржавати велики међународни турнири/игре, што може генерисати значајне приходе и побољшати глобални имиџ земље.
- Снажан екосистем производње спортске опреме: Развој снажног сектора производње спортске опреме је кључан за економски раст. Нагласак ће бити стављен на интеграцију овог сектора са националним шемама као што су „Произведено у Индији“, што може подстаћи иновације и створити значајне могућности за запошљавање. Поред тога, производња и дистрибуција спортске опреме биће регулисане како би се осигурали високи стандарди, што ће додатно побољшати квалитет производа и конкурентност на тржишту.
- Снажно окружење за спортске стартапове и предузетништво: Подстицање просперитетног окружења за спортске стартапове и предузетнике је од виталног значаја за иновације и раст. Владине иницијативе као што су програми јавних набавки, програми спортског инкубатора и почетно финансирање пружиће неопходну подршку стартаповима. Програм за акцелератор спортских стартапова и предузетништва биће успостављен како би се даље промовисали подухвати који доприносе развоју спорта, пружајући им менторство, ресурсе и могућности умрежавања.
- Оперативна и финансијска одрживост спортске инфраструктуре: Обезбеђивање финансијске одрживости и оперативне изврсности спортске инфраструктуре је неопходно за њихов дугорочни успех. Спортска имовина (стадиони, арене, дигиталне платформе, програми заједнице) биће монетизована како би се привукле приватне инвестиције кроз модел јавно-приватног партнерства и повећало учешће. Ефикасно управљање и стратешка партнерства ће побољшати токове прихода и одржати високе оперативне стандарде.
- Признања и награде за иновације: Биће покренута Национална шема награда како би се препознале иновације у спорту које могу покренути напредак у различитим областима у развоју, као што су дигитална технологија, приступачни производи и инклузивност. Ова шема не само да би одавала почаст изузетним доприносима, већ би и подстакла даље иновације и развој у спортском сектору.
- Глобална спортска дестинација: Искоришћавање разноврсних географских и климатских услова Индије може је трансформисати у водећу глобалну спортску дестинацију. Региони са јединственим карактеристикама биће промовисани - као што су Џаму и Кашмир за зимске спортове, Керала и Гоа за спортове на плажи и Utarakhand за авантуристичке спортове.

Овим ће Индија привући светске спортисте и туристе, побољшавајући свој углед и економски утицај.

- Саветодавна група за спортско пословање: Уложиће се напори да се оснује Саветодавна група за спортско пословање, коју ће чинити представници релевантних министарстава, приватног сектора и других заинтересованих страна, ради подстицања раста спортске индустрије. Овај одбор ће пружати стратешке смернице, олакшавати сарадњу и подржавати спровођење политика и иницијатива усмерених на проширење активности спортског пословања широм земље.

Спорт за друштвени развој

Коришћењем спорта као уједињујуће силе, могу се промовисати глобални мир и међусобно разумевање. Наглашавање инклузивности осигурава да сви појединци, без обзира на порекло, имају једнаке могућности за учешће и напредак. Овај инклузивни приступ се реализује кроз више акција:

- Смањене препреке за учешће недовољно заступљених група становништва: Да би се подстакла инклузивност и повећало учешће у спорту међу недовољно заступљеним групама као што су жене, ЛГБТ+ заједница, економски слабији слојеви, племенске заједнице и особе са физичким или психолошким изазовима, биће успостављени наменски спортски објекти, заједно са услугама прилагођеним њиховим јединственим потребама. Стварање и одржавање таквих објеката може значајно смањити препреке и промовисати активно учешће међу њима. Поред тога, биће организоване редовне спортске лиге које су посебно дизајниране за ове групе како би се подстакло ангажовање и пружиле континуиране могућности за њихово учешће.
- Развијање и спровођење смерница које треба предузети како би се обезбедило безбедно и инклузивно спортско окружење је неопходно за заштиту од дискриминације и стварање пријатне атмосфере за све учеснике.
- Игре аутохтоних народа: Проширивање признања и подршке играма аутохтоних народа из различитих држава може обогатити спортски пејзаж Индије и сачувати културно наслеђе.
- Иницијативе за развој талената недовољно заступљеног становништва: Успоставиће се свеобухватни механизам за развој талената прилагођен недовољно заступљеним групама, што је од виталног значаја за неговање спортских талената широм земље.
- Мировне и међународне активности сарадње кроз спорт: Спорт може послужити као моћно средство за међународну дипломатију и сарадњу. Промовисаће се међународни програми спортске размене како би се омогућила размена знања, изградња капацитета и заједнички развојни напори.
- Промоција спорта и сродних услуга као главне каријере: Да би се повећала препознатљивост и атрактивност спорта као каријерне опције, важно је промовисати спортско професионално образовање кроз структуриране оквире и прописе, као што је Национални одбор за спортско образовање. Државе и друге заинтересоване стране биће подстакнуте да оснивају спортске образовне институције које ће обезбедити више путева у индустрију. Стварање ресурса за подизање свести о спортским каријерама међу младима, заједно са националном платформом за спортске сертификате, дипломе, курсеве и слободна радна места, помоћи ће у поједностављивању каријерних путева. Биће промовисани програми двоструке каријере који уравнотежују академске и спортске активности, што ће такође подржати студенте у истовременом остваривању својих спортских и образовних циљева.
- Програми спортског волонтирања: Ангажовање младих у спортско волонтирање може побољшати укљученост заједнице и подржати различите спортске шеме. Биће успостављени снажни механизми спортског волонтирања, како би се подстакло активно учешће.

Препознавање и награђивање волонтера биће промовисано кроз подстицаје као што су кредити за курсеве, пропуснице за догађаје и могућности за сусрет са шампионским спортистима, што ће додатно мотивисати младе појединце да допринесу спортском сектору и негују културу волонтерства.

Спорт – Народни покрет

Спорт се може трансформисати у моћан народни покрет бавећи се кључним аспектима физичког и менталног благостања, а истовремено служити као главна активност у слободно време и забави. Да би се подржао овај покрет, биће имплементиране следеће активности:

- Успоставиће се Национални систем рангирања и индексирања физичке кондиције како би се подстакле образовне институције и радна места да се истакну у својим програмима спорта и физичког васпитања. Биће развијени механизми попут Индекса школске физичке кондиције и Рангирања физичке кондиције на радном месту како би се подстакла изврсност и иновације у иницијативама за фитнес. Поред тога, биће успостављени робусни програми обуке и сертификације особља, јер је то кључно за опремање тренера и едукатора вештинама потребним за спровођење ефикасних програма спорта и физичког васпитања, побољшање здравствених исхода и идентификацију талената.
- Националне спортске федерације (НСФ) ће активно сарађивати са образовним институцијама како би промовисале своје дисциплине и формулисале оквире усмерене на физичко и ментално благостање. Ово ће се постићи кроз иницијативе као што су Школски фудбалски програми и Тенис за малишане. Стандардне оперативне процедуре ће бити креиране за фитнес програме у школама, факултетима и на радним местима, што ће обезбедити структурирано и доследно спровођење фитнес активности, уз подршку базе података.
- Оквир физичког васпитања биће ревидиран у сарадњи са Министарством просвете како би се побољшала ефикасност програма физичког васпитања и унапредили механизми за развој талената. Приступ спортским објектима биће побољшан кроз смернице и оквире који ће олакшати веће учешће јавности и подржати успостављање центара за друштвени спорт на нивоу локалних заједница и округа.
- Модели спортских програма и догађаја, као што су породични спортски викенди и периодичне активности ангажовања заједнице, биће спроведени како би се промовисало редовно учешће и неговала култура активног живота. Препреке за учешће ће бити смањене, а недовољно искоришћени јавни објекти ће бити искоришћени за даље побољшање приступачности. Коначно, биће спроведени програми на националном нивоу и дигиталне иницијативе, попут Јога изазова и Изазова 10.000 корака дневно, који ће подстаћи ангажовање великих размера и учврстити спорт као централни елемент живота заједнице, трансформишући га у истински народни покрет.

Усклађеност спорта и образовања

Да би се постигла усклађеност између Националне спортске политике (НСП) 2025 и Националне образовне политике (НЕП) 2020, биће обрађено неколико кључних области фокуса.

- Промовисаће се уравнотежен развој ученика, комбинујући академско учење са физичком спремношћу и личним растом. Биће формулисан оквир за активно ангажовање спортских група и кругова у образовним институцијама како би се побољшало присуство и утицај спорта у школама. Ово ће укључивати успостављање партнерстава са локалним спортским организацијама и креирање структурираних програма који подстичу учешће и развој талената у образовним установама.
- Програм развоја вештина у спорту и физичком васпитању за наставнике биће осмишљен и вођен ради ефикасне испоруке спортског образовања. Обезбеђивање

специјализоване обуке и ресурса едукаторима осигураће да су добро опремљени да подучавају и инспиришу ученике, чиме ће се побољшати квалитет спортских програма у школама.

- Подстицаће се сарадња са различитим заинтересованим странама ради развоја акционог плана и временског оквира како би се решиле потребе за инфраструктуром и ресурсима за ефикасну реализацију спортских програма. Ово ће укључивати обезбеђивање адекватне радне снаге, обезбеђивање неопходних ресурса као што су игралишта и редовно спровођење програма на нивоу школе. Координирани напори између владиних тела, образовних институција и спортских организација помоћи ће у постизању ових циљева и стварању одрживог оквира за интеграцију спорта у образовни пејзаж.

Да би остварила своје циљева, Политика утврђује и свеобухватну стратегију имплементације која обухвата:

• Управљање: Успоставити робустан регулаторни оквир за управљање спортом, укључујући правни оквир;

• Финансирање и подршка приватном сектору: Развити иновативне механизме финансирања и ангажовати учешће приватног сектора;

• Технологија и иновације: Искористите нове технологије, укључујући АИ и аналитику података, за праћење перформанси, истраживање и имплементацију програма;

• Национални оквир за праћење: Креираће се национални оквир са добро дефинисаним референтним вриједностима, кључним показатељима учинка и временски ограниченим циљевима;

• Модел политике за државе: Политика ће служити као модел за државе и територије Индије, охрабрујући их да ревидирају или формулишу своје политике у складу са националним циљевима;.

• Приступ целе Владе: Политика позива на интеграцију промоције спорта у активности, шеме и програме свих министарстава и одељења како би се постигао холистички утицај.

3.7. Чешка

Чешка национална спортска политика донета је 2016. године за период 2016-2025. године (*Концепт спорта за 2016-2025 – СПОРТ 2025*).[369] У Преамбули Политике је наведено да је њен циљ неговање услова за физичку активност свих становника без обзира на таленат, пол, старост, порекло, веру или економски и друштвени статус, како за организоване тако и за независне спортисте, а да главни приоритети у области спорта укључују подршку спорту за децу и младе и њихове инструкторе и подршку националним репрезентацијама Чешке Републике.

На основу дугорочних налаза о друштвеним користима спорта, Програм је изграђен на пет стубова:

1. Спорт је један од алата за људску социјализацију и развој друштвених односа;
2. Спорт и превенција здравља;
3. Спорт као средство самоостварења;
4. Спортиста као независна, самоуверена личност;
5. Чланство у националном тиму као средство за јачање патриотизма, националног поноса и међународног угледа.

Политика наглашава неколико приоритета које треба узети у обзир приликом израде спортских програма, политика субвенција, изградње спортских објеката, креирања стратешких

[369] Sport concept for 2016-2025 – SPORT 2025, The Ministry of Education, Youth and Sport, https://nsa.gov.cz/wp-content/uploads/2021/02/Sport2025_EN.docx

политика за локалне самоуправе, као и програма школског спорта и рекреативног спорта за студенте:

- Заустављање смањења физичке спремности деце и младих;
- Заустављање повећања преваленције гојазности код деце и младих;
- Повећање нивоа физичке писмености;
- Смањење економског учешћа породица у финансирању спорта;
- Већа транспарентност, извештавање и отвореност информација у спорту;
- Активно спречавање негативних појава у спорту;
- Једнаке могућности;
- Међуресорни и међусекторски приступ;
- Сарадња између органа државне управе и регионалних и локалних самоуправа;
- Укључивање спортских стручњака и спортиста у процесе доношења одлука јединица локалне самоуправе;
- Промоција волонтерског рада и тренерског рада као активности у слободно време.

Стратешки циљеви који треба да се остваре реализацијом Програма су дефинисани према осам приоритетних области и обухватају 32 стратешка циља[370]:

– *Приоритетна област бр. 1 - Развој спорта за све*

- Стратешки циљ бр. 1 - Подршка развоју спортских клубова, савеза физичког васпитања и гимнастике;
- Стратешки циљ бр. 2 - Јачање улоге регионалних и локалних спортских центара;
- Стратешки циљ бр. 3 - Стварање услова за повећање броја чланова који учествују у организованом спорту;
- Стратешки циљ бр. 4 - Промовисање масовних промотивних и мотивационих спортских догађаја;
- Стратешки циљ бр. 5 - Створити услове за коришћење интеграционог потенцијала спорта за све друштвене групе деце и младих.

– *Приоритетна област бр. 2 - Промоција широке базе такмичарских спортиста*

- Стратешки циљ бр. 1 - Повећање свести деце о областима спорта;
- Стратешки циљ бр. 2 - Развити спортске перформансе за младе без обзира на њихов потенцијал за формирање националног тима;
- Стратешки циљ бр. 3 - Промовисање такмичарског спорта за одрасле.

– *Приоритетна област бр. 3 - Развој школског и универзитетског спорта*

- Стратешки циљ бр. 1 - Повећати број часова физичке активности у школском окружењу и развити програм школских спортских клубова;
- Стратешки циљ бр. 2 - Унапређење система школских спортских такмичења;
- Стратешки циљ бр. 3 - Проширити избор организованих спортских активности у слободно време за студенте;
- Стратешки циљ бр. 4 - Стабилизовати и проширити систем универзитетских спортских такмичења доступан свим студентима.

– *Приоритетна област бр. 4 - Спортска стручност*

- Стратешки циљ бр. 1 - Изградити Центар за спортска истраживања и обезбедити пренос знања у праксу
- Стратешки циљ бр. 2 - Унапређење система за обуку стручњака у спорту;

[370] Ако бисмо ово превели на наше методологије израде стратешког документа онда би приоритетне области биле посебни циљеви а стратешки циљеви мере за реализацију посебних циљева.

- Стратешки циљ бр. 3 - Унапредити стручно вођење деце у спорту.

– *Приоритетна област бр. 5 - Модернизација и изградња спортских објеката*

- Стратешки циљ бр. 1 - Модернизовати и развијати спортске објекте спортских клубова и савеза физичког васпитања;
- Стратешки циљ бр. 2 - Модернизовати и развијати школску спортску инфраструктуру;
- Стратешки циљ бр. 3 - Развијање универзитетских спортских комплекса;
- Стратешки циљ бр. 4 - Изградња стратешке спортске инфраструктуре за репрезентативце и регионалних тренинг центара за припрему талентованих младих људи;
- Стратешки циљ бр. 5 - Модернизовати опрему која се користи за припрему репрезентативаца и талената.

– *Приоритетна област бр. 6 - Спорт за особе са инвалидитетом*

- Стратешки циљ бр. 1 - Обезбедити доступност спорта за особе са инвалидитетом;
- Стратешки циљ бр. 2 - Створити сложен систем бриге о талентованим младим особама са инвалидитетом и члановима тимова.

– *Приоритетна област бр. 7 - Конкурентност националних тимова Чешке Републике*

- Стратешки циљ бр. 1 - Обезбедити квалитетне услове за припрему чешких репрезентативаца у Ресорним спортским центрима;
- Стратешки циљ бр. 2 - Наставити са подршком програмима за талентоване младе људе у сарадњи са спортским савезима;
- Стратешки циљ бр. 3 - Интензивирати везу између образовног система и припреме талената и репрезентативаца;
- Стратешки циљ бр. 4 - Подршка достигнућима чешких националних спортских репрезентација на међународним такмичењима и неговање угледа Чешке Републике;
- Стратешки циљ бр. 5 - Стварање система здравствене заштите за чланове националног тима и талентоване младе људе;
- Стратешки циљ бр. 6 - Стварање система бриге о репрезентативним члановима након пензионисања;
- Стратешки циљ бр. 7 - Даљи развој професионалних комора тренера и јачање друштвеног угледа тренера
- Стратешки циљ бр. 8 - Подршка професионалним такмичењима и положају професионалних спортиста.

– *Приоритетна област бр. 8 - Комерцијални спорт*

- Стратешки циљ бр. 1 - Редовна организација значајних међународних и националних спортских догађаја;
- Стратешки циљ бр. 2 - Развити спортске услуге у области здравља и физичке спремности.

У Политици је наглашено да остваривање наведених циљева није могуће без испуњења неколико услова:

- Јачања институционалне позадине спорта у Чешкој Републици, која ће се постићи едукацијом и пружањем методолошке подршке државној управи и локалној самоуправи и обезбеђивањем независног и објективног праћења података у спорту (обезбеђење прикупљања података у области спорта у складу са међународним стандардима од стране независних институција у редовним интервалима);

- Унапређење законодавног оквира у спорту (нерегулисаних области, отклањање одредби које представљају препреку за развој спорта или стварају неадекватна административна оптерећења);
- Политике грантова у спорту која је усмерена на постизање просечног нивоа у другим земљама Европске уније и смањење удела потребних улагања породица и спортиста у спортске активности. То подразумева значајно повећање износа средстава доступних за програме субвенција, обезбеђивање веће стабилности у финансирању спортских организација (вишегодишњи програми субвенција), успостављање контроле за ефикасно коришћење субвенција и коришћење прихода из европских фондова.

3.8. Словачка

Државна политика Словачке садржана је у документу **Концепт спорта 2022-2026.** (Sports Concept 2022- 2026)[371].

ВИЗИЈА словачког спорта се одређена као: „Спорт је рекреативна физичка активност која доприноси здрављу и личном благостању становништва и, изградњом физичке кондиције, ствара предуслов за обављање будуће професије и суочавање са свакодневним животним ситуацијама за здравију, образованију, друштванију и бољу Словачку.“

Главни изазови са којима се словачки спорт суочава су: Повећање удела слободног времена и могућности да се оно смислено проведе; Смањење природног и радног кретања, растући тренд седентарног начина живота и физичких и менталних проблема; Старење становништва и све већи удео становништва у постпродуктивном добу; Губитак заједничких вредности, солидарности и заједничког идентитета; Нове епидемије и пандемије, укључујући цивилизацијске болести и гојазност.

МИСИЈА спорта је у образовању, личном благостању и здрављу:

- Образовање становништва за позитиван став према физички активном провођењу слободног времена, које карактерише разумевање везе између кретања, здравља и личног благостања. Укључивање деце са инвалидитетом и деце из социјално угрожених средина, подршка деци са ниском физичком писменошћу и недостатком моторичких вештина. Изградња општег прихватања друштвеног значаја физичких активности и спорта који промовишу здравље код становника Словачке. Превенција негативних друштвених појава;
- Провођење слободног времена на смислен начин и осећај испуњености, стицање навика и односа према физички активном начину живота, дружењу, животу у заједници или такмичењу на спортском догађају. Промоција слободних физичких активности;
- Право сваког грађанина да има користи од спорта и физичких активности за своје физичко и ментално благостање, здравље, индивидуални развој и промоцију здравог начина живота.

Утврђена визија ће се остварити коришћењем следећих алата:

- Развој људских ресурса - наставници физичког васпитања, тренери и инструктори, пружаоци спортских услуга, волонтери и други спортски радници;
- Развој спортске инфраструктуре - Обезбеђивање услова за спровођење безбедних и мотивишућих физичких активности, систематски развој и стављање спортској јавности на располагање развоја спортске инфраструктуре, посебно школских спортских објеката,

[371] https://mincrs.sk/en/legislation-and-conceptual-materials-in-sport

регионалне спортске инфраструктуре, активних зона и спортске инфраструктуре за становништво;

- Промовисање активног начина живота и иновација у спорту Системска промоција спорта и медијске кампање. Подршка иновативним и технолошким пројектима у спорту, прикупљање и анализа спортских података.
- Међусекртоски приступ - Сарадња између министарстава и других органа јавне управе;
- Ефикасан спортски информациони систем.

У складу са визијом спорта, улога државе је да створи услове за физичке активности свих становника без обзира на узраст, порекло, вероисповест, физичке способности, социјално и економско порекло, у организованом или неорганизованом облику. **Циљеви** који се желе постићи и **мере** којима ће се они остварити су:

- Васпитање – Унапређење квалитета физичког и спортског васпитања. Позитиван став према здравствено промотивним физичким активностима и спорту код деце на 1. нивоу основних школа, посебно са становишта стицања главних принципа васпитања кроз спорт и интеграцију у друштвене групе. До 2026. године повећати број и удео ученика који се баве физичким и спортским активностима у школама за 10% у односу на 2022. годину. Побољшање квалитета физичког васпитања уз повећање обима кретања ученика у школама и постепено повећање удела времена које ученици проводе на часовима физичког и спортског васпитања како би се постигао 1 сат кретања дневно.; Атрактиван и модеран формат школских спортских такмичења и активности које ће се спроводити током и ван наставе. Редовно прилагођавати формат новим трендовима и захтевима. Укључити што више деце у такмичења, док ће учинак и победа на такмичењу бити секундарна мотивација;
- Физичке активности у слободно време - Удео физичких и спортских активности које промовишу здравље деце и младих, као и свих становника Словачке у слободно време, има тренд смањења, због чега је циљ да се преокрене овај тренд. Однос деце према кретању и спорту треба бити изграђен већ у првом циклусу основног образовања; Креирање, имплементација и финансирање система ваучера за слободно време, од којих ће део ићи директно пружаоцима спортских активности за децу и младе. Ова средства ће се користити за финансирање стручних људских ресурса, изнајмљивање и рад регионалне спортске инфраструктуре и спортске инфраструктуре у школи. Могућност одлучивања о коришћењу ваучера за слободно време биће на страни родитеља деце; Главна улагања у спорт усмерена су на циљну групу од 5 до 99 година, не само на уску групу регистрованих и организованих спортиста у настојању да се подржи активнији становник. Подржавање одржавања адекватног облика физичке активности током целог живота. До 2026. године повећати удео активног становништва Словачке за 5% у односу на 2022. годину;
- Такмичарски и врхунски спорт - Успешна спортска репрезентација Словачке Републике. Годишње процењивати критеријуме за укључивање спортиста како би најбољи тим (Тим Словачке) окупљао врхунске спортисте који имају реалне шансе да постигну значајан успех на међународним такмичењима, узимајући у обзир интересовање јавности за спорт и олимпијске циклусе. Праћењем трендова у постигнутим успесима, обезбедити ефикасно коришћење утрошених средстава; Промовисати позитивне друштвене вредности. Поштујући аутономију и интересе спортских организација и њихов значај у развоју такмичарског и елитног спорта, финансијски подржати националне спортске савезе, националне спортске организације и ресорне спортске центре, водећи рачуна о интересовању јавности за спорт. Наставити са стварањем стабилних услова за развој спорта, бринути о спортски талентованој омладини и спортској репрезентацији Словачке Републике. Промовисати учешће спортиста на великим међународним такмичењима. Проширити подршку новим популарним спортовима. Промовисати идеје фер-

плеја, олимпизма и параолимпизма и јачати вредности спорта у друштву. Подржати борбу против негативних појава у спорту; Организовати важна такмичења у Словачкој. Словачка као атрактивна земља која подржава физичке активности и спорт. Развој туризма, промоција Словачке у иностранству, спортска дипломатија и повећање домаћег интересовања за спорт и физичке активности становништва;

- Развој људских ресурса – Системска подршка и мотивација наставника физичког и спортског васпитања, како би се добили мотивисани и квалификовани наставници који ће допринети повећању квалитета и понуде активности, увођењу иновативних приступа у физичком и спортском васпитању. Креирати мотивациону шему за креативну наставу физичког и спортског васпитања. Укључити спортске стручњаке у образовни процес у школама у почетним годинама основног образовања. Створити услове за унапређење квалификација наставника физичког и спортског васпитања у основном образовању. Подржати пројекте за целоживотно учење, повећање стручних квалификација наставника физичког и спортског васпитања, њихов лични развој, каријерни раст и јачање социјалних вештина; Развој професионалних капацитета у спорту путем квалификованих спортских стручњака који пружају услуге у спорту. Сарадња на реформи садржаја и циљева формалног и неформалног образовања спортских стручњака. Подржавање целоживотног учења, повећање професионалних квалификација спортских стручњака, њихов лични развој, каријерни раст и јачање социјалних вештина. Подржавање образовања спортиста у корист њиховог запошљавања на тржишту рада након завршетка спортске каријере. Обезбеђивање основног образовања за спортске инструкторе кроз универзални образовни програм. Креирање онлајн система образовања за спортске инструкторе. Организовање образовања, подршка подизању свести и иновативним приступима у области спортског менаџмента. Подршка стручном образовању тренера и спортских инструктора у спортским организацијама. Стварање финансијских, мотивационих механизама за тренере и спортске инструкторе. Мерење квалитета образовних програма и активности (кроз квалитативно истраживање и евалуацију повратних информација бивших студената);
- Спортска инфраструктура - Развој локалних, регионалних и школских спортских објеката. Изградити и модернизовати спортску инфраструктуру у школама – фискултурне сале, школска дворишта, базени, мултифункционална игралишта и други незахтевни спортски објекти са приступом без баријера. Подржати локалну и регионалну спортску инфраструктуру – посебно мултифункционалне спортске терене и комплексе, спортске паркове, базене, бициклистичке стазе. Подржати развој спортске инфраструктуре у природи – посебно туристичке инфраструктуре и ознака, бициклистичких, водених, јахачких, скијашких и других рута. Подржати пројекте спортске инфраструктуре узимајући у обзир утицај спорта на животну средину, предузети мере за минимизирање негативних утицаја рекреативних физичких и спортских активности у природи, подржати смањење мобилности у вези са физичким активностима и рекреативним спортом. Припремити акциони план за развој локалних, регионалних и школских спортских објеката до краја 2023. године. Сарађивати са органима државне управе у области животне средине, транспорта, грађевинарства итд. Обезбедити довољне људске ресурсе за развој и рад спортске инфраструктуре; Спортски терени од националног значаја. Припремити концептуални материјал за развој спортских објеката од националног значаја са приступом без баријера, укључујући критеријуме за њихов одрживи развој. Усвојити правила за системско финансирање спортске инфраструктуре од националног значаја. Припремити и одобрити распоред развоја спортских објеката од националног значаја; Обезбедити методолошку подршку за развој и одрживост спортске инфраструктуре и прикупљање података. Припремити и објавити методологије за развој и одрживост спортске инфраструктуре. Креирати и администрирати свеобухватни регистар спортских објеката градова

и општина, спортских објеката и простора за спровођење физичких и спортских активности грађана;

- Промовисање активног начина живота, иновација и дигитализације у спорту - Свеобухватна и циљана информативна и медијска кампања за подршку физичким активностима становништва. Припремити и спровести сталну циљану медијску кампању за подршку визији и концепту развоја спорта и физичких активности. Подизање свести становништва о значају физичке активности за здравље и квалитет живота, о позитивној улози спорта у васпитању и формирању личности, у изградњи друштвених односа и промоцији физичког и менталног здравља. Усмерити кампању првенствено на део становништва који се не бави редовно физичким активностима. Подржати и промовисати иновативне приступе у свим областима физичких активности и спорта; Обезбеђење висококвалитетне, валидне, дигитализоване и ажурне информације о спорту. Управљање и развој новог свеобухватног аутономног спортског информационог система, који садржи све релевантне информације у дигитализованом облику. Редовно прикупљати и вредновати податке у спорту како би били компатибилни са подацима у земљама ЕУ. Припремати и објављивати анализе из прикупљених података, вредновати трендове. Користити добијене податке и анализе за ажурирање концепта развоја спорта и физичке активности. Користити добијене податке у процесима управљања и доношења одлука.

3.9. Заједничке карактеристике упоредне праксе стратешког планирања развоја спорта

Спорт је несумњиво глобални феномен и као такав има више заједничких, универзалних карактеристика и вредност, али се и суочава са проблемима који су глобално присутни, с тим да њихов интензитет, облик и начин решавања драматично варира у зависности од економског развоја земље, културне традиције и политичког система. Заједничке карактеристике спорта као глобалне појаве су: универзалност и масовност (спорт прелази све језичке и културне баријере); интегрисаност у друштво; институционализација и организованост; такмичарски карактер; комерцијализација и професионализам; медијска и културна улога; политички симболизам; социјална и интегративна функција; економски значај; стандардизација и правила. Насупрот томе, заједнички проблеми су: корупција; допинг; насиље; комерцијални притисак и губитак аутентичности и спортских вредности; неједнак приступ; намештање резултата; политичка инструментализација спорта; притисак на младе спортисте. У таквим околностима, упркос разликама у културама, економском развоју и политичким системима, стратешко планирање дугорочног развоја спорта има јасне заједничке универзалне елементе који се могу идентификовати. Они чине окосницу сваке озбиљне спортске стратегије, док се садржај и приоритети унутар тих елемената прилагођавају локалном контексту. Осим заједничких карактеристика и проблема, могу се идентификовати и заједничка, дугорочна међународна кретања која утичу на планирање развоја спорта: све већа глобализација спорта; интензивирање професионализације и комерцијализације; дигитализација и технолошки развој; помак ка концепту „спорта за све“; јачање друштвене одговорности спорта (укључивање социјалних циљева); борба за интегритет спорта; здравље и безбедност спортиста; одрживост и еколошка свест. Наведене карактеристике, проблеми и кретања условљавају циљеве стратегије, структуру спортског система и начин управљања и финансирања спорта у свакој земљи. Због тога, ни стратешко планирање развоја спорта у Републици Србији не може бити изоловано, већ мора бити усклађено са глобалним спортским трендовима и изазовима.

Анализа је показала постојање заједничких карактеристика и доминантних праваца у дефинисању визије, мисије, циљева и мера стратегија и спортских политика развоја спорта у

посматраним државама. Преглед стратегија развоја спорта у анализираним државама показује висок степен подударања у начину стратешког размишљања, иако се национални контексти, институционални капацитети и развојни приоритети разликују. Све стратегије посматрају спорт као јавну политику од ширег друштвеног значаја, а не искључиво као област такмичарских резултата или врхунског спорта. Заједничка полазна тачка јесте разумевање спорта као средства унапређења здравља и благостања становништва, механизма друштвене кохезије, инклузије и једнакости, инструмента развоја људског капитала и области са значајним економским, образовним и међународним потенцијалом. Стратегије су, у највећем броју случајева, засноване на доказима и подацима, јасним индикаторима учинка, међусекторском приступу, дугорочном планирању, комбинацији квантитативних и квалитативних циљева.

Са становишта визија посматраних стратегија, може се констатовати висок степен сличности и постојање неколико заједничких тематских области: спорт као начин живота и универзално право (све стратегије истичу да спорт треба да буде доступан свима, током целог животног века, без обзира на пол, узраст, социо-економски статус, етничку припадност или инвалидитет); равнотежа између масовности и изврсности (ниједна стратегија не потенцира искључиво врхунски спорт, већ све стратегије полазе од идеје да се врхунски спортски резултати могу одрживо постићи само уз широку базу учешћа); здравље, благостање и квалитет живота (спорт се јасно повезује са превенцијом болести, менталним здрављем, смањењем седентаризма и укупним квалитетом живота); позитивна друштвена и културан улога спорта (спорт се види као средство изградње заједнице, националног идентитета, социјалне кохезије и међународног угледа државе).

Анализом постављених циљева може се идентификовати неколико универзалних циљних области, присутних у готово свим стратегијама: повећање целоживотног учешћа у спорту и физичкој активности, уз посебно усмерење на децу, од раног детињства, младе, жене, старије особе, особе са инвалидитетом и маргиналне групе (најчешћи и најистакнутији циљ); развој врхунског и такмичарског спорта, на темељу селективног и стратешки усмереног улагања у спортове и дисциплине са реалним потенцијалом, уз ослањање на доказе (унапређење међународних спортских резултата, системска идентификација и развој талената, стабилно и вишегодишње финансирање врхунског спорта, дуална каријера спортиста и подршка током и након каријере, наглашена етика и интегритет резултата); унапређење спортских кадрова (образовање и континуирано усавршавање тренера и других спортских стручњака и званичника, задржавање кадрова и професионални статус, повећање родне и друштвене разноликости у кадровима, јачање улоге волонтера); спортска инфраструктура (равномерна територијална доступност спортских објеката; рационално планирање и улагање и одрживо управљање, енергетска ефикасност, вишенаменска и заједничка употреба и повезивање са образовним установама и локалним заједницама); интегритет и безбедност у спорту (све стратегије наглашено инсистирају на добром управљању и јасним линијама одговорности, етици, интегритету и борби против допинга, злоупотреба и дискриминације, и на безбедном спортском окружењу); јачање управљања и институционалних капацитета у спорту (све стратегије препознају да је слабо управљање један од главних узрока проблема у спорту, због чега заједнички приоритети укључују јасно дефинисане улоге и одговорности, транспарентност у финансирању, професионализацију организација у области спорта, јачање капацитета националних спортских савеза, локалних структура и клубова и примену принципа доброг управљања).

Заједничке карактеристике анализираних стратегија могу се пронаћи и у односу на планиране мере. Доминантни правци су: систематско планирање и праћење учинка (увођење јасних индикатора и циљних вредности; редовно праћење, евалуација и прилагођавање политика, развој централизованих база података и регистара); финансијски механизми и одрживост

(прелазак са краткорочног на вишегодишње финансирање, комбиновање јавних и приватних извора, подстицање спонзорства, донаторства и јавно-приватних партнерстава, већа транспарентност у додели и контроли јавних средстава); међусекторска и међуинституционална сарадња (снажно повезивање спорта са образовањем, здрављем, социјалном политиком и локалним развојем, координација националног, регионалног и локалног нивоа, партнерства за приватним и цивилним сектором); инклузија и правичност (циљани програми за недовољно затупљене групе, уклањање, финансијских, културних и инфраструктурних баријера, промоција једнаких могућности и родне равноправности)

Упоредна анализа је показала да савремене стратегије развоја спорта имају заједничку филозофску и оперативну основу: спорт је препознат као дугорочна друштвене инвестиција. Доминира приступ који повезује масовност, квалитет стручног рада и врхунске резултате, уз снажан нагласак на добро управљање, одрживост и инклузију.

II. ВИЗИЈА ЖЕЉЕНОГ СТАЊА

„Спортски активна, здрава и успешна Србија“

Створен одржив, транспарентан, инклузиван, ефикасан и висококвалитетан систем спорта у Републици Србији заснован на вредностима, који ће унапредити квалитет живота и обогатити друштвене односе становништва кроз омогућавање свим грађанима да се активно баве спортом и физичким вежбањем, од почетног нивоа до достизања врхунских спортских перформанси, као компоненти од кључног значаја за лични развој грађана, одржавање доброг здравља и побољшања њихових физичких и менталних способности.

Жељено стање подразумева да је унапређен систем спорта у Републици Србији, како на нивоу јавних власти тако и на нивоу организација у области спорта, на начин да ствара једнаке могућности за све и обезбеђује широк спектар активности који омогућују грађанима Републике Србије да се развијају у складу са сопственим жељама и потребама.

Како би се отклонили или ублажили утврђени проблеми и реализовале препоруке које су у Ex ante анализи настале као продукт рада Радне групе и пратећих подгрупа за израду Стратегије, фокус група и радних састанака са релевантним органима и организацијама, у наредном десетогодишњем периоду предвиђају се општи и посебни циљеви Стратегије. Ти циљеви су усаглашени са циљевима и мерама обухваћеним другим националним стратешким документима у областима обухваћеним овим стратешким документом. Имајући у виду глобалну природу спорта, при утврђивању циљева и мера узета су у обзир искуства и примери добре праксе у примени националних стратегија у области спорта појединих земаља (Аустралија, Канада, Ирска, Енглеска, Хрватска, Индија, Чешка, Словачка) које важе у периоду за који се доноси Стратегија.

III. УТВРЂИВАЊЕ ЦИЉЕВА

1. Општи циљ

Унапређен и развијен инклузивни, демократски, транспарентан, одржив, безбедан, иновативан и добро управљан спортски систем, заснован на вредностима

Ефекти примене јавне политике у области спорта мериће се на основу доступних података о стању у систему спорта као и на основу испуњености индикатора на нивоу мера и активности дефинисаних овом Стратегијом и пратећим акционим плановима.

Као извори верификације за постигнуте резултате и ефекте примене мера из ове Стратегије, служиће званичне информације и подаци институција, подаци организација у области спорта, као и друге јавно доступне информације и подаци.

Постављени општи циљ је у складу са циљевима одрживог развоја.

Показатељи учинка на нивоу Општег циља Стратегије су:

1. Број становника оболелих од хроничних незаразних болести (ХНБ) у односу на укупан број оболелих

- Јединица мере: %
- Почетна вредност: 76,1% за 2024. годину
- Циљана вредност за крај 2035. године: 66,1-71.1%
- Извор провере: Статистички годишњак Института Батут

2. Бављење грађана Републике Србије аеробном физичком активношћу барем 150 минута недељно

- Јединица мере. %
- Почетна вредност: 11% у 2019.
- Циљана вредност за крај 2032. године: 15%
- Извор провере: Национално истраживање здравља становништва 2031.

3. Број категорисаних врхунских спортиста

- Јединица мере: број
- Почетна вредност: 1411 у 2024. години
- Циљана вредност за крај 2035. године: 1520
- Извор провере: Извештај Министарства спорта

2. Посебни циљеви и мере

На основу анализе стања, утврђених проблема и препорука ради доприноса остварењу општег циља Стратегије и приближавања визији жељеног стања, креирано је ***пет посебних циљева***:

1. Повећано бављење физичким рекреативним активностима и спортом у свим сегментима становништва;
2. Створен систем финансирања спорта који је транспарентан, ефикасан, праведан, сврсисходан и одржив;
3. Побољшан положај учесника у систему спорта и побољшани услови за развој такмичарског спорта и постизање врхунских спортских резултата;
4. Унапређена спортска инфраструктура;
5. Развијено и подржано физичко вежбање и школски спорт предшколске и школске деце и студената .

2.1. Посебан циљ 1 - Повећано бављење физичким рекреативним активностима и спортом у свим сегментима становништва

Појединци могу учествовати у спортским активностима на различите начине: неформално или формално, на такмичењима или рекреативно, сами или као део групе или тима, као почетници или на врхунском нивоу. У друштвеном смислу, могу се јавити као волонтери за многе различите улоге, бити чланови једног или више спортских удружења или присуствовати спортским приредбама као гледаоци. Циљ се састоји у неговању спортског окружења које омогућава инклузивно целоживотно бављење физичким рекреативним активностима (укључујући и рекреативно ходање) и спортом, односно ствара услове да се што више људи из свих области друштва редовно и смислено баве спортом, како такмичарски и рекреативно тако и друштвено. Циљ је да се повећа број грађана, из свих сегмената становништва, посебно деце, жена, особа са инвалидитетом и старих лица, који су редовно укључени у различите облике спортских

активности и друштвеног учешћа у спорту, и то током целог животног века. Да би се то остварило препознају се савремени трендови међу становништвом ка одређеним врстама спортских активности и ка одређеним контекстима учешћа, као и утицај савремених технологија на одлуку људи учествују у спорту и на начине на које учествују. Кроз реализовање циља долази се до стања у коме наши грађани имају основне вештине, знања, жеље и прилике за учешће у организованом такмичарском спорту или самостално вежбање ради забаве, здравља, друштвене интеракције и одмеравање својих способности кроз такмичења са другима и самим собом. Посебна пажња се усмерава на децу, са циљем да се осигура да сва наша деца уживају у спортским искуствима и да имају физичку писменост која ће бити основа њиховог учешћа у спорту и физичким активностима током целог живота. Развој физичке писмености наших грађана треба да доведе до тога да су мотивисани, самопоуздани и физички компетентни и поседују знање и разумевање да треба да преузму одговорност за упражњавање сврсисходних физичких активности током целог живота.

Остварење овог посебног циља Стратегије мери се кроз остварење показатеља учинка на нивоу овог посебног циља, и то:

Показатељи учинка:

1. % становништва који упражњава спортску рекреацију, укључујући и пешачење и вожњу бицикла, недељно између 150 и 300 минута

- Јединица мере: %
- Почетна вредност: 18,5% у 2019.
- Циљана вредност за крај 2032. године: 30%
- Извор провере: Национално истраживање здравља становништва 2031. и Истраживање Министарства спорта

2. Смањен ниво седентарног стила живота код одраслих

- Јединица мере: Минути
- Почетна вредност: 420 минута на дан у 2019.
- Циљана вредност за крај 2032. године: 300 минута на дан
- Извор провере: Национално истраживање здравља становништва 2031.

4. Број деце у организованом спорту

- Јединица мере: Број
- Почетна вредност: 54.000 регистроване деце у надлежним националним гранским спортским савезима у 2024.
- Циљана вредност за крај 2035. године: ≥ 30%
- Извор провере: Извештаји надлежних националних спортских савеза

Ради доприноса реализацији првог посебног циља Стратегије предвиђене су следеће мере:

2.1.1. Мера 1.1.: Унапређење знања јавности о важности редовне физичке активности и подстицања бављења спортом

Опис и ефекти мере: Сви могу достићи препоручени ниво физичке активности уколико се таква активност инкорпорира у свакодневне рутине, а да би се то постигло та порука треба да буде ефективно комуницирана са целокупним становништва. Ниво знања и свести јавности и свих осталих релевантних заинтересованих страна о предностима и важности редовне физичке

активности и о томе како бити активан, од кључне је важност. Ефекат ове мере је стварање и промоција културе кретања и здравих животних навика у свим сегментима становништва, односно културе која вреднује физичку активност као део свакодневног живота. Ова мера је од кључног значаја, имајући у виду незадовољавајући број грађана, у свим сегментима становништва, који су физички активни и редовно се баве спортским активностима, што директно утиче на здравље становништва, продуктивност, квалитет живота и трошкове здравственог система. Због тога је потребно допрети и фокусирати се на оне који се тренутно мало или нимало баве спортом из разних разлога. То ће се постићи кроз различите програме и промотивне и едукативне активности: јавне кампање и комуникационе стратегије које обезбеђују континуирано информисање грађана; национална комуникациона кампања подизања свести целокупне јавности о значају редовне физичке активности, уз подршку спортских амбасадора из редова познатих спортиста и јавних личности; едукација кроз школе, предшколске установе, факултете, компаније и друге институције и организације; фокус на рањиве групе, а посебно жене, старије особе, особе са инвалидитетом, руралне средине; сарадња са медијима и инфлуенсерима ради изградње позитивне слике о физичкој активности; повећање броја програма у јединицама локалне самоуправе који промовишу активан начин живота; истраживање упознатости грађана са користима физичког вежбања и спортских активности; награђивање медија који најбоље промовишу физичку активност. Једна од активности јесте и организовање промотивних и мотивационих спортских догађаја. Светска искуства показују константно повећање броја грађана које желе да се баве спортом на неорганизован и забаван начин, изван традиционалних структура спортских удружења и клубова. Конципирање и спровођење различитих масовних промотивних и мотивационих спортских догађаја (организација „месеца/дана физичке активности“ сваке године, за све грађане или поједине категорије; бесплатне јавне спортске радионице у парковима, школама и спортским центрима; породични спортски викенди; подстицање запослених од стране компанија да буду активни у току радног дана и др.), уз медијску подршку, може бити значајан алат за подизање свести код јавности о важности бављења спортом и довести до повећање учешћа грађана из свих сегмената становништва у физичким активностима и спорту. Промотивни и мотивациони спортски догађаји могу, с друге стране, бити корисно средство за регрутовање најмлађих спортиста, промовишући им различите области спортских активности. Унапређење спортске рекреације, промоције и подстицања бављења спортом грађана Републике Србије, биће подржано преко Националног фонда за развој спорта, који ће бити финансиран приходима прикупљеним од приређивања игара на срећу (посебно спортског клађења).

Надлежне институције:

– Министарство спорта (носилац)

– Министарство просвете, Министарство здравља, Министарство информисања и телекомуникација, АП Војводина, јединице локалне самоуправе, надлежни национални и територијални спортски савези (партнери)

Показатељи учинка:

1. Број финансираних програма у јединицама локалне самоуправе за промоцију физичке активности

- Јединица мере: 0
- Почетна вредност: Утврдиће се у 2027. години
- Циљана вредност до краја 2035. године: 200 годишње
- Извор провере: Извештај Министарства спорта, извештаји јединица локалне самоуправе

2. Оснивање Националног фонда за развој спорта

- Јединица мере. Да/Не
- Почетна вредност: Не
- Циљана вредност за крај 2035. године: Да
- Извор провере: Извештај Министарства финансија и Министарства спорта

3. Процената грађана који изражава задовољство доступношћу програма физичког вежбања и спортске рекреације

- Јединица мере: %
- Почетна вредност: 0
- Циљана вредност за крај 2035. године: 70% анкетираних грађана
- Извор провере: Истраживање Министарства спорта

2.1.2. Мера 1.2.: Обезбеђење и промовисање инклузивности кроз спорт

Опис и ефекти мере: Ова мера почива на принципу да је спорт снажан алат за смањење друштвене неједнакости, јачање социјалне кохезије и промоцију заједништва**.** Спорт мора бити инклузиван (доступан, праведан и инспиративан), нудећи свима одговарајуће могућности за учешће и испољавање својих потенцијала, без обзира на њихов пол, узраст, здравствено стање, социјално-економски статус, етничку припадност или друге разлике**.** Спорт је подобно средство за смањење друштвене неједнакости и подржавање сарадње и кохезије. У складу са тим, сви учесници у систему спорта обезбеђују и промовишу инклузију да би се постигли жељени резултати, са фокусом на решавање социјалних, инвалидских, родних, етничких и других питања. Спорт се користи за развој међуљудских односа и средство повезивање, посебно кроз нетакмичарске облике спортских активности. Ефекти мере се састоје у стварању услова да свако, без обзира на своје карактеристике или припадност одређеној групи, има једнаке могућности да учествује у спорту (вежба, тренира, такмичи се и ужива), да се осећа добродошло и прихваћено. То није само омогућавање приступа спортским објектима и спортским садржајима, већ подразумева уклањање свих баријера (физичких, друштвених, економских и културних) које спречавају појединце или групе да се баве спортом, било рекреативно или професионално. Како је укључивање особа са инвалидитетом обухваћено посебном мером, овом мером се реализују активности усмерене на: родну равноправност у спорту (подстицање учешћа девојчица и жена у спорту, нарочито у дисциплинама где су традиционално мање заступљене; једнаке могућности за тренинг, финансирање, промоцију и медијску заступљеност жена у спорту; сузбијање стереотипа попут „неки спортови су мушки, а неки женски“; одговарајућа заступљеност жена у управама спортских савеза; стварање јасних, поштујућих и праведних политика које омогућавају трансродним и интерродним спортистима да се такмиче на начин који поштује њихов родни идентитет; борбу против хомофобије и трансфобије према ЛГБТ+ особама); укључивање различитих друштвених група (омогућавање бављења спортом припадницима различитих етничких и националних заједница, посебно ромске заједнице; борба против дискриминације, расизма и нетолеранције у спорту; повећано бављење старих лица рекреативним физичким вежбањем и спортом; промовисање спорта као моста који повезује људе; коришћење спорта као алата за интеграцију и стварање осећаја припадности за мигранте и избеглице; поштовање културних разлика и специфичности током спортских активности и такмичења); социјална инклузија, односно уклањање финансијских баријера за учешће у спорти (подршка деци из сиромашних породица, руралних средина, домова за децу без родитељског старања, васпитно-

поправних домова или маргинализованих заједница, укључујући и програме који омогућавају бесплатно бављење спортом, опрему, стипендије и приступ тренинзима; развој програма и инфраструктуре у руралним подручјима и сиромашним урбаним подручјима); ментално здравље и прихватање различитости у психолошком развоју (стварање спортског окружења које подржава децу са тешкоћама у учењу, неуродивергентне особе, нпр. аутизам, поремећај пажње и хиперактивности, и оне којима је потребна додатна подршка); успостављање партнерстава школа, спортских организација, здравствених установа и локалних заједница (умрежавање школа, спортских клубова, здравствених установа и локалних власти у циљу развоја инклузивних програма; организовање инклузивних спортских дана, породичних спортских догађаја и локалних спортских догађаја отворених за све узрасте и способности; укључивање волонтера и студената спорта у рад са децом којој је потребна већа подршка); промоцију инклузивних вредности и позитивних примера кроз медије, у циљу мењања перцепције друштва и стварања позитивних узора; осигурање да спортски објекти буду приступачни и инклузивни (увођење стандарда за нове спортске објекте у складу са принципом универзалног дизајна; обука особља спортских центара за рад са особама са посебним потребама; увођење зелених, безбедних отворених јавних спортских објекта у локалним заједницама).

Надлежне институције:

– Министарство спорта (носилац)

– Министарство просвете, Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог, Министарство здравља, Министарство туризма и омладине, аутономна покрајина, јединице локалне самоуправе, надлежни национални и територијални спортски савези, Повереник за заштиту равноправности, удружења пензионера, национални савети националних мањина (партнери)

Показатељи учинка:

1. Број програма који се финансирају из јавних средстава који су директно усмерени на унапређење инклузије у спорту

- Јединица мере: број
- Почетна вредност: непозната
- Циљана вредност за крај 2035. године: ≥ 3 годишње по носиоцу јавне власти

Извор провере: Извештаји Министарства спорта, аутономне покрајине и јединица локалне самоуправе

2. Број програма који се финансирају из јавних средстава који су директно усмерени на спортске активности Рома

- Јединица мере: Број
- Почетна вредност: 0
- Циљана вредност до краја 2035. године: 30 годишње
- Извор провере: Извештаји Министарства спорта, аутономне покрајине и јединица локалне самоуправе

3. Број локалних инклузивних спортских догађаја годишње

- Јединица мере: Број
- Почетна вредност: 0
- Циљана вредност до краја 2035. године: 200
- Извор провере: Извештаји јединица локалне самоуправе и надлежних територијалних спортских савеза

4. Број жена у организованом спорту

- Јединица мере: Број
- Почетна вредност: 82.000 регистрованих жена у надлежним националним гранским спортским савезима у 2024.
- Циљана вредност за крај 2035. године: 92.000
- Извор провере: Извештаји надлежних националних спортских савеза

5. Проценат учешћа старих у спортско-рекреативним активностима најмање три пута недељно

- Јединица мере: %
- Почетна вредност: 3% у 2019.
- Циљана вредност за крај 2035. године: 10%
- Извор провере: Истраживање Министарства спорта

2.1.3. Мера 1.3.: Унапређење повезаности спортске рекреације са такмичарским спортом и другим областима спорта

Опис и ефекти мере: Мера се састоји у унапређењу сарадње организација регистрованих за спортску рекреацију са организацијама из других грана и области спорта (школским и универзитетским спортом, спортом старих, спортом у фирмама, сеоским спортом, спортом у војсци и полицији) кроз заједничке програме и акције, као и сарадња са организацијама изван спорта (савези пензионера, привредни субјекти, образовне установе, невладине организације и др.). Кроз мрежу сарадње између спортских организација за рекреацију и других сектора, спортска рекреација постаје основа за масовно учешће грађана у спорту и као улазни ново ка такмичарском спорту. Кроз реализацију ове мере се омогућава да спорт постане доступан свих групама становништва, уз јачање спортских организација као центара локалне заједнице, и подстицање грађана да кроз спортску рекреацију развију здраве навике, а да део њих и пређе у такмичарске програме. Надлежни национални грански спортски савези ће подстицати и развијати програме рекреативног бављења њиховом граном спорта. У складу са Законом о спорту, свака спортска грана обухвата и спортску дисциплину „спортска рекреација“. У пракси, спортски клубови који су чланови надлежних националних гранских спортских савеза већином занемарују ову спортску дисциплину, концентришући се на такмичарски погон. Потребно је промовисати и проширити понуду модерних и атрактивних облика рекреативних спортских активности у спортским клубовима из различитих грана спорта, посебно оних који могу да обезбеде широку заинтересованост грађана за учешће. Да би се то постигло потребно је да спортски клубови који се финансирају из јавних средстава у својим програмима имају и програмску целину усмерену на унапређење спортске рекреације. Мера нарочито обухвата следеће елементе: повезивање клубова и савеза који су фокусирани на такмичарски спорт са рекреативним активностима (израда смерница од стране надлежних националних гранских спортских савеза за обавезно укључивање рекреативних програма у рад спортских клубова; организација „отворених дана клубова“ за грађане и пружање могућности бесплатног испробавања спортова; развој програма који омогућавају рекреативцима да постепено пређу у аматерска спортска такмичења; конципирање локалних и регионалних турнири за рекреативце у организацији надлежних националних гранских спортских савеза; финансирање програма из јавних средстава клубова који развијају рекреативне програме); повезивање спортске рекреације са школским и универзитетским спортом, као основе за дугорочне навике учешћа у рекреацији (програми за ученике и студенте који укључују и њихове породице у рекреативне активности;

сарадња школских и универзитетских спортских друштава са локалним рекреативним спортским организацијама; промоција физичке активности студената кроз различите облике спортске рекреације; развој секција спортске рекреације у школама и на високошколским установама); развој програма спортске рекреације за старија лица (бесплатни јавни програми лаганих активности, попут шетње, гимнастике, пилатеса; спортске организације и савези осмишљавају прилагођене програме за старије уз стручне тренере; сарадња са савезима пензионера и домовима за старе, такмичарски догађаји за старије особе у рекреативним спортским дисциплинама; организација догађаја „спорт за треће доба“ једном годишње у свим јединицама локалне самоуправе); повезивање запослених са спортском рекреацијом у компанијама (програми групних вежби у фирмама током паузе; корпоративне рекреативне лиге у различитим спортовима, кампање које промовишу активан живот као део културе компанија; награђивање компанија које највише улажу у спортску рекреацију запослених); развој иновативних и атрактивних спортско рекреативних активности, укључујући и развој дигиталних платформи за праћење програма и мотивације спортских рекреативаца; проширење друштвеног утицаја спорта кроз сарадњу са организацијама изван спорта (успостављање партнерстава са невладиним организацијама које промовишу здравље и активан живот; програми рекреације за маргинализоване групе у сарадњи са социјалним службама; заједничке активности са здравственим установама); промоција и видљивост спортске рекреације кроз дигиталну платформу за проналажење програма у локалним заједницама.

Надлежне институције:
– Министарство спорта (носилац)

- Аутономна покрајина, јединице локалне самоуправе, надлежни национални и територијални спортски савези (партнери)

Показатељи учинка:

1. % спортских клубова који се финансирају из јавних средстава који реализују програмску целину унапређења спортске рекреације
   - Јединица мере: %
   - Почетна вредност: 0
   - Циљана вредност за крај 2035. године: 50%
   - Извор провере: Извештаји јединица локалне самоуправе, надлежних националних и територијалних спортских савеза
2. Број заједничких програма спортске рекреације и других грана и области спорта
   - Јединица мере: Број
   - Почетна вредност: 0
   - Циљана вредност за крај 2035. године: 50 годишње
   - Извор провере: Извештаји надлежних националних и територијалних спортских савеза

2.1.4. Мера 1.4.: Препознавање и подржавање спортова који највише доприносе повећању целоживотног учешћа грађана у физичком вежбању и спортским активностима

Опис и ефекти мере: Прихватајући перспективу целоживотног учешћа у физичком вежбању и спортским активностима у свим сегментима становништва као приоритет Стратегије, препознаје се и прихвата чињеница да одређене спортске активности имају трајнији утицај на здравље и активан стил живота и да представљају основ за дугорочну физичку активност грађана, чиме директно доприносе јавном здрављу и смањењу трошкова здравственог система (приоритетни спортови). Спортске активности попут индивидуалног вежбања, пешачења, планинарење, пливања, вожње бициклом и трчања подстичу, у различитом степену, дуготрајније учешће у спортским активностима током активног живота и у старости међу онима који су стекли вештине у ранијим година за разлику од неких других популарнијих спортских активности у млађим данима. Нарочито код одраслих особа је очигледан тренд ка повећаном учешћу у индивидуалним спортским активностима у односну на тимске спортове, што је повезано и са праксом да се спортске активности све више одвијају од стране појединаца самих или са мањим бројем других пријатеља или чланова породице, на лежеран начин, у неформалном окружењу и у јавним просторима. Кључни елементи мере су: идентификација и категоризација приоритетних спортова на основу научних и стручних критеријума (Национална листа приоритетних спортова која се ажурира сваке пете године); повећање лаке доступности приоритетних спортова кроз одговарајућу јавну спортску инфраструктуру; бесплатни програми за децу и младе из приоритетних спортова, који стварају основу за целоживотно учешће у физичком вежбању кроз стицање вештина у раном узрасту; финансијско усмеравање јавних средстава ка програмима за приоритетне спортове; промоција и мотивисање грађана за учешће у приоритетним спортовима; бесплатне групне активности из приоритетних спортова за лица 60+ .

Надлежне институције:
– Министарство спорта (носилац)

- Аутономна покрајина, јединице локалне самоуправе, надлежни национални и територијални спортски савези (партнери)

Показатељи учинка:

1. % младих који умеју да пливају
   - Јединица мере: %
   - Почетна вредност: 37% у 2019.
   - Циљана вредност за крај 2035. године: 75%
   - Извор провере: Истраживање Министарства спорта
2. % становништва које се организовано бави приоритетним спортовима
   - Јединица мере: %
   - Почетна вредност: Биће утврђена након што се дефинишу приоритетни спортови
   - Циљана вредност за крај 2035. године: + 25%
   - Извор провере: Истраживање Министарства спорта

2.1.5. Мера 1.5.: Обезбеђење доступности спортских активности за особе са инвалидитетом

Опис и ефекти мере: Мера обухвата активности на стварању и унапређењу повољних услова да се особе са инвалидитетом баве спортским активностима на свим нивоима, укључујући обезбеђење спортске инфраструктуре „без баријера“. Укупну одговорност за све спортисте који желе да учествују у својим спортовима имају надлежни национални спортски савези који морају да олакшавају спортистима са инвалидитетом учешће у спортовима које желе. Реализовање мере треба да пружи оквир за боље омогућавање регрутовања, учешћа, развоја и постигнућа спортских резултата на врхунском нивоу за све спортисте са инвалидитетом, стварајући побољшане услове за спорт особа са инвалидитетом кроз повећану сарадњу, доследност и институционално повезивање. Да би се то постигло, спортске организације морају да ангажују, тренирају и подржавају спортисте са инвалидитетом на исти начин као и друге спортисте, а надлежни национални и територијални спортски савези требају да им пружају виталну подршку у том погледу. Спортисти са инвалидитетом се баве спортом на различите начине али изградња и подршка спортским организацијама које окупљају спортисте са инвалидитетом може битно помоћи у повећању обухвата учешћа, повећању њиховог самопоуздања и повећању стручности у раду са њима. Битно је да се што више особа са инвалидитетом свих узраста анимира да узме учешће у спортским активностима и да се задржи у њима доживотно. Мера ће се реализовати нарочито кроз следеће активности: обезбедиће се разноврсне и инклузивне спортске активности, укључујући и такмичења, за све особе са инвалидитетом, без обзира на функционални капацитет, ниво инвалидности и старост; успоставиће се боља институционална сарадња између свих органа и организација које се старају о спорту особа са инвалидитетом; успоставиће се ефикаснији систем за размену знања и информација о спорту особа са инвалидитетом; биће побољшани услови за спорт особа са инвалидитетом кроз дугорочно планирање и финансирање програма изградње и адаптације спортских објеката у складу са потребама особа са инвалидитетом; повећаће се видљивост спорта особа са инвалидитетом путем активности на промоцији (укључујући и промоцији истакнутих спортиста са инвалидитетом као узора) и подизању свести у друштву о њему и развојем медијске и комуникационе стратегије како би се спортисти са инвалидитетом ставили у равноправан положај са другим спортистима; биће подржани програми који ће спортистима са инвалидитетом олакшати приступ помагалима за активности, превозу, превођењу на знаковни језик и водичима, ради отклањања једне од битних препрека за учешће у спорту; подржаће се оснивање нових и јачање капацитета постојећих спортских организација особа са инвалидитетом; .

Надлежне институције:

– Министарство спорта (носилац)

- аутономна покрајина, јединице локалне самоуправе, Повереник за заштиту равноправности, надлежни национални и територијални спортски савези (партнери)

Показатељи учинка:

1. Број програма који се финансирају из јавних средстава који су усмерени на унапређење спорта особа са инвалидитетом
   - Јединица мере: Број
   - Почетна вредност: Биће утврђена у 2027.
   - Циљана вредност за крај 2035. године: 3 годишње по носиоцу јавне власти

Извор провере: Извештаји Министарства спорта, аутономне покрајине и јединица локалне самоуправе

2. Број регистрованих спортских организација особа са инвалидитетом

- Јединица мере: Број
- Почетна вредност: 414 у 2025.
- Циљана вредност за крај 2035. године: 600
- Извор провере: Извештаји надлежних националних спортских савеза особа са инвалидитетом, Подаци Агенције за привредне регистре о броју регистрованих спортских организација за спорт особа са инвалидитетом

3. Број регистрованих спортиста са инвалидитетом у спортским организацијама

- Јединица мере: Број
- Почетна вредност: 4333
- Циљана вредност за крај 2035. године: +20%
- Извор провере: Извештаји надлежних националних спортских савеза особа са инвалидитетом

4. Број медаља које су освојили спортисти са инвалидитетом на Параолимпијским играма, светским и европским првенствима

- Јединица мере: Број
- Почетна вредност: 314 (2014-2024)
- Циљана вредност за крај 2035. године: +10%
- Извор провере: Извештаји надлежних националних спортских савеза

2.1.6. Мера 1.6.: Успостављање система периодичног тестирања физичких способности грађана Републике Србије.

Опис и ефекти мере: Мера се састоји у успостављању националног система периодичног тестирања физичких способности грађана као дела јавног здравља и спортског система. Организација периодичних моторичких тестирања (попут Еурофит тестирања) представља важан инструмент за развој и унапређење индивидуалног и друштвеног здравља грађана Републике Србије. Реализацијом мере ће се створити свеобухватан и континуиран систем праћења физичке спремности, здравственог статуса и моторичких способности грађана**,** као основ за развој превентивних здравствених политика, планирање спорта и подизање свести о значају физичке активности. Делокругом рада Завода за спорт и медицину спорта Републике Србије предвиђена је организација и реализација периодичних тестирања, односно праћења антрополошких способности и карактеристика деце, омладине и одраслих, па су тако створени услови за успостављање система перманентног праћења индикатора који нам описују здравствени статус грађана Републике Србије. Поред Завода за спорт и медицину спорта РС периодична тестирања могу организовати и реализовати и Покрајински завод за спорт и медицину спорта АП Војводине, јединице локалне самоуправе и надлежни национални спортски савези. Значај периодичних тестирања огледа се у уочавању одступања у развоја грађана, а у смислу идентификације прекомерне тежине, развијености координације, мишићног тонуса, покретљивости локомоторног апарата, опште кондиције и др. Периодична тестирања помажу у процесу израда јавних политика, подизања свести о значају физичке активности као основе здравог друштва и смањењу трошкова лечења путем превенције. У том циљу ће бити дизајнирана и успостављена национална дигитална платформа за унос и анализу података, уз поштовање стандарда заштите података о личности. Успешно и квалитетно тестирање подразумева обезбеђење довољног броја квалификованих лица за спровођење тестирања (организација обука, периодично усавршавање). Део националног система тестирања су и тестирања физичких

способности деце школског узраста у оквиру школског система. Како би се грађани мотивисали да се укључе у тестирања, организоваће се, у сарадњи са медијима, школама и националним спортским савезима, кампање промоције „Провери своје способности“.

Надлежне институције:
– Министарство спорта (носилац)

– Министарство просвете, Завод за спорт и медицину спорта Републике Србије, Покрајински завод за спорт и медицину спорта, аутономна покрајина, јединице локалне самоуправе, надлежни национални и територијални спортски савези (партнери)

Показатељи учинка:

1. % деце школског узраста тестиране сваке године
- Јединица мере: %
- Почетна вредност: 0
- Циљана вредност за крај 2035. године: ≥90%
- Извор провере: Извештај Министарства просвете

2. Успостављање Националне дигиталне платформе за праћење тестирања
- Јединица мере: Да/Не
- Почетна вредност: Не
- Циљана вредност до краја 2028. године: Да
- Извор провере: Извештај Министарства спорта

2.1.7. Мера 1.7.: Едукација родитеља и повезивање деце и породица кроз спортске активности

Опис и ефекти мере: Родитељи имају кључну улогу у стварању здравих навика код деце, али пракса показује да су недовољно укључени у спортске активности деце. Да би се утицало на такво стање, потребно је креирати пројекте, како националне, тако и локалног карактера (дан/недеља/месец породичног вежбања, промоције породичних вредности кроз спортске активности) који укључују заједничке спортске активности деце и родитеља како би се јачала породична повезаност, развијале здраве животне навике и физичка писменост код деце. Такође је неопходно и подизање свести и едукација родитеља о значају и потреби физичких активности за развој њихове деце и обезбеђивање родитељима едукативних публикација које ће им помоћи у анимирању деце да се баве спортом. Кључне активности за реализацију мере су: развој медијских кампања о значају заједничке физичке активности родитеља и деце за дечји развој; креирање националне он лајн платформе са саветима, видео-материјалима и примерима активности које родитељи могу спроводити са децом код куће или природи; израда публикација, приручника и брошура за спортски активне породице; подршка спортским организацијама у развоју програма намењених заједничком вежбању родитеља и деце; организација у јединицама локалне самоуправе породичних спортских дана; едукација тренера, наставника физичког васпитања и педагога о методама укључивања родитеља у спортске активности деце; организовање семинара и радионица за спортске организације и школе о мотивисању родитеља на заједничко учешће у спортским активностима њихове деце;

Надлежне институције:
– Министарство за бригу о породици и демографији (носилац)

– Министарство просвете, Министарство спорта, аутономна покрајина, јединице локалне самоуправе, надлежни национални и територијални спортски савези, Спортски савез Србије (партнери);

Показатељи учинка:

1. % јединица локалне самоуправе у којима се спроводе породични спортски програми

- Јединица мере: %
- Почетна вредност: 0
- Циљана вредност за крај 2035. године: 50%
- Извор провере: Извештаји јединица локалне самоуправе

2. Постојање националне онлајн платформе за подршку повезаности родитеља и деце кроз спортске активности

- Јединица мере: Да/Не
- Јединица мере: да/не
- Почетна вредност: Не
- Циљана вредност за крај 2035. године: Платформа је образована и активна је
- Извор провере: Извештај Министарства спорта

2.1.8. Мера 1.8.: Промовисање и унапређење волонтерског рада у спорту

Опис и ефекти мере: Функционисање спорта је могуће само захваљујући великом броју људи који се у баве различитим активностима у организацијама у области спорта на добровољној основи и без накнаде. Мера је усмерена на промоцију и подршку волонтирању и волонтерима у организацијама у области спорта јер је приметна тенденција опадања броја волонтера, што врши велики притисак на обим финансирања потребног за функционисање спорта, не само из јавних средстава већ и из личних средстава грађана. Мара треба да омогући развој културе волонтирања, повећање броја и квалитета волонтера и јачање њихове улоге у систему спорта Републике Србије, кроз планску промоцију, едукацију, награђивање и дигитализацију процеса управљања волонтирањем у спорту. Да би се ова мера реализовала потребан је читав низ активности. Кључне активности би требале да се односе на следеће области: промоција волонтирања у спорту у циљу подизања свести јавности о значају волонтера и привлачења нових волонтера (национална медијска кампања, израда кратких документарних спортова који приказују допринос волонтера у спорту, организација дана волонтера у спорту, промоција волонтирања преко друштвених мрежа, инфлуенсера и познатих спортиста, промоција волонтерства у школама кроз наставне и ваннаставне активности); установљење националне дигиталне платформе за волонтирање у спорту у циљу стварања јединственог места за регистрацију, евидентирање и повезивање волонтера и организација у области спорта (израда онлајн платформе за волонтирање у спорту, омогућавање пријаве на платформу како организација у области спорта које имају програме волонтирања тако и лица заинтересованих за волонтирање, интеграција платформе са мобилном апликацијом за брзу комуникацију и обавештавање, омогућавање едукације волонтера преко платформе и кроз понуду програма едукације за волонтере у средњим школама и на факултетима); едукација и сертификација волонтера у циљу повећања компетенција волонтера (развој националног програма обуке за волонтере у спорту, организација стручног усавршавања волонтера, омогућавање добијања дигиталних сертификата о завршеној обуци који се чувају у

профилу волонтера на националној платформи); унапређење правне сигурности волонтера (изменама законских прописа боље регулисати спортско волонтирање, укључујући и дефинисање стандардних уговора о волонтирању у спорту, установљење обавезе осигурања волонтера током спортских приредби на којима учествују, установљење при сваком надлежном националном спортском савезу механизам за заштиту волонтера од злоупотреба и дискриминације); установљење програма подстицаја и награђивања волонтера у циљу мотивације волонтера за дугорочан ангажман у спорту (установљење награде/а за најбољег волонтера/е у оквиру доделе Мајске награде Спортског савеза Србије, организација годишњих свечаности посвећених волонтерима у надлежним националним спортским савезима, успостављање различитих стимулација за волонтере у виду бесплатних улазница за спортска такмичења, попуста на спортску опрему и реквизите и др.).

Надлежне институције:

– Министарство спорта (носилац)

- Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања; Министарство туризма и омладине, аутономна покрајина, јединице локалне самоуправе, Повереник за заштиту података о личности, надлежни национални и територијални спортски савези (партнери)

Показатељи учинка:

1. Успостављање националне онлајн платформа за волонтирање у спорту
   - Јединица мере: Да/Не
   - Почетна вредност: Не
   - Циљана вредност за крај 2028. године: Национална онлајн платформа за волонтирање је успостављена и функционална је
   - Извор провере: извештај Министарства спорта
2. Број регистрованих волонтера на националној платформи за волонтирање у спорту
   - Јединица мере: Да/Не
   - Почетна вредност: 0
   - Циљана вредност за крај 2035. године: 5000
   - Извор провере: Извештај Министарства спорта
3. Број организација у области спорта регистрованих на националној платформи за волонтирање у спорту
   - Јединица мере: Број
   - Почетна вредност: 0
   - Циљана вредност за крај 2035. године:2500
   - Извор провере: Извештај Министарства спорта

2.1.9. Мера 1.9.: Унапређење јавних капацитета и капацитета организација у области спортске рекреације

Опис и ефекти мере: Организације у области спортске рекреације (спорта за све, рекреативног спорта) суочавају се у нашој земљи са бројним изазовима у остваривању својих циљева и задатака, пре свега услед недовољних капацитета (недостатак стручног кадра, ограничени финансијски ресурси, застарела или недовољна инфраструктура, слабости стратешког планирања и менаџмента, низак ниво професионализације). Као резултат имамо несразмеру између заинтересованости грађана за приступ разноврсним рекреативним садржајима и њихове

стварне понуде од стране регистрованих спортских организација и савеза за спортску рекреацију. Мера је усмерена на системско и дугорочно јачање кадровских, материјалних, управљачких, институционалних и финансијских капацитета свих организација у области спорта које имају понуду програма у области спортске рекреације, као и јавних капацитета који подржавају реализацију програма и активности у области спортске рекреације. Ефекат мере ће бити стварање мреже стабилних, одрживих и компетентних организација за спортску рекреацију које су способне да континуирано развијају и пружају квалитетне, инклузивне и безбедне програмске садржаје спортске рекреације за све сегменте становништва, као и постојање одговарајуће јавне спортске инфраструктуре за унапређење спортске рекреације грађана. Тиме ће се допринети масовнијем укључивању грађана у физичке активности, побољшању здравља, социјалној кохезији и квалитету живота грађана. Поступним јачањем капацитета организација у овој области спортске рекреације, обезбедиће се одржив систем рекреативног спорта, са јасним стандардима, квалитетним кадровима и стабилним изворима финансирања. Мера ће се реализовати кроз већи број различитих група активности, а нарочито кроз: развој кадровских капацитета у области спортске рекреације (успостављање система континуираног стручног оспособљавања, стручне едукације и лиценцирања стручњака у области спортске рекреације; креирање и акредитација посебних програма стручног усавршавања за спортску рекреацију посебних група становништва, као што су стари и особе са инвалидитетом и за примену нових технологија у спортској рекреацији; сарадња са високошколским установама ради развоја студијских програма и стручних пракси у области спортске рекреације; успостављање менторских програма подршке спортским стручњацима за спортску рекреацију – почетницима и тек основаним спортским организацијама за спортску рекреацију од стране надлежних националних спортских савеза за спортску рекреацију); развој институционалних, организационих и управљачких капацитета (јачање управљачких и административних способности спортских организација и савеза путем обука и саветодавних програма; организовање радионица и консултантске подршке за спортске организације у области спортске рекреације за израду дугорочних стратегија развоја, бизнис планова и писање програма и пројеката, укључујући и ЕУ пројекте; промоција и имплементација принципа добре управе у организацијама у области спортске рекреације; подршка оснивању спортских организација за спортску рекреацију у јединицама локалне самоуправе где не постоје); унапређење инфраструктуре и опреме за спортску рекреацију (подстицање јединица локалне самоуправе да обезбеде приступачне услове за коришћење спортских објеката и простора од стране организација за спортску рекреацију; развој модела јавно-приватног партнерства у изградњи, управљању и коришћењу рекреативно-спортских објеката; подршка пројектима за опремање, адаптацију и осавремењавање постојећих простора за потребе рекреативних активности; подршака организацијама у области спортске рекреације у дигитализацији услуга); развој и стандардизовање програма спортске рекреације (израда и имплементација стандарда квалитета у реализацији програма спортске рекреације; подстицање развоја иновативних програма прилагођених различитим циљним групама; подршка пројектима који промовишу инклузивност и физичку активност као друштвену вредност); унапређење финансијске подршке организацијама у области спортске рекреације (развој механизама за дугорочно финансирање организација које реализују програме спортске рекреације; подстицање сарадње са привредом, донаторима, међународним фондовима и невладиним организацијама у обезбеђењу средстава за програме спортске рекреације; приоритетно финансирање програма спортске рекреације у складу са Законом о спорту); јачање сарадње и мрежног повезивања (развој партнерстава организација у области спортске рекреације са здравственим и образовним установама и организацијама за заштиту животне средине; јачање мреже повезивања свих организација у области спортске рекреације на националном нивоу; успостављање националног портала за

понуду програма спортске рекреације и размену знања и ресурса између организација у области спортске рекреације; подршка организацији заједничких спортских догађаја, који окупљају више организације у области спорта и промовишу спортску рекреацију ширем кругу становништва). Јачање капацитета надлежних националних спортских савеза за област спортске рекреације реализоваће се кроз Меру 3.1.

Надлежне институције:
– Министарство спорта (носилац)

– Министарство просвете, Министарство здравља, аутономна покрајина, јединице локалне самоуправе, надлежни национални и територијални спортски савези (партнери)

Показатељи учинка:

1. Број спорских стручњака са одговарајућом дозволом за рад у области спортске рекреације
   - Јединица мере: Број
   - Почетна вредност: 659 у 2024.
   - Циљана вредност за крај 2035. године: 1500
   - Извор провере: Извештаји надлежних националних спортских савеза
2. Број регистрованих спортских организација из спортске рекреације у чланству надлежних националних спортских савеза
   - Јединица мере: Број
   - Почетна вредност: 529 у 2024.
   - Циљана вредност за крај 2035. године: 40%

   Извор провере: Извештаји надлежних националних спортских савеза
3. Број јавних спортских објеката (отворени терени за вежбање, трим стазе, пешачке стазе, бициклистичке стазе, теретане на отвореном и сл.)
   - Почетна вредност: Биће утврђена у 2027.
   - Циљана вредност за крај 2035. године: 3 по јединици локалне самоуправе
   - Извор провере: Извештаји јединица локалне самоуправе
4. Број спортских организација регистрованих за спортску рекреацију
   - Јединица мере: Број
   - Почетна вредност: 640 у 2025.
   - Циљана вредност за крај 2035. године: 1300
   - Извор провере: Надлежни регистар Агенције за привредне регистре

2.2. Посебни циљ 2: Успостављен систем финансирања спорта који је транспарентан, ефикасан, праведан, сврсисходан, подстицајан и одржив

Политике и програми финансирања спорта заснивају се на најбољим доступним доказима и фокусирани су на постизање циљева утврђених Стратегијом развоја спорта у Републици Србији у периоду 2026-2035. године и програмима развоја спорта у аутономној покрајини и јединицама локалне самоуправе. Основни приступ је инвестирати највише у оно што је највише потребно и што је развојне и структурне природе, проналажући прави баланс између различитих извора финансирања. Програми и пројекти који се финансирају из јавних средстава се одобравају на транспарентан, ефикасан и праведан начин и под условима који обезбеђују да се уз најмањи

утрошак јавних средстава постигну постављени циљеви и намеравани резултати. Јавно-приватно партнерство је подржано а учесници у систему спорта предузимају активности на унапређењу свог финансијског пословања и обезбеђењу сопствених извора прихода. Крајњи ефекат треба да буде да се успостави стабилан, транспарентан и одржив систем финансирања спорта кроз унапређење јавних механизама подршке, подстицање приватних инвестиција и развој нових извора финансирања, ради равномерног развоја масовног, такмичарског и врхунског спорта. Да би се све ово остварило потребно је и уједначавање нивоа издвајања финансијских средстава из јавних прихода за спорт са земљама Европске уније, гледано у односу на БДП и издвајање по становнику, или да се барем приближимо просеку издвајања у земљама Европске уније. Упоређујући се са земљама Европске уније, Република Србије заостаје у висини издвајања за јавно финансирање спорта. Део средстава ће се, у складу са примерима добре праксе земаља Европске уније, обезбедити из игара на срећу (спортска лутрија и спортска клађења), и усмериће се у програме и пројекте у области спорта кроз Национални фонд за развој спорта.

Надлежне институције:

– Министарство спорта (носилац)

- Министарство финансија, аутономна покрајина, јединице локалне самоуправе,

Остварење овог посебног циља Стратегије мери се кроз остварење показатеља учинка на нивоу овог посебног циља, и то:

Показатељи учинка:

1. Ниво издвајања за спорту из јавних прихода у Републици Србији у односу на БДП
   - Јединица мере: %
   - Почетна вредност: 0,30% БДПа у 2023.
   - Циљана вредност за крај 2035. године: ≥ 0,70% БДПа
   - Извор провере: Извештаји Министарства спорта и Министарства финансија
2. Успостављен систем финансирања спорта из игара на срећу преко Националног фонда за развој спорта
   - Јединица мере: Да/Не
   - Почетна вредност: Не
   - Циљана вредност за крај 2035. године: Да
   - Извор провере: Извештаји Министарства спорта и Министарства финансија

Ради доприноса реализацији другог посебног циља Стратегије предвиђене су следеће мере:

2.2.1. Мера 2.1.: Унапређење услова, критеријума и процедура за финансирање задовољавања јавних потреба у спорту из јавних средстава.

Опис и ефекти мере: Реализовањем ове мере ће се осигурати да се финансирање спорта из јавних прихода врши на начин који обезбеђује: транспарентност у одобравању програма и пројеката и у процени остваривања постављених циљева и планираних ефеката; развијен систем евалуације квалитета предлога програма и извештаја о реализацији програма, заснован на јасним и прецизним индикаторима и изворима верификације; одобравање програма искључиво носиоцима програма који имају одговарајуће стручне и оперативне капацитете за постизање ефеката реализације програма и који у свом раду испуњавају све услове за обављање спортских активности и спортских делатности и поштују стандарде и принципе утврђене Стратегијом,

програмима развоја спорта и законима, финансирање само програма који су у функцији остваривања циљева утврђених Стратегијом и програмима развоја спорта. Кроз различите активности посебно ће се постићи следећи ефекти: израдиће се јединствена правила за одобравање и финансирање програма којима се задовољавају јавне потребе у области спорта са свих нивоа јавних власти, заснована на објективним условима и критеријумима; редефинисаће се намена буџетских средстава на свим нивоима јавних власти, критеријуми и начин доделе и контроле трошења јавних средстава; прецизираће се критеријуми и услови за учеснике и партнере у реализацији програма, укључујући и оперативне руководиоце програма који би требали да имају положен стручни спортски испит; извршиће се померање тежишта у финансирању програма намењених спортистима млађих категорија са спортских резултата (победа по сваку цену) на обухват и учешће; повећаће се број посебних програма, нарочито оних са програмским задатком; биће обезбеђено родно одговорно буџетирање и подржани програми који подстичу инклузију у спорту и кроз спорт; финансирање ће бити усклађено са прописима Европске уније о државној помоћи и плановима и програмима економског раста Републике Србије. Изменама Закона о спорту и пратећих подзаконских аката ће се обезбедити поштовање приоритета везаних за остваривање циља повећања обухвата бављења грађана спортом у свим сегментима становништва, а посебно деце, жена, старих и особа са инвалидитетом. У том циљу биће предузете активности на унапређењу финансирања програма спортске рекреације и рекреативних физичких активности. Одобравање и финансирање програма ће се вршити првенствено на основу тога шта реализација програма доприноси спорту и заједници (који су ефекти), а не због саме природе или структуре планираних активности. Због тога ће и тежиште у контроли реализације одобрених програма бити на оцени остваривања планираних ефеката програма. Успоставиће се систем финансирања у коме се више новца из јавних средстава фокусира на борбу против недовољне физичке активности становништва, помаже онима који су сада спортски и физички активни да наставе даље али уз ниже јавне трошкове, помаже спортским организацијама да иду у корак са дигиталним очекивањима корисника њихових услуга да створе гостољубиво и инклузивно окружење и прилагоде своју организацију и рад савременим начинима живота и очекивањима грађана. Нарочито ће бити подржавани програми који унапређују здравствено усмерену спортску активност становништва (укључујући и пешачење), посебно деце, жена, старих, особа са инвалидитетом и маргинализованих група, програми усмерени на спортски неактивне, програми обуке пливања и иновативни програми који омогућују бављење спортом људима којима традиционалне структуре спортске организованости не омогућавају задовољавање њихових потреба и преференција. Размотриће се смањење стопе ПДВа на услуге у области спортске рекреације. Имајући у виду специфичности организације и поделе надлежности у области спорта у граду Београду и број организација у области спорта са седиштем у Граду Београду, редефинисаће се модел финансирања програма у области спорта у Граду Београду. Биће обезбеђено, у складу са Законом о спорту, доследно поштовање приоритета у одобравању програма и висине трошкова за поједине програмске целине, уз истовремено редефинисање и укрупњавање допуштених трошкова. Како би се адекватно пратила реализација одобреног програма и остваривање постављених циљева, програм ће бити подељен на програмске целине. Такође, како би се пратило поштовање утврђених услова, критеријума и процедура, успоставиће се информационо повезивање свих тела јавних власти која издвајају финансијска средства за спорт. Ова активност ће се састоји у развоју и имплементацији информационог система при Министарству спорта који ће повезати све јавне власти, односно различита тела свих јавних власти које издвајају финансијска средства за спорт у циљу успостављања делотворног, транспарентног и сврсисходног финансирања потреба у области спорта. Информациони систем ће обезбедити on line праћење процеса одобравања средстава за потребе спорта, подношење предлога програма и пројеката, извештавање, праћење реализације

програма и евалуације постигнутих резултата, а тиме и анализу ефикасности и делотворности јавне политике у области спорта. Имајући у виду да врхунски спортски резултати националних спортских репрезентација нису могући без спортских клубова који стварају врхунске спортисте и о њима се перманентно старају, установиће се услови и критеријуми за финансирања спортских клубова највишег (националног) нивоа у спортовима прве категорије са свих нивоа јавних власти, што ће за резултат имати системско решавање финансирања спортских клубова највишег нивоа у спортовима прве категорије, укључујући и оне клубове који учествују у европским клупским спортским такмичењима. Имајући у виду посебне и специјалне везе између Републике Србије и Републике Српске, биће утврђени критеријуми за подршку заједничким програмима надлежних спортских савеза Републике Србије и Републике Српске.

Надлежне институције:

– Министарство спорта (носилац)

- Министарство финансија, аутономна покрајина, јединице локалне самоуправе, надлежни национални и територијални спортски савези (партнери)

Показатељи учинка:

1. Успостављена јединствена правила за финансирање програма у област спорта из јавних средстава
   - Јединица мере: Да/Не
   - Почетна вредност: Не
   - Циљана вредност за крај 2028. године: Да
   - Извор провере: Извештај Министарства спорта, „Службени гласник Републике Србије“
2. Успостављен при Министарству спорта онлајн Национални информациони систем финансирања програма и пројеката у области спорта из јавних прихода
   - Јединица мере: Да/Не
   - Почетна вредност: Не
   - Циљана вредност за крај 2028. године: Да
   - Извор провере: Извештај Министарства спорта
3. % јединица локалне самоуправе које поштују приоритете у финансирању програма у области спорта утврђене Законом о спорту и Стратегијом
   - Јединица мере: %
   - Почетна вредност: 0
   - Циљана вредност за крај 2028. године: 100%
   - Извор провере: Извештај Министарства спорта и извештаји јединица локалне самоуправе

2.2.2. Мера 2.2.: Подстицање и подржавање приватних улагања у спорт

Опис и ефекти мере: Мера је, с једне стране, усмерена на добијање максималне користи за учеснике у систему спорта из свих ресурса јавних власти, не само из новчаних средстава, кроз подстицање програма јавно-приватног партнерства и кроз организациону и стручну подршку организацијама у области спорта и другим инвеститорима у различитим спортским пројектима, а, с друге стране, на мотивисање компанија и других организација на већа улагања у спорт кроз пореске, царинске и друге фискалне подстицаје и олакшице (укључујући и укидање парафискалних намета за привреднике који желе улагати у спорт, али и за саме спортске

организације и спортске савезе). У пракси се подршка јавних власти учесницима у систему спорта у највећој мери свела на финансирање програма из буџета. Јавне власти могу, међутим, подржавати учеснике у систему спорта на више начина, не само финансијски. У много ситуација учесницима у систему спорта или потенцијалним инвеститорима није потребан новац већ савети, увиди или посредовање. Светска искуства су показала да, на пример, субвенционисање трошкова одржавања и коришћења спортског објекта са мање од 20 процената трошкова, може пружити самопоуздање инвеститорима, обликовати дизајн објекта и подстаћи заједничке локације места рекреације и разоноде са здравственим или образовним установама. Јавне власти ће успоставити механизме за стручну подршку организацијама у области спорта и другим инвеститорима у управљању различитим спортским пројектима. Решавање питања приватизације друштвеног и јавног капитала у организацијама у области спорта отвориће нове изворе финансирања спортских клубова. Кроз анализу европских примера добре праксе утврдиће се модели за увођење или повећање пореских, царинских и других олакшица за улагања у спорт.

Надлежне институције:

– Министарство финансија (носилац)

- Министарство спорта, Министарство привреде, аутономна покрајина, јединице локалне самоуправе, надлежни национални и територијални спортски савези, Завод за спорт и медицину спорта Републике Србије, Покрајински завод за спорт и медицину спорта, Привредна комора Србије (партнери)

Показатељи учинка:

1. Број програма јавно-приватног партнерства у јединицама локалне самоуправе
   - Јединица мере: Број
   - Почетна вредност: 0
   - Циљана вредност за крај 2035. године: 1 по јединици локалне самоуправе
   - Извор провере: Извештаји јединица локалне самоуправе
2. Број стручних едукација за организације у области спорта о управљању програмима и пројектима, организованих годишње од стране јавних власти
   - Јединица мере: Број
   - Почетна вредност: 0
   - Циљана вредност за крај 2035. године: 5
   - Извор провере: Извештаји Министарства спорта, аутономне покрајине, јединица локалне самоуправе
3. Уређена и спроведена приватизација, односно утврђивање статуса друштвене и државне имовине у организацијама у области спорта
   - Јединица мере: Да/Не
   - Почетна вредност: Не
   - Циљана вредност за крај 2035. године: Да
   - Извор провере: Извештај Министарства спорта

2.3. Посебни циљ 3: Побољшан положај учесника у систему спорта и побољшани услови за развој такмичарског спорта и постизање врхунских спортских резултата

Кроз реализовање овог циља обезбедиће се изградња способности људи, органа и организација у области спорта да задовоље потребе свих учесника у систему спорта, нарочито кроз: стручни развој спортских кадрова; коришћење савремених технологија и информационих система; јачање

свих капацитета, ефикасности и одрживости спортских клубова и њихових спортских савеза; елиминисање негативних појава у спорту и неговање безбедног, привлачног и подржавајућег спортског окружења; успостављање система за идентификацију и развој спортских талената; развој спортске инфраструктуре и услова за тренинг; унапређење спортске науке, истраживања, иновација и системског планирања развоја; боље јавно управљање у спорту; организацију великих међународних спортских такмичења; стварање окружења у коме су спортисти подржани у њиховом статусу и спортском развоју, све до врхунских спортских резултата; транспарентан и подстицајан систем финансирања, на основу јасно дефинисаних критеријума.

Остварење овог посебног циља Стратегије мери се кроз остварење показатеља учинка на нивоу овог посебног циља, и то:

Показатељи учинка:

1. Број медаља на великим сениорским међународним спортским такмичењима
- Јединица мере: Број
- Почетна вредност: 4708 (2010-2024)
- Циљана вредност за крај 2035. године: 5000 (2010-2035)
- Извор провере: Извештаји надлежних националних спортских савеза, подаци из Националне евиденције спортских резултата

2. % надлежних националних спортских савеза који су успоставили систем издавања дозвола за рад свим спортским стручњацима, у складу са Законом о спорту
- Јединица мере: %
- Почетна вредност: 0
- Циљана вредност за крај 2032. године: 100%
- Извор провере: Извештај Министарства спорта

3. Број регистрованих спортиста код надлежних националних гранских спортских савеза
- Јединица мере: Број
- Почетна вредност: 323.000 у 2024.
- Циљана вредност за крај 2035. године: 380.000
- Извор провере: Извештаји надлежних националних гранских спортских савеза

Ради доприноса реализацији трећег посебног циља Стратегије предвиђене су следеће мере:

2.3.1. Мера 3.1.: Унапређење статуса и капацитета надлежних националних спортских савеза

Опис и ефекти мере: Мера је усмерена на то да имамо националне спортске савезе (кровне, за гране и за области спорта) који су ефикасни и одрживи, засновани на стратешком планирању, са обученим и посвећеним вођством, стручно квалификованом радном снагом, јаком спортском етиком, модерним методама рада, добром организацијом заснованом на принципима добре управе у спорту и унапређеном спортском инфраструктуром. Редефинисаће се критеријуми финансирања надлежних националних гранских спортских савеза, полазећи првенствено од категоризације спортова и категоризације надлежних националних гранских спортских савеза (уз редефинисање критеријума категоризације). Утврдиће се минимални и оптимални капацитети (персонални и други) које би сваки надлежни национални спортски савез требао да има за остваривање својих законом утврђених надлежности, као битни критеријум како за

стицање статуса тако и за финансирање. Редефинисаће се критеријуми и поступак за утврђивање статуса надлежног националног спортског савеза, уз претходно редефинисање критеријума и поступка за признавање спортских грана и области спорта и спортских дисциплина у оквиру грана и области спорта, и за утврђивање спортских грана од посебног значаја за Републику Србију. На основу утврђених критеријума извршиће се ревизија статуса грана и области спорта и надлежних националних спортских савеза, посебно имајући у виду да Република Србије има несразмерно већи број признатих грана спорта и надлежних националних спортских савеза него било која друга упоредива европска земља. Као део тих активности ће се редефинисати и услови за обављање спортских активности и спортских делатности, након чега ће се утврдити испуњеност тих услова путем инспекцијског надзора. Како обављање спортских активности и спортских делатности продукује велики број спорова који захтевају хитно решавање од стране независних, непристрасних и стручних органа, односно тела, а велика већа међународних спортских правила упућује на арбитражно решавање спортова у спорту, успоставиће се јединствени самостални и независни Стални спортски арбитражни суд, који ће једини бити надлежан за арбитражно решавање спорова у спорту. Реализација мере ће обухватити и активности којима ће се обезбедити да се: повећа број савеза који су усвојили принципе добре управе у спорту; побољшају стручни капацитети радне снаге у савезима; оствари напредак у равнотежи полова у органима и спортским телима савеза (најмање 30% жена); спортски систем развије и усвоји Национални кодекс за добро управљање у спорту; управљачке структуре спортског система успоставе тако да имају јасна овлашћења и да буду засноване на јасно дефинисаним улогама и одговорностима; национални спортски савези одговорно односе према ставовима спортиста приликом доношења одлука; улоге и одговорности надлежних националних спортских савеза у систему националног спорта јасно дефинишу у контексту њихових организационих и других капацитета за постизање циљева система; повећа број српских спортских лидера који су на високим положајима у међународним спортским савезима и међународним мулти-спортским организацијама; унапреде капацитети Олимпијског комитета Србије, Параолимпијског комитета Србије, Спортског савеза Србије и других надлежних националних спортских савеза за остваривање законом утврђених надлежности; обезбеди заштита података о личности приликом прикупљања, чувања и вршења других радњи обраде личних података спортиста, спортских стручњака и других физичких лица учесника у систему спорта од стране савеза; успостави систем одрживог развоја, заштите животне средине и „Зелене агенде“ у оквиру активности надлежних националних спортских савеза и њихових чланова; успостави стратешко маркетинг планирање и вођење маркетинг активности у складу са савременим принципима маркетинг микса и маркетинга односа; унапреди статус чланова органа и руководећих лица савеза (повећан је број бивших спортиста који су остали у статусу спортских функционера у организацијама у области спорта; повећа број спортских функционера који имају статус спортских стручњака; обезбеди одговарајућа родна заступљеност у органима; повећа број и квалитет програма који нуде стручно усавршавање спортских званичника; успостави национални дигитални регистар спортских талената који омогућава праћење развоја од млађих категорија до сениорских репрезентација).

Надлежне институције:

– Министарство спорта (носилац)

- Олимпијски комитет Србије, Параолимпијски комитет Србије, Спортски савез Србије и други надлежни национални спортски савези (партнери),

Показатељи учинка:

1. % надлежних националних спортских савеза који испуњава све услове за обављање спортских активности и спортских делатности

- Јединица мере: %
- Почетна вредност: 10% у 2025.
- Циљана вредност за крај 2028. године: 100%
- Извор провере: Извештај Министарства спорта

2. % надлежних националних спортских савеза који имају усвојен и објављен целовит дугорочни програм развоја

- Јединица мере: %
- Почетна вредност: Биће утврђена у 2026.
- Циљана вредност за крај 2028. године: 100%
- Извор провере: Извештај Министарства спорта

3. % жена у управним органима надлежних националних спортских савеза

- Јединица мере: %
- Почетна вредност: 19% у 2024.
- Циљана вредност за крај 2028. године: 30%
- Извор провере: Извештај надлежних националних спортских савеза

4. % надлежних националних спортских савеза који су усвојили и имплементирали кодекс добре управе у спорту

- Јединица мере: %
- Почетна вредност: 0
- Циљана вредност за крај 2028: 100%
- Извор провере: Извештаји надлежних националних спортских савеза

2.3.2. Мера 3.2.: Унапређење статуса и капацитета надлежних територијалних спортских савеза

Опис и ефекти мере: Циљ ове мере је да имамо Спортски савез Србије и друге територијалне спортске савезе који су ефикасни и одрживи, засновани на стратешком планирању, са обученим и посвећеним вођством, стручно квалификованом радном снагом, јаком спортском етиком, модерним методама рада, добром организацијом заснованом на принципима добре управе у спорту и унапређеном спортском инфраструктуром. Јавне власти ће подржати успостављање таквих надлежних територијалних спортских савеза за своју територију. Редефинисаће се критеријуми финансирања надлежних територијалних гранских спортских савеза. Утврдиће се минимални и оптимални капацитети (персонални и други) које би сваки надлежни територијални спортски савез требао да има за остваривање својих законом утврђених надлежности, као битни критеријум како за стицање статуса тако и за финансирање. Надлежни територијални спортски савези јединица локалне самоуправе су кључни партнери локалних власти у процесима доношења одлука у спорту, представљајући истовремено сервис за спортске организације, пружајући им подршку како у спровођењу појединих активности тако и у обједињавању њихових сродних активности (нпр. кроз дељење ресурса, обуку стручњака, унапређење методологија рада, правну и консултантску подршку, помоћ у припреми програма и извештаја, давање информација и др.). Истовремено, надлежни територијални спортски савези су, путем конципираних програмских активности, носиоци програма који су приоритетни за остваривање циљева Стратегије и циљева програма развоја аутономне покрајине/јединице локалне самоуправе, а за које на територији јединице локалне самоуправе не постоје одговарајуће

спортске организације и савези који би их могли адекватно реализовати. Како би на одговарајући начин остваривали своју улогу, у циљу унапређења спорта на својој територији, надлежни територијални спортски савези ће имати усвојене дугорочне планове свога развоја, који ће садржати и стратешке маркетинг планове. Реализацијом мере ће се, кроз различите активности, постићи ефекти: сви савези ће усвојити принципе добре управе у спорту; побољшаће се ниво стручног рада у савезима; остварiће се напредак у равнотежи полова у органима и спортским телима савеза (најмање 30% жена); сви надлежни територијални спортски савези испуњаваће прописане услове за обављање спортских активности и спортских делатности, што ће се утврдити решењима надлежних спортских инспектора; унапредиће се капацитети Спортског савеза Србије и других надлежних територијалних спортских савеза за остваривање законом утврђених надлежности.

Надлежне институције:

– Министарство спорта (носилац)

- Аутономна покрајина, јединице локалне самоуправе, Спортски савез Србије и други надлежни територијални спортски савези (партнери),

Показатељи учинка:

1. % надлежних територијалних спортских савеза који испуњавају све услове за обављање спортских активности и спортских делатности
   - Јединица мере: %
   - Почетна вредност: 0
   - Циљана вредност за крај 2028. године: 100%
   - Извор провере: Извештај Министарства спорта
2. % надлежних територијалних спортских савеза који имају усвојен и објављен целовит дугорочни програм развоја
   - Јединица мере: %
   - Почетна вредност: 0
   - Циљана вредност за крај 2028. године: 100%
   - Извор провере: Извештај Спортског савеза Србије
3. % жена у управним органима надлежних територијалних спортских савеза
   - Јединица мере: %
   - Почетна вредност: 5%
   - Циљана вредност за крај 2028. године: 30%
   - Извор провере: Извештај надлежних територијалних спортских савеза

2.3.3. Мера 3.3. Унапређени услови за остваривање врхунских спортских резултата

Опис и ефекти мере: Мера је усмерена на унапређење услови који ће обезбедити да спортисти Републике Србије освоје више медаља на Олимпијским играма, Параолимпијским играма, светским и европским првенствима (сениорским, млађих сениора и јуниорским), као и да више спортиста и спортских тренера постигне спортске резултате који ће их категорисати у ранг врхунских спортиста, односно врхунских спортских тренера, поштеним и етичким средствима. Мера ће се реализовати кроз: омогућавање врхунским спортистима да наступе на спортским такмичењима када је то важно; идентификовање и подршку спортовима и спортским дисциплинама у којима се могу освојити медаље на највећим међународним спортским

такмичењима; идентификовање, развој и подршку врхунским спортистима који су држављани Републике Србије, без обзира на њихово место боравка (да ли спортисти тренирају и живе у Републици Србији или у дијаспори), да напредују ка победничком постољу; развој и унапређење сарадње са системом спорта Републике Српске, а на основу Споразума о паралелним и специјалним везама између Републике Србије и Републике Српске; коришћење водећег светског стручног знања и праксе од стране врхунских спортиста, њихових тренера и тима за подршку; изградњу високо способних спортских организација и националних спортских савеза који привлаче, развијају и задржавају спортске таленте и максимизирају њихов потенцијал. прецизирање шта је врхунски спортски резултат и његово везивање за резултате на великим међународним спортским такмичењима и/или место на светским спортским ранг листама. Ефекти реализације мере ће бити: повећање броја медаља на Олимпијским и Параолимпијским играма; повећање ранга земље на Листи олимпијских и параолимпијских медаља; повећање броја медаља на сениорским и јуниорским светским и европским првенствима; повећање броја категорисаних врхунских спортиста; повећање броја категорисаних врхунских тренера. Посебан сет активности је усмерен на врхунски спорт особа са инвалидитетом у коме елитни спортисти са инвалидитетом морају имати исте могућности за тренирање и такмичење са другим врхунским спортистима, уз, разуме се, одређена прилагођавања у погледу опреме, возила, асистената и преводилаца. Врхунски спорт особа са инвалидитетом ће се развијати на исти начин као и други спортови који имају врхунске спортске резултате.

Надлежне институције:

– Министарство спорта (носилац)

- Олимпијски комитет Србије, Параолимпијски комитет Србије, Спортски савез Србије, надлежни национални гранси спортски савези (партнери),

Показатељи учинка:

1. Број освојених медаља на Олимпијским играма
- Јединица мере: Број
- Почетна вредност: 5 у 2025.
- Циљана вредност за крај 2028. године: 8
- Циљана вредност за крај 2032. године: 10
- Извор провере: Извештај Олимпијског комитета Србије

2. Број освојених медаља на Параолимпијским играма
- Јединица мере: Број
- Почетна вредност: 6 у 2025.
- Циљана вредност за крај 2028. године: 8
- Циљана вредност за крај 2032. године: 10
- Извор провере: Извештај Параолимпијског комитета Србије

3. Број медаља на светским сениорским првенствима
- Јединица мере: Број
- Почетна вредност: 655 (2010-2024)
- Циљана вредност за крај 2035. године: 1000
- Извор провере: Извештаји надлежних националних гранских спортских савеза

3. Број медаља на европским сениорским првенствима
- Јединица мере: Број
- Почетна вредност: 686 (2010-2024)
- Циљана вредност за крај 2035. године: 1000
- Извор провере: Извештаји надлежних националних гранских спортских савеза

4. Број медаља на великим међународним спортским такмичењима особа са инвалидитетом

- Јединица мере: Број
- Почетна вредност: 314 (2010-2024)
- Циљана вредност за крај 2035. године: 500
- Извор провере: Извештај Параолимпијског комитета Србије и извештаји надлежних националних гранских спортских савеза особа са инвалидитетом

2.3.4. Мера 3.4. Развијање и унапређење капацитета и механизама за ефикасно супротстављање негативним појавама у спорту и очувању интегритета у спорту.

Опис и ефекти мере: Циљ ове мере је да се обезбеди да учесници у систему спорта имају дефинисана правила, процедуре, стручност и алате који ће осигурати да се српски спорт, а посебно такмичарски, заснива на вредностима и да не толерише никакве злоупотребе, узнемиравања, насиље, дискриминацију и допинг у спорту. Ефекти реализације мере ће бити: систем спорта има правила и прописи за спречавање намештања спортских резултата, насиља и недоличног понашања на спортским приредбама, допинга и за заштиту безбедности учесника у спорту, посебно деце и жена спортиста, који су усклађени са релевантним међународним прописима и правилима; српски спорт не садржи злоупотребе, узнемиравања и дискриминацију; српски спорт је поштен и без намештања спортских резултата; сви спортски резултати српских спортиста су чисти од допинга; учесници у систему спорта имају приступ неопходним ресурсима и процедурама за решавање њихових притужби на негативне појаве у њиховом спортском искуству; сви учесници у систему спорта се залажу за интегритет у спорту; сви надлежни национални спортски савези су усвојили и поступају у складу са етичким принципима и правилима, која су усаглашена са Етичким кодексом МОК-а и етичким кодексима других кровних међународних спортских федерација, и успоставили су Службеника за усклађеност и Етичку комисију; формирана је Национална платформа за спречавање манипулације спортским резултатима; обезбеђено је институционално старање о безбедности деце и жена у спорту, укључујући и заштиту од сексуалног и психо-физичког злостављања, тако што је проширена надлежност Антидопинг агенције Републике Србије на заштиту безбедности деце и жена у спорту.

Надлежне институције:

– Министарство спорта (носилац)

– Министарство унутрашњих послова, Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог, Министарство финансија, Повереник за заштиту равноправности, Антидопинг агенција Републике Србије, надлежни национални и територијални спортски савези (партнери),

Показатељи учинка:

1. Број допинг контрола и додатних анализа

- Јединица мере: Број
- Почетна вредност: 1119 допинг контрола и додатних анализа на годишњем нивоу, од чега 743 у оквиру националног програма тестирања у 2024.
- Циљана вредност за крај 2028. године: преко 1400 допинг контрола и додатних анализа на годишњем нивоу, од чега преко 1000 у оквиру националног програма тестирања

- Извор провере: годишњи извештај о раду Антидопинг агенције Републике Србије

2. % допинг позитивних спортиста у оквиру националног програма тестирања

- Јединица мере: %
- Почетна вредност: 0.54% у периоду 2015-2024.
- Циљана вредност за крај 2035. године: испод 0.30% у периоду 2015-2035.
- Извор провере: Извештај Антидопинг агенције Републике Србије

3. Број извршених кривичних дела и прекршаја са елементима насиља и недоличног понашања на спортским приредбама

- Јединица мере: Број
- Почетна вредност: 5006 (2015-2024)
- Циљана вредност за крај 2035. године: 2500
- Извор провере: Извештај Министарства унутрашњих послова

4. % надлежних националних спортских савеза који су усвојили и имплементирали Етички кодекс

- Јединица мере: %
- Почетна вредност: 0
- Циљана вредност за крај 2028. године: 100%
- Извор провере: Извештаји надлежних националних спортских савеза

5. Формирана Национална платформа за спречавање манипулације спортским резултатима

- Јединица мере: Да/Не
- Почетна вредност: Не
- Циљана вредност за крај 2028. године: Да
- Извор провере: Извештаји Министарства унутрашњих послова и Министарства спорта

2.3.5. Мера 3.5.: Унапређење спортске науке, спортских истраживања и спортских иновација

Опис и ефекти мере: Научна истраживања и иновације и њихова примена у пракси су неке од најслабијих карика у целом систему спорта. Подстицање и стимулисање иновативних решења за изазове са којима се суочава и са којима ће се тек суочити српски спорт за време важења Националне стратегије развоја спорта, а посебно у односу на утицај примене вештачке интелигенције у спорту. Мера је усмерена на то да Србија има одржив скуп водећих спортских научника а организације у области спорта имају способност и капацитет да доносе одлуке засноване на доказима које покрећу иновације. Кроз реализацију мере ће се постићи следећи ефекти: у образовним систему постоји оптималан број акредитованих студијских програма за спорт; повећан је број научно-истраживачких радова највишег нивоа; повећан је број спортова који је покривен акредитованим студијским програмима и посебним програмима стручног оспособљавања; повећана је понуда програма стручног усавршавања и целоживотног учења за спортске стручњаке и стручњаке у спорту; повећан је број научно-истраживачких и истраживачко развојних пројеката усмерених на решавање реалних проблема учесника у систему спорта Републике Србије; спортисти, спортски стручњаци и стручњаци у спорту имају приступ истраживачким и иновативним решењима за повећање учешћа у спортским активностима и постизање успеха на спортским борилиштима; успостављен је Национални онлајн портал понуде стручног образовања, оспособљавања и усавршавања у области спорта; најновија научна пракса

и знање интегрисани су у развој спортиста и тренера; повећана су истраживања у области спортске рекреације и спорта особа са инвалидитетом. Да би се мера могла са успехом реализовати потребно је образовати државни Институт за спортске науке или Научно-технолошки хаб за научна истраживања, иновације и развој у спорту, као и путем посебних програма са програмским задатком формирати високо компетентне истраживачке тимове за решавање кључних проблема са којима се суочава спорт у Републици Србији. Имајући у виду демографска кретања у Републици Србији, спровешће се истраживачко-развојни пројеката о дугорочним утицајима демографских кретања на развој спорта у Републици Србији до 2052. године.

Надлежне институције:

– Министарство спорта (носилац)

- Министарство просвете, Министарство науке, технолошког развоја и иновација, Завод за спорт и медицину спорта РС, Покрајински завод за спорт и медицину спорта, акредитоване високошколске установе, надлежни национални спортски савези (партнери),

Показатељи учинка:

1. Успостављен Национални онлајн портал понуде стручног образовања, оспособљавања и усавршавања у области спорта
   - Јединица мере: Да/Не
   - Почетна вредност: Не
   - Циљана вредност за крај 2032. године: Да
   - Извор провере: Извештај Министарства спорта
2. % издвојених јавних средстава за финансирање научно-истраживачких и истраживачко-развојних пројеката у области спорта
   - Јединица мере: %
   - Почетна вредност: 0
   - Циљана вредност за крај 2028. године: 5%
   - Циљана вредност за крај 2035. године: 10%
   - Извор провере: Извештаји Министарства спорта, Министарство науке, технолошког развоја и иновација, аутономне покрајине и јединица локалне самоуправе
3. Број спортских грана које су обухваћене акредитованим студијским програмима и посебним програмима стручног оспособљавања
   - Јединица мере: Број
   - Почетна вредност: 69 у 2021.
   - Циљана вредност за крај 2035. године: 105
   - Извор провере: Извештаји Министарства спорта и Министарства просвете.

2.3.6. Мера 3.6.: Унапређење планирања у такмичарском и врхунском спорту

Опис и ефекти мере: Мера је усмерена на обезбеђење услова спортистима да имају стални приступ одговарајућим и квалитетним спортским такмичењима и да имају планирани развој спортске каријере. За остваривање овог циља надлежни национални спортски савези имају јасно дефинисане и свеобухватне четворогодишње планове развоја, који обавезно садрже и планове за постизање врхунских спортских резултата на великим међународним спортским такмичењима,

„матрицу пута ка медаљи“ која укључује матрицу развоја спортиста и прати спортисте током њиховог пута ка медаљи (укључујући елементе попут победничког низа резултата или победничког стила игре или победничког профила спортисте), стратешке маркетинг планове и планове коришћења дигиталних технологија, вештачке интелигенције и виртуалне/проширене стварности у раду са спортистима и спортским стручњацима и у управљању такмичењима. Надлежни национални спортски савези ће развити и успоставити систем такмичења који подржава развој спортиста од почетник корака до победничког постоља. Надлежни национални спортски савези ће развој спортиста спроводити и пратити у складу са усвојеном „матрицом пута ка медаљи“, која садржи и утврђена мерила перформанси на путу спортиста „ка победничком подијуму“, критеријуме за рану идентификацију талената и плански приступ програмираном тренажном процесу. Ефекти реализације мере ће бити: надлежни национални грански спортски савези и надлежни национални кровни спортски савези су донели свеобухватне дугорочне планове развоја спорта (десетогодишње и четворогодишње), усклађене са Стратегијом, који идентификују области које захтевају унапређење, у које су уграђени планови за постизање врхунских спортских резултата, и који се периодично ревидирају на основу идентификованих недостатака у реализацији; надлежни национални грански спортски савези усклађују систем и правила спортских такмичења са својим плановима развоја, светским искуствима, интересима националних репрезентативних селекција и циљевима утврђеним Националном стратегијом развоја спорта; спортистима, тренерима и другим учесницима у такмичењима је обезбеђено квалитетно, здраво, инклузивно и сигурно окружење у коме се такмиче, које подстиче фер плеј и спорт без допинга; спортистима је обезбеђена рана идентификација талената и планска подршка на „путу ка медаљи“. Спортски клубови који се такмиче у највишим националним спортским такмичењима имаће усвојене четворогодишње програме развоја, који су усаглашени са програмима развоја надлежних националних спортских савеза. Финансирање програма надлежних националних гранских спортских савеза и спортских организација које се такмиче у највишим националним спортским такмичењима из јавних средстава пратиће усвојене четворогодишње планове развоја савеза.

Надлежне институције:

– Министарство спорта (носилац)

– Надлежни национални спортски савези (партнери)

Показатељи учинка:

1. % усвојених свеобухватних десетогодишњих и четворогодишњих планова развоја надлежних националних спортских савеза

- Јединица мере: %
- Почетна вредност: 0
- Циљана вредност за крај 2035. године: 100%
- Извор провере: Извештај Министарства спорта и извештаји надлежних националних спортских савеза

2. % усвојених свеобухватних четворогодишњих планова развоја спортских клубова који се такмиче у највишим сениорским националним спортским такмичењима

- Јединица мере: %
- Почетна вредност: Биће утврђена у 2027. години
- Циљана вредност за крај 2035. године: 100%
- Извор провере: Извештаји надлежних националних спортских савеза

3. % надлежних националних гранских спортских савеза који имају усвојену „Матрицу пута ка медаљи“

- Јединица мере: %

- Почетна вредност: 0
- Циљана вредност за крај 2035. године: 100%
- Извор провере: Извештаји надлежних националних гранских спортских савеза

2.3.7. Мера 3.7. Подршка спортистима на путу од идентификације талената до постизања врхунских спортских резултата

Опис и ефекти мере: Перспективни и талентовани спортисти морају бити подрже током њихове спортске каријере, посебно они који потенцијално могу освојити медаље на великим међународним спортским такмичењима, што подразумева и да се унапреди њихов правни статус у систему спорта. Ефекат мере ће бити да су перспективни, талентовани и врхунски спортисти, њихови тренери и пратећи тим спортиста подржани у оптималним условима тренинга, кроз специфичне програме, ресурсе и услуге, у адекватним спортским објектима за тренинг. Практични ефекти реализације мере, кроз различите активности, ће бити: спортисти, тренери и пратеће особље за подршку, имаће приступ, у потребно време, одговарајућим спортским објектима за тренинг; спортисти ће имати квалитетно, здраво, инклузивно и сигурно окружење у коме тренирају; спортисти ће имати континуирано медицинско праћење; спортистима ће бити обезбеђена квалитетна спортска опрема и реквизити за тренинг; спортистима ће бити обезбеђени квалитетни тренери и адекватан пратећи тим за подршку; спортистима ће бити обезбеђено редовно спортско-медицинско праћење; надлежни гранси спортски савези и клубови спортиста користиће савремену аналитику података засновану на доказима за праћење својих спортиста на њиховом путу ка победничком постољу; талентованим спортистима ће бити обезбеђено окружење које подржава усклађеност тренирања и образовања; биће повећан број категорисаних спортиста, посебно врхунских; биће повећан број жена и женских екипа које учествују у спортским такмичењима; спортистима ће бити доступни програми подршке за каријеру после спорта; биће смањен губитак броја врхунских спортисткиња и спортиста током транзиционог процеса приликом преласка из јуниорске у сениорску категорију; биће унапређена здравствена заштита врхунских спортиста у случају повреда; повећаће се број спортиста који остају у систему спорта као спортски званичници; врхунским спортистима у неолимпијским спортовима биће обезбеђено новчано награђивање за освојене медаље на највећим међународним спортским такмичењима; осигураће се стабилан систем стипендирања за спортско усавршавање категорисаних спортиста и повећаће се број стипендираних категорисаних спортиста; унапредиће се статус професионалних спортиста; категорисаним спортистима ће се учинити доступном најсавременија спортска опрема и реквизити; израдиће се и унапредити протоколи за тестирање категорисаних спортиста; успоставиће се систем награђивања, укључујући и национална спортска признања, спортиста спортских клубова који су победници званичних светских и европских клупских првенстава највишег нивоа; успоставиће се посебна правила за ангажовање спортиста странаца; успоставиће се систем праћења и подршке спортским талентима из дијаспоре; спортистима са Косова и Метохије биће пружена посебна подршка у спортском развоју.

Надлежне институције:

– Министарство спорта (носилац)

– Завод за спорт и медицину спорта РС, Покрајински завод за спорт и медицину спорта, надлежни национални спортски савези, АП Војводина, јединице локалне самоуправе (партнери),

Показатељи учинка:

1. % категорисаних спортиста (врхунски, талентовани и перспективни) у односу на укупан број регистрованих спортиста
   - Јединица мере: %
   - Почетна вредност: 0,44% у 2024. години
   - Циљана вредност за крај 2035. године: 3%
   - Извор провере: Извештај Министарства спорта
2. % повећања броја женских сениорских екипа која учествују у такмичењима надлежних националних спортских савеза
   - Јединица мера: %
   - Почетна вредност: Биће утврђена у 2026. годи
   - Циљана вредност за крај 2035. године: 30%
   - Извор провере: Извештаји надлежних националних гранских спортских савеза
3. Број стипендија из јавних средстава за категорисане спортисте
   - Јединица мере: Број
   - Почетна вредност: 408 у 2024.
   - Циљана вредност за крај 2035. године: 800
   - Извор провере: Извештаји Министарства спорта, аутономне покрајине и јединица локалне самоуправе
4. Установљено национално признање за спортисте спортских клубова који су победници званичних светских и европских клупских првенстава највишег нивоа
   - Јединица мере: Да/Не
   - Почетна вредност: Не
   - Циљана вредност за крај 2032. године: Да
   - Извор провере: Закон о спорту

2.3.8. Мера 3.8. Унапређење спортске медицине

Опис и ефекти мере: Кроз ову меру ће се унапредити превентивни медицински прегледи и функционална медицинска дијагностика ради утврђивања свих латентних патолошких стања тела и ограничења спортских перформанси регистрованих спортиста, укључујући дијагностиковање прекомерног оптерећења и његову компензацију. Унапређење спортске медицине, која у Републици Србији у 2025. години слави сто година постојања, обухватиће и област превентивне физиотерапије и регенеративне неге и спортске исхране и психологије. Унапређење није могуће без адекватног броја специјалиста спортске медицине, због чега ће се предузети мере за повећање њиховог броја. Према незваничним подацима Српског лекарског друштва, у Републици Србији у 2025. години је било 48 лекара спортске медицине, од којих су 45 активни (од тог броја 28 је у Београду). Кроз различите активности ће се постићи следећи ефекти реализације мере: повећан је број лекара спортске медицине; унапређена је здравствена заштита врхунских спортиста; у организацијама у области спорта су ангажовани искључиво спортски медицинари са дозволом за рад; повећан је број акредитованих програми континуиране

стручне едукације спортских медицинара (лекара и физиотерапеута ангажованих у систему спорта); унапређени су капацитети Завода за спорт и медицину спорта РС и Покрајинског завода за спорт и медицину спорта за реализовање истраживачко-развојних пројеката, организовање акредитованих стручних едукација спортских медицинара, евалуацију здравственог стања учесника у физичким активностима и унапређење здравственог стања и функционалних способности перспективних и врхунских спортиста; уређен је рад клупских здравствених амбуланти.

Надлежне институције:

– Министарство здравља (носилац)

– Министарство спорта; Завод за спорт и медицину спорта РС, Покрајински завод за спорт и медицину спорта, надлежни национални спортски савези (партнери)

Показатељи учинка:

1. Број активних лекара спортске медицине
- Јединица мере: Број
- Почетна вредност: 48
- Циљана вредност за крај 2035. године: 80
- Извор провере: Извештај лекарске коморе и Министарства здравља

2. % надлежних националних спортских савеза који имају успостављен систем издавања дозвола за рад спортским медицинарима
- Јединица мере: %
- Почетна вредност: 0
- Циљана вредност за крај 2035. године: 100%
- Извор провере: Извештаји надлежних националних спортских свеза и Министарства спорта

3. Број акредитованих стручних едукација спортских медицинара
- Јединица мере: Број
- Почетна вредност: 0
- Циљана вредност за крај 2032. године: 3 годишње
- Извор провере: Извештај Министарства здравља и Завода за спорт и медицину спорта Републике Србије

2.3.9. Мера 3.9.: Унапређење положаја спортских стручњака

Опис и ефекти мере: Циљ мере је да српски спортски систем регрутује, развије и заржи компетентне спортске стручњаке. Мера се састоји у унапређењу социјалног статуса спортских стручњака и стварању услова да у систему спорта раде образовани и едуковани спортски стручњаци, са дозволом за рад. Активности, а онда и ефекти реализације мере ће бити: спортски стручњаци ће имати приступ одговарајућем броју програма континуиране стручне едукације у циљу стручног усавршавања; у свим спортовима постојаће програми који омогућавају стручно образовање или стручно оспособљавање спортских стручњака; у организацијама у области спорта радиће искључиво спортски стручњаци са дозволом за рад издатом од стране надлежног националног спортског савеза; спортски стручњаци остајаће у својим улогама у оптималном периоду како би постигли стабилност, континуитет и успех у свом спорту; полна разноликост ангажованих спортских стручњака биће репрезентативна за становништво Републике Србије; спортски тренери добијаће Национално признање за освојене медаље на олимпијским играма и

светским и европским првенствима у олимпијским и параолимпијским спортовима; биће повећан број категорисаних врхунских тренера; тренери ће бити обједињени у Тренерској асоцијацији Србије; стручне квалификације спортских стручњака биће усклађене са Европским квалификационим оквиром и Европским оквиром тренерских компетенција и квалификација; програми стручног образовања и оспособљавања тренера и других спортских стручњака обухватаће садржаје који покривају подручја спорта за особе за инвалидитетом и Safeguard жена и деце; биће повећан број програма подстицаја запошљавања спортских стручњака у организацијама у области спорта, укључујући и стручњаке за спорт особа са инвалидитетом; биће израђен план едукације спортских стручњака за тумачење и примену препорука за унапређење спортске форме спортиста након тестирања спортиста у заводима за спорт и медицину спорта; биће повећан број организација у области спорта које имају обавезу ангажовања спортских стручњака и стручњака у спорту са положеним стручним спортским испитом; годишњи планови рада надлежних националних спортских савеза и националних стручних спортских удружења садржаће детаљан план стручног усавршавања и едукације спортских стручњака; биће успостављен јединствен Национални дигитални систем лиценцирања спортских стручњака (издавања дозвола за рад).

Надлежне институције:

– Министарство спорта (носилац)

- Акредитоване високошколске установе у области спорта, Завод за спорт и медицину спорта РС, Покрајински завод за спорт и медицину спорта, надлежни национални спортски савези (партнери)

Показатељи учинка:

1. Установљено национално признање за спортске тренере спортиста/екипа који су освојили медаљу на олимпијским играма, светским и европским првенствима у олимпијским и параолимпијским спортовима, и који су победници званичних светских и европских клупских првенстава највишег нивоа
   - Јединица мере: Да/Не
   - Почетна вредност: Не
   - Циљана вредност за крај 2032. године: Да
   - Извор провере: Закон о спорту
2. Број категорисаних врхунских тренера
   - Јединица мере: Број
   - Почетна вредност: 554 у 2024.
   - Циљана вредност за крај 2035. године: 800
   - Извор провере: Извештај Министарства спорта
3. Број спортских стручњака и стручњака у спорту са положеним стручним спортским испитом
   - Јединица мере: Број
   - Почетна вредност: 113 у 2025.
   - Циљана вредност за крај 2035. године: ≥ 3000
   - Извор провере: Извештај Министарства спорта
4. % надлежних националних спортских савеза који имају усвојен годишњи план стручног оспособљавања и усавршавања спортских стручњака
   - Јединица мере: %
   - Почетна вредност: 0
   - Циљана вредност за крај 2028. године: 100%
   - Извор провере: Извештаји надлежних националних спортских савеза

2.3.10. Мера 3.10.: Унапређење статуса спортских организација

Опис и ефекти мере: Спортске организације су окосница спорта у Републици Србији. Међутим, постојећа правна структура спортских организација где су оне у огромној већини регистроване као спортска удружења, чак и када претежно обављају економску делатност, не одговара потребама савременог спорта. Омогућавање спортским удружењима да добровољно промене правни облик у спортско привредно друштво због тога је нужно. То ће се обезбедити одговарајућим изменама Закона о спорту. Друга појава на коју треба реаговати адекватним активностима јесте, с једне стране, већи број спортских удружења из исте гране спорта у истој јединици локалне самоуправе и када за тим не постоји ни објективна потреба нити је то економски и спортски оправдано, а , с друге стране, веома мали број спортских организација које су регистроване за спортску рекреацију. Чест разлог за појаву оснивања више клубова (нових или дељењем постојећих) у истој грани спорта је и обезбеђење финансирања из буџета локалних самоуправа, па на њу треба и реаговати одговарајућим правилима о финансирању програма спортских организација из јавних средстава. Реализација мере је усмерена и на проблем несразмерно великог броја спортских удружења у односу на спортска привредна друштва, који је добрим делом повезан са веома лаким прописаним условима за обављање спортских активности и спортских делатности и са слабом контролом њихове испуњености, и у том циљу ће се ревидирати услови који се траже од спортских организација за обављање спортских активности и спортских делатности и процес њиховог утврђивања. Ефекти предузете мере треба да, кроз одговарајуће активности, нарочито доведу до: регулисања статуса и повећања броја професионалних спортских клубова; смањења административних и других оптерећења за спортске организације; повећања броја спортских организација у чланству надлежних националних спортских савеза; унапређења положаја чланова спортских удружења, посебно малолетних; учешћа у професионалним спортским лигама искључиво спортских привредних друштава; спортска удружења не могу да буду параван за организације и лица која се спортским делатностима претежно баве у циљу стицања профита (школе и школице спорта, кампови, фитнес центри и др.); осигурања да у организованим спортским такмичењима спортских организација учествују само спортске организације, односно екипе спортских организација које су добиле дозволу (лиценцу) надлежног националног гранског спортског савеза (годишњу или за сезону) којом је утврђена испуњеност прописаних спортских, инфраструктурних, кадровских, административних, организационих, правних и финансијских услова за учешће у такмичењима, у зависности од нивоа и врсте такмичења.

Надлежне институције:

– Министарство спорта (носилац)

- аутономна покрајина, јединице локалне самоуправе, надлежни национални и територијални спортски савези (партнери)

Показатељи учинка:

1. Регулисана промена правног облика спортског удружења у спортско привредно друштво
   - Јединица мере: Да/Не
   - Почетна вредност: Не
   - Циљана вредност за крај 2032. године: Да
   - Извор провере: Закон о спорту
2. Број спортских привредних друштава

- Јединица мере: Број
- Почетна вредност: 44 у 2025.
- Циљана вредност за крај 2035. године: ≥300%
- Извор провере: Подаци из надлежног регистра код Агенција за привредне регистре

3. % надлежних националних спортских савеза који су установили и спроводе систем издавања дозвола спортским организацијама за учешће у такмичењима (дозвола за сезону)

- Јединица мере: %
- Почетна вредност: Биће утврђена у 2026. години
- Циљана вредност за крај 2035. године: 100%
- Извор провере: Извештаји надлежних националних спортских савеза

2.3.11. Мера 3.11. Унапређење система јавног управљања у спорту

Опис и ефекти мере: Мера се састоји у унапређењу управљања у спорту путем: јаснијег дефинисања улога и надлежности органа и организација јавних власти; обезбеђења, преко Министарства спорта, поузданог и ажурног Националног спортско-информационог система спорта, који би био онлајн доступан како учесницима у систему спорта тако и свим јавним властима; обезбеђења ефикасног рада спортских инспекција; обезбеђења ефикасног надзора над стручним радом у спорту; перманентне стручне едукације запослених у органима и организацијама јавних власти који учествују у управљању системом спорта; успостављања суштинске и делотворне повезаности Завода за спорт и медицину спорта Републике Србије и Антидопинг агенције Републике Србије и надлежних националних спортских савеза; унапређења правног статуса и капацитети Завода за спорт и медицину спорта Републике Србије за остваривање законом утврђених надлежности; унапређења положаја запослених у јавним установама које обављају спортске делатности (положај запослених је изједначен са положајем запослених у култури и здравству). Национална спортска политика подразумева укљученост више јавних власти због чега имплементација Стратегије захтева међуресорски приступ и непосредну, координирану и тесну сарадњу државних органа и органа аутономне покрајине и јединица локалне самоуправе. Да би се могло да управља системом спорта на адекватан начин и остваре циљеви утврђени Стратегијом, унапредиће се организациона структура и стручни капацитети Министарства спорта. Министарство спорта ће усвојити стратешки маркетинг план везан за остваривање циљева утврђених Стратегијом, а аутономна покрајина и јединице локалне самоуправе ће усвојити стратешки маркетинг план везан за остваривање циљева својих програма развоја. У конципирању система јавног управљања у спорту, уважиће се специфичности Града Београда у односу на друге јединице локалне самоуправе.

Надлежне институције:

– Министарство спорта (носилац)

- Министарство за државну управу и локалну самоуправу, Аутономна покрајина, јединице локалне самоуправе, Завод за спорт и медицину спорта РС, Покрајински завод за спорт и медицину спорта, Антидопинг агенција РС, други државни органи и организације (партнери)

Показатељи учинка:

1. % јединица локалне самоуправе које имају образовану спортску инспекцију

- Јединица мере: %
- Почетна вредност: 15% у 2025.
- Циљана вредност за крај 2035. године: 100%
- Извор провере: Извештај Министарства спорта и извештаји јединица локалне самоуправе

2. % јединица локалне самоуправе које су донеле програме развоја спорта усклађене са Стратегијом

- Јединица мере: %
- Почетна вредност: 0
- Циљана вредност за крај 2027. године: 100%
- Извор провере: Извештај Министарства спорта и извештаји јединица локалне самоуправе

3. Унапређен је положај запослених у јавним установама које обављају спортске делатности

- Јединица мере: Да/Не
- Почетна вредност: Не
- Циљана вредност за крај 2028. године: Да
- Извор провере: Извештај Министарства спорта и извештаји јединица локалне самоуправе

2.3.12. Мера 3.12. Унапређење система организације великих међународних спортских такмичења у Републици Србији

Опис и ефекти мере: Реализацијом мере ће се осигурати да планови организовања великим међународних спортских такмичења имају јасно дефинисане циљеве за дугорочно наслеђе догађаја (економски, друштвени и културни утицај), да подржавају путеве за развој спортиста, да повећавају међународну и националну видљивост такмичења коришћењем савремених метода дигиталног маркетинга, да дугорочно унапређују укупне стручне и друге капацитете надлежних националних спортских савеза, да обезбеђују смањење негативног утицаја на животну средину и да су засновани на одрживим изворима финансирања. Фокус ове мере треба да буде усмерен на одрживост, дугорочне ефекте и изградњу капацитета, како би се обезбедило да Република Србије постане регионални центар за велика међународна спортска такмичења, чијом организацијом ће се унапредити спорт, туризам, економија и имиџ наше земље. Систем за организацију великих међународних спортских такмичења у Републици Србије треба да буде ефикасан, одржив и иновативан. Да би се то постигло потребно је предузети читав низ активности: формирање Националне агенције, или друге сличне организације, за организовање међународних спортских такмичења и специјалних спортских догађаја (сајмови спорта и др.), у циљу јединствене координације и професионализације организације великих спортских догађаја (оснивање Агенције или друге одговарајуће организације кроз законски и институционални оквир; успостављање базе података о међународним спортским догађајима и календарима); дефинисање критеријума за организацију великих међународних спортских такмичења (развој националних стандарда за организацију); израда планова за дугорочно наслеђе великог међународног спортског такмичења (legacy planning), са циљем да свако велико међународно спортско такмичење које се организује остави трајне користи за српски спорт и друштво (израда плана наслеђа за свако велико међународно спортско такмичење; извештај о наслеђу организованог великог међународног спортског такмичења који је јавно доступан; израда

независне Ex-post анализе ефеката); смањење негативног утицаја на животну средину путем поштовања принципа зелене организације и одрживог развоја (увођење стандарда „Green Sport Events“, који обухватају управљање отпадом, коришћење обновљивих извора енергије, јавни превоз публике и учесника, дигиталне улазнице уместо папирних; организовања едукација организатора о одрживости; сертификат „Зелено спортско такмичење“ за спортски догађај који испуни стандарде); развој финансијске одрживости организације великог међународног спортског догађаја путем обезбеђења разноврсних извора финансирања и мањег притиска на јавна средства (јавно-приватна партнерства за финансирање организације такмичења; уговор о дугорочној сарадњи са спонзорима; едукација надлежних националних спортских савеза о финансијском планирању и менаџменту; развој дигиталних маркетиншких платформи); унапређење људских ресурса и капацитета организатора великим међународних спортских такмичења (програми обуке за менаџера такмичења, маркетинг стручњаке, ИТ тимове и волонтере; програми размене искустава за земљама које су већ биле домаћини сличних великим међународних спортских такмичења; лиценцирање службених лица организатора; периодично организовање међународне конференције „Serbia Sports Events Forum“ за размену најбољих пракси); дигитални маркетинг и глобална видљивост (креирање дигиталног бренда „Sport Serbia“; стратегија дигиталног маркетинга за сваки догађај; платформе за live streaming такмичења; коришћење друштвених мрежа, инфлуенсера и AR/VR технологије за промоцију); интеграција спортског туризма у организацију великог међународног спортског такмичења (интегрисање маркетинга догађаја са националном туристичком понудом; увођење обавезне анализе утицаја на националну и локалну туристичку понуду у сваки елаборат за организацију великог међународног спортског такмичења; развој програма „туристички пакети уз такмичење“; обука организатора такмичења за управљање туристичким ефектима и промоцију). Сагласност за кандидовање за организовање великог међународног спортског такмичења утврђену Законом о спорту може бити дата само за међународна спортска такмичења која се организују у складу са претходно наведеним принципима. Реализацијом мере биће омогућена организација међународних такмичења уз поштовање највиших стандарда у Републици Србији али и учешће у заједничким пројектима организације међународних такмичења у сарадњи са државним органима и спортским савезима Републике Српске и државама у окружењу.

Надлежне институције:

– Министарство спорта (носилац)

- Министарство унутрашњих послова, Министарство туризма и омладине, Туристичка организација Србије, Завод за спорт и медицину спорта Републике Србије, Аутономна покрајина, јединице локалне самоуправе, надлежни национални спортски савези (партнери)

Показатељи учинка:

1. Број великих међународних спортских такмичења организованих у Републици Србији

- Јединица мере: Број
- Почетна вредност: 2118 (2010-2024)
- Циљана вредност за крај 2035. године: ≥ 3500 (2010-2035)
- Извор провере: Извештај Министарства спорта, подаци из Националне евиденције спортских такмичења

2. % великих међународних спортских такмичења која испуњавају еколошке стандарде „Green Sport Events“ и имају у оквиру елабората о организацији такмичења дефинисан план наслеђа (legacy plan) и стратешки маркетинг план

- Јединица мере: %

- Почетна вредност: 0
- Циљана вредност за крај 2035. године: 100%
- Извор провере: Извештај Министарства спорта,

3. Образована државна организација за организовање великих међународних спортских такмичења и специјалних спортских догађаја

- Јединица мере: Да/Не
- Почетна вредност: Не
- Циљана вредност за крај 2028. године: Да
- Извор провере: Извештај Министарства спорта

2.3.13. Мера 3.13.: Унапређење спортског туризма

Опис и ефекти мере: Реализацијом ове мере Република Србије се трансформише у једну од главних спортско туристичких дестинација у региону и шире, кроз синергију спорта и туризма, иновативне програме који комбинују спортске активности и културно-историјске садржаје, модернизацију спортске инфраструктуре у складу са захтевима савременог спортског туризма и коришћење свих потенцијала организовања међународних спортских такмичења. Унапређењем објеката, стварањем синергије са другим туристичким секторима и организовањем више међународних спортских догађаја, Србија може да унапреди своје економске изгледе, повећа глобалну препознатљивост и пружи више могућности својим грађанима да се баве спортом. Реализација мере ће обухватити различите активности, попут: развој националног спортско-туристичког маркетиншког плана, који истиче повезаност природних, културиних и спортских ресурса Србије и креира бренд „Sport Serbia“ за међународну промоцију; организоваће се дигитална кампања на глобалним платформама; све студије за кандидовање за организацију великих међународних спортских такмичења садржаће анализу утицаја организације такмичења на развој спортског туризма; биће развијени програми који комбинују спортске активности и обиласке културних и природних знаменитости, као и програми активног одмора; организоваће се међународни кампови са спортско туристичком понудом; остварiће се сарадња туристичког сектора (агенције, хотели, туристичке организације) и националних и територијалних спортских савеза на промоцији спортског туризма; Србија ће се промовисати као спортско-туристичка дестинација на домаћем и међународном тржишту, укључујући и промоцију кроз сајмове туризма и сајмове спорта; организовања међународних спортских кампова и догађаја који генеришу туристичке токове; развој портала спортског туризма са информацијама о спортским догађајима, камповима, спортским објектима за припреме и пратећим туристичким аранжманима; подршку реконструкцији спортских објеката који унапређују спортско-туристичку понуду; професионализацију и унапређење квалитета организације Националног сајма спорта и малих сајмова спорта у градовима и општинама, како би постали прави сајамски догађаји; образовање националног тела за спортски туризма, које ће повезивати туристичке организације, спортске савезе и локалне заједнице; едукација туристичких водича о спортским догађајима и локацијама; развој заједничких пакета услуга (смештај – спортски садржај); увођење сертификата „Зелена спортска дестинација“, за објекте који испуне стандарде еколошке одговорности. Ефекти мере ће бити: подићи ће се међународни углед земље; стимулисаће се економски раст кроз повећање броја страних и домаћих туриста; промовисаће се природни и културни ресурси Србије у комбинацији са спортским садржајима; унапредиће се спортска инфраструктура; грађани и туристи ће добити разноврснију спортско-туристичку понуду.

Надлежне институције:

– Министарство спорта (носилац)

– Министарство туризма и омладине, Спортски савез Србије, Туристичка организација Србије, Привредна комора Србије, Стална конференција градова и општина Србије, Аутономна покрајина, јединице локалне самоуправе, надлежни национални и територијални спортски савези, удружења туристичких агенција (партнери)

Показатељи учинка:

1. % великих међународних спортских догађаја који су интегрисани у туристичку понуду Србије кроз понуду пратећих туристичких садржаја

- Јединица мере: %
- Почетна вредност: Биће утврђена у 2027. години
- Циљана вредност за крај 2035. године: 100%
- Извор провере: Извештај Министарства спорта

2. Број спортских сајамских манифестација (Национални сајам спорта и мали сајмови спорта у јединицама локалне самоуправе)

- Јединица мере: Број
- Почетна вредност: 11 у 2025.
- Циљана вредност за крај 2035: 30
- Извор провере: Извештај Спортског савеза Србије

3. Образовано национално тело за унапређење спортског туризма

- Јединица мере: Да/Не
- Почетна вредност: Не
- Циљана вредност за крај 2028: Да
- Извор провере: Извештај Министарства спорта

2.3.14. Мера 3.14.: Унапређење правног оквира за рад учесника у систему спорта

Опис и ефекти мере: Мера се састоји у доношењу и изменама законских и подзаконских прописа у области спорта које ће унапредити систем спорта у Републици Србији у складу са савременим светским искуствима али и реалним стањем у систему спорта. Реализација мере ће обухватити активности попут: измене и допуне Закона о спорту и пратећих подзаконских аката; измене и допуне Закона о спречавању допинга у спорту, укључујући усаглашавање са новим Светским антидопинг кодексом, измене и допуне Закона о спречавању насиља и недоличног понашања на спортски приредбама у циљу усаглашавања са Конвенцијом Савета Европе о интегрисаном приступу безбедности и услугама на спортским приредбама. Мера ће бити посебно усмерена на решавање питања статуса имовине и капитала у друштвеној својини у организацијама у области спорта. Спорт је последња друштвена и економска област у којој није решено питање приватизације, односно трансформације друштвене својине у приватну својину. Иако је Законом о спорту из 2016. године прописано да ће се ово питање решити доношењем посебног закона, оно не само да није решено него није ни покренуто решавање тог проблема. Он, пак, представља битан ограничавајући фактор за развој српског спорта, посебно такмичарског и врхунског јер у складу са Законом о спорту, све док се не донесе посебан закон организације у области спорта са друштвеним капиталом не могу вршити статусне промене, промене правног облике и промене власничке структуре капитала путем конверзије потраживања у трајни улог, а битно су им ограничене могућности у располагању непокретностима и у економском пословању. Осим тога,

све док се не донесе посебни закон не могу се ни успоставити професионалне спортске лиге по савременим светским моделима. У таквој ситуацији, систем спорта Републике Србије не може бити унапређен нити се значајан број циљева Стратегије може остварити без законског решавања питања приватизације, односно статуса имовине и капитала у друштвеној својини у организацијама у области спорта.

Надлежне институције:

– Министарство спорта и Министарство унутрашњих послова (носиоци)

- Министарство финансија, аутономна покрајина, јединице локалне самоуправе, надлежни национални спортски савези (партнери).

Показатељи учинка:

1. Закон о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама је усаглашен са Конвенцијом Савета Европе о интегрисаном приступу безбедности и услугама на спортским приредбама
   - Јединица мере: Да/Не
   - Почетна вредност: Не
   - Циљана вредност за крај 2028. године: Да
   - Извор провере: „Службени гласник Републике Србије“
2. Закон о спречавању допинга у спорту је усаглашен са изменама Светског антидопинг кодекса
   - Јединица мере: Да/Не
   - Почетна вредност: Не
   - Циљана вредност за крај 2032. године: Да
   - Извор провере: „Службени гласник Републике Србије“
3. Усвојен нови Закон о спорту или измене и допуне важећег Закона о спорту
   - Јединица мере: Да/Не
   - Почетна вредност: Не
   - Циљана вредност за крај 2028. године: Да
   - Извор провере: „Службени гласник Републике Србије“

2.3.15. Мера 3.15.: Унапређење система спорта у војсци и полицији

Опис и ефекти мере: Кроз реализовање мере ће се унапредити квалитет биолошког статуса, здравља, специфичних моторичких способности, психолошких особина, социјалне адаптације и услова за испољавање стваралаштва, радних и одбрамбених способности људског потенцијала у систему националне безбедности и одбране Републике Србије, при чему ће се спортисти високе националне репрезентативности ангажовати на домаћој и међународној спорској сцени, где имају част и понос да, ради јачања патриотизма, интероперабилности и кредибилитета војне и полицијске професије, верификују спортску изузетност. Мера се посебно састоји у: унапређивање организације и учешћа припадника Министарства одбране и Војске Србије и Министарства за унутрашње послове на војним и полицијским спортским приредбама; регулисање спортског статуса за чланове војних спортских репрезентација у матичним јединицама, са циљем побољшања ефеката учешћа врхунских војних спортиста на домаћој и међународној спортској сцени, чиме се мотивише људски потенцијал система одбране Републике Србије да максимализује сопствене физичке способности; успостављање организационе

јединице Министарства одбране, односно Министарства унутрашњих послова надлежне за спорт у целокупном систему одбране и безбедности, укључујући континуитет ангажовања спортиста високе националне репрезентативности у Спортској јединици, ради јачања интероперабилности, угледа и престижа у свету; успостављање посебног надлежног националног спортског савеза са спорт у Војсци, односно спорту у Полицији; конкретизација одрживости сарадње, подршке и учешћа Министарства одбране, Војске Србије и Министарства унутрашњих послова у организацији великих спортских догађаја у Републици Србији; успостављање награда за припаднике Министарства одбране и Војске Србије, односно Министарства унутрашњих послова (за време живота) који су својим ликом и делом дали изузетан допринос развоју војног, односно полицијског спорта; унапређивање спортске инфраструктуре Министарства одбране и Војске Србије, односно Министарства унутрашњих послова, сарадња у изградњи националног тренинг центра за висинске припреме; учешће у имплементацији иновативних спортских и едукативно-васпитних модела за школску популацију, сагласно стратегијском концепту тоталне одбране Републике Србије.

Надлежне институције:

- Министарство одбране и Министарство унутрашњих послова (носиоци)
- Министарство спорта, Спортски савез Србије, надлежни национални спортски савези (партнери).

Показатељи учинка:

1. Образовани надлежни национални спортски савези за спорт у војсци и спорт у полицији
   - Јединица мере: Да/Не
   - Почетна вредност: Не
   - Циљана вредност за крај 2032. године: Да
   - Извор провере: Извештаји Министарства унутрашњих послова и Министарства одбране
2. Успостављене организационе јединице Министарства одбране, односно Министарства за унутрашњих послова надлежне за спорт
   - Јединица мере: Да/Не
   - Почетна вредност: Не
   - Циљана вредност за крај 2028. године: Да
   - Извор провере: Извештаји Министарства унутрашњих послова и Министарства одбране

2.3.16. Мера 3.16. Коришћење вештачке интелигенције (AI), дигиталних технологија и технологија виртуелне (VR) и проширене стварности (AR) у спорту

Опис и ефекти мере: Ова мера је усмерена на омогућавање примене савремених технологија у спорту ради побољшања спортских перформанси и безбедности спортиста, дигитализације и модернизације управљања системом спорта, повећања укључености грађана у спорт и физичку активност, ефикаснијег коришћења ресурса и развоја спортске науке и иновација. Мера би се реализовала кроз следеће активности: Употреба AI за прикупљање, анализу и предвиђање података о спортистима, такмичењима и спортском систему (AI системи за праћење перформанси спортиста у реалном времену**,** предиктивна анализа за планирање тренинга и

превенцију повреда спортиста, AI алати за праћење исхране и физиолошког статуса спортиста, AI у функцији **а**нализе противника и тактичких модела у тимским спортовима, коришћење AI у управљању такмичењима и лигама, примена AI у истраживањима у спорту, коришћење AI анализа за планирање јавних политика на основу реалних података**);** коришћење виртуелне и проширене стварности за побољшање тренинга, учења и промоције спорта (VR симулатори за тренинг, AR технологије у тренингу и током такмичења**,** AR у обуци судија и тренера, VR и AR у промоцији спорта и спортског туризма); дигитализација управљања спортским системом (успостављање Националног спортско-информационог система који води Министарство спорта који ће обједињавати националне евиденције и друге информационе портале у области спорта, развој е-управљања у спорту од стране надлежних националних спортских савеза; гео-локацијско мапирање спортских објеката); подстицање грађана на спортску активност уз помоћ дигиталних алата (развој националне мобилне апликације за праћење физичке активности грађана, коришћење Wearable technology у виду паметних наруквица и сатова од стране рекреативаца, виртуелни дигитални фитнес изазови); успостављање инфраструктуре за развој технологија у спорту (оснивање технолошког хаба за спортске иновације, установљење лабораторије за тестирање VR, AR и AI решења, програми међународне сарадње у области спортске технологије). Реализације мере подразумева обједињавање ресурса јавних власти и надлежних националних спортских савеза, имајући у виду трошкове обезбеђења и коришћења система и програма AI, VR и AR.

Надлежне институције:

- Министарство спорта (носилац)
- Министарство просвете, Министарство науке, технолошког развоја и иновација, Канцеларија за информационе технологије и електронску управу, надлежни национални спортски савези (партнери).

Показатељи учинка:

1. Успостављање националне спортско-информационе платформе
   - Јединица мере: Да/Не
   - Почетна вредност: Не
   - Циљана вредност за крај 2028. године: Да
   - Извор провере: Извештај Министарства спорта
2. Број организованих стручних едукација годишње за учеснике у систему спорта о примени AI, VR і AR
   - Јединица мере: Број
   - Почетна вредност: 10 у 2025.
   - Циљана вредност до краја 2035. године: 5 годишње
   - Извор провере: Извештај Министарства спорта, извештаји јединица локалне самоуправе и извештаји надлежних националних и територијалних спортских савеза

2.3.17. Мера 3.17. Спречавања родно заснованог насиља у спорту

Опис и ефекти мере: Ефекат реализације ове мере је успостављање нулте толеранције на родно засновано насиље у спорту, кроз обавезне стандарде заштите, ефикасне механизме пријаве и подршке, континуирану едукацију и транспарентан надзор, на нивоу јавних власти, савеза,

клубова и спортских догађаја. Родно засновано насиље у спорту представља свако насиље, узнемиравање или понижавајуће понашање које се врши над учесником/учесницом у систему спорта на основу његовог/њеног пола, родног идентитета, родног изражавања или перцепције рода, а које има за циљ или последицу нарушавање достојанства, безбедности или интегритета спортисте или спортског радника. Њиме је обухваћено свако физичко насиље, сексуално узнемиравање и злостављање, вербално, емоционално и психо-физичко насиље, дигитално злостављање и економске и статусне уцене. Мера ће се реализовати кроз следеће активности: успостављање правног и организационог оквира (доношење националних „Safeguard стандарда за спорт“ који су обавезни за све учеснике у систему спорта; усвајање и примена Safeguard стандарда је услов за обављање спортских активности и спортских делатности од стране организација у области спорта; именовање стручно оспособљеног овлашћеног лица за заштиту у сваком надлежном националном спортском савезу); успостављање програма обуке (препознавање родно заснованог злостављања, границе и пристанак, моћ и злоупотреба ауторитета, он лајн ризици, интерсексуалност, процедура пријаве, едукација спортиста о њиховим правила и начинима пријаве родно заснованог злостављања); пријава, заштита и подршка жртвама (вишеканални, доступни механизми заштите, попут 24/7 анонимна линија, онлине портал, пријава лично Овлашћеном лицу; могућност поверљиве консултације без аутоматског покретања поступка; установљени протоколи реаговања по пријави; психолошка, правна и медицинска подршка без трошкова за жртву, укључујући и пратњу током поступка; заштита од виктимизације/одмазде); истрага и санкционисање (обезбеђење стандардизоване, непристрасне интерне истраге; обавезна сарадња са Полицијом и тужилаштвом; Национални регистар изречених дисциплинских мера; систем јасних и пропорционалних санкција за сваку врсту прекршаја, које укључују и трајну забрану рада у спорту, информисање жртве и пријављивача о исходу поступка); едукативне кампање и неговање културе понашања, уз видљиву објаву политике заштите у свим спортским објектима и на званичним сајтовима; мониторинг и евалуација (годишња процена спровођења политике заштите од родно заснованог злостављања уз јавни извештај о пријавама, истрагама и исходима; вођење централног регистра о пријавама и мерама заштите од стране надлежног националног спортског савеза).

Надлежне институције:

- Министарство спорта (носилац)
- Министарство унутрашњих послова, Министарство здравља, Повереник за родну равноправност; Заштитник права грађана, аутономна покрајина, јединице локалне самоуправе, надлежни национални спортски савези, надлежни територијални спортски савези (партнери).

Показатељи учинка:

1. % надлежних националних и територијалних спортских савеза са усвојеним и јавно објављеним правилима за спречавање родно заснованог насиља у спорту
   - Јединица мере: %
   - Почетна вредност: 0
   - Циљана вредност за крај 2028. године: 100%
   - Извор провере: Извештај Министарства спорта, извештаји надлежних националних и територијалних спортских савеза

2.3.18. Мера 3.18. *Унапређење улоге медија у спорту*

Опис и ефекти мере: Мера се састоји из активности које треба да унапреде статус спортских новинара у медијима и систему спорта и подстакну позитивну улогу коју медији имају у развоју спорта, његовој популаризацији и утицају на друштву, с једне стране, и да умање негативне утицаје које медији имају на спорт, с друге стране. Најважније активности на које је мера усмерена су: покретање медијских кампања и продукција едукативних садржаја о здрављу и физичкој активности и значају целоживотног бављење физичком активношћу и спортом; установљење механизама за стручно оспособљавање и усавршавање спортских новинара; унапређење доступности медијима информација о раду и плановима спортских организација и савеза, укључујући и обавезно постојање радних тела за медије при надлежним националним спортским савезима и спортским организацијама које се такмиче у националним спортским такмичењима; повећање медијске видљивости маргинализованих група у спорту; промоција етичких и професионалних стандарда спортског новинарства, установљењем Кодекса за медијско спортско извештавање; едукацију спортских стручњака и стручњака у спорту о односима са медијима; повећање броја медијских садржаја који су усмерени на афирмацију спортских вредности, популаризацију малих спортских клубова и мање популарних спортова, промоцију омладинских спортских клубова и школског спорта, смањење негативних појава у спорту и представљање позитивних и инспиративних узора из спорта; утврђивање статуса надлежног медијског стручног спортског удружења; успостављање бесплатног и онлајн доступног медијског календара националних и међународних спортских такмичења; установљење Савета за спорт и медији при Министарству спорта; стварање оквира за финансирање спортских медијских садржаја из јавних средстава.

Надлежне институције:

- Министарство спорта (носилац)
- Министарство информисања и телекомуникација, Регулаторно тело за електронске медији, Удружење спортских новинара Србије, надлежни национални спортски савези, надлежни територијални спортски савези (партнери).

Показатељи учинка:

1. Утврђен статус надлежног националног медијског стручног спортског удружења
   - Јединица мере: Да/Не
   - Почетна вредност: Не
   - Циљана вредност за крај 2028. године: Да
   - Извор провере: Извештај Министарства спорта
2. Установљен Кодекс за медијско спортско извештавање
   - Јединица мере: Да/Не
   - Почетна вредност: Не
   - Циљана вредност за крај 2028. године: Да
   - Извор провере: Извештај Министарства спорта
3. Установљено лиценцирање спортских новинара
   - Јединица мере: Да/Не
   - Почетна вредност: Не

- Циљана вредност за крај 2032. године: Да
- Извор провере: Извештај Министарства спорта

2.4. Посебан циљ 4: Унапређена спортска инфраструктура

Места на којима се људи баве спортом имају велики утицај на њихово искуство и вероватноћу да ће се редовно враћати физичком вежбању, а у исто време представљају један од основних услова за бављење такмичарским спортом. Кроз реализовање постављеног циља треба да се успостави систематичан и сврсисходан приступ изградњи, одржавању, опремању и управљању спортском инфраструктуром, како би се осигурало да свако може имати безбедна и пријатна спортска искуства на спортским објектима. Остваривањем постављеног циља осигураће се изградња спортских објеката који су заиста потребни учесницима у систему спорта на одређеној територији и који су мултифункционални, самоодрживи, енергетски ефикасни и усклађени са животном околином, ослободиће се неискоришћени потенцијал постојеће спортске инфраструктуре, успоставиће се процес за постизање оптималних пракси управљања спортским објектима, утврдиће се планови за пројектовање, надоградњу, пренамену и изградњу спортских објекта који су самоодрживи, подстакнуће се јавно-приватна партнерства у области спортске инфраструктуре, унапредиће се квалитет постојеће спортске инфраструктуре и утврдиће се путем мапирање право стање постојећих спортских објеката и садржаја које омогућавају.

Остварење овог посебног циља Стратегије мери се кроз остварење показатеља учинка на нивоу овог посебног циља, и то:

Показатељи учинка:

1. Број спортских објеката
- Јединица мере: Број
- Почетна вредност: 4631 у 2021.
- Циљана вредност за крај 2035. године: 5000
- Извор провере: Подаци из Националне евиденције спортских објеката

2. % спортских објеката који имају употребну дозволу
- Јединица мере: %
- Почетна вредност: 18,57% у 2021.
- Циљана вредност за крај 2035. године: 80%
- Извор провере: Подаци из Националне евиденције спортских објеката

Ради доприноса реализацији четвртог посебног циља Стратегије предвиђене су следеће мере:

2.4.1. Мера 4.1.: Повећање инвестиција у спортске објекте

Опис и ефекти мере: Објекти су предуслов за обављање спортских активности. Многи спортски објекти у Републици Србији су застарели и нису добро прилагођени захтевима које поставља савремени спорту. Спортски објекти морају бити доступни свима и одговарајући за своју намену. Реализацијом мере наставиће се улагање у све врсте спортских објекта, уз приоритет објеката

који негују мулти-спорт приступ, како у Републици Србији тако и у Републици Српској. Подржаће се прилагођавање спортских објеката особама са инвалидитетом. Обезбедиће се национални тренинг центри за све спортове прве категорије (за један или више спортова) који немају такав центар, уз један заједнички национални планински тренинг центар на надморској висини већој од 1500 метара. У сарадњи са Спортским савезом Србије, Градом Београдом и надлежним националним спортским савезима неолимпијских спортова обезбедиће се изградња Куће неолимпијског спорта, као седишта Спортског савеза Србије и надлежних неолимпијских спортских савеза. Размотриће се могућности за установљење Музеја српског спорта, који би могао бити и Кућа славних српског спорта. Мера подразумева не само изградњу нових спортских објеката, већ и реконструкцију, одржавање и опремање постојећих спортских објеката, без обзира на облик својине. У реализацији мере се посебно води рачуна о заштити животне средине и поштовању принципа одрживог развоја.

Надлежне институције:

– Министарство спорта (носилац)

- Министарство финансија, Министарство за јавна улагања, аутономна покрајина, јединице локалне самоуправе, надлежни национални спортски савези (партнери)

Показатељи учинка:

1. % јавних средстава за спортску инфраструктуру у буџетима јединица локалне самоуправе намењених спорту
   - Јединица мере:
   - Почетна вредност: 14% у 2024.
   - Циљана вредност за крај 2035. године: ≥20%
   - Извор провере: Извештаји јединица локалне самоуправе
2. Изграђен национални тренинг центар за висинске припреме спортиста
   - Јединица мере: Да/Не
   - Почетна вредност: Не
   - Циљана вредност за крај 2035. године: Да
   - Извор провере: Извешај Министарства спорта
3. % надлежних националних спортских савеза прве категорије који имају на располагању национални тренинг центар
   - Јединица мере: Да/Не
   - Почетна вредност: 57%
   - Циљана вредност за крај 2035. године: 100%
   - Извор провере: Извешај Министарства спорта

2.4.2. Мера 4.2.: Мапирање и евидентирање спортских објеката у Републици Србији у циљу утврђивања стања спортске инфраструктуре, повећања услуга које су повезане са том инфраструктуром и унапређења спортског туризма.

Опис и ефекти мере: Иако је у Републици Србији давно требало да буде успостављена потпуна Национална евиденција спортских објеката, из које би се могла сагледати како јединствена мрежа спортских објеката у Републици Србији тако и мрежа тих објеката на локалном нивоу, она у пракси не постоји. Самим тим не постоје ни поуздани подаци о стању спортске инфраструктуре у Републици Србији, па се последично не могу ни утврдити потребе у погледу броја и структуре спортских објеката за даљи развој спорта. Кроз реализацију мере ће се најпре обезбедити

евидентирање свих постојећих спортских објеката. То ће се постићи успостављањем, с једне стране, свеобухватне и ажурне Националне евиденције спортских објеката прописане Законом о спорту, а, с друге стране, спровођењем активности на подизању свести и одговорности власника и корисника спортских објеката у погледу испуњавања обавеза евидентирања спортских објеката и редовног ажурирања промене података о спортским објектима у Националној евиденцији спортских објеката. Паралелно са успостављањем потпуне Националне евиденције спортских објеката извршиће се Мапирање спортских објеката (уређене и опремљене површине и објекти намењени обављању спортских активности) у простору, које ће бити онлајн доступно и које ће садржати не само податке о положају у простору, структури, величини, опремљености, капацитетима, спортским и пратећим просторима, радном времену, власничкој структури, категорији него и податке о спортским активностима које се не објектима обављају и услугама које су могу пружити на тим објектима. Извршено евидентирање и мапирање спортских објекта омогућиће да се сагледа да ли се спортска инфраструктура користи у складу са њеном наменом, као и да се изврши њено адекватно категорисање. АП Војводина је започела процес мапирања спортских објеката 2023. године, и до сада је око 500 спортских објеката у Војводини евидентирано на овај начин, па ће се користити позитивна искуства и резултати из тог процеса. Као део процеса мапирања спортских објеката, Влада ће утврдити спортске објекте од националног значаја, у складу са Законом о спорту.

Надлежне институције:
– Министарство спорта (носилац)

- Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, аутономна покрајина, јединице локалне самоуправе, Завод за спорт и медицину спорта Републике Србије, Спортски савез Србије и надлежни национални и територијални спортски савези (партнери)

Показатељи учинка:

1. Успостављена је ажурна и функционална онлајн Национална евиденција спортских објеката
   - Јединица мере: Да/Не
   - Почетна вредност: Не
   - Циљана вредност за крај 2028. године: Да
   - Извор провере: Извештај Министарства спорта
2. Извршено је Мапирање спортских објеката на територији Републике Србије
   - Јединица мере: Да/Не
   - Почетна вредност: Не
   - Циљана вредност за крај 2032. године: Да
   - Извор провере: Извештаји Министарства спорта и Спортског савеза Србије

2.4.3. Мера 4.3.: Унапређење мера за планирање, изградњу, одржавање, безбедно коришћење и заштиту намене спортских објеката

Опис и ефекти мере: Анализа постојећег стања спортске инфраструктуре у Републици Србији показује да не постоји њен плански развој нити су створени услови да изградња и реконструкција спортске инфраструктуре прати савремени развој српског спорта. Да би се таква ситуација

отклонила, у сарадњи са министарством надлежним за грађевинарство и просторно планирање утврдиће се критеријуми и стандарди за планирање, изградњу, одржавање и сигурност спортских објеката, односно просторни стандарди, нормативи и урбанистичко технички услови за планирање мреже спортских објекта. У складу са потребама, унапредиће се регулатива у области планирања и пројектовања са аспекта спортске инфраструктуре. У оквиру реализације мере посебна пажња ће се поклонити јавним спортским објектима и спортским објектима од националног значаја. Мера треба да допринесе и да се спортски објекти користе на основу употребне дозволе. Анализа постојећег стања је показала да је један од највећих проблема у пракси, имајући у виду ограничен број спортске инфраструктуре, везан за коришћење спортских објеката, укључујући и школске спортске сале, у јавној својини од стране учесника у систему спорта путем добијања термина за тренирање (бесплатних и уз плаћање). Мера је делом усмерена и на решавање овог проблема. Извршиће се категорисање спортских објеката, на основу објективних и применљивих критеријума.

Надлежне институције:

– Министарство спорта (носилац)

- Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, аутономна покрајина, јединице локалне самоуправе, надлежни национални спортски савези (партнери)

Показатељи учинка:

1. Утврђени су критеријуми и стандарди за планирање, изградњу, одржавање и сигурност спортских објеката
   - Јединица мере: Да/Не
   - Почетна вредност: Не
   - Циљана вредност за крај 2035. године: Да
   - Извор провере: Извештаји Министарства спорта и Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре
2. Уређено је коришћење и одржавање јавних спортских објеката
   - Јединица мере: Да/Не
   - Почетна вредност: Не
   - Циљана вредност за крај 2028. године: Да
   - Извор провере: Извештај Министарства спорта

2.4.4. Мера 4.4.: Унапређење школске спортске инфраструктуре

Опис и ефекти мере: Реализацијом мере треба да се обезбеди да до завршетка реализације Стратегије: нема школе која нема отворени спортски терен и обезбеђен затворени простор за школски спорт; да је увећан за 1/3 број школа које имају затворени школску спортску салу, с тим да нема места које нема барем једну затворени школску спортску салу која задовољава све стандарде. Мера садржи и активности на уређењу питања коришћења школских спортских сала за рад школских спортских секција и за спортске активности спортских организација.

Надлежне институције:

– Министарство просвете (носилац)

- Министарство спорта, Министарство финансија, аутономна покрајина, јединице локалне самоуправе

Показатељи учинка:

1. % школа (матичне и издвојене локације) које имају отворени спортски терен

- Јединица мере: %
- Почетна вредност: 60% у 2021.
- Циљана вредност за крај 2035. године: 100%
- Извор провере: Извештај Министарства просвете, науке и технолошког развоја

2. % школа (матичне и издвојене локације) које имају затворену школску спортску салу

- Јединица мере: %
- Почетна вредност: 55% у 2021.
- Циљана вредност за крај 2035. године: ≥80%
- Извор провере: Извештај Министарства просвете

2.5. Посебан циљ 5: Развијено и подржано физичко вежбање и школски спорт деце, ученика и студената

Школски систем треба да нуди приступачне и доступне могућности за децу и омладину да развију физичку писменост, да систематски вежбају и да се такмичење са својим вршњацима. При том, физичка писменост, физичко васпитање и спорт морају бити један од приоритета у образовном систему. С друге стране, јачање школске спортске инфраструктуре и опремљености може повећати приступ спорту у недовољно покривеним областима, од стране локалних спортских организација и појединаца. Да би се то постигло, сарадња и усклађивање између сектора спорта и образовања је од кључног значаја, што укључује и доношење акта којим ће се уредити услови и правила за организовање школског спорта. Општи консензус свих учесника у систему спорта је да број часова физичког и здравственог васпитања или спортских активности треба повећати у основним и средњим школама. За многе ученике, то је једина физичка активност током недеље. Због тога постоји мишљење у стручној спортској јавности да треба увести свакодневну физичку активност кроз школске програме, не само кроз повећање часова физичког и здравственог васпитања, а након спроведене анализе могућности испуњења ове мере (недељна оптерећеност ученика у школама, недостатак наставног кадра, просторни могућности у школама). Ученицима ће се обезбедити упознавање са спортовима који су у складу са узрастом и кореспондентни са биолошким зонама сензибилитета деце, кроз интерактивну сарадњу школа са релевантним организацијама у области спорта, узимајући у обзир и интересовања ученика за нове, савремене спортске активности. Мере за реализацију циља ће се усклађивати са реализацијом циљева Стратегије развоја образовања и васпитања до 2030. године.

Остварење овог посебног циља Стратегије мери се кроз остварење показатеља учинка на нивоу овог посебног циља, и то:

Показатељи учинка:

1. % ученика у основним и средњим школама који редовно физичких вежбају (најмање 3 пута недељно)

- Јединица мере: %
- Почетна вредност: Биће утврђена у 2027.
- Циљана вредност за крај 2035. године: 80%

- Извор провере: Истраживање Министарства просвете, национално истраживање о физичкој активности деце и омладине.

2. Донет Правилник о школском спорту
- Почетна вредност: Не
- Циљана вредност за крај 2028. године: Да
- Извор провере: „Службени гласник Републике Србије“

Ради доприноса реализацији петог посебног циља Стратегије предвиђене су следеће мере:

2.5.1. Мера 5.1.: Унапређење система школских спортских такмичења, кроз сарадњу школа са надлежним националним и територијалним спортским савезима.

Опис и ефекти мере: Главни циљ школских спортских такмичења је укључивање што већег броја школа и деце у различита спортска такмичења. Значај школских спортских такмичења је незаменљив, помаже у изградњи идентитета ученика у школи, као и локалног патриотизма и можда је најбољи начин за промоцију физичког васпитања и спорта у школама. Нагласак је на учешће (и то пре свега ученика и ученица који већ не учествују у спортски активностима кроз спортске клубове) а не на резултату, и тежиште је на одељенским и локалним школским спортским такмичењима, уз повећање броја спортова у систему школских спортских такмичења. То не искључује могућност формирање школских лига где постоји заинтересованост и капацитети, у сарадњи са надлежним националним гранским спортским савезима. Подржаће се наступ најуспешнијих ученика на међународним школским спортским такмичењима.

Надлежне институције:

– Министарство просвете (носилац)

– Министарство спорта, аутономна покрајина, јединице локалне самоуправе, Савез за школски спорт Србије, Спортски савез Србије (партнери),

Показатељи учинка:

1. Број ученика који учествују у школским спортским такмичењима
- Јединица мере: Број
- Почетна вредност: 115.000 у 2024.
- Циљана вредност за крај 2035. године: 130.000
- Извор провере: Извештаји Министарства просвете и Министарства спорта

2.5.2. Мера 5.2.: Унапређење програма који се баве ваннаставним спортским активностима, кроз школске спортске секције и друге облике рада, у које су укључени и локалне спортске организације и савези.

Опис и ефекти мере: Мера је усмерена на организовање различите облике бесплатних спортских активности у школама. Тежиште је на бесплатним и инклузивним спортским програмима у школама, у сарадњи, кроз партнерске уговоре, са локалним спортским организацијама и савезима (који обезбеђују тренере и опрему). Ефекат реализације мере треба да буде повећање укљученост

деце и младих у спортске активности кроз развој разноврсних, доступних и квалитетних ваннаставних спортских програма у школама, који су бесплатни за све ученике и повезани са локалним спортским системом. То ће допринети здрављу, социјализацији, раном препознавању талената и изградњи навике бављења спортом током целог живота. Вршиће се промоција спортова кроз спортске секције, сукцесивним увођењем обавезна минимум три приоритетна спорта у складу са анализом предиспозиција деце и њиховим интересовањем (свака школа прати своју процену и анализу и опредељује се за спортове који су приоритетни, али који су и модерни и атрактивни за ученике). Школе могу да изаберу и програме ротације спортова на месечном нивоу, како би омогућиле деци да пробају више спортова и открију своје интересовање (нпр. месец кошарке, месец атлетике). Ученици би требали да имају минимално три сата недељно различитих ваннаставних школских спортских активности, у ком циљу оне морају бити омогућене и викендом и празницима. У те активности улазе и бесплатни тренинзи под вођством наставника физичког васпитања и лиценцираних спортских тренера из локалних спортских клубова. Радиће се на развијању нових модела који ће повећати број активности у школским салама и на спортским теренима у току викенда, летњег и зимског распуста и школске недеље спорта. Развиће се нови модели спортско рекреативних манифестација који се заснивају на учествовању, а не само на способности спортски талентованих ученика. Други облици рада ће посебно обухватити реализацију курсних облика наставе - пливање, вожња бицикла, ролера, стони тенис, веслање, скијање, шах, бадминтон и други спортови, у зависности од услова и интересовања деце, а у складу са програмом развоја спорта јединице локалне самоуправе. Посебна пажња ће бити поклоњена обуци непливача. Самоорганизовање ученика ће се подстицати и подржавати кроз пројекте типа: Недеља школског спорта, Спортски дан, Дан спортског изазова, Спортско рекреативна међуодељењска такмичења, и сл. Израдиће се стандардизовани програми физичког вежбања ученика. Посебна пажња ће бити посвећена програмима за ученице, како би се смањио родни јаз у спорту, и програмима намењеним деци са инвалидитетом, у сарадњи са спортским организацијама особа са инвалидитетом. Имајући у виду да је значајно унапређење ваннаставних спортских активности немогуће без повећаног ангажовања наставника физичког васпитања, конципираће се модалитети за исплату накнада за њихов повећани ниво стручног рада. Ученицима ће бити обезбеђени и програми у вези са здрављем и превенцијом ризичних понашања (спортске радионице уз предавања о здравој исхрани, хигијени, менталном здрављу и превенцији насиља; кампање против седентарног начина живота и прекомерног коришћења дигиталних уређаја и др.). Реализација мере подразумева приоритетно финансирање активности обухваћених мером из јавних средстава, како је то и предвиђено Законом о спорту.

Надлежне институције:

– Министарство просвете (носилац)

- Министарство спорта, аутономна покрајина, јединице локалне самоуправе, Савез за школски спорт Србије, Спортски савез Србије (партнери),

Показатељи учинка:

1. Број бесплатних спортских секција у оквиру школе
   - Јединица мере: Број
   - Почетна вредност: Биће утврђена у 2027.
   - Циљана вредност за крај 2035. године: 2 по школи
   - Извор провере: Извештај Министарства просвете
2. % ученика и ученица који учествују у ваннаставним школским спортским активностима
   - Јединица мере: %

- Почетна вредност: Биће утврђена у 2027.
- Циљана вредност за крај 2035. године: ≥60%
- Извор провере: Извештај Министарства просвете

2.5.3. Мера 5.3.: Унапређење стручних капацитета наставника и других спортских стручњака који раде са децом и ученицима.

Опис и ефекти мере: Мера се састоји из активности усмерених на подизање компетенција наставника физичког васпитања, васпитача у предшколским установама, тренера и сарадника, у складу са најбољим међународним праксама, како би се обезбедио квалитетан, безбедан и инклузиван стручни спортски рад са децом. Увешће се наставници физичког и здравственог васпитања у нижим разредима. Повећаће се едукација и мотивисаност наставника кроз различите програме подршке. Иако су сви наставници, односно професори физичког васпитања обучени да спроводе читав спектар наставе физичког васпитања у школама, потребни су програми савремене континуиране обуке наставника за развој вештина у вођењу свих облика физичког васпитања и спортских активности. Наставницима физичког васпитања и другим лицима која обављају стручни спортски рад са децом биће обезбеђени редовни акредитовани семинари и обуке у области савремених методологија тренинга, инклузије, мотивације и психолошке подршке деци, превенције повреда и безбедности у спортским активностима, основа здраве исхране и превенције ризичних понашања, процедура заштите деце у складу са Safeguard стандардима, употребе дигиталних алата у планирању и праћењу напретка деце. Биће омогућене и заједничке обуке наставника са тренерима из спортских клубова за рад у школским програмима и развој приручника са практичним примерима игара и активности. Развиће се национална онлајн платформа за едукацију. Боље разумевање фактора понашања који утичу на успешно укључивање у физичку активност, физичко васпитање и ваннаставне спортске активности је од суштинског значаја за наставнике физичког васпитања како би им се помогло у развоју њихових стручних вештина. Подржаће се активности на успостављању и унапређењу рада репрезентативног националног стручног спортског удружења наставника и професора физичког васпитања. Подржаће се активности на успостављању тешње сарадње између наставника и професора физичког васпитања и надлежних националних спортских савеза. Обезбедиће се да спортски стручњаци који раде са школском и предшколском децом имају одговарајућу дозволу за рад, у складу са Законом о спорту. Васпитачима у предшколским установама који воде спортске активности обезбедиће се посебни сертификовани програми стручног усавршавања. Млади и мање искусни наставници/тренери који раде са децом ће бити подржани кроз менторске програме.

Надлежне институције:

– Министарство просвете (носилац)

– Министарство спорта, аутономна покрајина, јединице локалне самоуправе, Завод за спорт и медицину спорта Републике Србије, Покрајински завод за спорт и медицину спорта, надлежни национални спортски савези, Спортски савез Србије (партнери).

Показатељи учинка:

1. Уведени наставници физичког и здравственог васпитања у нижим разредима
- Јединица мере: Да/Не
- Почетна вредност: Не

- Циљана вредност за крај 2035. године: Да
- Извор провере: Извештај Министарства просвете

2. . Утврђивање статуса надлежног националног стручног спортског удружења наставника и професора физичког васпитања

- Јединица мере: Да/Не
- Почетна вредност: Не
- Циљана вредност за крај 2032. године: Да
- Извор провере: Извештај Министарства спорта

2.5.4. Мера 5.4.: Унапређење физичке активности деце предшколског узраста

Опис и ефекти мере: Услуге неге и образовања у раном детињству које нуде предшколске установе пружају драгоцене могућности за промоцију уживања и интересовања за физичку активност и физичку писменост код мале деце. Прве године живота су критичне за развој моторике и когнитивних способности деце. Деца која од најранијег узраста развијају физичку писменост имају веће шансе да се баве спортом у каснијем животу и да избегну савремене изазове попут седентарног начина живота и прекомерне употребе екрана, што утиче на пораст гојазности и постуралних деформитета. Предшколске установе су најважнији системски партнер у овом процесу, јер обухватају највећи број деце. Мера се састоји у подршци конципирању и реализацији програма посвећених организованим моторним активностима деце предшколског узраста, у различитим видовима и модалитетима, кроз игру и спортске активности, како би се осигурало да предшколске установе, пружаоци стручних услуга и родитељи имају подршку у побољшању навика физичке активности веома мале деце, укључујући и побољшање физичке писмености. Мера је усмерена на развој физичке писмености, формирање навика здравог и активног начина живота од најранијег узраста и изградњу система подршке за предшколске установе, породице и локалне заједнице. Мера треба да допринесе и унапређењу сарадње предшколских установа, јединица локалне самоуправе, локалних спортских организација и надлежног националног спортског савеза за предшколски спорт. Развиће се и подржати програми који ће омогућити да сва деца предшколског узраста, кроз игру и различите моторне активности, развијају основне моторичке вештине, позитиван однос према физичкој активности и здраве животне навике, уз јачање капацитета предшколских установа, локалних спортских организација и породица. Кључни елементи мере су: подршка предшколским установама у осмишљавању програма моторних активности; **е**дукација васпитача и стручњака за рад са децом кроз игру и спорт; интеграција родитеља у промоцију физичке активности и формирање навика; **с**арадња са локалним спортским организацијама и националним спортским савезом за предшколски спорт; развој инфраструктуре и опреме за безбедно вежбање и игру; **у**спостављање система праћења физичког развоја и писмености деце**.** Израдиће се и стандардизовани програми физичког вежбања (физичке активности и писмености) за девојчице и дечаке од 1 до 6 година у складу са Правилником о ближим условима за остваривање различитих облика и програма васпитно-образовног рада у предшколским установама. Успоставиће се национални систем праћења физичке активности и писмености деце предшколског узраста.

Надлежне институције:

– Министарство спорта, (носилац)

– Министарство просвете, аутономна покрајина, јединице локалне самоуправе, надлежни национални спортски савез за физичко васпитање деце предшколског узраста, Спортски савез Србије (партнери),

Показатељи учинка:

1. % предшколских установа са програмима организоване физичке активности
- Јединица мере: %
- Почетна вредност: Биће утврђена у 2027.
- Циљана вредност за крај 2035. године: ≥80%
- Извор провере: Извештаји јединица локалне самоуправе и надлежног националног спортског савеза

2. Број деце која учествују у организованој физичкој активности кроз програме надлежног националног спортског савеза
- Јединица мере: Број
- Почетна вредност: 9000 у 2024.
- Циљана вредност за крај 2035. године: 15.000
- Извор провере: Извештаји јединица локалне самоуправе и надлежног националног спортског савеза

2.5.5. Мера 5.5.: Унапређење система организованости школског спорта и физичке активности деце

Опис и ефекти мере: Мера ће се реализовати кроз јасно прецизиране и координиране активности у области школског спорта између различитих ресора државне управе. Биће донета потребна подзаконска акта којима се уређује школски спорт и коришћење школских спортских терена и сала за школске и ваншколске спортске активности. Мера је усмерена и на унапређење капацитета Савеза за школски спорт Србије и надлежног националног спортског савеза за предшколски спорт, и подстицаће оснивања школских спортских савеза на нивоу јединица локалне самоуправе. У јединицама локалне самоуправе у којима није организован савез за школски спорт, надлежни територијални спортски савез ће предузимати активности на унапређењу школског спорта, у сарадњи са надлежним националним спортским савезом. Ефекат мере ће бити да добијемо унапређен систем организованости школског спорта.

Надлежне институције:

– Министарство спорта (носилац)

– Министарство просвете, аутономна покрајина, јединице локалне самоуправе, Савез за школски спорт Србије, Спортски савез Србије (партнери),

Показатељи учинка:

1. % јединица локалне самоуправе у којима је организован савез за школски спорт
- Јединица мере: %
- Почетна вредност: 24,14% у 2024.
- Циљана вредност за крај 2032. године: 70%
- Извор провере: Извештај надлежног националног спортског савеза

2. Одређен је надлежни национални спортски савез за област спорта физичко васпитање деце предшколског узраста
- Јединица мере: Да/Не

- Почетна вредност: Не
- Циљана вредност за крај 2027. године: Да
- Извор провере: Правилник о надлежним националним спортским савезима за спортске гране и области спорта („Службени гласник Републике Србије“).

2.5.6. Мера 5.6.: Подршка ревитализацији, интеграцији и унапређењу система универзитетског спорта

Опис и ефекти мере: Упркос позитивним искуствима, деведесетих година двадесетог века је укинута обавезна настава физичког васпитања за студенте на свим Универзитетима. Стручне расправе показују да постоји потреба за поновно успостављање института наставе физичког васпитања на свим високошколским установама, без обзира да ли се ради о државним или приватним. Како у тренутку израде Стратегије фактички не постоји надлежан национални спортски савез надлежан за развој и унапређење студентског спорта потребно је прво формирати национални савез надлежан за студентски спорт. Нови надлежни национални спортски савез за универзитетски спорт мора подједнако обухватити активности свих студената, било да се ради о државним или приватним универзитетима и високошколским установама. Након формирања савеза покренуће се процес поновног укључивања надлежног националног спортског савеза за универзитетски спорт у програме међународних спортских организација (ЕУСА и ФИСУ). Један од основних задатака савеза ће бити организовање такмичења студената свих високошколских установа са територије Републике Србије на свим нивоима (лигашки и појединачно) и подршка најбољим студентима спортистима у учешћу у међународним студентским спортским такмичењима. Мера обухвата и израду стандардизованих програма физичког вежбања студенткиње и студенте на високошколским установама. Високошколске установе ће се подржавати у реализацији програма обезбеђења услова за бављење студената спортским активностима. Спровођењем мере повећаће се обухват бављења физичким активностима студената и значајно ће се подићи квалитет њиховог живота, нарочито здравственог статуса.

Надлежне институције:

– Министарство спорта (носилац)

– Министарство просвете, Аутономна покрајина, јединице локалне самоуправе, Спортски савез Србије, надлежни национални спортски савез за универзитетски спорт, универзитети и друге високошколске установе (партнери),

Показатељи учинка:

1. Образован нови национални спортски савез за универзитетски спорт, коме је признат статус надлежног националног спортског савеза
   - Јединица мере: Да/Не
   - Почетна вредност: Не
   - Циљана вредност за крај 2028. године: Да
   - Извор провере: Правилник о надлежним националним спортским савезима за спортске гране и области спорта („Службени гласник Републике Србије“).
2. % високошколских установа које обезбеђују услове за бављење студената спортским активностима
   - Јединица мере: %
   - Почетна вредност: Биће утврђена у 2027. години
   - Циљана вредност за крај 2035. године: 100%

- Извор провере: Извештаји Министарства просвете, Министарства спорта и високошколских установа.

3. Идентификовање опција и избор оптималне опције

3.1. Идентификовање опција

Када је реч о идентификовању и анализи могућих опција, важно је напоменути да се ex ante анализа ефеката обавља након шест година од истека претходне Националне стратегије развоја спорта у Републици Србији за период 2014-2018, као и да не постоји ни једна потпуна ex ante анализа постојећег стања у систему спорта у новијој историји Србије. У складу са тим, а у циљу прихватања најбоље опције за даљи развој и имплементацију Стратегије развоја спорта, разматране су следеће опције:

- Опција Status quo;
- Приступ заснован на потребама учесника у систему спорта (Секторска стратегије);
- Холистички приступ (Међусекторска стратегија).

Опција Status quo

Прва опција за конципирање циљева и мера Стратегије развоја спорта за период 2026-2035. је опција Status quo. Ова опција подразумева примену досадашњих циљева и мера јавне политике, укључујући и постојећа нормативна решења, без иновација и унапређења, и без додатних финансијских средстава.

Приступ заснован на потребама учесника у систему спорта (Секторска стратегија)

Реч је о опцији која је заснована на потребама учесника у спорту и физичком вежбању (спортисти, спортски стручњаци, стручњаци у спорту, спортска удружења, спортска привредна друштва, спортска друштва, спортски савези, предузетници, установе и привредна друштва за обављање спортских делатности, спортске задужбине и фондације), пре свега у погледу правног статуса и обезбеђења адекватних услова за бављење спортским активностима и спортским делатностима. Ова опција подразумева како доследну реализацију постојећих, законима и подзаконским актима утврђених права и обавеза учесника у систему спорта, тако и увођење нових елемената у њиховом правном статусу и развој нових видова помоћи и подршке.

Холистички приступ (Међусекторска стратегија)

Ова опција је заснована на демографским подацима, новом концепту и холистичком приступу. Узима у обзир како потребе учесника у систему спорта тако и потребе целокупног друштва. Приступ је свеобухватан, усмерен је на све грађане Републике Србије, а не само на поједине циљне групе. У основи ове опције је промена свести и приоритета у бављењу спортом и физичким вежбањем и начинима функционисања организација у области спорта на принципима одрживог и одговорног пословања. Холистички приступ комбинује мере различитих сектора, унапређујући их и обједињујући их у складан, свеобухватан и остварив концепт развоја спорта у Републици Србији, који је у складу са најбољим светским искуствима. Стратегија развоја спорта у Републици Србији за период 2026-2035. године чини јединствену целину са другим секторским стратегијама у којима се помиње спорт.

3.2. Избор опције и ефекти њене реализације

Након разматрања постојећег стања у систему спорта, изложеном у првом поглављу Ex ante анализе, закључено је да је опција Status quo у потпуности неприхватљива. Претходна Стратегија развоја спорта у Републици Србији (2014-2018) истекла је крајем 2018. године, и садржавала је 12 општих циљева и 52 посебна циља. У Стратегији 2014-2018 било је наведено 26 очекиваних исхода, од којих је само 12 квантификовано, с тим да нису биле утврђене почетне вредности нити извори верификације. Анализа реализације ове Стратегије изложена у Ex ante анализи показала је да у највећем делу нису постигнути планирани ефекти и да значајан број планираних активности није реализован. У складу са тим и чињеницом да концепт дефинисања циљева у Стратегији 2014-2018. није у опште у складу са Законом о планском систему Републике Србије, опција Status quo која би захтевала примену ранијих циљева и мера јавне политике стратешког планирања развоја спорта није прихватљива. Много је значајније то да је Ex ante анализа показала да у систему спорта постоји огроман број проблема који се не решавају, да се усвојени прописи у знатном делу не спроводе и да систем више функционише кроз импровизације него на принципима стратешког планирања. Када се томе додају изазови са којима ће се спортски систем Републике Србије и цело друштво суочити у наредних десет година у односу на драстичне промете изазване демографским променама, убрзаним развојем вештачке интелигенције, дигиталног окружења, виртуелне и проширене стварности и целокупног технолошког напретка, јасно је да се развој спорта Републике Србије до 2035. године мора планирати на значајно другачијим основама него што је то било у претходном периоду. У појединим областима спорта су потребни чак и драстични резови и суштинске промене уколико желимо да се оствари Визија жељеног стања дефинисана Ex ante анализом („Спортски активна, здрава и успешна Србија“).

Ни приступ заснован на потребама учесника у систему спорта није свеобухватан и интегративан већ парцијалан, а самим тим мање ефикасан и користан за учеснике у систему спорта. Спорт, као део физичке културе, није изолован сегмент друштва већ је тесно инкорпориран у све области друштва, и положај учесника у систему спорта не може да се посматра одвојено до осталих области друштва. Анализа релевантног планског оквира изнета у Ex ante анализи показала је да су у 2025. години на снази осам Стратегија изван спорта[372] које се баве и одређеним аспектима потреба учесника у спорту, рекреацији и физичком вежбању у Републици Србији: Стратегија развоја образовања и васпитања; Стратегија за родну равноправност, Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом, Стратегија активног и здравог старења, Стратегија превенције и заштите од дискриминације, Стратегија за младе, Стратегија јавног здравља, Стратегија развоја туризма. Анализа је показала и да расцепканост стратешког планирања везаног за бављење грађана спортом и физичким вежбањем негативно утиче не само на развој спорта у Републици Србији у целини него и на остваривању циљева из наведених секторских стратегија који су усмерени на унапређење бављења грађана спортом и физичким вежбањем. Спорт је толико испреплетан са целокупним друштвом да је потребан мултисекторски приступ и обједињавање и координација свих сегмената друштва и свих јавних власти уколико се жели допринети да развој спорта буде на одрживим основама и у складу са светским искуствима и реалним потребама и ресурсима друштва. Приступ заснован само на потребама учесника у систему спорта не може да доведе до реализације ни Визије ни Општег

[372] Две истичу у 2025. а шест важе до 2030.

циља развоја спорта у Републици Србији до 2035. године, јер је парцијалан и чини спорт „усамљеним острвом“.

Једина опција која је прихватљива је холистички приступ. Обим и број проблема који су идентификовани у Ex ante анализи су толики да захтевају координисани плански одговор целокупног друштва, како јавног сектора тако и невладиног. Ти проблеми ће у наредној деценији бити само усложњени демографским променама, технолошким напретком, вештачком интелигенцијом, виртуелном и проширеном стварношћу. Због тога се морају проналазити нови начини и модели за унапређење физичких активности и спорта у свим сегментима становништва Републике Србије. Кроз холистички приступ се сагледава целина спорта, као нешто више од простог збира његових делова. Овај приступ се фокусира на интеграцију свих аспеката бављења становништва физичким вежбањем и спортом (у ширем смислу), како би се постигло оптимално здравље и благостање грађана Републике Србије. Кроз холистички приступ се разматрају сви фактори који утичу како на тренутну ситуацију у српском спорту и на бављење грађана физичким активностима тако и они који се могу очекивати до 2035. године, како би се омогућило учинковитије, ефикасније и одрживије решење за развој нашег спорта. Једино се кроз холистички приступ може, до краја реализације Стратегије, добити инклузивни, демократски, транспарентан и добро управљан спортски систем који је фокусиран на повећање стопе учешћа и укључености грађана свих узраста у спорт, на организован и неорганизован начин, такмичарски и рекреативно, од основних вештина до постизања врхунских спортских резултата, односно створен одржив, безбедан и иновативан спортски екосистем заснован на вредностима поштеног, фер, здравог и чистог спорта, који доприноси економском и друштвеном развоју Републике Србије и њеном угледу у међународним оквирима.

Изабрана опција ће обухватити један општи циљ и четири посебна циља, са укупно четрдесет једном мером. Активности ће бити утврђене кроз три акциона плана (2026-2028, 2029-2032, 2033-2035).

Ефекти реализације изабране опције ће се сагледати са становишта финансијских ефеката, економских ефеката, ефеката на друштво, ефеката на животну средину, управљачких ефеката.

Када су у питању **финансијски ефекти** изабрана опција ће имати позитиван ефекат ја јавне приходе кроз регулисање приватизације, односно статуса друштвене и јавне својине у организацијама у области спорта, увођење реда у обављање спортских делатности од стране појединаца и организација, повећање обима економских активности везаних за спортску индустрију и спортско тржиште, генерисање повећаног прихода из спортског туризма, и доследно обезбеђење сврсисходног и транспарентног трошења буџетских средстава намењених спорту. Јавни расходи за спорт би номинално расли у укупном БДПу до нивоа који је усаглашен са просечним издвајањима за спорт у земљама Европске уније (са садашњих 0,30% на 0,50% у 2035), али са становишта укупних расхода свих сектора изабрана опција би имала позитивне ефекте и на смањење појединих расхода, попут расхода за здравствену заштиту (достизање препорука Светске здравствене организације о физичкој активности становништва би довела до смањења издатака за лечење грађана). Део финансијских ресурса за спровођење изабране опције требао би бити обезбеђен у буџетима Републике Србије, аутономне покрајине и јединица локалне самоуправе, али и из других извора финансирања, попут игара на срећу, јавно-приватних партнерстава, спонзорства, донаторства и доступних међународних фондова. Финансирање расхода изабране опције није могуће кроз редистрибуцију постојећих средстава.

Изабрана опција ће имати изразито позитивне **економске ефекте**. Материјалне и нематеријалне користи које ће учесници у систему спорта имати од реализације изабране опције су бројне: имаће јасан и савремени нормативни оквир за рад, биће обезбеђена већа разноликост извора финансирања, финансирање из јавних средстава ће бити на транспарентним основама, са

јасно дефинисаним критеријумима и приоритетима, смањиће се административна оптерећења и повећати функционалност јавних услуга и др. Конкурентност спортских организација и савеза на међународном спортском тржишту, односно међународној спортској сцени ће бити увећана, што би требало да доведе до повећања врхунских спортских резултата. У националним оквирима изабрана опција ће позитивно утицати на смањење нелојалне конкуренције у обављању спортских делатности. Нарочито позитиван утицај ће бити у свери примене савремених технологија, вештачке интелигенције, виртуелне и проширене стварности у обављању спортских активности и спортских делатности. Такође, изабрана опције позитивно утиче на квалитет и статус радне снаге (права, обавезе и одговорности), као и права, обавезе и одговорности послодаваца у области спорта.

Када је реч о **ефектима на друштво**, они су бројни и представљају суштину реализације изабране опције. С обзиром да је Ex ante анализа показала да постоји недовољно бављење грађана редовним физичким активностима и спортом, у свим сегментима и на свим нивоима, а нарочито у односу на поједине рањиве групе, изабрана опција пружа и материјалне и нематеријалне користи грађанима у остваривању њиховог основног права на спорт. Нарочите користи реализација изабране опције треба да донесе, кроз поједине специфичне инклузивне мере, деци, женама, особама са инвалидитетом, старим, сиромашним, Ромима, становницима руралних средина, незапосленим спортским стручњацима. Изабрана опција позитивно утиче на повећање стопе запослености у индустрији спорта, на права радника, обезбеђење континуиране стручне едукације, уз поштовање родне равноправности. Изабрана опција такође омогућава равноправан третман свих учесника у систему спорта и спречавање свих облика дискриминације и злоупотреба.

О ефектима на **животну средину** се посебно води рачуна у деловима реализације изабране опције који се односе на изградњу, реконструкцију и одржавање спортских објеката и на организовање спортских приредби, нарочито великих међународних спортских такмичења. Нагласак је на повећању енергетске ефикасности и коришћењу обновљивих извора енергије. Изабрана опција изразито позитивно утиче на повећање здравља људи.

Изабрана опција има бројне **управљаче ефекте**. Њоме се уводе организационе, управљачке и институционалне промене, како код невладиних организација у области спорта тако и на нивоу јавних власти: успоставља се механизам за промену правног облика спортских удружења у спортска привредна друштва; мењају се услови за обављање спортских активности и спортских делатности; редефинише се статус надлежних националних спортских савеза, као део редефинисања грана и области спорта, предвиђа се оснивање: организације за организовање великих спортских догађаја у Републици Србији, Института за спортске науке или научно-технолошког хаба за научна истраживања, иновације и развој у спорту, националних тренинг центара у спортовима прве категорије, укључујући и национални планински тренинг центар, Музеја спорта. Завод за спорт и медицину спорта и Антидопинг агенција РС ће бити обухваћени организационим и институционалним променама. Постојећа јавна управа мора проширити своје капацитете да би се спровела изабрана опција: све јединице локалне самоуправе ће морати да имају образоване спортске инспекције; унапредиће се организациона структура и стручни капацитети Министарства спорта. Изабрана опција је у сагласности са важећим прописима, међународним споразумима и усвојеним документима јавних политика, а такође позитивно утиче на владавину права и безбедност. Реализацијом мера изабране опције позитивно се утиче на одговорност и транспарентност рада јавне управе, кроз транспарентан, ефикасан, и јасно дефинисан систем финансирања спорта из јавних прихода, као и кроз вођење више онлајн потрала са подацима од значаја и интереса за све учеснике у систему спорта и целокупну јавност.

3.3. Анализа ризика изабране опције

Из утврђеног стања у систему спорта Републике Србије и природе и обима постојећих проблема јасно произилази да је систему спорта потребна озбиљна реформа, заснована на стратешком, дугорочном и проактивном приступу. Спортски систем постоји, али је анализа постојећег стања показала да није ни функционалан ни одржив. Српски спорт не може да се „затвори“ у старим моделима, надајући се да ће промене окружење које се динамичко и радикално мења проћи поред њега. Пасивно чекање ће неминовно довести до спорог и драматичног пропадања. Потенцијални ризик за реализацију мера и постављених циљева Стратегије представља неефикасност у координацији између различитих кључних актера у систему спорта (државних и невладиних), недоследно и неблаговремено спровођење планираних мера и активности и, можда најважније, отпори променама, пошто многим актерима одговара да систем спорта остане какав јесте. Додатан, озбиљан ризик лежи у слабим тренутним капацитетима кључних учесника и актера у систему спорта за учешће у реализацији постављених циљева Стратегије. Наравно, један од битних ризика може лежати и у необезбеђењу средстава за спорт у укупном БДПу која су потребна за реализовање свих постављених циљева. Упоредна међународна искуства показују да „спортске реформе“ најчешће падају на неколико тачака: новац (када крене прерасподела), капацитети (када идеје треба преточити у праксу), медаље (када се појави први лош спортски циклус), промена политичког циклуса (када се реформа спроводи у више мандата јавних власти), страх од одговорности (када се постави питање ко је одговоран за постојеће стање и ко ће преузети на себе ризике промена).

Са претходно наведеним ризицима тесно су повезани могући извори отпора. Њих је неколико главних: резултатска култура и симболички капитал спорта (спорт у Србији има снажну симболичку и политичку вредност, оличену у медаљама, репрезентацији, националном идентитету, што ће створити притисак да се краткорочни резултат стави изнад дугорочног развоја и свака ће се промена доживљавати као „ризик по спортски успех“); интереси постојећих структура које функционишу у спорту али развојно мало производе (промене значе нове критеријуме, евалуацију учинка, губитак аутоматског финансирања, услед чега ће многи актери реформу изједначавати са губитком моћи, новца или аутономије); финансирање спорта које награђује постојање, не и учинак (везивање финансирања за обухват, задржавање деце и квалитет рада, значиће да неко мора изгубити део средстава); слаби институционални капацитети, посебно на локалном нивоу (реформа захтева знање, планирање и праћење резултата, због чега отпор неће бити идеолошки, већ страх од одговорности и изложености); неприхватање и недостатак на нивоу државе јасног, једног носиоца реформе, са широком мрежом партнера, који има легитимитет, капацитет, политичку подршку и инструменте да дугорочно доследно води реформу система спорта; спортисти и родитељи су слаби савезници промена, иако су највише погођени недостацима система, јер немају институционални глас и склони су прилагођавању и индивидуалним решењима; страх од губитка идентитета „успешног спорта“ (дубока укорењеност схватања да развојни модел води ка разводњавању квалитета и да што је мање такмичења то је спорт слабији). Треба разумети да главне препреке реформи система спорта у Србији нису ни у законима ни у новцу, већ у интересима, резултатима кратког даха, слабим капацитетима и одсуству дугорочне политике и институционалне одговорности за развој спорта. Највећи отпор променама у спорту, који неће бити мали, несумњиво ће доћи од оних који од постојећег система имају користи и од страха да би развој могао угрозити краткорочни спортски успех.

4. Усклађеност циљева и мера Стратегије са принципима одрживог развоја

Начело одрживог развоја је дефинисано на Конференцији Уједињених нација о животној средини и развоју, одржаној у Рио де Жанеиру 1992. године, а разрађено Јоханесбуршким планом импементације који је био резултат Самита о одрживом развоју 2002. године. Одрживи развој је развој који задовољава потребе садашње генерације без угрожавања потреба будућих генерација за живот у оквиру капацитета животне средине, и остварује се доношењем и спровођењем одлука којима се обезбеђује усклађеност интереса заштите животне средине и интереса економског развоја.[373]

На самиту одржаном 25. септембра 2015. године Уједињене нације усвојиле су Резолуцију A/RES/70/1 – Трансформација нашег света: Агенда за одрживи развој до 2030. године (Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development - Agenda 2030)[374]. Агенда 2030 укључује свеукупан оквир одрживог развоја: економски раст, социјалну инклузију и заштиту животне средине. Циљеве одрживог развоја (Sustainable Development Goals) представљају универзални позив на заједничку акцију у циљу искорењивања сиромаштва, заштите планете и обезбеђивања мира и просперитета за све људе - најкасније до 2030. Централни део Агенде 2030 су 17 циљева одрживог развоја (ЦОР), који су међусобно повезани, будући да кључ успеха једног циља често лежи у сагледавању изазова који су својствени неком другом циљу, а развој је неодвојив од равнотеже између социјалног, економског и аспекта одрживости животне средине и не сме бити на штету ових аспеката.[375] Ови циљеви мењају Миленијумске развојне циљеве у пружању кључне референтне тачке за глобалне развојне напоре. У оквиру 17 циљева одрживог развоја постоји 169 подциљева који су интегрисани и недељиви и уравнотежују три димензије одрживог развоја: економску, социјалну и еколошку. Циљеви одрживог развоја садрже и 248 индикатора којима се мери напредак у реализацији циљева.[376]

Агенда 2030. године препознаје спорт као важног омогућавача одрживог развоја. Као резултат заједничких напора, посебно укључујући подршку држава чланица УН да се препозна допринос спорта Циљевима одрживог развоја, шефови држава и влада и високи представници изјавили су у Политичкој декларацији за нову Агенду: "Спорт је такође важан омогућавач одрживог развоја. Препознајемо растући допринос спорта остварењу развоја и мира у промоцији толеранције и поштовања и допринос који даје оснаживању жена и младих, појединаца и заједница, као и циљевима здравља, образовања и социјалне инклузије." Међутим, у литератури и пракси се још воде дискусије о томе на који све начин приступи засновани на спорту могу допринети Агенди за одрживи развој и остваривању Циљева одрживог развоја. У том погледу ми ћемо се послужити анализом коју је 2015. године израдио Секретаријат Комонвелта[377] и анализом Канцеларије УН за Спорт за развој и мир[378] у погледу објашњења како спорт доприноси

[373] У којој мери је Република Србије усаглашена са принципима одрживог развоја видети: Извештај о напретку у остваривању Циљева одрживог развоја до 2030. године у Републици Србији, Извештај за 2023. годину, Републички завод за статистику, 2024.
[374] https://sdg.indikatori.rs/media/lxjjetrt/agenda_2030_cir.pdf
[375] https://www.undp.org/sr/serbia/ciljevi-odr%C5%BEivog-razvoja
[376] https://unstats.un.org/sdgs/indicators/indicators-list/
[377] Dudfield Oliver, Dingwall-Smith Malcolm (2015). Sport for Development and Peace and the 2030 Agendafor Sustainable Development, Commonwealth Secretariat, https://www.sportanddev.org/sites/default/files/2023-08/CW_SDP_2030%2BAgenda.pdf
[378] Sport and the Sustainable Development Goals: An overview outlining the contribution of sport to the SDGa, United Nations, Office on Sport for Development and Peace

реализацији Циљева одрживог развоја. У тим анализама идентификовано је шест Циљева одрживог развоја, као области у којима приступ заснован на спорту може дати највећи допринос:

1) ***Циљ 3: Обезбедити здрав живот и промовисати благостање за све, у свим узрастима***. Спорт и физичка активност могу дати важан допринос превентивној здравственој политици. Значај физичког и менталног здравља и благостања током животног циклуса људи је приоритет у Агенди одрживог развоја. Ово укључује циљеве смањења превремене смртности и унапређења менталног здравља и благостања (Циљ 3.4), лечења злостављања и зависности (Циљ 3.5) и универзалног приступа здравственој заштити (Циљ 3.8). Фокус на холистичком здрављу и универзалном приступу у Циљу одрживог развоја 3 је релевантан у контексту континуираних неједнакости у глобалним здравственим исходима и растућег терета незаразних болести и проблема менталног здравља. Постоји снажна база доказа који истичу здравствене користи спорта и физичке активности. Спорт промовише физичко и ментално здравље, смањује седентарни начин живота и превентивно делује против болести. Спорт подстиче појединце, укључујући и старије особе, да усвоје активан начин живота. То је изузетно важно јер је неактивност четврти водећи фактор ризика за глобалну смртност. Тренутни трендови указују на то да ће, без циљаних интервенција, физичка неактивност вероватно порасти у многим земљама. У складу са тим, физичка неактивност је приоритетно питање развоја. Директни и индиректни трошкови физичке неактивности су већ сада значајни и очекује се да ће расти. Приступи засновани на спорту нуде вредан алат за активирање људи, јер окружење створено око спортске активности може бити посебно мотивишуће у подстицању људи да буду активнији. Спорт такође може пружити вредну платформу за слање порука и образовање о здрављу у заједници, ангажујући широк спектар људи до којих иначе не би могло допрети конвенционално здравствено образовање. Ефикасна употреба спорта на овај начин може имати више облика: коришћење спортских догађаја као форума за преношење порука о здрављу у заједници, коришћење спорта као „удице“ за привлачење и усмеравање људи ка структурираним образовним програмима и увођење наставних планова и програма заснованих на прилагођеном спорту и играма заснованим на кретању. Програми образовања засновани на спорту представљају одрживу платформу за здравствено образовање, укључујући и образовање за тешко доступне групе, посебно за ширење информација о сексуалном и репродуктивном здрављу, злоупотреби алкохола и супстанци, као и заразним болестима попут маларије и ХИВ/СИДЕ. У многим заједницама, програми засновани на спорту показали су се као корисни механизми за ангажовање младих људи и њихових заједница по низу здравствених питања, укључујући сексуално и репродуктивно здравље, као и питања воде, санитације и хигијене. Кључна полазна тачка за максимизирање доприноса спорта и физичке активности Циљу одрживог развоја 3 јесте да заинтересоване стране у јавном здравству угради превенцију као кључни стуб политике јавног здравља и да притом дају приоритет повећању физичке активности као важном циљу јавног здравља. За постизање циља смањења преваленције недовољне физичке активности потребна је координирана мултисекторска акција поткрепљена ефикасним владиним вођством и инвестицијама, као део напора за смањење превремене смртности од незаразних болести. Да би се, пак, превентивна здравствена политика превела у праксу, кључно је промовисати инклузивне приступе спорту и физичкој активности (побољшање приступачности). Програми школског спорта, рекреативне спортске манифестације, пројекти за превенцију гојазности код деце, само су неки примери из праксе како спорт може допринети реализацији ЦОР 3;

2) Циљ 4: Обезбедити инклузивно и праведно квалитетно образовање и промовисати могућности за целоживотно учење за све. Улога инклузивног и праведног образовања као катализатора у свим циљевима одрживог развоја је добро препозната у Агенди за одрживи развој до 2030. Централни део ове Агенде је признање да „сви људи, без обзира на пол, старост, расу или етничку припадност, и особе са инвалидитетом, мигранти, староседелачки

народи, деца и млади, посебно они у рањивим ситуацијама, треба да имају приступ могућностима за целоживотно учење“. Сходно томе, обим Циља одрживог развоја 4 је холистички и широк, са циљем да се обезбеди „свет са праведним и универзалним приступом квалитетном образовању на свим нивоима“. Од посебног значаја у разматрању спорта и инклузивног квалитетног образовања су подциљеви Циља одрживог развоја 4 који се односе на: бесплатно, праведно и квалитетно основно и средње образовање (Циљ 4.1), побољшање техничких и стручних вештина (Циљ 4.4), елиминисање родне неједнакости у пружању образовања и обезбеђивање приступа за рањиве особе (Циљ 4.5) и холистичко образовање за одрживи развој (Циљ 4.7). Спорт, физичка активност и физичко васпитање су такође релевантни у циљевима побољшања образовне инфраструктуре, како у вези са инклузивним и ефикасним окружењима за учење (Циљ 4а), тако и са системима обуке наставника (Циљ 4б). Спорт може побољшати исходе учења неговањем академског учинка и постигнућа, лидерских способности и способности концентрације и фокусирања. Програми засновани на спорту нуде образовне могућности и животне вештине које се могу користити ван школе, укључујући и радно место. Спорт, физичко васпитање, физичка активност и игра могу мотивисати децу и младе да похађају школу и да се укључе у формалну и неформалну наставу. Спортски програми за девојчице, укључујући и оне у избегличким камповима, могу се користити као подстицај за останак у школи. Спорт може подићи свест о одрживости кроз осмишљавање одрживих образовних програма. Спорт и физичко васпитање се, међутим, често занемарују у формалним и неформалним образовним окружењима. На пример, иако је физичко васпитање проглашено обавезним у највећем броју земаља, оно и даље има нижи статус од других предмета у више од половине ових земаља. Одсуство или низак приоритет који се даје спорту и физичком васпитању у многим образовним установама противречи истраживањима које доказују да добро спроведено физичко васпитање и спорт у образовним контекстима имају позитиван ефекат на ученике, укључујући потенцијал за побољшање академског успеха. Приступи засновани на спорту имају изузетно вредност и као основа за неформално учење. За појединце ван формалног образовног система, приступи засновани на спорту могу се користити као мост ка другим образовним могућностима. Ови приступи могу бити посебно ефикасни у пружању холистичког образовања које проширује круте дефиниције наставног плана и програма, посебно у развоју ширих „животних вештина“ учесника: на пример, међуљудска комуникација, рад као део групе или тима и ефикасно постављање циљева. Учешће у програмима заснованим на спорту такође може побољшати друштвене мреже и друштвени капитал, што је посебно важан исход за појединце изван формалних окружења за учење. Ширина циљева у оквиру Циља одрживог развоја 4 проширује традиционалне схватања о томе шта чини „образовање“, која су често ограничена на ученике школског узраста и строге дефиниције стубова курикулума. Да би се ови циљеви постигли, побољшано здравље и благостање морају бити, уз стручне и академске исходе, основне компоненте образовања. Ово укључује препознавање да је оснаживање људи да буду физички активни кључно за побољшање здравља и благостања и да треба да буде саставни део сваке дефиниције висококвалитетног, инклузивног и холистичког образовања. Да би инструменти политике били ефикасни, морају бити подржани одговарајућим ресурсима, односно снажним и систематски изграђеним капацитетитима, како би се осмислили контекстуални наставни планови и програми и ефикасно обучавали наставници;

3) Циљ 5: Постићи родну равноправност и оснажити све жене и девојчице. Родна равноправност и оснаживање жена су суштинске компоненте одрживог развоја и универзално су признати као основна људска права. Међународна заједница је ставила ова питања у средиште Агенде одрживог развоја, препознајући да ће „оснаживање жена и девојчица дати кључни допринос напретку у свим циљевима“. Постизање родне равноправности и оснаживање свих жена и девојчица чине основу Циља одрживог развоја 5. Од посебног значаја су подциљви Циља одрживог развоја 5 о окончању свих облика дискриминације жена и девојчица (Циљ 5.1),

елиминисању свих облика насиља над женама и девојчицама (Циљ 5.2) и постизању пуног и ефикасног учешћа и једнаких могућности за лидерство на свим нивоима доношења одлука (Циљ 5.5). Задаци спровођења политика и применљивог законодавства за промоцију родне равноправности и оснаживање свих жена и девојчица такође су веома релевантни (Циљ 5ц). Што се тиче родних питања, спорт је променљив друштвени феномен који има различите утицаје у различитим околностима. У неким околностима, спорт позитивно утиче на родну равноправност и промоцију оснаживања жена и девојчица. Међутим, у многим контекстима спорт има мање позитиван утицај. Може допринети негативним стереотипима о физичким способностима и друштвеним улогама жена и може ојачати неједнаке односе моћи између мушкараца и жена. Важност интензивирања напора за унапређење родне равноправности и оснаживања жена у свим спортским контекстима је посебно актуелна у светлу постојеће неједнакости и дискриминације засноване на полу у многим спортским контекстима. За постизање овог напретка није довољно разматрати само изолована родна питања – као што су повећање броја учешћа, женско вођство или добијање веће медијске покривености за женски спорт, већ, уместо тога, заинтересоване стране у спорту морају да усвоје приступ интеграције и да родну равноправност учине саставним делом свих политика и програма, као и да интензивирају напоре за смањење дискриминације на основу пола. Спорт може неговати повећано самопоштовање и самопоуздање жена и девојчица, оснажити их и развити вештине потребне да постану равноправне учеснице и лидерке у својим заједницама. Кроз програме засноване на спорту, жене и девојчице могу бити опремљене знањем и вештинама о здрављу, о томе како да живе здравим и активним начином живота, о томе како да делују у случају насиља, о запошљивости и лидерским вештинама потребним за напредак у друштву. Пуно учешће жена и девојчица у лидерству и доношењу одлука представља важан предуслов за максимизирање доприноса спорта Циљу одрживог развоја 5. Да би се то постигло, организационе структуре морају осигурати да жене и девојчице у потпуности учествују у стратешком планирању, дизајну програма, расподели ресурса, као и праћењу и евалуацији. Важно је, међутим, напоменути и да спортски приступи који раде на промоцији родне равноправности и оснаживања нису ограничени само на програме за жене и девојчице. Атрактивност спорта за многе дечаке и мушкарце чини га посебно ефикасним у њиховом ангажовању на родним питањима тамо где директнији приступи не би били прикладни. Коначно, за постизаце Циља одрживог развоја 5 нужно је партнерство са медијима, посебно имајући у виду разочаравајућу статистику о извештавању о женском спорту у медијима (нпр. у САД, УК, Канади и Аустралији извештавање о женском спорту изван периода Олимпијских игара креће се између 1% и 6%.;

4) Циљ 8: Промовисати одрживи, инклузивни и одрживи економски раст, пуно и продуктивно запошљавање и достојанствен рад за све. Агенда 2030 препознаје важност „стварања услова за одрживи, инклузиван и континуирани економски раст, заједнички просперитет и достојанствен рад за све, узимајући у обзир различите нивое националног развоја и капацитета“. Ова питања су кључна за ЦОР 8, усмерен на економски раст и пуно и продуктивно запошљавање. Конкретни подциљеви у оквиру ЦОР 8, који су релевантни за заинтересоване стране, укључују: економски раст по глави становника (Циљ 8.1); побољшање економске продуктивности кроз диверзификацију (Циљ 8.2); пуно и продуктивно запошљавање за све, са посебним фокусом на младе (Циљ 8.5 и Циљ 8б); политике за подршку стварању радних места, иновативности и предузетништву (Циљ 8.3). Иако потенцијални утицај спорта на смањење екстремног сиромаштва може бити ограничен, он може допринети општијем економском расту и запошљавању. Глобална спортска индустрија је израсла и постала важан доприносилац у многим економијама широм света. Узимајући широку дефиницију, која укључује догађаје, спортску робу, одећу, опрему и потрошњу на здравље и фитнес, вредност спортске индустрије процењена је на 515,47 милијарди долара у 2024. години. Очекује се да ће тржиште порасти са

515,47 милијарди долара у 2024. години на 680,79 милијарди долара у 2029. години по стопи од 5,72%. Затим се очекује да ће тржиште расти по CAGR-у од 5,59% од 2029. године и достићи 893,77 милијарди долара у 2034. години.[379] Савет за глобалну агенду Светског економског форума о улози спорта у друштву идентификовао је спортску индустрију као кључни покретач економског раста и као индустрију са неискоришћеним потенцијалом, описујући је као „једну од десет најбољих индустрија на глобалном нивоу (која) је заиста постигла глобално присуство (и) у јединственој позицији је да пружи дуготрајне ефекте који подржавају економски раст“ На основу света тога, спорт треба да буде укључен у напоре за промоцију одрживог и инклузивног економског раста. Обим спортске индустрије, економски утицај организовања спортских догађаја, текућа економска активност генерисана кроз спорт и могућности запошљавања створене кроз спорт чине га релевантним за стратегије економског раста. Економски утицај организовања великих спортских догађаја је у том погледу посебно вредан пажње. То не значи да „мањи“ спортски догађаји такође не стварају трајне користи. У многим околностима, ови мањи догађаји имају већи потенцијал за позитиван економски утицај (у односу на ниво инвестиција), што чини домаћинство више мањих догађаја бољом стратегијом од домаћинства једног великог догађаја. Допринос који спорт може дати резултатима запошљавања је још једна потенцијална позитивна економска корист. Позитиван утицај спорта може се јавити и на макро нивоу, кроз створена радна места у спортској индустрији и кроз њен раст (нпр. велики спортски догађаји подстичу запошљавање и локалну економију), и на микро нивоу кроз намерно планиране програме развоја спорта који подржавају стручно оспособљавање и резултате запошљивости. Спорт је радно интензивна индустрија и стопа запослености у спорту је често већа од укупне вредности сектора. Циљ одрживог развоја 8.2 идентификује важност улагања у радно интензивне секторе како би се постигао виши ниво економске продуктивности. С друге стране, спорт има добро развијену културу волонтерства и постоје докази да волонтирање помаже у побољшању запошљивости и представља пут ка запошљавању. Вештине и искуство стечено волонтирањем у спорту могу помоћи појединцима у постизању плаћеног запослења. Када се разматра економски потенцијал програма заснованих на спорту, посебно су важни они програми који подржавају развој спортског предузетништва. Да би се искористили сви потенцијали спорта за допринос економском расту, полазна тачка за актере из јавног и приватног сектора је сарадња на анализи спортске индустрије у земљи, укључујући тренутне нивое економске активности, везе са индустријом, ланце снабдевања, нивое запослености и пружање обуке. Ово би требало да обухвати све елементе спортске индустрије: професионални спорт; спортске догађаје; спортске и рекреативне активности у заједници; производњу и малопродају спортске опреме и одеће; и спортски туризам. Анализе ће омогућити кључним заинтересованим странама да процене величину, обим и домет спортске индустрије, идентификују области за раст и формулишу политику и стратегију засновану на доказима како би на прави начин усмеравали инвестиције у економски раст кроз спорт и могућности за његово подстицање. У подстицању инвестиција заснованих на спорту могу се користити стратегије које су већ успешно примењиване у другим секторима привреде: јавна улагања у спортску инфраструктуру; аранжмани финансирања јавно-приватног партнерства; обезбеђивање пореских олакшица за спортске догађаје и активности, које ће се надокнадити кроз повећане пореске приходе од економске активности повезане са догађајем; и структурирана, формална обука за вештине погодна за оне који желе да раде у спортској индустрији. Спортске организације и спортски

[379] *Sports Global Market Report 2025,* https://www.researchandmarkets.com/reports/5849319/sports-global-market-opportunities-strategies?utm_source=GNE&utm_medium=PressRelease&utm_code=bm8k6h&utm_campaign=1964256+-+Sports+Market+Opportunities+and+Strategies+to+2033%3a+%24862.6+Billion+Industry+Analysis+by+Type%2c+Revenue+Source%2c+Ownership%2c+Region%2c+and+Company&utm_exec=jocamspi

догађаји, ако усвоје адекватне политике и процедуре, могу бити прилика за изградњу капацитета, стварање радних места и за економски, друштвени и еколошки одрживи развој уопште. Спортски туризам, укључујући туризам који укључује спортске догађаје, може створити радна места и промовисати локалну културу и производе.

5) Циљ 11: Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим. Спорт и физичко вежбање могу играти најважнију улогу у Циљу 11.7 (подциљ), који има за циљ „да до 2030. године обезбеди универзални приступ безбедним, инклузивним и приступачним зеленим и јавним просторима, посебно за жене и децу, старије особе и особе са инвалидитетом“. Технички опис индикатора за Циљ 11.7 о приступу зеленим и јавним површинама цитира смернице УН Хабитат да најмање 15% градског подручја треба да буде намењено „зеленим површинама“, укључујући спортске и рекреативне просторе. Стручне смернице тврде да ће обезбеђивање „уличних пешачких уређења и јавних структура где се становници могу окупљати – као што су спортски, рекреативни или културни центри – промовисати друштвену повезаност и разноликост, чинећи тако насеља кохезивнијим, живахнијим и на крају привлачнијим за становнике и инвеститоре“. Ове смернице се заснивају на истраживању које показује да су активни градови и насеља „здравији, богатији, безбеднији, зеленији и кохезивнији“. Осигуравање да се потребе спорта, рекреације и разоноде узму у обзир приликом планирања и пројектовања јавних и зелених површина у градским насељима помоћи ће јавним властима да осигурају да испуне своје постојеће обавезе према члану 31 Конвенције о правима детета. Овај међународни правни оквир признаје право деце на „слободно време, да се баве игром и рекреативним активностима које одговарају узрасту детета и да слободно учествују у културном животу и уметности“. У раду на максимизирању доприноса објеката и простора за спорт и физичку активност инклузивном, безбедном и одрживом насељу, потребно је размотрити више фактора. То укључује локацију, приступачност и инклузивност, одрживо финансирање, управљање и одржавање, као и повезаност са заједницом. Спортски и рекреативни објекти треба да буду планирани и пројектовани као саставни део ширег развоја заједнице и објеката за ангажовање. Исто тако, врста спортских објеката који се планирају требало би да иде изван оних као што су игралишта и терени, како би укључила и оне потребне за „акционе спортове“ (нпр. скејтбординг, паркур, вожња БМХ-а). Да би се максимизирао потенцијал развоја ефикасно дизајнираног простора за спорт и рекреацију, питања приступачности и заштите учесника морају бити централна. Ово обухвата приступачност за кориснике са различитим способностима и захтевима за приступ, као и разматрање различитих безбедносних питања. Градови домаћини великих међународних спортских такмичења требају да граде и адаптирају спортске објекте према зеленим стандардима, да улажу у одрживи јавни превоз и осигурају да се спортска инфраструктура може користити и након такмичења („наслеђе“). Спорт може, у сваком случају на бројне начине допринети реализацији ЦОР 11: приступачна спортска инфраструктура и са њом повезане повезане услуге могу допринети стварању инклузивних, безбедних и здравих заједница; спорт може промовисати коришћење јавних простора на начин да различите популације и маргинализовани чланови заједнице могу да комуницирају и стварају пријатељске односе; спорт може смањити антисоцијално понашање обезбеђивањем објеката и могућности у подручјима погођеним ниским степеном развоја; спорт се може користити за интеграцију избеглица и миграната у заједнице; спорт може подићи свест о инклузивним насељима за особе са инвалидитетом, старије особе, жене и девојчице, као и друге рањиве групе и појединце; Спорт може унапредити одрживи развој градова изградњом објеката са највећом ефикасношћу ресурса и енергије.

6) Циљ 16: Промовисати мирна и инклузивна друштва за одрживи развој, обезбедити приступ правди за све и изградити ефикасне, одговорне и инклузивне институције на свим нивоима. Спорт може дати допринос у реализацији пет подциљева:

Значајно смањити све облике насиља и повезане стопе смртности свуда (Циљ 16.1); Искоренити злостављање, експлоатацију, трговину људима и све облике насиља над децом и мучења деце (Циљ 16.2); Значајно смањити корупцију и подмићивање у свим њиховим облицима (Циљ 16.5); Развити ефикасне, одговорне и транспарентне институције на свим нивоима (Циљ 16.6); Обезбедити одговорно, инклузивно, партиципативно и репрезентативно доношење одлука на свим нивоима (Циљ 16.7). Спорт може помоћи у обнови постконфликтних друштава и уздизању погођених заједница и појединаца неговањем поштовања, заштите и спровођења људских права. Спорт може појачати важне поруке о људским правима, као што су вредност инклузије, поштовање различитости и недискриминација. Спорт пружа моћну комуникациону платформу која се може користити за ширење порука солидарности и помирења и за промоцију културе мира. Потенцијал коришћења истакнутих спортиста, спортских тимова и лига за промоцију порука мира, инклузије и толеранције је полазна тачка за разматрање доприноса који спорт и спортски узори могу дати Циљу одрживог развоја 16. Велики спортски догађаји такође имају потенцијал да се користе као платформа за промоцију мира и инклузије. Спорт може бити и добра платформа за дијалог. Ако се ефикасно спроводе, са инклузијом као централним принципом, програми засновани на спорту су отворени за све без обзира на етничку припадност, религију, пол или економске околности. Као такви, програми засновани на спорту могу пружити окружење за различите групе да пронађу заједнички језик, размене искуства и укључе се у конструктиван дијалог који, када се координише са другим интервенцијама, може потенцијално довести до развоја међусобног поштовања и разумевања и мирније и инклузивније заједнице као резултат тога. Спорт може подржати зближавање и интеграцију подељених заједница и култура кроз пријатељске утакмице. Универзална популарност спорта нуди важно средство за ангажовање заједница које су тешко доступне и друштвено искључених група, на пример путем спортских програма за избеглице. Међутим, иако спорт има много позитивних квалитета, у спорту се могу појавити проблеми који би могли негативно утицати на циљеве постављене у оквиру ЦОР 16 (може бити место за злоупотребу и експлоатацију, може подстаћи друштвене поделе и стереотипе, и може бити простор за корупцију и непринципијелне активности). Да би се ти негативни екфекти смањили, потребно је интензивирање напора свих учесника у систему спорта за јачање управљања и транспарентности спортских организација, давање приоритета заштити и безбедности деце у спорту, смањење родно заснованог насиља у спорту, решавање проблема дисскриминације и експлоатације у спорту и спречавању других негативнх појава које угрожавају интегритет у спорту. Заустављање злостављања, насиља и експлоатације у спорту може значајно допринети постизању мирних друштава. Поштовање, једнакост и фер-плеј, неке од основних вредности у спорту, такође су основни принципи мирних и инклузивних друштава, па спортски програми који наглашавају ове вредности могу допринети реализацији таквих друштава. Одржавање спортских идеала као што су поштовање противника и правила игре и очување достојанства у победи и поразу, може неговати демократске процесе и институције. Реформисање спортских институција може помоћи да се осигура да су ефикасне, одговорне и инклузивне тако што ће своје политике и акције заснивати на људским правима, укључујући принципе правде и доброг управљања, и да се промовише култура етике, интегритета и законитости.

Избор претходно наведених шест Циљева одрживог развоја не значи да спорт не доприноси ни на који начин реализацији осталих Циљева одрживог развоја, већ само да тај допринос није толико изражен као код наведених циљева и више је посредан него директан. Навешћемо неке примере како се спорт може користити и код других Циљева одрживог развоја:

- **Циљ 1: Искоренити сиромаштво у свим његовим облицима свуда**. Спорт се може користити као платформа за залагање за остваривање људских права, укључујући право на

адекватан животни стандард, право на социјално осигурање и једнака права жена у економском животу, што директно утиче на циљ искорењивања сиромаштва. Спорт је сам по себи продуктивна индустрија са способношћу да извуче људе из сиромаштва кроз запошљавање и допринос локалним економијама. Спорт и одрживи спортски туризам могу унапредити средства за живот.

- **Циљ 2. Искоренити глад, постићи безбедност хране и побољшану исхрану и промовисати одрживу пољопривреду.** Иницијативе засноване на спорту могу мобилисати ресурсе, како финансијске тако и неновчане, за помоћ рањивим заједницама на терену или за активности подизања свести које могу мобилисати јавност ка искорењивању глади. Спорт може промовисати уравнотежену исхрану, едуковати појединце у вези са одрживом производњом хране и подстаћи побољшану исхрану која одбацује индустријски прерађене прехрамбене производе и замењује их природном и здравом храном. Спорт може подићи свест о бацању хране и створити образовне иницијативе за промену понашања ка одрживој будућности.
- **Циљ 6. Обезбедити доступност и одрживо управљање водом и санитацијом за све.** Спорт може бити ефикасна образовна платформа за ширење порука о захтевима за санитацију воде и управљању њоме. Образовне поруке у вези са санитацијом и хигијеном могу се преносити кроз спортске програме. Спорт и спортски објекти могу допринети циљевима у вези са водом и санитацијом поштујући стандарде и препоруке. Ефикасност коришћења воде може се повећати у спортском сектору, посебно у спортским објектима.
- **Циљ 7. Обезбедити приступ приступачној, поузданој, одрживој и модерној енергији за све.** Спортски програми и активности могу подржати иницијативе усмерене на развој система снабдевања енергијом и обезбеђивање приступа енергији. Спорт може бити форум за дискусију и промоцију енергетске ефикасности и може промовисати енергетску ефикасност и чисту енергију кроз заједнички рад релевантних заинтересованих страна. Спортски објекти и спортски догађаји могу допринети циљевима који се тичу обновљиве енергије, енергетске ефикасности и приступа чистој енергији поштујући стандарде и препоруке у том погледу.
- **Циљ 10. Смањење неједнакости унутар земаља и међу њима.** Спорт може промовисати једнакост и може послужити као платформа за промоцију вредности различитости. Заинтересоване стране у спорту могу појачати поруку једнакости и поштовања различитости. Спорт, укључујући спортске догађаје, може се користити за прославу и вредновање различитости. Популарност и позитиван став према спорту чине га погодним алатом за борбу против неједнакости у областима и популацијама до којих је тешко доћи. Такође се може бавити предрасудама и нетолеранцијом промовисањем толеранције и просоцијалног понашања. Једнаке могућности могу се постићи у спорту и кроз спорт подизањем свести о постојећим неједнакостима и успостављањем политика и програма везаних за спорт усмерених на њихово смањење.
- **Циљ 12. Обезбедити одрживе обрасце потрошње и производње.** Укључивање стандарда одрживости у производњу и обезбеђивање спортских производа може допринети одрживим обрасцима потрошње и производње, укључујући и друге индустрије. Што се тиче природних ресурса, њихово одрживо управљање и ефикасно коришћење могу се побољшати у спортском контексту. Спортске активности које укључују природне ресурсе, као што је спорт на отвореном, могу бити платформе за промоцију одговорног коришћења природних ресурса. Спорт може подстаћи одрживи туризам и начин живота, као и производе и услуге одрживог туризма, на пример у градовима домаћинима спортских догађаја.
- **Циљ 13. Предузети хитне мере за борбу против климатских промена и њихових последица.** Образовни програми засновани на спорту могу учити децу и младе о еколошкој одрживости и климатским променама. Кампање за подизање јавне свести засноване

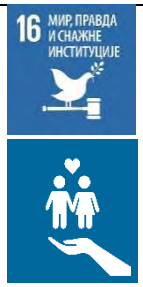
на спорту могу промовисати свест о заштити климе и могу стимулисати побољшани одговор заједнице на очување локалне животне средине. Спорт, укључујући спортске догађаје и укључене заинтересоване стране, може преносити поруке у вези са климатским променама и подстаћи развој политика у овом контексту. Спорт може промовисати чист ваздух на спортским догађајима кроз кампање за подизање свести, постављање детектора загађења ваздуха и саопштавање резултата широј јавности. Спортски сектор може смањити свој угљичног отиска. Ово укључује енергетску ефикасност , коришћење зелене енергије, неутрализацију емисија угљеника (carbon offsetting) и одрживо путовање за навијаче и учеснике.

- **Циљ 15. Заштитити, обновити и промовисати одрживо коришћење копнених екосистема, одрживо управљати шумама, борити се против дезертификације, зауставити и преокренути деградацију земљишта и зауставити губитак биодиверзитета.** Спорт нуди платформу за образовање и промоцију у вези са очувањем копнених екосистема. Спорт може промовисати кампање подизања свести о биодиверзитету. Спорт, посебно спорт на отвореном, може укључивати мере заштите, активности и поруке које промовишу одрживо и еколошки поштовано коришћење копнених ресурса. Организација спортских догађаја која је еколошки прихватљива, укључујући изградњу спортских објеката и инфраструктуре, може послужити као модел најбоље праксе и пружити процену одрживости и препоруке о најбољим праксама за заштиту екосистема.

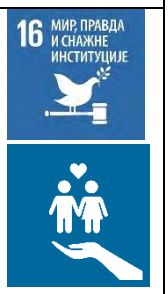
Поред свих претходно наведених циљева, ***Циљ одрживог развоја 17 „Јачање средстава за спровођење и ревитализација глобалних партнерстава за одрживи развој“,*** треба схватити као кључни међусекторски циљ релевантан за све заинтересоване стране у оквиру Агенде за одрживи развој. Сарадња између организација у области спорта, јавних власти и невладиних организација представља начин на који се партнерства за постизање одрживих циљева примењују у спорту. Тако, на пример, велики међународни спортски догађаји окупљају владе, цивилно друштво и приватни сектро, стварајући платрформу за глобалну сарадњи и подизање свести о Циљевима одрживог развоја.

Полазећи од претходно изнете анализе доприноса спорта остваривању Циљева одрживог развоја, може се констатовати да су визија, општи циљ и посебни циљеви усклађени са Циљевима одрживог развоја, посебно Циљевима одрживог развоја 3,4,5,8,11 и 16.

Табела: Усклађеност циљева Стратегије развоја спорта у Републици Србији за период 2026-2035 са Циљеви одрживог развоја

ЦИЉЕВИ СТРАТЕГИЈЕ	ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА					
Општи циљ						
Посебан циљ 1						

						
Посебан циљ 2						
Посебан циљ 3						
Посебан циљ 4						

						
Посебан циљ 5						

ЛИТЕРАТУРА

1. Andonović Stefan (2017). Pravo na sport kao ljudsko pravo, Strani pravni život, br. 1, str. 131-144.
2. Атанасов, Д., Петровић, Д., Васић, Д. (2010). Приручник за ефикасно функционисање спортских организација у локалним заједницама. Београд: Министарство омладине и спорта
3. Атанасов Д. et al., Моделне карактеристике основних антропометријских показатеља и базично-моторичких способности (БМС) здравих и утренираних младих особа оба пола – Популациони показатељи Р. Србије, Криминалистичко-Полицијска академија, 2010.
4. Атанасов. Д. (2019): Active Girls, InterregIPA CBC Mađarska –Srbija, Pokrajinski sekretarijat za sport, Novi Sad, https://activegirls.eu/wpcontent/uploads/2018/09/Istrazivanje_SRB_FINAL_new.pdf
5. Бачанац Љубица– Небојша Петровић – Ненад Бербер Немања – Кузмановић Ђурић Татјана, Демографске промене у полу и старости становништва и њихов утицај на савремено пословно окружење у Србији, Школа бизниса, бр. 1/2017, стр. 115.
6. Bačić Arsen– Bačić Petar, Lisabonski ugovor i novi start europskog sportskog prava, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, br. 4/2011, str. 681-702.
7. Bischoff Jonas, Demografischer Wandel in Deutschland und dessen Bedeutung für die Spitzenverbände des deutschen Sports, https://sport-nachgedacht.de/gastbeitrag/demografischer-wandel-in-deutschland-und-dessen-bedeutung-fuer-die-spitzenverbaende-des-deutschen-sports/
8. Бишњић Драгољуб– Марковић Мирослав, Мишљења наставника о програмима физичког васпитања у старијим разредима основне школе као основа за њихово иновирање, у: Иновације у настави, бр. 2/2018, стр. 94-100.
9. Breuer Christoph, Haase Antje, Sportvereine und demographischer Wandel, Sportentwicklungsbericht 2005/2006 - Analyse zur Situation des Sports in Deutschland, Köln, September 2006.
10. Vagen van der Lin, Karlos Brenda (2024). Event Management: upravljanje događanjima u turizmu, kulturi, biznisu i sportu, iLearn, Beograd
11. Varmus Michal, Kubina Milan, Mičiak Martin, Šarlak Michal, Greguška Ivan, Sustainable Management of the Public Financial Model for Sports Support in Slovakia, Sustainability 2023, 15(14), 11310; https://doi.org/10.3390/su151411310
12. Георгиев Милошевић Андријана (2020). Здравствене навике студената и доступност примарне превенције артеријске хипертензије у студентској популацији, докторска дисертација, Фармацеутски факултет Универзитета у Београду.
13. Geeraert, A. (2017). National sports governance observer. Indicators for good governance in national federations. Copenhagen: Play the Game / Danish Institute for Sports Studies.
14. Davis Ben, Why are sports important to society?, https://www.mvorganizing.org/whyaresportsimportanttosociety/
15. Drapsin, M., Trajkovic,N., Atanasov, D., Radanovic,D., Imbronjev, M., Roklicer,R., Madic,D., Maksimovic,N.,Raonic,V., Trivic,T., Drid,P.(2019) Exercise and Quality of Life, Vol11, UIss 2, Pp 41-46; University of Novi Sad, Faculty of sport and Physical Education, Language English, Database: Directory of Open access Jurnals.
16. Dresselhaus, L. (2010), Global talent management and the role of social networks, School of Management and Governance University of Twente, Master Thesis.

17. Ђурђевић Ненад, Атанасов Драган, Приручник за полагање стручног спортског испита, Министарство спорта, 2025.
18. Ђурђевић Н.– Д. Митић – Д. Атанасов – Б. Вујовић, Спорт у јединицама локалне самоуправе – Приручник за финансирање програма и развој спорта, Стална конференција градова и општина Србије, 2014.
19. Ђурђевић Ненад, Приручник за израду програма развоја спорта у јединицама локалне самоуправе, Министарство омладине и спорта и Спортски савез Србије, 2015.
20. Ђурђевић Н., М. Мићовић, З. Вуковић, Уговори у спорту, Правни факултет у Крагујевцу, 2014.
21. Ђурђевић Н., М. Мићовић, З. Вуковић, Услуге у спорту, Правни факултет у Крагујевцу, 2019.
22. Ђурђевић Н.. – И. Дукић, Приручник за финансирање програма у области спорта у јединицама локалне самоуправе, Београд 2016.
23. Ђурђевић Ненад, Јавне власти и спорт, Правни факултет у Крагујевцу, 2007.
24. Ђурђевић Ненад, Коментар Закона о спречавању допинга у спорту, Правни факултет у Крагујевцу, Крагујевц, 2008.
25. Ђурђевић, Н., Конвенција о интегрисаном приступу безбедности, сигурности и услугама на фудбалским утакмицама и другим спортским догађајима, Зборник радова: XXI век – век услуга и Услужног права, књига 9, Крагујевац, 2018.
26. Živković Dobrica, Karaleić Slađan, Anđelković Ivana, Aksović Nikola (2018). THE EFFECTS OF PHYSICAL ACTIVITY ON THE BALANCE OF THE ELDERLY , FACTA UNIVERSITATIS, Series: Physical Education and Sport, Vol. 16, No 4, pp. 761 – 781, https://doi.org/10.22190/FUPES190114002Z
27. Životić Dragan, Šapić Aleksandar (2023). Management in Sports, Singidunum University, Belgrade
28. Kamensky, M. (2016),Talent Risk: Are you Ready for What's Next?, Willis Tower Watson, https://higherlogicdownload.s3.amazonaws.com/RIMS/4df23604-ae82-423f-ac55-
29. Копривица Владимир, Петровић Адам. Теореија спорта, Факултет за спорт Универзитета „УНИОН – Никола Тесла, 2025, ISBN: 978-86-6385-066-8
30. Kučera Jozef, Zimková Emília, Nemec Juraj, & Nemec Miroslav, A comparative analysis of the efficiency of public funding policies for sports in the European Union, Cogent Social Sciences. Volume 9, 2023 - Issue 2, https://doi.org/10.1080/23311886.2023.2280335
31. Лазовић Ђурђевић Катарина (2025). Маркетинг менаџмент Спортског савеза Србије, семинарски рад, мастер студије, Факултет спорта Универзитета Унион-Никола Тесла, Београду
32. Лазовић Ђурђевић Катарина (2026). Финансирање програма надлежнх националних гранских спортских савеза прве категорије из јавних средстава, мастер рад, Факултет спорта Универзитета Унион-Никола Тесла, Београд
33. Максимовић Небојша, Раич Александар (2023). Спортски менаџмент, Факултет спорта и физичког васпитања, Нови Сад
34. Манојловић, Психолошке основе тренирања младих спортиста, Београд, 2011.
35. Masterman Guy (2009). Strategic Sports Event Management, Olympic edition, Second edition, Elsevier, Amsterdam
36. Markovic, S. Rakić, S., Atanasov D., Nikodijevic P., INNOVATIONS IN FITNESS – HOW MODERN TOOLS ARE TRANSFORMING TRAINING, pp. 336 - 341, May, 2024.
37. Малчић Борка, Јуришин Марић Станислава (2018). Физичка активност студената Универзитета у Новом Саду – реалност и перспективе, СПОРТ – Наука и Пракса, 8, 13-26.
38. Mihajlović M., (2013). Sportske organizacije i sportski događaji, Sportski savez Srbije, Beograd

39. Mikić Vladimir (2024). Sport kao ustavna kategorija: uporedna panorama, u: Srpski fudbal – uporednopravni izazovi i perspektive IV, Institu za uporedno praavo, Beograd, str. 81-93.
40. Митић , Душан (autor, urednik), et al. (2010). *Ангажованост у рекреацији грађана Републике Србије : истраживање обављено за потребе Министарства омладине и спорта Републике Србије*. Београд: Факултет спорта и физичког васпитања: Министарство омладине и спорта, [COBISS.SR-ID 512865708]
41. Mons Kees Jan, Gen Alpha to create huge changes in sports, 22. 06. 2020, https://sporttomorrow.com/gen-alpha-to-create-huge-changes-in-sports/
42. Mons Kees Jan, 10 Stunning Predictions About The Future Of Sports In The Coming Decade, 2022, https://sporttomorrow.com/10-striking-predictions-about-future-of-sports/
43. Mons Kees Jan. GenZ and 11 great strategies to facilitate their sporting needs, 2021, https://sporttomorrow.com/how-genz-will-change-the-world-of-sports/
44. Недељковић, J., (2022), Истраживање стања у образовно-васпитним установама у Србији у вези са школским спортом, Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, Београд.
45. Нешић Дејан, Мазић Сања (2022), Утицај физичке активности на когнитивне функције старијих, у: Герентологија: могућности и перспективе у пост КОВИД-19 свету, зборних апстакта са 11. Међународног Геронтолошког конгреса, Геронтолошко друштво Србије, Београд
46. Nikolić Magdalina, Upravljanje talentima u 21. veku – studija slučaja: Fond za mlade talente Republike Srbije, master rad, Univezitet Singidunum, Beograd, 2022.
47. Nichols, Geoff. *Sport and Crime Reduction: The Role of Sports in Tackling Youth Crime*, Routledge, London – New York, 2007.
48. Novaković S., Ilić R. (2019). *Menadžment u sportu*, Univerzitet Singidunum, Beograd
49. Otašević, B., (2015). Obezbeđenje visokorizičnih sportskih priredbi, Pravni život, god. (LXIV), br. 9.
50. Оташевић Божидар (2015), Насиље на спортским приредбама, Београд
51. Попадић, Д., Бачанац, Љ. и др. Насилно понашање пема и међу децом и младима у спорту – резултати истраживања и препоруке. Београд: Центар за права детета, МОС, ГИЗ. 2011.
52. Reinmüller T. (2015). Talent Management – Gewinnung, Erhalt und Entwicklung von talentierten Mitarbeiterinnen und Mitarbeitern, Masterarbeit, Institut für Wirtschaftspädagogik, Karl-Franzens-Universität Graz.
53. Rüttinger, R. (2010). Talentmanagement. Hamburg: Windmühle
54. Ратковић Милијанка, Дашић Дејан (2018). Маркетинг у спорту са елементима индустрије спорта, Висока школа модерног бизниса
55. Ratković Milijanka, Penezić Slobodan (2024). Promocija i odnosi s javnošću na sportskom tržištu: Marketinška perspektiva, Fakultet za sport, Beograd
56. Ружичић Драгојловић Р., Анђелски Х., Бранковић С., Барнић Стојковић А. (2016). Процена физичке активности и функционалне способности војних осигураника старијих од 70 година. Здравствена заштита, 2, 1-9.
57. Siefried N. – Schlesinger T. - Bayle E. – Giauque D. (2015). Professionalistaion of sport federations – a multi-level framework for analysing forms, causes and consequences,, European Sport Management Quarterly, Vol. 15, No. 4, 407-433.
58. Siekmann, Robert. *The specificity of sport: sporting exceptions in EU Law*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, br. 4/2012.
59. Смиљковић Милан (2016). Ангажованост пензионера у рекреацији, завршни рад, Факултет спорт аи физичког васпитања Универзитета у Београду.

60. Сретеновић Зоран, Спорт у школској пракси, Годишњак Факултета спорта и физичког васпитања, бр. 23/2018, стр. 39-57
61. Stevanović, O. (2012). Modeli organizacione strukture policije za sprečavanje i suzbijanje nasilja na sportskim priredbama, Bezbednost, god. (LIV), br. 1
62. Станић Милош (2023). Увод у фудбалско право, Инстгиту за упоредно право, Београд
63. Страјнић Бранислав, Глаочић Горан (2020). Стањефизичких способности и морфолошких карактеристика деце основношколског узраста у АПВ 2020. године, Покрајински завод за спорт и медицину спорта
64. Talent2go (2022). Die wichtigsten Kompetenzen im 21. Jahrhundert, https://talent2go.de/e-learning-kompetenzen-ausbildung/
65. Томић Милан (2006), Основи спортске организације – структура, култура, менаџмент и администрација, Завод за уџбенике и наставна средства
66. Trost S., Owen N., Bauman A., Sallis J. & Brown W., 2002, Correlates of adults' participation in physical activity: review and update, DOI: 10.1097/00005768-200212000-00020
67. Ћировић, Г., Митић, Д., Станковић, Б., Атанасов, Д., Суботић, С., Арсенић-Јовановић, З. (2018). Приручник, Спорт у јединицама локалне самоуправе Имплементација програма развоја спорта. Издавач: Стална конференција градова и општина и Министарство омладине и спорта.
68. Ћировић Г. и др., Спорт у јединицама локалне самоуправе – Имплементација програма развоја спорта, приручник,, Београд, 2018.
69. Ceraj Saša, Neovisnost olimpijskog pokreta, http://beta.bib.irb.hr/645394/download/645394.Neovisnost_olimpijskog_pokreta.pdf
70. Howe,W., & Strauss, N. (2007). Millennials rising: The next great generation. Vintage, New York: Random House.http://www.workindex.com

ДОКУМЕНТА

- Стратегија развоја спорта у Републици Србији за период од 2009. до 2013. године са припадајућим Акционим планом ("Службени гласник РС", бр. 110/2008 од 2.12.2008. године).
- Стратегија развоја спорта у Републици Србији за период 2014–2018. године и Акциони план за њену примену („Службени гласник РС”, број 1/15)
- Олимпијска повеља (2015), https://www.hoo.hr/images/dokumenti/sport-olimpizam-medunarodni/Olimpijska_povelja_2015.pdf
- Утицај демографских и миграционих токова на Србију, Међународна организација за миграције – Мисија у Србији, Београд, 2012, стр. 11.
- Анализа фискалне политике земаља ЕУ у области спорта и израда препорука за унапређење финансирања спорта у Републици Србији, Економски институт, Београд, 2011.
- Истраживачко развојни пројекат: „Сагледавање постојећег стања у систему спорта у Републици Србији и идентификовање проблема и промена које би требало предузети, у функцији припреме ех анте анализе ефеката за доношење Националне стратегије развоја спорта и припреме Нацрта закона о изменама и допунама Закона о спорту“, необјављени извештај, Руководилац Истраживачко развојног пројекта и редактор текстова: проф. др Ненад Ђурђевић. Главни истраживач у делу истраживања „Обухват бављења грађана спортом“: проф. др Душан Митић
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs, 2015: 1
- EQUAL OPPORTUNITIES - Norwegian parasport strategy, 2022 – 2027., The Norwegian Olympic and Paralympic Committee and Confederation of Sports

- „Ефикасност и ефективност финансирања спорта у локалним самоуправама“, Државна ревизорска институција, Број: 400-186/2024-04/34 од 13. децембра 2024. године. https://www.dri.rs/storage/newaudits/2024-2-SV%20Efikasnost%20i%20efektivnost%20finansiranja%20sporta%20u%20lokalnim%20samoupravama.pdf
- Извештају о финансирању спорта и спортске инфраструктуре у Републици Србији, Савет за борбу против корупције, Извештај од 24. октобра 2024. године, http://www.antikorupcija-savet.gov.rs/Storage/Global/Documents/Izve%C5%A1taj%20o%20finansiranju%20sporta%20u%20RS.docx
- EUROPEAN COMMISSION WHITE PAPER ON SPORT, COM (2007) 391 final, 2007.; http://eceuropa.eu/sport/documents/white-paper/whitepaper-full_en.pdf
- Редован годишњи извештај Повереника за заштиту равноправности за 2023. годину, Повереним за заштиту равноправности, Београд, март 2024, http://www.parlament.rs/upload/archive/files/cir/pdf/izvestaji/14_saziv/02-781_24.pdf
- The Canadian High Performance Sport Strategy, https://www.canada.ca/en/canadian-heritage/services/sport-policies-acts-regulations/high-performance-strategy.html
- National Sports Policy 2018 – 2027, Govermennt of Ireland, https://assets.gov.ie/15979/04e0f52cee5f47ee9c01003cf559e98d.pdf
- Uniting the Movement, Sport England, https://www.sportengland.org/about-us/uniting-movement
- Australia’s 2032+ High Performance Sport Strategy – Win Well, https://www.winwell2032.au/
- Australia’s National Sport Participation Strategy – Play Wel, https://www.ausport.gov.au/playwell
- Национални програм спорта Хрватске за период 2019 – 2026. („Народне новине“, бр. 69/2019)
- Финансијска анализа редовних годишњих програма надлежних националних гранских спортских савеза за 2023. годину, Министарство спорта, 2024.
- 2008-2013 WHO Action Plan for the Global Strategy for the Prevention and Control of Noncommunicable Diseases, 2008
- Physical Education, https://ncert.nic.in/textbook/pdf/kehp101.pdf
- A Common Vision for increasing physical activity and reducing sedentary living in Canada: Let’s Get Moving, https://www.canada.ca/en/public-health/services/publications/healthy-living/lets-get-moving.html#ex
- Evaluation of the Canadian Sport Policy 2012, https://sirc.ca/wp-content/uploads/2021/09/CSP-2012-evaluation-Summary-Report-Final-Feb12-21.pdf
- WHAT WE HEARD: Findings of government consultations and a national survey to inform the Canadian Sport Policy 2023-2033, https://sirc.ca/wp-content/uploads/2023/01/SIRC-What-We-Heard-Report-FINAL-1.pdf
- Резултати истраживања понашања у вези са здрављем деце школског узраста у Републици Србији 2022. године, Комуникација путем друштвених медија, Прим. др sc. med. Биљана Килибарда, др sc. med. Јелена Гудељ Ракић, Институт за јавно здравље Србиј „ Др Милан Јованаовић Батут“. https://www.batut.org.rs/download/publikacije/IstrazivanjeHBSC2022.pdf
- Резултатима истраживања понашања у вези са здрављем деце школског узраста у Републици Србији 2022. године, [аутори Јелена Гудељ Ракић ... [и др.]].Београд:Институт за јавно здравље Србије" Др Милан Јовановић Батут", 2023.
- Draft National Sports Policy 2024 “Sports for Nation Building to Harness the Power of Sports for Nation’s Holistic Development in Amrit Kaal”, https://yas.gov.in/sites/default/files/NSP%202024%20Draft%20Policy_v3.pdf

- Sport concept for 2016-2025 – SPORT 2025, The Ministry of Education, Youth and Sport, https://nsa.gov.cz/wp-content/uploads/2021/02/Sport2025_EN.docx
- РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА О УСЛОВИМА ОДРАСТАЊА, РАЗВОЈА И НЕОПХОДНИМ СИСТЕМИМА ПОДРШКЕ ДЕЦИ ШКОЛСКОГ УЗРАСТА И ЊИХОВИМ РОДИТЕЉИМА, Кабинет Министра без портфеља задуженог за демографију и популациону политику – Центар за живот – да нас буде више, Београд, 2019.
- Република Србија – Одабрани здравствени показатељи за 2021. годину, Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут, Београд, 2022,
- У-Репорт, Твој глас је битан, УНИЦЕФ, https://serbia.ureport.in/v2/opinion/1534/
- Извештаја о раду Савеза за школски спорт Србје за школску 2022/2023. годину, https://skolskisportsrbije.org.rs/wp-content/uploads/2024/02/IZVESTAJ-O-RADU-SSSS-2022.2023.pdf
- Safe Sport International Declarationand Principles, https://www.safesportinternational.com/wp-content/uploads/2025/04/SafeSportInternationalDeclarationandPrinciples-2014.pdf
- International Safeguards for Children in Sport, https://www.unicef.org.uk/wp-content/uploads/2014/10/International-Safeguards-for-Children-in-Sport-version-to-view-online.pdf
- Насиље према деци у Србији – Детерминанте, фактори и интервенције, Национални извештај“, 2016, https://www.unicef.org/serbia/media/2766/file/Nasilje%20prema%20deci%20u%20Srbiji.pdf
- 2008 Physical Activity Guidelines for Americans, U.S. Department of Health and Human Services, https://odphp.health.gov/sites/default/files/2019-09/paguide.pdf
- 2021 PHYSICAL ACTIVITY FACTSHEETS FOR THE EUROPEAN UNION MEMBER STATES IN THE WHO EUROPEAN REGION (Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2021
- WHO. Global recommendations on physical activity for health. Geneva: World Health Organization; 2010.
- „The Council of Europe, 800 million Europeans“, Council of Europe, 2001.
- Sport for a Better World, Report on the International Year of Sport and Physical Education, United Nation, Geneva, 2006.
- OECD (2017). “Major events as catalysts for tourism”, OECD Tourism Papers, 2017/02, OECD Publishing, Paris
- Vilnius Definition of Sport 2.0, http://ec.europa.eu/eurostat/documents/6921402/0/Vilnius+Definition+Sport+CPA2008+official+2013_09_19.pdf/30838d11-01ea-431f-8112-50786e187c1c
- Government expenditure on recreational and sporting services, EUROSTAT, 21. March 2025, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Government_expenditure_on_recreational_and_sporting_services
- Казањски акциони план, УНЕСКО, https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000252725
- Методологија и стандарди - Класификација врста грађевина, Републички завод за статистику, Београд, 2005
- Football Stadiums - Technical Recommendations and Requirements, Official Publication of the Fédération Internationale de Football Association, 5th completely revised edition, Zurich, 2011
- Olympic movement code on the prevention of the manipulation of competitions : extract of the ioc code of ethics / international olympic committeehttps://library.olympics.com/Default/doc/SYRACUSE/2891879/olympic-movement-code-on-the-prevention-of-the-manipulation-of-competitions-extract-of-the-ioc-code-?_lg=en-GB

- Анализа реализације очекиваних исхода дефинисаних Стратегијом развоја спорта за период 2014-2018. године, Министарство омладине и спорта, 2019, https://www.mos.gov.rs/public/documents/upload/sport/inspekcija/ANALIZA%20REALIZACIJE%20STRATEGIJE%20RAZVOJA%20SPORTA%20I%20AP%20za%20period%202014-2018.%20godine1.pdf
- Високо образовање: 2023/2024, Јасмина Крстић и др., Републички завод за статистику, Београд, 2024.
- Истраживање здравља становништва Србије 2019. године, Наташа Милић и др., Београд, 2021. године
- Република Србија – одабрани здравствени показатељи за 2021. годину, БАТУТ, 2022.
- Извештај о напретку у остваривању Циљева одрживог развоја до 2030. године у Републици Србији, Извештај за 2023. годину, Републички завод за статистику, 2024.
- „Старост и пол – подаци по насељима“, Републички завод за статистику, Београд, 2023.
- Средњорочна пројекцију становништва Србије за период 2022-2052. година, Републички завод за статистику, https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Pdf/G20234003.pdf
- https://www.vreme.com/cms/view.php?id=1685020;
- https://www.politika.rs/scc/clanak/403806/Prosecna-porodica-mama-tata-i-jedno-dete
- https://www.dosb.de/sportentwicklung/demografische-entwicklung/#akkordeon-6316
- Закон о ратификацији Европске конвенције о насиљу и недоличном понашању гледалаца на спортским приредбама, посебно на фудбалским утакмицама („Службени лист СФРЈ“ – Међународни уговори, број 9/1990);
- Закон о потврђивању Конвенције Савета Европе о интегрисаном приступу безбедности, сигурности и услугама на фудбалским утакмицама и другим спортским приредбама (Службени гласник РС - Међународни уговори“, број 9/2024);
- Закон о потврђивању Конвенције Савета Европе о манипулисању спортским такмичењима („Службени гласник РС - Међународни уговори“, број 9/2024);
- Закон о ратификацији Европске конвенције против допинговања у спорту, са Анексом („Службени лист СФРЈ“ – Међународни уговори, број 1/1991);
- Закон о потврђивању Најробијског уговора о заштити олимпијских симбола, са Анексом („Службени лист СФРЈ“ – Међународни уговори, број 1/1999);
- Закон о потврђивању Међународне конвенције против допинга у спорту („Службени гласник РС“ – Међународни уговори, број 38/2009);
- Закон о спорту („Сл. гласник РС“, бр. 10/2016);
- Закон о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама („Службени гласник РС“ , број 67/2003, 101/2005 – др. закон, 90/2007, 72/2009 – др. закон, 111/2009 и 104/2013 – др. закон и 87/2018);
- Закон о јавним скијалиштима („Службени гласник РС“, број 44/2006);
- Закон о спречавању допинга у спорту („Службени гласник РС“, број 111/2014, 47/2021).
- Уредба о националним спортским признањима и новчаним наградама („Службени гласник РС“, број 22/2016-26, 83/2017-3, 65/2019-4, 74/2021-4, 10/2024-34);
- Правилник о спровођењу здравствених прегледа спортиста и спортских стручњака (88/2020-131);
- Правилник о условима за обављање спортских делатности („Службени гласник РС“, број 63/2013-91);
- Правилник о стручном оспособљавању и усавршавању за обављање одређених стручних послова у спорту („Службени гласник РС“, број 60/2020-265);

- Правилник о спортским гранама и областима спорта у Републици Србији и спортским дисциплинама у оквиру спортских грана и области спорта („Службени гласник РС“, број 51/2016-3, 95/2016-43, 59/2017-11, 84/2017-54, 44/2018-80, 58/2023-48, 35/2024-4);
- Правилник о спортским гранама од посебног значаја за Републику Србију („Службени гласник РС“, број 95/2016-41, 17/2021-33, 28/2024-3);
- Правилник о надлежним националним спортским савезима за спортске гране и области спорта у Републици Србији („Службени гласник РС“, број 95/2016-42, 45/2018-50, 17/2021-33, 97/2021-247, 77/24);
- Правилник о националним евиденцијама у области спорта („Службени гласник РС“, број 24/2017-4);
- Правилник о одобравању и финансирању програма којима се остварује општи интерес у области спорта („Службени гласник РС“, број 64/2016-120, 18/2020-48, 77/2022-58, 15/2023-51);
- Правилник о номенклатури спортских занимања и звања („Службени гласник РС“, број 86/2020-4);
- Правилник о надзору над стручним радом у области спорта („Службени гласник РС“, број 92/2011-40);
- Правилник о националној категоризацији спортских стручњака („Службени гласник РС“, број 25/2013-35);
- Правилник о националној категоризацији спортова („Службени гласник РС“, број 12/2017-16, 109/2021-62, 4/2022-116, 32/2024-15);
- Правилник о националној категоризацији врхунских спортиста („Службени гласник РС“, број 123/2012-68, 159/2020-121);
- Правилник о садржини и начину вођења Регистра удружења, друштава и савеза у области спорта (32/2016-36, 44/2018-27 (др. закон);
- Правилник о коришћењу спортских објеката и обављању спортских активности у јавним спортским објектима („Службени гласник РС“, број 55/2013-51);
- Правилник о евиденцијама које воде високошколске установе и друге организације које се баве оспособљавањем у области спорта („Службени гласник РС“, број 60/2020-274);
- Правилник о дозволи за рад спортских стручњака („Службени гласник РС“, број 60/2020-273);
- Правилник о ближим условима за обављање спортских активности и спортских делатности („Службени гласник РС“, број 42/2017-74);
- Правилник о стипендирању врхунских спортиста аматера за спортско усавршавање и додели новчане помоћи врхунским спортистима са посебним заслугама („Службени гласник РС“, број 45/2022-380);
- Правилник о националној категоризацији спортских објеката („Службени гласник РС“, број 103/2013-7);
- Правилник о подношењу извештаја о одобреним и реализованим програмима и пројектима којима се задовољавају потребе и интереси грађана у области спорта („Службени гласник РС“, број 73/2017-27) ;
- Правилник о садржини и начину вођења Јединствене евиденције удружења, организација и предузетника у области спорта („Службени гласник РС“, број 108/2017-33);
- Правилник о националној категоризацији националних гранских спортских савеза („Службени гласник РС“, број 45/2022-381);
- Правилник о условима за кандидовање организација у области спорта за организовање великог међународног спортског такмичења на територији Републике Србије („Службени гласник РС“, број 11/2021);

- Правилник о књизи чланова удружења, друштава и савеза у области спорта („Службени гласник РС“, број 8/2018-8);
- Правилник о стручном спортском испиту („Службени гласник РС“, број 65/24-39)
- Стратегија развоја образовања и васпитања до 2030. године, https://www.mpn.gov.rs/strategija-razvoja-obrazovanja-i-vaspitanja-u-republici-srbiji-do-2030-godine/
- Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године („Сл. гласник РС“, бр. 103/21).
- Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период 2025-2030. године („Сл. гласник РС“, бр. 6/2025)
- Стратегија активног и здравог старења у Републици Србији за период од 2024. до 2030. године („Сл. гласник РС“, бр. 84/2023)
- Стратегија превенције и заштите од дискриминације за период од 2022. до 2030. године („Службени гласник РС”, број 12/2022)
- Стратегија за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године („Сл. гласник РС“, бр. 9/2023)
- Стратегија заштите података о личности за период од 2023. до 2030. године („Сл. гласник РС“, бр. 72/2023)
- Стратегија јавног здравља у Републици Србији 2018-2026. године („Сл. гласник РС“, бр. 61/2018)
- Стратегија развоја туризма Републике Србије за период од 2016. до 2025. године („Сл. гласник РС“, бр. 98/2016)
- Основни универзални принципи доброг управљања у оквиру Олимпијског покрета, https://stillmed.olympics.com/media/Documents/Beyond-the-Games/Integrity/Bonne-Gouvernance-EN.pdf
- EQUAL OPPORTUNITIES - Norwegian parasport strategy, 2022 – 2027., The Norwegian Olympic and Paralympic Committee and Confederation of Sports
- White Paper on Sport, Commission of the European Communities, Brussels, 11.7.2007, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0391
- *Financiranje sporta u Republici Hrvatskoj s usporednim prikazom financiranja u europskoj uniji*, https://sdus.gov.hr/UserDocsImages/Arhiva/Media/1114/financiranje_sporta_u_rh_s_usporednim_prikazom_u_eu.pdf

ПРИЛОЗИ

Прилог 1: Радна група за израду Стратегије развоја спорта у Републици Србији за период 2026-2035.

На основу члана 23. став 2. Закона о државној управи („Службени гласник РС”, бр. 79/05, 101/07, 95/10, 99/14, 30/18 – др. закон и 47/18) и члана 28. став 1. Уредбе о начелима за унутрашње уређење и систематизацију радних места у министарствима, посебним организацијама и службама Владе („Службени гласник РС”, бр. 81/07- пречишћен текст, 69/08, 98/12, 87/13, 2/19 и 24/21),

министар спорта доноси

РЕШЕЊЕ
О ОБРАЗОВАЊУ РАДНЕ ГРУПЕ ЗА ИЗРАДУ СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА СПОРТА ЗА ПЕРИОД ОД 2026. ДО 2035. ГОДИНЕ И АКЦИОНОГ ПЛАНА ЗА ЊЕНО СПРОВОЂЕЊЕ

1. Образује се Радна група за израду Стратегије развоја спорта за период од 2026. до 2035. године и Акционог плана за њено спровођење (у даљем тексту: Радна група).
2. Задатак Радне групе је да припреми писани предлог Стратегије за развој спорта за период од 2026. до 2035. године и Акциони план за њено спровођење у року од годину дана од дана ступања на снагу овог решења.
3. У Радну групу именују се:

- за руководиоца:
  1. Марко Кешељ, државни секретар у Министарству спорта;

- за заменика руководиоца:
  2. доц. др Драган Атанасов, посебни саветник министра спорта;
- за чланове:
  3. Огњен Цвјетићанин, државни секретар у Министарству спорта;
  4. Ратко Николић, државни секретар у Министарству спорта;
  5. Дејан Бојовић, в. д. помоћника министра спорта;
  6. Жељко Трајковић, посебни саветник министра спорта;
  7. Урош Прибићевић, помоћник министра спорта;
  8. Ивана Малетић, начелник Одељења у Министарству спорта;
  9. Ивана Пашић, самостални саветник у Министарству спорта;
  10. Татјана Наумовић, начелник Одељења у Министарству спорта;
  11. Александар Воштић, виши саветник у Министарству спорта;
  12. Зорица Андрић, самостални саветник у Министарству спорта;
  13. Дејан Бакић, виши саветник у Министарству спорта;
  14. Тања Узелац, саветник у Министарству спорта;
  15. Тијана Ћук, саветник у Министарству спорта;
  16. Снежана Стајић, саветник у Министарству спорта;
  17. Владимир Величковић, саветник у Министарству спорта;
  18. Марија Петронијевић, саветник у Министарству спорта;
  19. Јелена Мандић, шеф Одсека у Министарству науке, технолошког развоја и иновација;
  20. др Милан Пашић, помоћник министра просвете;

21. Никола Булатовић, самостални саветник у Министарству финансија;
22. Лука Стојановић, државни секретар у Министарству унутрашње и спољне трговине;
23. Лав Григорије Пајкић, државни секретар у Министарству културе;
24. потпуковник др Драган Тодоров, Министарство одбране;
25. проф. др Небојша Тасић, представник Министарства здравља;
26. Игор Маринковић, виши саветник у Министарству спољних послова;
27. Ненад Терзић, руководилац групе у Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде;
28. Ирена Оташевић, представник Министарства државне управе и локалне самоуправе;
29. Владимир Стојанов, Дирекција полиције, помоћник начелника Управе полиције, Министарство унутрашњих послова;
30. Војкан Томић, секретар Секретаријата, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре;
31. Ива Матић, представник Министарства привреде;
32. Тамара Ђукић, државни секретар у Министарству за бригу о селу;
33. Вера Пешут виши саветник у Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања;
34. Ђорђе Дабић, државни секретар у Министарству за бригу о породици и демографију;
35. Милева Тодоровић, самостални саветник у Министарству за европске интеграције;
36. Ивана Антонијевић, в. д. помоћника министра туризма и омладине;
37. Александар Радосављевић, помоћник министра за људска и мањинска права и друштвени дијалог;
38. Тина Јањатовић, самостални саветник у Министарству заштите животне средине;
39. Маја Јовановић, шеф кабинета у Министарству за јавна улагања;
40. Митар Лазић, помоћник министра за спорт у Министарству породице, омладине и спорта Републике Српске;
41. Ненад Рађевић, Министарство породице, омладине и спорта Републике Српске;
42. Сузана Стојадиновић, виши саветник у Републичком секретаријату за јавне политике;
43. Маријана Кнежевић, саветник у Републичком секретаријату за законодавство;
44. Богдан Бањац, представник Повереника за заштиту равноправности;
45. Драган Сандуловћ, начелник одељења у Републичкој дирекцији за имовину Републике Србије;
46. Милош Терзић, в. д. помоћника директора Канцеларије за Косово и Метохију;
47. Бранко Вујовић, виши саветник у Покрајинском секретаријату за спорт и омладину;
48. проф. др Милица Вукашиновић-Весић, директор Антидопинг агенција Србије;
49. Урош Ђуровић, представник Олимпијског комитета Србије;
50. Бојан Јаћимовић, представник Параолимпијског комитета Србије;
51. проф. др Ненад Ђурђевић, представник Спортског савеза Србије;
52. маст. инж. Милан Савић, в. д. директора Завода за спорт и медицину спорта Републике Србије;
53. Младен Ђорић, виши саветник у Привредној комори Србије;
54. проф. др Горан Касум, редовни професор на Факултету спорта и физичког васпитања, Универзитета у Београду;
55. проф. др Милован Братић, проректор Државног универзитета у Новом Пазару, Спорт и физичко васпитање;
56. проф. др Татјана Тривић, ванредни професор Факултета спорта и физичког васпитања, Универзитета у Новом Саду;

57. проф. др Саша Величковић, редовни професор Факултета спорта и физичког васпитања, Универзитета у Нишу;
58. проф. др Љубиша Лилић, декан Факултета спорта и физичког васпитања, Универзитета у Приштини;
59. ванредни професор др Ненад Трунић, в. д. декана Факултета за физичку културу и менаџмент у спорту, Универзитет Сингидунум;
60. проф. др Јован Веселиновић, представник Факултета за менаџмент у спорту, Алфа БК Универзитета;
61. доц. др Ацо Гајевић, представник Факултета за спорту, Универзитета „Унион – Никола Тесла”;
62. Дуња Јанковић, представник Факултета за спорт и психологију, ТИМС;
63. др Мирјана Тошић, представник Института за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут”;
64. Жељко Танасковић, председник Савеза за школски спорт Србије;
65. Петар Денда, председник Удружења спортских новинара Србије;
66. Маја Кнежевић Ромчевић, представник Сталне конференције градова и општина;
67. Александар Младеновић, Градска управа града Београда, Секретаријат за спорт и омладину;
68. Слободан Алавања, директор Покрајинског завода за спорт и медицину спорта;
69. Бранко Јосиповић, в.д. директора Републичког завода за статистику;
70. Бојан Митровић, начелник Наставног центра „Авала”, Министарство унутрашњих послова.

- за заменике чланова:

1) Александра Ђорђевић, саветник у Министарству културе;
2) Ведрана Перовић, начелник Одељења за стратешке, нормативне, правне и оперативно аналитичке послове у Министарству туризма и омладине;
3) Даница Мрђа, Дирекције полиције, представник Министарства унутрашњих послова;
4) Синиша Ђукић, представник Министарства за бригу о селу;
5) Марина Миличевић, самостални саветник у Републичком секретаријату за законодавство;
6) Раде Гвозден, Министарство породице, омладине и спорта Републике Српске;
7) Данијела Јаћимовић, представник Олимпијског комитета Србије;
8) Бојан Вајагић, помоћник директора Антидопинг агенција Србије;
9) др Милорад Докманац, Спортски савез Србије;
10) Предраг Симић, представник Републичког секретаријата за јавне политике;
11) др Ивана Грубор, Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут”;
12) Јасмина Танасић, представник Сталне конференције градова и општина;
13) проф. др Горан Нешић, редовни професор на Факултету спорта и физичког васпитања, Универзитета у Београду;
14) проф. др Верољуб Станковић, представник Факултета спорта и физичког васпитања, Универзитета у Приштини;
15) др Валдемар Штајер, представник Факултета спорта и физичког васпитања, Универзитета у Новом Саду;
16) проф. др Владан Милић, представник Државног универзитета у Новом Пазару, Спорт и физичко васпитање;
17) проф. др Славољуб Узуновић, редовни професор на Факултету спорта и физичког васпитања, Универзитета у Нишу;
18) проф. др Александра Перовић, представник Факултета за менаџмент у спорту, Алфа БК Универзитета;
19) Проф. др Адам Петровић, представник Факултета за спорту, Универзитета „Унион – Никола Тесла”;

20) проф. др Романа Романов, представник Факултета за спорт и психологију, ТИМС;
21) Борислав Кривокапић, самостални саветник у Министарству за људска и мањинска права и друштвени дијалог;
22) Марко Адамовић, самостални саветник у Покрајинском секретаријату за спорт и омладину;
23) Александар Ковачевић, саветник у Републичкој дирекцији за имовину Републике Србије;
24) Никола Обреновић, представник Повереника за заштиту равноправности;
25) Тијана Лукић, представник Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања;
26) Миљан Перић, представник Министарства здравља;
27) Лука Јеремић, представник Министарства унутрашње и спољне трговине;
28) Милица Станковић, представник Министарства привреде;
29) Томислав Топаловић, представник Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде;
30) Вукан Јовановић, Градска управа града Београда, Секретаријат за спорт и омладину;
31) Снежана Омић, представник Министарства науке, технолошког развоја и иновација;
32) капетан Горан Чегар, Министарство одбране;
33) Борис Томић, генерални секретар Савеза за школски спорт Србије;
34) Предараг Божић, шеф Одељења аналитике у спорту у Заводу за спорт и медицину спорта Републике Србије;
35) Рада Николић, представник Удружења спортских новинара Србије;
36) Душан Радовановић, начелник Одељења за статистику образовања, науке и културе;
37) Михаило Милетић, представник Покрајинског завода за спорт и медицину спорт;
38) Весна Муратовић Дробац, просветна саветница у Министрству просвете;
39) Никола Тадић, представник Министарства спољних послова;
40) Милан Станишић, начелник Наставног центра „Макиш”, Министарство унутрашњих послова;
41) Марко Ристић, представник Министарства за бригу о породици и демографију;
42) Кристина Брковић, представник Министарства за људска и мањинска права и друштвени дијалог;
43) Тања Блажевић, представник Министарства државне управе и локалне самоуправе.

4. За секретара Радне групе именује се Рада Вуксановић, државни службеник у Министарству спорта. Секретар Радне групе пружа стручну и административно – техничку подршку Радној групи.

5. Руководилац, заменик руководиоца, чланови Радне групе и секретар не примају посебну накнаду за рад у Радној групи.

6. Ово решење ступа на снагу даном доношења.

7. Даном ступања на снагу овог Решења, престаје да важи Решење Број: 1763145 2024 13800 003 001 012 002 од 26. августа 2024. године.

8. Решење доставити руководиоцу, заменику руководиоца, члановима Радне групе и секретару Радне групе.

Број:1763145 2024 13800 003 001 012 002 04 093
У Београду, 8. септембра 2025. године

МИНИСТАР
Зоран Гајић

Прилог 2: Подгрупе за израду Стратегије развоја спорта у Републици Србији за период 2026-2035.

На основу тачке 3. Одлуке о образовању подгрупа, коју је Радна група за израду Стратегије развоја спорта за период од 2025. до 2035. године и Акционог плана за њено спровођење донела на седници одржаној 1. октобра 2024. године,

руководилац Радне групе доноси

ОДЛУКУ
о именовању координатора и чланова подгрупа Радне групе за израду Стратегије развоја спорта за период од 2025. до 2035. године и Акционог плана за њено спровођење

1. ***У прву подгрупу – Подгрупа за координацију (припрема седница Радне групе, координисање рада подгрупа и усаглашавање и дефинисање визије, општег циља и посебних циљеве Стратегије),*** именују се:

1) за координатора:

– Огњен Цвјетичанин, Министарство спорта;

2) за заменика координатора:

– Жељко Трајковић, Министарство спорта;

3) за секретара:

– Рада Вуксановић, Министарство спорта;

4) за чланове:

1. доц. др Драган Атанасов, посебни саветник министра спорта, Факултет за физичку културу и менаџмент у спорту, Универзитет Сингидунум;
2. Урош Прибићевић, Министарство спорта;
3. проф. др Ненад Ђурђевић, Спортски савез Србије;
4. Сузана Стојадиновић, Републички секретаријат за јавне политике;
5. Никола Булатовић, Министарство финансија;
6. Маријана Кнежевић, Републички секретаријат за законодавство;
7. Верица Јанковић, Министарство унутрашње и спољне трговине;
8. Бранко Јосиповић, Републички завод за статистику;
9. Милева Тодоровић, Министарство за европске интеграције;
10. Маја Кнежевић Ромчевић, Стална конференција градова и општина;
11. проф. др Милица Вукашиновић Весић, Антидопинг агенција Србије;
12. Младен Ђорић, Привредна комора Србије;
13. Марио Ђуран, Министарство породице, омладине и спорта Републике Српске;
14. Божидар Маљковић, Олимпијски комитет Србије;
15. Давор Штефанек, Спортски савез Србије;
16. Зоран Мићовић, Параолимпијски комитет Србије;
17. Дане Баста, Покрајински секретаријат за спорт;
18. Никола Пенић, Градска управа града Београда, Секретаријат за спорт и омладину.
19. Милан Савић, Завод за спорт и медицину спорта;
20. др Данијел Жупић, Покрајински завод за спорт и медицину спорта.

2. ***У другу подгрупу – Подгрупа за унапређење система спорта, посебно такмичарског (унапређење положаја спортиста, спортских стручњака и организација у области спорта и унапређење система такмичења) и стварање услова за постизање врхунских спортских резултата***, именују се:

1) за координатора:

– Небојша Човић, председник Кошаркашког савеза Србије;

2) за заменика координатора:

– проф. др Влада Копривица, члан Савета за спорт;

3) за секретара:

– Ивана Малетић, Министарство спорта;

4) за чланове:

1. Роксанда Атанасов, члан Савета за спорт;
2. Јелена Аруновић, члан Савета за спорт;
3. Марина Маљковић, члан Савета за спорт;
4. Драган Јовић, члан Савета за спорт;
5. Дејан Савић, члан Савета за спорт;
6. Горан Обрадовић, члан Савета за спорт;
7. Зоран Марковић, члан Савета за спорт;
8. Горан Маринковић, Спортски савез Србије;
9. Маја Јовановић, Министарство за јавна улагања;
10. Тијана Делић, Министарство унутрашње и спољне трговине;
11. проф. др Јелена Ивановић, Завод за спорт и медицину спорта;
12. Драгољуб Јањић, Завод за спорт и медицину спорта;
13. Миљан Маловић, Завод за спорт и медицину спорта;
14. доц. др Ненад Рађевић, Министарство породице, омладине и спорта Републике Српске;
15. Јован Пролић, Министарство породице, омладине и спорта Републике Српске;
16. Милош Терзић, Канцеларија за Косово и Метохију;
17. проф. др Драган Радовановић, Црвени крст Србије;
18. Бранко Ерић, Медиспорт;
19. Урош Ђуровић, Олимпијски комитет Србије;
20. Данијела Јаћимовић, Олимпијски комитет Србије;
21. Бранко Радујко, Фудбалски савез Србије;
22. Златко Болић, Кошаркашки савез Србије;
23. Иван Кнежевић, Одбојкашки савез Србије;
24. Иван Миливојевић, Рукометни савез Србије;
25. Виктор Јеленић, Ватероло савез Србије;
26. Слободан Бранковић, Српски атлетски савез;
27. Ненад Петковић, Стрељачки савез Србије;
28. Мирко Нишовић, Кајакашки савез Србије;
29. Снежана Жугић, Пливачки савез Србије;
30. Душан Орландић, Тениски савез Србије;
31. Милан Јелић, Рвачки савез Србије;
32. Мирослав Кркљеш,Теквондо савез Србије;
33. Тодоров Иван, Џудо савез Србије;
34. Славољуб Пипер, Карате федерација Србије;
35. Ненад Боровчанин, Боксерски савез Србије;
36. Драган Шешум, Спортски савез Србије;
37. Жељко Овука, Спортски савез Србије;
38. Горан Ивановић Спортски савез Србије;
39. Бранко Ђукић, Покрајински завод за спорт и медицину спорта;
40. Нецад Османкач, Покрајински завод за спорт и медицину спорта;

41. Проф. др Горан Касум, Факултет спорта и физичког васпитања, Универзитет у Београду;

42. Проф. др Татјана Тривић, Факултет спорта и физичког васпитања, Универзитет у Новом Саду;

43. Проф. др Љубиша Лилић, Факултет спорта и физичког васпитања, Универзитета у Приштини;

44. Проф. др Саша Величковић, Факултет спорта и физичког васпитања, Универзитет у Нишу;

45. Проф. др Ненад Трунић, Факултет за физичку културу и менаџмент у спорту, Универзитет Сингидунум;

46. Проф. др Златко Ахметовић, Факултет за спорт и психологију, ТИМС;

47. Проф. др Милован Братић, Државни универзитет у Новом Пазару, Спорт и физичко васпитање;

48. Драган Тодоров, потпуковник, Министарство одбране;

49. Горан Чегар, капетан, Министарство одбране;

50. Проф. др Негован Ивковић, пуковник, Делегација Србије при Међународном савету за војне спортове (CISM);

49. Татјана Наумовић, Министарство спорта.

3. ***У трећу подгрупу – Подгрупа за унапређење система финансирања спорта (укључујући и унапређење капацитета савих учесника у реализацији програма и пројеката који се финансирају из јавних средстава)***, именују се:

1) за координатора:

– Ратко Николић, Министарство спорта;

2) за заменика координатора:

– проф. др Милан Радаковић, Спортски савез Србије;

3) за секретара:

– Тања Узелац, Министарство спорта;

4) за чланове:

1. Небојша Човић, председник Кошаркашког савеза Србије;
2. Данијела Шпирић, Покрајински завод за спорт и медицину спорта;
3. Бранко Вујовић, Покрајински секретаријат за спорт и омладину;
4. Михаило Милетић, Покрајински завод за спорт и медицину спорта;
5. Александар Младеновић, Градска Управа Града Београда, Секретаријат за спорт и омладину;
6. Ивана Пашић, Министарство спорта;
7. Ивана Малетић, Министарство спорта;
8. Данијела Јаћимовић, Олимпијски комитет Србије;
9. Горан Маринковић,Спортски савез Србије;
10. Петар Шундић, Спортски савез Србије;
11. Милена Вујсић, Министарство унутрашње и спољне трговине.

4. ***У четврту подгрупу – Подгрупа за унапређење спорта деце и младих, укључујући физичко васпитање деце предшколског узраста, школски и универзитетски спорт***, именују се:

1) за координатора:

– проф. др Милан Пашић, Министарство просвете;

2) за заменика координатора:

– Жељко Танасковић, Савеза за школски спорт Србије;

3) за секретара:

– Анђела Здравковић, Министарство спорта;

4) за чланове:

1. Снежана Стајић, Министарство спорта;
2. Горан Вјештица, Спортски савез Србије;
3. Горан Перић, Спортски савез Србије;
4. Милош Благојевић, Министарство просвете;
5. Игор Маринковић, Министарство спољњих послова;
6. Јелена Мандић, Министарство науке, технолошког развоја и иновација;
7. Јована Мачкић, Министарства унутрашње и спољне трговине;
8. Сања Угрен, Савеза за школски спорт Србије;
9. Др Бранислав Страјнић, Покрајински завод за спорт и медицину спорта;
10. Проф. др Саша Величковић, Факултет спорта и физичког васпитања, Универзитета у Нишу;
11. Проф. др Ненад Трунић, Факултет за физичку културу и менаџмент у спорту, Универзитет Сингидунум;
12. Проф. др Милован Братић, Државни универзитет у Новом Пазару, Спорт и физичко васпитање;
13. Доц. др Ацо Гајевић, Факултет за спорт, Универзитета „Унион – Никола Тесла";
14. Ненад Терзић, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде;
15. Драган Тодоров, потпуковник, Министарство одбране;
16. Горан Чегар, капетан, Министарство одбране;
17. Проф. др Негован Ивковић, пуковник Делегација Србије при Међународном савету за војне спортове (CISM);
18. Наташа Јанковић, Олимпијски комитет Србије;
19. Јасмина Танасић, Стална конференција градова и општина;
20. Тања Медвед, Градски секретар за спорт Новог Сада;
21. Горан Ковач, председник Спортског савеза Косова и Метохије;
22. Иванка Ковачевић, Спортска гимназија;
23. Габријела Грујић, Канцеларија за дуално образовање и национални оквир квалификација;
24. Небојша Стојановић, Српски савез професора физичког васпитања;
25. мр Горица Билак Моцоња, Министарство породице, омладине и спорта Републике Српске;
26. Биљана Бореновић, Министарство породице, омладине и спорта Републике Српске.

5. ***У пету подгрупу – Подгрупа за повећање обухвата бављења грађана спортом, у свим сегментима становништва, а посебно особа са инвалидитетом и старих***, именују се:

1) за координатора:

– Бранко Вујовић, Покрајински секретаријат за спорт;

2) за заменика координатора:

– Драган Томашевић, Савез за рекреацију и фитнес Србије;

3) за секретара:

– Тијана Ћук, Министарство спорта;

4) за чланове:

1. Александар Воштић, Министарство спорта;
2. проф. др Сања Мазић, члан Савета за спорт;
3. проф. др Владан Јаковљевић, члан Савета за спорт;
4. Ђорђе Пејчић, члан Савета за спорт;
5. Вера Пешут, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања;

6. Сара Вуковић, Министарство унутрашње и спољне трговине;
7. потпуковник полиције Бојан Митровић, Министарство унутрашњих послова;
8. Богдан Бањац, Повереник за заштиту равноправности;
9. др. Предраг Бићанин, Спортски савез Србије;
10. др Ивана Родић, Министарство здравља;
11. др Мирјана Тошић, Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут";
12. Милош Адамовић, Министарство унутрашње и спољне трговине;
13. Александар Станојевић, Спортски савез Србије;
14. Марина Јовичић, Спортски савез Србије;
15. Катарина Лазовић Ђурђевић, Спортски савез Србије;
16. Саша Божић, Национални спортски савез слепих и слабовидих;
17. Иван Аливојводић, Спортски савез глувих Србије;
18. Мане Мирковић, Покрајински завод за спорт и медицину спорта;
19. др Биљана Савић, Покрајински завод за спорт и медицину спорта;
20. Ненад Терзић, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде;
21. Тамара Ђукић, Министарство за бригу о селу;
22. Снежана Петровић, Министарство за бригу о селу;
23. Јасмина Танасић, Стална конференција градова и општина;
24. Проф. др Златко Ахметовић, Факултет за спорт и психологију, ТИМС;
25. Бојан Јаћимовић, Параолимпијски комитет Србије;
26. Биљана Барошевић, Министарство за рад запошљавање борачка и социјална питања;
27. Проф. др Душан Митић, професор у пензији Универзитета у Београду.

6. ***У шесту подгрупу – Подгрупа за унапређење спорта кроз развој спортске инфраструктуре, организовање великих међународних спортских приредби, спортски туризам, иновације у спорту и већу промоцију спорта у медијима***, именују се:

1) за координатора:

– Дејан Бојовић, Министарство спорта;

2) за заменика координатора:

– проф. др Милан Михајловић, Спортски савез Србије;

3) за секретара:

– Зорица Андрић, Министарство спорта;

4) за чланове:

1. Марија Кузељевић, Министартсво спорта;
2. Милева Тодоровић, Министарство за европске интеграције;
3. Ненад Божин, Министарство унутрашњих послова;
4. Бојан Станковић, потпуковник Полиције, Министарство унутрашњих послова;
5. Драган Јеремић, Министарство унутрашње и спољне трговине;
6. Маја Јовановић, Министарство за јавна улагања;
7. Александар Младеновић, Градска Управа Града Београда, Секретаријат за спорт и омладину;
8. Игор Маринковић, Министарство спољњих послова;
9. Војкан Томић, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре;
10. Дамир Штајнер, Олимпијски комитет Србије;
11. Мирјана Ивковић, Олимпијски комитет Србије;
12. Младен Стојшин, Спортски савез Србије;
13. Петар Денда, Спортски савез Србије;
14. Бранко Радујко, Фудбалски савез Србије;

15. Златко Болић, Кошаркашки савез Србије;
16. Иван Кнежевић, Одбојкашки савез Србије;
17. Иван Миливојевић, Рукометни савез Србије;
18. Виктор Јеленић, Ватероло савез Србије;
19. Слободан Бранковић, Српски атлетски савез;
20. Ненад Петковић, Стрељачки савез Србије;
21. Мирко Нишовић, Кајакашки савез Србије;
22. Снежана Жугић, Пливачки савез Србије;
23. Душан Орландић, Тениски савез Србије;
24. Милан Јелић, Рвачки савез Србије;
25. Мирослав Крклеш,Теквондо савез Србије;
26. Тодоров Иван, Џудо савез Србије;
27. Славољуб Пипер, Карате федерација Србије;
28. Ненад Боровчанин, Боксерски савез Србије;
29. Драган Шешум, Спортски савез Србије;
30. Петар Шундић, Спортски савез Србије;
31. Катарина Лазовић Ђурђевић, Спортски савез Србије;
32. Михаило Милетић, Покрајински завод за спорт и медицину спорта;
33. потпуковник Драган Тодоров, Министарство одбране;
34. капетан Горан Чегар, Министарство одбране;
35. Проф. др Негован Ивковић, пуковник, Делегација Србије при Међународном савету за војне спортове;
36. Дарко Хабуш, Београдски маратон;
37. доц. др Ненад Рађевић, Министарство породице, омладине и спорта Републике Српске;
38. Јован Пролић, Министарство породице, омладине и спорта Републике Српске.

7. ***У седму подгрупу – Подгрупа за спречавање негативних појава (спречавање насиља и недоличног понашања на спортским приредбама, допинга у спорту и дискриминације у спорту) и осигурање интегритета спорта***, именују се:

1) за координатора:

– Владимир Стојанов, пуковник Полиције, Министарство унутрашњих послова;

2) за заменика координатора:

– Драган Мијатовић, Министарство унутрашњих послова;

3) за секретара:

– Марија Петронијевић, Министарство спорта;

4) за чланове:

1. Ивана Малетић, Министарство спорта;
2. Владимир Величковић,Министарство спорта;
3. Горан Мишић, Министарство унутрашњих послова;
4. проф. др Божидар Оташевић, Спортски савез Србије;
5. Милош Миленковић, Олимпијски комитет Србије;
6. Богдан Бањац, Повереник за заштиту равноправности;
7. Игор Маринковић, Министарство спољњих послова;
8. Михаило Милетић, Покрајински завод за спорт и медицину спорта;
9. Маја Грабовац, Покрајински завод за спорт и медицину спорта;
10. Драган Јеремић, Министарство унутрашње и спољне трговине;
11. Ружа Илић, Спортски савез Србије;

12. Вања Костић, Спортски савез Србије;
13. Татјана Наумовић, Министарство спорта;
14. Бојан Вајагић, Антидопинг агенција Србије.

8. ***У осму подгрупу – Подгрупа за унапређење положаја жена у спорту (повећање обухвата бављења спортом, унапређење положаја женских спортских клубова, родно одговорно буџетирање, повећање учешћа у органима, организацијама у области спорта, спречавање дискриминације и др.)***, именују се:

1) за координатора:

– Милена Рељин, Олимпијски комитет Србије;

2) за заменика координатора:

– Катарина Лазовић Ђурђевић, Спортски савез Србије;

3) за секретара:

– Владимир Величковић, Министарство спорта;

4) за чланове:

1. Марина Томашевић, Министарство унутрашњих послова;
2. Ива Матић, Министарство привреде;
3. Милена Вујисић, Министарство унутрашње и спољне трговине;
4. Вања Костић, Спортски савез Србије;
5. Ружа Илић, Спортски савез Србије;
6. Данијела Шпирић, Покрајински завод за спорт и медицину спорта;
7. Снежана Вујановић, Покрајински завод за спорт и медицину спорта;
8. Снежана Пантовић, Радио Београд;
9. Јасмина Танасић, Стална конференција градова и општина;
10. Игор Маринковић, Министарство спољњих послова;
11. Богдан Бањац, Повереник за заштиту равноправности;
12. мр Горица Билак Моцоња, Министарство породице, омладине и спорта Републике Српске;
13. Биљана Бореновић, Министарство породице, омладине и спорта Републике Српске.

Број: 1763145 2024 13800 003 001 012 002 01 001
У Београду, 30. октобар 2024.

РУКОВОДИЛАЦ РАДНЕ ГРУПЕ
Марко Кешељ